
Toate pânzele sus
RADU TUDORAN

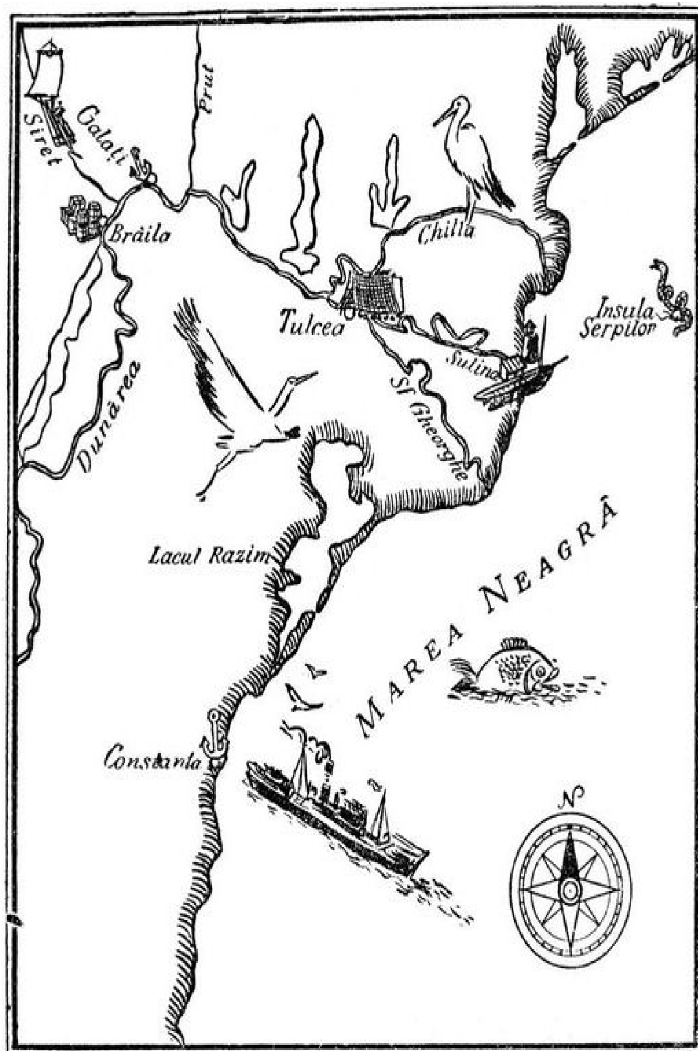
RADU TUDORAN

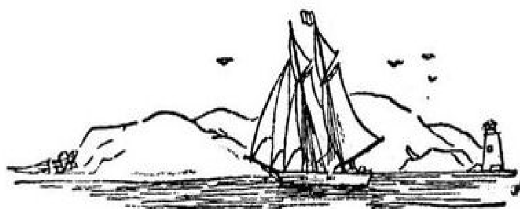
TOATE PÂNZELE SUS!

1954

La poarta Levantului

Siret
Galaţi
Prut
Brăila
Dunărea
Chilia
Tulcea
Insula Şerpilor
Sulina
Sf. Gheorghe
Lacul Razim
Marea Neagră
Constanţa
N

I

Fiecare epavă își are taina ei…

Pe la jumătatea lui martie 1881, corabia grecească *Penelopa*, încărcată vârtos cu cereale, grâu de Bărăgan, dulce, cu bobul greu, cobora gâfâind pe brațul de mijloc al Dunării, către Sulina, ca să iasă în mare și să ia drumul Patridei, la Pireu.

Căpitanul ei era kir Iani Ghinis – negustor iscusit și marinar bătrân, botezat de toate furtunile arhipelagului grecesc. Numai că în această călătorie, kir Iani își cam greșise socotelile și cu navigația, și cu negustoria. Intrată pe Dunăre la începutul lui decembrie anul trecut, *Penelopa* fusese prinsă de ghețuri timpurii la Brăila, și abia izbutise să se strecoare printre sloiuri, ca să ajungă la loc potrivit de iernare, pe canalul Măcin. Și iaca așa, dacă ții seama că o corabie care stă țeapănă la mal nu bagă nimic în punga stăpânului, ci dimpotrivă, stoarce din ea în fiecare zi, ai să înțelegi de ce în această iarnă, trei cute adânci se iviseră pe fruntea căpitanului, singurul loc unde își mai putea găsi loc vreo cută, pe o față brăzdată în toate chipurile de zbârcituri.

Fiindcă vezi, gheața e ticăloasă; o auzi noaptea trosnind, strângând pântecele corăbiei în chingi – și gâfâi și gâfâi, ca și cum ai sta pe brânci, cu un sac de o sută de ocale în spinare – și visezi la arhipelag, la portocali și la lămâi, și zadarnic bați cu pumnul în tambuchiul[1] cabinei de la prova de unde se ridică miros de berbec fript și unde oamenii din echipaj – pezevenghii! – fac chiolhan cu banii tăi. Și zadarnic strigi:

— Bre Nicola, bre Lachi, bre Gherasim, aveți grijă de gheață, bre! Ce, ați căpiat, ori nu m-auziți?

Gheața trebuie spartă în fiecare zi, de jur împrejur, ca să nu te sugrume, dar pezevenghii stau la căldură, mănâncă berbec fript, cântă și benchetuiesc.

— Bre Ismail, bre Marulis, aveți grijă, bre, că mă nenorociți!

Of, și după multe asemenea nopți de chin, într-o zi, din plumburiu, cerul se face albăstrui, ghețurile se umflă și trosnesc și p-ormă încep să curgă sloiuri – și acum, kir Iani, să te ții! Sloiurile vin mugind și se încalecă și trosnesc și căpitanul aleargă pe punte, cu capul gol, scăldat în sudori, aburind ca un ceaun pus la fiert – și strigă deznădăjduit:

— Mai bine să-mi rupă mie un picior! Hei, măi băieți, măi, dragii mei! N-auzi, Nicola, n-auzi, Marulis, nici tu, Gherasim, hoților! Lachi, Ismail,

prieteni scumpi, puneți mâna, puneți mâna, pezevenghi ce sunteți!

Sloiurile scrâșnesc, corabia trosnește și plânge, și kir Iani se dă cu fruntea de parapet, pierdut…

Ah, și unde-s portocalii și lămâii și arhipelagul cu insule verzi!

Pe urmă, ghețurile se duc, se duc, dar corabia are bordajul crăpat și ia apă și pezevenghii trag la pompă numai c-o mână, iar cu cealaltă se scarpină în tur, privind la cerul curat și rânjind bucuroși, cu dinții lor mari, ca de cal, care toată iarna au mestecat de pomană berbec fript. Douăzeci de berbeci, kir Iani i-a plătit și i-a scris în carnet, douăzeci de berbeci și șaptesprezece vedre de vin, ptiu! și patru sute cincizeci de pâini – să te iei cu mâinile de păr!

Ei, și acu să vedem cum mergem la Pireu? Corabia trebuie trasă pe mal, aici se cer multe parale, că vin cincizeci de hoțomani, cu odgoane, cu argați, cu manele și cu un vătaf afurisit, o namilă de om din Brăilița, cu ciomag la subsuoară și cu cuțit la brâu.

— Treizeci de icosari! zice vătaful. Atât să ne dai; nici unul mai puțin.

Kir Iani își bagă degetele în gât și începe să horcăie, ca un spânzurat.

— Huo, pezevenghi țe sinteți! izbutește să gâfâie, în sfârșit, arătându-și furia în acel grai valah cu iz de arhipelag, cunoscut prin porturile dunărene până și azi. Treizeți de icosari ca să tradzeți corabia pe malu? Mai bine îi dau focu cu mâna mea!

Oamenii îl privesc neclintiți și răi, că toată iarna n-au mâncat – și-o să mai treacă multă vreme până să prindă la ananghie alt căpitan de vas.

— Dacă vrei să-i dai foc, a-ncoa’ o para să-ți aduc un kil dă gaz! zice vătaful, rânjind.

— Bre, oameni buni, aveți inimă, bre! se roagă kir Iani, înmuiat.

— Lasă inima în pace, că pe noi ne taie la ramazan! se amestecă în vorbă un om, mișcându-și muchia palmei pe pântece, cu gestul care lui kir Iani îi e atât de cunoscut, din frecăturile sale cu hamalii și cu celelalte neamuri de pezevenghi din atâtea porturi colindate de el.

— Corabie mare, jupâne! adaugă un alt om. Asta încarcă opt vagoane; dintr-un transport te îmbogățești!

Kir Iani îl privește uluit. Până mai ieri-alaltăieri, haimanalele astea nici nu știau ce-i acela drum de fier, și-acum socotesc încărcătura în vagoane, ca la Stambul sau la Pireu.

— Da’ de unde, oameni buni! zice, după ce s-a dezmeticit. Care corabie?! Un barcazu nenorocitu! Trei vagoane mari si late dacă potu să

încarcu – si-asa încă e prea multu; niți nu stiu dacă nu mă scufundu pe drumu.

Dar ce atâta vorbă? Treizeci de icosari au cerut, treizeci le dai. Mâine au să ceară patruzeci – și n-o să-ți rămână, într-adevăr, decât să iei o sticlă de gaz, s-o verși jumătate pe punte, jumătate în hambar, să dai foc și p-ormă să pleci la Stambul cu vreun caic turcesc, fiindcă o să-ți fie rușine să te arăți atât de prăpădit în fața unui căpitan simpatriot.

În sfârșit, cu gâfâieli, cu scârțâieli, corabia e trasă pe mal, în gemetele căpitanului deznădăjduit… Ah, frațicule, biata corabie, cinci scânduri din bordaj sunt făcute praf! Acum vin marangozii cu scule de dulgher, alți pezevenghi, care vor și ei icosari. Pe urmă apucă-te de călăfătuit, de cătrănit, tocmește-te iarăși cu hoțomanii de la început, să-ți dea corabia la apă, altfel putrezești pe mal – și nu-i timp de pierdut, că mugurul sălciei a început să se umfle, cum se umflă apele Dunării, cenușii, și dacă nu te grăbești să încarci, acu'-acu' încep să vină căpitanii din jos și într-o săptămână prețul grâului se urcă de zece ori…

Într-adevăr, de data asta kir Iani o greșise și cu navigația, și cu negustoria. Dar acum, de bine, de rău, corabia aluneca la vale, spre mare, spre arhipelagul cu portocalii și cu lămâii înfloriți, lăsând necazurile în urmă, în susul fluviului învolburat, peste care apăsau ultimii nori de martie, dușmănoși și posomorâți.

Penelopa era o corabie nu prea mare, mai curând un barcaz – cum spunea însuși căpitanul când voia să se arate umil – un barcaz cu două catarge și cu pânze puține, care putea să încarce, nici opt vagoane, dar nici trei, ci, ca la o bună tocmeală, taman vreo cinci, așa cum încărcase acum. Sub această povară, vasul intra în apă destul de mult, nelăsând deasupra decât vreo patru palme de bordaj, atât cât să poată înfrunta oarecare valuri cuminți. Cât despre furtună, mai bine să n-o întâlnești! Dar, măcar în această privință, iscusința căpitanului nu dăduse niciodată greș în cei aproape douăzeci de ani de când naviga pe aici. El știa să aștepte vântul potrivit și să se adăpostească în porturi cu mult înainte de a fi prea târziu, chiar dacă în chipul acesta își lungea drumul cu zile întregi sau cu săptămâni…

Soarele, care bătea din față apropiindu-se de nămiezi, făcea să lucească pe scândura înnegrită a bordajului numele corăbiei, scris de o parte și de alta a etravei, cu litere verzi, împrospătate de curând cu mare dichis. Sufla

un vânt plin, de la apus, și vasul, cu vela mare într-un bord, cu vela mică în celălalt, se mișca binișor, făgăduind să ajungă la Sulina către ora trei.

Căpitanul stătea el însuși la cârmă, fiindcă pe acest braț îngust și cu vânt din pupa, prielnic dar primejdios, nu se încumeta să-și lase soarta în mâna nimănui.

Venind prilejul acum, trebuie spus despre kir Iani Ghinis că era un om pirpiriu, cu un cap scofâlcit, cu fălci lăbărțate, pline de țepi cenușii – un om pe care n-ai fi dat două parale dacă n-ar fi avut ochii aceia, niște ochi mici și apropiați, dar atât de vii, încât spuneau singuri cât prețuiește stăpânul lor. Ca îmbrăcăminte, căpitanul nostru nu se deosebea cu nimic de ceilalți căpitani de barcaz din arhipelag; adică, purta cizme cu carâmbii scurți vârâți sub pantalonii de pânză cenușie, largi jos de un cot, dacă nu mai mult, iar la brâu strânși peste tricoul vărgat cu o curea lată, bătută cu ținte de argint. Pe timp răcoros, ca azi, această îmbrăcăminte se întregea cu o haină de postav negru, care abia ajungea la șold, ca să țină de cald fără să te facă greoi; în sfârșit, pe tigva cheală, lucie ca bostanul turcesc, căpitanul purta o bonetă de lână albastră, cu ciucure pufos, fluturat de vânt – și în afară de cele arătate mai sus n-avea nimic, nici nasturi auriți, nici ancore brodate cu fir, adică nici un fel de zorzoane, și asta arăta pe adevăratul marinar, vrednic și cinstit față de meseria lui.

Dar, spre deosebire de toți căpitanii din lume, kir Iani nu fuma lulea, ci trabuc, ca lorzii și ca marii negustori, ceea ce umplea de mirare pe cei gură-cască din porturi, care nu mai văzuseră în viața lor marinar cu asemenea tabiet. Auzi comedie, căpitan să fumeze trabuc!… El însă nu ținea seama de mirarea lor, decât poate că îi privea țâfnos – și continua să pufăie cu sârg, împlinindu-și două patimi deodată, și patima fumatului, și a mestecatului, căci dacă jumătate de trabuc o prefăcea în scrum, pe cealaltă o molfăia între gingii, degustându-i sucul amărui.

În clipa de început a acestei povestiri, vântul lua domol fumul trabucului și-l împingea în rotocoale leneșe spre prova, unde îl împletea cu alt soi de fum, unsuros și aromat, care ieșea stăruitor pe tambuchiul de la cabina echipajului. Oamenii din echipaj, vârâți cu toții sub punte, își pregăteau prânzul, frigând pe cărbuni berbecul cumpărat aseară de la Tulcea, un adevărat berbec dobrogean, fraged și gras, cum nu găsești nici chiar la Stambul. Era al douăzeci și unulea în acest drum – ceea ce îți dădea temeiuri să crezi că, atunci când aroma fripturii îi gâdila nările, lui kir Iani,

care-i plătise pe toți, îi trebuia mare stăpânire de sine să nu scape cavilele timonei din mâini, lăsând barcazul s-o ia razna și să se pună pe uscat.

Adevărul este însă că în clipa asta gândul căpitanului nu era la berbec, ci la cu totul altceva. La prova, aplecat înainte, cu coatele rezemate de parapet, cercetând neclintit apele în fața sa, se afla un om străin, un călător întâmplător, din cale afară de ciudat – și kir Iani nu-și putea lua ochii din ceafa lui. Alături, pe scândura goală a punții, stătea tolănit – poate dormind, poate visând, poate adulmecând aroma fripturii de berbec – un alt ins, un fel de derbedeu, îmbrăcat zdrențăros, cu o traistă sub cap și cu o flintă strânsă între genunchi.

Întrucât aceste două personaje nu făceau parte din echipaj, se cuvine să lămurim prezența lor aici.

În ziua când, coborând de la Brăila cu cele cinci vagoane de grâu, *Penelopa* acosta la vechiul chei de zid din Galați, unde căpitanul avea de gând să întârzie o după-amiază și o noapte, pentru anumite socoteli cu niște simpatrioți stabiliți în oraș, trenul de București aducea aici, pe linia de la Barboși, deschisă de curând, și depunea pe peronul gării încă în lucru, un călător deosebit de ceilalți. Acesta era un bărbat de vreo treizeci și patru de ani, de statură potrivită, dacă nu chiar înaltă, cu ochii negri, scânteietori și neliniștiți, cu părul castaniu, cu trăsăturile feței desenate apăsat; dar, în înfățișarea lui, numai obrazul ars de soare și de vânt îl făcea să pară de vârsta arătată mai sus, altminteri părând mult mai tinerel.

Spre deosebire de ceilalți călători din vagonul de clasa întâi, îmbrăcați în redingote negre, cu veste înfiorate, gulere scrobite și pălării tari, cam greoi în aceste haine adoptate de curând, tânărul nostru se mișca sprinten în costumul său neobișnuit, un costum cafeniu, alcătuit dintr-o haină în carouri și pantaloni de golf, răsfrânți peste genunchi, cu ciorapi scoțieni și ghete foarte bombate la vârf. În vreme ce vecinii săi își îmbrăcau cu multă cumpănire pardesiile negre, el luă din cui o pelerină și-o aruncă sub braț, împreună cu șapca de călătorie până atunci aflată în plasă, apoi, apucând cu cealaltă mână un mic geamantan roșu, cu burduf, deschise ușa compartimentului care răspundea direct afară și sări pe peron încă înainte ca trenul să se fi oprit.

— Vreo liftă de la Comisia Europeană! pufni în urma lui unul din domnii rămași în compartiment.

Într-adevăr, tânărul călător părea să fie un străin, necunoscător al limbii vecinilor săi, fiindcă tot timpul drumului nu scosese un cuvânt, ci privise stăruitor pe geam peisajul care i se desfășura în fața ochilor. Dar odată coborât pe peron, se îndreptă spre vagonul de bagaje și, văzând că hamalii tocmai coborau un cufăr de călătorie, ferecat cu chingi de metal și cu zdravene încuietori de alamă, li se adresă în cea mai neașteptată limbă românească, spre uimirea unuia din foștii tovarăși de drum, care nu-și putuse înfrânge curiozitatea și se luase pe urmele lui:

— Umblați cu grijă, să nu vătămați ceva!

Tovarășul de drum și-ar fi putut satisface curiozitatea mai din vreme, dacă i-ar fi dat prin minte să cerceteze cartea de vizită, în rama ei de piele, atârnată destul de vizibil de încuietoarea micului geamantan pe care ciudatul călător, în clipa când se urcase în tren, la București, îl aruncase în plasa de deasupra capului, fără nici o grijă să-și ascundă numele. Pe această carte de vizită scria, ca și pe uriașul cufăr coborât din vagonul de bagaje:

Anton Lupan

Ingenieur

— Unde ducem cufărul, boierule? întrebă unul din hamali.

— Căutați o birjă; vin și eu numaidecât! porunci călătorul ciudat.

Apoi se apropie de locomotivă, aruncă asupra ei un ochi cercetător și, ridicând capul, îi zâmbi mecanicului într-un chip care arăta că nu-s la primul lor schimb de priviri.

— Ei, mulțumit de călătorie, domnule? îl întrebă mecanicul, de sus.

— De la Barboși încoace ai lăsat-o mai domol, răspunse Anton Lupan, căruia să-i spunem pe numele lui, o dată ce i l-am aflat.

Mecanicul ridică din umeri, vrând să arate că nu-i vina lui:

— E terasamentul slab… Și p-ormă, podurile astea de lemn! Aud că o să le schimbe, ori o să le întărească. La anu’ o să mergem cu patruzeci de kilometri pe oră…

După ce mai schimbă câteva cuvinte cu omul de pe locomotivă, călătorul nostru își luă rămas bun de la el și se îndreptă spre ieșire, nu înainte de a arunca o privire asupra construcțiilor din jur. Era vădit că înnoirile acestea îl interesau cum nu se poate mai mult. Aceeași dorință de a vedea totul, de a afla, de a nu scăpa nimic din ochi îl făcuse să coboare prin gări, în timpul opririlor mai lungi, să cerceteze șinele, traversele,

macazurile, semafoarele, să intre în vorbă cu mecanicul, ca și când ar fi fost inspector la drumul de fier.

În spatele gării, hamalii încărcau anevoie cufărul într-o birjă micuță, cu un singur cal.

— Dumneata suie-te colea, pe capră, boierule, că-n spate nu mai ai loc! zise birjarul, uitându-se amărât, când la cufăr, când la calul slăbuț.

— N-avea grijă de mine, răspunse stăpânul cufărului. Eu am să merg pe jos.

— Încotro o luăm?

— Mână în port!

Birjarul ridică sprâncenele, mirat:

— În port? D-apoi acu' nu-i nici un vapor!

— Dumneata mână, și-om vedea acolo ce-o fi.

Zicând acestea, călătorul porni la deal, spre oraș, cu pelerina și cu șapca la subsuoară, cu micul geamantan în mână, lăsându-l pe birjar singur, ca și cum nu i-ar mai fi păsat de el; de bună seamă, sau era un om cu capul în nori, sau avea o încredere desăvârșită în semenii săi și mai cu seamă în birjari.

Omul de pe capră ridică din umeri a nedumerire, dar, ca să nu-și mai bată capul cu un călător zănatic, smuci hățurile și porni spre locul poruncit. Ajungând în port își aruncă ochii în sus și-n jos, pe cheiul aproape pustiu, și nezărindu-și mușteriul nicăieri, rămase încurcat, în așteptarea lui.

În față tocmai acostase o corabie grecească și căpitanul, cu boneta dată pe ceafă, cu haina descheiată la gât, se certa furios și nădușit cu echipajul, mușcând cu năduf dintr-un capăt de trabuc. Doi oameni săriseră pe mal și legau vasul, înnodând alene parâmele de bintele aflate în marginea cheiului.

— Bre Lachi, bre Ismail! striga căpitanul pe limba grecească, în gura tambuchiului de la prova. Lăsați berbecu' acu', și veniți să dați o mână de ajutor! N-auziți, bre, neam de pezevenghi?!

Birjarul se uită nepăsător la el, se mai uită o dată pe chei, mormăi ceva, apoi își ridică gulerul, își băgă mâinile în sân și începu a picoti, cu capul în piept.

Între timp, călătorul nostru, Anton Lupan, urca strada la deal, spre oraș, să zici că uitase de cufăr și de port. Curiozitatea din privirile lui nu mai părea așa de vie ca la început, ceea ce dovedea că locurile îi erau cunoscute și nu înfățișau pentru el nimic nou; în schimb, între sprâncene i se iviseră

două cute grele, semnul unei neliniști, unei mâhniri care nu se văzuse până atunci.

Pe o parte și pe alta a străzii se înșirau magazii închise, cu drugi de fier puși de-a curmezișul ușilor, prăvălii cu obloanele trase, fiindcă era zi de duminică, frizerii, cafenele, birturi și alte felurite locante nu prea înțesate de mușterii; cartierul, aflat între gară și port, trăia mai viu, pesemne, în zilele de lucru, când aici se vânturau mărfuri de la vapor la tren, sau de la tren la vapor, în locul acesta de înnăditură a negoțului dintre Apus și Orient.

Anton Lupan merse astfel pe trotuarul aproape pustiu, vreo câteva sute de metri, fără ca semnul de îngrijorare de pe chip să-l fi părăsit, până ce ajunse la biroul domnului Iacomachi, unde mai fusese o dată acum câteva luni. Nu nădăjduia să aibă o veste mai bună decât rândul trecut, totuși, de vreme ce era în oraș, inima nu-l lăsa să plece mai departe, înainte de-a afla dacă, prin cine știe ce minune, nu venise o știre nouă între timp.

Ușa biroului scoase din somnul lui duminical clopoțelul de alamă atârnat sus de pervaz ca la dughene și frizerii, și o dată cu clinchetul care se răspândi până în fund, un băiețaș aflat la o masă schiloadă, în colțul încăperii, lângă soba de tuci, sări în picioare, cu ochii cârpiți, privind zăpăcit la noul venit.

— Unde-i kir Iacomachi? întrebă vizitatorul neașteptat, înaintând spre fund.

Drept răspuns, băiatul, care pesemne nu înțelegea graiul românesc, se repezi la o ușă din lături și începu să strige, în sus, spre capătul unei scări, cu glasul plângăreț și speriat, ca și cum ar fi cerut ajutor:

— Kiria!… Kiria!

În liniștea desăvârșită a casei se auziră scările scârțâind sub pașii cumpăniți ai unui om greoi și nezorit și, după vreo douăzeci de scârțâituri, însoțite de suspine și mormăieli, kir Iacomachi se ivi în ușă, cu papuci de atlas verzui, încovoiați la vârf, cu giubeaua de duminică, neagră, bătută cu fir gălbui și împodobită pe margini cu blană de samur, cu tichie albastră în cap, cu un șirag de mătănii într-o mână, iar în alta cu ciubucul lung, de abanos, pe care Anton Lupan îl cunoștea de rândul trecut.

— Să mă ierți, kir Iacomachi, dacă ți-am stricat tabietul, începu acesta, uitându-se la ciubuc și la mătănii. Cred că mă mai ții minte; am fost la dumneata în noiembrie, anul trecut. Nu cumva s-a auzit ceva, între timp, despre Pierre Vaillant sau despre corabia lui?

Kir Iacomachi se uită la el mirat, sau poate chiar altfel, cum te uiți la un nebun, apoi ridică brațele spre cer, cu mătănii și cu ciubuc, în timp ce mustățile stufoase i se zburleau pe obrazul plin, bine bărbierit, trădând sâcâiala pe care altminteri stăpânul lor și-o ascundea, ca omul obișnuit prin negustorie să fie răbdător și bine crescut, adică politicos, după un cuvânt tras din limba lui.

— Țe mai vrei dumneata să afli despre un barcazu care a pieritu acum ținți ani, pe timpu de război? Pune-i cruțe, cum i-am pusu si eu!

Cu aceste cuvinte, negustorul trase din raft un catastif vechi, îl deschise într-un anumit loc și bătu cu dosul palmei în foaia îngălbenită de timp.

— Uite-aiți! zise, citind în catastif. Marfă pornită de la Stambul, la trei aprilie o mie optu sute saptezeți si șapte… Măsline, untdelemnu, orezu, cafea, portocale, limonia – șapte vagoane… Noroc că n-a fostu plătită, altfel mă ruinamu!…

Și arătând cele două linii încrucișate, trase peste lista mărfurilor neprimite, kir Iacomachi încheie, ridicând încă o dată ciubucul și mătănii le spre cer:

— Pune-i cruțe, frațicule, cum i-am pusu si eu!

Anton Lupan nu se aștepta la o altă veste, totuși, nu i se părea la fel de ușor să pună cruce peste viața unui om, cum punea kir Iacomachi pe lista celor șapte vagoane cu mărfuri scufundate undeva în Marea Neagră sau aruncate pe cine știe ce țărm al ei.

După ce își luă rămas bun de la negustor, ieși în stradă, îngândurat, întrebându-se ce rost mai avusese acest ocol, când era limpede că Pierre Vaillant pierise de mult?… Să mai fi licărit oare undeva, în sufletul lui, vreo speranță, fără să-și dea seama de ea – să-l fi mânat vreun instinct? Sau era numai acea pietate care ne îndeamnă să punem flori pe mormintele celor dispăruți?

Dar ocolul făcut zadarnic în căutarea unui prieten pierdut îi prilejui lui Anton Lupan să întâlnească alt om, prin una din ciudatele întâmplări ale vieții care îți scot în cale, când te aștepți mai puțin, tocmai pe cel de care ai nevoie mai mult.

După ce, părăsind biroul lui kir Iacomachi, călătorul nostru merse un timp pe Calea Domnească, grăbind pasul ca birjarul să nu-l aștepte prea mult, din față, de undeva, îi ajunse la ureche, încă înăbușit, zumzet de glasuri omenești, clinchet de zurgălăi, strigăte, chiote și pocnituri.

Era zi de duminică, așa cum am mai spus, pe la vreo două ceasuri după prânz – și o mulțime de târgoveți, unii mai chipeși, alții mai ponosiți, amestecați cu slujnice, cu ostași în uniforme de dorobanți, cu muncitori de la drumul de fier și cu puzderie de copii, se îndrepta spre locul de unde se auzea chiolhanul pomenit.

După câteva sute de pași, în stânga se deschise un maidan întins. Deasupra mării de capete care-l acoperea se roteau chioșcuri pictate, de călușei, săltau ca niște pești zburători bărci mânuite de tineri îndrăzneți, se ridicau alene și coborau domol policioarele scrâncioburilor țărănești, în strigătele de spaimă sau de plăcere ale publicului femeiesc.

Prin mulțime mișunau limonagii, vânzători de salep, purtând în spate ciudatele lor cazane de alamă, înzorzonate cu fel de fel de marafeturi, cu și fără rost, negustori de turtă dulce, de acadele, de fistic, de halva și rahat, urmați de tot felul de gură-cască și de derbedei. Din loc în loc se vedeau cazane cu ulei fumegând, în care se rumeneau gogoși, iar prin alte părți sfârâiau grătare încinse, cu cârnați de porc și mușchiuleț.

Anton Lupan se opri în marginea bâlciului și, cu toată apăsarea sufletească, se pomeni zâmbind. Desigur, priveliștea nu-i era necunoscută, căci pe lângă zâmbet, nu stârni nici un fel de mirare în ochii lui. După ce cercetă în fugă mulțimea, privirea i se opri asupra unei barăci, unde se trăgea la semn – și, o clipă mai târziu, se îndrepta într-acolo, curios, ca și cum ar fi uitat încă o dată de birjarul care-l aștepta în port.

Baraca, înjghebată din scânduri nedate la rindea, avea deasupra o firmă albă, pe care era zugrăvit un dorobanț țeapăn, cu arma la ochi, trăgând în urma unui turc pus pe fugă, cu fesul sărit și cu șalvarii verzi găuriți în dos. Dedesubt se puteau citi aceste două versuri, ca reclamă pentru stăpânul barăcii și ca îndemn pentru târgoveți:

Exersați ochiul și-o mână
Pentru Patria Română!

O tejghea lungă închidea intrarea barăcii și în fața ei stăteau cot la cot mai mulți ochitori, înverșunați pe figurile de tablă înșirate pe peretele din fund, al căror mecanism se încăpățâna să rămână țeapăn, cu toată ploaia de gloanțe abătută asupra lor. Stăpânul întreprinderii și nevasta lui, o femeie grasă cu mustăți de flăcău, încărcau armele de zor, înhățând de fiecare dată

câte un bănuț – și cu un ochi zâmbeau, mulțumiți, cu altul îi căinau, amărâți, pe ochitorii neghiobi.

În clipa când Anton Lupan se apropia de baracă, din partea cealaltă se ivea un ins zdrențăros, slab și deșirat, un om de vreo treizeci de ani, cu o traistă pe umăr și o flintă ruginită sub braț, legănându-se împreună cu aceste poveri, nu prea stăpân pe picioarele lui. Ajuns în fața tejghelei, lunganul își lăsă boclucurile jos, se scormoni în buzunar, scoase un bănuț, pe care femeia cu mustăți se grăbi să i-l smulgă din mână, primi o pușcă încărcată, își rezemă coatele pe scândură și începu să-și plimbe nesigur țeava armei asupra figurilor din fund.

— Pă care vreți s-o ochesc? întrebă, cu un glas gros și mototolit, de om bine băut.

— Mireasa, nene, ochește mireasa! strigară mai mulți copii, dezamăgiți de ceilalți ochitori.

Unul dintre aceștia se străduia nevolnic să lovească iepurele de tablă, care de ceasuri întregi fugea stând pe loc.

— Ia cară-te de-aici, mă bețivule! Nu mai încurca lumea și tu! îl repezi disprețuitor pe noul venit, care-l stânjenea în îndeletnicirea lui.

— Mireasa, nene, mireasa! continuau să strige copiii, neîncrezători și totuși curioși, strânși grămadă în spatele omului zdrențăros.

Acesta căută cu ochii tulburi mireasa. O zări în marginea din dreapta, duse pușca la ochi și, fără a pierde nici o clipă, apăsă pe trăgaci. Îndată se stârni o muzică gălăgioasă de flașnetă, cu piculine și zurgălăi, și mireasa, la braț cu ofițerul de roșiori, se puse în mișcare, alunecând pe o șină înclinată spre spectatori.

Copiii începură să sară în sus, bătând din palme și strigând bucuroși. Ochitorii ceilalți zâmbiră strâmb.

— Cred și eu c-a nimerit, dacă-i beat! zise unul din el, batjocoritor.

Femeia cu mustăți aruncă o privire nemulțumită bărbatului ei, apoi puse în mâna ochitorului norocos pușca încărcată din nou. După obiceiul de atunci, astăzi uitat, cel ce lovea ținta o dată, avea dreptul să tragă încă un glonț, fără să plătească nimic; dacă lovea zece ținte la rând, ceea ce nu se întâmpla în fiecare zi, căpăta și un premiu, fie o oglindă cu flori pictate în colț, fie o statuetă de ghips, fie vreun alt obiect la fel de prețios, după alegerea sa. Iar în sfârșit, cel ce ar fi lovit toate țintele fără să smintească nici un glonț, pe lângă premiul amintit, cuvenit la fiecare zece figuri, s-ar fi ales pe deasupra cu un pol de aur, îmbogățindu-se la minut, dar asta firește

nu se pomenise nicicând, fiindcă altminteri stăpânul barăcii n-ar fi fost prost să se bage într-o treabă care să-l lase mofluz.

— Pă care s-o lovesc? întrebă iarăși ochitorul zdrențăros.

— Ursul, nene, ursul! strigară copiii.

Omul ochi, și ursul se răsuci greoi pe fusul de fier, în sunetele flașnetei care prinse să cânte din nou. În jur izbucniră strigăte; ochitorii ceilalți lăsară puștile pe tejghea și începură să se zgâiască la bețiv, uimiți și încă neîncrezători. Anton Lupan făcu un pas înainte, aproape fără voia lui.

— Fierarul, fierarul! strigau copiii, în sfârșit satisfăcuți.

Bețivul ochi la iuțeală, și după pocnitura seacă a tablei atinse de glonț, fierarul, cu obrazul roșu și cu mustăți castanii, începu să miște brațul, lovind cu ciocanul într-o nicovală dispărută de mult de la locul ei.

Auzind flașneta și strigătele copiilor, mulțimea dădu năvală încoa', în timp ce Anton Lupan mai făcea un pas înainte, cu privirea uimită asupra dibaciului ochitor.

Femeia cu mustăți strânse din dinți și se uită pământie la bărbatu-său. Acesta se apropie de bețiv, cu pași hotărâți:

— Hai, gata acu'! îi zise, luându-i pușca din mâini. Mulțimea se împotrivi:

— Da' de ce? Lasă-l să tragă! E dreptu' lui.

— Pompieru', nene, ochește în pompier!

Stăpânul barăcii se uită cruciș la spectatori, se uită la femeie, la bețiv, scrâșni din dinți, dar n-avu încotro.

Astfel, în strigătele oamenilor și-ale copiilor, în pocniturile seci ale tablei lovite mereu, căzură pe rând iepurele, cerbul, mistrețul, vulpea, se puse în mișcare barca pe lac și pompierul salută mulțimea cu tulumba pentru onor.

Aceasta fiind a zecea figură, oamenii, care țineau socoteala, din ce în ce mai înfierbântați, începură să strige:

— Premiul! Premiul, jupâne! Nu-l face uitat! Jupânul se aplecă peste un cufăr din fund, îi săltă capacul, scoase o statuetă de ghips, vopsită țipător, care înfățișa un câine-lup, sau un vițel, sau poate un porc mistreț, dacă nu cumva un animal de prin alte părți – și-l puse cu năduf pe tejghea.

— Hai, acu' du-te! scrâșni printre dinți.

Firește că mulțimea, care ține totdeauna partea celui dibaci, nu se lăsă.

— Înainte! înainte! săriră oamenii. Ce, jupâne, ți s-a făcut de scărmănat?

— Pitpalacii, nene! strigau copiii. Spălătoreasa!… Grădinarul!… Oaia și berbecul!… Vaporul, vaporul!…

Ochitorul puse mâna pe pușcă și luă toate țintele la rând, fără greș, stârnind la fiecare lovitură sunetele flașnetei și strigătele mulțimii cuprinse de fiori. Femeia cu mustăți se făcuse nevăzută și nu se mai ivi, până la sfârșit. Poate umbla să strice vreo mașinărie, în fund, să înțepenească vreuna din figuri…

După alte zece lovituri, ochitorul primi un briceag cu plăsele de fier, pe care se vedea o locomotivă scoțând fum pe coș. Omul mai trase de zece ori – și cu asta treaba se sfârși: toate figurile fuseseră lovite pe rând.

— Polul! Polul! începură să strige oamenii, zvârlindu-și căciulile și pălăriile în sus.

Bâlciul se golise; mai toată lumea se adunase în jurul barăcii, curioasă să vadă cum va fi pân’ la sfârșit.

— Haide, scoate polu’, scoate-l! continuau să strige cei din față, uitându-se dușmănos la omul de după tejghea, care rămăsese prostit, cu mâinile atârnând pe lângă trup.

— N-am acu’. De unde să-i dau un pol? încercă el s-o încurce. Să vină deseară, că i-l dau!

Mulțimea începu să urle:

— A, nu umbla cu șoalda, jupâne, c-o pățești! De luat știi să iei, da’ când e vorba să plătești… Hai, scoate polu’ și dă-l creștinului, că e dreptu’ lui.

Că hâr, că mâr, jupânul n-avu încotro și începu să scormonească în buzunar, de unde, după multă zăbavă, scoase cu mâna nădușită un bănuț de aur.

— Ia-l și cară-te, sta-ți-ar în gât! zise sugrumat, băgându-l în ochii câștigătorului.

Acesta luă banul, îl privi pe o parte, pe alta, îl încercă în dinți, îl frecă de mâneca zdrențuită, îl mai privi o dată, apoi în sfârșit îl băgă în buzunar și întinse mâna după pușcă, să tragă din nou.

— Ce mai vrei?

— Hai de la început. Ce, ori nu te ții?…

Jupânul se făcu roșu – și, cu ochii ieșiți din cap, prinse a răcni:

— Cară-te de aici, bețivule! N-am bani d-aruncat în vânt!…

Între acestea, Anton Lupan, care nu-și mai putuse lua ochii, din ce în ce mai uimiți, de la iscusitul țintaș, făcu încă doi pași, și ajungând lângă el îi

puse mâna pe braț; găsise, când se aștepta mai puțin, omul de care avea nevoie mai mult pentru planurile lui. Fiindcă, așa cum putuse să-l cântărească din ochi, și ochii nu-l înșelaseră decât rareori, omul din fața sa, deși beat, părea să aibă și alte virtuți, pe lângă nemaipomenita lui dibăcie de trăgător.

— Hai cu mine, băiete! îi zise, într-un chip căruia nu i te puteai împotrivi.

Totuși, omul zdrențăros șovăi, cu ochii la țintele din fund.

— Închid, dau foc, nu mai pot! răcnea stăpânul barăcii, scos din minți.

Anton Lupan strânse brațul ochitorului și-l trase după el, cu un gest blând, dar hotărât:

— Haide, și-o să câștigi mai mult decât un pol!

Înduplecat nu de aceste vorbe, ci de hotărârea pe care o simțea în glasul străinului, de data asta omul nu mai zăbovi decât ca să-și ia traista, flinta lăsată jos, mistrețul de ipsos și briceagul cu locomotiva scoțând fum pe coș.

Ajungând în marginea maidanului, unde mulțimea se rărea, Anton Lupan întoarse capul spre însoțitorul său și-l întrebă:

— Cum te cheamă, flăcăule?

Acesta vru să mârâie, arțăgos: „Da' ce treabă ai dumneata?" – însă ridicând ochii întâlni un zâmbet atât de deschis și de frățesc, încât se simți câștigat pe loc.

— Ieremia mă cheamă! răspunse, încrezător.

— Ăi fi cel care a intrat cu oiștea în gard?

Omul râse cu gura până la urechi, din ce în ce mai voios:

— Nu; ăla e frate-miu, că ne-am nemerit doi frați să ne cheme la fel.

Acum fu rândul lui Anton Lupan să izbucnească în râs. Cu asta, orice urmă de gheață se rupse între ei.

— Prin urmare, am să-ți zic Ieremia. Om vedea ce-om face dacă ne-om întâlni și cu fratele tău. Pe mine mă cheamă Anton Lupan.

— Anton?… Era la noi în sat un dascăl la biserică, de-l chema la fel. O fi nume popesc?

— N-aș putea să-ți spun, dar după câte știu, n-am avut nici un popă în neam.

— Așa?!… făcu Ieremia, mirat. Vezi că la noi în sat pe oameni îi cheamă ori Ion, ori Vasile, ori Ieremia, ca pe mine, ori Haralamb, ca pe vără-miu. Mai e și unul Marin, da' ăla a venit tocmai de peste Olt. Anton l-a

chemat numai pe dascăl… Și dacă te cheamă Anton, de ce-ți mai zice și Lupan?

— Asta-i numele de familie. Pe la voi nu-i tot așa?

— Chiar așa nu-i, ori știu eu?!… Noi zicem: Ieremia al lui nea Ion, Haralamb al lui moș Vasile…

— Ei, vezi? Altfel cum să-i deosebești între ei?

— Mda, când te cheamă Ieremia. Dar când te cheamă Anton, cu cine aș putea să te asemuiesc? Cu dascălul de la noi din sat? Păi ăla a murit de mult…

Și zicând acestea, Ieremia se puse iarăși pe râs. Râse și Anton Lupan, deși cam stânjenit, fiindcă o clipă nu-și dădu seama dacă are de-a face cu un om glumeț sau eu un cârcotaș. Pe urmă, ca să schimbe vorba, întrebă:

— Ia spune, Ieremie, ai vreo treabă aici în târg?

— Până una alta nu, da' acu', dac-or înverzi copacii, gândesc să-mi cumpăr o foarfecă și să m-apuc de tăiat frunză la câini.

Anton Lupan râse din nou, în timp ce căuta cu ochii o cârciumă, ori ceva de acest fel, unde să se oprească o clipă să-și omenească însoțitorul și să-l descoasă fără zor, gândindu-se că la o nevoie ca asta birjarul putea să-l aștepte oricât. Dar văzând că toate locantele din jur erau pline de lume gălăgioasă, pusă pe chef, merse mai departe, coborând spre port. Din când în când își arunca ochii spre stânga, cercetându-l pe Ieremia, care mergea alături voios, fără să întrebe nimic, nici măcar încotro ostenesc. Nici urmă de beție nu se mai vedea pe chipul lui, de parcă nu el fusese cel ce adineauri se apropiase de baracă mergând pe trei cărări.

— Unde ai învățat să ochești așa de bine? îl iscodi după un timp, uitându-se la flinta din mâna lui.

— La Grivița, c-aveam gloanțe din belșug și fesuri turcești să le iei la ochi, câte vrei.

— Și cum, mai înainte n-ai mânuit pușca?

— Ba de mânuit am mânuit-o până m-am spetit, când m-a luat la reghiment, numai că de tras, am tras mai puțin. Da' eu, vezi dumneata, cum am dus-o la ochi, parcă m-am simțit frate cu ea…

La aceste vorbe, Anton Lupan îl privi mai iscoditor. Omul de lângă el, înalt din cale afară, să fi zis că-i deșirat dacă n-ar fi fost destul de spătos, avea un cap cam micuț pentru trupul lui, un cap de păsăroi, cu nasul ascuțit, cu ochii apropiați, când vicleni, când glumeți, cu bărbia îngustă și cu obrazul plin de țepi. Purta un fel de cioareci hărtăniți, strânși cu nojițele

opincilor până sub genunchi, dar în sus avea o haină de marinar, peticită cam peste tot, care nu se potrivea nici cu cioarecii, nici cu căciula de oaie, din cap.

— Și cu flinta asta ce faci? îl întrebă mai departe Anton Lupan, fără să fi pătruns taina ciudatei lui îmbrăcăminți.

— O țin așa, să zic și eu că am ceva. Am fost cu ea paznic la un boier, colo, peste Brateș.

— Vreo meserie ai învățat?

— Sunt marangoz, domnule, numai că, de când cu războiul, nu găsesc de lucru de fel. Înainte mai veneau turcii, grecii și mai ciocăneam câte ceva la barcazurile lor. Ori mă duceam la Tulcea și lucram bărci pentru pescari. Acu' grecii vin mai rar că-s cam speriați, iar turcii, de, or fi supărați pe noi.

— Ceva carte ai învățat?

— Câtă a uitat meșterul meu.

— Știi să citești, să scrii, să socotești?

— Taman cât trebuie ca să nu zică lumea că-s prea prost.

Anton Lupan tăcu un timp, gânditor, apoi întoarse capul spre el și-l întrebă, fără înconjur:

— Ascultă, Ieremie, ai vrea să pornești cu mine la drum? După cât bag de seamă, rosturi prea multe nu ai aici în târg.

— Și nici în altă parte, domnule. Încotro s-o pornim?

— Așa, spre capătul lumii…

Aici Ieremia micșoră pasul fără voia lui și, dându-și căciula pe spate, se scarpină în creștet, îndoit.

— N-o fi prea departe? zise, uitându-se cam chiorâș la vecinul său, cu teama că acesta îl lua peste picior.

— Departe, e drept! răspunse Anton Lupan hotărât să nu umble cu amăgeli.

Or, pe Ieremia tocmai răspunsul lui îl zgândări, fiindcă părea cu totul și cu totul serios – și îl făcea să simtă furnicături peste tot, și-n inimă, și-n creier, și-n trup.

Bănuind ce se întâmplă cu el, Anton Lupan zâmbi mulțumit și-l lăsă un timp să fiarbă așa, în zeama lui, apoi îl întrebă, parcă într-o doară, ca și când ar fi vrut să schimbe vorba de la început:

— Pe mare ai fost vreodată? Ți-o fi teamă de ea?

— Teamă?… Iacă zău că nu știu. Da' de cunoscut o cunosc; doi ani am fost dulgher pe un caic turcesc, și-am tot umblat, pe la Stambul, pe la

Salonic, ba am ajuns chiar și la Pireu.

Anton Lupan tresări, surprins, și chipul i se lumină mai mult; deci omul său era chiar mai încercat decât bănuise el; se cuvenea să nu-l mai scape din mâini, altul pe măsura lui fiind greu de găsit.

— De băut bei mereu, sau numai așa, la sărbători? îl iscodi mai departe, dezvăluindu-și singura îndoială care-l îngrijora într-adevăr.

Ieremia se uită la el, apoi își lăsă ochii în jos, rușinat:

— Da' de unde, domnule, nici măcar la sărbători!… S-a întâmplat o istorie afurisită de m-ai văzut dumneata beat.

— Ce istorie? stărui Anton Lupan.

— Ia, o istorie! Să zic c-a fost nuntă, aș greși, da' altfel, ce naiba a fost? Am un potlogar de văr la Sulina, văru' Haralamb, și el tot marangoz, că noi acasă n-am avut pământu' nostru și-am venit de mici la oraș să învățăm meșteșug… Acu' e la Sulina, cum spusei, lucrează de astă-vară la șantier, adică la reparat vapoare, la austrieci – că el nu-i numai marangoz, e și fierar, meșter bun altminteri, de! – păcat că n-are și minte în cap! Ei, și când a venit dezghețu', să fie de-atunci vreo trei săptămâni, m-am pomenit cu el în călduri, aici pe capu' meu, că vrea să se însoare, să intre în rândul oamenilor: „Altminteri – zice – îmi iau lumea în cap, măi vere Ieremie, ori mă spânzur, așa nu mai pot s-o duc!” Te pui cu zănaticu'? Ăsta, când dă spicu' ierbii își iese din minți. „Și de ce nu te însurași la Sulina?” zic eu. Aș, domnia-sa e mofturos, ce crezi! Cică la Sulina nu-i nici una pe gustul lui, hai la Galați, acolo e de ales! „Păi cine-o să te ia pe tine, măi netotule? Nu te vezi că ești un pârlit, un zdrențăros?”… Ce să mai lungesc vorba, domnule!… Eu aveam odaie în curte la un sacagiu, adică om înstărit, cu casă de zid, cu magazie, cu acareturi și pe deasupra cu două sacale, nu una, fiecare cu câte doi bidivii. Lui hoțomanu' de vără-miu, nu i-a trebuit să umble prin târg, că el, cum a venit, cum a pus ochii pe Ghiocica, fata sacagiului, fată cu zestre, cu salbă și cercei de aur și de frumoasă, frumoasă-al naibii, durdulie, rotunjoasă, ca un ghioc. Acu' lasă că și el, Haralamb, e un pui de rumân să-l mănânci din ochi, nu deșirat și ciolănos ca mine, chit că mi-e văr, că taică-miu, cu-al lui au fost frați buni, de la un bunic. Ei, și dacă l-a văzut, fetii i-a căzut cu tronc, n-a mai ținut seama că-i zdrențăros și pârlit, iar sacagiu' n-a avut încotro… Nu-ți mai spun că i-a cumpărat straie și cizme noi, din cele cu scârț, adică l-a înțolit cum n-a fost înțolit neam de neamul lui, că altminteri, îi place să se fudulească dacă are cu ce. Și-așa, s-a mutat văru' Haralamb în casă la ei, și pune-te pe trai, pe găină fiartă și pe

pui fript, trei săptămâni în șir. Îmi trimitea și mie câte un hartan în odaia din fund, lângă magazii; în față nu m-a poftit… Pe urmă au hotărât ei nunta, să fie azi – altfel intram în postul Paștelui și era prea târziu – da' petrecerea a început de ieri pe la prânz; a adus sacagiu' amândouă sacalele pline cu vin – și s-a pus mahalaua pe băut… Numai că, să vezi dumneata, pe la trei dinspre ziuă, văru' Haralamb mă ia de mânecă și mă trage în odaia mea din fund: „Măi Ieremie, eu mă duc! Auzi că fluieră! Vine vaporu' nemțesc din sus…” „Tu ești nebun?”. „Nu, da' m-am săturat aici. Uite, să le dai straiele de ginerică, și cizmele, că mi-erau mici…” Altminteri suflet cinstit, domnule, ar fi putut să plece îmbrăcat ca lumea, nu în zdrențele lui… Și dacă el a plecat, eu n-am știut ce să fac, așa că m-am apucat de băut. Am băut până la ziuă, când s-a băgat de seamă că ginerică s-a dus. Atunci s-a stârnit zarvă și văicăreală, și sacagiu' m-a aruncat în uliță, cu flinta și cu traista, altceva n-am avut, de ce să mint. „Să nu te mai prind pe-aicea, neam de potlogar!…” Auzi vorbă la el! Parcă aveam eu vreo vină, parcă eu îi amăgisem fata!… Iacă, domnule, cum s-a întâmplat de m-ai găsit beat, rătăcind prin bâlci…

— Va să zică. deseară n-ai unde să dormi! zise Anton Lupan, neștiind dacă să râdă sau să se întristeze de pățania lui.

— Lasă, că dac-o fi să merg cu dumneata, nu merg fiindcă n-am unde dormi! răspunse Ieremia, cam oțărât.

Cu această vorbă cam în doi peri, care nu spunea nici da, nici nu, sosiră în port, fără să-și dea seama când făcuseră atâta drum. Anton Lupan văzu de departe trăsura așteptând pe chei, cu birjarul moțăind, dar în loc să se îndrepte într-acolo, merse întins spre barcazul acostat de curând și-l cercetă stăruitor, plimbându-se zorit prin fața lui. Pe punte nu era țipenie de om; pânzele fuseseră de bine, de rău, strânse pe ghiuri, dar altminteri se vedeau o grămadă de parâme și de catrafuse aruncate pretutindeni, ceea ce dovedea un echipaj nu tocmai zelos. Pe tambuchiul din prova ieșea un ademenitor miros de berbec fript.

Ieremia se apropie și el, adulmecând mirosul și înghițind în sec; peste noapte se ținuse mai mult de vin, cu mâncarea o lăsase mai ușor și acum îi părea rău după bunătățile de la sacagiu.

— Da' nu mi-ai spus cum și încotro s-o pornim, domnule? zise, lungindu-și gâtul spre tambuchi.

— Gherasime!… Ismaile!… Ați surzit, pezevenghilor? se auzi în clipa aceea pe punte un glas, strigând furios.

Căpitanul ieșea din cabina lui, cu o boccea după el – și nimeni nu venea să-i dea ajutor. Din cabina echipajului se auzeau râsete și chiuituri.

— Faceți chef cu banii mei! mai pufni căpitanul, spumegând neputincios. Las’ că ajungem noi la Pireu și-o să vedeți voi!

Ieremia nu lua seama la strigătele lui, mai cu seamă că nu-i înțelegea toate cuvintele grecești, ci îl asculta pe Anton Lupan, care-i vorbea despre drumul lui. Apoi se trase un pas în lături și zise, uitându-se cam chiorâș:

— Nu știu pe unde vine țara asta, dar, după câte mi-ai spus, ar însemna să călătorim un an întreg.

— Poate și doi!

— Aoleu!… Și numai pe mări?

— Ba și pe oceane.

— Ce vorbești?!

De data asta Ieremia părea mai degrabă curios decât speriat și nu se mai uita chiorâș, ci drept, cu ochii străbătuți de scântei.

Văzând că nici unul nu mișcă din oamenii săi, căpitanul barcazului se îndreptă spre schelă, să iasă la chei, cu bocceaua după el, morfolind cu ciudă între dinți trabucul rău mirositor. Anton Lupan îl lăsă pe Ieremia și, ținându-i calea, îl salută, voios:

— Bună-ziua, căpitan Iani! Căpitanul scăpă trabucul din dinți:

— Da’ de unde stii dumneata că sântu căpitan? Si de unde stii că mă cheamă Iani?

Necunoscutul de pe chei îi zâmbi, șiret:

— Auzi vorbă! Păi e destul să se uite cineva la dumneata, ca să vadă că ești căpitan. Și încă ce căpitan! Eu unul, ca să-ți spun drept, n-aș fi așteptat să te văd comandant pe un cargobot.

Kir Iani se împăună, cu pieptul umflat și ochii dați peste cap; apoi scuipă pe lângă schelă, prefăcându-se supărat.

— Mie nu-mi trebuie cargobotu, frațicule, să-mi stea armatoru pe capu. Mai bine căpitanu pe corabia mea!

— A, corabia asta frumoasă e a dumitale?! Atunci sigur, ce să intri la stăpân, pe cargobotul altuia!

Și văzându-l că plesnea de ifos, Anton Lupan găsi de prisos să-i răspundă la a doua întrebare – răspuns care de bună seamă i-ar fi tăiat ifosul și l-ar fi înfuriat; el îi spusese Iani, fiindcă după câte știa, cam Iani îi chema pe toți căpitanii din arhipelag. Așa că schimbă vorba, cât timp căpitanul se mai împăuna:

— Gândesc că pleci la Pireu, căpitan Iani. Așa-i?

— Chiar asa… Si țe vrei dumneata?

— Vreau să iei… doi călători…

Anton Lupan se opri puțin și întoarse capul spre însoțitorul său, care aștepta, la doi pași. Acesta adulmecă spre tambuchi, înghiți în sec, apoi înclină din cap; nu se înțelegea limpede dacă încuviințarea lui privea plecarea la drum sau mirosul berbecului gras.

— Da, căpitan Iani, doi călători! continuă Anton Lupan luând răspunsul care îi convenea.

— Si până unde, frațicule, hai?

— Până la Stambul, sau chiar mai departe…

Căpitanul făcu ochii mari; i se părea de mirare că un tânăr așa de bine îmbrăcat dorea să călătorească pe corabia lui, când putea să aștepte vaporul, două-trei săptămâni. Dacă avea bani, precum se putea bănui, de ce să fie grăbit? Pe urmă își zise în sine, luminat: „A făcut vreo boroboață, vreo coțcărie, ori poate vreun omor și vrea să spele putina cât mai curând… Asta este o gâscă bună; să nu pierdem prilejul și s-o jumulim vârtos! Kir Iani, vezi ce faci!”

Așa că răspunse, lăsându-se greu, ca un morun mare și gras, chit că el unul era pirpiriu ca un țipăraș:

— De, frațicule, să te iau, să nu te iau? Daca pațescu țeva?

Anton Lupan îi înțelese gândurile cum îl privi în ochi, dar nu găsi cu cale să-i arate că nu era un fugar, și deci n-avea de ce să se lase strâns cu ușa de primul căpitan întâlnit.

— Ei, ia spune, kir Iani, cât ceri?

— Până la Pireu?

— Deocamdată să zicem până la Stambul; pe urmă om mai vorbi.

— Cu mâncarea mea?

Ieremia înghiți în sec, iar; pe tambuchi se auzea berbecul sfârâind – pesemne îl răsuceau deasupra cărbunilor, să te apuce leșinul, chiar dacă erai îndopat.

— Cu mâncarea dumitale, kir Iani! răspunse Anton Lupan.

Căpitanul scoase un trabuc nou din buzunar și se scarpină în cap.

— Dumneata ai să dormi în cabina mea: ținți icosari. El să doarmă pe punte: doi icosari; alt loc nu am.

— Unde-o să doarmă, o să vedem noi. Va să zică, asta ți-e vorba: șapte icosari și ne-am împăcat. Bate palma, căpitan Iani!.

Căpitanul mușcă din trabuc, înciudat: „Ar fi trebuit să cer douăzeci, ori douăzeci și cinci. Am fost un măgar!” Dar nu mai putea da înapoi, căpitanul are numai o vorbă, dacă-i căpitan.

După ce primi banii și-i încercă în fel și chip, strigă spre oamenii săi, care stăteau sub punte, să fi zis că-s legați:

— Bre Lachi, bre Ismail, avem pasageri, ia veniți încoa’!

Firește, nimeni nu scoase capul să vadă de ce striga, fiindcă oamenii din echipaj tocmai prânzeau, cu o întârziere care le mărise foamea și le luase auzul de tot. Dar nici mare nevoie nu era de ei. Birjarul cu Ieremia duseră cufărul pe punte și cu asta treaba se sfârși; din partea celor doi călători, corabia putea să pornească la drum.

Căpitanul coborî repede în cabina sa, încuie la repezeală dulapurile și sertarele, își chemă pasagerul, ca să-i arate culcușul hotărât pentru el, apoi se îndreptă spre oraș.

— Pe când plecarea, căpitan Iani?

— Dacă este vânt bun, mâine la ziuă.

— Ei, Ieremie, zise Anton Lupan, acum a venit timpul să vedem dacă berbecul acela e bun într-adevăr, sau te-ai înșelat.

— Domnule, răspunse Ieremia, crede-mă că o vorbă atât de înțeleaptă n-ar fi putut să spună nici popa de la Trei-Ierarhi!

Cei doi pasageri neașteptați se îndreptară spre tambuchiul din prova și coborâră scările, tropăind.

— Bună-ziua, palicarilor! strigă Anton Lupan din prag. Vă doresc poftă bună, fiindcă aveți la ce. Mi se pare că ați pus mâna pe un berbec gras!

— Poftim gustam! – răspunse un om din echipaj, înroșindu-se ca un flăcăiaș – mândru de vorba noului venit, că el alesese berbecul, el îl pusese la fript.

Era bucătarul corăbiei și în același timp ajutor de cârmaci, pe nume Nail Geafer Ismail, un ins de vreo patruzeci de ani, cam mărunțel, dar altminteri vânjos ca orice marinar, cu capul rotund, pleșuvit, cu fața gălbuie, de felul ei, nu de pe urma vreunei boli, cu nasul ca un boț de ceară lipit între ochi, iar sub nas cu o mustață zbârlită încotro vrei, să fi zis că-i supărată pe toată lumea din jur.

— Pe cinstea mea! vorbi primul cârmaci, fără să se întoarcă spre noii veniți. Dacă nu l-aș fi lăsat în Marea Roșie, după glas aș zice că ăsta-i Anton Lupan cel viteaz!

În clipa aceea întoarse capul alene, și deodată sări în sus, ca ars, mai-mai să se lovească în tavan, că părea de două ori mai înalt decât Ismail.

— Prea Sfântă Născătoare, chiar el era! strigă, făcându-se când palid, când roș. De unde-ai răsărit, domnule? Nu cumva te ai bine cu ăl necurat?

Anton Lupan îl privi cercetător printre pleoape, apoi chipul i se lumină:

— Tu nu ești cumva Gherasim-contrabandistul, măi neam de coțcar?

— Eu sunt, domnule, și poți să strigi în gura mare, că aici nu mă tem. Dar dacă vreodată s-o întâmpla să ne întâlnim pe la Port-Said, te rog să vorbești mai încet; n-am chef de închisorile arăpești.

Cei doi oameni își strânseră mâinile, apoi se îmbrățișară, ca doi prieteni vechi, bucuroși că se revăd.

— Măi fraților, vorbi Gherasim, de data asta în grecește, întorcându-se spre ai săi, care se zgâiau la el, mirați să-l vadă așa de voios, pe el de felul lui tare ursuz. Prin ’78 eram la Port-Said, pe o corabie arăpească, eu cu frate-miu Panait – și…

— Și făceați negustorie cu hașiș! îi întregi vorba Anton Lupan.

— Asta pe sub mână, domnule; doar nu era să mă usuc cu zece piaștri pe lună, cât îmi dădea hapsânul de căpitan.

— Stam jos, mâncam! îi îmbie Ismail pe noii veniți. Oamenii din echipaj se înghesuiră pe lavițele fixe, aflate de o parte și de alta a mesei, făcându-le loc oaspeților. Ieremia își lăsă traista lângă scară, dar de flintă nu se despărți, ci se așeză la masă cu ea sub cotul stâng.

— Și cum vă spuneam, frățioare – reîncepu Gherasim –, era prin ’78, că nu se deschisese canalul de Suez decât de câțiva ani și așteptam la Port-Said să luăm marfă pentru Berbera. Stăteam la chei și în jurul nostru, puzderie de corăbii și barcaze, care turcești, care grecești, care arăpești. Mai încolo erau vapoare, de toate felurile și de toate națiile – și lume multă pe chei, negustori, hamali, marinari, gură-cască, milogi. Lângă noi era legat un barcaz arăpesc, al unuia Huseim, și ăsta avea cu el o soră, Adnana, pe care o bătea în fiecare zi. De ce-o bătea și de ce-o purta după el pe mări, cine putea ști? La arapi nu-i ca la noi, să întrebi, să iscodești, că doar dacă te uiți nițel mai lung la ce învârtesc ei, odată te pomenești cu un cuțit în gât… Și așa, într-o dimineață, Huseim al nostru își luase iar sora la scărmănat. Fata nu plângea, strângea numai din dinți și scapăra cu ură din ochi, mândră se vede, deși la vârstă copil. Noi, de colea, nici să ne uităm nu îndrăzneam; trăgeam doar cu coada ochiului, înjurând în gând. Ș-odată, ce să vezi, un tânăr, să fi zis că și-a pierdut mințile, se oprește pe chei, se face roșu, apoi

se repede la schelă, sare pe punte – și când îi proptește una lui Huseim sub fălci, se prăvălește arapul peste bord, ca un balot. Păcat că nu s-a nimerit pe aproape nici un rechin; scăpa lumea de un ticălos!… Ei, iacă, tânărul care a făcut isprava asta, e dumnealui – numai că de-atunci a mai îmbătrânit puțin și poate acum o fi mai domol.

Oamenii întoarseră capul spre oaspetele ciudat și-l priviră cu ochii înflăcărați. Ca unora care călătoriseră prin acele părți sau măcar cunoșteau din istorisiri obiceiurile locului, întâmplarea li se părea de necrezut. Cât despre Ieremia, cu toate că nu înțelegea chiar fiecare cuvânt grecesc, privea cu ochii zgâiți la Anton Lupan, uitându-și până și de berbec. Apoi dacă lucrurile stăteau așa, cum spunea marinarul ăsta voinic, noul lui stăpân nu era un om să-l întâlnești oricând. Acum era mulțumit că pornise după el; până mai adineauri, de, se mai gândise că la noapte, după ce s-o sătura de berbec fript, să spele putina, frumușel, doar nu-l costa nimic și-atâta lucru s-ar fi priceput să facă și el, dacă era văr cu Haralamb.

În acest timp, Gherasim le vorbea mai departe alor săi, din ce în ce mai aprins:

— Îndată, mai repede decât ai vira o cheie de lanț, vestea că s-a găsit cineva să-l înfrunte pe Huseim s-a întins în tot portul, fraților. Era acolo un bătrân, am uitat cum îl chema, care ținea un fel de dugheană pe chei – găseai la el și cafea, și ciubuc, mai făcea negustorie și cu chihlimbar. Lumea îl ținea de înțelept, zicea că se trage din nu știu ce neam de profeți. Și el a spus: „Numai Allah are drept să-i bată pe credincioși. Dar Huseim n-a fost un credincios – și dacă s-a găsit un ghiaur să-l înfrunte, apoi bravo lui! Aferim! Ghiaurul ăsta e viteaz și se cuvine să fie cinstit de toți!” Așa a spus bătrânul – și așa a fost. Numele lui Anton Lupan s-a dus pe toată Marea Roșie… Ehei, dar dumnealui a mai făcut și alte isprăvi; am să vi le spun eu…

Ascultătorii păreau fermecați. Ieremia barem se simțea ca beat, să fi zis că vinul de la nuntă i se urcă iar, mai vârtos, în cap. Auzind cuvintele care se spuneau despre Anton Lupan, se umfla în pene, mai mândru decât dacă ar fi fost vorba de el sau de Haralamb. Mult dorise în viață, de când se știa, să întâlnească un om cinstit și viteaz!

— Dar ia spune, domnule, ce vânt te aduse încoa’? întrebă Gherasim, dând-o iarăși pe glas de valah. Acu’ vreo doi ani auzisem că ești secund pe un vapor olandez. Alții spuneau că lucrezi căi ferate, la turci.

— Am făcut și căi ferate, am fost și secund – ba mi-am luat și brevetul de căpitan… Da’ tu ce naiba neam ești, grec, ori de-ai noștri, că vorbești românește de parc-ai fi muntean?!

— Grec, domnule, de lângă Pireu! sări Nicola, al doilea cârmaci.

Gherasim își lăsă capul în pământ și cât era el de mătăhălos, păru sfios ca un copilaș.

— Ei, oi fi și eu ceva! zise, nelămurit, cu glasul puțin întristat.

Apoi, scuturându-se, ridică ochii spre Anton Lupan:

— Și-acum încotro? Nu mai ești îmbarcat?

— Nu; am avut ceva treburi în țară, le-am limpezit și uite că plec iar.

— Mergi cu noi, ori am înțeles eu aiurea?

— Ba ai înțeles bine, că d-aia vă striga căpitanul, să puneți mâna pe bagaj. Merg cu voi până la Stambul, sau până la Pireu, om vedea… Vreau să cumpăr o corabie și să…

Văzând că s-a oprit, Gherasim îl întrebă, zgândărit în inima lui de vechi marinar:

— Ia spune, în ce parte ai vrea să pleci? Ce mări ți-au rămas de vânturat?

— Destule!… răspunse Anton Lupan.

— Domnule, stărui cârmaciul, te-am întrebat nu ca să-mi răcesc gura. Nu mă cunoști prea bine, dar te rog să mă crezi că nu sunt flecar și nici în sufletul omului nu mă bag cu de-a sila. Mă gândisem că poate ai avea nevoie de un cârmaci.

Anton Lupan îl privi îndelung, în timp ce toată lumea tăcea, cu ochii la ei, apoi înclină din cap:

— Bine, Gherasime! Firește că o să am nevoie de un cârmaci și dacă acela ai vrea să fii tu, sunt sigur că altul mai bun nu s-ar afla. Numai de-am găsi și o corabie demnă de asemenea cârmaci!… Când crezi că sosim la Stambul?

— Păi dacă plecăm mâine, pe miercuri o să fim la Sulina, pe sâmbătă sau pe duminică poate intrăm în Bosfor.

Auzind aceste cuvinte, Ismail scoase un suspin amar.

— Ce-i, mă turcule, ești certat cu sultanul de te-ai întristat așa? îl luă în batjocură Marulis, al patrulea om din echipaj.

Bucătarul nu răspunse, dar se vedea limpede că avea inima grea, parcă apăsată de un bolovan.

— Lăsați-l în pace! interveni Gherasim, mirându-se că la un oftat ca ăsta oamenii puteau face haz.

Adevărul este că amărăciunea lui Ismail, deși vădită, mai degrabă îți stârnea râsul decât întristarea.

— Ce e cu el? întrebă Anton Lupan.

— Păcate omenești, domnule! răspunse nelămurit Gherasim. Și cum spuneai, o să-ți trebuiască un cârmaci.

— O să-mi trebuiască. Dar Panait ce face?

— Frate-miu?… Dumnezeu să-l ierte! L-au căsăpit pirații.

— Îmi pare rău de el! zise Anton Lupan, întristându-se deodată. Era om de mare ispravă. Și când s-a întâmplat nenorocirea asta?

— Acum un an, la Samos.

De la pirați vorba trecu la altele și se lungi multă vreme; își amintiră de porturi unde se întâlniseră odată, povestiră despre corăbii vechi, despre căpitani, ceilalți avură fiecare de spus câte ceva, uitară de necazuri – și așa, tot înfulecând din berbec, tot deșertând stacane cu vin, nici nu băgară de seamă cum deasupra capului, micul spirai se făcuse cenușiu, vestind căderea amurgului. Cineva aprinse o lampă cu gaz, agățată în tavan; lumina ei slabă prinse să le legene umbrele pe pereți. Mai târziu auziră și pașii căpitanului, sus, dar nimeni nu ieși în întâmpinarea lui – și kir Iani coborî în cabina de la pupa, mormăind înciudat…

A doua zi în zori *Penelopa* porni domol la vale, împinsă de o blândă adiere de la sud, și seara ajunse la Tulcea, unde înnoptă, dând prilej echipajului să debarce în căutarea altui berbec. În ziua următoare, vântul, schimbându-se de la apus, se arătă și mai prielnic decât în ajun, astfel că pe la ora prânzului corabia lui kir Iani se apropia de Sulina, unde, după cum ne amintim, făgăduia să ajungă foarte curând.

Asupra acestei clipe l-am lăsat pe căpitan la cârmă, pufăind din trabuc, cu ochii la pasagerul său, aflat la prova, cu coatele rezemate de parapet, în vreme ce Ieremia stătea întins pe punte, alături, cu flinta lui strânsă între genunchi.

În cele două zile de drum, ciudatul pasager își vârâse nasul peste tot, cercetând corabia pe îndelete, judecase forma ei și felul cum era construită, măsurase catargele din ochi, și le închipuise cu întreagă velatura – iar după aceea nu fusese nevoie să se gândească îndelung ca să-și dea seama că *Penelopa* nu era lucrul care îi trebuia lui.

Într-adevăr, corabia aceasta nu prea izbutită, construită economic, cu coastele pe alocuri putrede sau plesnite, cu bordajul de brad, se dovedea vrednică să transporte de ici-colea cinci vagoane de grâu, dar hotărât, n-ar fi putut să înfrunte o încercare mai grea.

Din clipa când ajunsese la această concluzie, călătorul nostru se liniştise şi rămăsese pe gânduri, la prova, cu ochii la peisajul Deltei, redus, pe zeci de kilometri, numai la patru elemente din vastul catalog al naturii: stuful, sălciile, cerul şi apa. După un timp, perdeaua aceasta monotonă începu să fluture, departe, în faţă, şi pe sub faldurile ei se iviră, fără să se poată impune de la început ca reale, câteva căsuţe albe, câteva magazii de scânduri, cu pereţii cenuşii, câteva catarge înşirate în linie dreaptă…

O oră mai târziu, *Penelopa* acosta la cheiul scund al Sulinei, între alte două corăbii greceşti, care intraseră în ajun din mare şi aşteptau vântul prielnic să pornească spre Brăila. Neaducând nici un fel de marfă, amândouă erau încărcate cu nisip, fiindcă fără acest lest n-ar fi putut naviga cu pânze, fără primejdie de răsturnare. Nimeni nu se mira că de ani de zile atâtea corăbii intrau pe Dunăre să încarce grâu şi aduceau în schimb nisip; probabil, prin părţile de unde veneau se găsea nisip cu duiumul.

Ceva mai în susul cheiului, un vapor austriac se pregătea pesemne să plece la drum, fiindcă scotea fum gros pe coşul înalt cât catargele.

Îndată ce *Penelopa* acostă, echipajul sări pe uscat şi se năpusti spre cele două corăbii vecine, ca să-şi vadă compatrioţii şi să afle ştiri noi din ţară. Căpitanii acestor vase se aşezaseră sub şopronul unei locante de pe chei – un fel de cârciumă, cafenea şi ceainărie – şi sorbeau cu socoteală dintr-o sticluţă cu mastică de Chios, în aşteptarea pastramei de capră, care se frigea alături, pe cărbuni, sfârâind şi pocnind ca artificiile. Bineînţeles, kir Iani se îndreptă şi el într-acolo şi după cuvenitele saluturi şi îmbrăţişări se aşeză la masă cu dânşii, fericit că regăsea un colţ din Patrida.

Era spre ora patru după prânz; soarele de primăvară mai avea de brăzdat o bucată bunişoară de cer, până să cadă la apus, pe orizontul de stuf. Vântul se potolise încetul cu încetul, ca în sfârşit să adoarmă de tot, dar pentru cei care îi cunoşteau legile şi-i simţeau tainele, era limpede că dinspre mare avea să se ridice în curând briza de sud-est, adică: vântul cel mai neprielnic pentru a te îndrepta spre Stambul.

Astfel, fără să-l mai întrebe pe kir Iani, Anton Lupan înţelese că astăzi nu putea fi nici vorbă de o plecare la drum; dar faptul acesta nu-l supăra câtuşi de puţin, fiindcă întârzierea era spre folosul lui; iată avantajele

călătoriei cu un barcaz prăpădit față de un vapor care în acest port mic nu i-ar fi îngăduit nici să răsufle puțin.

La începutul iernii, aflându-se la Galați, voise să se ducă și la Sulina, fiindcă deși îi scrisese de mai multe ori căpitanului din port, cerându-i lămuriri, acesta nu-i răspunsese nimic. Din nefericire, tocmai atunci pe Dunăre începuseră să curgă sloiuri, și nici un vapor, nici un barcaz nu mai pleca în jos.

Acum putea, în sfârșit, să caute urmele lui Pierre Vaillant și aici.

— Domnule! zise Ieremia, la fel de lămurit și el în privința vântului, ca unul care umblase câțiva ani pe mări. După cum văd, azi n-o să plecăm mai departe. Eu m-aș duce pe la văru-miu Haralamb, să văd cum îi merge cu văduvia.

— Du-te, numai ai grijă ca deseară să fii înapoi; să nu te trimită cumva în pețit.

— Aș! Nu cred să-i mai ardă lui de însurătoare acum; mai degrabă cred că stă ascuns, să nu-l dibuiască vreo iscoadă de-a sacagiului.

Anton Lupan merse câțiva pași pe chei, până la baraca de lemn a căpităniei; o femeie care frigea guvizi, sub un șopron dărăpănat, îl vesti că pe căpitanul portului nu-l putea găsi decât a doua zi, spre prânz, fiind plecat la vânătoare de rațe, în păpuriș… A doua zi, la prânz, când *Penelopa* urma să plece în zori! Viața aici se mișca mai greoi chiar decât barcazele încărcate cu grâu!

Încotro să pornească, pe cine să întrebe călătorul nostru când pe chei nu se vedeau decât marinari străini?

Peste pădurea de stuf, către răsărit, se ridica, stingheră, turla unui far micuț. Aha, acolo trebuia să fie un om – și poate cel mai nimerit!

După ce mai aruncă o privire în jur, nădăjduind ca rațele să nu fi venit încă din țările calde și căpitanul portului să se întoarcă dezamăgit, Anton Lupan porni pe malul apei în jos să ajungă la far. Din față se ridica boarea amară și sărată a mării, în vreme ce frământarea valurilor rostogolite pe nisip se auzea, de peste perdeaua de stuf, ca un murmur îndepărtat, murmurul acela nelimpede, aspru și totdeodată blând, pe care corăbierii îl confundă adesea cu freamătul din ființa lor. Câteva sute de metri mai departe, stufărișul se pierdea în nisip, lăsând să se deschidă către sud o plajă largă și întinsă, petrecută pe sub orizont, cu dune năpădite de buruieni și de pir.

Farul veghea posomorât în partea cealaltă a canalului, încins cu brâuri de piatră negricioasă care i se urcau până la gât. Marea în față era mai mult cenușie decât albastră; mâlul adus de Dunăre murdărea apa până aproape de orizont, unde se zărea o dâră vineție ca o muchie de cuțit. Pe cer pluteau câțiva nori albi, destrămați, și jos, deasupra valurilor, se roteau pescărușii, țipând. Pânza unei bărci se zărea departe, în larg, iar pe țărm, către sud, se mai ghiceau niște lotci negre, trase pe nisip.

Pe malul celălalt al canalului, înspre far, o bătrână stătea aplecată cu donița deasupra apei.

— Hei!… Mătușăă! o strigă Anton Lupan.

Bătrâna se ridică, lungă și arcuită ca un arac, de-ai fi zis că e pusă acolo să țină tovărășie farului singuratic de pe mal. De sub basma îi atârna în lațe părul cenușiu, murdar. Cu toată depărtarea, un ochi i se vedea lovit de albeață, lucind în soare ca un solz de crap.

— Ce vrei? răspunse, cu arțag.

— Cine-i paznicul farului?

— Ifrim, dar nu-i aici, tâlharul! Du-te și dumneata! Zicând acestea, arătarea luă donița de jos și porni pe mal.

— Hei, mătușă! E plecat departe?

— La dracu’ e plecat! Du-te după el, fuguța… Anton Lupan rămase încurcat, lângă canal. Apoi se gândi că omul căutat de el avea însărcinări mult mai precise și mai grave decât un căpitan de port și deci, indiferent unde ar fi fost plecat, o dată cu căderea serii trebuia să vină să aprindă felinarele la far. Nu-i rămânea decât să-l aștepte răbdător: se afla la poarta acelui Levant unde timpul nu costă bani!

O epavă pe jumătate îngropată în nisip zăcea în fața sa pe malul mării și se miră că nu o văzuse până acum. Părea să fie un barcaz, naufragiat de mult, dacă judecai după nisipul îngrămădit de vânt în juru-i. Dar iată că țărmul acesta aspru, cu toată înfățișarea lui pașnică, mai ceruse și alte jertfe corăbierilor. La nord de canal, în umbra farului, se vedea un catarg strâmb, răsărind dintre dune cu mișcarea de deznădejde a unui braț omenesc care cere ajutor înainte de a se prăbuși; pesemne acolo nenorocirea se întâmplase de curând, altminteri catargul, și după el cealaltă lemnărie bună de pus pe foc și-ar fi împlinit destinul firesc în aceste locuri lipsite de păduri… În partea astălaltă, către sud, se ridica altă movilă de nisip, lăsând să se vadă, pe alocurea, bordajul putred, fărâmat, și coastele negre ale unei corăbii naufragiate de cine știe cât timp.

Anton Lupan porni pe țărm, spre miazăzi, gândindu-se că fiecare din aceste epave își avea taina ei… Nisipul le acoperea, an de an, lemnul nejumulit de oameni putrezea dedesubt și nimeni, niciodată, n-avea să mai poată ști ce destine se frânseseră aici. Fiecare din aceste epave fusese o corabie cândva – cu etrava arcuită semeț, cu catarge înalte și zvelte ca brazii, fremătând, cu pânzele umflate de vânt – brăzdase mări și oceane, ducând mesajul vieții omenești pe Pământ. Se asemănau între ele în toată istoria lor, și totuși, fiecare își avea trecutul ei, pe care nu-l putea șterge nici chiar acest sfârșit comun. Dar cum se numiseră ele și căpitanii lor, ce echipaj le purtase în lume, ce cârmaci le condusese prin furtuni, ce patimi, ce virtuți, ce bucurii, ce suferințe frământaseră inimile acestor oameni dispăruți, ce ură, ce nebunie, ce iubire, ce simțăminte fuseseră curmate în naufragiul de demult, ce taine zăceau sub nisip?…

La câteva sute de metri spre sud se vedea altă corabie aruncată de valuri pe țărm, și asta de asemenea de foarte mult timp, fiindcă era și ea pe jumătate îngropată în nisip, numai că, fiind lucrată dintr-un lemn mai vârtos, ținuse piept vremii și nemilosului ei aliat, putregaiului nimicitor. Tot ce putuse folosi cuiva era luat de mult. Scândurile punții fuseseră smulse până la una și de bună seamă toată lemnăria ar fi suferit la fel dacă, după îndelungata atingere cu apa mării, n-ar fi fost aproape pietrificată, astfel nemaiputând să meargă la foc. Două lanțuri grele, la prova, se pierdeau în nisip, unde pesemne se aflau îngropate și ancorele, pe care nimeni nu se ostenise să le ia, fiindcă nu i-ar fi folosit la nimic. Cabestanul, care iarăși nu putea folosi nimănuia, rămăsese la locul lui, ca și alte piese de fier, mâncate de viermii ruginii.

În lupta acestei epave cu timpul se vedea atâta îndârjire, încât Anton Lupan se apropie și o privi uimit. Atât cât putea să judece, după ceea ce rămăsese deasupra nisipului, părea să fie o corabie venită din Baltică sau din Marea Nordului. Cu chila ei lungă, cu pupa aproape la fel de ascuțită ca și prova, cu liniile fine și-n același timp robuste, îi amintea de… Deodată, cercetătorul se făcu palid, inima încetă să-i bată, picioarele se împotriviră să-l ducă mai departe…

Această corabie aruncată de valuri pe țărm, la gura Sulinei, îi amintea… În clipa următoare inima lui își reluă nebunește bătăile, sângele îi dogorî în vine, picioarele i se mișcară de la sine ducându-l în jurul epavei…

Fiecare epavă își are taina ei… O poartă cu ea până o a acoperă nisipul, până o surpă putregaiul; n-o poate bănui, n-o poate dezlega nimeni.

Anton Lupan se opri în față, la prova; pe scândura bordajului, cenușie, se mai vedeau, șterse de vreme, trunchiate, despărțite, unele litere – și din ele, omul care le cunoscuse putea întregi numele corăbiei.

Avea și această epavă o taină, ca toate epavele din lume, dar lui îi era cunoscută, rămânea taină doar pentru ceilalți oameni. Lui îi sfâșia inima și, așa sfâșiată, i-o umplea de neliniște și de nedumerire…

Un bătrân, cu capul alb ca floarea coliliei, venea pe țărm, cu sumanul pe umeri, cărând greu un coș cu pește în mână.

— Bună-seara, domnule! zise, ferit, scoțându-și căciula. Cu toată ninsoarea care-i acoperea creștetul, avea, nu știu cum, o înfățișare haină, dar poate era numai o închipuire.

— Bună-seara! răspunse Anton Lupan, întorcându-se, ca din altă lume.

Bătrânul se opri, cuprins de mirare:

— Știi graiul nostru?

— Și de ce nu l-aș ști? Par să fi picat din lună?

— Nu, domnule; dar credeam că ești inglez de la Comisie.

Anton Lupan se apropie de dânsul; bătrânul își lăsase coșul jos și scapără amnarul, să-și aprindă luleaua.

— Ești de mult prin părțile astea, moșule?

— Cam de multișor, aș zice că-s născut aicea, dar de câți ani anume, mai greu să fac socoteala; or fi 65, or fi 70, nici popa nu poate să-mi spună.

— Ești pescar?

— Am fost, mai la tinerețe; acum mi-au dat farul în seamă.

— A, dumneata ești Ifrim, paznicul farului?

— Păi dar cine?

— Tocmai te căutasem… Baba dumitale e cam aspră, moșule!

— Ducă-se pe pustie!…

Anton Lupan se frământa, chinuit de gânduri, dar privindu-l, nimeni nu i-ar fi bănuit zbuciumul.

— Uite o cutie de chibrituri; să nu te mai chinuiești cu amnarul.

— Mulțumesc, domnule, am și eu la far, că-mi dă Comisia să aprind felinarele; dar pentru lulea mai bun e amnarul.

— Te grăbești tare?

— Nu, că mai e până la apusul soarelui și felinarele sunt șterse; altminteri, baba mea nu-mi dă voie să plec până nu le frec bine.

— Spune-mi – întrebă Anton Lupan, luptându-se să-și stăpânească bătăile inimii – nu cumva știi ce-a fost cu corabia asta?

— Ba știu, cum nu; și cu asta, și cu cea de mai la vale, numai să nu mă-ntrebi anul. Astea sunt nelegiuirile lui Spânu.

Aici, în ochii bătrânului se aprinse o scurtă lucire, ca la dihăniile care rătăcesc noaptea prin codri; dar poate că și asta era doar o închipuire. După aceea, el se așeză pe nisip, scapără iar amnarul și, pufăind din lulea, își dădu drumul la gură:

— Erau niște tâlhari de apă, pirați cum le spune. Se pripășiseră de ani de zile prin părțile noastre și nu putea să-i stârpească nimeni. Căpetenia lor era unu' Axente, venit de prin marea grecească, da' lumea îi spunea Spânu, fiindcă nu-i creștea păr pe față, nici mustăți, nici barbă, ca la neoameni.

Bătrânul scuipă cu dispreț în nisipul umed, își mângâie barba, cum și-ar fi înfoiat coada păunul, apoi își continuă povestirea, în timp ce Anton Lupan se așeză alături stăpânindu-și cu greu bătăile inimii:

— Spân, spân, dar altfel om subțire, trăit în lume, cu știință de carte, să te miri că se apucase de tâlhărie. Nu știu din ce părți venise, dar iaca, pot să jur că știa tot ce e limbă omenească în lume… Pe acea vreme nu era farul ăsta, ci altul, gata să se dărâme – iar de aprins, se aprindea numai când își aducea cineva aminte. Corăbiile, dacă ajungeau ziua, bine, dacă nu, trebuiau să aștepte departe, că altminteri le luau valurile și le bușeau de nisip până ce le făceau fărâme. Și tâlharii ăștia, cu Spânu, pândeau seara la țărm; dacă vedeau vreo pânză în zare, așteptau să se lase întunericul, aduceau un bou din stufăriș, îl priponeau la malul mării și-i legau un fanar între coarne. Bietul dobitoc se zbătea toată noaptea așa, legănând felinarul. Dacă vedea lumina asta jucând, ca pe valuri, căpitanul din larg, ce-și zicea: e vreo corabie la ancoră, ia să mă apropii de ea, să aflu o vorbă de la oameni. Și se apropia, sărmanul, încrezător, numai că nimerea pe nisip și de aici nu mai avea scăpare. Tâlharii se repezeau într-acolo cu bărcile, săreau pe punte cu iataganele în mâini, pe unii îi spinteca, pe alții îi aruncau în mare și p-ormă prădau corabia de nu lăsau decât lemnul gol.

Anton Lupan strânse pumnii și scrâșni printre dinți:

— Ticăloșii! Așa crezi că s-a întâmplat și cu corabia asta? Oare n-o fi scăpat nici un om?

— N-aș crede, domnule; Spânu nu lăsa pe nimeni să-i scape viu.

— Dar de unde știi că aici a fost mâna lui și nu s-o fi întâmplat altfel, vreo furtună, sau…

Paznicul farului clipi din genele albe ca niște fulgi, ca și cum întrebarea l-ar fi surprins. Apoi, după ce aruncă o privire piezișă spre vecinul său,

începu să râdă mulțumit, arătându-și dinții știrbi:

— Păi dac-am văzut cu ochii mei? Iacă, ți-am spus să nu mă întrebi când a fost, că în ani mă-ncurc. Să fie șase, să fie șapte, știu eu?…

— Patru ani în aprilie! murmură Anton Lupan.

— Asta așa-i, era primăvară, țin minte ca azi. Se nimerise o noapte cu fulgere și tunete, de te-ngrozeau. Pe la miezul nopții mi-am pus sacul în cap și-am ieșit la Dunăre, să văd dacă barcazul e bine legat, că lucrasem peste iarnă un barcaz mărișor și nu-l dădusem la apă decât de vreo două săptămâni. Puteam să încarc ca la vreo cinci mii de ocale de pește și tocmai mă gândeam să iau drumul în sus să trec pe la pescari, să adun ceva prospătură… Nu ți-am spus că la vremea aceea nu mă mai țineau puterile să ies în larg, la pescuit, așa că începusem să fac o leacă de negoț; duceam pește în sus, pe la Tulcea, ba chiar și la Galați…

Anton Lupan se ridică în picioare, cu pumnii strânși, silindu-se să-și ascundă nerăbdarea; știa că dacă l-ar fi întrerupt, sau l-ar fi zorit, paznicul farului s-ar fi burzuluit, ca toți bătrânii – și greu ar mai fi scos un cuvânt de la el.

— Și cum îți spuneam, reîncepu povestitorul, după ce-l privi mirat, am ieșit la malul apei; aveam bordeiul mai jos de port, cam pe unde-s acum magaziile ale mari. Bătea vântul din larg, Dunărea se umflase și gemea, iar dincolo, peste stuf, se auzea marea mugind de-ai fi zis că o chinuiesc o mie de draci. Pe urmă mi s-a părut mie că se întâmplă ceva ciudat, parcă am zărit o lumină zbătându-se prin păpuriș… „Or fi iar tâlharii! mi-am zis. Or fi simțit ceva, blestemații, și se pregătesc de jaf!” Atunci am luat-o nițel la vale, cu vântul în piept, să te dărâme și altceva nimic. N-am apucat să ies bine în marginea stufului, când am zărit o umbră, ceva să zici că-i o dihanie zburătoare, venea repede la țărm, taman către locul unde se vedea felinarul cum se zbătea ca turbat. Atunci un fulger a luminat malul și-am văzut corabia cum s-a poticnit și a început să se zbată neputincioasă, cu fundul pe nisip; un catarg s-a rupt și-a căzut, numai trosnet și pârâituri; zburau bucățile de pânză luate de vânt, de-ai fi zis că-s niște pescăruși, orbiți. Când s-a stins fulgerul, s-a stins și felinarul tâlharilor… Poate mai veniseră și alți oameni ca mine, și se uitau din stufăriș, dar cine se putea lupta cu ai lui Spânu, că erau mulți și nu pregetau să înfigă cuțitul în pieptul nimănui? Îndată s-au auzit răcnete, pe urmă împușcături; trăgeau cei de pe corabie, în cine și cum, nici ei nu puteau ști… Trei zile a ținut furtuna; se ridicase marea de ajungea până la păpuriș. A patra zi, când s-a liniștit și s-a tras în

matca ei, nu mai era pe țărm urmă, nici de tâlhari, nici de călători. Numai corabia rămăsese, pe-o coastă, aruncată în nisip… S-au mai dus și oamenii noștri și-au luat ce-au mai găsit, că de, ce-aruncă marea la țărm nu-i bunul nimănui – dar multe n-au avut de luat; jefuiseră tâlharii tot ce fusese de preț.

— Și cum – întrebă Anton Lupan, spumegând – nu s-a găsit nimeni să-i pedepsească pe acești tâlhari blestemați?

— Cine să-i pedepsească, domnule? Și cum să-i dovedești? Ăsta, Spânu, avea corabia lui, o ținea în port, ca marinarul cinstit, făcea din când în când drumuri la Stambul, la Salonic, și aducea chiar marfă, încât nu-l puteai bănui… Și pe urmă nici n-a mai stat mult aici; cum s-a auzit de război, a ridicat pânzele și s-a dus. Zice lumea că ar îi ajuns pe la turci, pe la greci și face prăpăd prin mările lor, dar nu știu de-o fi adevărat, ori numai așa, vreun zvon…

Ajungând cu povestirea aici, bătrânul, care uitase de timp, întoarse capul și văzu că soarele se zbătea, ca un înecat, în pădurea de stuf.

— M-am luat cu vorba și-am uitat de far, zise, ridicându-se grăbit. Mă duc să aprind felinarele; altfel e belea.

Anton Lupan porni lângă el, spre canal, și merseră așa, tăcuți, cu umbrele întinse departe înainte, până în stufărișul de lângă far. Numai când ajunseră la canal, unchiașul, în timp ce-și dezlega barca priponită de un pietroi, ridică ochii și se uită mirat la străinul din fața lui.

— Domnule, să mă ierți că te-ntreb, da' mi se pare că vorbele mele te-au întristat. Ce ai dumneata cu corabia asta care putrezește pe mal de atâția ani?

— A fost corabia mea, moșule! răspunse Anton Lupan. Paznicul farului, din barcă, făcu ochii mari:

— A dumitale?…

— A mea și-a unui prieten de care am fost foarte legat. Dar el pesemne a pierit atunci, când ai spus dumneata.

Curentul canalului luă barca, ducând-o spre larg. Bătrânul se închină repede, parcă speriat, apoi rămase țeapăn, cu ochii la mal – și nu se dezmetici decât după o vreme când, legănată de valuri, barca trecuse de far.

— Ifrime!… Ifrime! striga pițigăiat, fără să se arate, bătrâna de pe malul celălalt. Pe unde mi-ai umblat, hodorogule? Ai stat la taifas, hai? Pune mâna pe vâsle, nu vezi că te fură satana?

Cădea amurgul și apa Dunării lua culoarea stânjeneilor când ajunse în port Anton Lupan. Se aprindeau felinarele de noapte pe corăbii; oamenii

cinau; la locanta de peste chei se auzea chiolhan.

— Aici erai?

Ieremia se ridică, deșirat, de pe o bintă de lemn, sprijinindu-se în flintă ca într-un toiag.

— Te așteptam, domnule. Stătui până acum de vorbă cu văru’ Haralamb, da’ nu știam ce-o fi cu dumneata. Ai vreo poruncă de dat?

— Da; în noaptea asta rămânem pe corabie, că altfel nu știu unde ne-am putea aciui. Dar fii gata ca mâine dimineață să coborâm bagajul și să ne luăm rămas bun de la căpitan.

— Cum adică? făcu Ieremia, nespus de mirat. Așa repede te răzgândești dumneata? Nu mai plecăm la drum, cum spuneai?

— Ba o să plecăm, dar nu cu corabia lui kir Iani, ci… Restul vorbelor se pierdură în scârțâitul schelei, căci Anton Lupan se repezise pe punte, să-l caute pe cârmaci.

— Gherasime, vino puțin încoa’!

Ieremia rămase pe chei, cu o mână la gură, cu alta sprijinindu-se în toiagul lui ferecat.

„E o taină la mijloc; îl frământă ceva!” își zise, clătinând din cap.

Însă nu trebuia să fii un înțelept ca să gândești astfel. Doar e firesc ca și oamenii să aibă taine în sufletul lor, nu numai corăbiile aruncate de valuri pe mal!

II

Și oamenii au tainele lor

Avem taine și le purtăm cu noi, taine mai mici, taine mai mari – când se dezvăluie își pierd o parte, două, trei, șapte, nouă părți din puterea lor – alteori se pierd de tot, ca puful păpădiei suflat de un vânt tăricel. Dar avem taine și le purtăm cu noi – și suferim, ne întristăm, plângem din pricina lor, sau râdem și ne bucurăm, fiindcă sunt și altfel de taine, care ascund câte fericiri nu gândești.

De ce în ochii micuți ai lui kir Iani, care zgâria brânza și cică benchetuia cu ceilalți căpitani, la locanda de peste chei, se strecura din când în când câte un zâmbet șiret? Căci zâmbetul acesta n-avea nici o legătură cu vorbele, fie ele chiar de duh, ale simpatrioților săi. Căpitanul *Penelopei* păstra o taină, altfel nu se putea! Să fi fost taina în bocceaua cu care coborâse pe chei la Galați, sau în cealaltă, cu care venise înapoi? A, nu venise cu mâinile în buzunar? La drept vorbind, ce poți să spui? Îl văzuse cineva venind? Și dacă l-ar fi văzut, cine își putea băga nasul în bocceaua lui?… Să fi fost în ea ceva scule de aur, ori giuvaere de preț? Grecii de la Galați sau de la Brăila de multe ori își trimiteau la Patrida agoniseala lor, pe aceste căi. Nu că le-ar fi păsat de vămile românești – de cele din Bosfor și din Dardanele se temeau ei. Iar ca să le trimită pe uscat, pe la bulgari, era mai greu cu tâlharii care așteptau în munți, la trecători. Bine, dar așa, și pe mare puteai întâlni pirați! Pe naiba, cine să se lege de un barcaz prăpădit care duce cinci vagoane cu grâu?… Cam asta ar fi putut să fie taina lui kir Iani Ghinis: să care avuții și să nu bănuiască nimeni, de fel, în primul rând echipajul său ticălos. Poate de aceea zâmbea căpitanul *Penelopei* din când în când, șiret, gândindu-se la partea ce i se va cuveni, iar alteori arunca priviri îngrijorate peste chei, să nu intre vreun hoțoman în cabina lui și să se apuce de scotoceli.

Ce om nu are taina, sau tainele lui?

Iată, de pildă, de ce Ismail, bucătarul, se amăra când auzea vorbindu-se de Stambul?… O taină, bineînțeles!

De ce Gherasim, grec de lângă Pireu, precum îl știau toți, vorbea așa de limpede graiul românesc, iar când îl iscodeai despre aceasta, își lăsa capul în jos, cogeamite om, sfios ca un copil? Oare n-avea și el taina lui?

Până și Ieremia… Da, Anton Lupan nu băgase de seamă, dar când povestea despre nunta de la sacagiu, avea în glas un gust amărui, așa ca de sâmbure de măr strivit între dinți… Acum Ieremia stătea pe binta de pe chei, cu flinta pe genunchi și o mângâia drăgăstos, ca și când i-ar fi spus: „Tu ai să rămâi cu mine toată viața, ai să mă însoțești oriunde ar fi să mă duc, chiar și la capătul Pământului, în țara ceea… am uitat cum îi zice… N-o să te smulgă nimeni din mâna mea…” Avea și Ieremia ceva pe sufletul lui: de un an de când se mutase la sacagiu, o iubea în taină pe Ghiocica, și nu bănuia nimeni, nici ea, nici sacagiul, nici măcar văr-su, că poate așa nu i-ar fi luat-o de sub nas… Nu i-ar fi luat-o? Aș! Atunci nu știi ce pui de lele e acest Haralamb! Dar Ieremia nu-i purta nici o pică, nu-l pizmuia, dimpotrivă, se mai și mândrea cu el. Cum să nu fii mândru de un asemenea flăcău? Se știa deșirat și ciolănos, cu ochii mici, cu nasul ascuțit, cu obrazul plin de țepi, taman bun să-l pui pe câmp sperietoare de ciori – și socotea cu inima împăcată în amărăciunea lui: „Ghiocica nu era de nasul meu!… Mai bine să plec în lume; ce bine s-a nimerit!”…

Dar cine nu are tainele lui?

Parcă pe stăpânul locantei din port dacă l-ai fi scuturat n-ar fi curs coțcăriile din el cum curge grâul dintr-un sac ros de șobolani? Parcă omul de colo, sau celălalt, de se ferește pe lângă magazii, sau altul, care trece noaptea canalul vâslind încet, să nu se audă vâsla nici la cinci pași, sau altul și altul, atâți, au sufletul curat-curățel, nu duc nici o taină cu ei?… Dar căpitanul portului, plecat la rațe acum? Nu-l apăsa nimic, nu tresărea niciodată în somn?

Până și moș Ifrim, paznicul farului, cu capul nins, de bunic, avea o taină, ehe! și încă mai grea decât a tuturora de care s-a vorbit până acum. Nu că-l scărmăna baba lui, asta știau și copiii din port. Alta era taina lui – și dacă cineva ar fi pătruns-o, s-ar fi îngrozit. Să-l lăsăm în plata domnului, cu taina lui!… Dar vezi că pe deasupra, unchiașul avea și un cusur: de la o vreme se nărăvise să sugă țuică din țoi, și dacă lua nițeluș rachiu, vorbea mai multe decât s-ar fi cuvenit. Noroc că oamenii din jur erau mai întotdeauna chercheliți și ei, încât nu prea țineau seama la trăncăneala lui – altminteri taina s-ar fi aflat de mult.

Taine peste tot! De ce ne-ar mira că și Anton Lupan își avea taina lui?

Se lăsase noaptea de mult, noapte neagră, de martie, și adormise totul în jur; se potolise și briza de la sud, se potolise și foșnetul stufului galben, de

anul trecut, numai cel verde își înălța firul plăpând și parcă se auzea dând cântec de slavă primăverii aburitoare care făcea să dospească pământul jilăvit – îl auzea cine avea urechi pentru glasurile tainice ale firii pornite la drum. Dunărea curgea la vale abia murmurând; mai departe, farul clipea somnoros asupra mării acoperite de cețuri alburii. Nu se vedea nici o mișcare, nici o lumină în port; doar pe catargele celor trei corăbii ardea câte un fanar afumat; ținând locul oamenilor de veghe, toropiți.

Anton Lupan ședea pe chei, cu pelerina aruncată pe umeri, cu picioarele atârnate deasupra apei, aplecat înainte, cu coatele rezemate pe genunchi – și-n vreme ce unda curgea domol la vale, gândurile lui urcau trudnic pe firul fluviului, în sus.

Această apă, care străbătea orașe și țări, îi era cunoscută de mult, de șaptesprezece ani împliniți, și îi legănase atâtea visuri, încât i se părea că au amândoi același început. Da, își amintea drumul la Giurgiu, în anul ’65, când lumea i se deschisese în față, îndreptățindu-l să-și spună că abia de atunci începuse viața lui. La ceea ce fusese înainte se gândea mai puțin: o casă scundă, la București, sub zidurile mănăstirii lui Mihai Vodă, de pe deal, o grădină cu nuci și pruni, întinsă până la malul mocirlos al Dâmboviței, cam prin locul unde astăzi se află podul numit Izvor și unde în timpul acela sacagiii intrau cu sacalele în vad să ia apă pentru gospodării, iar copiii mahalalei, laolaltă cu rațele și cu gâștele fără ogrăzi, se scăldau gălăgios. Bunică-su, fără să fi fost la învățătură în străinătăți, avusese slujbă de arhivar pe lângă mitropolit, prezidentul Divanului Domnesc, adică ținuse seama zapiselor și izvoadelor Țării Muntenești, un om luminat pentru timpul lui. Cel mai vârstnic dintre fiii săi, tatăl lui Anton Lupan, îi urmase în slujbă, nu se dovedise mai puțin stăruitor și mai puțin luminat decât el și astfel, grija arhivei i se lăsase în seamă până la contopirea ei cu cea de la Iași, prin Unirea Principatelor Române. Atunci se căută alt om, cu titluri de învățătură din Apus, ca să se împlinească un tipic, și i se dădu acestuia conducerea Arhivelor Statului. Bătrânul nu avea titluri de la universități și nici nu era omul cuiva sus-pus, așa încât trebui să coboare câteva trepte și să se lase acoperit de praf într-un post tare mărunt. Pe atunci i se spunea bătrân unui om de cincizeci de ani, chiar neîmpliniți; viața se scurgea mai domol, anii erau mai lungi, nevoiașilor, în truda lor neostoită, li se păreau nesfârșiți, nesfârșiți li se păreau celor bogați, chinuiți de plictis – și oamenii îmbătrâneau înainte de timp.

Anton Lupan era singur, cu tatăl lui; maică-sa murise în chinuri, când născuse al doilea copil, care însă nu trăise mai mult de o zi. Între tată și unicu-i fiu se statornicise o prietenie puţin obișnuită în acel timp, care pentru Anton Lupan nu avea să fie egalată decât de prietenia lui cu Pierre Vaillant, mai târziu.

Bătrânul scria în taină o istorie a Ţărilor Române și tot în taină pregătea viitorul fiului său. În grădina cu nuci și pruni de pe malul Dâmboviței aduna vreo douăzeci de copii, pe care-i învăța carte, blând și răbdător, pentru doi galbeni pe lună pe cei mai avuți, odrasle de dregători, de boieri cu moșii, pentru un galben pe alții, ai negustorilor înstăriți; dar avea printre ei și școlari cărora nu le lua nimic fără să le poarte mai putină grijă decât celorlalți.

În toate timpurile au fost pe lume oameni mai buni, mai blânzi, mai înțelepți, mai cinstiți decât alții – și de bună seamă tatăl lui Anton Lupan era unul dintre ei. Știa multe bătrânul, te mirai câte puteau încăpea într-un cap omenesc, dar el își dădea seama că față de știința lumii, asta însemna mai nimic, de aceea se străduise necurmat și ani de zile pusese deoparte câte doi galbeni, câte patru, câte cinci, să-și poată trimite copilul la învățătură în Apus, cum nu puteau face decât dregătorii țării și boierii avuți. Așa nădăjduia ca, pe lângă învățătură, fiul său să se bucure și de o cinstire care nu i se arătase lui.

Anton Lupan și-l amintea în ziua aceea când plecaseră la drum, înghesuiți amândoi pe leagănul de lemn al trăsurii de poștă, căreia i se spunea, după călătorii străini, diligență sau omnibus; barba bătrânului, bătută de vânt, o barbă mare, albă, ca a sfinților de la Mihai Vodă, îi atingea obrazul și în asta tânărul drumeț, cu inima cât un purice și cu sufletul cât cerul de sus, își găsea mângâierile de rămas bun, pentru acea parte din ființa lui care era apăsată de teamă și îndoieli… Fiindcă pleca așa de departe, pentru atâta timp!…

Pe câmp vedea oameni întinzând șinele drumului de fier. Ar fi dorit să se oprească, să se apropie de ei, minunat de această năzdrăvănie a timpurilor noi, dar trăsura zbura pe drumul pietruit, ridicând nori de colb.

Își amintea târgul murdar, de pe malul acestei Dunări, unde ajunseseră pe înnoptat, apoi un han, *Hotello dei Vapori,* ținut de un italian zâmbitor și vorbăreț, care-i găzduise într-o cămăruță neaerisită, de lângă grajduri; avea hotelierul și odăi mai frumoase, cu balcoane de lemn deasupra uliței, dar acestea erau pentru călători mai bogați. Rămăseseră două zile acolo, bătând

ulițele și malul Dunării în așteptarea vaporului austriac. A treia zi în zori, Anton Lupan se îmbarcase pe *Arhiducele Albrecht,* poate cel mai vechi vapor al Companiei Dunărene – și se despărțise de tatăl său, fără să știe că n-avea să-l mai vadă nicicând.

De atunci străbătuse numeroase țări, cutreierase Mediterana în lung și-n lat, cunoștea Marea Roșie, Golful Persic și Oceanul Indian; în lume se schimbaseră câte nu-ți pot intra în gând, dar fluviul acesta continua să curgă și azi pe aceeași veche matcă a lui.

Stătea așa, pe chei, cu coatele rezemate pe genunchi, cu fruntea brăzdată de cute adânci și își amintea călătoria de-atunci, care însemnase începutul vieții lui.

Arhiducele Albrecht se desprinsese de ponton, aruncând valuri de fum negru și greu pe coș, pufăind și gemând din adânc, stârnind îngrijorare și teamă în ochii pasagerilor care se urcau prima oară pe un vapor. Dar tânărului de șaisprezece ani, mașinile zgomotoase de jos, al căror tremur năvalnic îl simțea în tălpi, nu-i stârneau nici un fel de teamă, ci numai un însetat interes. Își fluturase o vreme batista, înghesuit lângă parapet, până ce barba albă a bătrânului se topise în ceața risipită pe ape în zori. Pe urmă aruncase o privire spre malul bulgăresc, atunci stăpânit de turci, cu coline înverzite de vii și de livezi, cu sate ale căror case mici și murdare, construite ciudat, coborau până la țărm, parcă pentru a-și spăla sărăcia și apăsarea jugului străin. Își îndreptase o clipă ochii și spre malul stâng, mai scund, acoperit de holde întinse până la orizont, și după aceea, tot drumul până la Turnu-Severin nu făcuse altceva decât să cerceteze nesățios vaporul de fier; pipăia tabla, niturile, întăriturile, se posta în fața punții de comandă cu ochii la cârmă, la căpitan și la cârmaci, se strecura la mașini și urmărea ore întregi, dintr-un ungher, mersul obosit și mișcările trudnice ale oamenilor puși să aibă grija lor. Își amintea totul, până azi, cu fiecare amănunt, ca și când toate s-ar fi întâmplat ieri. Ceva mai sus de Turnu-Severin, vaporul se oprise, fiindcă drumul pe apă era primejdios, călătorii debarcaseră, se urcaseră în birjă și haida-haida, hurducând pe șoseaua tăiată în stâncă de-a lungul fluviului, ajunseseră la Orșova, unde aștepta alt vapor; ar părea ciudat că, după atât timp, Anton Lupan ținea minte și numele vaporului, *Iris,* și pe-al comandantului, căpitanul Silva – dar cum le-ar fi putut uita când și vaporul, și omul care-l conducea printre stânci, erau miracole pentru el?

Fusese un drum de poveste, printre munți care-și scăldau poalele de granit în fluviu, ca și cum ar fi vrut să le închidă calea; numai că vaporul mistuia cărbunii flămând și își urma drumul netulburat de nimic, în pufăitul greoi al mașinilor ascunse în pântecele lui… Iată apoi Budapesta, pe cele două maluri ale Dunării, legate cu un gigantic pod de fier, iată clădirile mari, de piatră cenușie, unele vechi de aproape o sută de ani, Universitatea, Primăria, uriașa mănăstire a piariștilor, cu patru sute de chilii, Bursa, Academia Militară și altele și altele, care minunau ochiul tânărului călător…

De aici mai departe, până la Paris, călătorise pe drumul de fier, altă minune a timpului. Nu, trenul nu mergea ca vântul și ca gândul, cum îi auzise vorbind pe călătorii de pe vapor, dar după mișcarea domoală de până atunci, părea că zboară, înghițind câmpia ca un căpcăun.

Aproape zece ani zăbovise Anton Lupan la Paris, unde, după ce-și sfârșise ultimele clase de liceu și Politehnica, dobândise o diplomă de inginer și un prieten bun, pe Pierre Vaillant. Mai vârstnic cu vreo șapte ani, acesta își părăsise studiile ingineriei în 1865, tocmai când tânărul nostru sosea la Paris, și se dusese după acel înflăcărat Lesseps la tăierea canalului de Suez. După trei ani, când Anton Lupan, admis de la început în cursul superior, printr-un examen care stârnise interesul tuturor profesorilor săi, era în ultima clasă de liceu și dădea târcoale Politehnicii, Pierre Vaillant se întorcea de la Port-Said, ars de soare, chinuit de boli, slab, tras la față și cu sufletul nedumerit. Nimic din ceea ce întâlnise în acel ținut îndepărtat, bântuit de friguri și de furtuni cu nisip, nu fusese ca în visurile lui. Visase un deșert adus la viață, cu orașe și sate noi, înconjurate de grădini – și nu se făcea altceva decât să se sape un canal îngust și trist. Totuși, muncise acolo trei ani, conștiincios, îndârjit, și ar fi rămas până la terminarea uriașei lucrări, dacă într-o bună zi nu s-ar fi pomenit repatriat cu forța, fiindcă îl înfruntase pe șeful sectorului, un om tăcut, cu fața de mort și ochi de pește, căruia nu i se cunoștea nici numele, nici nația, ci numai biciul îndoit pe spinarea salahorilor îndobitociți.

Așa se întorsese Pierre Vaillant la vechea îndeletnicire, ca să se facă inginer, constructor de vapoare, după dorința bunicului care îl crescuse și îl trimisese să învețe carte înaltă la Paris.

Anton Lupan se împrietenise repede cu acest coleg mai vârstnic, puțin adus de umeri, ca oamenii osteniți sau împovărați, cu obrajii supți și timpuriu cutați, cu părul blond, de gal, cu ochii albaștri, așa de nepotriviți

cu scepticismul și posomoreala sa. De ce anume îi căutase atât de stăruitor prietenia, prea limpede nu știa nici el. Desigur, nu numai fiindcă aflase că venea de la Port-Said. Poate, în chip tainic, își simțea inima bătând la fel cu a lui, deși nu-i împărtășea posomoreala și scepticismul, el unul îndestulându-și deocamdată toate nevoile sufletului cu învățătura și cărțile.

Și astfel, la sfârșitul anului de școală, tânărul român neputând să se întoarcă în țară pentru două luni de vacanță, drumul fiind greu, țara departe, plecase cu Pierre Vaillant la Saint-Malo, pe coasta de nord a Franței, orășel vestit prin marinarii, pescarii lui și constructorii de nave. Aflat pe o insulă, la vărsarea micului fluviu Rance în mare, în locul unde Canalul Mânecii stă față în față cu Atlanticul, Saint-Malo mai era vestit și pentru corsarii lui, care de câteva sute de ani, până mai deunăzi, dăduseră mare bătaie de cap Angliei.

Acolo locuia familia prietenului, mama, un frate, o soră, bunicul și multe rubedenii, răspândite prin tot orașul, fiindcă era o familie veche, ale cărei spițe împânzeau o bună parte din coasta de nord a Franței. Numai tatăl lui Pierre Vaillant lipsea, fusese marinar, ca toți bărbații și pierise, într-o călătorie pe țărmuri îndepărtate.

La Saint-Malo, Anton Lupan cunoscu o altă viață, cunoscu marea, bărcile, corăbiile, pescarii, marinarii și începu să-i iubească. Multe veri la rând trăi printre ei, împărtășindu-le traiul, ducându-se cu ei în larg, mânuind pânzele, urcându-se pe catarge, ținând cârma, trăgând frânghiile aspre ale cârligelor, spintecând morunii pe puntea alunecoasă, dormind în patul îngust și tare care se cuvine marinarului, în legănarea aci dușmănoasă, aci molcomă, și-n cântecul neîntrerupt al oceanului.

În alte zile, când bântuia furtuna și nu plecau pescarii, cei doi prieteni își petreceau timpul printre constructorii de vase, căci nu era palmă de loc unde să nu se vadă ridicându-se pe nisip scheletul unei corăbii. În bătaia vântului care șuiera înfiorător printre coastele dezvelite ale viitoarei nave, sub cerul gol, biciuit uneori de ploaie, ars de soare alteori, Anton Lupan învăță să mânuiască barda, ferăstrăul, sfredelul și rindeaua, dar mai cu seamă învăță cum și din ce iscusință luau naștere liniile vasului, însușirea lui cea mai însemnată pentru a se putea lupta cu oceanul.

Dacă ar fi fost numai atât, desigur că tânărul student nu s-ar fi ales cu altceva decât cu o deprindere folositoare, care l-ar fi făcut să încline în meseria lui spre construcțiile de nave. Dar vacanțele la Saint-Malo își arătară altă urmare, neașteptată, care avea să înrâurească adânc asupra vieții

lui viitoare. Nu fu o simplă întâmplare, ci o înșiruire de întâmplări, culminând cu găsirea unor pagini dintr-un vechi jurnal marinăresc, așa cum se întâmplă de obicei și în cărți…

Bunicul lui Pierre Vaillant, père Léon, adică moș Léon cum îi ziceau toți, un bătrân nespus de vânjos și de harnic pentru cei șaptezeci și doi de ani ai lui, se arăta ca fire tare tăcut și tare ciudat în tăcerile lui. De bună seamă, nepotul, posomorât și neîncrezător în oameni, cum îl știa Anton Lupan, moștenise o parte din aceste trăsături.

În fața casei aflată deasupra plajei, bătrânul trăsese pe nisip un sloop vechi, de vreo opt tone, cu care fusese la pescuit în ultimii ani, îi dăduse jos catargul, îl proptise cu pari de jur împrejur și acum locuia în el, ceea ce nu era de mirare pentru un vechi marinar, cu atât mai mult cu cât și alții la Saint-Malo își transformau în locuință vasele din tinerețe, poate din pornirea practică a franțuzului să nu irosească nimic, poate dintr-un îndemn romantic, romantismul alături de cumpătare, fiind și el tot franțuzesc.

Nimeni din ai săi nu era primit cu prietenie pe vas, nici nora, nici nepoții – și nici vecinii nu se bucurau de o strângere de mână dacă veneau să-l întrebe de sănătate pe moș Léon. Bătrânul trăia acolo, singuratic și ciufulit, ca un huhurez, singur își deretica, singur își gătea mâncare, singur își spăla rufele și își îngrijea îmbrăcămintea de pe el.

Trimițându-l să învețe carte inginerească pe cel mai mare dintre nepoți, nu dovedea prin nici un semn că i-ar purta acestuia mai multă dragoste decât celorlalți ai săi, căci nu-i vorbea nici lui cu alte cuvinte și cu alt glas decât tuturor. Iar când îl vedea pe Pierre ducându-se cu pescarii, drum de la care nu-l putea opri, cum nu poți opri cerbul în pădure să bea apă de la izvor, bătrânul privea în urmă posomorât, fără să știi de unde îi venea posomoreala, ce se frământa în sufletul lui.

Numai un om îi era mai aproape, adică pe acela îl poftea în cabina lui, sau îl lua la cârciumă uneori și îl cinstea cu un păhărel de absint, schimbând arar câte un cuvânt cu el, într-una la fel de posomorât. Acest om, moș Gir cum i se zicea, deși nu era chiar atât de bătrân, fiindcă abia împlinise cincizeci de ani, fusese și el marinar, viața lui nu era o taină pentru nimeni din jur, dar Pierre și prietenul său nu știau mare lucru despre el, decât că suferise odată un naufragiu îngrozitor, despre care nu vroia să mai vorbească, oricât l-ai fi iscodit.

Într-o zi, când bunicul se dusese la cârciumă cu acel ciudat moș Gir, Pierre și Anton Lupan se apropiară de vechiul sloop, cu chila îngropată în

nisip și începură să-i dea târcoale, cercetându-l cu luare aminte, ca doi cunoscători ce începeau a fi.

— Cum ți se pare prova? întrebă Pierre, pipăind lemnul pietrificat.

— Nu știu; poate prea dreaptă; mi-ar fi plăcut să aibă etrava mai alungită.

— Da; însă dacă ai fi navigat cu el în golful Gasconiei, ți-ai fi schimbat părerea curând.

Cei doi prieteni cercetară astfel forma vasului, pe îndelete, de la prova până la pupa, admirându-i liniile robuste, apoi, dorind să vadă felul construcției, pe dinăuntru, puseră piciorul pe scara rezemată într-un bord, pășiră pe punte și, coborând treptele sub tambuchi, ajunseră în cabina bătrânului, unde până acum nu mai fuseseră decât o dată sau de două ori, și niciodată de capul lor.

Încăperea semăna cu orice cabină de corabie, decât că în mijloc avea o sobă de tuci, cu burlanul scos prin punte; lumina venea de sus, printr-un spirai mic, iar alături atârna o lampă marinărească, din cele făcute să stea drept, oricare ar fi balansul vasului – numai că acum stătea țeapănă, de ani de zile, ca orice lampă de la uscat.

Nimic aici n-ar fi stârnit mirarea unui vizitator, și nici cei doi prieteni nu avură de ce se mira, mai cu seamă că pe ei nu-i interesa alcătuirea gospodărească a unei cabine de corabie, ci felul de construcție al vasului.

Printr-o ușiță făcută sub scară, ei pătrunseră în hambarul sloopului, prefăcut de proprietar în bucătărie și cămară, cercetară aici coastele de stejar, bordajul încă sănătos, dădură la o parte panourile de pe jos, dezvelind santina uscată de atâta timp, să vadă chila și varangele, putrezite după o viață de câteva zeci de ani – și, în sfârșit, se întoarseră în cabină, netulburați de nimeni până acum.

În clipa aceea nici unul din ei nu bănuia că mica încăpere ascundea o taină care avea să-i tulbure adânc pe amândoi și să le îndrepte viața pe alt drum decât cel bănuit până atunci.

Anton Lupan tocmai pusese piciorul pe scară, să urce sus, când întorcând capul, văzu că prietenul său, împins de o curiozitate care nu mai avea nici o legătură cu construcția vasului, cotrobăise în sertarul mesei și acum era aplecat asupra unei hârtii.

— Haide, Pierre, să nu vină bătrânul și să ne găsească aici!

— Stai puțin!… Doamne, dar ce-o fi asta?! Ia vino să vezi! O scrisoare de la Charles Darwin!

Cei doi prieteni, atrași de inginerie, se interesau mai puțin de științele naturii, dar numele lui Darwin nu-i putea lăsa nepăsători, mai cu seamă când îl vedeau pus în josul unei scrisori adresate unui bătrân marinar, necunoscut de nimeni, care trăia aproape sălbatic într-un mic orășel de pescari, pe o coastă a Franței. Căci, într-adevăr, scrisoarea era adresată lui moș Léon și glăsuia astfel, în englezește, limbă pe care Pierre Vaillant o deprinsese în cei trei ani cât lucrase la canalul de Suez:

> „Bătrânul meu corsar, mă bucur că trăiești și ești tot voinic, cum te-am cunoscut. Sunt trei ani de când nu ți-am mai scris, mai exact de la 8 decembrie 1856, căci am notată în agendă data acelei scrisori, dar în acești ani am uitat și de mine, nu numai de prietenii vechi și buni ca dumneata. Am primit deunăzi ultima dumitale scrisoare și îți răspund în grabă, ca să-ți cer iertare că am tăcut atâta timp. Dar am lucrat în acești ani la desăvârșirea unei cărți, pe care în sfârșit o văd azi apărută și ți-o trimit, ca unuia ce te-ai aflat lângă mine și în gândurile mele pe vremea când meditam la ea. Ea cuprinde teoria mea despre originea speciilor și ți-o dăruiesc nu ca s-o citești la anii dumitale, bătrânule cârmaci, ci ca să-ți amintești de mine și să mă aperi, măcar cu gândul, când ceilalți corsari, corsarii științei se vor năpusti asupra mea. Fiindcă această carte, sunt sigur, va stârni mare nemulțumire între savanți. Dar eu voi fi împăcat să știu că la vecinii mei de peste drum, este unul care nu mă va huli – și acela ești dumneata, dragul meu père Léon.
>
> Așadar, în legătură cu fiul dumitale, bravul Arnold, crezi că e pierdută orice nădejde? Să fi pierit într-adevăr în acele ținuturi pustii? Oare face să te încrezi în spusele unui singur om, mai cu seamă că acel Gérard are mintea destul de tulburată, după câte mă lași să înțeleg? Ce-ar fi să mai nădăjduim un timp? Un vechi corsar ca dumneata nu trebuie să-și piardă speranța, atâta timp cât pe apă mai plutește o scândură din vasul lui! Aștept să-mi trimiți știri și te îmbrățișez ca pe un frate, scumpul meu corsar neîmblânzit.
>
> *Charles Darwin,*
>
> *Londra, 5 septembrie 1859.”*

— De unde îl cunoaște moș Léon pe Darwin? întrebă Anton Lupan, după ce prietenul său, nespus de uimit, îi tălmăci cuprinsul ciudatei scrisori.

— Nu știu! E la mijloc o taină… Nu l-am auzit niciodată vorbind despre el.

— Dar Arnold, din scrisoare, nu e tatăl tău?

— Ba da! răspunse Pierre Vaillant, sub stăpânirea unei tulburări pe care și-o ascundea, prin firea lui așa de asemănătoare cu a bătrânului.

— Mi-ai spus că a pierit într-un naufragiu, continuă prietenul său.

— Da, a plecat într-o călătorie, peste Atlantic, când eu aveam unsprezece ani, era în 1853 – și nu s-a mai întors.

— Dar unde și cum a pierit? Asta nu s-a aflat?

— Pier mulți marinari; oamenii la noi sunt obișnuiți ca unii să nu se mai întoarcă, și dacă nu se întorc, ce rost are să știi mai mult?

— Poate că totuși… După cum văd, Darwin îl sfătuiește pe moș Léon să mai nădăjduiască.

Pierre clătină din cap:

— Nu; scrisoarea asta e de acum nouă ani; atunci puteai să mai speri; azi n-ar mai avea nici un rost. De altfel, unul din oamenii care au plecat cu el s-a întors de mult și a adus știrea că toți ceilalți s-au pierdut.

— Cine-i omul ăsta?

— Moș Gir; el trebuie să fie cel despre care se pomenește în scrisoare. Da, cred că numele lui adevărat e Gérard.

— Și cum, nu s-a putut afla de la el unde și cum s-a întâmplat naufragiul? Nu s-au făcut cercetări?

— Ba da. L-au cercetat la Tribunalul Maritim, dar n-au putut afla nimic de la el. A fost repatriat, acum zece sau unsprezece ani, de un vapor englezesc, care l-a găsit undeva, prin strâmtoarea lui Magellan, rătăcind, pe jumătate înnebunit. Mai târziu și-a venit în fire, dar trecuseră prea mulți ani și nimeni nu se mai gândea să-l descoasă atunci despre naufragiul acela, fiindcă se întâmplaseră multe alte naufragii între timp.

— Dar tu nu l-ai întrebat? N-ai vrut să știi?

— Ba da, numai că e greu să scoți o vorbă din gura lui. Și apoi, de câte ori am încercat să mă apropii de el, m-a simțit moș Léon și m-a izgonit.

— Pesemne că e o taină! zise Anton Lupan, înfiorat.

— Ce taină să fie? Un naufragiu, ca atâtea câte se petrec pe mări!

În timp ce vorbea, Pierre răscolea sertarul mesei scoțând deasupra întreg cuprinsul lui, de parcă uitară că bătrânul, care nu îngăduia nimănui să intre aci, se putea întoarce oricând. Ochii i se opriră o clipă pe cartea lui Darwin: „Despre originea speciilor pe calea Selecției naturale”, amintită în scrisoare. După semne, moș Léon se oprise asupra ei, și interesul unui bătrân marinar pentru o carte de știință ar fi mirat pe oricine, nu doar pe Darwin. Dar interesul acelui marinar se dovedea mult mai mare pentru o altă carte, ale cărei pagini erau împânzite de însemnări. Pierre se uită pe copertă și citi: „Charles Darwin – călătoria unui naturalist în jurul lumii”.

— O cunoști? îl întrebă pe prietenul său.

— Nu. Oare cum de n-am auzit de ea?

Citeau amândoi cu înflăcărare orice cărți de călătorie le cădeau în mâini – și totuși, asta le rămăsese necunoscută până azi.

— Nu-i apărută de prea mult timp! observă Pierre. Și pesemne circulă mai mult între specialiști. În orice caz, o iau cu mine s-o citim. Cred că moș Léon n-o să-i simtă lipsa așa curând.

Cu aceste cuvinte, tânărul ascunse volumul în sân.

Sub cărți era un portret al lui Darwin, cu iscălitura lui, apoi un caiet gros cu scoarțele roase de timp; nepotul îl frunzări în fugă și recunoscu scrisul greoi al bătrânului, deprins mai mult cu cârma corăbiilor decât cu condeiul.

Sub acel caiet se aflau alte scrisori, toate de la același expeditor, ceea ce mărea ciudățenia descoperirii lui: într-o scrisoare din 1851, Darwin spunea:

> „Iubitul meu Léon, mă bucur că vrei încă să-mi stai întru ajutor, dar, din păcate, deocamdată călătoria nu se poate înfăptui, fiindcă persoanele sus-puse cărora m-am adresat, socotesc inutile orice cheltuieli pentru cercetarea acelui ținut. Guvernul majestății sale nu va avea nici un folos din cunoașterea Țării de Foc; el e mai degrabă interesat de un canal, între America de Nord și de Sud, care tăind istmul Panama și unind cele două Oceane, ar scuti pe navigatori să mai aibă de-a face în vreun fel cu aspra strâmtoare a lui Magellan. M-am interesat, prin prietenii mei de la Paris, dacă nu am putea primi un sprijin din partea guvernului francez, dar ei au aflat același răspuns. Caut în clipa de față un om inimos și destul de bogat ca să ia asupra lui cheltuielile acestei călătorii, care nu va aduce nimănui nici un câștig bănesc…”

Pierre Vaillant străbătu în fugă rândurile de mai sus, tălmăcindu-le prietenului său – și arătându-se amândoi din ce în ce mai uimiți.

Alte scrisori pomeneau de aceleași greutăți, până ce una, datată 17 decembrie 1852, începea cu o exclamație:

> „Bătrânule cârmaci, am găsit! Am găsit pasărea rară pe care o caut de atâta timp! E un tânăr căpitan de vas, care vine de la Boston, sălașul unor lupi de mare la fel de bravi ca bravii voștri corsari. Nu-i bogat, dar are o corabie și cinci sute de dolari, și e gata să plece încotro îl trimit. Pentru rest, oi mai pune eu, din puținul pe care îl am, m-or mai ajuta prietenii mei – poate universitatea din Oxford ne va da câteva sute de lire, după cum mi s-a făgăduit – și asta sper să fie de ajuns. Îmi pare rău că noi doi, bătrânii, nu vom putea pleca, dar în locul meu voi trimite pe un strălucit elev al meu, care cred că și-a însușit toată știința și înflăcărarea mea și care, în plus, are douăzeci și cinci de ani mai puțin decât mine. Nu te mai îndemn nici pe dumneata să pleci, dacă te simți împovărat de ani, deși eu sunt sigur că ești la fel de vânjos ca pe vremea

când am navigat împreună pe*Beagle.*Dar fie, bătrânule corsar, îți dau pace – și sunt bucuros să-l primesc în locul dumitale pe Arnold, deși nu-l cunosc, încredințat fiind că îți seamănă în toate privințele și mă pot bizui pe el la fel ca pe dumneata. Trimite-l la Londra numaidecât – și dacă, o dată cu el îmi mai poți trimite încă doi marinari, la fel de bravi, sau măcar unul, vasul nostru va avea întreg echipajul cu care să poată pleca.”

În clipa când Pierre Vaillant sfârșea de citit această scrisoare, care începea să lămurească taina întrevăzută la început, dar o și mărea în același timp, afară se auzi glasul bunicului și mormăielile lui moș Gir.

— Ce facem? șopti Anton Lupan speriat.

— Hai să ne ascundem în hambar!

Altceva nici n-ar fi fost de făcut, fiindcă afară scara se și auzea scârțâind sub pașii ursuzului moș Léon. Pierre Vaillant șovăi o clipă, apoi, cu toată teama care pusese stăpânire pe el, luă caietul cu scoarțe de carton, îl băgă în sân, peste cartea de călătorie a lui Darwin, puse la loc scrisorile citite și se strecură în magazie, împreună cu Anton Lupan.

Cei doi tineri rămaseră acolo, ascunși, vorbind pe șoptite între ei, până ce, lăsându-se seara, moș Gir se duse la casa lui; curând după aceea, bunicul se culcă și îl auziră sforăind. Atunci, mișcându-se cu grijă, ca niște furi, ieșiră pe gura magaziei, se târâră pe punte, până la prova și de acolo își dădură drumul pe nisip.

Zilele următoare nu se mai duseră nici cu pescarii în larg, nu mai umblară nici pe țărm, printre corăbiile noi, ci rămaseră în odaia lor citind cu nesaț și din ce în ce mai înfierbântați, când cartea lui Darwin, când caietul bătrânului marinar. Acum nu mai încăpea nici o îndoială, moș Léon îl însoțise pe Darwin în călătoria lui, fusese cârmaci pe *Beagle,* deși el nu pomenea niciodată despre această întâmplare, să te și miri. Atât cartea cât și jurnalul descriau același drum, dar bineînțeles în altfel – și amândouă se întregeau, făcându-te să înțelegi alte întâmplări de mai târziu.

Cei doi prieteni se opriră îndeosebi asupra unor pagini ale lui moș Léon care li se păreau lămuritoare pentru tot ce urmase apoi:

„16 aprilie 1834

Ne aflăm încă în Țara de Foc și stăm la ancoră de trei săptămâni, în canalul pe care căpitanul FitzRoy l-a botezat «Beagle» după numele vasului său, în prima lui călătorie făcută aici anii trecuți. În fața noastră, spre nord, se înalță un șir de munți cenușii, cu crestele învăluite în nori și nimeni nu bănuiește ce e dincolo de ei.

Astăzi căpitanul și domnul Robert, împreună cu paisprezece marinari, s-au întors la vas, după o călătorie de douăzeci de zile, pe care au făcut-o în bărci, cercetând ținuturile spre apus. Domnul Robert părea foarte mulțumit de cele descoperite, totuși mi-am dat seama că îl preocupă altceva, după felul cum se plimba tăcut pe punte, cu capul în pământ, ridicându-l din când în când ca să-și arunce privirea spre nord…”

Mai departe, jurnalul bătrânului descria o ceartă între nostrom și primul ofițer, iar în pagina următoare, revenea la Darwin, domnul Robert, după al doilea nume al acestuia:

„Domnul Robert mi-a vorbit azi în taină: «Corsarule, ai fi în stare să faci un drum greu și primejdios, de vreo două sute de mile?» – «încotro, domnule?» – «Spre nord.» – «Cum adică, pe uscat?» – «Da, s-o luăm peste munți și să ieșim la Atlantic!»

Apoi a întins harta în fața mea și mi-a explicat: «Vezi, ținutul acesta, între canalul Beagle și Ocean, n-a fost călcat de picior omenesc până azi. Nimeni, nici băștinașii pe care i-am iscodit nu mi-au putut spune ceva, căci nici ei n-au ajuns vreodată așa de departe, se feresc de acele locuri, de parcă ar fi un ținut blestemat. S-ar putea să găsim formații geologice necunoscute, plante, animale, gângănii care mi-ar ajuta să întregesc istoria vieții pe Pământ. Știi că de aceea am plecat în jurul lumii, că pe mine nu m-a silit nimeni ca pe dumneata…»”

Ajungând la aceste rânduri, Pierre Vaillant ridică ochii din caiet și se uită cu o căutătură ciudată la Anton Lupan.

— Oare ce-o vrea să spună? Cine și de ce l-a silit să plece? Ce taină o mai fi și asta?

— Nu știu, citește mai departe; poate o să aflăm din jurnal.

În continuare, jurnalul spunea:

„Ne-am hotărât; peste trei zile plecăm – am găsit patru oameni, printre ei și un băștinaș, pe care căpitanul l-a luat pe vas în cealaltă călătorie a sa; acum îl cheamă Jimmy, vorbește englezește și cred că îi este foarte devotat domnului Robert.

În fața noastră e un râu, încă necercetat. Vom merge pe cursul lui, în sus, până la izvoare, apoi vom trece munții și… Ce să spun, simt o strângere de inimă când mă gândesc la cele ce vor urma. Două sute de mile, pe un pământ încă neumblat! Și dacă vom întâlni fiare primejdioase, sau prăpăstii și păduri fără cap, sau poate chiar canibali?…

A rămas hotărât ca la o săptămână după plecarea noastră vasul să pornească spre răsărit, să iasă în ocean și să ne întâmpine pe coastă, la 54°7' latitudine sudică, 67°12' longitudine vestică, adică exact la jumătatea distanței între capul Penas și capul San Pablo.”

Aici, din datele jurnalului reieșea o întrerupere de cincisprezece zile, după care urma:

„Planul nostru e dat peste cap; niciodată nu l-am văzut pe domnul Robert mai abătut ca azi, când a ieșit de la căpitan.

Canalul Beagle a rămas în urmă – și probabil niciodată nu ne vom mai întoarce la locul unde am fost ancorați.

N-am scris în jurnal de peste două săptămâni, dar aș vrea să văd pe unul căruia să-i mai fi ars în acest timp de așa ceva.

Ne sfârșisem pregătirile de plecare, a doua zi urma să debarcăm, când o furtună, venită de la vest, ne-a smuls de la ancoră și, ca să nu ne arunce pe stânci, a trebuit să fugim în ocean. Am pierdut o barcă, au luat-o valurile de pe punte, s-a rupt un catarg, de bine de rău l-am reparat, dar cred că n-a lipsit mult să pierim cu toții, așa de tare ne-a scărmănat. Oamenii sunt istoviți și descurajați. Azi e prima zi liniștită, deși plouă cu grindină. Navigăm spre nord-vest, să atingem coasta de răsărit a Țării de Foc, după care vom intra în strâmtoarea lui Magellan.

Căpitanul refuză să se întoarcă în canalul Beagle, ca să putem debarca, și are motive, căci asta, navigând cu vânt potrivnic, ar însemna o lună de întârziere. Or, se apropie iarna în emisfera de sud și până la venirea ei trebuie să străbatem întreaga strâmtoare a lui Magellan, ca să ieșim în Pacific. Altfel, dacă ne-ar prinde timpul rău aici, cine știe ce s-ar mai întâmpla!

Dar domnul Robert e tare supărat și-l înțeleg, fiindcă acum mă doare și pe mine sufletul să lăsăm acest ținut necercetat. Simt chiar un fel de ghimpe în inimă când mă gândesc că am făcut șapte mii de mile până aici, iar până în Anglia vom mai face aproape treizeci de mii – și n-am străbătut cele două sute pe care nu le-a străbătut nici un om până azi.

Jimmy spune că duhurile ne împiedică și nu trebuie să ne punem rău cu ele; dacă ne-au trimis acest semn, e dovadă că încă ne-au cruțat; să nu mai încercăm nimic, altfel s-ar răzbuna…”

Rândurile următoare, descrierea trunchiată a călătoriei prin strâmtoare, prin Pacific, Oceanul Indian, pe la Capul Bunei Speranțe, până în Anglia, nu aduceau nici o lămurire în plus asupra acestei expediții în Țara de Foc, care nu se înfăptuise deoarece căpitanul FitzRoy nu-și mai putuse prelungi șederea într-un loc primejdios pentru vas și pentru echipaj. Dar, legând însemnările lui moș Léon de corespondența lui cu Charles Darwin, celor doi tineri nu le era greu să înțeleagă ce se întâmplase în anii următori, după cum de asemenea înțelegeau și li se părea firească și fierberea care îl stăpânise atâta vreme pe bătrânul cârmaci. „Simt un fel de ghimpe în inimă – zicea el

– când mă gândesc că am făcut șapte mii de mile până aici, iar până în Anglia vom mai face încă treizeci de mii, și n-am avut răgazul să străbatem cele două sute, pe care nu le-a străbătut nici un om până azi.” Rândurile acestea înfățișau cheia întregului fapt.

— Parcă și pe mine mă râcâie ceva în suflet! zise, cu ciudă, Anton Lupan.

Prietenul său, mai reținut, stătea, cu fruntea încruntată, aplecat asupra acelei pagini din jurnal.

— Da! încuviință, fără să dea drumul la glas. Într-o împrejurare ca asta, un om întreg nu se poate resemna.

— Dovadă că nici moș Léon nu s-a resemnat.

Era limpede că ani de zile bătrânul păstrase legătura cu Darwin, gata să plece iar, numai că atunci când prilejul se ivise, cu mare întârziere, nu se mai simțise în stare să ducă un asemenea drum până la cap. În schimb îl trimisese pe fiul lui, arătând cât de legat se simțea încă de acel plan.

Din nefericire, noua expediție naufragiase, pierise fiul, pierise echipajul, în afară de un om de la care nu puteai afla nimic – și ținutul acela rămăsese la fel de necunoscut ca acum treizeci de ani!

Iar bătrânul cârmaci se închisese în el, devenind tăcut și posac; desigur îl durea sufletul pentru fiul lui, pe care îl trimisese să piară, dar poate mai avea în inimă și azi ghimpele acela, că locul tainic era încă necălcat de picior omenesc – și că atâția oameni trebuiseră să se zbuciume, atâția să moară, fără să se afle ce taină se ascunde între munți și ocean.

După o săptămână, cei doi tineri încă mai frunzăreau cartea lui Darwin și jurnalul lui moș Léon, citind – cine știe a câta oară, câte un pasaj, și revenind mereu la rândurile care priveau locul acela necercetat. Asupra lor se așezase o îngândurare ciudată – și n-o mai puteau alunga, ca și când jurnalul ar fi fost vrăjit.

— Pierre! zise Anton Lupan într-o zi. Oare tu crezi că… Știi că mă trezesc uneori noaptea și pe urmă nu mai pot adormi? Mă tot frământ și mă tot întreb…

Aici tânărul tăcu, uitându-se stăruitor în ochii prietenului său. Iar acesta, fără să aștepte urmarea cuvintelor lui, clătină din cap, înțelegător, și mărturisi:

— La fel simt și eu!

— Oare ce-o fi acolo, Pierre?

— Cine știe? Ar putea să fie păduri, sau lacuri, sau munți, sau câmpii, sau deșert – sau toate la un loc, sau nimic deosebit. Cu sau fără ele, mersul vieții pe Pământ rămâne același.

— Și totuși…

— Da, și totuși, chinuitor e că nu știi. Nu-i așa? Ai vrea să știi măcar că nu-i nimic.

— Da, Pierre! Cred că prin firea lui, omul e împins să afle tot, să nu-i rămână nimic necunoscut.

— Ei bine, și?

Schimbau aceste vorbe într-o după amiază, la sfârșitul lui august, când stăteau amândoi în odaie, cu jurnalul în față, fără să se mai gândească la ceilalți ai casei.

— Trebuie să aflăm, Pierre! exclamă Anton Lupan, dând fără voie drumul la glas.

Era tare tinerel atunci, abia împlinise nouăsprezece ani, e drept că de o vreme locuia singur în țară străină, dar până acum viața nu-i pusese niciodată în față întâmplări care să-l fi zbuciumat. Acum însă se stârnise în el o fierbere, ale cărei urmări nici nu le bănuia; da, parcă avusese putere de vrajă acel vechi jurnal, căci de atunci înainte nu mai găsiră tihna adevărată, nici Pierre Vaillant, nici Anton Lupan… Și dacă acesta din urmă se afla acum, după atâția ani, pe cheiul Sulinei, ajuns bărbat azi, drumul lui până aici fusese făcut sub semnul aceleiași taine desprinse din jurnal.

— Trebuie să aflăm! zise și Pierre Vaillant, cu glasul mai înfrânat.

Și din vorba primului, întărită de-a celuilalt, se pecetlui în ziua aceea soarta amândurora.

În clipa când Pierre Vaillant își spunea vorba sa, ușa se dădu în lături și moș Léon se ivi în prag, cu ochii la vechiul sau jurnal.

— Deci voi mi l-ați luat! izbucni bătrânul. Ce-ați căutat în cabina mea?

Moș Gir era în spatele său și clătina dojenitor din cap.

Dar Pierre Vaillant, în loc să-și piardă cumpătul, căci bunicul lui spumega ca oceanul înfuriat, îi privi în față și vorbi liniștit, dar cu o mare hotărâre în liniștea sa:

— O să ne ducem noi acolo!

— Unde?

Drept răspuns, nepotul arătă cu capul spre blestematul jurnal.

Bătrânul nu înțelese numaidecât, fiind prea înfuriat; apoi se uită la jurnal, se uită la nepot, își dădu seama despre ce vorbea el și sângele îi veni

în obraz.

— N-ai să te duci! strigă, atât de pornit, de parcă l-ar fi văzut pe Pierre îmbarcându-se, gata să plece chiar azi.

El știa ce sânge curge în vinele flăcăului, sângele fierbinte și răscolitor al unui șir lung de navigatori și corsari.

— Țara de Foc nu-i tot una cu Suezul! urmă, având și spaimă, și rugăminte în glas.

Fusese tare mâhnit când aflase că nepotul lăsase baltă învățătura ingineriei și plecase în Africa. Îi trimisese acolo multe scrisori, amestecând în ele rugămințile cu amenințarea. Pierre nu se întorsese din pricina acelor scrisori, dar bătrânul îl văzuse venind – și-l iertase și se bucurase că nepotul, în loc să umble hoinar, avea să fie inginer, să facă vapoare pentru alți marinari, iar el să rămână pe mal, la casa lui, om așezat, să se liniștească odată sângele în neamul Vaillant.

— Măi băiete, măi băiete! urmă moș Léon, lăsându-se pe un scaun, înmuiat deodată și uitându-se la nepot cu ochii înlăcrămați. Lasă gândurile astea, că n-o să mai ai liniște toată viața! Locurile de acolo sunt aspre, altfel le-ar fi cercetat cineva până azi.

— Știu cât sunt de aspre; am citit și-n cartea lui Darwin, și-n jurnal.

În acest timp, moș Gir continua să clatine dojenitor din cap, fiind gata parcă să spună și el ceva, ca să-l înfrâneze pe Pierre Vaillant. Iar acesta, după ce-i făcu semn prietenului său să stea pe scaun, se așeză și el, în fața bunicului, și-l întrebă, ca și când ar fi uitat și de sfatul, și de mânia sa:

— Dar ia spune-ne, cum ai ajuns pe *Beagle,* că despre asta nu te-am auzit vorbind nici pe dumneata, nici pe altcineva în oraș?

Bătrânul se aprinse din nou în obraz, numai că acum nu-l mai stăpânea mânia, ci alte simțăminte, greu de aflat. Și, după ce se uită la moș Gir și la nepot, și la Anton Lupan – și după ce oftă și șovăi – își începu povestea, nespusă nimănui până azi. Fiindcă el socotea întâmplarea sa faptă de rușine pentru un corsar.

— Apoi, măi băiete, dacă am ajuns marinar pe un vas englezesc, să nu crezi cumva că asta s-a întâmplat din voia mea; m-am dus că altfel nu era rost să scap…

În tinerețe, moș Léon, ca atâți alții de la Saint-Malo, călcaseră ades coasta Angliei, dovedindu-se corsari foarte viteji și dibaci. Dar nu prădau, ca orice tâlhari, ci picau în câte un golf, debarcau și răscoleau la iuțeală câte un conac, pe milord îl dezbrăcau, milady-ei îi luau giuvaeru-rile, mai luau și

altele, câte se găseau; pentru asta nu era nevoie să verse sânge, nu-și pătau mâinile, păgubașii se arătau totdeauna foarte speriați, corsarii picau fără veste, aveau oamenii lor la conac, cărora le dădeau bună parte din pradă, s-o împartă sărăcimii din sat.

Ani de zile mersese treaba așa, că se luase de gânduri regele Angliei, neștiind cum să le vină franțuzilor de hac. Roiau fregatele majestății sale prin canal, poterele umblau pe mal, dar corsarii le miroseau, se strecurau printre ele și, unde nu se aștepta nimeni, acolo picau.

Moș Léon, om tânăr pe vremea aceea, avea un căpitan foarte viteaz, Philip Herald, care făcuse multe isprăvi în viața sa și însuși regele Angliei făgăduise mare răsplată cui l-o prinde și l-o aduce la ștreang. Despre acel căpitan s-au scris balade, cântându-i-se îndrăzneala și vitejia – era același om despre care mai aproape de timpul nostru s-a scris chiar și un roman.

Dar el, deși iscusit și nespus de brav, și-a dovedit o slăbiciune neîngăduită unui corsar și asta i-a dus în nenorocire pe toți oamenii lui din echipaj. Căci a căzut căpitanul îndrăgostit de o milady – și multe nopți a zăbovit cu ea, în iatac, soțul, milordul, aflându-se mai tot timpul la Londra, pentru treburi dregătorești, fiindcă era un bărbat foarte însemnat. Până ce, aflând el de la o slugă ticăloasă despre cele ce se întâmplau în iatac, s-a înfuriat peste măsură de fapta milady-ei și de îndrăzneala acelui corsar, de-aceea și-a pus în gând a se răzbuna.

— Căpitane, vino-ți în fire! îi spuneau oamenii lui Philip Herlad.

Dar căpitanul nu-i asculta, ci tot ancora într-un golfuleț, de lângă conac și se ducea să-și petreacă noaptea cu acea milady, căreia, se pare, puțin îi păsa că iubitul ei era și franțuz, și corsar; ba încă ai fi zis că asta o bucura mai mult decât dacă ar fi fost englez și lord sau pair foarte stimat.

Atât că într-una din acele nopți, când căpitanul se desfăta, au venit fregatele pe mare, poterele pe uscat, și-au pus mâna și pe căpitan, și pe corabia lui, cu tot cu echipaj. Firește, s-au luptat, și echipajul de o parte, și căpitanul, dincolo, în iatac, și-au doborât fiecare din ei măcar câte un vrăjmaș. Ba căpitanul l-a împuns cu sabia în burtă pe însuși soțul încornorat, mărindu-i dorința de a se răzbuna.

Și astfel l-au dus pe Philip Herald la Plymouth și l-au pus în ștreang, nu cum scrie în cărți că milady l-ar fi ajutat să iasă din închisoare și l-ar fi scăpat. Cum să-l scape, când îl păzeau toate gărzile câte se aflau în oraș?! Iar pe milady, deși soțul, iertător, ar fi vrut s-o cruțe, regele a poruncit s-o

ducă la mănăstire, și acolo i s-a veștejit viața, pentru vina de a fi îndrăgit un corsar.

Cât despre echipaj, n-au spânzurat englezii pe nici unul, ci i-au pus în lanțuri, la Devonport, fără să-i judece, fără să știe cât vor sta așa.

Astea se întâmplau prin 1825 și era rege atunci în Anglia George al IV-lea, care s-a stins din viață peste cinci ani. Dar în 1830, când el încă mai trăia, pornindu-se pregătiri să plece o corabie în jurul lumii, ca să facă anumite cercetări, măsurători astronomice, să se întregească și harta – și fiind nevoie de un echipaj tare încercat, gata să înfrunte primejdii nespus de mari – a trimis vorbă regele, prin amiral, prinșilor de la Devonport, că acei dintre ei care se învoiesc să plece în jurul lumii cu bricul *Beagle,* vor căpăta la sfârșitul călătoriei libertatea, după ce vor depune jurământ că nu se vor face din nou corsari.

Și s-a dus moș Léon, cu toți ceilalți, opt câți erau, fiindcă altminteri le-ar fi putrezit oasele în portul militar. Numai că din cei opt plecați, șapte pe drum au scăpat, unii la Capul Verde, alții în Brazilia, s-au îmbarcat poate pe alte vase și s-au pierdut în lume – mai bine așa, decât să îndure starea lor, de-a fi marinari dar totdeodată și pușcăriași.

Numai moș Léon a rămas cârmaci pe *Beagle* și cinstit de toată lumea, atât de căpitanul FitzRoy, cât și de echipaj, fiindcă era foarte iscusit în meseria sa. Si-a făcut ocolul lumii și s-a întors la Devonport după câțiva ani, și acolo a depus jurământul făgăduit regelui răposat și l-au dat drumul și s-a întors ei la Saint-Malo, spunând cum au fost prinși, cum au pierit ceilalți în închisoare și cum pe el l-au lăsat slobod după atâția ani.

Dar anume că a făcut ocolul lumii pe un vas englezesc, n-a spus nimănui, asta fiind mare rușine pentru un adevărat corsar; cum adică, să slujești celui cu care te-ai luptat? Oare l-ar fi înțeles ai lui de ce a rămas? Căci dacă el nu a fugit, o dată cu ceilalți, nu a făcut asta de fricos, nici fiindcă ar fi fost dulce traiul pe vas. Dar a cunoscut acolo un om, care și l-a apropiat de el și l-a câștigat. Acel om era Charles Darwin, domnul Robert, cum îl numea moș Léon în jurnal.

Nu ieșise bine bricul din canal, când oceanul în față s-a învolburat, o aripă de furtună, nevestită prin nimic, s-a abătut peste vas și l-a culcat pe o coastă, fără ca echipajul să se fi așteptat; oamenii sau dus de-a rostogolul până în parapet, ca niște saci, căpitanul s-a prăvălit și el făcându-i-se țăndări ocheanul, cârmaciul a alunecat și cârma, rămasă de capul ei, a început să se rotească și să se hâțâne să zici c-au să se rupă troțele și-o să rămână bricul

la cheremul năpraznicului ocean… Ce să mai slăbești pânzele, ce comandă să dai într-o clipă ca asta, oricât ai fi de încercat marinar!?…

Până să se dezmeticească vreunul, moș Léon, deși era slobod în clipa aceea, nefiind el de cart, s-a repezit la cârmă, a răsucit-o cu mișcări pe care nu știe să le facă oricare cârmaci, a întors prova în vânt și îndată bricul s-a ridicat din valuri, ca un animal despovărat.

Nimeni n-a venit atunci să-i mulțumească pentru fapta sa; cum ar fi putut un englez să laude pe un marinar străin, și franțuz și ocnaș? Abia mai târziu și-au dat ei seama ce fel de om era acest corsar și-au început să-l privească altfel, ba căpitanul chiar îl și lăuda.

În clipa aceea de la început, când căpitanul își cerceta ocheanul fărâmat iar marinarii se ridicau de jos, uitându-se în jur buimaci, un singur om s-a apropiat de franțuz, i-a strâns mâna și i-a zis așa:

— Bravo, băiete! Până azi n-am mai văzut un cârmaci atât de viteaz și de dibaci!

Omul acela era Charles Darwin, și de atunci înainte, ori de câte ori găsea prilejul, venea să stea de vorbă cu fostul corsar, fără să se sfiască de ochii celorlalți, fără să-i pese că pe vas franțuzul avea înscris de ocnaș; și moș Léon s-a apropiat de el cât nu se apropiase de fostul lui căpitan și simțindu-l om de omenie și pe deasupra cu multă știință în cap, i-a rămas într-una alături, gata să-i fie de folos, devenindu-i lui foarte devotat – și nici n-a mai fugit de pe vas.

Restul, cei doi tineri știau din jurnal. Pe deasupra mai aflară, firește nu în aceeași zi, ci din frânturi, cât ținu vara, când de la moș Léon, când de la moș Gir, că vorbea și acesta, cu zgârcenie, câteodată – aflară de călătoria înfăptuită mai bine de douăzeci de ani după aceea, de către trimisul lui Darwin, care pornise să cerceteze ținutul din Țara de Foc, nestrăbătut prima dată.

Numai că de data asta, planul expediției fusese altul: să debarce cercetătorii – cinci oameni – pe țărmul Oceanului, la gura unui râu, între capul San Pablo și capul Pénaș, iar de-acolo, mergând de-a lungul apei, spre munții aflați la sud, să taie de-a curmezișul țara, părând drumul mai ușor de făcut astfel. Iar corabia să se ducă mai departe și să-i aștepte în canalul Beagle, la locul de unde vroise să plece, în 1832, Darwin.

Plecaseră astfel cercetătorii, printre ei fiind și Arnold Vaillant, tatăl lui Pierre. Moș Gir rămăsese pe corabie cu căpitanul și cu restul echipajului – și se duseseră pe canal, la locul de așteptare, unde rămăseseră două luni,

luptându-se cu furtunile – deși, după socotelile făcute, expediția ar fi trebuit să ajungă în cel mult o lună.

Încheindu-se acele două luni de așteptare și fiind primejdie să-i prindă iarna, se stârni vrajbă pe corabie; unii ar fi vrut să plece, alții socoteau că nu le e îngăduit să lase expediția părăsită, în locuri neumblate de nici o corabie, căci, dacă într-un târziu ar fi ajuns totuși la locul de așteptare, neavând nici un mijloc de mers mai departe, ar fi pierit, nefericiții, pe țărmurile canalului.

Dar, tocmai când se certau învrăjbiți între dânșii, s-a pornit una din acele înspăimântătoare furtuni ale toamnei, a smuls corabia de la ancoră, și, după două zile de luptă cu valurile, a aruncat-o pe stânci, făcând-o fărâme. Și s-a pierdut atunci întreg echipajul, cum pierduți au fost și cei duși înăuntrul țării.

Numai moș Gir a scăpat, ca printr-o minune, aruncându-se în apă înainte de clipa nenorocirii și înotând până la o insulă ferită de vânt. De-acolo, după potolirea furtunii, a ajuns la țărmul de nord al canalului și cât a ținut iarna a trăit printre sălbatici, fără adăpost, hrănindu-se cu ce se hrăneau ei, cu scoici, cu carne de bursuc și cu rădăcini uneori, ca sihaștrii, până în primăvară, când a pornit să rătăcească spre miazănoapte. Și după luni de zile, ajungând la strâmtoarea lui Magellan, istovit și pe jumătate sălbatic, cu mințile împrăștiate, l-a găsit un vapor englezesc, care l-a întors în țara lui aflată așa de departe.

Cu această povestire, Pierre Vaillant afla în sfârșit mai limpede în ce chip pierise tatăl său, întâmplare asupra căreia moș Léon, în durerea și descurajarea lui, păstrase taină până acum, la fel cum păstrase în taină istoria călătoriei cu Darwin. Și desigur, bătrânul, gândind să-i hărăzească altă viață mai potrivită cu timpurile pașnice care se așezau asupra lumii, avusese temeiuri să-i ascundă faptele acestea din trecut. Dovadă că, din clipa când le aflase, Pierre Vaillant nu mai avea liniște în sufletul lui.

Tot restul verii tânărul rămase gânditor, frământat de gânduri pe care i le mărturisea lui Anton Lupan uneori.

— Secolul nostru nu mai are măreție! spunea el. Au dispărut corsarii de pe mări, oamenii aceia viteji și drepți, semănând cu haiducii voștri despre care mi-ai vorbit; era firesc să dispară, lumea își găsește alte orânduieli; dar până una alta, bunicul meu, care a ocolit Pământul fără să se teamă de primejdii, iar apoi l-a trimis pe tatăl meu să întregească ceea ce rămăsese nefăcut de el, ar vrea ca eu să duc o viață pașnică pe uscat, să construiesc

vapoare în loc să călătoresc. E drept că și vapoare trebuie să construiască cineva, altfel omenirea ar rămâne în loc, înțeleg prea bine asta, dar să le construiască alții; eu simt nevoia să fac mai mult decât ei. Și acum știu ce am de făcut: o dată voi ajunge în Țara de Foc, să împlinesc ce n-au putut împlini bunicul cu Darwin; dar eu mai am o datorie pe deasupra – adică încă un scop: să descopăr, dacă va fi cu putință, urmele tatălui meu. Așa, secolul nostru va rămâne, măcar pentru mine, măreț!

Vorbe de om tânăr, care se spun ușor la anii lui Pierre Vaillant, ba chiar și mai târziu. Numai că sub aceste vorbe, nepotul corsarului ascundea o hotărâre asupra căreia Anton Lupan nu păstra îndoieli.

— Voi merge și eu, Pierre! spunea el, arătându-și hotărârea în vorbe mai puține, dar cu mai mult zel, căci era și mai tânăr decât prietenul său.

Așa se născu în mintea lor și li se înrădăcina în suflet dorința de a porni la drum, spre locurile acelea necunoscute de semenii lor. Și dovadă că nu fuseseră vorbe spuse în vânt, astăzi, după aproape paisprezece ani și după numeroase înfrângeri, Anton Lupan se găsea aici, pe malul Dunării, urmărit de același gând.

Căci nu era ușor de înfăptuit planul lor!

În aceeași vară, ferindu-se de moș Léon, primul adversar al unei asemenea călătorii, el, unul din însuflețitorii ei din trecut, tinerii îi scriseră lui Darwin. Îi scrise Pierre, spunând că e nepotul lui Léon și fiul lui Arnold Vaillant. că are un prieten de nădejde și sunt gata să înfăptuiască explorarea neîmplinită atunci. Îi scrise multe Pierre vestitului naturalist, uitând însă să-i aducă la cunoștință vârsta lor și lipsa mijloacelor trebuitoare unei asemenea călătorii. Iar Darwin le răspunse, nelăsându-i să aștepte nici două săptămâni: „Veniți numaidecât la Londra, să ne sfătuim!”

Să meargă la Londra, când ei trebuiau să se întoarcă la studii, la Paris! Și de unde banii de drum?

Cu asta, tinerii începură a se dezmetici. Pierre Vaillant îi scrise din nou lui Darwin, acum în termeni mai potoliți, mărturisindu-i că deocamdată nu aveau nici măcar mijloacele să vină la Londra, dar rămân în planul lor, la fel de hotărâți.

„Pentru o asemenea călătorie – adăuga Pierre – gândesc că e mai greu să găsești oamenii decât banii. Credeți oare că, la stăruința dumneavoastră, guvernul Angliei nu ne-ar da ajutorul trebuitor?”

„Nu, scumpul meu flăcău – răspunse Darwin, după alte două săptămâni – guvernul majestății sale ar fi sprijinit cu greu chiar o expediție

englezească, sau mai degrabă cred că n-ar fi sprijinit-o de loc, dată fiind lipsa unui scop practic pentru Regatul Unit. Cât despre ideea că ar putea să ajute o expediție străină, nici să nu ne mai gândim. Încercați pe lângă guvernul Franței, dacă aveți un cunoscut influent; eu sunt gata să stărui și să vă dau girul meu, în clipa când mă veți vesti cui să mă adresez."

— De unde luăm omul influent, Pierre? întrebă Anton Lupan, scărpinându-se în cap, gest mai mult românesc decât franțuzesc, pe care avea să-l facă adesea în viitor, în clipele de încurcătură, întocmai ca țăranul român.

Pierre Vaillant scrise un memoriu, pe care îl depuse, în numeroase exemplare, la felurite instituții de cultură, începând cu Academia Franceză și terminând cu *Societatea Enciclopedică* – și de pretutindeni primi refuzuri, politicoase în cazul cel mai bun.

Scrise și Anton Lupan, tatălui său, la București, cu felurite ocoluri, temându-se să nu stârnească împotrivirea lui, și întrebându-l dacă pentru o asemenea expediție, condusă de mari savanți – aici se gândea la girul făgăduit de Darwin – nu s-ar putea nădăjdui un sprijin din partea guvernului român. „Nu știu ce-ai așteptat de la mine, tată, când m-ai trimis să învăț carte înaltă la Paris, dar dacă eu ți-aș spune că visul meu astăzi este să explorez, bineînțeles nu de capul meu, acele ținuturi rămase necunoscute până azi, spre rușinea secolului în care trăim – oare te-aș mâhni și te-ai împotrivi?"

„Nu, fiule! răspunse bătrânul, spre mirarea și spre liniștea tânărului student. Nu m-aș împotrivi. Mă întrebi ce-am așteptat de la tine, când te-am trimis să studiezi. Am vrut să te faci inginer, fiindcă inginerii ne lipsesc și se vor căuta mult în țara noastră, care trebuie să se ridice din țărână și să-și facă temelie de fier. Am vrut să te întorci în țară, să durezi căi ferate, poduri, șosele și alte înlesniri care se cer azi popoarelor civilizate, cum aș vrea să fie și poporul nostru. Dar dacă tu ai de gând să înfăptuiești ceea ce îmi spui, am să-ți dau binecuvântarea mea și sprijinul meu, cât va fi, căci n-am de ce să mă împotrivesc unei fapte de folos omenirii și care ar aduce cinste neamului românesc. Dar la alt sprijin să nu te aștepți, vai, fiul meu! Am vorbit cu domnul V. A. Urechia, ministrul instrucțiunii, care mi-e prieten într-o măsură și domnia sa, deși înțelegător, ba chiar viu interesat de un asemenea plan, mi-a spus, cu mâhnire, că nu se poate nădăjdui un ajutor din partea guvernului, altele fiind nevoile țării azi. Ba încă mi-a spus că nici nu îndrăznește să-i vorbească primului ministru, ori altora, despre o astfel de

călătorie, fiindcă nimeni nu l-ar lua în serios. Încercați mai degrabă să faceți cu franțuzii ceva, sau cu englezii, dacă domnul Darwin vă sprijină, cum mi-ai scris.”

Bătrânul îi sfătuia să bată la uși unde ei încercaseră de mult, fără nici un folos.

— Ei bine, Pierre! zise Anton Lupan, la capul acestor încercări. O să mergem cu mijloacele noastre, dacă nu se poate altfel!

— Aștepți vreo moștenire? Eu nu!

— Nici eu. Dar o să ne terminăm școala, o să muncim, o să muncim cât patru, cât opt, cât douăzeci, și-n câțiva ani…

Inimos și nebun! spunea Pierre Vaillant despre tânărul său prieten, care, în fața piedicilor, se înfierbântase mai rău decât el.

Învățau carte, și încă sârguincios, dar asta nu-i silea să lase în părăsire planul lor. Îi scriseră din nou lui Darwin, cerându-i sfatul, cum ar putea organiza mai bine o asemenea expediție, doi tineri ca ei. Și Darwin le răspunse, părând că-i ia cu totul în serios, continuând să nu-și dea seama însă de lipsa mijloacelor care-i chinuia pe ei: „Cel mai indicat ar fi un vas de trei-patru sute de tone, pe care s-ar putea amenaja laboratoarele trebuitoare. În afară de echipaj, care trebuie să fie foarte încercat și, măcar jumătate din el să mai fi navigat în strâmtoarea lui Magellan, ar trebui să luați un naturalist, un geograf, un geolog și un meteorolog, acesta fiind personalul științific minim pentru reușita unei atari expediții. Aparatele de laborator vi le voi dărui eu…”

Iarăși se posomorî Pierre Vaillant, citind această scrisoare, iarăși se scărpina în cap, încurcat, prietenul său.

— De unde luăm vasul, Pierre?

— Vasul ca vasul, dar cu ce plătești un echipaj așa de mare și atâți oameni de știință – și de unde provizii pentru toți? Asta ar însemna milioane și noi… Tu cât ai strâns până acum?

— O sută de franci.

— Eu cincizeci!

— E bine pentru început, dar ne mai lipsește destul! Apoi Anton Lupan se însufleți iar:

— Pierre, știi ceva? Noi nu vom putea niciodată organiza o expediție după toate regulile care se cer. Dar important e să ajungem acolo măcar noi doi! Va fi o expediție romantică, Pierre!

— Și cu cercetările științifice?

— Le vom face noi!

— Cum adică?

— Ne vom „specializa”. Eu mă apuc de geografie și de meteorologie, dar să știi că mă apuc serios. Ție îți las geologia și științele naturii. De altfel toate se înrudesc! La lucru, băiete, cu sârg!

Inimos și nebun tânărul român!

— Și tu, la ce fel de vas te gândești? întrebă prietenul său.

— Un sloop de zece tone, ca să avem cel mult trei oameni pe lângă noi. Asta costă mai puțin.

— Nu, un mic bric de 150 de tone, cu zece oameni, ar fi mai potrivit.

— Dar cere prea mulți bani, Pierre! Să zicem mai bine o goeletă, de vreo 80 de tone, cu cinci oameni afară de noi.

— Bine, o să mai vedem.

Cu asemenea planuri treceau anii de școală dar deocamdată nu adunaseră bani nici cât s-ar fi cerut pentru chila vasului dorit de ei. În schimb își păstraseră entuziasmul, cercetaseră tot ce se putea numi carte de călătorie prin biblioteci, stătuseră de vorbă cu oameni de știință, întocmiseră chestionare cu privire la toate aspectele care trebuiau urmărite de un cercetător într-un ținut nou.

— După cum vezi, partea științifică a explorării noastre va fi mult mai ușoară decât călătoria în sine! zicea Anton Lupan. Ce trebuie să știm, în definitiv? Să ne orientăm, să putem ridica pe hartă detaliile locului, să colecționăm roci, plante, insecte și animale și să știm cum să le conservăm. Pe urmă nu au decât să le ia în primire savanții și să le pună nume latinești.

— Da, obiecta prietenul său, mai potolit. Dar în afară de știința elementară, pentru asta îți trebuie un anumit simț.

— O să ni-l însușim, Pierre! Ai văzut cum proceda Darwin. N-ai fi zis că era un mare preot în mijlocul naturii, ci un simplu turist. Până una alta, te vestesc că am fost la meșterul acela, pe rue Malherbe, am vorbit cu el și mă învață să împăiez păsări. Asta ne va folosi.

— Foarte bine!… încuviință Pierre Vaillant, puțin cam absent. Eu mă gândesc la altceva – să nu socotești că e un gând mărunt, pe lângă ce avem noi de făcut. Oare o să găsim urmele tatălui meu?

— Poate că da; asta nu depinde de dorința noastră, ci de noroc.

Pierre Vaillant își scutură capul și zâmbi:

— Haide, băiete, nu te simți dator să fii trist! Nu pentru asta mergem noi la capătul lumii. Dar, știi, mi-aș simți sufletul mai liniștit.

— Te înțeleg, Pierre! Dacă tatăl meu, pe care nu l-am văzut de șapte ani, ar pieri într-un ținut necunoscut, cred că nu aș avea viață tihnită până nu l-aș găsi.

Așa treceau anii, cu învățătura și cu pregătirea migăloasă a expediției lor, deși nu era vorba de o pregătire materială, ci de aceea care privea mintea și sufletul, poate mai greu de înfăptuit. O lună, vara, se duceau la practică, pe șantierele de la Toulon, unde se construiau vapoare de fier și mari nave de război, ca să înlocuiască bricurile, corvetele și fregatele de lemn care aveau să putrezească prin porturile lor. Apoi luna cealaltă o petreceau la Saint-Malo, printre pescari și navigatori, plecând cu ei în larg și făcând fără codeală oricare din asprele munci ale lor, pregătindu-se astfel pentru planul cunoscut doar de ei.

Căci bătrânul moș Léon, slăbit de ani între timp, ieșea mai rar din cabina lui, nu-i mai urmărea ca în trecut, nu mai bănuia ce nutresc, socotea că, potolindu-se el, s-au potolit și ei, judecind ca struțul cu capul ascuns în nisip.

Pierre Vaillant, deși mai vârstnic, era mai plăpând decât Anton Lupan; frigurile dobândite la Port-Said îl mai zgâlțâiau și acum uneori, dar el nu pierdea nici acest timp ci, așezat pe punte, învelit în pături până la gât, cerceta hărțile marinărești, cărțile de astronomie, sau mânuia sextantul, luând înălțimea soarelui și făcând calcule, să afle locul unde se afla, desăvârșindu-se în meșteșugul de navigator – meșteșug pe care avea grijă să și-l însușească și Anton Lupan la rândul său. Dar când Pierre Vaillant se simțea în puteri, arunca păturile de pe el, se avânta pe catarge, trăgea parâmele, învârtea la cabestan, ca orice matelot, sau ținea cârma, străduindu-se să nu se abată din drum nici cu un grad, fiind și ăsta un mare meșteșug, trebuitor viitorului lor drum.

Când nu plecau în larg, colindau țărmul, în căutarea unui vas potrivit, pe care să-l ia de model pentru vasul lor – și unde ar fi putut găsi mai ușor un asemenea vas, decât pe plaja pescarilor de la Saint-Malo? Între timp făcuseră și socoteala materialului trebuitor, intraseră în vorbă și cu un negustor, cu privire la cost – care se ridica la vreo patru mii de franci cel puțin – și cu toate că ei nu agonisiseră deocamdată decât trei sute cincizeci, își aleseseră chiar și locul unde să pună vasul pe cală, peste un an sau peste doi.

Pierre Vaillant își luă diploma de inginer constructor de vase numai cu doi ani înaintea lui Anton Lupan, fiindcă boala îl împiedicase să-și dea

examenele la timp, deși el se dovedise un student nespus de serios și de stăruitor. Un timp, după aceea, trebuiră să se despartă: Pierre se angajă la șantierele de la Saint-Nazaire, având grijă să nu cheltuiască decât un sfert din leafă pentru nevoile lui, restul punându-l deoparte, în scopul știut.

Vara, firește, se întâlneau la Saint-Malo; lui Anton Lupan i-ar fi fost greu să se ducă la București, să-l vadă pe tatăl său, căci din două luni de vacanță una și-o petrecea la practică, pe șantier. Hotărâse însă ca în anul când își va lua diploma să plece în țară, să stea un timp acolo, lângă bătrân, și numai după aceea să se întoarcă la Saint-Malo, spre a începe construcția vasului lor, nădăjduind că vor avea până atunci banii trebuitori.

Dar în anul când termină el școala, banii strânși de Pierre nu puteau acoperi nici pe departe costul materialului trebuitor; inginerii, care nu au voie să facă nici o greșeală în calcularea rezistenței materialelor, calculaseră greșit cuprinsul pungii lor, ceea ce nu se întâmplă, de pildă, cu cel mai puțin învățat negustor.

— Pierre, știu ce-avem de făcut! izbucni Anton Lupan, lepădându-și descurajarea, el fiind cel ce se entuziasma mai ușor. Amânăm planul nostru numai cu un an, numai cu un an, auzi tu! – și atunci vom avea de ajuns nu numai pentru vas, ci și pentru echipaj!

— Cum?

— Mergem în Turcia!

— În Turcia? Ce-are de-a face Turcia, cu Țara de Foc?

Anton Lupan știa, se pusese un afiș mare, la poarta Politehnicei, că Turcia caută ingineri pentru construcția drumului de fier.

— Am făcut socoteala, Pierre! Turcii plătesc de patru ori cât putem câștiga aici.

— Dar noi suntem ingineri de vase!

— Ce-are a face?! O să construim poduri și drumuri de fier – nu e mai greu!

Lui Pierre Vaillant nu-i trebui mai mult de un ceas să-și însușească acest plan și seara porniră spre Marsilia, unde se îmbarcară pe primul vapor care mergea la Stambul. Însă nu se îmbarcară ca pasageri, cu bilet, ci ca *apprentis* pe lângă comandant, declarând că vor să se facă ofițeri de punte, ceea ce într-un fel era adevărat, cu singura deosebire că ei își făcuseră „aprentisajul” în mulți ani și astăzi, dacă ar fi avut brevet, ar fi putut chiar să comande un vas.

Compania de navigație fu bucuroasă să angajeze ca viitori ofițeri doi tineri cu diplomă de inginer, iar căpitanul fu și mai bucuros să-i aibă sub comanda sa și să stoarcă untul din ei, ca unul care, pe lângă practica-i îndelungată, nu avea învățătură de carte într-un grad prea înalt.

Cât îi privește pe cei doi tineri proaspăt îmbarcați, în cele două săptămâni de călătorie până la Stambul își făcură cu îndârjire ucenicia de marinari, fără să le pese de untul pe care într-adevăr îl stoarse din ei hapsânul de comandant, și când debarcară, fură în situația de a depune la Bancă prima economie serioasă – costul călătoriei cu clasa întâi, plătit de imperiul Otoman – peste cele vreo două sute de franci agonisiți din leafa lui de Pierre Vaillant.

Pe timpul acela, nu se călătorea ca azi; plecând de la Paris, Anton Lupan ar fi vrut să treacă în sfârșit prin țară, fiindcă nu-și mai văzuse părintele de zece ani și aflase că era bolnav. Asta ar fi însemnat însă o lună de întârziere, și cine știe dacă după aceea mai găsea liber postul ademenitor plătit de sultan. Poate peste șase luni, peste un an, i-ar fi fost mai ușor să se repeadă cu un vapor până la Brăila, de unde să se urce în tren; drumul de fier de la București la Barboși tocmai se lucra.

Astăzi, o asemenea despărțire ar putea să ni se pară ciudată, un asemenea fiu ne-ar părea ingrat. Dar atunci, când cineva se ducea la trei mii de kilometri de casă, era știut că n-o să-i mai vadă pe ai lui ani și ani.

Pe timpul acela, scrisorile, depeșele, pe-acolo pe unde se pusese telegraf, nu mergeau ca azi. Când Anton Lupan află că tatăl său murise, zadarnic ar mai fi plecat; el primi această știre în august, și bietul bătrân murise în mai.

— Nu fii mâhnit! îl îmbărbăta Pierre Vaillant. Nu te zbuciuma că ai lipsit de la căpătâiul lui, în ultimul ceas. Așa cum îl cunosc, din scrisori, sunt sigur că în clipa morții nu te-a judecat rău, ci te-a binecuvântat!

Socotelile din Franța nu sunt bune în Turcia – și cei doi tineri ingineri se dovediră iarăși nepricepuți când era vorba de bani. După un an, cu toată economia lor, constatară că nu aveau încă de ajuns pentru ceea ce plănuiau. Rămaseră deci și al doilea an, lucrând amândoi pe aceleași șantiere, la calea ferată Adrianopole-Stambul, fără să se despartă de cărțile științifice, de jurnalul bătrânului corsar și de harta Țării de Foc, cu pata aceea albă care îl fascina. Și în tot acest timp, se gândeau cu stăruință, cu ardoare, la viitoarea călătorie, continuând să viseze și să facă planuri, înfierbântați.

Dormeau vara în corturi, iarna în bordeie sau prin case țărănești, fără să se ducă la oraș, ca să nu risipească nici un ban. Erau printre ei ingineri francezi, englezi, belgieni, care veniseră aici atrași de decorul exotic, de taina seraiurilor și de ochii cadânelor, ascunși sub iașmac. Nădăjduind să poată ridica iașmacurile acestea sub care ochii codați oglindeau farmecul Orientului, tinerii ingineri din Apus băteau înfumurați ulițele din Galata și din vechiul Stambul. Apoi, dezamăgiți de pudoarea cadânelor și înspăimântați de biciul eunucilor care le însoțeau, se duceau în Pera, cartierul european, unde se îmbătau și se consolau cu grecoaice, cu armence, nesupuse rigorilor nici unui Coran.

Cum unii lipseau cu săptămânile, tinerii noștri prieteni luau asupra lor sarcinile acestora, primind de la ei, după tocmeală, un sfert, o treime, o jumătate din leafa plătită de padișah și astfel economiile lor creșteau. În schimb, dinaintea zorilor și până ce soarele asfințea, nu le rămânea timp nici să soarbă o picătură de apă clocită, din urciorul vreunui țăran. Seara cădeau frânți, deșelați, dar înainte de-a adormi mai făceau planuri în șoaptă, visau.

Sunt pe lume asemenea oameni, lumea tihnită să nu se mire – frumusețea Pământului, bucuriile vieții de la ei se trag!…

Abia în primăvara celui de al doilea an, când drumul de fier ajungea pe malul Cornului de Aur, cu ape de smarald, își îngăduiră prima călcare a acestui aspru program: închiriară o barcă și se duseră la Stambul, cu gândul ca o duminică întreagă să-și facă de cap. Dar oare, ar fi putut să se avânte în marele și ciudatul oraș, înainte de a da o raită pe cheiul Galatei, unde forfotea mulțime de marinari sub cerul dantelat de catargele vapoarelor și corăbiilor care veneau sau se pregăteau să plece spre porturi îndepărtate, să împânzească mările și oceanele toate, la nord, la sud, la apus și la răsărit, câte mări și oceane erau?

În acea duminică însorită de la începutul lui martie, plimbându-se prin port văzură o goeletă olandeză, *Marta,* pe care căpitanul bolnav, descurajat și părăsit de echipaj, o vindea cu o mie de lire, adică mult mai puțin decât prețul unei caravane de măgari. Oamenii săi se angajaseră unul câte unul pe vapoare, fiindcă aveau muncă mai puțină și li se plăteau lefuri mai mari. Da, bătrânul căpitan își dădea seama, vapoarele aveau să alunge în curând corăbiile de pe mări, să acopere cerul cu fumul lor negru în locul pânzelor albe. Nu-i rămânea decât să-și vândă vasul aici, unde se mai găseau căpitani, puzderia aceea de căpitani ai Levantului, mulțumiți să aibă corabia

lor și să care mărfuri de ici-colea, în Marea Neagră, în Marmara și în arhipelag. Și totuși, nici chiar aici cumpărătorii nu se iveau. La început ceruse trei mii de lire, apoi două, și în sfârșit ajunsese la una…

— Scump, fraticule! spuneau căpitanii greci, strâmbând din nas.

S-ar fi părut că vasul nu le plăcea, lor care navigau pe barcazuri cu bordajul de brad, le-ntăreau cu sfoară pe unde slăbeau și dacă se întâmpla să nu se înece, mergeau cu ele așa până ajungeau putregai.

Turcii încaltea, credincioși caicelor din Bosfor, arcuite la pupa și la prova ca niște papuci de serai, nu întorceau nici măcar capul să privească minunea asta de vas, despre care un cunoscător și-ar fi dat seama îndată că e făcut să înfrunte cele mai aspre furtuni, furtunile din Marea Nordului, cu valul scurt și îndesat, deci, cu atât mai ușor să se poată avânta pe orice altă mare și pe orice ocean.

Pierre Vaillant și chiar Anton Lupan s-ar fi putut socoti acum cunoscători destul de încercați, nu fiindcă erau ingineri cu diplomă, ci fiindcă veri în șir își făcuseră la Saint-Malo o ucenicie mai prețioasă decât orice patalama ar fi avut în buzunar. Iar o mie de lire era tocmai suma agonisită de ei, de când tot adunau.

Cei doi prieteni se priviră, fără să-și spună un cuvânt – și într-o clipă tot planul li se schimbă în cap: de ce să construiască un vas nou, care le-ar fi cerut cu lucrul lui încă un an, pe lângă că i-ar fi costat de cinci ori cât acesta?

E drept că Anton Lupan, atât de înflăcărat totdeauna, se sperie puțin, dar abia după ce se văzu, împreună cu prietenul său, proprietar de vas; fiindcă târgul se făcuse la iuțeală, cât să sorbi un filigean de cafea.

— Domnule, vorbi Pierre, fără să se așeze pe scaunul oferit de căpitan. *Marta* prețuiește mai mult, dar noi avem exact o mie de lire, cât ceri dumneata.

Se aflau toți trei în cabina căpitanului, după ce examinaseră vasul de la un cap până la celălalt. Anton Lupan simțea legănarea Bosforului, simțea mirosul de lemn încins, de cânepă, de catran, privea raza de soare care intra veselă pe spirai, i se părea că navighează pe ocean și o fericire nelimpede i se ridica în suflet, amețindu-l, făcând să i se clatine capul ca omului beat.

— Mi se pare necinstit să mă folosesc de un moment neprielnic pentru dumneata, spunea mai departe Pierre, cu tremur în glas. O să așteptăm o săptămână – și dacă până atunci nu s-o ivi un cumpărător să ofere un preț mai potrivit cu prețul adevărat…

Cu toate necazurile sale, căpitanul păru să facă haz:

— Tinere, din ce planetă picași? Iată, fiindcă mi-ai vorbit cinstit, am să-ți vorbesc și eu tot așa: crezi că tocmai Stambulul e portul acela din lume, încă nedescoperit de nimeni, unde o să vină cineva și să-mi spună: „Ai cerut o mie de lire; e prea puțin – poftim o mie și una!…” N-o să dea nimeni o liră mai mult, nu o liră, un onlic, o para!

Apoi căpitanul îi privi pe amândoi, mirat, căci nici unul n-avea înfățișare de marinar.

— Și de ce vreți s-o cumpărați?

— Să călătorim în lume; dorim să ajungem într-un loc care încă nu s-a cercetat.

— N-aveți nici unul treizeci de ani!

— Ba treizeci și cinci! răspunse Pierre.

— Eu douăzeci și opt! adăugă Anton Lupan.

— Tocmai bine! Atunci puteți să plecați. Să fi fost mai tânăr, aș fi mers cu voi, măcar și cârmaci, dacă n-ați fi vrut să mă luați căpitan.

Și întorcându-se spre Pierre, ca mai vârstnic, căpitanul schimbă tonul, de-ai fi crezut că e supărat:

— Câți bani spuneai că ai?

— O mie de lire…

— Bine! Dați-mi nouă sute, să vă rămână și pentru echipaj!

Și fiindcă amândoi cumpărătorii protestau, căpitanul adăugă, încruntat:

— Faceți cum vă spun; altfel trag vasul în larg și îl înec cu mâna mea. N-o să-l dau tâlharilor de pe mal!

Într-adevăr, Anton Lupan se sperie abia după ce se văzu proprietar.

— Acum ce-o să facem? Oare nu ne-am pripit? Să nu pățim ca fericitul acela care a câștigat un elefant la loterie, și s-a bucurat toată ziua, ca pe urmă să se îngrozească, fiindcă hrana pachidermului îl sărăcea.

Noroc că în viața celor doi prieteni, îndoielile unuia se compensau cu înflăcărarea celuilalt; fiecare, pe rând, era furnizorul de entuziasm.

— Dragul meu, răspunse Pierre Vaillant, omul acela era un guguman. Eu în locul lui aș fi plecat în Africa și elefantul meu și-ar fi găsit hrana singur, cum și-o găsesc celelalte mii de elefanți.

— Cu alte cuvinte? întrebă Anton Lupan.

— O să găsim echipaj…

— Căpitanul cum n-a găsit nici măcar un om, de leac?

— Era bătrân și descurajat, și ursuz pe deasupra, ca toți bătrânii care oftează după vremea lor, fără s-o înțeleagă pe a celorlalți. Cu tinerețea noastră e altceva; ai văzut că l-am câștigat până și pe el, cât e de ursuz și de înciudat!

— Și după ce-om avea echipajul?

— O să cărăm mărfuri, în Egee, în Marmara, poate și-n Mediterană, și la anul, dacă om face treaba cu cap, o să avem destui bani ca să pornim peste Atlantic.

— Dar contractul nostru nou cu Direcția drumului de fier expiră abia peste un an.

— Unui din noi va rămâne și va răspunde de treburile celuilalt. Doar am mai făcut și pentru alții așa ceva.

— E adevărat, dar ei cel puțin erau aici, puteau fi văzuți, iscăleau hârtiile, se duceau să încaseze banii.

— O să se aranjeze și asta! În Turcia, ce nu se poate aranja? Am aflat că aici sunt slujbași care, printr-o anumită socoteală, ocupă în același minister, de pildă, și-un post de director, și unul de impiegat, și unul de portar. Unul din noi va fi în același timp și Pierre Vaillant, și Anton Lupan – iar bugetul padișahului îi va plăti pe amândoi, ceea ce, față de nevoile noastre, nu-i un lucru de lepădat.

Anton Lupan cunoscuse lumea studențească de la Paris, lumea pescarilor, marinarilor, constructorilor de vase de la Saint-Malo, apoi în treacăt pe a unor marinari de pe vaporul englezesc cu care călătorise de la Marsilia, și în sfârșit, lumea muncitorilor de la drumul de fier, țărani greci, turci, bulgari, macedoneni, oameni posomorâți, și închiși în ei. Acum începea să cunoască lumea Levantului – dar mintea lui n-o putea cuprinde, n-o înțelegea.

Stăteau, el și Pierre Vaillant, pe puntea corăbiei, la pupa, rezemați de parapet, și se uitau la hamalii care duceau cufărul căpitanului pe mal. Câteva minute mai târziu, cufărul acesta buclucaș făcea să se știe în tot portul că *Marta* avea alt proprietar. Vreo trei căpitani turci, vreo șapte greci, doi albanezi, un armean, se năpusteau pe punte, înfuriați:

— Ați cumpărat?

— Da!

— Cu o mie de lire?

— Cu nouă sute! răspunse, zeflemitor, Pierre Vaillant. Un grec păși înainte, roșu la față, să zici c-o să pice jos, lovit de dambla.

— N-ai știut că vreau să cumpăr eu?
— Eu am vrut să cumpăr! strigă un turc, cu iatagan.
— Ba eu, fraticule! se împotrivi grecul, mai roșu în obraz.
Ceilalți murmurară, la fel de indignați; fiecare se tocmise, fiecare așteptase să mai treacă o zi-două și căpitanul să mai lase un ban. Lumea Levantului începea să se arate și Anton Lupan o privea, cu ochii mari.
— Nouă sute ai dat? gâfâi grecul. Îți dau o mie și fugi de-aici; e corabia mea!
— Dau o mie o sută! se auzi alt glas.
— O mie două sute! strigă primul turc, scoțând punga din buzunar.
— O mie trei! zise, cam speriat, singurul armean. Glasurile se amestecară:
— O mie cinci sute!…
— O mie șase!
— Allah!
— O mie șapte!…
— Aman!
— Două mii! gâfâi armeanul, speriat.
— Te tai! strigă turcul cu iatagan.
Așa s-ar fi atins prețul cerut prima oară de bietul căpitan, dacă răbdarea lui Pierre Vaillant n-ar fi ajuns la cap.
— Prea cinstiților căpitani, vă rog să debarcați, fiindcă vă osteniți în zadar. Suntem stăpânii corăbiei și n-o vindem, chiar dacă ne-ar cere-o sultanul și ne-ar plăti-o cu jumătate din serai.
Levantul cobora pe chei, în amestec de giubele, de fesuri, de turbane și de șalvari, blestemând, înfuriat:
— Câine de ghiaur!…
— Franțuz parșiv!
— Valah murdar!
— Allah! Allah!
— Aman!…
În timp ce Anton Lupan se clătina, ca și când l-ar fi lovit cineva în cap.
— Dar înainte de a căuta echipajul, continuă Pierre Vaillant reluându-și netulburat ideea întreruptă de vizita numeroșilor căpitani, cred că trebuie să schimbăm numele corăbiei. Ție *Marta* îți place, îți spune ceva?
— E un nume de femeie…

— Firește, asta știam. Dar nu înțeleg să păstrăm un nume de femeie, care nici măcar nu e numele iubitei mele, că nu am nici una, dacă n-am uitat.

— Nici eu! oftă Anton Lupan.

— Tinere, ți-ai ales singur drumul! Dar bagă de seamă, acum, dacă ai pornit, nu da înapoi! O să vină și vremea dragostei, când o să ai răgaz pentru ea… Vezi numai să n-o cheme Marta, fiindcă-i un nume rece ca un ghețar. Sunt sigur că nu-i plăcea nici căpitanului, însă, ce vrei, pesemne era numele neveste-si și bietul om fusese obligat să se supună acestui obicei barbar. Dacă un căpitan nu-și botează corabia cu numele femeii lui, înseamnă să nu mai aibă trai cu ea. La Saint-Malo era un pescar bătrân – nu-l știi tu, murise când ai venit prima oară acolo – care avusese șase neveste și ca urmare schimbase de șase ori numele sloopului cu care pescuia. Când a ajuns la a șaptea nevastă, dimineața, după nuntă, s-a dus omul pe plajă, cu pensula și cu cutia de vopsea, pentru cuvenitul ritual. Dar un șugubăț i-o luase înainte, și peste noapte sloopul își căpătase în sfârșit numele care i se potrivea cu adevărat: „Barbă Albastră”. Nu glumesc: pe coasta Mânecii cunosc toți istoria asta.

— Bine, dar el nu l-a schimbat? întrebă râzând Anton Lupan.

— Nu, fiindcă, vezi tu, bătrânul pescar era un om drept și socotise că trebuie să îndure acest nume de batjocură, ca să ispășească măcar așa numeroasele lui blestemății.

— De unde știi? Poate că se mândrea!

Pierre Vaillant își duse arătătorul la tâmplă și făcu ochii mari, ca omul care își descopere cu întârziere o lacună în cap.

— Te pomenești! Și lumea care-l credea pocăit! Ce bătrân potlogar!… Ei, dar hai să ne întoarcem la *Marta*. Tu ce nume i-ai da?

— Nu știu… Cred că ar trebui să fie un simbol, să se lege de dorințele noastre.

— Adică tot după ritual!

— Dar după un ritual mai nobil decât al bătrânului tău pescar!

— Ei bine, atunci s-o numim *L’Esperance…* Cum se spune asta pe limba ta?

— Speranța.

— Nu sună urât, totuși, dacă nu-ți jignesc sentimentele patriotice, de valah, mi-ar plăcea mai mult cuvântul din limba mea; e mai… mai internațional.

În seara aceleiași zile, *Marta*, sub numele ei nou, *L'Esperance* și sub pavilionul francez, avea cinci oameni echipaj, ba chiar și un căpitan, care s-ar fi putut să fie căpitan adevărat, deși n-o putea dovedi cu acte, ci numai cu martori gălăgioși din port, gata să jure pe Biblie sau pe Coran.

— Care dintre noi se îmbarcă și care rămâne pe uscat? întrebă Pierre Vaillant.

— Desigur că te îmbarci tu; ești mai vechi marinar decât mine, răspunse Anton Lupan.

— Bine! Atunci îți încredințez sarcina să mă reprezinți pe lângă sultan.

La căderea nopții, Anton Lupan lua Cornul de Aur, în lung, cu barca, să se întoarcă la drumul lui de fier, de care nu putea să nege că se simțea legat.

Fusese de ajuns o singură zi, ca în soarta lor să se schimbe atâtea! Aveau o corabie, adică mijlocul principal ca să plece spre locurile la care visaseră atâți ani. Se mai despărțise și alteori de Pierre Vaillant, de la începutul prieteniei lor, dar abia acum, rămas singur, își dădea seama câte îl legau de acest om minunat. Sub scepticismul și reținerea lui se ascundea o inimă caldă, generoasă, și-un entuziasm neegalat decât de îndârjirea cu care își ducea orice hotărâre până la cap. Atunci când părea mai neîncrezător, mai șovăielnic, atunci se lupta cu piedicile mai dârz, atunci îi era sufletul mai înaripat.

Duminica următoare, când reveni în port, pe cheiul Galatei, Anton Lupan făcu ochii mari: *L'Esperance* se afla la locul ei, dar n-o mai recunoștea, părea mai mică, adâncită în apă, de ai fi zis că se scufundă, dacă oamenii nu s-ar fi mișcat pe punte, netulburați. Echipajul tocmai închidea gura magaziei, acoperind-o cu tenda. Căpetenia lor părea să fie un om vânjos ca un taur, mai degrabă îndesat decât înalt, cu pieptul ca o platoșă de aramă și cu niște mustăți negre, lungi și țepoase, de te înspăimântau.

Pierre Vaillant se afla la prova, în fața unei măsuțe puse lângă catarg și stătea de vorbă cu un străin, îmbrăcat în giubea de bogătaș. Acesta era kir Țiminadis, cel mai mare negustor de coloniale din Bosfor, Marmara și arhipelag. *L'Esperance* tocmai încărcase mărfurile sale: cincizeci de butoaie cu măsline, două vagoane de orez în saci, optzeci de butoaie cu untdelemn, cinci mii de kilograme de cafea, apoi lăzi cu portocale și lămâi, cu totul șapte vagoane și ceva.

— Cum merge slujba la sultan? strigă Pierre, venind în întâmpinarea lui Anton Lupan.

Acesta se uită speriat la omul cu mustăți mari. Abia acum văzuse că avea o cicatrice, urma unei tăieturi adânci pe obraz.

— Parcă nu l-am văzut rândul trecut. Nu ți-e teamă de el?

— Vorbești de Sotir? L-am angajat după plecarea ta. E un om al dracului, dar altminteri un cârmaci fără pereche, după câte am aflat de la căpitani.

— Și căpitanul tău?

— Doarme, în cabină la pupa. N-avea grijă; după două drumuri mă descotorosesc de el; nu-mi trebuie mai mult ca să fiu eu căpitan.

— Dar văd că ai încărcat marfă și nu spui nimic; ăsta-i evenimentul cel mai important. Ai făcut socotelile, ne îmbogățim, sau mai va?

Pierre părea stânjenit.

— Da, am luat șapte vagoane de coloniale; tocmai semnam actele cu kir Țiminadis… Ar fi trebuit să te vestesc, poate voiai să te duci tu cu marfa asta…

— De ce? se miră Anton Lupan.

— Fiindcă e pentru un port valah…

— Galați?

— Întocmai. Poate ai fi vrut să-ți vezi țara; lipsești de atâția ani!

— Pierre, asta-i adevărat, dar dacă vrei să plecăm mai curând peste Atlantic, să nu fim sentimentali! Du-te, ești mai priceput decât mine, numai ai grijă, adună cât mai mulți bani!

— Și tu la fel! Nu-ți fie milă, jupuiește-l pe sultan!

L’Esperance ridică ancora în aceeași zi, înainte de amiază, fiindcă bătea vântul dinspre Marmara, iar curentul ducea spre Marea Neagră, ceea ce se întâmplă numai în zece-cincisprezece zile din cele trei sute șaizeci și cinci ale unui an..

Anton Lupan o însoți de departe, mergând de-a lungul cheiului, până unde acesta se sfârșea, sub cazărmile de artilerie de la Top-Hané. Acolo rămase nemișcat, un ceas, două, trei, cu ochii după *L’Esperance.* Apoi pavilionul ei tricolor, fluturat de vânt, se pierdu în negurile albăstrii de pe Bosfor și pânzele albe se topiră, una câte una, pieri și ultimul catarg…

Așa se despărțiră – și de atunci nimeni nu-i mai aduse vreo veste despre Pierre Vaillant…

Trei zile mai târziu se stârni fierbere la Stambul: începuse războiul în Balcani – turcii alergau pe străzi speriați, grecii și bulgarii se ascundeau, sultanul era la aman.

Anton Lupan aștepta neliniștit să se întoarcă *L'Esperance,* și când trecu o lună, fără să se audă nimic despre ea, se gândi că războiul îl silise pe Pierre Vaillant să se refugieze cu corabia pe vreun braț al Dunării, ori pe vreun canal. Știa că el o să se descurce, îl știa isteț și brav.

Dar iată că nu trecură zece zile din mai, când se răspândi vestea că Țările Române se declaraseră neatârnate și, alăturându-se oștilor ruse, porniseră cu război asupra hainului Imperiu Otoman.

Acum pentru un valah era primejdios să rămână o zi mai mult pe pământ turcesc, căci turcii păreau înfuriați. Anton Lupan lăsă baltă drumul de fier și se îmbarcă în pripă pe primul vapor care pleca spre Marmara. Era un vechi vas italian, cu pânze și mașini, cu două catarge, care l-ar fi făcut să semene cu un bric dacă n-ar fi avut la mijloc coșul înalt. N-avea elice, ci zbaturi, așa că se mișca greoi, ținea marea prost pe timp rău și, doamne! ce se mai legăna!

Cu acest vas blestemat, sub comanda unui căpitan care nu-l cruța, cutreieră Mediterana, Marea Roșie și Golful Persic, iar peste un an, când se făcuse liniște în Balcani, se întoarse la Stambul cu brevet de ofițer al doilea, cu o aspră ucenicie de navigator și cu o sută de lire sterline în buzunar, ceea ce era o sumă mărișoară, lira englezească întrecând-o de zece ori pe cea bătută la Stambul de sultan.

Anton Lupan nădăjduia că între timp Pierre Vaillant adunase și el ceva, și astfel, puteau porni cu *L'Esperance* peste ocean.

Dar corabia nu se întorsese în Bosfor, nimeni nu o văzuse, nu se mai știa nimic despre ea. Domnul Țiminadis era pe jumătate ruinat, în timpul războiului grecii nu fuseseră cruțați – și își smulgea părul din cap: pierduse mai mult, nu numai cele șapte vagoane de mărfuri îmbarcate pe *L'Esperance.*

— S-a înecat, nu înțelegi dumneata? Am scrisoare de la kir Iacomachi, de la Galați.

— De unde știe domnul Iacomachi că s-a înecat?

— Păi dacă n-a sosit, ce să fie altceva? Crezi că s-a urcat în rai?

Anton Lupan nu putea să creadă, nu înțelegea. Poate *L'Esperance* naufragiase, atâtea corăbii naufragiau, dar era peste putință ca prietenul său să nu se fi salvat.

Scrise la Saint-Malo; îi răspunse fratele mai mic al lui Pierre: moș Léon era bolnav, nu mai ieșea din cabina lui și aștepta să i se întoarcă nepotul hoinar; de un an și ceva, nimeni nu mai primise știri de la Pierre Vaillant.

Îi scrise domnului Iacomachi, la Galați; negustorul răspunse că nu primise nici o marfă; restul nu-l privea.

Scrise căpitanilor de port de la Burgas, Varna, Constanța, Sulina, Odesa, întrebând dacă nu știau ceva despre goeleta *L'Esperance*. Unii nu-i răspunseră, poate nici nu existau, alții nu auziseră niciodată de vasul căutat.

Urmară anii negri din viața lui Anton Lupan: pierdut fără urmă acest prieten, care dacă ar fi fost fratele lui adevărat nu i-ar fi fost mai drag, pierdută *L'Esperance*, ca un simbol al tuturor speranțelor ce se pierdeau, pierdut, zădărnicit planul călătoriei lor peste ocean!

Să se întoarcă în țară, nimic nu-l îmbia. Aflase că la căile ferate care se construiau nu erau prețuiți inginerii valahi. Oamenilor puși în fruntea înnoirilor nu le-ar îi plăcut să vadă printre ei pe unul mai destoinic, mai întreprinzător, mai îndrăzneț decât ceilalți, amenințând să le strice rosturile strămoșești și să le tulbure tihna unei vieți care se mișca iavaș-iavaș, prin colb, ca diligențele de acum cincizeci de ani.

Noroc că, deși ciuntit, Imperiul Otoman întindea și el căi ferate, dincolo de Bosfor, în Anatolia.

Anton Lupan construi podul de fier de lângă Vezir-han, peste Sakar, construi gări, viaducte, silozuri… Din când în când se repezea la Stambul sau trimitea iscoade, să vadă dacă nu se aflase ceva despre Pierre Vaillant. Uneori avea presimțirea că prietenul său era în viață, apoi se descuraja, ca peste o săptămână să spere iar. Dar când trecu încă un an, își dădu seama că zadarnic ar mai fi așteptat.

Din clipa aceea simți trezindu-se în el, arzătoare, dorința de a nu părăsi vechiul plan, de a-l duce fie și singur până la sfârșit. Avea acum adunate două sute cincizeci de lire sterline și când se ducea la Stambul, cutreiera cheiul Galatei, nădăjduind să găsească o corabie care să semene cu *L'Esperance*. Numai că, de la război, nu se mai vedeau decât barcazuri și caice șubrede, din lemn de brad, bune pentru strâmtori, pentru Marmara și la nevoie pentru arhipelag, iar prețul lor era de trei-patru ori mai urcat. Istoria cu căpitanul *Martei* fusese o întâmplare care nu se repeta. Două sute cincizeci de lire sterline nu mai ajungeau azi nici să arvunești o corabie ca *L'Esperance*.

Din păcate, tocmai atunci, construcția căilor ferate otomane intra în impas; pare-se, tot de pe urma războiului, vistieria padișahului suferea grav. Anton Lupan ajunse cu un barcaz la Pireu, iar aici se îmbarcă pe un vapor olandez, care pleca spre Indii și avea nevoie de al doilea ofițer, fiindcă cel

vechi căzuse bolnav. Navigă până la Singapore, unde dădu examen în fața Comisiei Maritime și căpătă brevetul de prim ofițer, ceea ce îi îngăduia să se îmbarce pe orice vas ca ajutor de comandant, ca secund, cum se spune mai pe scurt azi.

În 1881 când reveni în Mediterană avea agonisite cinci sute de lire sterline, iar examenul dat la Marsilia îi recunoștea titlul de căpitan de cursă lungă, ultimul brevet în ierarhia marinarilor, care-l îndreptățea să comande vase de orice tonaj, în orice mare a lumii. Pe lângă vechea lui meserie, însușită cu râvnă în ani de studiu îndelungați, făcuse, aproape fără să vrea, o întreagă carieră de marinar.

Acum îl cunoșteau mulți căpitani și mateloți, de la Marsilia la Pireu, la Port-Said, iar în Marea Roșie unde navigase mai îndelungat se născuseră legende despre luptele lui cu pirații arabi. El se simțea stânjenit când le auzea: într-adevăr, pusese adesea pe fugă asemenea tâlhari, care atacau în miezul zilei corăbiile și le prădau, dar făcuse asta de pe puntea unui vapor de două mii de tone, înconjurat de oameni viteji și bine înarmați. La Suez, la Port-Said, la Berbera, îl cunoșteau hamalii, pescarii, copiii dezbrăcați care hoinăreau pe chei așteptând să le arunci un ban…

Deși mările sunt mai întinse decât uscatul, numără drumuri mai puține, fiindcă ele nu ocolesc munți, nu caută vaduri, nu au puzderia de răspântii care duc la fiecare oraș, la fiecare sat, ci se trag cu sfoara de la un port până la celălalt. Dar în chipul acesta sunt mai umblate și marinarii se cunosc mai bine între ei decât oamenii de la uscat.

E drept că astăzi vapoarele au orar regulat și când se întâlnesc, după ce se salută grav, coborând pavilionul de la pupa și ridicându-l iar, tradiție pe care ivirea mașinii nu a spulberat-o, își vede fiecare grăbit de calea sa.

Corăbiile odinioară, și chiar vapoarele în primii lor ani nu făceau așa; căpitanii întorceau prova în vânt și de la zece pași se puneau pe taifas, dacă nu cumva se pofteau unul pe altul la un pahar de vin, la o cafea și la o țigară de tutun aromat. Mateloții, aplecați peste parapete, tăifăsuiau și ei întocmai ca bravii lor căpitani, și astfel, în aceste popasuri de un ceas, oamenii se cunoșteau, își spuneau păsurile, povesteau ultimele întâmplări din porturi, legau prietenii care dăinuiau, chiar dacă trebuiau să treacă luni și ani până să se întâlnească iar.

Amintirea acestei vieți, necunoscută celor de la uscat, îi încălzea inima lui Anton Lupan. Pentru a porni la drumul atât de mult visat, nici cele cinci sute de lire sterline, nici brevetul de căpitan nu prețuiau cât putința lui de a

pătrunde până în adânc tainele sufletului de marinar. O corabie ar fi găsit cândva, ar fi putut să adune și destui bani ca să cumpere provizii și să plătească un echipaj. Dar oare, el singur, fără Pierre Vaillant, ar fi putut să-și conducă echipajul la mii de mile de porturile lui, prin furtuni, uragane și primejdii de neînlăturat, dacă nu și-ar fi însușit bunul cel mai de preţ, cheia inimilor aspre ale acelor oameni neobișnuiți, smulși din rădăcinile lor pământești și răsădiți, ca niște plante sălbatice, pe ogorul nestatornic al nesfârșitului și de-a pururi zbuciumatului ocean?

Mai simțea și acum lipsa lui Pierre Vaillant, dar nu îi mai era atâta teamă să se pregătească singur de drum. Jurnalul lui moș Léon, cărțile, scrisorile lui Darwin, instrucțiunile lui îl însoțiseră în toate călătoriile de până atunci; le scoase iar la iveală și, aplecat deasupra lor, iar începu să viseze, ceasuri întregi, când zâmbitor, când încruntat.

De la Marsilia plecă la București, de data asta folosindu-se de binefacerile drumului de fier, cu o satisfacție copilărească, fiindcă lucrase destule drumuri de fier în viața sa. Se socotea dator să facă acest drum, să-și revadă țara, acum când se pregătea să lipsească iarăși mult timp. Dar, mai cu seamă, voia să caute, o ultimă oară, urmele lui Pierre Vaillant…

Bucureștiul crescuse, și totuși lui i se părea, mai mic; străzile parcă nu-l mai încăpeau. Dealul de la Mihai-Vodă se tocise, iar Dâmbovița, fastuoasă în amintirea lui de copil, se înghesuise într-un canal, fără sacagii și fără orătănii gălăgioase pe mal. Nucii din grădină se uscaseră, pe strada din față se punea pavaj și negustorii dădeau târcoale locului, căutându-l pe proprietar: voiau să cumpere grădina, să ridice prăvălii cu etaj; orașul se mărea.

Casa părăsită acum șaisprezece ani era în grija unui bătrân orb, care-l îmbrățișă plângând, fără ca Anton Lupan să înțeleagă de ce; nu-și amintea de el și nici orbul nu putu să-l lămurească de când și prin ce împrejurări venise aici. Îi auzea pașii, târșâind în urma lui, întretăiați de suspine scurte, ca niște icneli, și între două suspine, bătrânul spunea un cuvânt de recunoștință despre milostenia celui repauzat.

În casa scundă, intrată în pământ până la cercevelele geamurilor, cu streșinile atârnând obosite, ca aripile unui croncan jumulit, fiul întors dădu peste un mic sipet, care cuprindea agoniseala bătrânului Lupan. Până în pragul morții, acesta se străduise necontenit cu copiii, învățându-i carte, căci cu școlile era încă greu, și într-un an mai mult, în altul mai puțin, adunase vreo două sute de galbeni, care, împreună cu un pumn de

giuvaeruri, înfățișau un mic avut. O scrisoare caligrafiată larg, cu acele înflorate chirilice de care bătrânul nu se despărțise până la sfârșit, spunea astfel:

„Fiul meu, deoarece simt că voi închide ochii înainte de a te vedea, îți las aici gândul meu de rămas bun și binecuvântarea mea. Află, dacă n-ai simțit, că de la moartea bunei tale mame n-am avut alt gând decât gândul tău. Fiindcă acum, în anii bătrâneții, nevoile mi-au fost mici, am pus deoparte rodul strădaniei mele, ca să te bucuri tu de el, carele ești tânăr și ai nevoi mai mari. Atât că, să știi, dorința mea este nu să huzurești cu ceea ce îți las, fiindcă nici n-ai putea huzuri prea mult, ci asta să-ți ajute spre îndeplinirea gândurilor tale și ale prietenului tău, iar dacă ați deznădăjduit în planul vostru așa de greu și de neînțeles celor din jur – să-ți folosească banii aceștia la orice ar fi spre binele semenilor tăi…”

Acest îndemn neașteptat, care pe Anton Lupan îl zgudui adânc, se așeză dintr-o dată, ca un puternic stâlp susținător, lângă vechile îndemnuri din sufletul lui. Și astfel, cu îndemnul crescut, în loc să fi ostenit între timp, pornise el la drum în ziua când l-am întâlnit coborând din tren la Galați. Folosise iarna ca să facă iarăși cercetări, să vadă dacă totuși nu se aflase nimic despre Pierre Vaillant; dar nici oamenii de prin porturi, nici negustorii, nici vameșii, nimeni nu auzise vreodată de acest nefericit călător și de corabia lui.

În primăvară, după ce vându casa părintească, giuvaerurile și alte câteva mici bunuri lăsate de bătrân, porni, cu destui bani asupra lui, ca să colinde porturile în căutarea unei corăbii – și tocmai aici, la gura Dunării, întâmplarea făcu să dea peste *L’Esperance*. Această epavă, întâlnită când nu se mai aștepta, i se părea un mesaj de la Pierre Vaillant. Avea s-o scoată din nisip, s-o întregească, să-i redea viața și, însoțit de umbra prietenului dispărut, să se avânte cu ea peste ocean ca să ajungă în acea țară depărtată la care ei doi visaseră ani îndelungați.

Dunărea – rostogolindu-i prin față valuri de amintiri – și marea, fremătând dincolo de stuf, îl făceau să retrăiască tot zbuciumul acestui vis, să înțeleagă că nu va simți fericirea întreagă până nu-l va împlini.

Oamenii care la acest ceas, aici, în orașul micuț de la gura fluviului sau în alte orașe, peste râuri și munți, dormeau tihniți, cu scufii trase peste urechi, cu lumânarea la căpătâi, poate oameni buni, poate chiar cinstiți, părinți iubitori de copii, slujbași destoinici, negustori cumpăniți, n-ar fi înțeles acest zbucium roditor, l-ar fi luat drept frământarea unui nebun… Să

nu cădem în greșeala lor! Cei de felul lui Anton Lupan înfrumusețează fața pământului și înnobilează sensul vieții noastre, a tuturora!…

Într-un târziu, el se ridică de pe chei pătruns de umezeală și amorțit de frig. Un cocoș se auzea departe, trâmbițând cu îndoială miezul nopții târzii… Putea fi ora somnului și pentru ultimul om care veghease în portul adormit. Fanarele celor trei corăbii pâlpâiau șters, vestind că au să ațipească și ele curând.

Când păși pe puntea *Penelopei*, Anton Lupan se pomeni cu o umbră firavă în fața lui;

— Ce-i, Ismail?

Bucătarul lui kir Iani adulmecă vântul rece care se pornea de la nord, amenințând să se întărească treptat până a doua zi, apoi oftă amărât:

— Asta vânt bun plecam Stambul!…

— Așa-i, Ismail. Altul mai bun nici că s-ar pomeni. Turcul se scarpină în creștet și oftă mai adânc:

— Mâine debarcam?

— Da, rămân aici.

— Luam Gherasim?

— Îl iau; nu știam că ți-a spus.

După o tăcere lungă, bucătarul își făcu îndemn și, ridicând ochii spre Anton Lupan, zise rugător, cu glas prăpădit:

— Domnule, luam și Ismail!

În lumina felinarului atârnat de catarg avea ochii galbeni, triști ca ai câinilor fără stăpân, și chipul lui părea al unui copil bătrân părăsit de părinți; numai mustața-i zburlită și amenințătoare, ca țepii de arici părea pusă pe harță, într-o deplină nepotrivire cu celelalte de pe chip.

— Stam la cârmă, spălam puntea, cuseam pânze, munceam!… continuă turcul, cu aceiași glas obidit. Găteam musaca, bucătar bun… Făceam saraigli…

Anton Lupan îl cântări din ochi un timp. „Credincios și cinstit”, socoti după cele citite pe chipul lui. Altceva, până nu-l vedea la treabă, ce-ar fi putut ști? De unde să bănuiască el acum ce boroboațe avea să săvârșească sfiosul Ismail, ce încurcături să iasă de pe urma lui? Dar mai ales, cum putea să știe ce drag, ce neprețuit avea să-i fie într-o zi omul acesta micuț și amărât, cu toate boroboațele și încurcăturile lui?

— Bine!… răspunse șovăind. Dar știi ce am de gând?

— Știm; am spus Gherasim.

— Bagă de seamă, plecăm la capătul Pământului! Bucătarul se însufleți:

— Plecam numaidecât!

— Atunci cere-ți debarcarea de la kir Iani și rămâi cu noi! hotărî Anton Lupan, după ce mai șovăi un timp.

Iar Ismail oftă ușurat, îl privi cu ochii calzi și zise gâtuit:

— Mulzumim!

Taine omenești!… Le poți pătrunde pe toate, le poți dezvălui?

III

Întâmplări la sfârșitul lui martie

Soarele se ridicase numai de câteva palme pe cer, de ai fi zis că apa mării încă nu se zbicise pe el și mai sfârâia, scoțând aburi verzui, când *Penelopa* se dezlipi de chei și, după ce-și scoase anevoie prova afară, se îndreptă greoaie pe canal în jos, luând drumul către Stambul. Bătea briza dimineții, de la nord, vânt foarte prielnic pentru acest drum, dacă nu se întărea prea mult.

Patru oameni rămăseseră pe chei și făceau semne de drum bun, la care echipajul, micșorat, răspundea inimos, fluturându-și bonetele în vânt. Numai căpitanul, la cârmă, strângea încruntat trabucul între dinți, fără să arunce o privire înapoi. Era furios mai întâi fiindcă pierduse un pasager darnic, de la care, poate, dacă acesta își prelungea drumul până la Pireu, ar mai fi ciupit câțiva galbeni rotunzi și sunători, și al doilea, fiindcă blestematul valah i-l răpise pe Gherasim. De Ismail nu-i părea tocmai rău, că prea îi făcea pagubă cu berbecii lui fripți; așa, lipsiți de bucătar, oamenii aveau să mănânce mai puțin. Dar ce te faci fără celălalt fugar, pe cine te mai bizui când suflă vânt rău, pe cine mai urci în vârful catargelor să înlocuiască un scripete sau să lege o fungă ruptă – și câte fungi nu se pot rupe de-aici la Stambul, când toate sunt atât de putrede în jur!

— Drum bun și cale bătută, căpitan Iani! strigă Gherasim, rămas pe chei, cu boneta dată pe ceafă, cu haina aruncată pe umeri, cu pieptul lăsat liber în bătaia vântului.

Era un om înalt, mai-mai să-l ajungă pe Ieremia, însă nu așa ciolănos ca el, ci bine clădit, cu umerii largi, cu pieptul voinic, parcă legat în fier de sus până jos, un om pe care, la o nevoie, să te poți bizui. Ochii negri, isteți, dar uneori acoperiți de un văl trist, mustața încărunțită ușor, groasă și îndesată ca burta vrăbioiului sătul, bărbia rotundă, parcă tăiată în cremene, și grumazul vânjos îi dădeau o înfățișare dârză, în măsură să țină departe pe oricine ar fi vrut să se apropie de el cu gând rău.

— Ei, acum să-l lăsăm pe kir Iani! zise Anton Lupan, după ce *Penelopa* se îndepărtă destul.

Oamenii se strânseră în jurul lui.

— Iată ce avem de făcut: Ieremie, tu să te duci în târg și mai întâi să cauți o prăvălie sau un croitor, să-ți potrivești niște haine ca lumea.

— Nu-i nevoie, domnule. Când o veni vaporu’ austriac, la prânz, găsesc eu pe cineva să-mi dea o pereche de pantaloni și-un surtuc marinăresc, dacă-l îmbii la un clondir de rachiu; și-așa, pe el tot nu-l costă nimic. Ba, dacă-i duc două clondire, îmi mai dă și un tricou, și cizme, zău, Doar prin porturi am trăit, știu eu cum să mă descurc.

— Dar asta-i treabă necinstită! Ieremia ridică ochii, nedumerit.

— Lasă, domnule! se amestecă Gherasim, împăciuitor. E obiceiul pământului, la ce să-l stricăm noi?

— Bine, numai să nu iasă bocluc!

— Aș! Să vezi dumneata ce-am să mă înțolesc!

— Dacă-i așa, de ce nu te-ai înțolit până acum?

La această întrebare, Ieremia se scărpină-n cap, și mai nedumerit:

— Păi de ce să mă fi înțolit dacă nu mă zorea nimeni, că doar n-aveam de gând să mă-nsor?! Parcă rachiul se găsește pe drum, nu tot cu bani îl iei? Și ce, am avut eu vreodată bani de aruncat în vânt?…

Anton Lupan se pomeni scărpinându-se în cap, imitând gestul lui, pe care de altminteri îl cunoștea, ba încă de mult, și fără să vrea, zâmbi.

— Nădăjduiesc să nu-mi porți pică fiindcă vreau să fii îmbrăcat mai frumos.

— De ce să-ți port pică? Eu nu văd că atârnă zdrențele pe mine? Numai că înainte nu-mi prea păsa de ele; acu’, înțeleg, se schimbă socoteala, înseamnă că nu trebuie să te fac de râs…

— Bine, Ieremie! După asta să cauți prin târg, să vezi unde ne putem găzdui pe câteva zile.

— Asta nu-i greu! Văru’ Haralamb se are bine cu toate vădanele.

— Vezi numai că noi suntem puși pe treabă, nu pe însurătoare. Ismaile, tu ai să stai aici, cu calabalâcul nostru, până se întoarce Ieremia, pe urmă căutați o căruță și-l duceți la gazda noastră; numai, aveți grijă de cufăr, fiindcă înăuntru sunt lucruri care pot să se vatăme. După ce terminați, luați-o pe canal în jos, până la far, și-acolo, dacă o să vă uitați pe mal, o să mă vedeți pe mine și pe Gherasim.

— Astăzi nu mâncam? întrebă Ismail.

Nu-i păsa atât de el, că nu mânca prea mult; din obișnuință, se îngrijea de prânzul celorlalți.

— Ba o să mâncăm, dar nu berbec fript! răspunse Anton Lupan.

— Lasă că mi se făcuse lehamite de berbec! adăugă Gherasim.

Bucătarul îl privi mustrător și dezamăgit: adică berbecii lui nu erau grași, nu erau bine fripți?…

Văzându-l așa chinuit, Anton Lupan îl liniști:

— Ismaile, nu fii amărât! Când ne-om încropi gospodăria noastră, o să poți găti orice ți-o da prin gând, chiar și saraigli. Până-atunci, o să mâncăm la locanta de peste drum. Chiar să te duci pe acolo și să vezi ce ne pot da la prânz.

Bucătarul adulmecă în aer, mișcându-și nările într-un anumit chip.

— Plachie de crap! răspunse repede, mulțumit.

— De unde știi?

— Miroseam!

Ceilalți trei se puseră pe râs, spre nedumerirea lui Ismail.

— Atunci, în ceea ce privește prânzul nostru, am scăpat de griji, zise Anton Lupan. Faceți ce v-am spus și veniți după noi, cât mai curând. Ieremie, poate găsești pe undeva niște lopeți. O fi vreo fierărie aici, în târg?

— Nu știu, domnule, dar fii liniștit: lopeți găsește văru' Haralamb pe la vădanele lui.

După ce rămase singur, Ismail se așeză cu grijă pe cufărul lui Anton Lupan, își aprinse luleaua, își trase sacul alături, un sac de acela cenușiu, din pânză de velă, lung și îngust, în care marinarii își poartă întregul lor avut – și după ce scotoci prin el, scoase la iveală o cutie lătăreață de lemn, plină cu pensule și felurite vopsele, puse în borcănașe ca sulimanurile la spițer.

Pe malul celălalt se vedea un șlep negru, tras pe uscat, să i se repare fundul și să fie dichisit. De o parte și de alta erau niște barăci cenușii, apoi câteva sălcii, încă neînfrunzite, jelindu-se ca niște bocitoare pe țărmul pustiu, și dincolo de ele începea pădurea de stuf. Nu se simțea nici o mișcare, totul părea amorțit, numai dinăuntrul șlepului se auzeau bocănituri.

Bucătarul privi printre pleoape țărmul sterp, pe care soarele dimineții, încă rece și zgribulit, parcă îl sărăcea mai mult, apoi scoase din sac o bucată de mucava, o îndreptă pe genunchi, amestecă vopselele și se apucă să picteze, mulțumit, peisajul din fața lui. Întâi trase, de-a latul, două linii șerpuitoare, la două degete una de alta, și spațiul de la mijloc îl umplu cu sineală, închipuind o Dunăre mai albastră decât ar fi visat-o orice poet. După ce apa fu gata și o contemplă mulțumit, luă alte penele, pe rând, și muindu-le tot în alte culori, aruncă în unda ei nemișcată sumedenie de pești feluriți, de neamuri ciudate, verzi, roșii, aurii – în gândul lui știuci, crapi,

plătici, nisetri și moruni, la o scară și într-o abundență care ar fi îmbogățit pe pescarul cel mai pârlit.

Tocmai în clipa când picta ultimul crap, de proporțiile unui delfin, Ismail tresări, adulmecă în aer și-apoi, lăsând ustensilele sale de artist, se repezi la locanta de peste drum.

— Kir Aristide! strigă, băgându-și mustața zbârlită pe fereastra bucătăriei. Mai puneam dafin, mai puneam piper, și facem foc mic! Nu stricam plachie, bre!

După ce dădu aceste sfaturi și adulmecă din nou mirosul plachiei, Ismail se trase doi pași înapoi, cu ochii la firma lui kir Aristide. De mult timp îl zgândărea la inimă s-o picteze el, din nou, cu dichis, dar grecul, încăpățânat și zgârcit, nu se învoia de fel. Era o firmă veche, ruginită, pe care abia se mai putea citi:

ARISTIDE PANAIOTIS
Locandă cafenea ceai ospătărie
LA PALICARUL AMĂRÂT

— De ce spuneam amărât, bre? întreba Ismail.

— Asa, pentru simpatrioți. Să vadă că tânzimu de doru la Patrida!

Din partea lui, fostul bucătar de pe *Penelopa* socotea dăunător acest șiretlic. Simpatrioții care vin la locantă, departe de Patrida, vor să se veselească, nu să fie amărâți.

— Lasam pictam, zgriam Ismail! stăruia pe lângă grec, de câte ori se oprea cu barcazul aici. Frumoz pictam, frumoz zgriam: „La palicar veselit!”

Zadarnic însă: kir Panaiotis nu se lăsa convins!

Ismail mai privi firma ce-o privi, clătină din cap, apoi se întoarse la pictura lui, nu înainte de a-i striga încă o dată stăpânului locantei să facă focul mai mic.

În acest timp, Anton Lupan, urmat de Gherasim, o luase de-a lungul canalului, în jos, pe drumul străbătut în ajun, și se afundase în stufăriș. După câteva minute marea se deschise în fața lor, arămită de soarele care încă nu-și lepădase zgura roșiatică a oricărui răsărit. Spre sud-est se vedea *Penelopa* îndepărtându-se repede, împinsă de briza rece a nordului. În larg se rostogoleau valuri înspumate, semn că vântul nu rămânea blând.

Gherasim se opri pe plajă, cu mâinile în buzunare, privind în urma barcazului. O umbră îi întunecă fața.

— Vezi, domnule, zise cu un fel de mirare, pe kir Iani nu l-am avut de loc la inimă și-am fost bucuros să-l dau naibii, dar după *Penelopa* mă doare inima. Am navigat trei ani cu ea și n-aș putea spune că au fost ani ușori, și cu toate astea, acum când o văd ducându-se fără mine, tot mi-e teamă să nu fi uitat ceva pe bord. De uitat, nu-i vorbă, că n-am avut ce uita; dar poate mi se duce o fărâmă din suflet. Stau să socotesc, cât suflet trebuie să aibă un marinar și ce-i rămâne când e bătrân, dacă lasă câte ceva din el pe fiecare corabie cu care a navigat?

Anton Lupan îl bătu pe umăr:

— Nu te mai gândi la asta, Gherasime! În curând o să avem o corabie mai frumoasă decât toate celelalte, și ca să facem treaba ca lumea, o să-ți trebuiască tot sufletul. Vezi dară, nu lăsa să plece cu *Penelopa* nici o fărâmă din el!

— Bine, domnule, ducă-se fără mine! De altminteri, cu vântul ăsta, care ar putea să se prefacă în furtună, și cu trei oameni câți i-au rămas, nu-l văd pe kir Iani să nimerească gura Bosforului. Mai degrabă cred că mâine seară *Penelopa* o să zacă undeva pe coasta Anatoliei. Noroc că nu-s stânci în partea aceea; nu că mi-ar păsa de kir Iani, mi-ar fi milă de oameni…

După acest schimb de gânduri porniră pe malul mării și după câteva sute de pași ajunseră la epava pe care Anton Lupan o descoperise ieri seară. Zăcea în același loc, culcată pe o coastă, în culcușul ei adânc de nisip, pe care i-l săpaseră anii.

Gherasim îi dădu ocol, cu un început de mirare, până ce deodată rămase țeapăn, cu mâna la gură.

— Păi asta-i *Marta*, domnule! Aș putea să jur, fiindcă am navigat cu ea vreo cinci ani, între Marea Mânecii și Mediterană.

— Nu te-nșeli, răspunse Anton Lupan, în sufletul căruia tulburarea de ieri seară se ridica iarăși. Numai că în clipa când a naufragiat, nu se mai numea *Marta.* S-a întâmplat cu ea o poveste pe care am să ți-o spun odată. Acum hai să vedem ce se poate face ca să-i schimbăm soarta. Ar fi fost păcat să putrezească aici, pe malul mării.

Ochii lui Gherasim sclipiră:

— Da, domnule, e o corabie fără pereche! Am înfruntat cu ea valurile Biscaiei și niciodată nu mi-a bătut inima că ar putea să ne facă vreo rușine. E drept că joacă pe valuri ca o bătrână beată, în schimb, nu ia un strop de apă pe punte. Poți să pui rufe la uscat, când alte corăbii sau vapoare se udă până în vârful catargelor… Dar cum o să facem, a cui e ea acuma?

— A fost a mea și-a unui prieten care bănuiesc că a pierit aici, împreună cu tot echipajul… Poate ai auzit de niște pirați…

Gherasim păli, apoi se făcu roșu:

— Spânu? Ah, mă jur că într-o zi, dacă am să-l întâlnesc, eu am să-i pun ștreangul de gât, n-am să las pe altul. Pe bietul Panait, frate-miu, tot el l-a căsăpit acum doi ani, la Samos. Numai că, unde să-l întâlnesc, tâlharul? De la o vreme i s-a pierdut urma.

— Ștreangul o să i-l punem împreună, Gherasime! Prietenul pe care mi l-a ucis, mi-era mai mult decât un frate.

Cârmaciul nu văzuse niciodată pe fața cuiva atâta tristețe și-atâta îndârjire. Dar îndată Anton Lupan își scutură tristețea și zise, stăpânindu-se:

— Acum să ne apucăm de treabă, să cercetăm corabia în amănunțime, să facem socoteala materialului de care e nevoie, pe urmă o să mă duc la Căpitănia portului, să închei actele de cumpărare…

— Cum adică? Nu-i a dumitale? De la cin’ s-o cumperi?

— Nu mai e a mea, dacă a rămas în părăsire. După o vreme, orice epavă trece în stăpânirea statului.

— Na-ți-o bună! Eu din partea mea, n-aș întreba pe nimeni; aș pune-o pe picioare – și p-ormă, să vină cineva să-mi ceară socoteală! Auzi legiuire!…

Trecuseră numai vreo două ceasuri de când se aflau pe malul mării, în care timp cercetaseră epava scândură cu scândură, atât cât le îngăduia nisipul, când în dreptul farului se iviră trei oameni ieșind din stufărișuri, cu lopeți în mâini. Erau Ieremia, Ismail și un necunoscut, care se ținea ceva mai în urmă.

Pe malul celălalt, baba lui moș Ifrim, venită să ia apă cu donița, stătea țeapănă ca un stâlp și se uita după ei, parcă înciudată, cu solzul de crap din ochi, lucind.

— El e Haralamb, domnule! zise Ieremia, când ajunseră la locul unde-i așteptau Anton Lupan și Gherasim. M-am gândit să-l iau cu noi, să ne dea o mână de ajutor, că și așa, la șantier, mare lucru nu are de făcut.

— Foarte bine! răspunse Anton Lupan, strângând mâna lui Haralamb și cercetându-l fățiș.

Noul venit era așa cum și-l închipuise după cele auzite despre el până acum: un flăcău de vreo douăzeci și cinci de ani, nu prea înalt dar nici scund, cu umerii largi, cu trupul subțire și mlădiu, călcând apăsat și totuși ușor, ca jivinele sprintene din păduri, cu obrazul prelung, cu gura roșie ca

mărul călugăresc când s-a pârguit, cu părul negru, numai inele și cârlionți răsuciți. Dar asta încă n-ar fi însemnat nimic, numai cu atât poate n-ar fi înnebunit lumea femeiască din împrejurimi, dacă ar fi avut un nas oarecare, nici frumos, nici urât. Nasul lui Haralamb, cu nările subțiri, fremătând cum freamătă frunza plopului bătută de vânt, era în așa chip dăltuit, în așa fel se întregea linia lui cu linia frunții, iar vârful, atât de gingaș și în același timp atât de hotărât, se arcuia umbrind buza de sus, încât femeile când se uitau la el simțeau că-și pierd credința și-n bărbatul lor, și-n diavol, și-n Dumnezeu. Pe-un asemenea flăcău mai bine să-l spânzuri, decât să-l lași slobod pe drum!… Și măcar dacă ar fi fost numai atât! Haide, să îi fost trupul mlădiu, umerii largi, dinții albi, obrazul oacheș, prelung și nasul oricât de frumos, un nas fără pereche pe pământ, dar barem să fi avut altfel de ochi, nici frumoși, nici urâți, ochii oricui! Ochii lui Haralamb, verzi-aurii, aveau în ei câtă lumină varsă soarele de prânz în april, și cât verde se îmbină primăvara în crâng. Zadarnic umblau să-i întunece sprâncenele dese, pline de umbră ca inima codrului celui mai adânc, zadarnic împleteau zăbranice negre deasupra lor genele-i lungi, soarele nu se stingea în ei nici după apus, iar verdele crângului dăinuia, prelungind dulcea lumină a primăverii, peste orișice anotimp.

„Ce mai flăcău!” își zicea Anton Lupan, privindu-l uimit, fermecat de lumina ochilor lui.

— Și ce vânt te-a adus la Sulina? îl întrebă, clipind.

— Apoi, domnule, noi, ca și la ai lui Ieremia, am fost frați mulți, cu pământ puțin, și-atunci ne-am risipit care încotro, pe la oraș, să învățăm vreun meșteșug. Am lucrat o vreme la o moară, la Brăila, pe urmă am fost la un dulgher și d-acolo, acu’ doi ani, am venit încoace, că m-au îmbiat austriecii la șantier…

„Fir-ai tu să fii!” zicea Ieremia, în sinea lui, ascunzându-și picușorul de pizmă sub un zâmbet strâmb. „Te-au îmbiat austriecii la șantierul lor? Nu spui că umbla dulgherul să te omoare, știi tu de ce! Aoleu, ce-am să mai râd, când ți s-o înfunda într-o zi!”…

Dar nu, nu era pizmă, iar zâmbetul nu era strâmb! De ce să-l nedreptățim? Că doar Ieremia întotdeauna se mândrise cu Haralamb și cu isprăvile lui! Însă într-adevăr se gândea că o să i se înfunde într-o zi – îi era teamă, nu se bucura nici un pic.

— Și-ți place aici? continuă Anton Lupan.

— Ce naiba să-mi placă? Numai sălcii și stuf, ca să nu mai pun la socoteală broaștele și țânțărimea.

Haralamb aruncă o privire spre stufăriș, tresări și își lăsă ochii în pământ. Cine i-ar îi urmărit privirea, ar fi zărit o basma galbenă, ferindu-se prin stuf. Dar oamenilor nu le era gândul la basmale și nimeni altul n-o văzu.

„Da' mai lăsați-mă în pace! Nu scap de voi nici aici?" își zicea în acest timp, Haralamb, sâcâit, fără să-și ia privirea din pământ.

De sub malul canalului, la far, se ivi moș Ifrim – se uită un timp la ei, apoi o luă spre port și se pierdu în stuf.

— Ei, haide să ne apucăm de treabă! hotărî Anton Lupan, văzând că soarele urca grăbit. Haralamb, dacă vrei să ne dai o mână de ajutor, îți vom mulțumi.

— Bucuros, domnule. Dar ce aveți de gând?

— Uite, puneți mâna pe lopeți; pentru început vreau să dezgropăm corabia asta din nisip. Pe urmă o să avem de lucru vârtos. Cât voi săpați aici, eu o să mă cațăr cu Gherasim sus, că, după câte bănuiesc, și-năuntru trebuie să fie o groază de nisip…

Erau patru oameni, cu lopeți, altceva nu aveau nimic – și ai fi spus că truda lor urma să fie amarnic de lungă și mai cu seamă fără rost. Să dezgropi o epavă din nisip! Merită să te zbuciumi zece ani ca să ajungi aici?

Așa ar fi judecat oamenii cu scufii în cap – îi știți. Să nu judecăm ca ei, să fim cu luare aminte asupra acestui început, fiindcă tot ce va fi mai departe pornește de-aici.

Cum corabia zăcea pe o coastă și adânc îngropată în nisip, Anton Lupan făcu un salt și apucându-se cu mâinile de copastie, izbuti cu oarecare trudă să ajungă până sus. Gherasim îi întinse lopata, apoi îl urmă în același chip. Puntea jumulită scândură cu scândură lăsa să se vadă înăuntrurile corăbiei, împovărate de nisip. Ani de zile vântul își făcuse treaba cu sârg.

În timp ce Gherasim se apuca să arunce nisipul afară, Anton Lupan, aplecându-se pe sub traversele punții, cercetă corabia, pe îndelete, de la etravă până la etambou, amintindu-și cu emoție de ziua când *L'Esperance* era ancorată la cheiul Galatei și o cercetase la fel, tot într-o zi de martie, însoțit de Pierre Vaillant. Cu fiecare pas înainte, pe chipul lui se vădea mulțumirea, deși sufletul îl era întristat de amintirea prietenului pierdut. Lemnul, stejar sănătos, era întreg și neputrezit, lucrat cu îngrijirea care-i arăta pe meșterii olandezi sau norvegieni, moștenitorii meșteșugului

vikingilor, neîntrecuți făuritori de corăbii. Sub loviturile pe care corabia le primise când fusese aruncată pe nisip nu crăpase nici o coastă, nici o scândură nu sărise din loc. Firește, puntea trebuia refăcută în întregime, trebuiau catarge, pânze și încă multe altele…

După ce sfârși această cercetare, Anton Lupan scoase din buzunar un metru, un carnet, un creion și începu să facă felurite măsurători, însemnându-le pe o schiță alcătuită în pripă. Apoi coborî pe nisip, își alese un loc adăpostit de vânt, după o dună năpădită de pir, și în vreme ce oamenii își continua treaba, se apucă de făcut socoteli.

Către ora prânzului, partea corăbiei dinspre mare era dezgropată până la chilă, lăsând să se vadă întreg bordajul, nevătămat și fără urmă de putrezeală.

Anton Lupan se apropie, îl cercetă cu toată luarea aminte și nu-și ascunse mulțumirea.

— Ei, Ismaile, acum putem lăsa lucrul și să mergem la masă. Ne merităm cu toții plachia. După prânz puneți mâna pe lopeți să-i dați ajutor lui Gherasim, că înăuntru mai e încă mult nisip; eu între timp am să stau de vorbă cu căpitanul portului, dacă s-o fi întors de la rațele lui.

— Domnule, zise Ieremia, în timp ce se îndreptau spre port, poate vrei să vezi cum te-am găzduit; dumneata o să mâi în odaia lui văru’ Haralamb, că el și-așa înnoptează mai mult prin vecini. Eu cu Gherasim și cu Ismail ne-am găsit odaie alături, la un pescar.

— Bine, Ieremie; asta o să fie numai pentru început. Mai târziu, vreau să ne facem o baracă pe malul mării, să nu mai pierdem vremea cu dusul și întorsul din târg.

— Adică dumneata cam cât socotești că o să-ntârziem pe-aici? întrebă Gherasim.

— Vreo trei-patru luni, sau poate chiar mai mult. Sunt atâtea și atâtea de făcut.

Vestea aceasta îl făcu pe bucătar să tresară și să se bucure ca un copil; nu nădăjduise chiar așa mult! Dar, în chip ciudat, de unde în prima clipă îi râseră amândoi ochii, o clipă mai târziu rămase vesel numai unul, iar altul se amărî… Ei, drăcie! Asta ce taină o mai putea fi?

Îndată după prânz, în timp ce oamenii săi se îndreptau spre malul mării, Anton Lupan se duse la Căpitănie. Femeia care ieri frigea guvizi, acum jumulea o rață, sub șopronul părăginit. Dinăuntru se auzea țăcănitul obișnuit

al jocului de table, atât de cunoscut celor ce au trecut vreodată prin fața cafenelelor de la Stambul.

— Șase-șase! striga căpitanul, în clipa când ușa se deschise în spatele lui.

Anton Lupan se opri în prag, nedumerit; în afară de ceafa căpitanului și de un fes roșu care se ridica deasupra ei, nu mai vedea nimic. Dar căpitanul lovi cu palma în masă și strigă victorios, aplecându-se spre invizibilul său adversar învins:

— Marț! Să nu joci cu mine, dacă ești ageamiu!

— Bună-ziua, domnule!

Pe ceafa groasă, cutată adânc, se vedeau trei negi așezați în triunghi, doi jos și unul mai sus. De o parte și de alta a urechilor clăpăuge ieșeau în lături două capete de mustăți bățoase ca fuiorul de cânepă melițat de curând. Lângă cutia de table aburea un ibric cu cafea, iar un ciubuc, al cărui tub șerpuia pe podea până la narghileaua din fund, scotea firișoare împletite de fum.

— Bună-ziua! repetă Anton Lupan, după ce tuși de câteva ori, ca să-și vestească sosirea, cum face în asemenea împrejurări omul bine crescut.

Căpitanul se întoarse greoi, cu scaun cu tot, și rămase zgâit. Avea obrazul la fel de gros ca și ceafa și un nas ca o trompa de elefant, să te miri că în răsucirea asta nu dărâmase totul în calea lui.

— Vor-vorbiți românește?

Se mira, ca și bătrânul Ifrim, fiindcă și lui i se părea că are de-a face cu un străin.

— Aș putea vorbi turcește, răspunse Anton Lupan, cu ochii la fesul din capul lui. Dar asta e o limbă pe care o cunosc mai puțin.

— Turcește?… Nu știu! Știu bulgărește, și sârbește, puțin.

Căpitanul portului ocupa această slujbă de vreo șase ani, printr-o întâmplare care rămânea de neînțeles pentru toată lumea și pentru el în primul rând. În tinerețe făcuse grădinărie, îndeletnicirea cea mai răspândită, după pescuit, pe malurile și ostroavele Dunării, prielnice zarzavaturilor, dar mai cu seamă ardeilor, castraveților și verzei târzii. Un grădinar de la Dunăre trebuie să fie în același timp și barcagiu, să cunoască drumurile pe apă, cum cunosc căruțașii drumurile de pământ. El, unul, care la venirea toamnei trebuia să bată Dunărea în sus și-n jos, de la Sulina la Brăila și Măcin, și asta nu numai într-un an, ci nenumărați ani în șir, ca să-și ducă

varza și ardeii la târg, cunoștea cursul apei, cu coturi, ostroave, anafoare, grinduri și praguri de nisip, cum își cunoștea grădinăria lui.

Așa se făcuse că mai târziu, austriecii îl luaseră în slujba lor să arate drumul căpitanilor de vas care navigau de puțin timp pe aici, și după o vreme, mulțumiți de priceperea lui, îi eliberaseră chiar și un brevet de pilot pentru Dunărea de Jos. Ultimul salt fusese și mai ușor de făcut… Spre bătrânețe, slăbindu-i vederea și nemaifiind bun de pilot, austriecii, generoși, îi dăruiseră o pereche de ochelari de la Viena și, având cuvânt greu la Comisia Europeană a Dunării, îl făcuseră căpitan de port, fără să cerceteze dacă omul avea vreo pregătire pentru această slujbă de birou. E drept că pe atunci ar fi fost cam greu să se știe care sunt îndatoririle unui căpitan de port, mai cu seamă într-un port ca Sulina, unde asupra bunelor rânduieli veghea cu mare grijă Comisia.

Căpitanul avea în primire un birou, un registru și un regulament gros. Comandanții de vapoare își făceau singuri înscrierile în registrul misterios, iar căpitanului nu-i rămânea decât să pună pecetea și să-și șteargă nădușeala de pe frunte, ca și cum ar îi cărat în spinare un sac cu cartofi.

Slujbele sunt grele sau ușoare numai după chipul cum le privești. Căpitanului i se părea mai ușor să încarci grâu în vapor, ori să bați cu ciocanul la șantier, decât să pui pecetea în registru și să ai în primire regulamentul cel gros.

— De când ești dumneata aici? îl întrebă Anton Lupan, înaintând spre el.

Căpitanului i se păru amenințător; se uită cu un ochi la registru, cu altul la regulament și se făcu galben-verde. ca un castravete răscopt.

— Păi cam de multișor; dinainte de război.

„Acum o să se uite în registru, o să mă-ntrebe din regulament”, își zicea în sine, socotind că se afla în fața unul inspector trimis de la București. Nu-l inspectase nimeni până azi, nimeni nu se amestecase în treburile lui, dar se gândea tot mai des că odată și-odată cineva o să-și aducă aminte de el. Măcar dac-ar mai fi întins-o așa vreo doi ani, până ieșea la pensie și scăpa de griji.

— Prin vara lui ’78 n-ai primit o scrisoare de la Stambul? continuă străinul din fața lui.

Asta ce mai era? Ce mai avea Stambulul cu Țările Române?

— Prin ’78?… Stai să mă gândesc… Prin ’78… Un plic verzui?

— Așadar, l-ai primit?!

— L-oi fi primit…

— Ți-am scris și iarna trecută, de la București.

Pe căpitan îl treceau nădușelile. De Stambul nu-i era așa teamă; cu Bucureștiul se încurca mai greu. Fără să vrea, privirea îi fugi spre sertarul biroului, unde zăceau, prăfuite, sumedenie de scrisori. Pe lângă registru și regulament, ele erau spaima vieții lui.

— De o goeletă, *L'Esperance*, sub pavilion francez, n-ai auzit?

— Știu eu, domnule?… Trec multe vase pe aici. Poate era trecută în registru, dar cine se încumeta să caute în el?

— E vorba de o corabie pe care au prădat-o pirații, în ajun de război.

— A, da! Pirații lui Spânu! Cum nu; îmi amintesc!

— Atunci de ce n-ai răspuns la scrisori?

— Să răspund?… făcu căpitanul, fâstâcindu-se din nou. De ce n-am răspuns?…

Anton Lupan îl privi printre pleoape, apoi deodată întinse mâna pe birou și luă regulamentul cel gros.

— Ce scrie aici?

Asta era taina căpitanului de port, taină pe care ani de zile n-o dibuise nici un om. Nefericitul luă regulamentul în mâinile-i păroase, cuprinse de tremur, îi suci ce-l suci, până ce-l deschise cu susul în jos și privi în el, prostit. Trebuise să vină acest străin ciudat, ca să descopere într-o clipă ceea ce alții nu dibuiseră în atâți ani.

— Merge cam greu fără ochelari! zise, zeflemitor, Anton Lupan.

De mirat, învățase să nu se mai mire de nimic; se afla la poarta Levantului și Levantul ascundea ciudățenii fără sfârșit.

— Nu prea sunt deprins cu scrisul ăsta nou! bolborosi căpitanul, scăldat în sudori. Am fost învățat cu alt scris…

— Dar cărțile nu se țineau de-a-ndoaselea nici atunci! Căpitanul aruncă regulamentul și ocolind biroul veni în fața lui Anton Lupan, scurt și gros, cu nasul mare prins parcă într-un belciug, cu mustățile ca un jujău din acelea care se leagă de gâtul râmătorilor, să nu iasă din ogrăzi printre uluci.

— Domnule, nu mă nenoroci! Cine te-a trimis să mă iscodești?… Am adunați vreo cincisprezece polișori, ții dau pe toți, numai să nu mă spui!

Anton Lupan se uită la el, cum se frământa, cu pumnii noduroși pe piept, gâfâind, nădușind.

— N-am nevoie de nici un ban; din partea mea poți să fii liniștit…

— Mă mai împrumut cu cinci. Îți dau douăzeci!… Îți dau și trei rațe, le-am împușcat ieri.

— …Numai aș vrea să-mi spui, cum naiba poți să-ți faci slujba, dacă nu știi să citești și să scrii?

— De ce să citesc? Ce să scriu? întrebă căpitanul, mai fâstâcit.

— Dumneata nu primești adrese, instrucțiuni, mă rog, corespondență de sus?

— Nu! Treaba merge ibrișin. Nu se amestecă nimeni aici.

— Dar când îți iei leafa, nu iscălești?

— Leafa?… Leafa vine cu vaporu', de la Galați, mi-o aduce un căpitan; iscălește el în locul meu; suntem prieteni de mult… Domnule, pari un om bun! Nu mă spune la nimeni și-ți făgăduiesc…

— Nu-ți face griji! Dacă n-ai știut carte acum patru ani, când asta mi-ar fi folosit, puțin îmi pasă că nu știi azi! Aș mai fi avut și altceva cu dumneata, dar mi-e teamă că te-aș încurca prea mult… Cum ziceai că merge treaba aici?

— Ibrișin!

— Atunci aferim!

— Domnule, o cafea?…

— Mulțumesc, nu.

— Ciubuc?

— Nu obișnuiesc.

— Dar o tablă nu faci? Numai pe un frăncuț!

— Poate cu alt prilej.

— Și nu mă spui?

— Poți să fii liniștit!

Vin uneori furtuni care, cu cât sunt mai năprasnice, cu atât lasă în urma lor cerul mai nevinovat, mai senin.

Anton Lupan nu închisese bine ușa Căpităniei, când auzi zarurile țăcănind. Iar când să intre în stuf, îl auzi pe căpitan strigând:

— Doi-patru; poartă în casă!… Lăstuno, rața s-a fript?

Oamenii aruncau nisipul de zor și cel mai inimos, deși cu spor mai mic, părea Ismail. Bucătarul se opintea în lopată, și-i povestea, gâfâind, lui Haralamb, că Ieremia știa – mai fusese pe la turci – cum se fac adevăratele sarai-gli la Stambul:

— Voi nu știm ce estem saraigli; voi spuneam sarailie! Hi-hi-hi!

În dispreţul lui pentru cofetarii ghiauri, Ismail îi amintea ascultătorului că mâncase odată, la Galaţi sau la Brăila, o asemenea sarailie şi pe urmă trei zile băuse apă cu vadra, fără să-şi potolească setea şi să-i treacă sughiţul. A, cu totul altceva se făcea la Stambul!

După cum povestea bucătarul, fireşte cu alte cuvinte, nefiind deprins prea bine cu graiul ghiaur, turcii îi spuneau prăjiturii lor sarai-gli, adică prăjitură de serai. Ea a fost născocită de un cofetar vestit, pentru sultan şi pentru femeile lui; dar cofetarul acela avea un ucenic şiret – şi după ce-a învăţat să facă prăjitura de serai, pezevenghiul a fugit şi a vândut taina altor cofetari… Saraigliile la Stambul, după ce se coc, la un foc cu mare dibăcie potrivit, sunt gata poate numai pentru ghiauri. Credincioşii Coranului, adevăraţi cunoscători la lucru bun, le pun în borcane cu miere şi trandafir şi aşa le lasă zece zile, să se îndulcească şi să se înmoaie ca puful. Numai după aceea le mănâncă şi p-ormă îşi ling degetele, dând har lui Allah. Dar asemenea sarai-gli poţi să mănânci şi douăzeci, fără să te prindă leşin la stomac şi fără să-ţi fie sete ioc.

— Aferim, bre, asta sarai-gli!

Haralamb asculta şi înghiţea în sec, chinuit; nu era pofticios, dar cum să nu-i lase gura apă, la chipul cum povestea Ismail? Astăzi pesemne fusese ziua luptei lui cu ispitele! Colea, bucătarul cu saraigliile, dincolo basmaua galbenă, fluturând ademenitoare prin stuf. Oare mai era mult până la asfinţit?

— Măi turcule, mai tacă-ţi gura! izbucni Gherasim. Nu vezi că l-ai scos din minţi?

Dar oare un bucătar, când a început să vorbească de meşteşugul lui, se poate opri cum îi spui?

— Gherasime! strigă Anton Lupan, apropiindu-se. Cârmaciul lăsă lopata jos şi ieşi în întâmpinarea lui.

— Ce-ai făcut cu Căpitănia, domnule?

— Cred c-ai avut dreptate; nu merită să ne ostenim şi să aruncăm banii în vânt. O să ne vedem de treburile noastre, fără să mai întrebăm pe nimeni. Portul ăsta parcă ar fi ţara nimănui… Ei, cum merge treaba aici?

— Până deseară mântuim.

Într-adevăr, înainte de asfinţitul soarelui, înăuntrul corăbiei nu mai era fir de nisip. Oamenii îşi ştergeau năduşeala de pe frunte şi îşi îndreptau şalele, mulţumiţi. Haralamb trăgea cu coada ochiului spre stufăriş.

— Mâine o să trebuiască să ne adunăm mai mulți s-o săltăm în picioare și s-o proptim. Haralamb, crezi c-ai să găsești câțiva oameni, cu cabluri și cu argați?

— Adică să-i caut din seara asta, domnule?

— Păi altfel cum?

Flăcăul oftă, cu ochii la stufăriș.

— Las' că-i găsim, domnule! răspunse Ieremia, în locul lui, dându-i un ghiont, cu năduf.

— Vreo cherestegerie este aici?

— Este, dar cam sărăcuță.

— Nici nu ne trebuie cine știe ce: niște scânduri de brad să facem o baracă și vreo câteva grinzi, să săltăm corabia de pe nisip și s-o proptim. Pentru restul materialelor am întocmit o listă; o să vorbim deseară despre asta și o să vedem ce este de făcut. Acum să mergem la cină. Ismaile, oare ce-o să găsim la kir Panaiotis? Ce ne-o fi pregătit?

Bucătarul adulmecă în aer, dar îndată își lăsă capul în jos și mărturisi, rușinat:

— Nu simțeam, estem departe; nu puteam mirosim…

În seara aceea, după cină, Anton Lupan își strânse oamenii în odăița lui Haralamb, unde era găzduit, odaie curată, cu scoarțe pe jos, cu perdeluțe la ferestre și cu năframe de borangic puse ca podoabe pe pereți; o mână de femeie ar fi îmbătrânit să facă atâtea; aici, se vede, era claca mai multora. Harnice și cumsecade femei!

Aseară, pe vremea asta, Anton Lupan îl avea numai pe Ieremia și abia stătea de vorbă cu Gherasim, arătându-i ce purta în gând. Acum se adunaseră cinci… Sfatul lor ținu îndelung, în jurul lămpii cu gaz; Haralamb stătea ca pe ghimpi.

— Așadar, acum știm fiecare ce avem de făcut, spuse Anton Lupan, la sfârșit. Ieremie, ai rămas numai tu. Credeai că te-am uitat?… Tu, mâine dimineață ai să pleci cu vaporul la Galați, și ai să cumperi toate aceste materiale scrise de mine aici. Te trimit pe tine, fiindcă orașul ți-e bine cunoscut.

Zicând, îi întinse o listă lungă de cumpărături și un pumn de bani: o sută de galbeni, prețul unei gospodării de om chivernisit. Ieremia se înroși până în fundul urechilor, că le simți fierbinți, le auzi țiuind.

— Dar, domnule, nu ți-e… nu ți-e frică de loc?… întrebă, uluit.

— Frică?… De ce? Dacă ai flinta cu tine, nu mă tem de nimic.

Oamenii se priviră, nu știu cum, amețiți; parcă le plutea în cap fumul unei vrăjitorii. În clipa când Ieremia luase banii, toți, în frunte cu Haralamb, fuseseră siguri că n-au să-l mai vadă niciodată venind înapoi. Dar acum, după aceste vorbe, pe care Anton Lupan le rostise ca și când n-ar fi înțeles întrebarea lui, simțiră, în chip tainic, toți în același timp, că Ieremia o să se întoarcă gâfâind, parcă mânat din urma de turci… Vrăjitorii!…

Și Ieremia se întoarse, într-adevăr, la capătul unei săptămâni… Se întâmplaseră multe între timp; pe moș Ifrim (văzuseră toți, că farul era în ochii lor) îl bătuse baba lui de trei ori, și-i ridicase, cu donița, un cucui în creștet, să zici că-i ou de gâscă, gata să facă pui. Anton Lupan jucase table cu căpitanul portului, luându-i partidă după partidă, la rând. Căpitanul pierdea partidele, și cu fiecare partidă un franc de argint, dar nu se dădea învins, fiindcă era cunoscut drept cel mai bun tablagiu pe toată Dunărea de Jos, de la Sulina până la Măcin. Bătuse furtuna echinoxului în cursul acestei săptămâni, împingând valurile mării până în stufăriș, dar oamenii noștri își văzuseră de treburile lor, uzi până la brâu și de la brâu în sus jumuliți de vânt. Zburau prin văzduh trâmbe de apă și nori de nisip, foșnea și se tânguia stuful bătrân, de anul trecut – cel verde, încă plăpând, necheza subțirel, ca mânjii născuți de curând… Se mai întâmplaseră și altele, însă doar fapte mici. Cel mai însemnat era că martie se apropia de sfârșit…

Ieremia sosi într-o joi, la prânz, cu un barcaz încărcat până sus. După ce îl rugă pe căpitan să aștepte la chei, porni pe malul canalului în jos, să-i caute pe ai săi la locul cunoscut. Soarele strălucea pe un cer albăstrit – venea primăvara, și de la nord și de la sud, de la apus și de la răsărit, și punea stăpânire pe Pământ, încălzindu-i seva, făcându-l să aburească blajin. Creștea stuful, iar salcia își despletea deasupra apelor zulufii verzui.

Ajungând la far, Ieremia rămase nedumerit, cu ochii mari pe țărm, spre sud. Corabia era acolo unde o lăsase, numai că la început n-o recunoscu. În lipsa lui, ceilalți nu bătuseră cu mâinile în sân: o despresuraseră cu totul din nisip și-o ridicaseră în picioare, proptind-o cu stâlpi. Alături se ivise o baracă de scânduri, iar în spatele ei un șopron, de sub care ieșea fum. Când se apropie, îl văzu acolo pe Ismail, aplecat deasupra unei vetre cu oale și crătiți puse la fiert, în rând.

Bucătarul icni și rămase țeapăn, cu linguroiul în mâini. Nu că n-ar mai fi crezut în vraja pe care o simțiseră cu toții deunăzi; dar vezi, vraja are o lege și ispita alte legi…

Serile, stând la taifas cu Gherasim, parc-ar fi zis că de la plecarea lui Ieremia trecuse prea mult timp…

Auzindu-i icnetul, că icnise adânc, Gherasim își scoase capul ciufulit dinăuntrul corăbiei, iar Anton Lupan ieși pe ușa barăcii, cu niște hârtii în mâini.

— Bine-ai venit, Ieremie!

— Bine te-am găsit, domnule!

Gherasim îl privi mustrător pe Ismail; acesta răspunse cu aceeași mustrare în priviri… Vraja e vrajă – de ce s-o punem pe talger cu ispita și s-o cântărim?

— Ei, Ieremie, ia spune, ce-ai făcut?

— Am adus tot ce mi-ai poruncit – până la ultimul cui. Numai lemn de pin pentru catarge n-am găsit, dar am dat acolo peste un plutaș, om de ispravă, îl cunosc de mult, și fără să mai cer voia dumitale, i-am zis să coboare pe Bistrița doi pini înalți. Când o fi cu ei la Galați, o să ne dea de veste aici, prin vreun căpitan de vas.

— Foarte bine ai făcut! De altminteri, catargele au să ne trebuiască abia la sfârșit… Și cărțulia de care ți-a spus căpitanul portului?

— Am găsit-o, uite-o aici… Dar văru' Haralamb pe unde-o fi? întrebă Ieremia, uitându-se în jur.

— S-a dus la șantier, să facă rost de o forjă și de câteva găleți cu cărbuni. Știam că azi-mâine trebuie să pici – și aveam nevoie de lucrurile astea, ca să ne apucăm de treabă numaidecât. Noi, după cum vezi, am făcut câte ceva aici cât ai lipsit.

Între timp se apropiaseră și ceilalți doi, Gherasim și Ismail, tocmai în clipa când sus, lângă far, Haralamb ieșea din stuf, ducând în spinare un sac greu, înnegrit. Alți doi oameni veneau după el, cu o forjă, iar un al treilea împingea o roabă, a cărei roată se auzea scârțâind până aici.

— Dar asta-i fierărie în lege! se minună Ieremia, puțin mai târziu, privind forja, sacul cu cărbuni și roaba în care se vedeau o nicovală cât toate zilele și gogeamite baros ruginit.

Apoi se întoarse spre văr-su și, în loc de bun găsit, îl luă la rost:

— Ce-ți puseși mușcata aia la ureche? Nu te vezi că ești totuna de cărbuni?

Haralamb luă floarea rușinat și-o ascunse în pumn.

— Pe Ghiocica o văzuși? întrebă, șoptit.

— Nu; l-am văzut pe sacagiu! răspunse Ieremia, printre dinți.

Și oftă adânc.

— Poftim mâncam! se auzi în clipa aceea glasul lui Ismail.

Ieremia se apropie de Anton Lupan:

— Domnule, prânzul trebuie ori să-l grăbim, ori să-l lăsăm pentru mai târziu; ne așteaptă barcazul în port și dacă nu-l descărcăm curând, căpitanul o să vrea bani mai mulți… Apoi, mai am acolo un băietan, pe care l-am luat cu mine să-mi fie de ajutor la drum, și bietul de el o fi flămânzit.

— Atunci, hai să prânzim la iuțeală, hotărî Anton Lupan. N-are rost să ne amânăm masa, fiindcă barcazul n-o să-l putem descărca așa, cât ai bate din palme. Iar băietanului tău, i-om duce acolo ceva de-ale gurii, dacă s-o învoi Ismail.

Sub șopronul bucătăriei, fusese înjghebată o masă din scânduri de brad, pe pari bătuți în nisip. De o parte și de alta a ei se întindeau două bănci cu picioarele tot așa, înfipte în nisip. Ismail așteptă să-i vadă pe toți așezați, zâmbi mulțumit, își umflă pieptul și se apropie cu castronul plin, aburind. Făcuse mâncare ghiaurească, borș de perișoare, cu leuștean mult, numai că nu băgase carnea în mașina de tocat, ci o migălise cu satirul, ca la Stambul, să nu i se piardă nici un pic din gust… Spre necazul lui, oamenii mâncau grăbiți, nimeni n-avea timp să se minuneze că borșul era așa bun.

Odată prânzul sfârșit, nu spuseră decât în fugă: „Mulțumim, Ismaile!” – și porniră ca nebunii spre port…

Sunt în viața unui bucătar clipe de mulțumire, dar și clipe amare, să nu le mai socotești! Carne tocată cu satârul și să nu spună nimeni un cuvânt!

Ismail spălă vasele, pufnind, le puse la locul lor pe polițele de sub șopron, le acoperi să nu le umple nisipul adus de vânt și intră în baracă, să-și ia cutia cu vopsele, că marea căpătase o culoare sidefie pe care voia s-o picteze negreșit.

Se mutaseră aici abia de trei zile și până acum toți păreau mulțumiți de noul lor culcuș. Dormeau în hamace, ca pe vapor, înăuntru mirosea a rășină de brad și marea le murmura necontenit în urechi.

Numai Haralamb, cum cădea seara, se făcea nevăzut și până la răsăritul soarelui, nu-l mai simțeai venind; acum, e drept, nimeni nu-l putea sili să înnopteze aici, de vreme ce-și avea odăița și rosturile lui în târg. Mai cu seamă că, dacă era vorba de muncă, muncea cât trei, să zici că oboseala nu se-atingea de el. Și nici la simbrie nu se-arăta grăbit; când Anton Lupan aducea vorba de bani, își lăsa capul în pământ, sfios:

— Lasă, domnule, întâi să mântuim treaba și p-ormă mă-i plăti.

— Dar poate că atunci ai să ceri cine știe cât!

— Cât ai să-mi dai dumneata – și am să fiu mulțumit.

Ismail se așeză pe nisip, deschise cutia de vopsele, puse bucata de mucava pe genunchi, când îl văzu pe moș Ifrim venind dinspre far. Bătrânul își făcea în fiecare zi drum pe aici, se uita la oameni cum muncesc și pufăia din lulea, ca un logofăt pus să țină seama de munca lor.

— Am mâncat? îi strigă Ismail, bucuros de venirea lui.

— Nu, că s-a supărat baba mea și-a aruncat mâncarea la câini.

Iacă mai sunt și clipe de mulțumire în viața unui bucătar – și ele vin adesea la timpul cel mai potrivit.

— Hai, dam borș Ismail! Borș cum găteam la ghiaur! Moș Ifrim se așeză sub șopron, își scoase căciula și se închină, trăgând cu ochiul la oala lui Ismail. Borșul încă nu se răcise, nu mai trebuia încălzit.

Bucătarul îi puse farfuria în față, îi dădu o lingură de fier, pâine tăiată felii, apoi se trase în lături, cu mâinile în șolduri, așteptând mulțumit.

— Borșul cu pâine nu-i bun; n-ai mămăligă? întrebă bătrânul, făcând nazuri de la început.

Ismail pufni.

Oaspetele său clătină din cap, luă lingura de fier, o privi chiorâș, o șterse în palmă și zăbovi un timp.

— N-ai una de lemn? Borșul cu lingură de fier n-are gust!

— N-aveam! se stropși Ismail.

Moș Ifrim se apucă să mănânce, parcă silit, rupând plinea cu teamă și tot uitându-se chiorâș la lingura cu care nu era obișnuit. Cu o lingură d-asta te poți și otrăvi! Dar, ce mai tura-vura, borșul era bun, gras, mirosea frumos, avea de toate alea, ardei mai puțin, leuștean mai mult – așa cum se cere unui borș gătit ca la ghiauri.

— Bogda-proste! spuse paznicul farului când sfârși.

— Am fost bun?

— Bun, nimic de zis, numai că perișoarele sunt parcă tocate prea mărunt…

— Siktir!…

Dar să-l lăsăm pe bietul Ismail spumegând și să vedem ce făcuseră ceilalți, între timp. După ce sfârșiseră prânzul, plecaseră spre port, zoriți, cu Anton Lupan în frunte, urmat de Gherasim. Haralamb se ținea mai în urmă, pe lângă vără-su, mușcând floarea în dinți.

— Zi, mă, pe Ghiocica n-o văzuși?

— Nu-ți spusei? L-am văzut pe sacagiu!

Apropiindu-se de Căpitănie, auziră zarurile țăcănind; căpitanul își făcea partida de table de după prânz, luptându-se cu adversarul său închipuit, dar cu toată fierbințeala jocului, îi simți și se repezi la geam, aplecat în afară, mai-mai să dea cu trompa în-nisip.

— Facem o partidă, p-un frăncuț?

Anton Lupan se apropie de fereastră și-i întinse cărticica pe care i-o adusese Ieremia în sân.

— Iată abecedarul; ți l-a găsit.

În săptămâna care trecuse, se mai întâmplase și alt fapt mărunt: căpitanul portului îl iscodise pe Anton Lupan, cât de greu i-ar fi unui om ca el să învețe a scri și a citi, măcar așa, ca să nu se facă de râs. De mult nutrea asemenea dorință în sufletul lui, dar ca să ceară ajutorul cuiva, ar fi însemnat să-și dezvăluie vechiu-i beteșug. Alta era socoteala cu acest străin, care părea un om și bun și tăcut; știa că n-o să spună nimănui, n-o să-l dea în gât… Dar nu bănuise că pentru a-și împlini tainicul vis era nevoie de o carte cu colaci, cârlige și bețe trase în fel și chip. Ce să faci cu ele, de unde să pornești, cum să le descurci?… Acum căpitanul se uita în cărțulie ca mâța-n calendar și simțea că-l trec nădușeli fierbinți.

În port, la pupa vasului de pasageri austriac, care tocmai venise din sus, se vedea legat la chei un barcaz micuț, încărcat din greu. Cam în partea lui din mijloc, pe o stivă de scânduri, ședea, cu picioarele atârnate în jos, un băiețandru de vreo șaisprezece ani, cu un mintean negru pe umeri, cu o căciulă de oaie dată pe ceafă – și cânta încetișor, ca pentru el, dintr-un fluier ciobănesc.

— Cântă de foame! spuse Ieremia. Apoi strigă:

— Hai, Mihule, lasă cavalul, că ți-am adus să mănânci! La aceste vorbe, băiatul ridică ochii spre chei și chipul oacheș, bătut de vânt, i se lumină.

— El e băietanul de care ți-am vorbit, domnule! îl lămuri Ieremia pe Anton Lupan.

Acesta sări pe puntea barcazului și se apropie de băiat, cu mâna întinsă, prietenos. Atunci văzu că la picioarele lui stătea cuminte, cu botul pe labe, dar cu ochii vii iscodind în jur, un câine ciobănesc, cu părul negru, plin de praf și încâlcit, cam slab și năpădit de ciulini, cu coada jumulită în chip greu de înțeles, care însă, în toată înfățișarea lui, poate puțin cam jalnică acum, amintea de un nu prea îndepărtat strămoș lup.

Băiatul sări în picioare, sfios și poate neîncrezător; nu prea era obișnuit, se vede, cu bunătatea semenilor săi. Câinele se ridică și el, se trase un pas înapoi, și rămase așa, atent. Privirea lui nu arăta nici teamă, nici prietenie; lui Anton Lupan i se păru că vede în ea o demnitate la fel de grăitoare ca a unui om – ca a unui om care o are, bineînțeles. În schimb, în ochii băiatului, negri, cu sclipiri albăstrii, cum e uneori cerul în clipa când amurgul s-a stins, dar noaptea încă nu s-a statornicit, deși zâmbitori, se citea o tristețe domoală, din cele care o dată ce s-a ivit în priviri, ai zice că niciodată nu mai poate pieri. Anton Lupan o cunoștea – și deodată își dădu seama că dacă băiatul acesta plecase cu un barcaz, la chemarea primului venit, era semn că nu lăsase în urmă vreun trai bun. Ridică mâna și-i mângâie obrazul, gingaș ca de fată, cu duioșia cu care-și mângâie părintele copilul obidit.

— Să nu-ți pară rău că ai venit până aici, îi vorbi blând. O să capeți cele de cuviință pentru osteneala ta.

Băiatul făcu o mișcare cu mâna ca și cum ar fi vrut să arate că nu ține la nici un fel de răsplăți. Văzându-l așa și gândindu-se la vârsta lui crudă, Anton Lupan se simți întristat.

— Câinele-i al tău? îl întrebă.

— E de la stână, răspunse băiatul. S-a luat după mine și n-a vrut să se ducă înapoi, chiar dacă l-am zgornit. Așa că umblăm amândoi.

Ar fi vrut să-l întrebe mai multe, dar socoti că băiatului, ca și câinelui, trebuie să le fie foame, deci lăsă asta pentru mai târziu și deocamdată îi încredință pe amândoi lui Ieremia, să-i ospăteze cu cele trimise de Ismail.

Între timp, căpitanul barcazului, care se cinstise cu oamenii săi la locanta lui kir Panaiotis, se apropie de chei și, curând după aceea, descărcatul începu. În afară de cheresteaua de pe punte, în magazia vasului fuseseră înghesuite până sus fel de fel de materiale, în lăzi, în baloturi, în cutii de tablă, în bidoane și-n saci. Ieremia le cumpărase după listă și le orânduise sârguincios. Erau cabluri de oțel și parâme de felurite grosimi, făcute colaci, erau bare de fier, șuruburi, cuie, butoiașe cu ulei de in, cutii de vopsea, pânză groasă de vele, cu urzeală de cânepă și bătătura de bumbac – și încă multe altele pe care nu le puteai descurca decât dacă aveai lista lor în cap.

Numai descărcatul lor dură câteva ceasuri și cum până seara n-ar mai fi fost vreme să care totul de-aici, hotărâră să le lase pe chei, sub paza lui Ieremia. Pe Haralamb îl mânară în târg să se înțeleagă cu doi căruțași, pentru a doua zi, dar el zăbovea să plece și se tot învârtea pe lângă văr-su:

— Zi, nu vrei să-mi spui?

— Nu ți-am spus? Ce, ești surd?

— Adică n-ai văzut-o, te juri?

Anton Lupan rămase să încheie socotelile cu căpitanul. Când ieși din cabină, îl văzu pe Mihu stând pe o ladă, în marginea cheiului, cu cavalul pe genunchi; câinele stătea cuminte, alături. Îi plătise cuviincios pentru osteneala lui și prin grija lui Gherasim îi făcuse și-o legătură cu de-ale gurii, pe trei zile, să aibă la drum.

— Și acum, încotro pornești, Mihule? îl întrebă, punând piciorul pe chei.

Băiatul se ridică, sfios:

— Păi, am să mă întorc cu barcazul la Galați și p-ormă…

În aceste vorbe neterminate Anton Lupan simți o teamă ascunsă cu greu. Înțelese și mai limpede că băiatul nu avea nici un rost, nicăieri.

— De unde ești? îl întrebă, așezându-se pe ladă și făcându-i semn să stea lângă el.

— Din Muscel, din sus de Rucăr.

— Și ce făceai acolo?

— Cu oile.

— Ale voastre?

— Nu; la stăpân. Peste iarnă au dat lupii la stână, baciul era plecat devale, la Câmpulung, rămăsesem numai eu, să am grijă de cinci sute de oi. S-au năpustit lupii și au făcut prăpăd, au sfâșiat nouă oi și din unsprezece câini au lăsat cu viață numai cinci… Când a venit baciul, m-a zvântat în bătăi.

— Și atunci, ai fugit?

— Da, am fugit.

— De ce nu te-ai dus la ai tăi?

— Ce să fac acolo, că n-au nici pentru ei? M-am dus la Câmpulung, am vrut să intru la un negustor, părea om bun, numai că a zis să-l alung pe Negrilă, că nu-i trebuie dulău.

— Negrilă îl cheamă?…

— Negrilă. Da' ce, nu-i nume frumos?

Auzindu-și numele, câinele își ridică ochii, ca și cum ar fi protestat și el.

— Ba da, un nume mai potrivit nu puteai să-l găsești… Și zi, nu v-a primit pe amândoi?

— Nu; a zis că de ce să hrănească două guri.

— De! O fi avut și el socotelile lui!

— O fi avut… Și-atunci m-am dus mai departe, din sat în sat, nu cunoșteam drumul, dar întrebam – și-am nimerit la București… La început m-am speriat, că era lume multă și gălăgie mai rău ca la bâlci. Pe urmă m-am prietenii cu niște olteni, de vindeau legume, cu coșurile. M-au luat în odaia lor, la marginea orașului, pe lângă Obor. Am stat acolo pe vară; făceam fluiere și le vindeam prin târg. Da' într-o zi, când mergeam pe stradă, eu cu Negrilă, s-a oprit așa, fără veste, o cotigă lângă noi; doi inși au sărit cu zbilțurile și ne-au încolțit. Cică erau hingheri – putrezi-le-ar oasele de vii! Mai bine să mori de foame decât să faci ca ei! Am dat să fugim, da' vezi că Negrilă nu le știa gândurile și le-a căzut în laț. M-am rugat de ei: „Mă nene, nu mi-l luați, că n-a făcut nici un rău!" – „Piei de-aici, a strigat unul, că de nu, te luăm și pe tine și te aruncăm laolaltă cu el!"

Băiatul se opri o clipă și-și mângâie câinele pe cap, străbătut de un fior. Apoi continuă:

— Săracu' Negrilă se zbătea în laț, să scape, dar lațul îl sugruma rău: ochii i se făcuseră roșii. Atunci am văzut și eu roșu, de parcă ochii lui ar fi fost ai mei. „Dă-i drumu'!" am răcnit. Și fără să țin seama că era de două ori cât mine, m-am repezit în gâtul hingherului. Celălalt hingher, ăl de mâna caii, s-a întors și m-a altoit cu biciul peste mijloc. Atunci n-am mai știut ce fac: am luat un pietroi de jos și l-am aruncat din răsputeri. Am vrut, ori n-am vrut, da' știu că drept la mir l-am atins. Hingherul s-a prăbușit la pământ, amețit; celălalt s-a repezit să-i dea ajutor. Se adunase lume multă pe lângă noi, mai cu seamă femei și copii, și strigau, da' mi s-a părut că-mi țineau parte mie, nu lor. Cineva mi-a spus: „Fugi, măi băiete, până nu se ridică de jos, că altfel cheamă poliția și te-ai nenorocit!" Nu știu cum l-am slăbit pe Negrilă din laț, cum am deschis ușa cotigii – barem să scape toți câinii dacă o fi s-o pățesc eu. Erau o mulțime de câini, că s-a umplut strada de chelălăitul lor. Pe urmă am luat-o la fugă spre Obor. Acolo am stat pitit până seara, când au venit oltenii – și ei m-au povățuit să fug. Noaptea am plecat, pe la Colentina, și am mers până în zori, când ani ajuns într-un sat de țigani, parcă Lilieci; m-am odihnit acolo, sub un salcâm, și pe la nămiezi, am plecat. Uite-așa am mers vreo două săptămâni, pe la Urziceni, pe la Făurei, până am ajuns pe malul Dunării, la Brăila. Am căutat să intru și acolo ta un negustor – n-aș zice că oamenii erau răi, dar toți îmi spuneau: „Ce să facem, mă băiete, cu două guri? De dulăul tău ne arde nouă? Nu vezi ce de câini sunt în oraș?" Asta-i adevărat, străzile erau pline de câini, și

când îl vedeau pe Negrilă după mine își scoteau colții și mârâiau, de parcă ar fi zis: „Mă veneticule, să nu care cumva să pui gura pe ciolanul nostru!” Am stat așa vreo săptămână și-am vândut fluierele pe care te făcusem pe drum; seara dormeam sub un șopron, în port; încă nu se lăsase frig. Pe urmă m-am prietenit cu un hamal – un om bun – și el m-a dus la o babă, pe lângă cimitiru’ Sfântu’ Constantin, și s-a rugat de ea să mă ia acolo să-i slujesc, că era cam beteagă de un picior. Baba asta făcea descântece și ghicea în cărți. N-am dus-o nici bine, nici rău la ea; am fost mulțumit că m-a lăsat cu Negrilă. Da’ ea m-a lăsat fiindcă mă punea să-i tai păr din coadă, pentru descântecele ei. Ce era să fac? Am tăiat, azi un smoc, mâine un smoc, până l-am lăsat pe Negrilă golaș, de parcă îi era și lui rușine să se vadă așa. Las’ că părul crește la loc, m-am gândit eu, și Negrilă o ști că n-am încotro…

— Și uite că aproape a crescut! zise Anton Lupan, privind coada subțirică, pe care câinele și-o mișca mulțumit, de câte ori auzea vorbindu-se de el.

— A crescut, nu mi-e de asta! încuviință tânărul lui stăpân.

— Și ia spune, Mihule – Mihu îți zice, nu-i așa? – ce-ai făcut mai departe?

— Păi am stat acolo până înainte de Florii, când a murit baba; se vede că pe ea n-a putut să se descânte, cum descânta pe alții. Am umblat iarăși o săptămână prin port, așa fără rost, până ce tot hamalul acela mi-a spus că la Galați ar fi un negustor bogat, cu prăvălii mari și cu multe curți, și că dacă m-aș duce la el, poate m-ar primi și cu Negrilă – că n-aș fi vrut pentru nimic în lume să mă despart de el. Ei, si dacă am ajuns eu acolo, la Galați, am început să-l caut pe negustor, și-am dat peste nenea Ieremia, care mi-a zis să merg cu el, că n-o să-mi pară rău… Aici băiatul se opri, încurcat.

— Și-acum ai vrea să te-ntorci, să-l cauți pe negustor?

— Așa mă gândeam, răspunse Mihu, fără nici un îndemn.

Anton Lupan se ridică:

— Ce-ar fi să-l dai naibii pe negustorul tău, mai ales că nici nu știi ce fel de om e? N-ai vrea să rămâi cu noi?

— Și ce să fac, domnule? întrebă băiatul, înviorat.

— Ce-o să facem toți. Las’ că n-o să fie rău, ai să vezi! Ce zici, te învoiești?

— Da’ pe Negrilă îl iei?

— Firește! Altfel nici nu mă gândesc.

Obrazul băiatului se lumină, și tot ceea ce fusese îndoială și amărăciune pe chipul lui se pierdu în vânt. Iar vântul îi purtă îndoiala și amărăciunea de-a lungul canalului, le flutură peste perdeaua de stuf și se duse cu ele spre mare, unde le înecă, departe în larg, să li se șteargă urma pe veci.

Cădea amurgul când se apropiau de baraca lor. Anton Lupan mergea în frunte, fluierând, ca un om pe deplin mulțumit; Mihu venea după el, fără să vadă unde pune pasul, cu gura căscată, cu ochii zgâiți la marea vineție în lumina amurgului de după echinox, Negrilă se zbenguia pe țărm, aruncându-se în apă și tăvălindu-se pe nisip, umplând malul mării de lătrături vesele, ca și când ar fi simțit că din clipa asta începe altă viață și pentru el și pentru stăpână-su.

— Domnule, întrebă Mihu, fără să-și poată lua ochii de la orizont, toată asta care se vede aici e numai apă?

— Numai apă, Mihule. Și încă, atât cât vezi tu nu-i poate nici a mia parte din întinderea ei.

— Aoleu, maică! strigă băiatul, înmărmurit.

În clipa aceea, în baracă se aprinse o lampă. Sub șopron, Ismail ațâța focul, furios, să încălzească borșul ghiauresc rămas de la prânz.

— Ismaile! strigă Anton Lupan. De azi înainte ai de hrănit două guri mai mult: pe Mihu și pe Negrilă, îi vezi? Ai grijă să nu ne facem de râs!

IV

Plutașul năzdrăvan

Apele Dunării se linișteau, aduceau mâl mai puțin, trecuse luna aprilie și chiar luna mai se apropia de sfârșit, puhoaiele de primăvară pornite peste șesuri, din munți, își pierdeau puterea de la început, și totul părea să se statornicească, ori să dea înapoi, spre mai mic, numai stuful, salcia și ziua creșteau necontenit.

Primăvara, la gura Siretului încep să vină plutași, din sus. Ei pornesc pe Bistrița, răzleți, cu plute mici, alcătuite din șapte, opt, poate zece trunchiuri de copaci, netezi și lungi, legați laolaltă cu scoabe de fier, cu șipci bătute în curmeziș, cu sârme, cu frânghie, cu ce se poate găsi. După ce trec Toancele și celelalte cataracte ori strâmtori sugrumate de stânci și ajung jos unde apele se lățesc pierzându-și puterea lor de șuvoi, plutașii se strâng mai mulți laolaltă, își leagă plutele, se unesc – căci se cunosc de ani de zile între ei – și așa își continuă coborârea, în convoaie lungi, ca muntenii care vin cu căruțele la șes. Pe o bucată de tablă pusă la loc mai ferit de vânt aprind foc, și în ceaune, pe pirostrii, își fac mămăliga și fiertura, fără să se oprească din drum. Unii, mai gospodăroși, înjghebează pe plută chiar și colibe, ca să aibă adăpost pe timp rău; alții dorm sub cerul gol, înveliți în sumane vechi, cu clipocitul apei în urechi, cu Calea Laptelui și cu puzderia de stele în ochi.

Așa merg ei, zile și nopți în șir, săptămâni, până ajung la gura Siretului și-acolo se despart de copacii aduși din munți – se despart în înțelesul cel mai adânc și mai definitiv al acestui cuvânt, fără putință de întoarcere, cum te desparți de mortul lăsat la cimitir, cum se despart, pentru tot restul vieții lor, două scânduri tăiate din același trunchi. Plutele sunt luate în seamă de alți oameni, în spatele cărora veghează negustori pântecoși, slobozi la gură și strânși la chimir, iar plutașii se întorc spre munții lor, cale lungă, drum sterp, cu traistă și cu toiag de drumeț.

Spre sfârșitul acelui mai, de care am pomenit, într-o dimineață cu neguri străvezii întinse pe lunci, plutașii sosiți de cu seară la gura Siretului îl văzură venind din sus pe Cristea Busuioc, cunoscut tuturora prin trăsnăile lui – că între altele, la fiecare pogorâre ridica pe plută pânză cu catarg și se lăsa mânat la vale de vânt. Oamenii rămaseră țepeni pe mal, unii uimiți, alții pizmași. Ei coborau prima oară Siretul în acest an, după dezghețul târziu,

iar el iată că făcea al doilea drum, de parcă ar fi fost înfrățit cu cel necurat. Ori poate că era, mai știi?!…

Un plutaș poate s-o ia înaintea celorlalți dacă se grăbește să adune mai repede lemnele pe mal, dacă se strecoară mai dibaci printre stânci, să nu-și fărâme pluta, ca apoi să pornească toată treaba de la început, dacă se avântă peste cataracte cu mai mult curaj… Încolo, ce mai poți să faci? Apa nu curge mai repede pentru unul, ca să-l scoată în frunte, nu merge mai domol pentru altul, să-l lase codaș. De bună seamă, marea iscusință a cuiva mai duce uneori la un câștig de un ceas, de două, hai, de o zi dacă iscusința lui nu are asemuire cu-a nici unui plutaș, dacă simte firul apei și nu-l părăsește un pas, dacă ia din puterea râului tot ce se poate lua, fără să piardă un dram. Numai că așa nu izbutești tu, Cristea Busuioc, sau altul, oricum te-ar chema, să cobori de două ori la gura Siretului, în vreme ce alții abia au coborât o dat'.

Cristea Busuioc însă era un român năzdrăvan. El umbla cu plutele de la șaisprezece ani și încă de pe-atunci se arătase mai altfel decât ceilalți. Ceilalți, când ajungeau la Dunăre, își luau traista, toiagul și-o porneau; el zăbovea pe mal. Cunoștea Bistrița, cunoștea Siretul ca și cum apele acestea ar fi șerpuit prin ograda sa; în fața Dunării rămânea mirat.

— Astea unde se duc? întreba, privind corăbiile și vapoarele care urcau la deal.

— Spre Țara Ungurească…

— Departe, așa-i?

— Ehe, băiete, nu-i de mintea ta!

— Și din Țara Ungurească, încotro o iau?

— Spre Țara Nemțească…

— Iar de acolo?

— De acolo?…

Această întrebare stârnea nedumerire și mirare în ochii celorlalți. Nu știa nimeni limpede de unde și de unde anume pornește Dunărea.

Atunci flăcăiandrul întorcea capul după corăbiile și vapoarele care coborau.

— Încotro se duc?

— Spre mare…

— Asta n-are margini… O fi adevărat?

— Ba are, dar nu le vede decât vulturul, și nu pe orice vreme, numai după ploaie, când se spală cerul de nu rămâne pe tot întinsul lui un firicel de

colb, cât un vârf de ac.

— Și corăbiile pot să meargă așa, până la malul celălalt?

— Merg, dacă nu le răstoarnă vreun val. Merg până la Țara Turcească și chiar dincolo de ea…

Flăcăul asculta cu gura căscată ca un prostovan. Ar fi vrut să se urce pe-o corabie, să meargă în sus, spre Țara Ungurească și spre cea Nemțească, până unde izvorăște Dunărea, ar fi vrut să coboare spre marea fără margini, că întinderea ei prea i se părea de basm. Dar vapoarele, corăbiile treceau pe la gura Siretului fără să oprească, și el nu putea face decât să caște gura la ele, de pe mal.

Astea se întâmplau pe când avea șaisprezece, optsprezece, nouăsprezece ani, vârstă la care lumea crede că-ți lipsește multă minte din cap. Cui să se spovedească, de la cine să ceară un sfat? I-ar fi spus lui moș Mătrăgună, dar bătrânul se arătase întotdeauna posac…

Cristea Busuioc era singur pe lume, de când se știa. Într-o iarnă viforoasă, călugării de la Durău îl găsiseră aruncat pe paie, într-un coșar, și luându-l în seama lor îl botezaseră Hrisant. Sub acest nume crescuse, din mila unuia și-a altuia, sub acest nume se făcuse măricel, mânase caprele, pe deal, slujise călugărilor, bătuse toaca, frecase lespedea în altar, sub acest nume deschisese ochii asupra lumii, mirat. Dar la șaisprezece ani, când călugărimea socotea să facă din fratele Hrisant un prea cuvios și smerit monah, flăcăul sări zidul Durăului, ca un cârlan care simte că se apropie ziua hamului afurisit și luându-și picioarele la spinare, nu se mai opri decât pe valea Bistriței, la coliba lui Moș Mătrăgună, vechi și încercat plutaș.

De ce purta bătrânul această poreclă și care era numele lui adevărat, nu putuse afla nimeni, nici până în ziua când închisese ochii și-l duseseră la țintirimul sărăcăcios de sub deal; poate unde era ursuz și mereu încruntat – dar asta n-ar fi fost o pricină întreagă, fiindcă una-i să fii ursuz, și alta-i să ai inima veninoasă, precum s-ar fi înțeles din porecla sa.

În schimb era mai ușor de tălmăcit porecla dată de oameni flăcăului fugar, fraged și zvelt ca firul de busuioc în luna lui mai. Cât despre celălalt nume, chiar că n-aveai de ce te mira dacă lumea i-l schimbase fără să-i mai întrebe pe nași: unui om slobod îi poți spune Cristea, dar nicidecum Hrisant, ca unui monah.

Și iacă, în loc să fie călugăr, flăcăul nostru ajunsese plutaș.

— Hai, Cristea, că ne-apucă seara, hai! zicea ursuz moș Mătrăgună, de pe mal.

Treceau corăbii pe Dunăre și flăcăul le urmărea cu ochii mari.

— Moșule, da' de unde știi dumneata că vulturul…

— Mai bine ia-ți traista și hai la drum. Nu mă mai bate la cap!

Cristea Busuioc ar fi vrut să plece, dar nu se îndura. Privea catargele înalte, pânzele mânuite cu meșteșug de marinari. Mare minune cum mergeau corăbiile, când la deal, când la vale, după cum le cârmeai!…

— Moșule, eu am să fac o drăcie!

— Păi nu m-aș mira!

— Am să pun la plută pânze și catarg.

— Ptiu! A intrat în tine ăl împielițat!

La vremea aceea, flăcăul împlinea douăzeci de ani și semăna cu busuiocul în luna călduță a lui Cireșar. Purta părul în plete, avea fruntea înaltă, ochii albaștri și iubea o fată potrivită lui, fată de plutaș…

Atunci sunară goarnele vestind război pe pământ bulgar, sunară și-n câmpie, și-n munte, la pădurari și plutași; pădurarii și plutașii îmbrăcară haine de dorobanți, își puseră cușmă în cap și se luptară cu turcii lui Osman Pașa, până ce turcul zise: aman!

Dar când turcul zicea aman, fata lui Cristea Busuioc se ducea după mire nou, om cu stare, cu poștalion și argați, primar în alt sat.

De aici înainte, tânărul plutaș se posomorî, se aspri la inimă, se aspri la chip, începu să semene cu busuiocul pălit, din luna lui Brumar. Iar când pieri și moș Mătrăgună, peste vreo trei ani, se făcu scorțos și singuratic, cu frunte cutată, cu ochi încercănați – și lumea socoti că îi trecuse vremea, nu mai era bun de însurătoare, să-și facă și el casă, ca orice gospodar. Își lăsase barbă, iar părul pe la tâmple îi încărunțea; era flăcău tomnatic, la douăzeci și cinci de ani; acum semăna cu busuiocul necules la vreme, acoperit de omături, iernile, pe plai.

Dar, cu toate acestea, cât ținea valea Bistriței, Cristea Busuioc rămânea cel mai bun plutaș. Lumea îl socotea o leacă sărit, o leacă năzdrăvan. Când ajungea cu pluta la șes îi împlânta în față un par înalt, îl priponea în toate părțile cu frânghii, de nu se mai clintea, și pe el ridica o pânză mare, să croiești din ea cămăși la douăzeci de fârtați. Cum învârtea, cum sucea această pânză, ar fi putut să nu rămână o taină pentru ceilalți, dacă s-ar fi ostenit să se uite și ei o dată la corăbii sau la bărcile pescarilor, cum făcuse el de la șaisprezece ani… Dar oamenii nu se uitau, ci își scuipau în sân și se cruceau. Iar Cristea Busuioc trecea pe lângă ei ca vântul, căci doar vântul, nu necuratul îl ducea așa…

Cam sărit, cam năzdrăvan plutaș! Ceilalți, de când se știau, făceau calea întoarsă pe drum cu colb, din sat în sat, cumpărau ici o traistă de mălai, colo una de grâu, se mai opreau prin câte un târg, mai beau o țuică, se mai tocmeau pentru o oca de bumbac și haida-haida, când pe jos, împovărați, când cu vreo căruță de țăran, ajungeau. Cristea Busuioc luase în ultimul an alt obicei necurat: de la gura Siretului, după ce își strângea pânza și o băga în sac, se ruga de câte un luntraș care cobora pe Dunăre să-l ducă până la Galați, acolo se urca în carul cu foc, ăl de mergea pe drum de fier – și-n acest chip, a doua zi sosea aproape de Piatra-Neamț…

Așa se făcea că la acest sfârșit de mai, cu cerul norat, când ceilalți abia soseau la gura Siretului, el cobora a doua oară, aducând doi pini înalți, cum îl rugase acum șase săptămâni, în portul Galațiului, căprarul Ieremia, cunoscut de la Grivița, unde reghimentele lor luptaseră cot la cot împotriva pașei Osman.

Bătea vânt de la miazănoapte și pluta îngustă gonea către Dunăre, luându-se la întrecere cu negurile dimineții care se rostogoleau pe mal. Firește, din doi pini, oricum i-ai lega, nu poți face o plută, asta o știe și cel mai neghiob plutaș; Cristea Busuioc luase încă vreo șase, ce-i drept nu tot atât de înalți – să fie, că mușterii pentru ei se găseau.

— Asta s-a zăltat de tot! ziseră plutașii, văzându-l că în loc să se oprească, o lua înainte, la Dunăre, dându-și drumul în larg – și Dunărea, deși în scădere, tot se mai învolbura, fierbea, ducând năvalnic la vale mâlul luncilor și răgăliile negre smulse de pe mal.

Ceea ce făcea el părea treabă de om fără cap. De unde să știe ei că înainte de a-și da drumu’ pe Dunăre, Cristea Busuioc își pregătise pluta anume s-o poată duce încotro ar vrea? Fiindcă iată ce-și zisese el, după ce se gândise la asta timp îndelungat: „Ca să ajungă pinii mei acolo unde sunt așteptați, trebuie să mă opresc cu ei la gura Siretului, să caut un român cu carul, s-o întind prin colb până la Galați, să trimit vorbă la vale, cu cine s-o îndura, să-l aștept două zile pe dom’ căprar, iar el la urmă să-i încarce pe un șlep sau pe un ceam, că-s prea lungi, pentru un barcaz…

Așa se hotărî el să coboare până la Sulina, drum încă neîncercat de vreun plutaș.

Fârtații lui de pe țărm îl urmăreau din ochi și-l căinau amar:

— Zăltat rău! Pesemne vrea să se sfârșească, s-a săturat de trai.

Dar iată că pluta, în loc să se piardă în vârtejuri, să se dea peste cap, merse pieziș până la firul apei, săltând ușor pe val, iar acolo se roti supusă și

porni spre Galați, ca o corabie în toată legea, cu căpitan și cârmaci. Cristea Busuioc stătea la partea ei din urmă și o mânuia, trăgând de frânghiile pânzei, luptându-se cu cârma, cu îndrăzneală și pricepere de vechi marinar.

Vezi, nu de pomană privise el ani și ani corăbiile străine care se duceau la vale sau urcau la deal! Nu-i spusese nimeni o vorbă, nimeni nu-i dăduse un sfat, dar tot uitându-se așa la ele, le dibuise rosturile ascunse și-acum le folosea. Două lăturoaie, puse în unghi la partea din față a plutei și prinse cu scoabe, tăiau apa foșnind, ca etrava unui barcaz. Cât despre cârmă, aceasta nu-i ceruse plutașului nici o bătaie de cap; el nu făcuse decât să mute la spate lopata lungă, pusă de obicei în față, cu care pluta, pe râuri, poate fi trasă când hăis, când cea.

Cristea Busuioc mergea de ani de zile cu pânza lui ciudată, că nu degeaba trecea drept om năzdrăvan, dar își cunoștea lungul nasului, știa s-o ridice numai când avea vânt prielnic, din sus, de la deal; altminteri s-o fi luat cu vântul din coastă, simțea că n-ar mai fi mers la vale, ci s-ar fi pomenit pe mal; de ce, cu toate acestea, corăbiile izbuteau să meargă cam încotro voiau? Apoi de bună seamă, fiindcă adâncimea lor, și chipul cum le era lucrat fundul, ca o burtă de crap, ușura mișcarea înainte, pe când mișcării de-a latul se împotrivea. Sunt ascunse aici niște legi pe care învățații le-au dibuit sute sau mii de ani după ce navigatorii din vechime le folosiseră în chip minunat… Cristea Busuioc nu cunoștea nici învățătura vechilor marinari, nici legile dezvăluite de învățați, în schimb era un om care știa să vadă, și după ce vedea, știa să-și frământe gândul în cap. Nu avusese niciodată prilejul să se apropie de o corabie trasă pe mal, dar privindu-le pe cele care pluteau, le întregise alcătuirea în minte, ca și cum ar fi zăbovit sub apă, ca broscanii, și le-ar fi cercetat. Și așa, după ce privise, și după ce-și frământase îndelung gândurile, ca pe un aluat, ajunsese și el, pe calea lui, la legile acelea, găsite de învățați.

Corăbiile merg încotro vor, fiindcă vântul, prins cu iscusință în pânze, își răsfiră puterea cum se răsfiră coroana unui pom despicat, și dacă ești dibaci, folosești acea parte din puterea lui care ți-e mai pe plac. Cristea Busuioc n-ar fi putut să-i lămurească altuia, cu limpeziciune, de ca anume se întâmpla astfel, fiindcă e mai greu să lămurești unele lucruri, decât să le faci. Dacă vreunul din plutași l-ar fi văzut mișcând sforile pânzei și l-ar fi întrebat:

— De ce-o slăbiși, măi frate? Nu stătea bine, ori vrei să te-arăți grozav?

El ar fi ridicat din umeri, stânjenit ca școlarul care nu știe lecția. Cum să-l lămurească, dacă n-avea în graiul lui cuvinte pentru o treabă cu care neam de neamul lui nu fusese dedat?

La mijlocul plutei, printre pinii ce-o alcătuiau, vârâse cam de trei coți în apă alte lăturoaie, lipite unul de altul și prinse sănătos în cuie și-n piroane încât nu se clinteau. Las’ că așa cum erau puse nici nu le vedeai, dar dacă vreun plutaș la fel de năzdrăvan s-ar fi afundat în apă și, dând de ele cum stăteau țepene acolo ca brăzdarele unui plug de uriași, ar fi vrut să știe cam ce rost aveau, el ar fi ridicat iarăși din umeri – școlar prostănac:

— Știu eu? Iac-așa!

Nu știa să spună, dar rostul lor era limpede în cap: neavând adâncime, pluta, la vânt dintr-o coastă, s-ar fi dus de-a latul ca un fir de pai. Lăturoaiele acelea, alcătuite de către un plutaș de pe Bistrița acum mai bine de optzeci de ani, țineau locul, atât cât era cu putință, derivorului prea binecunoscut la micile vase cu pânze atât de răspândite azi.

Iacă în ce chip naviga la vale Cristea Busuioc, spre uimirea pescarilor, grădinarilor și celorlalți oameni aflați în calea sa pe mal. Unii chiuiau, alții își aruncau căciulile pe sus, alții căscau gura ca proștii și se minunau: se întâmpla prima oară ca o plută să meargă pe Dunăre, de parcă ar fi fost barcaz.

Uneori întâlnea vapoare, remorchere cu convoaie de șlepuri care urcau la deal; căpitanii trăgeau de fluier speriați, dar pluta îi ocolea cu dibăcie cum ocolea grindurile, răgăliile și buștenii duși de ape, iar plutașul își scotea căciula sfios, salutându-i pe căpitani cu bună-cuviința lui de țăran.

Așa trecu el pe la Galați, trecu de cotul Pisicii, o luă spre răsărit, lăsă Tulcea într-o parte și se duse pe brațul de mijloc al Dunării, după cum îl îndrumau. Căci, din când în când, își făcea mâna pâlnie la gură și striga către căpitanii întâlniți în cale, către pescari ori către oamenii de pe mal, ca un cărăuș care străbate locuri pe unde n-a mai umblat:

— Ehei!… Asta-i drumul la Sulina? Mai e cale multă, hai?

Seara trăgea în marginea Dunării, se priponea la mal și făcea popas. Apele clipoceau, țiuia stuful verde, stuful uscat croncănea, fremăta ramura sălciei, pe țărmuri se vedeau focuri de pescari – și Cristea Busuioc se gândea la fata care se dusese după primarul bogat…

A șasea zi de călătorie ajunse la Sulina, puține ceasuri înainte de a se înnopta, dar trecu prin port, fără să știe că aici era locul unde căprarul Ieremia aștepta pin de catarg.

— Ehei!… Mai e mult pân’ la Sulina? strigă plutașul la oamenii de pe chei.

Aceștia îl priveau cu gura căscată, socotindu-l ori smintit, ori poznaș. Să te afli la Sulina și să întrebi cât mai ai pân’ la ea?!

Cristea Busuioc se duse înainte, pe canal, clătinând din cap: „Oameni de la Dunăre – și nu te pot îndruma! Halal!…”

Ceva mai de vale, peste coama stufului, văzu o turlă cenușie, un fel de porumbar. Vântul de miazănoapte se întărise, frânghiile pânzei se cam zbuciumau, stuful se legăna, învolburat, iar din față se ridica un soi de muget, când înăbușit, când slobod, ca tunetul care cade din munți și geme cu alt glas pe fietece pisc golaș.

Și deodată, în fața plutașului se deschise un hău înspumat. Gemea marea, amestecându-și apele cenușii cu apele vinete ale cerului adumbrit, iar Cristea Busuioc o privea, buimac.

O arătare ciudată, să fi zis că-i femeie, să fi zis că-i pălimar, stătea țeapănă lângă porumbarul acela de piatră, încă mai ciudat decât ea, și se uita la plutaș cu un ochi mort, cu altul rotund și ascuțit, de croncan.

— E-hei! Un’ te duci, măi creștine? strigă, plin de teamă și de mirare, un moșneag, venind dinspre far.

Plutașul nu-l auzea; ceea ce se deschidea în fața lui nu putea să fie decât marea fără margini ale cărei țărmuri îndepărtate nu le zărește decât vulturul, pe timp senin, când nici o scamă de nor, nici o negură nu plutește pe ceru! curat.

Înainte de-a găsi răgazul să se-ntrebe și să se lămurească unde era ascunsă Sulina și căprarul său care-i poruncise pinii înalți, Cristea Busuioc se pomeni dincolo de far, în gura canalului, cu pluta săltând pe valuri ca un cal nărăvaș. Vântul, până atunci molcomit de stufărișul des ca peria, se năpusti în pânză, îi smulse sforile din mâini si se puse vârtos pe scărmănat. Nu mai era vreme să lămurești nimic – ducă-se dracului, și Sulina și căprarul – luptă-te cu vântul, băiete, înfruntă valurile, vezi ce faci cu cârma, cu pânzele, să nu te pomenești peșcheș turcilor, tocmai la Țarigrad!

Bătea vânt de nord, măturând țărmul, și marea se umflase, își gonea valurile către miazănoapte, ca pe niște berbeci albi care behăiau. Plutașul se lupta cu ele, mai degrabă uimit decât înspăimântat, iar pinii săi trosneau, pârâiau, ca în pădure când vine furtuna și-i încovoaie, îi jumulește, îi zbuciumă, să-i vadă dezrădăcinați. Mânuind cârma cu o mână, cu alta luptându-se să întindă sforile pânzei care flutura ca o margine de cer sfâșiat,

plutașul năzdrăvan căta cam pe unde și în ce chip să se apropie de mal. Pescărușii se roteau pe deasupra sa, scoțând țipete de mirare și se uitau la el din fugă, când cu un ochi, când cu celălalt, căci de bună seamă nu mai văzuseră în viața lor asemenea luntre și asemenea luntraș.

Valurile spălau pluta o dată în lung, o dată în lat, smuceau de cârmă, smuceau de catarg, ducând-o când spre miazănoapte, când spre țărm, când spre larg. La fiecare smucitură, Cristea Busuioc se prăbușea, apa îi trecea peste umeri, peste cap, dar el nu slăbea nici pânza nici cârma și, ridicându-se în picioare, trăgea învrăjbit de ele, luptându-se să ajungă la mal, Această luptă nu ținu mai mult timp decât ți-ar trebui să retezi cu securea un trunchi mijlociu de stejar – omului pus la încercare i se părea însă că înfruntă valurile de ceasuri întregi, de zile, de ani… Și unde naiba era portul acela, și căprarul Ieremia, că nu se vedea nicăieri urmă de port, picior de căprar?!

Pluta mai merse așa cam o sută de pași, trosnind pe creste de val, gemând în fundurile de văi înspumate câte se căscau în fața sa, până ce, deodată, necuratul o prinse pe dedesubt în coarnele lui de împielițat, o săltă în sus, o răsuci într-un vârtej de iad și-apoi o trânti cu ciudă în pragurile de nisip care șerpuiau pe sub apă, aproape de mal. Catargul se frânse, pânza zbură în fâșii, ca scamele de nori destrămați, în vreme ce necuratul, prins dedesubt, se zvârcolea scoțându-și coada și coarnele printre trunchiurile de pini, rupând legăturile care-i ținea, împrăștiindu-i, aruncându-i la țărm și nechezând înciudat.

Plutașul se prăvăli în apă, cu spuma valurilor fierbându-i peste cap, dar nu-și pierdu cumpătul, ci se avântă, înotând voinicește spre mal. Câțiva oameni alergau speriați în întâmpinarea sa. Pe cel din frunte, mai înalt decât ceilalți, ciolănos și rășchirat, ar fi zis că-l știe de undeva; ia te uită: să juri că-i crăprarul Ieremia întâlnit la Galați.

— Tu erai, măi Busuioace? strigă lunganul, oprindu-se țeapăn, când fu la vreo zece pași.

— Eu, dom’ căprar! Iacă, ți-am adus pin de catarg!

Pinii se înșirau, unul după altul, teferi, pe mal, și Ieremia zgâindu-se când la ei, când la plutaș, își făcea cruce și se minuna.

— Halal, măi băiete! zise Gherasim, apropiindu-se și uitându-se la străinul acesta zănatic, cu aceeași nedumerire ca și ceilalți. Pun prinsoare că minte n-ai nici de doi bani, dar altminteri, te-ai luptat cu valurile grozav! Ia spune, ești de mult marinar? Pe ce mări ai umblat?

Cristea Busuioc nu-i răspunse ci făcu ochii mari; ceva mai sus, pe nisipul plăjii, se ridica o corabie, prima corabie pe care o vedea trasă pe uscat, și el, fără să se mai uite la nimeni, cu apa șiroindu-i pe trup, mustind în opinci, porni către ea.

— Mă, smintilă, strigă Ieremia, nu băga toporul în scândură, că abia e chituită; vezi că ăsta nu-i copac!

După ce ocolise corabia, Cristea Busuioc își scosese toporișca de la brâu, sculă de care nu se desparte niciodată un plutaș, și încerca lemnul cu muchia, să vadă cât e de tare, din ce copac e tăiat, ca unul tot atât de priceput la copaci, pe cât este de priceput geambașul la cai.

Între timp, ceilalți se apropiau, privindu-l mirați; nici nu apucaseră să-i spună bună-ziua, și iată-l, se învârtea în jurul corăbiei, ca apucat.

— Măi Busuioace, strigă iar Ieremia, nu te vârî acolo, să nu-ți cadă ceva în cap!

Plutașul se trântise pe nisip, așa leoarcă precum era, cu părul răvășit de vânt, cu barba udă și încâlcită ca un caier de lână nedat la darac, și cerceta corabia pe dedesubt, pornit să-i afle rosturile de la un cap până la celălalt. Negrilă se învârtea în jurul lui, aci dând din coadă, aci mârâind. Haralamb trăgea cu coada ochiului spre stufăriș, căci soarele se apropia de asfințit, adică era ceasul când se iveau basmalele și-i ademeneau.

— Măi omule! strigă Ieremia din nou. Nu te cățăra sus, că ai să cazi și-ți frângi gâtul!

Sfârșind cu partea de jos, Cristea Busuioc se cățăra pe scară, să cerceteze și puntea. Vedea prima oară în viața lui o corabie trasă pe uscat – avea în sfârșit prilejul să-l dezvăluie tainele la care se gândise de când se știa!…

Să ne folosim de prilej ca să cunoaștem și noi această corabie despre care s-a tot vorbit până acum – lucru trebuitor, fiindcă vom călători cu ea îndelung și nu se cuvine să plecăm la drum înainte de a ști pe ce ne putem bizui.

Se spune că atunci când începe construcția unui mare vapor, la fața locului e trimis un om din viitorul echipaj, să vadă cu ochii lui cum se pune fiecare grindă, fiecare tablă, cum se bate fiecare nit, cum ia naștere nemărginitul labirint de compartimente, magazii, coridoare, mulțimea ungherelor de nebănuit, fiindcă altminteri, dacă nu e cineva să le cunoască rostul de la început, nimeni nu le poate descurca mai târziu.

Corabia noastră nu-i atât de mare, dar asta nu înseamnă că n-ar putea să aibă tainele ei. Spre a i le lămuri, să pornim de jos, cum au pornit meșterii care au durat-o acum vreo douăzeci și cinci de ani. Un sfert de veac! Să fie atât de veche – și să mai poată încă înfrunta furtuni? De ce nu? Ochiul unui om cu pricepere și-ar da seama de virtuțile ei numaidecât.

Această corabie a navigat douăzeci și cinci de ani. La început s-a numit *Marta* – și sub acest nume am întâlnit-o la Stambul, unde căpitanul ei, bătrân, bolnav și părăsit de echipaj, a vândut-o pe un preț tare mic, alegându-se în schimb cu mulțumirea că nu o lăsa pe mâna oricui. Mai târziu s-a numit *L'Esperance*, ceea ce înseamnă *Speranța*, nume care nu i-a purtat noroc. Asta însă nu dovedește că a fost rău ales; fiindcă deși aruncată pe țărm la primul ei drum, corabia nu și-a încheiat destinul aici, ci a lăsat deschisă calea altor nădejdi, cum vom vedea mai târziu.

Aici, pe țărmul Sulinei, unde au prădat-o pirații, Anton Lupan a găsit-o ruinată, îngropată în nisip, și ridicând-o și-a pus în gând să purceadă cu ea la drum, împletind acest gând cu amintirea lui Pierre Vaillant.

Astăzi, la sfârșitul lui aprilie, după cinci săptămâni, corabia părăsită pe țărm nu mai seamănă cu o epavă: oamenii au muncit vârtos între timp. Să ne luăm pe urmele lui Cristea Busuioc și s-o privim. Ne aflăm în fața unui vas olandez, întrebuințat odinioară la pescuit, lung de vreo douăzeci și cinci de metri, lat de șapte, înalt cam de cinci; bineînțeles, când va pluti pe apă, mai mult de două treimi se va afunda – și-atunci nu va mai avea înălțimea aceasta de cocostârc sub care ni se înfățișează acum, stând pe nisip.

Când au durat-o, meșterii au ales întâi un stejar vânjos, tăiat din pădure de cel puțin douăzeci de ani, ca trunchiul să fie pe deplin uscat, până în inima lui. Altminteri, lemnul poate să se strâmbe, să crape, iar taninul și celelalte sucuri cu care-i îmbibat atrag niște mici viețuitoare ale mării, un fel de carii – și acestea se cuibăresc în el, rozându-l încet.

Odată trunchiul de stejar adus pe mal, oamenii s-au apucat să-l cioplească, făcând din el o grindă puternică; aceasta de acum înainte se va numi chilă și pe ea se va sprijini întreg corpul noii corăbii. Chila, pe care o cercetăm aplecându-ne, cum l-am văzut pe Cristea Busuioc făcând, are cam optsprezece metri lungime și e aproape tot atât de groasă ca trunchiul unui om voinic, să zicem al lui Gherasim. Lucru sănătos, lemn dintr-o bucată, dovedind meșteri cinstiți, că mulți îl fac din înnădituri; nu-i ușor să găsești un stejar și drept, și fără noduri, și atât de lung! Să vă spună plutașul, ca unul care știe cam ce copaci cresc în păduri!

Sfârșind ei de cioplit chila în muchii, lemnarii au așezat-o pe butuci, la oarecare înălțime de pământ, ca să poată umbla pe dedesubt. Cu această primă treabă, se spune că vasul a fost pus pe cală – prilej de sărbătoare, ca și atunci când, de pildă, se pune cea dintâi piatră la temelia unei case noi.

După ce au răsuflat puțin și au deșertat un păhărel de vin, oamenii au prins să cioplească alt stejar, ales cu mare dichis, să fie curb, dar nici prea mult, și din el au scos acea grindă arcuită prelung, care se cheamă etravă și care, formând partea din față a corăbiei, despică valul foșnind. Pe aceasta au potrivit-o la un cap al chiliei, făcând în amândouă o cioplitură de îmbinare și-apoi au prins-o vârtos, cu buloane de bronz, să nu mai poată fi clintită din loc Desigur, fierul e și mai tare și mai ieftin decât bronzul, dar are neajunsul că în atingere cu lemnul de stejar și cu apa mării, care cuprinde fel de fel de săruri, ruginește – și rugina îl mănâncă atât de repede, încât după câțiva ani nu mai rămâne din el aproape nimic. Sunt și unii care, dorind să scoată lucru ieftin, pun fier gol – însă corăbiile făcute de ei au o viață mult mai scurtă, ceea ce nu duce la o socoteală cu adevărat folos.

O dată etrava prinsă la locul ei, meșterii au trecut la capătul celălalt al chilei, în care au fixat o nouă piesă, numită etambou, o grindă dreaptă, înclinată ușor înapoi.

Aceste trei piese, îmbinate între ele, formează partea principală a construcției, cum șira spinării formează partea principală a unui schelet omenesc; ele se și numesc de altminteri „piese majore” și lasă să se bănuiască de pe acum forma viitoarei corăbii. Fiindcă nu toate corăbiile sunt la fel. Cei mai buni constructori au fost totdeodată și navigatori – și din experiența călătoriilor făcute de ei au căutat să ajungă la formele cele mai potrivite cu felul mărilor pe care aveau să le străbată aceste nave noi.

Sunt corăbii mai late sau mai înguste; primele pe de o parte plutesc mai bine, pe de alta se mișcă mai greoi.

Unele au etrava mai alungită, ceea ce le face să taie valul, în loc să încalece pe el – și astfel se leagănă mai puțin pe timp rău; în schimb, o bună parte din valurile sparte se varsă pe punte, lucru cam neplăcut, dacă nu chiar primejdios.

Dimpotrivă, corăbiile cu etravă arcuită scurt nu iau aproape niciodată apă pe punte – așa cum spunea Gherasim despre *Marta;* într-adevăr, aceste corăbii, cu prova lor robustă, nu se lasă ușor scăldate de valuri, ci se ridică

fulgerător deasupra lor, dar asta face cam grea viața echipajului, pe timp furtunos.

Când se apucă să lucreze o corabie, constructorii aleg o formă sau alta, sau una de mijloc, chibzuind să scoată un lucru cât mai bun; unii izbutesc mai bine, alții mai puțin. Unii fac pupa, partea din spate a corăbiei, retezată, terminându-se cu un perete drept, uneori ușor înclinat înapoi, socotind că acest fel de construcție, care e mai ieftin și mai lesnicios, nu aduce nici un neajuns. Alții spun că pupa terminată astfel ridică vârtejuri, stânjenind mersul corăbiei; pe deasupra, când marea e furtunoasă, valurile care vin din urmă, izbindu-se într-un perete drept, pot răsuci nava în loc, ceea ce cu adevărat e primejdios; deci ei fac pupa ascuțită, la fel ca prova, cum de pildă sunt lucrate vasele de pescuit din Marea Nordului, al căror model îl avem aici. O asemenea formă aduce și alt folos: datorită ei, apa care trece de-a lungul bordajului alunecă ușor pe lângă etambou, fără să stârnească vârtejuri în urma lui…

Dar astea sunt mici taine pe care ar fi greu să le pătrundem în adânc, cu atât mai mult cu cât șirul lor nu se sfârșește aici. Să ne mulțumim cu ceea ce a fost trebuitor ca să ne dăm seama de virtuțile corăbiei cu care vom porni la drum.

Odată cele trei piese mari puse pe cală, prinse în buloane și proptite de jur împrejur ca nici una să nu cate strâmb, meșterii s-au apucat să cioplească, perechi-perechi, coastele de stejar care vor întregi scheletul corăbiei; lucru anevoios, cerând ochi și mână de om iscusit, căci coastele nu seamănă între ele de fel, ci pornind de la mijloc se îngustează treptat, spre etravă și spre etambou, urmând o linie pe care nu oricine o poate dibui. Astăzi chiar, când planurile vapoarelor se fac după reguli inginerești, ochiul omenesc e chemat să întregească și să ajute calculele, de aceea construcția navală rămâne o artă, pe care tehnica timpurilor noi nu o înlătură, ci o ia în ajutor. Cu atât mai multă iscusință li se cerea meșterilor în trecut, când ei nu aveau la îndemână nici planuri, nici formule, nici cărți, ci numai îndelungata deprindere și meșteșugul lor.

Dacă ne urcăm pe punte, urmându-l pe Cristea Busuioc, și privim înăuntrul corăbiei, vedem coastele înșirându-se după acea linie arcuită iscusit; ar fi de ajuns ca una singură, și într-un singur punct, să fie cioplită prea mult, sau prea puțin, ca în locul acela bordajul pus deasupra să stea umflat, sau să se afunde în chip hâd, lucru care, pe lângă sluțenia lui, stârnește vârtejuri, îngreuind, uneori simțitor, mersul corăbiei.

După ce au fost cioplite, din lemn anume ales pe curbura lor, ca tăietura să ia fibra în lung, coastele au fost puse pe chilă și prinse cu aceleași buloane de bronz despre care am amintit; după un sfert de veac umezeala le-a înnegrit, dar nici unul nu-i mâncat de rugină iar lemnul în jur a rămas întreg și sănătos, ca la început.

Înșiruite după linia lor fără cusur, coastele sunt legate deasupra, fiecare cu perechea ei din celălalt bord, prin traverse ușor arcuite în sus, ca puntea care se va sprijini pe ele să îngăduie scurgerea neîntârziată a valurilor năpustite peste parapet.

Să nu ne îngreuiem mintea prea mult cu celelalte numeroase întărituri, puse în lat și în lung – și, atâta fiindu-ne de ajuns, să socotim scheletul corăbiei împlinit.

Pentru tot ce s-a făcut până acum, lemnul întrebuințat a fost stejarul vârtos; un altul, care să-l înlocuiască, nu se poate găsi. La bordaj, îmbrăcămintea care se pune deasupra scheletului, merge și un lemn mai ușor. Corăbiile ieftine, făcute în pripă și fără grijă de viitor, se mulțumesc chiar și cu lemn de brad, dar acesta, pe lângă că putrezește în câțiva ani, mai are neajunsul că în apă se umflă, iar la aer se strânge foarte mult – adică, după cum spun corăbierii, are joc mult. Or, o corabie nu se afundă până la aceeași linie mereu. Dacă merge un timp cu o încărcătură mai mică, bordajul rămas deasupra se usucă, iar între scânduri se ivesc crăpături prin care, la primul prilej, apa se strecoară înăuntru, dând multă bătaie de cap bietului echipaj. Să lăsăm deci la o parte acest lemn, folosit numai când n-ai încotro.

Un soi de conifer, numit pitchpine[2], care crește prin America de Nord, e mult căutat de meșterii corăbieri; fiind tare îmbibat cu rășină, apa nu se lipește de el, și așa scândură nici nu joacă, nici nu putrezește, viața ei socotindu-se ca și fără sfârșit. Din păcate, depărtarea de unde e adus face să-i crească prețui prea mult. Să nu mai vorbim de mahagoni, cunoscut la noi sub numele de mahon, lemn exotic, cu mari însușiri, folosit la iahturi și bărci de lux, dar care, pe lângă pitchpine e încă mai scump.

Însă de ce să ne zbuciumăm atât și să nu folosim mai departe tot stejarul, cu care s-a lucrat până acum, însușirile lui nefiind mai mici decât ale celorlalte soiuri de lemn, greu de găsit? E drept că pentru a-și dovedi aceste însușiri trebuie ales de un ochi priceput, luate numai scândurile fără cusur și apoi puse să se usuce la loc potrivit, ani în șir, douăzeci cel puțin.

Iată deci că o corabie nu se poate înfiripa de azi pe mâine, decât dacă te mulțumești să semene cu un sicriu.

Dar chiar după ce lemnul a fost găsit, pusul bordajului cere mare pricepere, mare dibăcie și mult timp. Fiindcă nu-i lucru ușor să îmbraci în scânduri tot una și una, cu fibra dreaptă și fără nod, un corp în formă de ou – și mai cu seamă să faci asta în așa fel ca între scânduri să nu rămână loc gol. Fiecare bucată de lemn trebuie croită după anumite socoteli – o formă are scândură când stă dreaptă, și altă formă capătă când o îndoi, lipind-o de coaste și bătând-o cu piroane de aramă la locul ei. Mare iscusință se cere aici unui marangoz!

O dată acest lucru sfârșit, bordajul fiind pus de jos până sus, meșterii îl netezesc cu rindeaua, apoi încep să-l călăfătuiască, adică să îndese fuioare subțiri de cânepă între scânduri, altminteri, oricât ar fi ele de bine potrivite, apa tot își găsește loc să străbată la loc nedorit. După călăfătuire, corăbiile ieftine se ung cu smoală și, cu asta, sunt gata să plece la drum…

Altfel se desăvârșește treaba, atunci când vrei s-o faci cu întregul meșteșug; peste scândura bordajului se întind mai multe straturi de chit, pe al doilea nepunându-l înainte ca primul să se fi uscat pe deplin, și când ultimul s-a întărit ca piatra, te apuci de vopsit.

Atât mai aveau să facă oamenii noștri în ziua când veni Cristea Busuioc cu pinii lui din munți. În săptămânile care trecuseră, nici unul nu stătuse cu mâinile în sân, că până să ajungă la vopsea, fuseseră multe de făcut. O corabie care a fost aruncată de valuri pe nisip, oricât ar fi de țeapănă, suferă ici, colea mici stricăciuni. Pe urmă, bordajul, în care felurite neamuri de scoici se înfig adânc, trebuie curățit cu rașcheta, un fel de daltă lungă încovoiată la vârf – și asta nu se termină într-o zi – apoi trebuie călăfătuit din nou, lucru care iarăși cere mult timp, iar la urmă trebuie dat cu chit.

În timp ce Gherasim cu Ismail făceau aceste treburi, unul în bordul drept, altul în cel stâng, Ieremia, ajutat de doi marangozi luați de la șantier, băteau scândurile punții, lucru nou pe deplin, fiindcă din puntea veche nu mai rămăsese nimic. Cât despre Haralamb, el meșterea părțile de fier, sub îndrumarea lui Anton Lupan, care umbla cu buzunarele pline de hârtii – și-n aceste hârtii avea însemnate toate cele trebuitoare pentru desăvârșirea lucrului, până la ultimul cui.

„Al naibii om!” își ziceau ceilalți, minunându-se de iscusința și de priceperea lui. EI avea răspuns la orice întrebare, de la oricine ar fi venit; știa câtă cretă și cât ulei de in fiert trebuie pus ca să iasă chitul bun, știa cum

se răsucește, în fuioare subțiri, firul de cânepă și cum se mânuiește dalta de călăfătuit, știa cum se prind scândurile punții, bătând cuiul pieziș, de sub muchie, așa fel ca scândura următoare să-i acopere floarea și deasupra să nu se vadă nimic… Pe vremea studenției, când se ducea între constructorii de corăbii de la Saint-Malo, făcuse și el asemenea treburi, ani în șir, și ucenicia de atunci își arăta acum roadele în fiecare zi. Iar dacă se întâmpla ca un lucru să-i fie totuși necunoscut, nu își ascundea neștiința sub obișnuitele bâlbâieli ale meșterilor nepricepuți, ci căuta fără sfială în cărțile lui – și îndată îți aducea răspuns.

Cum să nu te miri? Puntea era gata numai pe un sfert, iar el avea de pe acum în cap locul fiecărei babale, fiecărui tachet, fiecărei cavile care aveau să fie prinse deasupra ei – și îl îndruma pe Haralamb: „Taie de ici, îndoaie, dă gaură, nituiește!… Haide, asta-i gata, alta la rând!”… Pinii lui Cristea Busuioc abia coborau pe Bistrița, sau poate cel mult ajungeau la Siret – și fierăria catargelor era gata, toată, de jos până sus!…

Pe latura dinspre sud a barăcii, adică după colțul unde se termina șopronul cu bucătăria lui Ismail, răsărise, din a doua săptămână, un șopron mai mic. Sub el se afla acum fierăria lui Haralamb, înzestrată cu sculele împrumutate de la șantier: forja, nicovala, ciocanele și baroasele, la care mai târziu se adăugase o menghină și o mașină veche de dat găuri în fier.

Aici ostenea Haralamb din zori până la asfințit, negru de funingine și de cărbuni – uitând uneori până și de ispita basmalelor colorate care tot dădeau târcoale prin stufăriș.

Iar fiindcă un fierar are neapărat trebuință de un ajutor, îl luase ucenic pe Mihu, singurul care nu se putea lăuda că ar cunoaște vreun meșteșug, în afară de meșteritul fluierelor; dar cui îi ardea de fluiere acum?

În primele zile, ceilalți se uitaseră cam chiorâș la el și la dulăul lui. Oamenii de felul lor leagă greu un prieteșug, fiindcă ei nu înțeleg să-l lege azi, ca să-l dezlege mâine, cum se dezleagă un nod marinăresc sau o nojiță de opinci. Munceau laolaltă, stăteau la aceeași masă, dormeau sub același acoperiș, glumeau uneori, dar când era vorba să-și împărtășească vreun gând mai al lor, Gherasim se unea cu Ismail, cunoscuți de mult, Ieremia cu Haralamb, văr-su – și atât! Lui Anton Lupan încă se sfiau să-i spună fiecare păs, deși îi îndeplineau poruncile cu sârg – încă se temeau să nu răsară din el un stăpân ca toți stăpânii cunoscuți până acum.

Mihu se ivise între ei la timpul când ei se mai cântăreau unul pe altul, pe furiș, cu acel cântar nevăzut care izbutește așa de greu să măsoare greutatea

sufletului omenesc. Ce mai venise, tocmai acum, să le tulbure măsurătorile, acest ciobănaș de la oi? Ba încă însoțit și de un dulău, care să-i mârâie din te miri ce, să mănânce din mâncarea lor și în schimb să nu le aducă decât purecii?

Negrilă însă se dovedi folositor mai curând decât ar fi putut el bănui. Încă din prima seară, după ce trecu pe la fiecare și îi mirosi sfios, privindu-i pătrunzător, deși ferit, după ce dădu târcoale barăcii și șopronului lui Ismail, se duse sub chila corăbiei, unde-și făcu culcuș între doi butuci. Un ceas mai târziu, moș Ifrim, care aprinsese luminile la far și, după deprinderea luată în ultimul timp, venea la baracă să-și bage nasul mofturos prin tingiri, fu întâmpinat cu furioase lătrături…

Până atunci, noaptea, oamenii stăteau de pază pe afară, cu schimbul, să nu vină vreun răufăcător. Din seara aceea, Negrilă luă pe seama lui grija de a le păzi avutul. Pas să se mai apropie cineva prin stufăriș, pas să mai treacă pe plajă vreun pescar întârziat prin târg, fără ca întreaga Sulina să nu fie trezită din somn de lătrăturile lui!

Cu Mihu, treaba nu merse tot așa de ușor; băiatul era îndemânatic și supus, dar oamenii, cărora le fusese ucenic pe rând, și la rașchetat, și la călăfătuit, și la geluit scândurile punții, deși mulțumiți de ascultarea lui, continuau să se uite la el chiorâș. Primul care începu să-i arate prieteșug fu Haralamb, la care ucenicea acum.

Băiatul învârtea la forjă, potrivea cărbunii, aducea apă de băut, îndeplinea tot felul de porunci, iar dacă meșterul său punea pe nicovală fierul înroșit, se repezea la baros și-l mânuia cu atâta putere, încât răspândea în jur mii de scântei. La fiecare lovitură a barosului, Negrilă, care urmărea lucrul de lângă șopron, sărea în sus, lătrând, când vesel, când furios, fără să știi ce-o fi în mintea lui. În clipele de răgaz, Mihu întorcea capul spre el și-i făcea semne să stea liniștit, ca să nu se supere meșterul; atunci dulăul dădea din coadă, pesemne mândru că stăpânul său e atât de iscusit. Alteori, băiatul vedea în ochii lui o privire curioasă, de parc-ai fi zis că se miră și e gata să se pună pe râs.

— Uite-l că râde de mine, nene Haralamb! zicea cu ciudă tânărul ucenic.

— Cum o să râdă un câine, măi băiete? Asta-i bună! Ce, el e om, să râdă cum râzi tu?

— Râde, zău, nu-l știu eu? Că doar nu-l cunosc de ieri de alaltăieri! Râde și plânge la fel ca omul, după cum e vesel sau necăjit.

— Taci din gură, că astea le scornești tu!… Și chiar de-ar fi așa, la ce să râdă, de tine? Ce-ai făcut?

— Râde fiindcă mă vede negru de cărbuni. Haralamb nu mai găsea cu cale să răspundă, ci ridica din umeri și își vedea de fierul înroșit, dar din asemenea vorbe, care vădeau blândețe și suflet nevinovat de copil, începea să se simtă mai aproape de ucenicul lui.

— Vorbește ca oamenii, nu te răsti la el! îl mustra uneori pe Ieremia, când i se părea că acesta i-a dat cam aspru vreo poruncă lui Mihu.

— Ce, mă, ești zăpăug? se mira vără-su. Unde-ai auzit tu că m-am răstit?

Într-adevăr, cu toată ființa lui deșirată și ciolănoasă, Ieremia avea și-o inimă bună, și-un glas cum nu se poate mai blând. Dar lui Haralamb, acum i se părea că toți îl zădărăsc pe bietul copil. Și, pornind de la această părere a lui, întâi Ieremia, apoi Ismail și Gherasim își dădură silința să se poarte care de care mai blând cu Mihu, până ce, pe nebăgate de seamă, le deveni drag tuturora.

Cam așa stăteau treburile la acest sfârșit de mai blând. Veniseră zilele calde, când peste stuf plutesc funigei aurii, când marea începe să aburească și pescărușii zboară mai sus.

Oamenii se sculau în zori, se spălau cu apă din mare, îmbucau la repezeală ceva, spre necazul lui Ismail, care nu auzea de la nimeni o vorbă de laudă pentru truda lui – și apoi, goi până la brâu, se apucau de robotit. Roata forjei piuia sub șopron ca un gânsac fugărit, bubuia nicovala sub barosul lui Mihu, vuia țărmul de ferăstraie, rindele și ciocane, de strigăte și chiuituri.

Abia cu un ceas înaintea prânzului își amintea bucătarul că trebuie să lase rașcheta, șpaclul sau dalta de călăfătuit, ca să se ducă la oalele lui. Adesea, pe scândura de tăiat ceapă se întâmpla să frământe un boț de chit – uneori ciorba mirosea a cânepă fiartă iar mâncarea a ulei de in. Oamenii cam mormăiau – n-aveau decât să mormăie, degeaba le făcea alteori mâncare fără cusur, că ei tot nu știau să spună nimic mai mult decât: mulțumim, Ismail!

Seara, după ce se spăla de cărbuni, Haralamb tot mai păstrase năravul s-o ia razna prin stuf și să nu se întoarcă decât a doua zi, dar se ducea mai rar decât la început. În celelalte seri rămânea cu ai săi, la taifas, pe nisipul călduț, până ce se ridica luna sus. Uneori, când îi vedea tăcuți, Mihu lua cavalul și începea să picure încetișor din el sunete dulci, curate ca picăturile

de rouă ale dimineților de april; marea murmura molcom la douăzeci de pași și oamenii, gânditori, călătoreau pe cine știe ce căi, împovărați de sacul lor cu amintiri.

În unele seri, când îl lua la goană baba lui, moș Ifrim își făcea drum pe la ei cu clondirul de rachiu, se așeza pe nisip, își aprindea luleaua, apoi, tot pufăind din lulea și sugând din clondir, se apuca de sporovăit. Negrilă nu-l mai lătra, dar când îl simțea că vine, își arăta colții și începea să mârâie, ferindu-se din calea lui; poate unde îl simțea străin, fiindcă altminteri bătrânul nu făcea nici un rău, nimănui.

În ultimul timp mai fuseseră tocmiți și alți oameni la lucru, un bătrân velar cu ajutoarele lui, dar aceștia nu se vedeau pe aici; ei croiau și coseau de zor pânzele corăbiei, într-o magazie din port. Așa că, o bună parte din zi, de obicei după-amiaza, Anton Lupan și-o petrecea cu ei. Seara, în drum spre țărm trecea uneori și pe la Căpitănie. Căpitanul portului se chinuia cumplit – îi fusese dat să îndure la bătrânețe cazne pe care nu le putuse nici măcar bănui. Cu fesul dat pe ceafă, peste cei trei negi nădușiți, cu fruntea cutată adânc, de-ai fi zis că adânciturile străbat prin țeastă, până la creierul obosit, bietul om își plimba trompa pe paginile abecedarului și buchisea, gâfâind:

— O-i, oi; b-o-i, boi!…

De aici, Anton Lupan se întorcea la ai săi, schimba câteva vorbe cu ei, hotăra ce se va lucra a doua zi, apoi intra în baracă, unde se adâncea în cărți sau în socoteli.

Cam astea se întâmplaseră, cam așa decurgea viața lor, în seara când venise Cristea Busuioc cu pinii din munți.

Întorcându-se din port, Anton Lupan fu mirat să vadă un străin dând târcoale corăbiei.

— El e omul de care ți-am vorbit, domnule, îl lămuri Ieremia. Eu îi spusesem să lase pinii la Galați și să ne dea de veste prin cineva, da’ uite că ni i-a adus la nas!…

Plutașul stătea cu ochii în pământ și își mângâia stângaci toporișca de la brâu. Ceilalți se adunaseră în spatele lui, afară de Ismail, care robotea la bucătărie, silindu-se să pregătească o cină fără miros de cânepă și de vopsele, în cinstea noului venit.

Acesta ridică privirea spre Anton Lupan, nu mai puțin sfios decât la început, dar de data asta, însuflețindu-se un pic, ca firul de busuioc pe care-l scapi de sub omături și-l aduci la căldură, să înmiresmeze odaia de musafiri.

— Am auzit că plecați pe mări, domnule, zise arătându-și pieptul voinic. Iacă, nu-ți cer nici o plată pe lemnul adus – și mă leg să-ți fiu de folos și cu ascultare la tot ce mi-i porunci, numai ia-mă și pe mine, măcar până la Țarigrad, că de mult aștept prilej pentru asemenea drum!…

V

Echipajul

În aceeași seară, după cină, rămaseră în jurul mesei, la lumina felinarului agățat de grindă, sus, și ținură sfat, îndelung. Ismail nu-și mai încăpea în piele, atât era de fudul: plutașul mâncase ca un căpcăun, iar la urmă spusese, ceea ce nu spusese nici unul până acum:

— Așa mai zic și eu! Mâncare ca asta cred că nu au nici boierii, decât la zile mari!

Dar ce-ar fi fost dacă bucătarul ar fi făcut vestita lui musaca? Și dacă la urmă l-ar mai fi îndulcit și cu sarai-glii puse la borcan în sirop de trandafir?

Anton Lupan stătea în capul mesei și parcă zâmbea; un zâmbet mai mult lăuntric, de care puteai să-ți dai seama numai dacă îl cunoșteai.

— Ești bucuros că ne-a venit lemnul de catarg, domnule? îl întrebă Ieremia.

— Sunt bucuros, firește, dar mai mult mă bucur că avem încă un marinar!

— Și ce marinar! O să iasă din el un cârmaci grozav! adăugă Gherasim, fără să-l slăbească din ochi pe plutaș.

Acesta se rușină; i se părea că îl batjocoreau pentru isprava lui, că rupsese pluta tocmai când să ajungă la mal.

— Fiți îndurători, zise cu capul plecat, și-o să-mi dau silința să vă fiu pe plac, dar nu-mi găsiți vină dacă n-am văzut marea decât abia azi!

— Liniștește-te, băiete! Noi tocmai că ne minunam de iscusința ta!

Cristea Busuioc ridică ochii spre Gherasim și-l privi mirat:

— Adică nu râzi de mine?

— Auzi vorbă! N-ai înțeles că te lăudăm?

— Dar bagă de seamă să nu ne încurci! se auzi glasul lui Anton Lupan. Dacă vrei să mergi numai până la Țarigrad, spune de pe acum, să știm pe ce ne putem bizui.

— Păi dumneavoastră încotro plecați?

Era o întrebare căreia se cuvenea să-i dai numaidecât răspuns. Nu poți să iei un om cu tine și să-i spui: „Vino! Unde-o să ajungem om vedea mai târziu!…”

Anton Lupan zăbovi un timp. Pe Gherasim, pe Ieremia și pe Ismail îi lămurise oarecum. Acum, fiindcă tot trebuia să-l lămurească pe noul venit,

era clipa nimerită să-i lămurească și pe ei mai deplin – și nu strica să audă și Haralamb aceste lămuriri. Știa că vărul lui Ieremia nu umblase pe mare în viața lui, dar, dacă l-ar fi înduplecat să pornească la drum alături de el, ar fi fost mai mulțumit de el, cu toată nepriceperea lui, decât de un marinar necunoscut, cine știe cât de nărăvit, fiindcă, mai ales de când cu vapoarele, marinari cumsecade nu găseai oriunde și oricând. Pe Haralamb, de bine de rău îl cunoștea, îi știa cusururile, dar îl știa și îndemânatic, și vrednic, și isteț – putea să iasă din el un marinar bun.

— Mihule! zise, după ce gândi repede cele de mai sus. Du-te în baracă și vezi că pe masă sunt niște hărți făcute sul.

— Le știu, domnule; pe care s-o aduc?

Ia te uită! Ciobănașul își băgase nasul prin hărțile lui! La drept vorbind, ar fi trebuit să-și dea seama mai demult; uneori, când se întorcea seara din port, deși orânduite frumos, își găsea hărțile parcă puse altfel, nu cum le lăsase la prânz. Întorcând ochii spre Mihu, pe chipul lui se ivi zâmbetul acela ascuns, și așa iar zăbovi un timp, privindu-l prelung.

— Adă-le pe toate; altfel ai să le încurci.

Băiatul se supuse, fără să mai zică nimic, dar când se întoarse părea mirat și mâhnit de neîncrederea lui Anton Lupan.

Acesta alese o hartă mare care înfățișa întregul Pământ și o întinse pe masă, în fața oamenilor. Ei se aplecară deasupra, mai degrabă nedumeriți decât curioși. Vedeau prima oară o asemenea hartă, chiar cei care erau marinari vechi; alții, ca Ieremia, Haralamb sau Cristea Busuioc, poate nu văzuseră nici măcar alta, mai puțin încâlcită, de pildă, harta județului lor.

— Iată, aici e întreg Pământul, cu continente, mări și oceane – și uite unde ne găsim noi! începu Anton Lupan, împungând cu vârful creionului un cerculeț, în dreptul căruia se vedeau niște litere de necitit, ca un șir de purici. Vedeți, continuă el, aici e Marea Neagră, iar la apus, bucata asta de pământ, în formă de gheată, e Țara Românească; o credeați fără margini, dar ia uitați-vă ce mică e pe lângă restul Pământului!

Oamenii priveau harta și ascultau minunându-se, fără însă ca nedumerirea să li se fi șters de pe chip. Ieremia își duse mâna la gură și clătină din cap, gestul obișnuit al țăranului pe care-l uimește ceva.

— Adevărat, domnule, că mare-i Pământul! Păi noi ce mai suntem pe lângă el? Niște gândaci amărâți!

— Uitați-vă, continuă Anton Lupan, arătând cu creionul, aceasta este Mediterana, pe lângă care Marea Neagră pare un lighean; iar Mediterana, la

rândul ei, față de Oceanul Atlantic, ai zice că e cât un lăculeț. Pe toate aceste mări și oceane, care scaldă continentele, mișună mii și mii de corăbii și de vapoare, iar pe continente freamătă viața a milioane de oameni…

Ismail se săltă de la locul lui și, aplecându-se deasupra hărții, întrebă temător, ca și când s-ar fi așteptat să se ridice din apele mărilor o mână care să-l strângă de gât:

— Unde estem Stambul?

— Uite-l colea!

Ce poți să vezi pe hartă? Un pătrățel înnegrit… Bucătarul oftă și tăcu.

— În clipa când aici, la Sulina, soarele a apus, reîncepu Anton Lupan, fără să fi înțeles oftatul lui, în cealaltă parte a Pământului, în Alaska, în Tahiti sau în Hawai se luminează de ziuă. Când noi aici ne culcăm, trudiți, să ne odihnim, în alte părți oamenii își încep truda lor de fiecare zi. Viața freamătă necontenit pe Pământ, nu-i niciodată odihnă deplină – odihna deplină ar însemna ca Pământul să fi murit. Dacă te ostenești să cuprinzi măcar cu mintea întinderea acestei lumi, înseamnă că nu mai ești chiar așa de mic în fața ei, cum a spus Ieremia, așa de amărât. Eu unul mi-am pus în gând să ajung la unul din capetele ei, unde a rămas până azi un loc necercetat de nici un călător.

— Adică să mergem chiar la capul Pământului, domnule? întrebă Cristea Busuioc, gâfâind.

Anton Lupan se uită la toți, pe rând. Gherasim stătea cu coatele pe masă, privind neclintit harta, fără ca pe chipul lui ca de gheață să se poată citi vreun gând. Ieremia își luase mâna de la gură, dar își ținea falca și clipea din ochi, uitându-se pe furiș la ceilalți. Ismail rămăsese posac încă de adineauri; ceea ce se vorbise pe urmă ai fi zis că nu-l mai privea. Pe chipul lui Mihu se ivise o lumină arzătoare, ochii îi sclipeau, vii, fără însă ca în ei să se fi stins mâhnirea de la început; era prea mărunt, prea nedestoinic pentru ceea ce se punea la cale aici!… Cât îl privește pe Haralamb, el își trase căciula pe ochi, își băgă mâinile în sân și se suci într-o parte, înstrăinându-se de vecinii săi, cu care pesemne socotea că nu are nimic de împărțit, în clipa când se pregăteau să plece la un asemenea drum.

— Fie și capul Pământului, dacă vrei să-i zici așa! răspunse Anton Lupan la întrebarea plutașului. Dar să nu vă speriați, că ăsta nu-i un drum chiar așa de greu de făcut. Iată, în loc să faci de douăzeci de ori drumul de-aici până la Pireu…

— O fi! zise Gherasim, cu chipul de nepătruns. Ceilalți tăceau, parcă mai nedumeriți ca la început. Chiar în ochii lui Cristea Busuioc, care atâta vreme visase să plece în lume, rupându-se de gura Siretului, unde se sfârșește drumul oricărui plutaș, se ivise acum o îndoială ușor de citit. Numai Mihu asculta, îmbujorat la chip, cu aceiași ochi vii, neclintiți.

Anton Lupan se scarpină în cap, imitând fără voie gestul lui Gherasim. Era mai greu decât își închipuise, să le spună acestor oameni ceea ce ani de zile plănuise cu Pierre Vaillant și alt șir de ani își spusese lui însuși, în gând. Aveau să înțeleagă ei oare însemnătatea cercetării unui pământ încă necunoscut? Dar mai cu seamă aveau să înțeleagă cum se născuse acest plan în mintea lui? Să le vorbească despre călătoria lui Darwin, despre jurnalul bătrânului corsar, despre expediția în care pierise Arnold Vaillant? Poate că, spunându-le acestea de pe acum, când ei încă nu-l cunoșteau bine, mai degrabă i-ar fi îngrozit.

— Vreau, continuă Anton Lupan, silindu-se să nu-și piardă tonul hotărât, vreau să ajung acolo fiindcă n-au putut ajunge alții, deși s-au străduit. E un legământ făcut cu mine însumi, să nu las necercetat locul acela necunoscut.

— Și la ce bun, domnule? întrebă Gherasim.

— La ce bun?… Dacă primii navigatori care au pornit la drumuri mai lungi s-ar fi întrebat astfel, astăzi poate n-am fi avut nici măcar dovada că Pământul e rotund. Cei ce călătoresc sub îndemnuri necunoscute oricui, fac ca oamenii să știe mai multe despre lumea lor – și cu cât știi mai multe, cu atât te poți socoti mai stăpân peste ea. Apoi, asemenea călătorii ajută oamenilor să se apropie între ei, să rupă hotarele care-i despart, întâi hotarele județului unde s-au născut, apoi pe al țării lor, al altor țări, al continentelor, iar la urmă hotarele lumii întregi. Așa, într-o zi, când lumea va avea drumuri bătute în toate părțile de călători, când nu va mai rămâne loc tainic nicăieri, Pământul nesfârșit întins în fața noastră ne va înspăimânta mai puțin și noi nu ne vom mai vedea atât de mici în fața lui. E oare greu de înțeles ceea ce vă spun?

Nu răspunse nici unul; numai Mihu șopti: „nu!” – dar pe el nu-l băgau în seamă, nimeni nu-l auzi.

— Acum de ce taci, Ismaile? Te arătai mai voinicos la început!

Bucătarul ridică ochii lui galbeni, de câine obidit:

— Mergeam!

— Așa e, domnule! se auzi și glasul lui Gherasim. Suntem marinari, ne-am înțeles să te urmăm, o să mergem cu supunere oriunde vei dori! Eu unul te cunosc de mult, știu că n-o să ne duci decât pe drum bun.

— Bine; dar aș vrea ca mai înainte să înțelegeți cu toții ceea ce mi-am pus în gând.

— Ei, ce nu înțelegem azi, o să înțelegem mai târziu. Altceva s-a încâlcit în capul meu acum, după câte ne-ai spus: călătorii care au cutreierat lumea, cum ar fi Magellan, Columb și mai știu eu care alții, că doar am auzit și eu de ei, au avut la îndemână mijloace îndestulătoare și tot le-a venit greu. Noi, oare, cum o să ne descurcăm? Ai dumneata, sau îți dă cineva atâția bani ca să putem pleca la un drum așa lung?

— Am, pentru început; în orice caz, destui ca să terminăm corabia și să vă plătesc pentru ce-ați muncit.

— Mai pe urmă cine plătim? întrebă Ismail neliniștit, pe drept cuvânt.

La kir Iani avusese șapte lire turcești pe lună; Anton Lupan îi făgăduise zece – rămăsese cu el pentru alte pricini, nu pentru acest chilipir – dar și banii își aveau rostul lor, nu se putea lipsi de ei, că doar cum să trăiești, din vânt?

— Nu-ți face griji, Ismaile. Tot eu am să vă plătesc, ba o să aveți chiar parte la câștig.

— Si asta câștig de unde luam? stărui bucătarul, fără să se fi liniștit.

— De unde îl lua și kir Iani.

— Caram marfa, Pireu, Stambul?

— Da, anul ăsta, până la vara viitoare, o să cărăm marfă, la Stambul, la Pireu, în Mediterana, pe unde om găsi mușterii.

— Și mai pe urmă? stărui Ismail.

— La vara viitoare cred că o să avem strânși destui bani ca să pornim la drum, dincolo de Gibraltar, spre Pernambuco, Rio de Janeiro, Buenos Aires… Pricepuși? răspunse Anton Lupan, arătând pe hartă drumul presupus.

Știa că una era s-o spună, și alta s-o poată împlini; bănuia greutățile care aveau să se ivească în cursul acestui drum atât de lung, simțea că pe deasupra aveau să mai fie altele, încă de nebănuit, dar nu se putea arăta șovăitor tocmai acum, când oamenii păreau așa de îndoiți.

Până la Gibraltar, bucătarul nu spuse nimic; numai când văzu creionul luând-o peste ocean, icni și începu să îngâne repede, parcă năucit:

— Allah-Allah-hu!…

— Iată unde trebuie să ajungem! continuă Anton Lupan, oprindu-se cu creionul la Capul Horn, colțul cel mai de miazăzi al Americii de Sud. Ei, Ismaile, mai ai ceva de zis?

— Caram marfa, câștigam puțin, răspunse bucătarul, după ce-și reveni.

— Asta de unde știi?

— Kir Iani am spus.

— Dar ce-ai fi vrut tu, să-ți arate adevăratul lui câștig? Atunci i-ați fi cerut să vă plătească mai mult.

Bucătarul nu părea liniștit nici acum: se tot foia, aruncând priviri piezișe spre oceanul care se întindea de la Gibraltar până la coastele Americii de Sud.

— Știu ce vrei să spui! continuă Anton Lupan, ca și când ar fi înțeles gândul lui. E una să navighezi în ligheanul tău, pe la Pireu, pe la Stambul, și alta să te avânți până la capul Pământului. Ai să spui că aici nu vă pândeau primejdii prea mari, și chiar dacă ar fi fost să se întâmple ceva, nu era greu să vă întoarceți în porturile voastre, să găsiți altă corabie și alt căpitan. Ai dreptate, m-am gândit și la asta. Îndată ce vom ajunge la Stambul, o să asigurăm corabia la o societate mare și în contract o să vă pun, ca parte egală, pe fiecare din voi, încât, dacă ni s-o întâmpla vreo nenorocire, în orice parte a lumii am fi, o să primiți atâți bani ca să vă puteți întoarce acasă și să trăiți un timp, fără griji.

— Asta bine am gândit! încuviință Ismail. Dar vream știm…

Aici, Gherasim, care de câtva timp începuse să se uite la el cam chiorâș, nu se mai putu înfrâna și izbucni:

— Ia ascultă, mă turcule, de când te-ai făcut tu așa cusurgiu? Ei, fir-ai să fii! Ce, ai uitat câți căpitani au tras de tine ca de-un catâr? Ai uitat câți ghionți ai mâncat de la ei? Ia să-mi spui tu mie, de câte ori te-au aruncat în brânci pe schelă și te-ai pomenit în praful de pe chei, numai cu șalvarii și cu turbanul din cap? Dar de căpitan Mehmet ai uitat, că tu mi-ai povestit cum te-a băgat la închisoare, fiindcă i-ai cerut dreptul tău pe un an?! S-a plâns la poliție, domnule, că l-a amenințat cu moartea – și poliția l-a crezut. Ce zici, Ismaile? Mi se pare că ai stat vreo două săptămâni închis! Și-acum face nazuri, al dracului turc!…

Gherasim mai bombăni ce mai bombăni, apoi se întoarse spre Anton Lupan, scărpinându-se în cap, și își dezvălui și el nedumerirea lui:

— Domnule, dar corabia noastră o să poată oare înfrunta un asemenea drum? Ți-am spus că o cunosc și știu că multă lume se minuna prin porturi

când auzea ce furtuni am întâlnit. Vezi dumneata însă…

— Tu de ce nazurim? sări bucătarul, cu mare arțag.

— Liniștește-te, că nu face nazuri! interveni Anton Lupan. Omul a întrebat… Gherasime, crezi cumva că Magellan sau Columb, de care mi-ai vorbit, au avut corăbii mai mari? Sau chiar să fi fost așa, crezi că erau lucrate cu iscusința de azi? Ca să nu mai spun că noi întrebuințăm acum pânze împărțite mai bine și că, pe deasupra, folosim toate învățămintele rămase de la navigatori în câteva sute de ani… Deci să nu ne îndoim de corabia noastră ci mai degrabă să ne întrebăm dacă noi vom fi vrednici de ea.

— Și asta e de întrebat, încuviință Gherasim, înclinând din cap. Din toți, numai dumneata, cu mine și cu Ismail suntem marinari…

— Nu uita că și Ieremia a umblat pe mări câțiva ani.

— N-am uitat, și nu l-am uitat nici pe flăcăul ăsta, care a venit azi, că doar eu m-am minunat cel dintâi de îndrăzneala lui; ți-am spus, o să fie un marinar bun. Dar chiar așa, suntem numai cinci; ne mai trebuiesc vreo trei oameni; de unde-i luăm?

— Nu-i nevoie să ne înghesuim atâți; dacă am mai găsi încă unul, cred că ne-ar fi de ajuns, ca să avem la drum trei schimburi de câte doi… Ce zici, Haralamb, mergi și tu?

Flăcăul se suci și mai mult, închizându-se în pielea lui, ca un arici. Parcă de plecat pe mări îi ardea lui acum?

— D-apoi eu nu-s marinar. Le ce să vă-ncurc?

— N-ai să ne încurci de loc; dimpotrivă, ai să ne fii de folos. Marinăria se-nvață, nu-i așa, Gherasime?

— Se-nvață, dar până să se-nvețe, ar însemna să ne trudim noi în locul lui.

— Iar nazurim? sări Ismail. Domnule, luam, învățam Haralamb, facem marinar bun!

— Ei, Haralamb, nu răspunzi?

— Nu merg, domnule! Să nu fii supărat, dar eu am de gând să mă-nsor, să intru în rândul oamenilor.

Și după ce zise acestea, flăcăul se posomorî și se strânse mai mult în pielea lui de arici, ca să nu se mai lege nimeni de el.

— Vai de capul tău! îl batjocori Ieremia, pufnind. Ai să intri tu în rândul oamenilor când m-oi călugări eu! Parcă nu te știu?!

— Ce facem, Gherasime? zise Anton Lupan, un pic descumpănit de împotrivirea lui Haralamb, pe care se mira că nu-l câștigase de partea lui, în mai bine de nouă săptămâni. N-aș vrea să luăm așa, orice om s-o găsi.

— Aici ar fi și greu să-l găsim. Să vedem, domnule, să așteptăm; zilele astea trebuie să vină *Penelopa*, că prea a zăbovit mult, și cred că am să-l înduplec pe Marulis – barem pe ăsta îl știu, e om cinstit și marinar bun. Kir Iani și-o fi întregit echipajul între timp, așa că n-o să mă împiedice inima să i-l fur.

Ismail se posomorî; îl rugase pe Marulis să-i aducă un borcan cu saraiglii adevărate, de la Stambul, dar uite că *Penelopa* nu se mai întorcea, deși de la plecarea ei trecuse mult timp.

— Kir Iani nu mai veneam! zise cobind. Am înecat pe drum…

— În sfârșit, până la plecare mai avem timp, O să așteptăm! hotărî Anton Lupan, rotindu-și privirea de la unul la altul, pe rând.

Ajungând la plutaș se opri; se vede că acesta era un om sfios și tăcut; pusese o întrebare, căpătase răspuns, dar de atunci nu mai spusese nimic. La drept vorbind, se cam grăbiseră să-l numere printre ei, fiindcă o vorbă limpede nu ieșise încă din gura lui.

— Ia spune, omule, ce-ai hotărât? Vrei să mergi numai până la Țarigrad? Ai grijă să nu ne încurci!

— Apoi, domnule, ce mi-e Țarigradul, ce mi-e capul Pământului?! răspunse Cristea Busuioc, fâstâcit.

Oamenii se puseră pe râs, înveseliți de copilăria acestui răspuns, pe cât de limpede, pe atât de deschis. Râdea până și Ismail, uitându-și necazul cu saraigliile așteptate de la Stambul, ba chiar și Haralamb, cu toată înfățișarea lui de arici. Numai Mihu stătea tăcut în colțul lui, uitându-se la Anton Lupan cu ochii vii și totdeodată mâhniți. Întâlnindu-i privirea, acesta clipi:

— Ce-i, Mihule?

Băiatul mișcă din buze, fără să spună nimic; în schimb, ochii vorbeau destul – și deodată, pe chipul lui Anton Lupan se ivi zâmbetul acela greu de văzut.

— Adică la tine de ce nu m-oi fi gândit? întrebă, scărpinându-se iarăși în cap, ca Gherasim.

La drept vorbind, se gândea de la un timp, iar adineauri, când cu hărțile, gândul îi zăbovise asupra lui, destul de hotărât – numai că băiatul i se părea prea crud.

— Te pomenești că vrei să mergi și tu!

— Ce să facem cu un copil? mormăi Gherasim. Anton Lupan continuă, ca și când nu l-ar îi auzit:

— Ia spune, Mihule, nu te sfii!

— Aș merge, domnule! răspunse băiatul, cu obrajii arzând.

Apoi își lăsă capul în pământ și adăugă mai încet, strecurându-și pe sub gene privirea temătoare spre Gherasim:

— Numai să nu vă încurc… Eu n-am mai fost niciodată pe mare, nu sunt de loc priceput…

Și deodată, cuprins de teama că ar putea să rămână singur pe țărmul acesta pustiu, să se despartă de ceilalți, și mai cu seamă de Anton Lupan, care se purtase cu el așa de înțelegător și de blând, băiatul izbucni:

— Dar ia-mă, domnule, și am să fac tot ce mi-oți porunci! Zău, nene Gherasime, am să mă silesc zi și noapte, mă jur să nu-ți ies niciodată din cuvânt!

— La urma urmei, zise Anton Lupan, șovăind mai mult din pricina lui Gherasim, n-ar strica să-l luăm. Pe orice corabie e nevoie de un mus.

— Ce-i acela mus? întrebă Mihu, gâfâind.

— Un fel de ucenic-marinar.

— Apoi atunci, mai ales dacă-i vorba să fiu numai ucenic, ia-mă, domnule, și-am să fiu ucenic bun!…

— Ce zici, Gherasime?

— Știu eu?! Dacă dumneata socotești… Altminteri, ce să spun, băiatul e inimos, destoinic, voinic, doar îl știu. S-ar putea să iasă din el un marinar priceput…

Mihu asculta cu sufletul la gură. Urechile îi vâjâiau și parcă totul se rotea în jurul lui. Numai ca prin vis îl auzi pe Anton Lupan zicând:

— Dar o să fie muncă grea, băiete, o să întâlnim furtuni și alte primejdii, au să treacă ani până să venim înapoi… Aici glasul îi șovăi, apoi se auzi mai încet, dar parcă mai dârz:

— …Dacă om mai veni!

Câteva clipe se lăsă tăcere adâncă; marinarul e învățat cu primejdiile, iar gândul neîntoarcerii face parte din primele lui deprinderi; în tăcerea aceasta nu era spaimă, ci o îndârjire aspră, care le făcea chipurile reci și neclintite, ca ale unor stane de piatră. Numai Ieremia aruncă o privire piezișă spre văra-su, ca și cum s-ar fi temut de mustrarea acestuia. Însă, cu toate că se ținea deoparte, acum, chiar și chipul lui Haralamb era neclintit și aspru ca piatra.

— Merg, domnule!… șopti Mihu.

În tăcerea clipei, șoapta suna ca o hotărâre, ca un legământ pe viață. Iar băiatul, ca și când s-ar fi temut să nu-i fie judecată rău pripa cu care spusese o vorbă ca asta, adăugă și lămurirea lui, pentru judecătorul aspru:

— Parcă dacă aș fi intrat la stăpân, știu eu când m-aș mai fi întors acasă?!

Alte câteva clipe se priviră în tăcere, unii pe alții; chiar și inima lui Haralamb părea tulburată. După aceea, Anton Lupan înclină din cap și vorbi, schimbând glasul:

— Ieremie, mâine să te duci în port și să faci rost de haine marinărești pentru Cristea Busuioc și pentru băiatul ăsta!

Mihu se făcu roșu, apoi alb ca varul, și iarăși roșu, de-ai fi zis că obrazul lui e felinarul pe care moș Ifrim îl aprindea seara sus în turla farului.

— Dar Negrilă, domnule? întrebă, amărându-se iarăși.

— Îl luăm și pe el, de bună seamă! Dacă nu i-am dat lui Ieremia poruncă pentru dânsul, mi-am închipuit că n-ăi fi dorind să-ți îmbrăcăm și câinele marinărește!

Chiotul lui Mihu îl făcu pe Negrilă să tresară și să se repeadă la el, cu priviri neliniștite și întrebătoare. Apoi câinele și stăpânul o luară la goană împrejurul barăcii, se rostogoliră pe nisipul umed, chiuitul se amestecă în întuneric cu scheunatul și cu lătrăturile, într-o nestăvilită hârjoană. Când băiatul se întoarse la masă, jumulit și lățos ca zlătarii, urmat de dulăul care gâfâia cu limba scoasă, ceilalți puneau la cale treburile de făcut în ziuă următoare; acum începea călăfătuitul punții și vopsitul bordajului. Bucătarul își freca mâinile, cu un zâmbet de mulțumire înfipt în mustața-i țepoasă.

— De ce te bucuri așa, Ismaile?

— Daca vopseam, pe urmă zgriam-pictam…

Firește, corabia trebuia să aibă scris numele, pe bordaj – la pupa și la prova – treabă pe care cine ar fi putut s-o facă mai bine decât bucătarul? Ismail se bucura de pe acum la gândul că o să-și arate meșteșugul, căruia, la Stambul, proprietarii de caice și barcazuri îi arătau multă prețuire. Se și vedea, cocoțat pe schelă, cu penelul într-o mână, în alta cu cutia de vopsele…

— N-o să fie nevoie, zise Anton Lupan – nepăsător, tâlharul! – fără să se gândească la dezamăgirea bucătarului.

Dar vorba asta pe Ismail parcă îl îmbrânci într-un cazan cu smoală.

— Nu zgriam? întrebă, clătinându-se.

Cum adică să nu scrii? Ce, o corabie poate să plece la drum fără nume?

— O să turnăm litere de bronz, la șantier, continuă căpitanul, cu o cruzime de care nu-și dădea seama.

— Turnam?… făcu năucit bucătarul.

— Da; așa n-au să se mai șteargă, n-o să trebuiască să te ții tot timpul cu pensula pe lângă ele.

— Nu ștergeam?…

— Și pe urmă, bronzul e mai frumos decât vopseaua!

— Mai frumoz?

Iată ceva ce nu putea să intre în mintea bucătarului; dar el nu găsi cu cale să arate vreo împotrivire, nu era lucrul lui, nu-i rămase decât să-și plece capul în pământ, cuprins de o grea tristețe… Ți se înecară corăbiile, Ismaile!

— Dar de chemat cum o să se cheme corabia noastră, domnule? întrebă Ieremia.

Bucătarul se uită la el, ca la unul venit de pe altă lume. Ce să mai vorbești de numele corăbiei, dacă ai de gând să-l torni în bronz, în loc să-l pictezi frumos, cu vopsele, galben și portocaliu împodobit pe margini cu verde?

Anton Lupan tăcea, cu gândul dus în depărtare; mai vorbise o dată de numele acesta cu Pierre Vaillant, la cheiul Galatei – trecuseră de atunci patru ani de zile.

— Cred că numele unei corăbii trebuie să cuprindă în el dorurile, năzuințele echipajului, răspunse aproape cu aceleași vorbe pe care le rostise la vremea aceea. Dacă i-am tălmăci numele vechi, și i-am spune *Speranța*, socotesc că ar fi cel mai bine.

Oamenii ridicară din umeri; numele nu li se părea nici frumos, nici urât – și-apoi, până nu se deprindeau cu el, nu le spunea nimic, după cum nu spune nimic numele noului-născut, decât poate părinților care l-au ales și s-au gândit la el de cine știe cât timp. După cum, atunci când i-am întâlnit prima oară, nu ne spuneau nimic numele lui Anton Lupan, lui Ieremia, Gherasim, Mihu, Cristea Busuioc sau Ismail. Dar într-o zi, numele corăbiei avea să. fie pentru ei cuprinzător și viu, ca numele copilului care a crescut.

Tot așa cum, în acea zi, numele oamenilor adunați aici vor fi pentru noi mai cuprinzătoare și mai vii…

Priviți-i de pe acum, căci în acea zi au să ne fie dragi, o să ne bucurăm de izbânzile lor și-o să suferim când i-om vedea încolțiți de primejdii sau

nefericiți. O să ni se pară uneori că seamănă între ei, că o vorbă spusă de unul ar fi putut fi spusă de vecinul lui; dar oamenii nu s-au adunat laolaltă ca să se întreacă în vorbe de duh, ci ca să mâne corabia pe mări, spre capătul lumii, prin grele încercări, înfruntând dușmani și furtuni.

Uneori Ismail va rămâne ceasuri întregi sub punte, închis în bucătăria, lui; dacă nu]l vom vedea pe afară, să nu credem că a murit. Cristea Busuioc va tăcea zile în șir; să nu-l socotim nici prostănac, nici mut… Să nu ne așteptăm ca fiecare să iasă în frunte, înfățișându-se ca un erou: poleit, după tipic.

Dar când vom spune: „*Speranța* a pornit la drum”, vom vedea nu numai corabia, tăind valurile cu toate pânzele sus, ci în mintea noastră vor răsări ei toți, aliniați în rând, cu părul fluturând, privind spre orizont, mândri și dârji, în sunetele marșului triumfal pe care etrava îl ridică în clipa tuturor plecărilor, oricare ar fi primejdiile de înfruntat în drum.

Așa se alcătui, echipajul *Speranței* la sfârșitul acelei luni; mai lipsea, un om – pe Mihu nu te puteai bizui; era numai ucenic – iar ca să-l înduplece cineva, pe Haralamb nu fusese chip. Așa ajunseră marinari Cristea Busuioc, plutaș de pe valea Bistriței și Ieremia, țăran din sus de Buzău, așa ajunse mus Mihu, cioban de pe la Câmpulung.

Dacă nu și-ar fi cunoscut oamenii, în seara aceea, Anton Lupan, ar fi fost îngrijorat și nemulțumit: în afară de tânărul mus, care zburda în jurul barăcii, parcă ieșit din minți, ceilalți, se duseră la culcare închiși în ei, cu capul în pământ, tăcuți. Dar el nu vedea în asta șovăială sau descurajare, ci semnul marilor griji; căci erau oameni în toată firea, știau ce legământ au făcut, ce greutăți și ce primejdii îi așteaptă în viitorul lor drum – nu se lăsau amăgiți. Singurul cu adevărat mâhnit era bucătarul, și pe drept cuvânt.

— Tu de ce-am tăcut? pufnea către Gherasim, neputând adormi. De ce n-am spus zgriam-pictam Ismail?…

VI

Paznicul farului

În zilele următoare lucrul căpătă o însuflețire care te mira, dacă te gândeai ce posomorâți erau oamenii când se duseseră la culcare după acel sfat. Dar iată-i că munceau de la ivirea zorilor până după apus, iar în tot acest timp țărmul răsuna de strigăte și chiuituri, deși, dacă te-ai fi apropiat și te-ai fi uitat în ochii fiecăruia, pe rând, ai fi văzut încă, la unii mai limpede, la alții mai ferit, același semn de neliniște și nedumerire zbătându-li-se în priviri.

Dar venise luna iunie, ziua era mare, timpul părea că se statornicise blajin, și ei, mânați de îndemnuri ascunse, munceau de dimineață până seara, cu sârg. În timp ce o parte din echipaj vopsea bordajul, mânuind pensulele grăbiți, ceilalți, împreună cu cei doi marangozi de la șantier, desăvârșeau înlăuntrurile corăbiei.

Acum, când treaba se apropia de sfârșit, acest interior, pornind de la provă, se înfățișa iată în ce chip:

O încăpere destul de strâmtă, fiindcă pe corăbii locul trebuie bine chivernisit, alcătuia bucătăria lui Ismail. Ea avea la mijloc un spațiu liber de un metru și jumătate pe doi, ceea ce, dacă stai să te gândești, nu e prea puțin. Într-un bord erau dulapuri pentru crătiți și vase, iar în fața lor mașina de gătit. În bordul celălalt se aflau alte dulapuri, încăpătoare, destinate restului de ustensile bucătărești, a căror listă fusese întocmită de Ismail, după ce se gândise îndelung la toate felurile de bucate pe care urma să le gătească pentru ghiauri; tot aici aveau să-și găsească locul cutiile cu arome și condimente, de care nu se poate lipsi niciodată un adevărat bucătar, fie c-ar fi el franțuz, fie c-ar fi turc. Spre prova, printr-o ușiță strâmtă, puteai intra, numai pe jumătate, în acea mică încăpere numită cambuză, nelipsită pe nici un vas, în ea îngrămădindu-se proviziile, ca în cămara obișnuită a unui gospodar.

Deasupra acestei ușițe era scara care ducea pe punte, prin tambuchiul de lângă cabestan. O altă ușă, asta însă făcută pe măsura unui om adevărat, răspundea în încăperea următoare, cabina echipajului, luminată de un spirai larg. La peretele din fund al acesteia erau câte două paturi suprapuse, iar între ele, un dulap mare, cu șase despărțituri, câte una pentru fiecare om din echipaj. În borduri se mai aflau încă două paturi și deasupra lor, ca spațiul

să nu se piardă în van, se întindeau, pe toată lungimea cabinei, rafturi spațioase, bune pentru orice întrebuințare ai fi vrut să le dai. În sfârșit, la mijloc se vedea o masă, fixată în podea, cu două tăblii care se puteau lăsa în jos, îngăduind oamenilor să se miște în voie prin cabină, chiar dacă ar fi fost toți adunați laolaltă – ceea ce pe o corabie nu se poate întâmpla decât foarte rar.

Pereții, tavanul și mobila acestei cabine nu erau făcute din vreun lemn scump, ci din brad românesc, atât de cunoscut lui Cristea Busuioc, de altminteri ca și celorlalți; dar bine netezit, chituit cu îngrijire și apoi vopsit în alb, lemnul acesta ieftin dădea încăperii o înfățișare luminoasă, care te îmbia. De nenumărate ori pe zi, oamenii își lăsau lucrul o clipă și se duceau să-și arunce ochii pe spirai în cabina lor, de care păreau mândri ca de un palat.

În spatele acestei cabine se afla magazia, căreia marinarii îi mei spun și hambar, întocmai ca oamenii de la uscat. Ea se întindea cam nouă metri în lungime și, ocupând pe corabie spațiul cel mai larg, așa cum se și cuvenea, putea să primească zece vagoane de încărcătură, dacă era vorba de mărfuri cu volum mijlociu, adică nu din cele care trag prea ușor la cântar. Patru țevi de grosimea unui par de gard, puse la depărtări egale, două într-un bord, două în celălalt, străbăteau magazia, de la punte până la santină – cum se numește spațiul de sub podea – și prin ele puteau să se introducă sonde, ca să se vadă dacă nu s-a adunat apă care să amenințe mărfurile din hambar.

Gherasim și Ismail socoteau că sondele acestea, neîntâlnite de ei pe nici un barcaz, ar fi o zadarnică bătaie de cap. Ei știau că în santină se adună apă și că, din când în când, trebuie s-o pompezi afară, dacă ți-e milă de căpitan. Altminteri, dacă ți-a fost lene, sau ai uitat, ce te privește pe tine, că doar nu-i marfa ta!?

— Țineți seama că de data asta vă privește pe toți în chip egal! îi lămuri Anton Lupan, amintindu-le hotărârea lui de a împărți câștigul cu fiecare om din echipaj. Pe urmă, nu uitați că tot ar fi trebuit să punem în magazie niște stâlpi, care să susțină puntea. M-am gândit să-i înlocuim cu aceste țevi, ca pe vasele mai mari, și astfel să facem două treburi deodată, cu aceiași bani.

— Asta bine am judecat! recunoscu Ismail, înclinând din cap.

Și se întoarse repede la treabă, încântat de iscusința noului său căpitan. Puntea fusese călăfătuită și acum, bucătarul cu Gherasim o smoleau, într-un ceaun, pus pe pirostrii la adăpost de vânt, jos sub bordaj, Mihu topea smoala, ca un pui de drac care pregătește caznele păcătoșilor aruncați în iad.

Așa, fumegândă, cei doi o luau într-un fel de ibrice și o turnau peste calafat, între scândurile punții, cu o îndemânare care te uimea, de-ai fi zis că întind niște șnururi negre, drepte, fără noduri – treabă obișnuită pentru orice marinar.

În acest timp marangozii potriveau blănile de brad ale bocaportului, care închide gura magaziei, o deschizătură în punte, lungă de trei metri și lată de doi, destul de mare, ca la încărcatul mărfii să nu fie belea.

Lipită de hambar, spre pupa, se afla cabina căpitanului, cu două paturi la borduri, cu o masă mare la mijloc, cu felurite dulapuri și rafturi, pentru haine și cărți, totul de brad vopsit alb, ca și în cabina echipajului, și luminat de asemenea printr-un spirai. În sfârșit, din ușă pornea scara care ducea pe punte, la cârmă, sfârșindu-se sub un tambuchi larg.

În cufărul său, Anton Lupan avea, pe lângă alte instrumente de navigație, o busolă din cele mai noi, cu roza vânturilor cât jumătatea roții de car. O cumpărase la Pireu, de la comandantul unui bric italian, care fiind la ananghie, în urma jocului de cărți cu niște potlogari, ar fi fost în stare să vândă tot vasul numai să scape cu obrazul curat.

Busola fu pusă pe punte, la cârmă, într-un habitaclu de stejar, lucrat de mâna iscusită a lui Haralamb, care, terminând cu fierăria, redevenise tâmplar. De altfel și roata cârmei, timona, cum se spune între marinari, ieșise tot din mâna sa, lucru frumos, lustruit, de ulm alb, numai că pentru cavile trebuise să ceară ajutorul unui strungar.

Tot el cioplea azi catargele, pe mal, ajutat de plutaș, după măsurile date cu mare grijă, ca întotdeauna, de Anton Lupan.

Cristea Busuioc mânuia barda și cuțitoaia cu milă, ca și când ar fi cioplit în inima sa, iar când îl vedea pe Haralamb desprinzând așchii groase, nepăsător cu minunea aceea de pini drepți și înalți, de-ai fi zis că are suflet sângeros, de casap, își băga mâna în barbă și gemea, încruntat.

Apoi se sfârși chinul, catargele erau gata, netezite, date cu ulei de in să nu poată crăpa, aveau puse crucetele, apoi feluritele inele, fiare și întărituri care robeau pentru totdeauna ceea ce mai rămăsese din bieții copaci… Se apucaseră de alte treburi, tăiau cabluri de oțel, le îndoiau la capete peste rodanțe de fier zincat, le matisau făcând ochiuri care să nu se desfacă, să nu se roadă ani și ani – dar plutașul, cu ochii la așchiile rămase pe mal, tot mai ofta…

După cum e de înțeles, dacă ei ajunseseră să facă din aceste cabluri sarturile și straiurile cu care se leagă catargele, ca vântul și mișcările

corăbiei să nu le rupă, sau să le îndoaie cumva, înseamnă că treaba nu mai avea mult până la cap. Se uscase de mult vopseau pe bordaj, vopsea cenușie, după hotărârea lui Anton Lupan, ca să nu se murdărească la fietece pas, cum s-ar fi întâmplat dacă foloseau albastrul-azur, propus de Gherasim, sau portocaliul dorit de bucătar. Se terminase și cu turnatul smoalei pe punte, peste calafat, se pusese cârma, busola – ancorele cu lanțurile lor grele se aflau de mult la locul destinat, pânzele se coseau de zor, în port, de către acel bătrân velar, catargele și bompresul erau gata, iar sarturile și straiurile, așa cum am văzut, se desăvârșeau bucată cu bucată, după măsurile date de Anton Lupan. Totul făcut cu chibzuială, scris mai întâi pe hârtie ori trecut în plan, ca să nu te pomenești la urmă că lipsește ceva, sau că altceva nu-i bine măsurat. Și totuși, mai rămăsese un lucru, la care nu se gândise nimeni – și uitat ar fi rămas, dacă Ismail nu s-ar fi dovedit mai cu grijă decât toți ceilalți.

Într-o zi, pe la ora prânzului, văzând că bucătarul nu cheamă oamenii la masă, Anton Lupan își vârî nasul sub șopron și, lângă oalele care fumegau, îl văzu pe Ismail adâncit într-o treabă de lemnar, alcătuind un fel de ladă ciudată, al cărei rost nu-l înțelegea.

— Ce faci cu lada asta, Ismaile? îl întrebă, mirat.

— Nu estem ladă! răspunse bucătarul, cu mâna pe ciocan.

— Dar atunci ce-i?

— La urmă vedeam!

Peste un ceas, când Anton Lupan reveni, nerăbdător, oamenii fiind înfometați, constată că lucrul lui Ismail, desăvârșit, nu era altceva decât un coteț, adăpostul obișnuit al câinelui de pază, care poate fi văzut în curtea oricărui târgoveț și-n ograda oricărui țăran; numai că bucătarul, în marele lui elan, îi făcuse și ușă, cu balamale și chiar cu zăvor, iar deasupra îi tăiase o ferăstruică rotundă, poate cu gândul să-i pună și geam.

— Ce-i cu cotețul ăsta?

Ismail se ridică, își îndreptă spinarea, răsuflă ușurat și în sfârșit răspunse printr-o întrebare, mândru c-o luase înaintea celorlalți:

— Negrilă unde dormeam?…

Anton Lupan se scărpină în cap, destul de încurcat, recunoscând în sinea lui că lăsase o lipsă serioasă în plan.

După prânz, bucătarul își sfârși treaba, vopsind cotețul în portocaliul pe care nu-l putuse da pe bordaj, iar în față, deasupra ușii, scrise, cu verde, albastru, roșu și galben, numele noului ei proprietar.

În timp ce mânuia penelul, încântat, se gândea că ar fi trebuit să mai adauge ceva, de pildă: „Bine am venit!” sau „Dormeam ușor!” dar acum era prea târziu: locul de deasupra ușii, lăsat prea mic, nu-i mai îngăduia.

A doua zi, cotețul fu urcat pe punte, la pupa, și prins în buloane, ca să nu-l poată lua nici un val.

Așa uită Ismail necazul cu literele de pe bordaj, turnate în bronz, în loc să le picteze el, cum s-ar fi cuvenit dacă ar fi avut de-a face cu un căpitan mai puțin ciudat. Noroc că Anton Lupan se oprise cu bronzul la bordaj; dacă ar fi încercat să pună acele litere spurcate și pe cotețul lui Negrilă, pe care nici măcar nu-l avusese în plan, ieșea tămbălău de se auzea pân’ la Galați…

Acestea se petreceau pe la jumătatea lunii iunie, când nu mai trebuiau multe zile ca totul să fie gata, și corabia, dată la apă, să se desprindă de țărm, înfruntând primul val. Dar până atunci veniră două întâmplări, la care nimeni nu se aștepta. Prima, întâmplare cu haz, împlini bucuria lui Ismail, mulțumindu-l cu vârf și-ndesat în pasiunea lui de zugrav; a doua, zguduitoare, avea să dezvăluie o taină grea, umplând de zbucium inimile tuturora, dar mai cu seamă pe a lui Anton Lupan.

* * *

Nu toate zilele sunt frumoase în iunie, cerul nu rămâne totdeauna limpede și înalt, uneori îl acoperă nori grei, îl brăzdează fulgere în zig-zag, îl zguduie tunetul, făcându-l să fluture ca velele unei corăbii în uragan. Vântul se pornește când cenușiu, de la uscat, când vânăt, din larg; atunci, marea prinde să se umfle și să freamăte, nisipul fâșâie și foșnește, biciuind frunza țepoasă a pirului și-a buruienilor de pe mal, totul se culcă la pământ și se jeluie, neputând ține piept năvălitorului blestemat. Vai de bieții pescari pe care asemenea furtuni, iscate din senin, îi prinde în larg! Vai de marinarii ale căror corăbii sau barcazuri sunt șubrede, au pânzele slabe și căpitani nu îndestuli de bravi!

Dar aceste furtuni, atât de înspăimântătoare pentru cei din larg, pricinuiesc adesea pagube chiar oamenilor de la uscat.

Într-o dimineață, după ce toată noaptea vântul zgâlțâise acoperișul, iar ploaia bătuse furioasă în geam, kir Aristide Panaiotis, stăpânul locantei din port, dacă nu l-ați uitat, își găsi vechea lui firmă dată la pământ și făcută praf.

Moș Ifrim, care îndată ce stinsese felinarele la far venise să-și bea obișnuitul pahar de rachiu, în loc de ceai, îl găsi pe negustor tânguindu-se lângă tabla ruptă și mototolită, de parcă și-ar fi râs dracul de ea. Ploaia contenise, dar cerul era tare înnourat, ceea ce făcea încă mai jalnic acest nefericit ceas.

— Kir Aristide, zise paznicul farului, dă-mi o sticlă de rachiu și te scap!

— Cum mă scapi?

— O dată ce-am spus, lasă pe mine, nu mai întreba! Dumneata îngrijește-te de o tablă nouă, trimite pe cineva la șantier, peste canal. Mie dă-mi numai sticla și de rest să nu ai habar!

În zăpăceala acelei clipe, kir Aristide uitase de Ismail, cu toate că mai acum o lună bucătarul încă îl îmbia să-i picteze o firmă nouă, demnă, precum spunea el, de heghemoniconul unui adevărat palicar. Moș Ifrim în schimb n-avea să-l uite, orice s-ar fi întâmplat, fiindcă abia deunăzi, într-o clipă de răgaz, Ismail îi făcuse chipul, cu vopsele, pe ditamai bucata de mucava. Ce, ca potlogarii aceia iviți de puțină vreme prin bâlciuri, de le zice potigrafi, să te scoată mumie știrbă și să-ți mai ia și un franc?… Chiar și baba lui, cât era ea de afurisită, scuipa de deochi când își vedea moșneagul pus pe mucava, mândru ca un împărat, gras la față, roșu în obraz, să juri că-i flăcău de douăzeci de ani.

Iată dar cum se întâmplă că în dimineața aceea înnorată, paznicul farului, cu clondirul de rachiu în buzunar, se duse pe țărm în solie la Ismail, meșterul zugrav. Când auzi ce bucurie îi hărăzise Allah, acesta lăsă totul baltă, își luă penelurile, cutia cu vopsele și se duse, fără ca măcar să-și ceară învoire de la Anton Lupan. Lasă că mare nevoie nici nu se mai simțea de el acum, când rămăseseră prea puține treburi de terminat, pentru câți inși erau. Gherasim cu Haralamb întindeau troțele cârmei, iar ceilalți potriveau cavaleții sub bordaj, pregătind sania de lansare, căci venise și momentul acesta, atât de mult așteptat.

Ce bucurie, ce desfătare fu ziua aceea, cu toți norii ei, pentru prea fericitul nostru bucătar! Ce de culori îmbinate ca în coada păunului cel mai înfoiat, ce de portocaliu, de galben, de roșu, de albastru, de verde, verdele maiestuos al pădurii și firavul verde al firului de praz, ce litere îmbârligate, împodobite unele cu steluțe aurii, cum e cerul în noaptea de mai, altele cu flori sfioase, sau gânditoare, sau semețe, ca în poienile învăluite de soare după ce mai întâi ploaia le-a spălat – și ce mândru chip de palicar, cu obraz sângeriu ca hălcile de carne gata să le toci pentru musaca, și ce mustăți,

ascuțite la vârf ca ardeiașul iute, iar la rădăcină groase ca ardeiul gras, și ce giubea, ca foaia de lăptucă, și ce tichie înzorzonată ca un coș cu zarzavat!

Furat de pictură, Ismail își uită până și de îndatoririle lui de bucătar; în ziua aceea, oamenii rămaseră nemâncați. Dar chiar să fi avut cine să le gătească, ei tot n-ar fi mâncat; fiindcă până la timpul prânzului se întâmplă altceva.

După plecarea lui Ismail, fiecare își văzu de treabă, gândind ca până seara să mântuie totul, lăsând pe a doua zi numai lucrurile mărunte, adunarea sculelor, materialelor rămase și desăvârșirea saniei, pregătind corabia pentru lansaj.

Moș Ifrim se învârti ce se învârti pe lângă oamenii care lucrau jos, mai trase o gură de rachiu, apoi, neavând ce face, puse piciorul pe scară și se urcă pe punte, la cârmaci. Anton Lupan se afla în baracă și, ajutat de Mihu, încheia socotelile lucrului terminat. De când își dăduse seama că tânărul său mus îi umbla prin hărți și prin celelalte hârtii, îl luase la descusut și astfel descoperise că băiatul acesta, venit de la oi, cu toată puțina lui știință de carte, desprindea cu mare ușurință înțelesul cuvântului tipărit, iar cifrele, cu deosebire, păreau că nu înfățișează nici o greutate pentru mintea lui. De atunci înainte, când avea prilejul, îl lua prin preajma sa, îi dădea cărți să citească, îl punea să facă socoteli și îl lămurea dacă îl vedea încurcat. Fără îndoială, ciobănașul avea în cap o zestre neobișnuită, greu de găsit chiar la tineri mai învățați, ceea ce îl umplea de uimire pe Anton Lupan. În curând, Mihu avea să-i fie de un ajutor la care nu se așteptase în ziua când se hotărâse să-l ia în echipaj.

Acum se uita la el cum scria, stângaci, cifrele pe care i le dicta; mâna lui nu era deprinsă cu plaivazul, îl mișca greoi, încruntat, dar când trecea la adunare, chipul i se însenina, ochii îi alunecau ca argintul viu pe coloane, scoțând socoteala dintr-o răsuflare, ca și când ar fi avut mașină de calculat în cap.

În schimb, pe măsură ce chipul băiatului căpăta mai multă seninătate, fruntea lui Anton Lupan se încrunta. Reparația și înzestrarea corăbiei îl costase de trei ori mai mult decât plătiseră pe ea acum cinci ani. Afară de banii datorați oamenilor, pe care îi ținea puși deoparte, abia dacă mai avea atât ca să poată duce treaba până la sfârșit, să nu rămână pe mal, încurcat. Dacă nu găsea numaidecât marfă cu care să poată pleca, îl pândea primejdia de a rămâne fără echipaj, căci doar nu le putea cere oamenilor să

lâncezească în port, nemâncați. Pe bună dreptate se arătase Ismail atât de îngrijorat săptămânile trecute, când venise vorba de bani.

Afară, în icneala topoarelor, în hârșâitul ferăstrăului și-n bocănelile de ciocan, se auzea glasul lui moș Ifrim, zgândărindu-l pe cârmaci:

— Ia, măi creștine, de colea și trage-i un gât, că-i rachiu bun, hai!

Jos, Haralamb se opintea în pana cârmei, iar pe punte, Gherasim trăgea de timonă, încercând troțele, să vază dacă nu-s largi.

— Zi, nu vrei să bei, te ții mândru, parcă n-aș ști eu ce bețivani zac în voi, alde ăștia, de se cheamă că sunteți marinari! bombănea paznicul farului, așezat pe bocaport. Cu capul cam afumat.

Clondirul gâlgâi de câteva ori, apoi glasul bătrânului se auzi iar:

— Da' furtuna de astă-noapte, ai simțit-o?

— Am simțit-o, că doar nu eram mort!

— Ehe, furtună, ce credeai! Grecului i-a dat firma jos, mie era să-mi stingă felinarele la far! Ai auzit cum mugea marea? Taman ca atunci când v-a aruncat la mal.

Gherasim întoarse capul și-l privi mirat.

— Moșule, du-te de te culcă! Nu vezi că vorbești în dodii?

Moș Ifrim clipi, scutură din cap, apoi începu să râdă prostește, râsul omului beat:

— Așa-i, că nu erați voi, erau alții… Ăia, ehe!… Păi dacă ați fi fost voi, ce, mai umblați slobozi azi?

Adâncit în gândurile lui, Anton Lupan auzea acest glas – și fără să urmărească înțelesul vorbelor, care aminteau nenorocirea petrecută aici acum atâți ani, simțea în suflet o tulburare ciudată, fiindcă pricina ei nu i se lămurea. Pe la fereastra barăcii treceau fantome cenușii, umbrele norilor care se fugăreau pe cer, când mai strânși, când mai destrămați. Iar pe puntea corăbiei glasul tărăgănat al moșneagului nu contenea:

— Iacă așa veneau norii și-atunci: îi vedeai numai când scăpăra fulgerul, altminteri ce să vezi? cer, mare – tot un drac!

— Du-te, moșule, că te bate baba cu donița-n cap! Paznicul farului mai trase un gât de rachiu, apoi se uită la Gherasim, clipind – și deodată rămase țeapăn, cu mâinile încleștate pe clondir, cu ochii înspăimântați.

— Lasă pistolu' jos! răcni, trăgându-se înapoi, pe bocaport, cu o mișcare de groază, al cărei loc de plecare nu-l puteai bănui.

Negrilă începu să latre cu furie, învârtindu-se în jurul corăbiei, să fi zis că-i turbat. Anton Lupan ieșise în ușa barăcii, cu carnetul de socoteli în

mâini, chemat de o neliniște ciudată și se uita la moș Ifrim, nedumerit.

— Măi băieți! strigă Gherasim, aplecându-se peste parapet. Veniți careva și luați-l de aici; și-a băut mințile, mi-e să nu-l apuce boala copiilor.

Bătrânul însă își revenise din spaima aceea de neînțeles și rânjea ca prostul, arătându-și dinții știrbi.

— Așa-i, că nu erați voi!… zise, după ce mai trase un gât de rachiu. Ăia, ehe!…

Apoi se uită stăruitor la Gherasim:

— Da’ să știi că tu semeni cu celălalt!

— Care celălalt?

— Ei, care!… Cârmaciul!

Moș Ifrim își recăpătase glasul flecar și tărăgănat de la început, înecat în rachiu.

— Cârmaciul! continuă, trăgându-se înapoi la locul vechi și pregătindu-se să sugă din clondir. Era tot așa de vânjos ca tine, numai că mi s-a părut mai scund. Da, mai scund, hotărât. Și-avea o tăietură ici, în obraz…

Anton Lupan scăpă carnetul din mâini.

— O tăietură în obraz? bâigui Gherasim, uitându-se la paznicul farului, năuc.

Se întâmpla ceva de neînțeles, întreba una, și altă întrebare se zbuciuma în capul lui, fără s-o simtă lămurit, îl văzu pe moș Ifrim pipăindu-și un obraz, apoi pe celălalt și gândindu-se, nehotărât.

— Da, o tăietură în obrazul stâng! răspunse bătrânul, clipind.

Și iarăși trase un gât de rachiu. Gherasim făcu un pas înainte:

— Nu-l chema Sotir?

Dar nici aceasta nu era întrebarea nelămurită care mocnea în capul lui.

— Ba da! Așa l-a strigat franțuzul – era un franțuz înalt, bălai…

Anton Lupan se năpusti înainte, răscolind nisipul ud, se agăță de scară și din două sărituri fu sus. În clipa aceea, Gherasim se prăvălea peste bătrân, cu mâna în beregata lui, răcnind:

— Dar tu de unde știi?

Iată adevărata întrebare, care se arăta limpede, în sfârșit:

— De unde știi tu, câine bătrân?…

Așa se dezvălui taina lui moș Ifrim, pe care nimeni n-ar fi putut-o bănui. Erau de patru luni în preajma lui, îl întâlneau mai în fiecare zi, îl ospătau din când în când, îl căinau când îl vedeau bătut, e drept că îl simțeau șiret uneori, alteori cârcotaș și hapsân, dar încolo părea un biet moșneag

nevolnic, care nu făcea nici bine nici rău nimănui. Printre oamenii din port și din târg trecea de asemenea drept suflet cinstit, cu frica lui Dumnezeu și a babei lui, numai o leacă flecar și bețiv… Acum beția și flecăreala făcuseră să se arate adevăratul lui chip.

E ușor de înțeles ce tulburare stârni întâmplarea aceasta în sufletul lui Anton Lupan. Dar nici Gherasim nu era tulburat mai puțin; Sotir, cârmaciul de pe *L'Esperance*, despre a cărui întâlnire cu pirații afla abia acum, îi fusese prieten bun.

— Mi-era la fel de drag ca Panait, frate-miu, domnule, dar nu știam pe unde-o mai fi, îi pierdusem urma demult; când ești marinar se întâmplă să nu-ți mai întâlnești prietenii ani în șir; credeam că s-o fi îmbarcat pe vreun vapor și-o fi plecat spre Americi… Spune ce s-a-ntâmplat cu el, tâlharule! Altfel te sugrum!

Anton Lupan se repezi și numai cu greu îl scăpă pe moșneag din mâinile lui.

— O să ne spună el tot, Gherasime, nu te grăbi! Acum lasă-l să răsufle, că l-ai înăbușit.

Gherasim se așeză pe bocaport, încă tremurând, străduindu-se să-și stăpânească mânia și furia pe care și le simțea în suflet, clocotind.

În timp ce el se frământa astfel, ținându-și capul în mâini, bătrânul, pe care-l credeau aproape neînsuflețit, deschise un ochi, se uită la cioburile rămase din clondir, pândi o clipă cu ochiul celălalt, străbătut de vinișoare sângerii – apoi, deodată, zvâcni de jos ca o lăcustă pe miriște și se aruncă peste parapet, de la cinci metri înălțime, să crezi că rămâne înțepenit în nisip. Dar în clipa următoare îl văzură ridicându-se și tulind-o spre stufăriș, cu umerii aduși, lipit de pământ, ca un șoarece de câmp, de parcă l-ar fi avut pe dracul în trup. Hotărât că nimeni nu l-ar mai fi ajuns, dacă Negrilă nu s-ar fi repezit pe urmele lui, nu i-ar fi sărit în spinare și nu l-ar fi trântit la pământ.

Bătrânul tăgădui un timp, făcându-l pe Gherasim să-l zgâlțâie, ieșit din minți, apucându-l când de piept, când de gât și bușindu-i capul în nisip.

— Spune, că te ucid!

În sfârșit, paznicul farului văzu că nu mai avea putință de scăpare și mărturisi. Tâlhărise cu ai lui Spânu zece ani împliniți, dar cică fusese numai gazda lor, îi pitea cu unele prilejuri, alteori le ducea mâncare, prin stufăriș, și căra din lucrurile prădate la Galați, unde le vindea negustorilor, prin târg.

— Altceva nimic, oameni buni, iacă îmi fac cruce și mă jur! Nu mă duceam cu ei, n-am prădat, n-am ucis!

— Minți! Atunci de unde știi cum s-a întâmplat, dacă nu erai de față, câine bătrân? De unde-l știi pe Sotir?

Și iarăși se încleștă Gherasim în grumazul bătrânului, până ce acesta își dădu ochii peste cap, iar pe gură începură să-i curgă bale sângerii. Zadarnic se lupta Anton Lupan, cu ceilalți, să i-l scoată din mâini.

Gemând, horcăind, în cuvinte fără șir, moș Ifrim spuse totul, reamintind întâmplarea de atunci, pe care Anton Lupan o știa tot de la el, însă în alt chip. Mărturisi că pe cârmaci îl înjunghiase el, cu mâna lui, vârându-i iataganul în piept, în vreme ce Spânu îl încolțea pe la spate apucându-l de mâini. La lumina fulgerului îl văzuse pe bietul Sotir, cu chipul acela brăzdat de o tăietură în obrazul stâng, chip care și-acum îl mai chinuia în vis, îl văzuse prăbușindu-se lângă cârmă, încercând să ia pistolul de jos și să mai tragă o dată, înainte de a se da răpus… Așa pieriseră toți, luați fără veste, loviți pe întuneric, fără să știe de unde și cum. Zadarnic trăgeau cu pistoalele, cu puștile – nu vedeau pe nimeni, căci pirații se târau pe brânci, pe lângă parapet, pe după catarge, știau dinainte ce aveau de făcut.

Restul, Anton Lupan și-l amintea din ceea ce bătrânul îi povestise mai demult; totdeauna se întâmpla la fel când pirații prădau o corabie aruncată pe țărm: nimeni nu le venea în ajutor nefericiților, lumea din târg stătea ascunsă, cu frica-n sân; abia a doua zi, când pirații erau fugiți de mult, ascunși pe la locurile lor, în stufărișul încâlcit, se apropia câte un om mai milostiv și, înainte de a lua și el ceea ce mai găsea bun, îngropa leșurile în nisip. Poate în multe locuri, pe acest țărm urgisit, zăceau oasele marinarilor străini, fără cruce, fără semn de mormânt, căci nimeni nu le știa nici numele, nici dumnezeul căruia se închinaseră înainte de a muri.

— Pe franțuzul de care spuneai, cine l-a ucis? întrebă, gâtuit.

Paznicul farului își dădu ochii peste cap și horcăi, adânc.

— Vorbește, ucigașule, că nu te las viu! urlă Gherasim.

— Nu știu… Când a căzut cârmaciul…

Povestea cu vorbe pe care abia le puteai desluși. Când căzuse Sotir, bătrânul auzise un glas, venit parcă de sus, strigându-l pe cârmaci și spunându-i ceva, în grai necunoscut. „Pe catarg, după franțuz!” răcnea Spânu; el îi înțelegea vorbele, cunoștea orice grai străin. Atunci venise alt fulger și, întorcând capul, moș Ifrim îl văzuse pe acel franțuz cățărat la jumătatea catargului – era numai în cămașă, bălai, înalt și slăbuț, dar

năpraznic de învrăjbit, trăgând la nimereală cu pistolul și cățărându-se mereu, tot mai sus – să nu se lase învins.

Anton Lupan nu își mai simțea pumnii, atât îl ținea de strâns, cu unghiile înfipte în carne, adânc.

— Spune mai departe! scrâșni.

Paznicul farului se uită la el cu un ochi înroșit, icni de câteva ori, pe urmă deschise gura plină de bale sângerii.

— Atunci…

Dar alt cuvânt nu mai putu rosti – închise ochii, sughiță adânc, picioarele i se chirciră și rămase așa țeapăn pe nisip, parcă neînsuflețit.

— Spune mai departe! șuieră Anton Lupan, aplecându-se asupra lui, pradă unui zbucium pe care nu și-l putea stăpâni.

Mai era de rostit un cuvânt, ca întunericul în care se pierduse Pierre Vaillant să se limpezească în sfârșit, după atâția ani, să se dezvăluie pe deplin taina dispariției lui.

Zadarnic însă; bătrânul rămase înțepenit și mut, cu gura strâmbă, lăsând să se prelingă bale sângerii. Gherasim se mai năpusti o dată asupra lui, dar oamenii îi opriră:

— Lasă-l, că l-ai răpus! După ce și-o veni în fire, l-om mai iscodi!

Se făcu însă așa fel, că sfârșitul nu mai putu fi aflat din gura lui.

— Mihule! porunci Anton Lupan. Du-te și caută-i pe căpitanul portului și pe polițai: să vină aici, numaidecât!

Băiatul plecă fuga, urmat de Negrilă, iar oamenii se așezară posomorâți pe nisip; nu-i mai ardea nimănui să se întoarcă la lucrul părăsit.

Câteva clipe mai târziu, bătrânul ucigaș deschise ochii, ferit, își trase ușor, pe nesimțite, țurloaiele sub trup – și cu aceeași zvâcnitură de lăcustă sări în picioare ca s-o zbughească și să se piardă în stuf. Fusese atât de neașteptată această săritură, după ce până atunci zăcuse țeapăn, parcă sfârșit, încât rămaseră cu toții năuci, privind neputincioși în urma lui. Când se dezmeticiră și se năpustiră în stufăriș, bătrânul nu mai era de găsit.

Îl căutară cât ținu acea zi, răscoliră pădurea de stuf, se împotmoliră în smârcuri, străbătură încâlcita urzeală de gârle și canaluri, intrând în apa putrezită până la brâu, până la gât… Ziua întreagă răsunară în păpuriș lătrăturile câinelui și strigătele, înjurăturile oamenilor care nu voiau să se dea bătuți – dar până seara nu găsiră nimic. Nimeni, niciodată n-avea să mai știe de soarta bătrânului ucigaș… Și dacă dură o vreme, undeva, în vreun sat de pescari din Deltă avea să se pripășească vreun bătrân prăpădit, cu

părul alb ca floarea coliliei, cu umerii aduși, să-l crezi nevolnic și năpăstuit, nimeni n-avea să știe de unde venea și care era numele lui. Sau dacă peștii aveau să roadă din vreun stârv prins în răgălii, sau dacă gârlele aveau să ducă în mare și marea să arunce pe țărm un hoit putrezit, nimeni n-avea să poată răspunde dacă era hoitul acelui nemernic Ifrim…

În seara aceea Gherasim, împotriva cumpătării lui, se duse în port, la locanta grecului, și bău pe nerăsuflate o sticlă întreagă cu rachiu. Ismail mântuia de zugrăvit firma nouă și se arăta tare fudul, fără să știe nimic din frământarea tovarășilor săi, pe care-i lăsase singuri la un moment atât de nepotrivit…

— Fir-ai tu să fii cu Coranul tău! îl înjură cârmaciul.

Ba chiar îl înjură mai urât – deși; la drept vorbind; bietul Ismail era nevinovat ca un prunc.

Gherasim se întoarse la baracă negru la chip, fără să se știe dacă-i beat sau doar posomorât – și toată noaptea se zvârcoli în hamacul lui, gemând.

Așa se zvârcolea, în suflet, și Anton Lupan, cu mâinile sub cap, cu ochii deschiși în întunericul adânc. „Dar dacă n-a murit?” se întreba, pradă unui zbucium care avea să-l stăpânească iar zile în șir. Da, ar fi fost cu putință ca Pierre Vaillant să fi scăpat atunci și astăzi să rătăcească pe cine știe unde, fără să se poată afla de soarta lui; din întâmplări ca aceea de atunci, oamenii ies uneori cu mintea împrăștiată, cu memoria răvășită în vânt, trăiesc și nu știu, nici cine sunt, nici de unde vin… S-ar fi putut să fie așa, s-ar fi putut să fie în alt chip – zbuciumul lui Anton Lupan pornea, de la întunericul de nepătruns care acoperea acea fărâmă de nădejde, înfiripată pe mărturia bătrânului, nelimpede și nedusă până la sfârșit…

O dată cu căderea serii, lumina nu se mai aprinse la far; se mai întâmpla astfel uneori, în acel timp. Cerul nu s-a limpezise până la asfințit, norii vineți amenințau țărmul cenușiu. Dincolo de canal, bătrâna rămase lângă apă, până târziu, cu donița în mâini – sau poate rămase așa până a doua zi, căci lumina dimineții, o găsi în, același loc, nemișcată ca un stâlp, cu solzul de pește din ochi lucind în razele soarelui răsărit de curând.

Și tot așa rămase ea până înspre prânz, când veni alt om, trimis să ia paza farului în locul celui fugit. Atunci bătrâna își adună boarfele într-o boccea, se urcă în barcă și vâsli țeapănă, până la malul cestălalt, mișcând numai din mâini. Aici trase barca pe pământ, o întoarse cu fundul în sus, buși în ea cu un pietroi, până o făcu zob, ca să nu rămână de folos vreunui creștin, și la urmă o împinse în apă, să se ducă pe mare și valurile să

desăvârșească stricăciunea ei. Iar ea, cu bocceaua la spinare, cu donițele în mâini, o luă de-a lungul canalului, până ajunse în port, unde se așeză în țărână, așteptând vaporul, fără să audă o vorbă de la nimeni, fără să spună o vorbă nimănui. Și așa, mută și parcă fără suflet omenesc în trup, cu solzul de pește din ochi lucind, seara, vaporul o luă s-o ducă la urma ei, cine știe unde, pe apele Dunării, în sus…

* * *

Câteva zile mai târziu, timp scurs sub apăsarea acestei întâmplări, care n-avea să se uite curând, *Speranța* se legăna pe valuri, la câteva sute de pași de țărm. Un remorcher, cu al cărui căpitan Anton Lupan se înțelesese din ajun, venise în zorii zile și, întinzând până la mal un cablu lung, o trăsese ușor cu sania ei pe nisip, ducând-o în larg, la adânc.

Ar fi fost prilej de sărbătoare, ca totdeauna când se dă la apă un vas nou, sau măcar înnoit, dar Anton Lupan era încă prea tulburat, ca înveselirea să nu i se pară o profanare a amarelor lui amintiri; oamenii, care acum cunoșteau cu toții pricina amănunțită a mâhnirii lui, desigur că gândeau la fel și îl înconjurau tăcuți. *Speranța* alunecase pe țărm într-o liniște solemnă, fără strigăte și chiuituri, dar poate că așa, pentru fiecare dintre ei, clipa aceasta prețuia mai mult, avea să li se întipărească în suflet și mai profund.

Acum, *Speranța,* cu catargele întinse pe punte, gata să fie ridicate la locul lor, se îndrepta spre port, trasă de remorcherul al cărui fum înnegrea cerul senin. „Grozavă mașină!” se gândea Gherasim, cu pumnii pe cavilele cârmei. Într-un ceas făcuse ceea ce douăzeci de oameni, opintindu-se din greu în manele, învârtind argații, n-ar fi făcut într-o zi. Grozavă, dar prea huruia și scotea fum mult!

Ismail stătea la prova, lângă ancoră, gata să dea drumul lanțului, dacă ar fi fost să se întâmple cine știe ce bocluc. Și el se minuna de puterea mașinii, zicând, în sinea lui: „Aferim!”

Ceilalți, cu pantalonii sumeși până la genunchi, trăgeau sania la mal, cu ochii după corabia care plutea lin. Negrilă se zbenguia printre ei, strănutând, uitându-se mirat și chiorâș în jur, ori de câte ori valurile se spărgeau în preajma lui, aruncându-i în nări stropii sărați-amărui. Numai Mihu rămăsese pe țărm, cam abătut și înfricoșat oarecum; de data asta simțea o teamă nelimpede în fața mării fără sfârșit, pe care avea să se avânte în curând, neavând putința de a se mai răzgândi; și, ceea ce era mai rău, nu-

și putea destăinui teama nimănui, fiindcă atunci degeaba s-ar mai fi chemat că este el mus!

Două căruțe se iviră la far, ieșind de pe drumul pierdut în stufăriș: Haralamb le tocmise de cu seară, să ridice calabalâcul oamenilor și tot ceea ce nu fusese urcat pe bord. Marangozii de la șantier desfăceau baraca, smulgând scândurile, la rând; cuiele ruginite țipau prelung, de parcă simțeau durerea acestui sfârșit; nimic nu se dărâmă fără durere și fără țipăt – țipăt de om, țipăt de cui –, din zbuciumul îndurat azi iese bucuria zilei de mâine: se desfăcea baraca, de care oamenii erau legați cu atâtea amintiri, dar *Speranța* pleca la drum!…

— Cu sania am mântuit, domnule, zise Ieremia, apropiindu-se de Anton Lupan. Ce mai avem de făcut?

— Tu rămâi aici, până se încarcă tot. Pe Haralamb și pe Busuioc trimite-i după mine, în port. Căruțele au să mai vină o dată, să ia lemnăria, că e păcat s-o lăsăm așa, în nisip.

— Și ce-o să facem cu ea?

— O s-o ducem la Stambul sau la Pireu; acolo scândurile au mare preț, chiar dacă-s vechi, că la ei nu-i belșug de cherestea, ca la noi.

Zicând acestea, Anton Lupan porni spre port, nu înainte de a mai arunca o privire în jur. Fără corabie, care până acum făcuse parte din peisaj, ca o casă, sau ca un copac, locul i se părea pustiu, ca și cum casa ar fi ars, sau copacul ar fi fost tăiat.

Însă *Speranța* nu pierise, era aici, la câteva sute de pași, urcând pe canal, îi vedea pavilionul, ridicat prima oară, fluturând peste stuf – *Speranța* pornea la drum…

Când ajunse în port, se apropia și remorcherul, mișcându-se încet la deal. Anton Lupan sări pe puntea unui cargobot aflat la chei, cu al cărui căpitan se înțelesese de asemenea din ajun. *Speranța* trase lângă bordul lui. Ismail și Gherasim aruncară parâmele și doi marinari de pe vasul străin le prinseră ca să le lege strâns de câte o baba.

— Gherasime, ai sondat în santină? E ceva apă?

— Poate câteva picături, domnule, că sonda abia dacă s-a umezit puțin.

— Ai grijă să încerci mereu! îi porunci Anton Lupan, mulțumit.

Căpitanul cargobotului se apropie de el.

— Gata? Le ridicăm acum? întrebă, arătând catargele întinse pe puntea *Speranței*, în lung.

— Da, să le ridicăm cât mai curând; o corabie fără catarge îmi pare ca un om fără cap.

Macaraua vaporului începu să huruie, se răsuci, și cârligul ei coborî încet drept în mâna lui Gherasim, care îl agăță la iuțeală de primul catarg, cel mai mic. Mic, mic, dar abia când cablul începu să-l ridice în sus, se văzu cât era acesta de lung.

Cristea Busuioc cu Haralamb veneau de-a lungul cheiului, vorbind însuflețit. În ultima vreme între ei se legase un prieteșug destul de strâns.

— Zău, măi frate Haralamb, de ce nu mergi și tu?

— Nu merg! Ce să cat pe mări? Ți-am spus c-o să mă-nsor!

Când văzu catargul legănându-se pe sus, plutașul aruncă traista, singurul său avut, și se năpusti pe punte; ce, putea să stea la taifas când alții umblau cu pinii lui?

— Ce lungime are? întrebă căpitanul, în vreme ce al doilea catarg se ridica spre cer.

Anton Lupan îi urmărea, cu ochii pe sus.

— Douăzeci de metri deasupra punții, răspunse, și cu aproape cinci până la chilă, cam douăzeci și cinci. Trei metri mai lung decât arborele mic.

— Unde i-ați găsit așa drepți și lungi?

— Pe-aici, prin munții noștri.

— Frumoși cresc brazii la voi!

— Și oamenii la fel! răspunse Anton Lupan, cu ochii la Cristea Busuioc.

Pe puntea *Speranței*, plutașul privea vârful catargelor, care parcă scărmănau norii pufoși de pe cer. Erau falnice catargele – și Cristea Busuioc, cu umerii largi, cu pieptul voinic, cu barba fluturată de vânt, era la fel de falnic și el.

— Ei, domnule! strigă Gherasim, cu chipul strălucind. Acum pot să spun că mă simt iar la locul meu!

La ora prânzului, catargele erau întărite cu straiuri spre prova, cu sarturi în părți, nu se mai clinteau, nu mai scârțâiau în etambreu, iar oamenii din echipaj se îmbarcau unul câte unul, aducându-și fiecare sacul, traista sau bocceaua pe bord. Numai Haralamb nu avea nimic, își dusese boarfele în târg, la gazda lui – nu era marinar, ci musafir.

Ultimul se urcă Negrilă, pășind fără nici o sfială, de parcă toată viața lui ar fi fost câine de matelot. Ismail îl întâmpină la schelă și-l ademeni spre cotețul portocaliu, pregătit cu atâta dichis. Însă, în hazul tuturor, dulăul, după ce se apropie de coteț și îi dădu ocol, mirosindu-l curios, ridică un

picior de dinapoi asupra lui și îl stropi fără zăbavă, uitându-se nerușinat drept în ochii lui Ismail. Echipajul se prăpădea de râs ca și cei câțiva străini strânși pe chei.

Iar Negrilă, fără să-i pese nici de ai lui, nici de străini, luă puntea în lung, mirosind la tot locul, apoi se întoarse la mijloc, se urcă pe bocaport și se întinse la soare, mișcând din coadă prea mulțumit; cotețul bucătarului fusese deci respins – și încă în chipul cel mai urât!

În ziua aceea, ca și prima oară când debarcaseră aici, echipajul prânzi la kir Panaiotis, numai că de data asta era mai numeros. Ismail nu avusese nici unde, nici când să gătească mâncare – și chiar dacă ar fi gătit-o, părea atât de necăjit și de furios, încât de bună seamă ar fi aruncat-o peste bord. Ce folos că locanta avea firmă nouă, „La palicar veselim”, pictată de mâna lui, dacă pezevenghiul acela de câine îl făcuse de râs?!

Anton Lupan deschise un șip cu vin de Cotnar, dintr-o tainiță pe care numai el și Ieremia o știau, și turnă în paharele tuturor.

— Beau pentru *Speranța* și pentru voi toți! zise, ciocnind cu fiecare pe rând. Aș fi vrut ca astăzi, fiind într-un fel sărbătoare, să ne adunăm în jurul mesei, pe bord, adică la noi acasă, cum face orice bun gospodar. Dacă nu s-a putut, să nu ne amărâm; o să facem asta altă dată, când Ismail o fi mai puțin furios.

Bucătarul mormăi ceva, de neînțeles. Nu avea numai necazul cu câinele; firma pictată deunăzi fusese ultima lui bucurie aici. De la o vreme, cine ar fi avut timp să-l cerceteze ar fi văzut că era tot mai mâhnit; pare-se că apropierea plecării stârnea nu știu ce zbucium în sufletul lui.

— Domnule, vorba e că ne mai trebuie un om, zise Gherasim, dezvăluindu-și grijile, în loc să-și bea paharul cu vin. Cu *Penelopa* slabă nădejde să mai vină cât suntem noi aici.

— Caută prin port; mai știi? – poate găsești pe cineva să meargă măcar până la Stambul.

— Ei, până la Stambul om merge la nevoie și c-un om mai puțin. Dar aș fi vrut s-avem echipajul întreg.

Ieremia îi tot dădea cu cotul lui Haralamb, musafirul – dar acesta stătea cu nasul în jos, încruntat și tăcut. Anton Lupan întoarse capul spre el:

— Iacă, să nu uit: după-masă vino să ne socotim, să-ți dau banii cuveniți.

— Lasă, domnule, mai este timp. Poate mai aveți vreo nevoie, stau până la urmă, să vă ajut.

— De unde să mai fie timp?! Dacă găsim marfă, într-o zi, două, pornim…

Aici Anton Lupan se opri și se uită cam îngrijorat la Gherasim. Încă nu spusese nimănui că dacă marfa aceasta zăbovea un timp, săptămâna viitoare i-ar fi fost greu să scoată bani chiar și pentru piață, ca Ismail să aibă cu ce le găti.

Cârmaciul văzu îngrijorarea din privirea lui.

— Domnule, cât despre marfă, să nu-ți faci dumneata griji! Nu-ți făgăduiesc nimic pentru Țara de Foc, nu cunosc asemenea mușterii; dar dacă-i vorba de Pireu, de Stambul, poți să fii liniștit!

După prânz se răspândiră fiecare la treburile lui, așa cum îi împărți Anton Lupan, totdeauna cu socotelile în buzunar, cu planul dinainte făcut. Acum totul mergea ușor, zbârnâind, toate erau pregătite, numai să le pui la locul potrivit. Mai întâi așezară bompresul, acel catarg ciudat, întins în afara etravei, ca antena unui gândac uriaș, din ce în ce mai scurt, mai ciuntit la corăbiile rămase pe mări azi. După ce îl înțepeniră cu sub-barba în jos, de etravă, cu cabluri groase în părți, de bordaj, cu straiuri în sus, de arborele trinchet (cum se numește la o goeletă catargul mai mic, din prova), Gherasim încalecă pe el și se apucă să lege dedesubt o plasă, întinsă pe toată lungimea lui.

— Asta la ce trebuie, nene Gherasime? îl întrebă Mihu, singurul rămas pe punte, să-i fie de ajutor, ceilalți având altele de îndeplinit.

— Ca să nu cazi tu în apă, când ai să te duci pe bompres! răspunse cârmaciul, zâmbind pe sub mustăți.

— Nu, fără glumă, nene Gherasime!

— Ce glumă, măi băiete? N-a fost vorba că tu o să fii mus?

— Ba da; așa a rămas hotărât.

— Atunci ce te mai miri? Locul musului aicea este, unde mă vezi pe mine acum!

— Adică pe ăsta, cum îi ziseși – bompres? Ce să caut pe el? Dumneata râzi de mine, nene Gherasime!

— Ba nu râd de fel; parcă mie îmi arde de râs? Vezi tu, aici în față o să vină o pânză, în trei colțuri, care se cheamă foc. Ca s-o pui la locul ei, ori ca s-o scoți, trebuie să te duci pe bompres.

Mihu se așeză pe punte, tare obidit.

— Da’ mie mi-e frică! mărturisi, aproape plângând.

— Așa crezi la început, îl îmbărbătă Gherasim. Pe urmă te obișnuiești. Până să-ți treacă frica, o să se ducă altul, iar tu o să te uiți.

Băiatul își simți inima mai la locul ei. Privi apa, jos, privi bompresul și nu i se mai păru chiar așa de lung.

— Nene Gherasim, să viu și eu acolo? Aș vrea să-ți ajut.

— Vino, numai să n-aluneci. Mai bine să te descalți! Peste vreun ceas, Anton Lupan, care se întorcea de la Căpitănie, îl găsi pe Mihu tocmai la capătul bompresului, terminând de legat plasa, în vreme ce Gherasim sta turcește pe punte și se minuna de iscusința lui.

— Ce faceți aici?

— Fac școală cu musul!

— Ei, și merge treaba, merge?

— Merge, după cum poți să vezi!

— Atunci foarte bine!… Fiindcă, Mihule, începând de astăzi ești îmbarcat pe *Speranța*, trecut în actele Căpităniei. Mâine o să capeți chiar și carte de marinar, cu stema țării, cu pecete și cu iscălitură…

— Că n-o fi iscălit căpitanul năsos!

— Ba chiar el, cu mâna lui!

— Nu mai spune!?… Gata cu abecedarul?

— Cu abecedarul încă nu, dar la iscălit s-a deprins.

— Păi, dacă-i așa, acum o să-i mai crească nasul încă de un cot!

— Vezi să nu te-audă, că-ndată o pățești!

— Nu pune el mâna pe mine, aici pe bompres!

Anton Lupan întoarse capul, ferindu-se de el, să nu-l vadă râzând; când naiba se dezghețase așa tânărul lor mus, că până azi dimineață îl știuse sfios? Oare își trăgea îndrăzneala de la acel bompres?

— Ce zici, Gherasime?

— Dacă nu și-o lua nasul la purtare, o să fie un marinar bun.

— N-o să și-l ia; numai să știi să-i vorbești. Ei, acum mă duc să văd ce-i și cu pânzele. Ceilalți s-au dus?

— Mai adineaurea.

— Da' Ismail unde e?

— Cred că în târg, după cumpărături.

— Bine; dă-i zor să termini ce mai ai de făcut, că dacă în seara asta aducem pânzele, mâine ieșim să facem o încercare, în larg.

— Așa, cu hambarul gol?

— Dacă vântul n-o fi puternic, merge și fără lest.

— Bine, domnule. Eu mai am puține de făcut; numai grijelele au să-mi ia mai mult timp.

— Ce sunt acelea grijele? întrebă Mihu, după ce rămase iar singur, numai cu Gherasim.

— Iacă, șipcile astea de stejar pe care le vezi aici.

— Și ce facem cu ele?

— Le legăm între sarturi, ca pe niște trepte; așa, când o fi să te urci pe catarg, o să-ți fie mai ușor, n-o să te văd plângând.

— Pe catarg mă urc eu și fără ele, că-n asta sunt meșter.

— Meșter?! Măi băiete, de când cu bompresul te-ai cam obrăznicit! Unde ai văzut tu catarg la stâna ta din munți?

— Catarg nu, nene Gherasime, da' copaci înalți, câți vrei.

— Așa?! făcu cârmaciul, acum dumerit. Zi, ai umblat după veverițe!? Atunci ia urcă-te colea, să te văd și eu!

— Pe cel mare?

— Mă mulțumesc și cu cel mic, la început.

Mihu își lepădă cizmele, la iuțeală, că de când era mus nu mai umbla în opinci, cuprinse catargul în brațe, și, ajutându-se de tălpile goale, începu să se cațere în sus. În clipa asta poate, uitase unde se găsește și își închipuia că se cațără pe un brad înalt, cum cresc ei prin păduri. Ajungând la crucetă se opri, să răsufle un pic.

— Vrei mai departe, nene Gherasime? întrebă, cu ochii în sus.

— Dă-i drumul înainte; hai, până la măr!

— Măcar dac-ar fi un măr adevărat! Aș avea spor mai mult!

Ajuns în vârful catargului, Mihu își încolăci picioarele pe lemnul lustruit, și abia acum se uită în jos, la pământ. În prima clipă, mai-mai că ameți. Dunărea se vedea ca un șarpe lung, cenușiu, adormit în drum. Cele câteva vapoare și barcaze, înșiruite pe firul apei, la deal, ai fi zis că-s niște pureci micuți. Stuful verde, înalt cât omul voinic, părea un lan de grâu răsărit de curând. Toate se vedeau de aici mici-mititele, numai marea crescuse parcă mai mult. Lui Mihu îi fu iarăși frică de ea și își întoarse ochii dincoace, spre pământ. Tocmai atunci Ismail venea pe chei, cu un sac la spinare, gâfâind sub povara lui. Negrilă se ținea după el, zbenguindu-se, dând să-l apuce de surtuc. Se vede că bucătarul uitase ocara și acum erau prietenii cei mai buni.

— Nene Ismaile, ia uită-te în sus! Sacul bucătarului căzu la pământ.

— Dam jos acum-acum!

Văzându-și stăpânul cocoțat sus, de unde știa că-l lăsase la prova, cu Gherasim, Negrilă latră neliniștit, pe urmă sări pe punte, se opri la picioarele catargului și începu să-l râcâie, scheunând.

— Hai, acu’ vino jos, Mihule! porunci Gherasim, pe deplin lămurit în privința însușirilor tânărului mus.

Treceau repede ceasurile, după prânz. Grijelele erau puse la catargul mare, mai rămâneau de pus la cel mic, ghiurile se aflau la locurile lor, atârnând de balansinele lungi, fungile și scotele, trecute prin scripeți, așteptau doar să le întinzi, mai lipseau pânzele, ca să pleci la drum.

— Bravo, băiete! zise Gherasim, arătându-și pe față mulțumirea, acum, la sfârșit. Mus ca tine nici c-am mai văzut!

Numai Ismail, naiba știe de ce, bombănea și pufnea sub punte, în bucătăria lui.

— Mă turcule! strigă cârmaciul, după ce-l lăudase pe mus. Lasă bombăneala și apucă-te să gătești ceva pentru cină, că uite, se lasă seara curând!

Într-adevăr, soarele nu mai avea decât vreun ceas-două până la asfințit. Culoarea cerului, deasupra, se și schimbase, mai blândă, mai albăstrie, și Dunărea, cenușie până atunci, începea să prindă sclipiri azurii.

În clipa aceea, sub bordul înalt, se auzi o vâslă bătând apa, mărunt.

— Hei, *Speranța!* Nu-i nimeni aici?

Mihu și Gherasim se îndreptară spre parapet. Jos se ivise o barcă și în ea un marinar străin.

— Parcă te-am mai văzut pe undeva, zise acesta în grecește, uitându-se stăruitor la Gherasim.

— Se prea poate. Dacă acu’ vreo șase luni ai avut un cucui în creștet, mi se pare că ți l-am altoit eu, la Salonic.

— Aha! făcu marinarul, dumerit. Da’ te știam cu *Penelopa*.

— Și eu te știam pe *Neptun* al lui kir Vangheli; acu’ te văd numai c-o barcă.

— Ehe, am terminat de mult cu *Neptun*. S-a pus pe uscat, astă-iarnă.

— Unde s-a întâmplat asta?

— La Chios. A fost furtună; s-au pierdut vreo zece corăbii… Da’ ia spune, căpitanu’ i-aici?

— O să vină îndată. Cam ce vrei cu el?

— I-am adus barca.

Gherasim îl privi printre pleoape:

— Asta ai primit-o de zestre?

— Nu, că nu-s însurat. Mi-a lăsat-o kir Vangheli, când cu beleaua aia.

— Aha!… Și te pomenești că ai venit cu ea pe mare, drum așa lung! Da' știu că ai tras la vâsle! Voinic marinar, ce să spun!

— Ia nu-ți bate joc de mine, că știu și eu să fac cucuie! se burzului marinarul, punând mâna pe vâslă.

— Mai încet, palicarule! îl potoli Gherasim. Mai bine, spune, pe ce ești îmbarcat?

— Pe *Orion,* vaporul ăla negru, de colo.

— Și câte bărci aveți voi?

— Vreo cinci.

— Am înțeles; acu' o să fie numai patru. Să zicem că asta a fost legată la pupa, astă-noapte s-a desfăcut nodul și a luat-o curentul. Unde dracu' ai dosit-o până acum?

— Nu-ți spun că-i barca mea, măi omule? Ce mă descoși așa, de parc-ai fi polițai?

— Bine, bine, te las! Numai să nu te simtă căpitanul nostru, că nu-i plac coțcăriile. Ți-a dat multe parale?

— Nimica toată…

Tocmai atunci Anton Lupan trecea schela, urmat de Haralamb și de Cristea Busuioc, care aduceau în spinare o parte din pânze – focul și trinca. Ieremia rămăsese să le aducă pe celelalte, cu căruța, altfel, la mărimea lor, n-ar fi fost chip.

— Uite, domnule, a venit un marinar cu o barcă, vorbi Gherasim. Când te-ai înțeles cu el, că eu nu știam nimic?

— L-am găsit adineauri pe chei, mai sus… De ce te strâmbi? Puteam să plecăm la drum fără barcă? Mai bine ia-o în primire și urc-o sus, s-o dichisim puțin.

— Câți bani îi dăduși?

— Doi poli de aur; socotești că-i mult?.

— Doi poli? Asta-i o avere, mai ales acum, când stăm prost cu banii, după cum mirosii. Uite, marinarul dumitale e om cumsecade, am stat de vorbă cu el și mi-a mărturisit că ar vrea să-ți dea un pol înapoi, că prea ți-a luat mult. Nu-i așa, palicarule? Hai, spune, nu te sfii de dumnealui.

— Eu?… Eu n-n-am… începu să se bâlbâie marinarul străin.

Gherasim îl zori:

— Haide, haide, dă polul, nu-ți fie teamă, dumnealui e om bun!

— Eu?… Eu n-n-nu…

Cârmaciul se aplecă peste parapet și spuse mai încet, ca pentru sine, fără să țină seama de bâlbâiala lui:

— Frumoasă barcă! Ar merita doi poli, nu-i vorbă, dacă n-ar fi hârjâită așa de rău la prova. Ia spune, palicarule, cum de o zgâriași tocmai în acel loc?

Marinarul de pe *Orion* păli.

— Hai, scoate polul! îl îndemnă Gherasim, cu glas nespus de blând.

Omul se supuse, dar după ce Anton Lupan coborî în cabina lui, mirat de mărinimia unui marinar străin, scrâșni printre dinți:

— Las' că te prind eu o dată la strâmtoare!

— Unde? În Bosfor sau la Dardanele? Ehei, palicarule, nu cunoști politica; strâmtorile sunt acum libere… Dar ce văd? Barca ta e zgâriată și la pupa!… A, păi atunci nu merită nici măcar un pol!

— Taci că te-njunghii!

— Ce-ai spus? Vrei să faci cinste?… Mulțumesc, acum nu beau, dar dacă vrei să-mi aduci o sticlă cu rom de la kir Panaiotis, o primesc bucuros. Haide, grăbește-te, că altfel mă răzgândesc și nu-i răul meu!

Marinarul se urcă pe punte vânăt, numai fiere și oțet. Când puse piciorul pe chei, văzându-l că șovăie, Gherasim strigă după el:

— Uite, colo e kir Panaiotis! Vezi să fie rom bun – și vino repede, până nu ridicăm barca la bord; atunci zgârieturile se văd mai ușor.

— Ce-a fost asta, nene Gherasime? întrebă Mihu, care simțise o ciudățenie în purtarea lor, deși nu înțelegea o vorbă din graiul grecesc.

— Așteaptă și ai să vezi! Ia, măi băieți, veniți încoa' să facem o treabă, că p-ormă e rost de-un păhărel…

O corabie de o sută de tone nu are macarale sau bigi, ca vapoarele, dar un ghiu, scos în afara bordului, cu un palanc zdravăn prins la capul lui, îți poate ridica o barcă pe punte aproape cât ai clipi.

— Romul vi-l dau deseară; acu' duceți-vă să vă vedeți de treabă! le porunci Gherasim lui Haralamb și Cristea Busuioc, după ce barca fu pusă deasupra bocaportului, cu fundul în sus. Mihule, tu vino-ncoa, să te lămuresc. Vezi zgârieturile astea, aici?

— Le văd, dar asta nu înseamnă o stricăciune. Cu puțină vopsea, nu se mai cunoaște nimic.

— Așa e, numai că vezi tu, sub zgârietură scria ceva. Ia să ne uităm! Aha, uite un O, un I. Uită-te și tu, la pupa; nu cumva vezi vreun R, vreun

N?

— Ba da, un R parcă ar fi…

— Ei vezi?! Știi ce scria aici? *Orion.*

— Adică barca asta…

— Așa, așa! E de pe vaporul acela negru, care scoate fum; pesemne c-o să plece curând. Coțcarul a făcut treaba la timp. Stai să mă duc să-i ațin calea; altminteri e în stare să mă lase mofluz – și romul nu strică la drum.

— Păi bine, nene Gherasime, dacă barca asta e de pe *Orion,* înseamnă că marinarul a furat-o!

— Cam așa ceva!… Uite-l c-a venit!

Gherasim păși pe chei și luă sticla, pe care marinarul i-o întinse, cum l-ar fi împuns cu un cuțit.

— Vezi poate îți stă în gât și crapi!

— Mulțumesc! Dacă s-o întâmpla asta, te las moștenitor.

— Nu-i nevoie. Păduchi am și eu.

— Așa? Atunci ai face bine să te speli mai des. Marinarul se depărtă, poticnindu-se în bolovanii de pe chei.

— Nene Gherasime, reîncepu Mihu, tot nedumerit, uitându-se cu teamă la sticla de rom. Dacă-i furt, nu trebuie pedepsit?

— Păi eu ce-am făcut?… răspunse Gherasim râzând. Tânărul mus nu mai zise nimic, dar asta nu însemna că se simțea pe deplin lămurit. Pe urmă se luă cu treburile și până seara uită să se mai gândească la acest furtișag, atât de ciudat pedepsit, fiindcă în jurul lui se pornise o forfotă cum nu mai văzuse niciodată până atunci. Fața *Speranței* se schimba, de la minut la minut. Fuseseră aduse și cele două vele mari, care acum erau legate pe ghiuri, la locurile lor, numai să tragi fungile și să le ridici. Pe punte, în dreptul trinchetului, se iviseră două butoaie, câte unul în fiecare bord, puse pe grinzi rotunjite după forma lor, ca niște cavaleți, și legate zdravăn cu frânghii.

— Astea pentru ce sunt? îl întrebă pe Gherasim.

— Pentru apă, băiete, că altfel ce-o să bem și cu ce-o să gătim pe drum?

Pe urmă se mai aduse un butoiaș de fier, cu ulei de rapiță, pentru felinare, și altul, cu gaz, pentru lămpi, iar pe arborele mare, deasupra punții, se ivi ca din pământ – fiindcă Mihu nu văzuse când și cine-l pusese aici – un clopot de bronz. Băiatul se apropie, îl cercetă curios, văzu că pe el erau săpate niște litere, le silabisi: *Speranța*, dar nu înțelese nimic și lăsă să-l întrebe mai târziu, pe Gherasim; acum cârmaciul părea prea zorit, ca să-i

mai poți vorbi. Câte nu se făcuseră – și tot mai erau multe de făcut abia acum; oamenii forfoteau pe punte, ca niște furnici; da, la bordul *Speranței* viața se însuflețea minut cu minut…

— Ismaile! strigă Anton Lupan, ieșind din cabină. Hai să mâncăm până nu năvălesc țânțarii, că auzi-i, au și început să țiuie pe lângă mal.

Îmbrăcase și el prima oară haine de marinar, deși ar fi putut să le pună totdeauna, de vreme ce lumea îi știa căpitan. Dar poate, neavând încă o corabie, nu voise să pară nimănui marinar de uscat.

Iacă, până și hainele căpitanului, pantalonii cenușii, largi, tricoul vărgat, surtucul de postav și boneta din cap dovedeau că viața se schimba. Acum toate se întâmplau aci altfel decât pe uscat – sau poate, în fierbințeala lui, numai Mihu le vedea așa.

Pe punte, lângă catargul mare, se ivi o masă. De unde?… Și două bănci! Ei drăcie, cine și când să le fi cărat?

— Nene Gherasime, romul poate să te îmbete chiar dacă vezi numai sticla?

— Ce-ți veni, băiete? Ești deochiat?

— Nu știu, dar parcă mi se învârtesc toate în cap!

Nu, de bună seamă că se întâmplase ceva! Până și friptura de berbec avea un gust mai aromat, și Ismail, cu toată bombăneala lui, părea mai îmblânzit, și clopotul acela, de pe catarg, lucea așa de tainic în umbra amurgului, și Dunărea ai fi zis că avea învolburări nefirești, de parcă și ea aștepta să se întâmple nu știu ce nou, cu *Speranța*… Numai Haralamb părea stingherit aici, în straiele lui de țăran.

— Băieți, zise Anton Lupan, la sfârșitul mesei, de acum înainte începem viață de marinari. N-o să fie nimeni zbirul celuilalt, dar se cuvine să ascultați fără cârtire poruncile ce vi se dau. Gherasime, tu, ca prim cârmaci, vei fi ajutorul meu și șeful echipajului; numește oamenii de vardie pentru noaptea asta. La ora opt începe primul cart. Vezi, nu uita să pui felinarul pe catarg. Culcați-vă devreme, fiindcă ați muncit cu toții din răsputeri azi. Mâine, dacă avem vânt potrivit, ieșim să facem o încercare în larg…

Da, începuse viața de marinar. Cu totul, cu totul altceva decât la uscat.

— Bang-bang! făcea clopotul de pe catarg.

Mihu dormea în patul de sus, în stânga, iar jos dormea primul cârmaci. Paturile din dreapta le luaseră plutașul și Ieremia. Lui Ismail îi rămăsese să aleagă între cele două din lungul bordajului, ceea ce îl făcuse să se legene

un ceas în picioare, nehotărându-se pe care să-l ia; numai când îl prinsese picoteala, căzuse, fără alegere, în cel din babord și adormise buștean.

— Bang-bang, bang! se auzea afară clopotul de pe catarg.

— Nene Gherasime, de ce bate așa?

— Vestește orele de cart. Hai, culcă-te, Mihule, că te-ai zbuciumat destul azi!

— Mă culc; nenea Haralamb a plecat?

— Da; s-a dus la casa lui, în oraș.

— El nu-i marinar. Păcat!… Nenea Ieremia e de vardie?

— Da; de la ora douăsprezece intră Busuioc, iar de la patru dimineața, eu.

— Faci și dumneata?

— De bună seamă, cum fac toți ceilalți! Culcă-te, băiete!

— Mă culc, uite-acuși. Da’ pe mine când mă pui de vardie?

— Mai târziu, când ai să deprinzi ca lumea rosturile de marinar!

— Păi cum, nenea Ieremia…

— El a mai fost pe mare… Dar, ei, drăcie, tot nu te-ai culcat?

Ismail deschise un ochi, clipi repede, apoi se mută în patul din față, mormăind cu arțag:

— Mâine puneam căram cartofi; noaptea ailaltă dormeam sforăiam!…

Parcă șoapta lui Mihu nu-l lăsa să doarmă? Paturile, că și prin somn se gândea dacă nu-i mai bun unul decât celălalt!

— Nene Gherasime!

Cum puteau să sforăie unii, când totul în jur era atât de nou, de neașteptat?!

— Sst! Vorbește mai încet! Ia spune, ce-ți veni iar?

— Oare Negrilă o fi dormind?

— Doarme, l-am văzut eu.

— În coteț?

— Nu, alăturea.

— Să mă duc la el?

— Culcă-te, măi băiete, că mâine ai de tras la ham!

— Lăsam, lăsam, mâine căram cartofi! mormăi Ismail, revenind, cu ochii închiși, ca lunaticii, în primul lui pat.

Clopotul bătu pe punte de trei ori câte două bătăi scurte și una lungă la sfârșit: baaang!

— E unsprezece și jumătate, zise cârmaciul.

— De unde știi dumneata?

— Hai să te lămuresc, împielițatule, că altfel n-ai de gând să mă lași!

Mihu se aplecă în jos, peste marginea patului.

— Spune, nene Gherasime!

— Păi vezi tu, la noi, pe corăbii și pe vapoare, marinarul intră la datorie din patru în patru ore, la douăsprezece ziua, la patru după prânz, la opt seara, la miezul nopții și mai departe asemenea; timpul ăsta se cheamă cart. Înțelesu-m-ai?

— Am înțeles; dar ce-i cu clopotul?

— Păi uite ce e; omul de cart bate clopotul într-un anumit fel la fiecare jumătate de ceas. Dacă a intrat seara, la ora opt, să zicem ca Ieremia, apoi la opt și jumătate bate o dată, în dungă; ăsta e semnul jumătății de ceas. La ora nouă bate de două ori, îndesat, semn că s-a dus un ceas din cart. Ei, mai încolo merge tot așa, adaugi câte două bătăi pentru fiecare ceas; adineauri auziși de trei ori cele două bătăi, care arată că de la ora opt, începutul de cart, au trecut trei ceasuri; dar fiindcă la urmă a mai bătut o dată, bang, înseamnă că nu-i numai unsprezece…

— E unsprezece și jumătate, nene Gherasime! Acum m-am limpezit la cap!

— Dar mai înseamnă și altceva: că trebuie să taci!

— Tac!… Numai că aș vrea să te mai întreb ceva: de unde știe nenea Ieremia să bată așa?

— I-am învățat eu, pe toți, în seara asta.

— Vezi, dacă nu te întrebam, mie nu-mi spuneai!

Afară, pe punte, se auzi un pas, apoi glasul lui Ieremia:

— Mă Busuioace, dormi? Hai, scoal’!

Plutașul mormăi ceva prin somn și se întoarse pe partea cealaltă. Dacă văzu așa, Ieremia luă o cange de pe punte, o întinse prin spirai și-l îmboldi cu ea.

— Hai, mă, somnorosule, scoal’! Gherasim se ridică în capul oaselor.

— Vorbeai cu cineva adineauri, mă Ieremie, sau auzii eu aiurea?

— Ba vorbeam, cu Haralamb; ai auzit bine.

— Parcă plecase acasă!

— S-a-ntors să-mi țină tovărășie.

— Poate că l-au gonit purecii!

— Naiba știe ce-l gonește!…

— Nene Gherasime, întrebă Mihu, după ce Cristea Busuioc urcă scările, călcând pe trepte ca pe buștenii plutelor. Da' de unde știu ei când să bată? Au ceas la îndemână?

— Sigur că da; ceasul căpitanului.

Afară se auzi clopotul, vestind împlinirea celei de a patra ore.

— E miezul nopții, Mihule. Dacă nu te culci, stricăm prietenia.

— Mă culc! Numai că, nu mi-ai spus de ce bate clopotul?

— Așa, ca să știe toți cum trece vremea…

— Păi cin' să știe, dacă dorm ca buștenii?

— Ei, diavole, prea întrebi multe! Sunt corăbii mai mari, care au marinari cu zecile… Acolo treaba merge altfel, nu doarme toată lumea… Și-apoi, o fi, n-o fi nevoie, e un obicei vechi – și marinarii își păstrează obiceiurile mai bine decât cealaltă omenire.

Deodată Ismail se prăvăli drept în mijlocul cabinei.

— Dacă nu tăcem, te facem baie în Dunărea!

Și își schimbă iarăși patul, într-o neastâmpărată năzuință spre mai bine.

De data asta musul își călcă pe inimă și conteni cu întrebările. După câteva clipe îl auzi pe Gherasim sforăind, laolaltă cu bucătarul; cabina zumzăia, de parcă ar fi fost plină cu bondari, ca scorburile din pădure. Pe spirai bătea luna, poleind podeaua, cu raza ei argintie. Dincolo de bordaj clipoceau ușor apele Dunării.

— Bang-bang, bang! se auzi sus bătaia de aramă.

„Unu și jumătate!…” își zise Mihu, în pragul somnului, fericit că aflase și-această mare taină.

Avea numai o umbră asupra ațipelii, teama să nu-l viseze pe moș Ifrim, paznicul farului, cum îl visase nopțile trecute, când nu începuse încă dulcea marinărie.

VII

Cherestea pentru Pireu

Se întâmpla o ciudățenie…

Mihu se trezi, în spaimă. Visase că se dădea într-un scrânciob pe care însă nu-l vedea – și nu-l învârteau oameni, ci niște zmei cu aripi de liliac; nu vedea scrânciobul, însă pe zmei, da.

Băiatul se frecă la ochi și o clipă rămase buimac: cum stătea întins în pat, își văzu picioarele cu cinci șchioape mai sus decât capul. Cabina era goală, pieriseră și Gherasim, și Ismail, și ceilalți, iar pe spirai, în locul Lunei, pătrundea soarele, de te orbea.

— Ei comedie! zise musul, sărind din pat, fără să înțeleagă de ce picioarele îi stătuseră mai sus de cap.

Dar deodată alunecă pe o parte, ca și cum jumătate de trup i s-ar fi îngreuiat și până să se agate de ceva, se prăvăli cu capul în bordaj, într-unul din paturile folosite peste noapte de nehotărâtul Ismail.

— Ei, comedie! repetă, încă buimac. Să știi că tot sticla aia cu rom mi-a făcut ceva!

Afară se auzea un vâjâit ciudat, de parcă un scoc de moară s-ar fi vărsat peste bordaj. Băiatul rămase așa, câteva clipe, pân’ ce deodată i se făcu lumină în cap.

— Am plecat pe mare! strigă, repezindu-se la ușă, mâhnit și îngrijorat că nu se trezise o dată cu ceilalți.

Când scoase capul afară, pe gura tambuchiului, văzu deasupra o apă cenușie, învolburată, care în prima clipă i se păru că-i apa cerului, cu nori îngrămădiți, luptându-se să se învingă unii pe alții; nu erau decât pânzele din față, ridicate pe straiuri, fluturându-i deasupra capului. Nu se mai vedeau în jur nici catargele vapoarelor, nici cheiul, cu Căpitănia și cu magaziile, ci numai marea, aplecată într-o parte, ca un talger beat.

Mihu se frecă la ochi, se uită în jur, buimac; nici urmă de pământ nu se mai deslușea, nu puteai ști dacă ești pe lângă Sulina sau pe lângă Țarigrad – iar apa mării, așa culcată pe o parte, se mai și legăna, ridicându-se când în față, când în spate, într-un uriaș talaz, cumpănit și larg. O știuse că e mare, trei luni de zile o tot privise de pe mal, dar de unde să-și închipuie că dănțuiește așa?

— Bună-dimineața! auzi din spate glasul lui Anton Lupan.

Glasul i-l auzi, dar pe el, de văzut nu-l vedea… Musul urcă încă două trepte, până ce orizontul ieși întreg la iveală de sub parapetul înalt, și-atunci își dădu seama că marea era dreaptă, cum o știuse totdeauna, numai corabia mergea aplecată pe o coastă – ea se legăna. Dar era oare corabia de aseară, corabia la care meșterise și el, laolaltă cu ceilalți, erau aceleași catarge, același bompres sub care abia ieri întinsese plasa – sau o schimbase peste noapte un vrăjitor minunat? Fiindcă toate în alcătuirea ei căpătaseră acum viață, și puntea, și catargele, și pânzele care fremătau. Piuiau scripeții, scotele groase (prinse în tacheții pe care de altminteri îi recunoștea) se legănau sub vântul slab, sarturile și straiurile urzeau o împletitură mișcătoare pe cerul înalt, ca și cum ar fi vrut să coasă, unele de altele, marginile norișorilor destrămați.

— Ei, bună-dimineața, Mihule! se auzi încă o dată glasul lui Anton Lupan.

Căpitanul era în spatele lui, la prova, și se uita cu binoclul încotrova. Musul întoarse capul spre el, speriat:

— Nu cumva am pornit spre Țarigrad? Că voiam să trimit carte acasă, să afle și ei…

— Fii pe pace! Nu știi că a fost vorba să ieșim astăzi în larg?

Pe punte, fiecare avea de făcut câte ceva, iar el dormise până acum, buștean! Și barem dacă Anton Lupan l-ar fi mustrat! Ce să-l mustre! Se uita la el și-i zâmbea. Numai Negrilă, alături, cu picioarele de dinainte deasupra parapetului, cu coama umflată de vânt, întoarse capul o clipă și îl privi, fără să se gudure – pesemne foarte supărat.

Mihu își lăsă capul în pământ și își ceru iertare, vorbind parcă pentru câine, parcă pentru căpitan:

— Eu nu-s de vină, da’ ce să fac dacă nu m-a sculat nimeni?

— Nu-i nimic! răspunse căpitanul, poate din partea lui Negrilă, poate din partea sa. Ieri te-ai trudit mai mult ca niciodată, de aceea nu te-ai trezit când am plecat.

În clipa aceea pânzele foșniră și catargele *Speranței*, arcuindu-se, traseră puntea peste valuri, până ce apa ajunse la parapet, să zici că va sări deasupra și-i va boteza. Mihu se agăță repede de marginea tambuchiului și se uită speriat la căpitan.

— Nu ne răsturnăm? întrebă, în șoaptă, nu fiindcă ar fi socotit întrebarea tainică, ci fiindcă asta-i era toată puterea glasului.

Apoi văzu, cu mirare, că toți ceilalți își cătau de treburi, ca și când puntea ar fi fost dreaptă.

— De ce merge așa, pe o coastă? întrebă, de data asta regăsindu-și întreg glasul.

— Fiindcă vântul e travers și n-avem nici un fel de lest.

— Așa? făcu musul, fără să priceapă.

— Dar ia spune, îl întrebă Anton Lupan, nu ai rău de mare?

— Asta ce înseamnă?

— Nu te doare nimic, nu ți-e greață?

— Nu, domnule, mă simt în toată firea.

— Te pomenești că ți-e chiar foame!

— De ce să mint, parcă mai mult ca niciodată.

— Asta înseamnă că ai urzeală de marinar în tine. De rest, nici să nu-ți pese! Ismaile, vezi că-ți mai vine un mușteriu la masă!

Ismail picta barca, scriindu-i la prova numele *Speranței*, dar cu toată slăbiciunea sa pentru această îndeletnicire, de data asta picotea cu penelul în mână, încurcând literele și vopseaua; peste noapte nu se odihnise, fusese un chin cu paturile acelea, căci nici măcar în zorii zilei nu ajunsese la vreo hotărâre.

După ce primi partea de mâncare, și o înfulecă de parcă mai înainte ar fi postit o săptămână, Mihu porni să ia cunoștință de mersul treburilor pe corabie. Primul, firește, se cuvenea să fie cercetat cârmaciul, ca unul care ținea soarta tuturor în mână.

În drum spre pupa, musul se împiedică de Cristea Busuioc, care spăla puntea, împreună cu căprarul său, Ieremia.

— Păzea! strigă plutașul, aruncând pe jos un ghiordel cu apă albăstrie.

Mihu se feri de-a lungul parapetului, uitându-se chiorâș la valurile care ridicau capul, gata să se repeadă cu gura lor udă și să-l apuce de picioare.

— Bună-dimineața, nene Gherasime! zise, ajungând la cârmă. Spune-mi, te rog, ce-i acela vânt travers?

— Vântul care bate dintr-o coastă, cum îl avem noi acuma.

— Așa? Mulțumesc pentru lămurire! Dar ia spune-mi, lestul ce e?

— Greutăți felurite, nisip, piatră, pe care le pui în hambar, când n-ai altă încărcătură, ca să afunzi corabia mai mult în apă; altminteri, pe vânt puternic ar putea să se răstoarne.

Chiar să se răstoarne? Iaca, asta nu era o știre bună pentru Mihu, care aflase dinainte că n-au lest în magazie…

Noroc că nu era vorba decât de o încercare, căpitanul voise ca oamenii să-și afle rosturile în timpul drumului, să știe cum se împart la mânuitul pânzelor, la manevrele de plecare, într-un cuvânt, să se deprindă cu această corabie nouă, cu atât mai mult cu cât unii nu prea făcuseră marinărie. Când insula Șerpilor se arătă, drept în vârful bompresului, dovedind că busola, după care urmaseră drumul, era bună, Anton Lupan socoti că se pot întoarce la Sulina.

— Știi ce viteză avem, Gherasime? întrebă, apropiindu-se de cârmă. Patru noduri! Și ține seama că briza uneori abia adie!

— Eu ți-am spus, domnule, că e o corabie cum nu găsești alta în lume! Dar asta încă nu-i nimic; s-o vezi pe furtună!

Mihu auzea prima oară unele cuvinte; briza, ca briza, își mai închipuia el cam ce-ar putea să fie, dar de noduri, pe cine să întrebe, că nimeni n-avea timp de el acuma!

— Toată lumea la posturi! strigă căpitanul.

Oamenii se risipiră pe punte, fiecare la locul pe care de bună seamă îl știa dinainte, fiindcă nu se văzu nici o îmbulzeală, nici o șovăire.

Apoi urmară alte porunci, repezite, pânzele fluturară, cârma se roti, ghiurile trecură dintr-un bord în altul, și, înainte ca musul să se dezmeticească, simți soarele în ceafă, nu în frunte ca până acum. *Speranța* schimbase drumul, supusă ca un cal care simte frâul, și acum naviga spre Sulina, trăgând o brazdă albă pe marea sinilie.

— Și adică eu n-am nimic de făcut? întrebă Mihu, apropiindu-se de căpitan, după ce o vreme se învârtise fără rost pe punte.

— Tu uită-te în jur și ia aminte la tot ce se întâmplă. O să faci și treabă, începând de mâine!

Era și aceasta o poruncă, pe care trebuia s-o aducă la îndeplinire. Mihu se uită în jur, dar totul se înfățișa ca mai înainte, numai marea, din albastră, începea să se facă cenușie. Iar de întâmplat, acum, la întoarcere, nu se întâmpla nimic alt decât la venire. Numai că Ieremia și Cristea Busuioc, sfârșind cu spălatul punții, făceau fiecare ce-l îndemna inima: primul, așezat la umbră, sub catargul mare, își lustruia, cu felurite cârpe, flinta lui ruginită; al doilea își plimba ochii pe pânze și, după felul cum își frământa barba, după cutele dintre sprâncene, părea să răsucească nu știu ce socoteli în minte. Încolo, Negrilă îi ținea tovărășie căpitanului, la prova, de parcă l-ar fi pus cineva să cerceteze marea nesfârșită, Gherasim își vedea mai departe de cârmă, iar Ismail picta barca, picotind cu penelul în mână.

De uitat, te uiți la dânșii, dar asta se poate numi ucenicie?…

Tot învârtindu-se pe punte, de la prova până la cârmă, tot strecurându-se pe sub ghiuri, împiedicându-se în parâme, Mihu nici nu-și dădu seama că de la o vreme nu mai simțea legănarea mării, nu-l mai speriau valurile, iar când corabia se apleca mai tare, udându-și parapetul, nu se mai repezea speriat în lături, să se agate de ceva care-i venea la îndemână. Acest scurt drum fusese deci, în toate privințele, o rodnică ucenicie.

După trei ceasuri de drum, adică puțin înaintea prânzului, când *Speranța* ajungea la cheiul Sulinei, Mihu, cățărat pe parapet, ținându-se numai cu o mână de sarturi, cu cealaltă mână îi făcea semne lui Haralamb, nemarinarul, scoțând chiote de bucurie.

— Potolește-te, măi băiete, că ne faci de rușine! îl mustră aspru, Gherasim, de la cârmă.

Haralamb stătea pe o bintă, în marginea cheiului, cu căciula dată pe ceafă, cu minteanul pe umeri, ca oamenii fără căpătâi de prin porturi, care nu fac altceva decât să încurce lumea.

— Hai, mă, barem prinde parâma! îi strigă Ieremia.

Nici nu apucase echipajul să arunce la chei toate legăturile, când un om gras și roșu, cu înfățișarea negustorului, bine îmbrăcat dar nădușit ca hamalii, cu caftanul totuna de funingine, semn că venea de la drum și stătuse pe lângă coșul vaporului, sări pe punte, întrebând unde-i căpitanul.

— Vii de la Pireu, de la Stambul? Pe kir Iani, cu *Penelopa* nu i-ai întâlnitu? începu el repede, în aceeași limbă peltică folosită și de kir Iani despre care se interesa acuma.

— Nu venim de la Stambul și cu atât mai puțin de la Pireu, domnule!

— Dar pe kir Iani îl cunoști?

— Cunosc vreo sută de kir Iani; dacă-i vorba de cel cu *Penelopa*, l-am văzut acum patru luni și mai bine.

— Acum patru luni l-am văzutu si eu! gemu străinul. Dar țe folosu că l-am văzutu atunți? Eu am nevoie de el acum. Eu sunt Leonida Velisaratos, exportator din Braila; n-ai auzitu de mine?

— N-am auzit, însă asta nu mă împiedică să-ți dau un sfat: liniștește-te, că nu câștigi nimic, kir Leonida!

— Cum să mă linistescu? Dumneata nu stii țe-am pățițu!… Ah, kir Iani, unde esti, să te strângu de gât!

În timp ce negustorul se văita gălăgios, Gherasim, care îndruma echipajul să lege velele pe ghiuri, își lăsă treaba, se trase mai aproape și

rămase așa, ascultând atent.

— Țe ma facu acu’, țe ma facu, că putrezescu scândurile în port!

— Despre ce-i vorba, domnule? întrebă căpitanul *Speranței.*

— Uite, asta-primavara i-am arvunitu pe kir Iani să-mi facă două transporturi cu cherestea la Pireu. Ne-am învoitu să-i aduc marfa aiți, să-i fie mai usoru, să nu mai urțe până la Braila…

Gherasim făcu încă un pas și ciuli urechile, fără să arate însă prin nimic vreun interes deosebit străinului și necazurilor lui.

— Eu m-am ținutu de cuvânt si am trimișii cheresteaua aiți încă de la Paști, continuă kir Leonida, suferind. Uite-o colo, stă pe chei si putrezește, opt vagoane, scândură de fag de țel mai bunii. Mai platescu si paznic, mai pierdu si timpii, si dau bani de pomană la vapor, că am venit aiți țel puțin de zețe ori, să vădu țe-i cu kir Iani.

— Bine, și n-ai găsit alt căpitan să te scoată din bocluc? întrebă Anton Lupan, compătimitor.

Gherasim mai făcu un pas spre ei.

— N-am găsitu, continuă să se tânguiască negustorul. Că vin puțini si ței care vin, sunt arvuniți dinainte. Nu stiu cu ține să vorbescu… Se strică marfa si scade la preț – si mai mă facu de râs si la kir Nicolachi, la Pireu.

— Domnule, vorbi căpitanul, bucurându-se că-i ieșise norocul în drum. Dacă ai încredere în corabia noastră, noi tocmai ne pregătim să plecăm la…

Aici, Gherasim făcu un ultim pas și fu în dreptul lor.

— Dar cu grâul lui kir Livarditi cum rămâne? întrebă, cu aerul cel mai serios.

Anton Lupan se miră:

— Kir Livarditi? Nu știu nimic de el…

— Așa-i, c-am și uitat să-ți spun. Vino în cabină să-ți dau banii, domnule; am luat aseară arvună…

— Ai luat arvună mare? întrebă negustorul, ținându-se după el.

Cârmaciul îl opri, fără politețe, cu mâna în piept:

— Așteaptă dumneata aici, că vin înapoi!

— Ia spune, măi coțcarule, ce gânduri ticăloase îți umblă prin cap? întrebă Anton Lupan, după ce coborâră scările în cabina lui.

Gherasim râse, șiret:

— De câți ani umbli prin porturile astea, domnule?

— Ce legătură are asta, cu ce te-am întrebat eu?

— Adică să nu fi auzit dumneata cum se face treaba pe-aici, pe la noi?

— Bine, dar povestea asta cu kir Livarditi prea-i cusută cu ață albă! Crezi că el n-o să vadă?

— N-are decât să închidă ochii. Vorba e ca noi să-i cântăm și el să joace. Îți închipui că dacă am fi în mâna lui ne-ar arăta vreo milă?

— Dar asta nu-i cinstit, Gherasime!

— Cinstea e după obrazul omului, domnule. Lasă-mă să pun eu treaba la cale. Vreau să-i ciupesc nițel din osânză, că are destulă.

După ce zise acestea, cârmaciul ieși singur pe punte.

— Îmi pare rău, jupâne! Ne gândisem să-ți facem un bine, de-asta ne-am sfătuit, eu cu căpitanul, dar arvuna nu-i jucărie: trei sute de drahme, cincisprezece icosari de aur. Kir Livarditi n-o s-o primească înapoi, dacă n-o să-i dăm o despăgubire măcar tot atât de mare.

— Țe kir Livarditi e ăsta? întrebă negustorul, începând să gâfâie. N-am auzitu de el, de unde vine?

— Se prea poate nici să nu-l cheme așa. Dumneata știi cum se face negustoria. Ce, vrei să-ți spun pe șleau că ne-a rugat să păstrăm taina până ce încarcă grâul? Negustorii au socotelile lor; eu nu mă amestec în ele.

— Si daca platescu eu despăgubirea? Țințisprezețe icosari ai spus? Platescu – si luați cheresteaua!

— De, știu eu dacă s-o învoi kir Livarditi? Stai o clipă să vorbesc și cu căpitanul.

Cârmaciul coborî în cabină.

— Domnule, dumneata rămâi aicea, și nu scoate capul pe punte. Eu îmi fac drum pe la kir Panaiotis.

— Și cu negustorul ce se mai întâmplă?

— Îl las să fiarbă o leacă, să i se topească grăsimea. În sfârșit, după ce bău cu tabiet mare un păhărel de mastică în locanta lui kir Panaiotis, Gherasim se întoarse pe punte, clătinând din cap cu amărăciune.

— Greu, domnule; aproape cu neputință! Am vorbit cu omul lui kir Livarditi și a spus că nu își ia pe cap beleaua asta, dacă nu-i dau și lui o sută de drahme.

— Ma ruinezu, ma prapadescu. Mai zos nu lasă? Un icosar nu-i azundge?

— În ruptul capului! Cinci icosari bătuți pe muche. Kir Velisaratos își șterse sudoarea de pe frunte.

— Bine, platescu douăzeți de icosari si p-ormă mă spânzur.

— De ce să te spânzuri, kir Leonida?… Plătești treizeci și cinci de icosari, nu douăzeci, și-ți vezi sănătos de treabă.

Negustorul își băgă mâna în gât.

— De unde ai scosu treizeți si ținti, hoțomanule? întrebă, începând să horcăie.

— Nu ți-am spus că am luat cincisprezece icosarii arvună? După regulile negustoriei, dacă-i dăm înapoi arvuna, nu se cuvine să i-o dăm îndoită?

— Cu asta ne-am ințelesu: dați înapoi țințisprezețe icosari si mai punu eu țințisprezețe, basca ăi ținti pentru puslamaua aia.

— Nu-i așa, kir Leonida. De ce să dăm înapoi icosari? noștri? I-am băgat în pungă, nu-i mai scoatem la lumină!

Asta întrecea chiar orice măsură! Dar în clipa când simți că înnebunește, kir Velisaratos făcu o ultimă sforțare să-și păstreze mințile.

— Haide! zise, dându-și seama că nu mai avea rost nici o împotrivire. Platescu treizeți si ținti de icosari. Te bucuri? Când încărcați cheresteaua?

— Cum ne-om învoi din preț, cum începem.

— Bine, să auzim care-i prețul.

Gherasim ridică din umeri, luându-și mutra prostului, se scărpină în cap ca netotul, pe urmă se așeză pe bocaport și-l pofti pe kir Velisaratos să stea alături.

— Care-i prețul? Păi să facem socoteala. Ai opt vagoane de cherestea?… Fie, dar noi trebuie să facem socoteala pe zece, că atât primește corabia noastră.

— De țe să fațem socoteala pe zețe, dacă eu am numai opt vagoane?

— Mai adă două – doar n-o să plecăm cu magazia goală! Asta înseamnă pagubă, jupâne!

Kir Leonida oftă și se învoi, turbând de mânie:

— Bine, platescu pe zețe vagoane.

— Atunci putem face treaba. Să vedem acum cât prețuiește metrul de fag la Brăila și cât la Pireu. Ehei, la Pireu cheresteaua e scumpă!

— Asta țe te privește?

— Nu mă privește; îmi făceam doar așa, o socoteală. Care va să zică, să zicem că la Brăila ar fi cinci lei…

— Nu-i adevărații, pe mine mă costă zețe!

— Stai, jupâne, că făceam socoteala pentru mine. Ai plătit-o zece, e treaba dumitale; puteai să dai și douăzeci, dacă ești filotim din fire. Care va

să zică, cinci lei la Brăila, la Pireu să fie douăzeci de drahme, ba poate chiar douăzeci și cinci…

— Da' de unde! M-am învoitu cu kir Nicolachi pe zețe drahme.

Gherasim clătină din cap, cu milă:

— Te-a înșelat, kir Leonida, și-i mai mare păcatul, că pari om de omenie. Prețul acolo e douăzeci și cinci de drahme, dacă nu chiar treizeci, află de la mine! Așa, și cum făceam socoteala, dacă ai dat dumneata cinci lei pe metru, scădem cinci din treizeci, că ce mi-e drahma, ce mi-e leul, înseamnă că-ți rămân, câștig curat, douăzeci și cinci de drahme. Ei uite, jupâne, ca să nu spui că te-am prins la strâmtoare, nu-ți cerem să împărțim câștigul pe din două; o să ne dai numai zece drahme de metru. Drahme ori lei, pentru noi e totuna, numai să plătești în aur…

Negustorul sări în sus, ca ars cu fierul roșu, și începu să urle, făcând spune la gură:

— Zețe drahme de metru? Asta-i tâlhărie!

— Ascultă, jupâne! zise Gherasim, cu asprime. Ai face bine să-ți stăpânești gura… Noi nu ți-am spart ușa acasă, nici nu ți-am băgat mâna în buzunare. Ți-am cerut un preț; dacă nu-ți vine la socoteală, sănătate bună!

— Si țe facu cu cheresteaua?

— Îl aștepți pe kir Iani.

— Îl asteptu, îl asteptu!… Nu vezi că nu vine?

— Atunci o arunci în Dunăre… Sau, dacă ți-e milă de ea, plătești prețul, jupâne!

— Zețe drahme de metru?

— Zece, dar asta numai acuma, peste un ceas s-ar putea să urce, așa că hotărăște-te până mai e vreme!

Kir Leonida începu să se plimbe pe punte, turbând de mânie:

— Ținți drahme nu-ți azundge?

— Numai zece, jupâne!

— Socotit pe zețe vagoane?

— Pe zece, cât ne-a fost vorba.

— Stii câte parale fațe asta?

— Cum să nu știu? La ce m-am gândit până acum? O mie de drahme, adică cincizeci de icosari de aur și cu treizeci și cinci despăgubirea…

— Asta-i o avere! Zestre pentru două fete!

— Pentru două fete înstărite, kir Leonida! A mea, când am luat-o, n-avea nici cinci parale.

— Bine! zise negustorul, vânăt la față, după o clipă de gândire. Platescu despăgubirea, și restul plătește kir Nicolachi, când predați marfa la Pireu.

— Nu așa, jupâne; să facem cum e obiceiul. Plătești dumneata acuma despăgubirea, că omul lui kir Livarditi așteaptă, ne dai și-o arvună, cât te lasă inima – și aduci hamali să încarce marfa. Când treaba-i gata, adaugi la arvună cât o mai fi nevoie să se facă douăzeci și cinci de icosari, sau napoleoni dacă așa ți-e mai la îndemână, adică jumătate suma. Pentru cealaltă jumătate ne dai scrisoare, să ne plătească la Pireu omul dumitale.

— Si dacă vă prăpădiți pe drum? întrebă kir Leonida. Gherasim îl privi printre pleoape, cu dușmănie, apoi se stăpâni, ridică din umeri și răspunse, cu un amestec de batjocură și dojenire:

— De, jupâne, fiecare meserie cu primejdiile ei! Dumneata pierzi o pungă de galbeni, noi pierim șase suflete.

Și arătând la oamenii din echipaj, care așteptau pe punte, să vadă ce-o să mai fie, adăugă, învăluindu-i într-o privire caldă, neașteptată pe chipul lui aspru, de om cioplit numai în cremene:

— Eu zic că, dacă ne prețuiești laolaltă, om face cât icosarii dumitale!

Încărcatul începu după prânz și ținu așa toată ziua – scândură de fag, gălbuie; Cristea Busuioc o pipăia, bucată cu bucată, lemn bun – și parcă îl durea inima s-o vadă ducându-se în țară străină.

Haralamb își pierdea vremea, când pe chei, când pe la locanta grecului, nefiind de folos nimănuia.

— Nu te-nsurași, mă? îl întreba Ieremia.

Seara încă nu sfârșiră, încărcatul merse mai departe toată noaptea, până se iviră zorile. Când răsări soarele, magazia era plină și *Speranța* nu mai avea decât un metru de la apă până la copastie.

— Ce zici, Gherasime, o să țină? întrebă căpitanul. N-am încărcat-o cam fără măsură?

— Nici o grijă, domnule! Am fi putut să mai punem încă două vagoane.

Și cârmaciul adăugă, râzând cu șiretenie:

— Așa cum de altminteri ne-a fost și tocmeala cu jupânul.

— Chiar, ce te faci dacă îți mai scoate, din pământ, din iarbă verde, și cele două vagoane?

— Le încărcăm, dar îi mai ciupim vreo sută de drahme pentru întârziere și pentru deschisul bocaportului. Ce, oamenii ăștia să muncească de pomană?

Într-adevăr, marfa fiind încărcată, fiind puse înăuntru și scândurile barăcii, aduse de pe plajă, Ieremia cu plutașul închideau gura magaziei și întindeau deasupra o tendă, prinsă pe margini sub drugi de fier întăriți cu pene.

Anton Lupan râse din toată inima:

— Da’ știu că l-ai frecat pe kir Leonida!… Ia spune, de la cine ai învățat să strângi oamenii în chingi așa de tare?

— De la kir Iani, și de la alt kir Iani, și de la încă un kir Iani, de la mulți kir Iani, domnule!

— Fie, dar cred că i-ai întrecut pe toți kir Ianii! Optzeci și cinci de icosari sunt o avere, Gherasime!

— Știu, așa spunea și negustorul.

— Îți dai seama cât puteau să câștige căpitanii pe care i-ai slujit până acuma?

— Îmi dau, să vezi însă istorie: când spui un icosar, doi icosari, cincizeci de icosari, ție, care nu i-ai avut niciodată în mână, ți se pare că icosarul e doar o vorbă goală. Dar uite că vine kir Leonida! Domnule, te rog să mă lași pe mine să număr banii; vreau și eu să văd cât atârnă…

Negustorul străbătea cheiul, nădușit, cu giubeaua prăfuită, însă altminteri cu înfățișarea omului plin de mulțumire.

— Ia te uită la el! zise Gherasim cu ciudă. Parcă s-ar duce la nuntă, nu la jumuleală!… Bună-dimineața, jupâne! Noi suntem gata de plecare; ai adus banii?

— I-am adusu, răspunse negustorul, scoțând din buzunar o pungă plină. Să merdzem zos si să fațem hârtiile.

După ce numără banii, cu migală și cu un fel de teamă, Gherasim îi puse înapoi în pungă, și îi cântări în mână.

— Ei, acum știu și eu ce greutate are aurul! Mai ai și alte pungi ca asta, kir Leonida?

— Am; asta mă privește pe mine. Cârmaciul clătină din cap, cu milă:

— Grea viață trebuie că duci, jupâne! Să cari cu dumneata atâta povară! Și unde mai pui că numai cârpitul buzunarelor trebuie să te coste o avere!

Negustorul ridică din umeri, nepricepând sau făcându-se că nu pricepe.

— A, uitasem, zise, cu un surâs de șiretenie. L-am întâlnitu pe kir Livarditi. Ți-a trimesu multă sănătate.

— Da? făcu Gherasim, fără să tresară, zâmbind cu aceeași șiretenie. Și nu e supărat pe mine că l-am încurcat cu grâul?

— Nu e supăratu de loc. Ba mi s-a părutu chiar vesel. Poate c-o fi înnebunitu de supărare.

Pe cârmaci îl scotea din fire voia bună a negustorului.

— Și dumneata ești cam vesel, jupâne! mormăi, cu ciudă și cu nedumerire.

— De țe să nu fiu vesel? Am trimesu marfa, am scapatu de gridză.

— Așa?… Ești mulțumit? Ei acu', fiindcă ai dat banii și ai iscălit hârtia, am să-ți spun o vorbă; dar stai jos, să nu-ți vie amețeală: Dacă nu te învoiai cu o mie de drahme, îți duceam marfa și cu două sute: cu zece icosari, jupâne! Na, ca să-ți treacă mulțumirea!

O clipă, negustorul se făcu galben și zâmbetul i se prefăcu în rânjet. Apoi se porni pe râs, și râse, râse, până ce îl prinse tușea și crezură că-l ia și leșinul.

— Zi asa, fraticule, zețe icosari numai? Atunți stai zos, să-ți spun si eu o vorbă: ieri am primitu scrisoare de la kir Nicolachi, uite colea, zițe: „Kir Leonida, trimite cheresteaua că e mare căutare. Platescu oricât, patruzeți, țințizeți de drahme pe metru, altfel pierdem mușteriii si ne fațem de ocară."

— Bine, jupâne! scrâșni Gherasim, abia stăpânindu-și furia. Altă dată am să țin seama. Să învăț și de la dumneata ceva, nu numai de la kir Iani!

— Să duți sănătate lui kir Nicolachi si salutări la Patrida! mai spuse negustorul, pornind să urce pe scară.

— Ai văzut, domnule! izbucni cârmaciul, cu ciudă, când rămaseră singuri. Și ziceai că l-am strâns în chingă!

— Lasă-l în pace! Orice ai zice, am făcut o treabă bună!

— Bună, nu-i vorbă, dar puteam să avem două pungi ca asta, în loc de una!

— Ia, mai bine să ne pregătim de plecare. Văd că barometrul stă neclintit de trei zile. De vânt, ce să mai vorbesc, cred că te îmbie!

— Da, n-am ce zice; vânt de apus; altul mai potrivit n-are de un' să vină.

— Atunci îngrijește de plecare. Butoaiele cu apă sunt pline?

— Pline, de aseară.

— Provizii avem pe trei-patru zile?

— S-a dus Ismail să târguiască; trebuie să pice acuma.

— Atunci eu dau o fugă până la Căpitănie să fac formele de plecare și peste vreo oră cred că putem ridica pânzele.

— Foarte bine!

Ieșiră amândoi pe punte; în port începuse forfota zilei. Ismail cu Mihu se întorceau din piață, amândoi cu câte un sac în spinare, urmăriți pas cu pas de Negrilă.

Mihu vedea pe chipul bucătarului mare amărăciune.

— De ce ești supărat, nene Ismaile? Nu te bucuri că mergem la Stambul, în Turchia?

Drept răspuns, Ismail oftă, să ți se rupă inima. Ce necaz îl pândea oare, de se amăra pe măsură ce treceau zilele? Din partea lui, la gândul plecării, Mihu simțea, pe lângă oarecare neliniște, o nemărginită bucurie. Și doar nu era orfan, să spui că n-are pe nimeni, nu-i duce nimeni grija știindu-l în lume. Numai că el se gândise să nu se-ntoarcă pe capul bătrânilor, că și fără el abia își duceau sărăcia; ce adică, să-l trimită iarăși la stână, să stoarcă baciul din el untul și să-l lase numai cu zerul? Avea să se întoarcă el odată, dar nu cu mâinile goale, să le fie ajutor, nu povară bătrânilor.

Chiar ieri, în timp ce se încărca lemnăria, scrisese carte acasă, iar azi îi lipise timbru și-o pusese în cutia care se ducea cu vaporul: „Mamă și tată, aflați despre mine că m-am făcut marinar, mus adică, și plec pe mare. Suntem șase inși, toți unul și unul, iar dintre toți căpitanul e cel mai de omenie, și deștept și cu multă carte, învățătorul de la noi din sat nu-i ajunge nici la călcâie. Las' că și nenea Gherasim, cârmaciul, cu toate că strigă uneori cu asprime, are o inimă să nu-i găsești pereche în lume. Eu mă am bine cu fiecare, și cu nenea Ismail, bucătarul, că mă hrănește cu bucatele cele mai bune, musaca, și-o să-mi dea și sarailie, când om ajunge în Turchia. Nenea Ieremia mă învață cum să țin pușca la umăr și să ochesc prin cătare; pe el ca țintaș nu-l întrece nimeni. Odată a doborât două rațe dintr-o împușcătură, nu știu cum le-a luat, zice că le-a prins în linie, de era să-l lovească damblaua pe năsosul de la Căpitănie, că el umblă trei zile prin baltă, până să împuște una. Și cu nenea Cristea Busuioc, care a venit cu pluta tocmai de pe Bistrița, m-am împrietenit acum, mai în urmă – că altfel e cam posomorât și scump la vorbire, cătrănit cum zice nenea Ieremia; el m-a învățat să fac alt soi de fluier, cu găuri mai multe, pot să cânt cu el și mai gros și mai subțire. A mai fost cu noi un om, până acuma – l-am ajutat când lucram fierărie, ceilalți spun că-i un încurcă-lume, dar eu îl socotesc om de ispravă, numai că poate are și el un of la inimă. Nenea Ieremia, că îi e văr, zice, hai măi Haralamb cu noi și-o să-nnebunească turcoaicele după tine! Iar el zice, și ce dac-au să înnebunească și mie nu mi-o place nici una? Așa că nenea Haralamb nu vine cu noi, rămâne aici, la Sulina. Mamă și tată,

eu vă las cu bine. Și Negrilă s-a împrietenit cu toată lumea. Numai lui nenea Ismail i-a făcut odată mare rușine…”

Când Ismail și Mihu pășiră pe punte, Gherasim îi și luă în primire:

— Pe unde zăbovirăți? Ce, credeți că mai e timp de căscat gura?

Apoi strigă, să-l audă și ceilalți, adică plutașul, care tot orânduia parâmele, și Ieremia, care stătea de vorbă cu Haralamb, lângă schelă:

— Ei, băieți, luați-vă rămas bun de la Sulina!

— Cum adică, nene Gherasime, plecăm chiar acuma? întrebă musul pornind să sară într-un picior în jurul magaziei.

— Acum, fără zăbavă, că ia uite ce vânt bate; vânt de zile bune! Dar ia pune tu mâna pe sondă, și vezi cum stăm cu apa în santină. Cu încărcătura asta nu se poate să nu fi pătruns vreo picătură.

Mihu îi îndeplini porunca la iuțeală, bucuros că plecau la drum, bucuros că i se încredința o treabă de însemnătate mare.

— E apă de vreo trei degete, nene Gherasime!

— Asta-i nimica toată; așa-i până se umflă bordajul. Da’, oricum, de ce s-o lăsăm acolo? Pune mâna pe pompă și dă-o afară.

Peste vreo jumătate de oră, când musul, roșu în obraz și plin de nădușeală, fiindcă trăsese la pompă cu toată sârguința, termina cu scosul apei din santină, se întorcea și Anton Lupan de la Căpitănie.

Oamenii îl înconjurară:

— Plecăm, domnule?

— Chiar acuma! Ieremie, vino cu mine în cabină. Am să-ți dau două carabine, una pentru tine, să nu te mai încurci cu flinta aia ruginită, alta s-o încredințezi tu cui crezi că e mai bun ochitor, după tine, că pe tine, unul, asta o știu bine, nu te poate întrece nimeni.

— Poate văru’ Haralamb, domnule… E drept, că nu ne-am pus la încercare, dar nici n-ar mai avea rost acuma, dacă drumurile ni se despart pentru multă vreme!

Haralamb stătea pe chei, cu căciula dată pe ceafă, cu minteanul pe umeri, cu o mușcată roșie în gură, urmărind manevrele de plecare. Ceva mai sus, la chei, sosise vaporul de pasageri de la Galați și tocmai se punea schela.

— Ia treci, mă vere, și desfă legătura! strigă Ieremia. Haralamb se apropie de bintă și prinse să slăbească parâma, fără să lase mușcata din gură.

— Și așa, să nu uiți! îi mai spuse văr-su, aceasta fiind clipa despărțirii. Dacă te duci pe acasă, vezi ce-i cu ăi bătrâni. Să nu-mi poarte de grijă, dacă n-or primi prea repede vești de la mine.

Pe schela vaporului se îmbulzeau, coborând grăbiți, călătorii – fel de fel de lume, pescari, țărani, negustori, târgoveți, care cu geamantane, care cu saci, cu traiste și boccele… Deodată, Haralamb, care se uita la ei în neștire, scăpă mușcata din gură. Printre ceilalți cobora un om în haine de dimie sură, înalt și spătos ca haiducii, cu căciula turtită, cu mustața lungă, cânepie, cu ciomag la subsuoară și încruntat să te înspăimânte chiar dacă n-ai fi avut nimica pe inimă. Un polițai înarmat cu pistol și cu iatagan arcuit în urmă, venea după dânsul, aruncând priviri fioroase în juru-i, ca toți polițaii din lume.

Haralamb păli.

— Ce e, măi vere? îi întrebă Ieremia. Iar el răspunse, pierdut:

— Sacagiul! Acum mi s-a zis!

— Păi ce mai stai? Fugi!

De spus, poți să spui, poți să și faci, că nu ești olog, dar mai pe urmă, unde te ascunzi? În stuf, ca moș Ifrim?

Flăcăul aruncă priviri repezi în jur, îl văzu pe sacagiu intrat în vorbă cu cineva, întrebând, descusând, în vreme ce polițaiul se uita la toată lumea urât – și nu mai zăbovi: dintr-un salt fu pe bordul *Speranței*, luă puntea în lung, cu umerii aduși, și nu se mai opri decât sub tambuchi…

Portul rămânea în urmă, domol, cu vapoarele care afumau cerul albăstrui, cu corăbiile bătrâne care-și legănau catargele în fum, cu magaziile lui cenușii, care piereau, pe rând. Pieri și Căpitănia, cu șopronul sub care aceeași femeie știută de mult, Lăstuna, pe numele ei neobișnuit, jumulea rațe și frigea guvizi, în vreme ce căpitanul mai buchisea și acum, nedumerit: a-c ac, s-a-c, sac – cu nasul în abecedarul blestemat care rămânea greaua povară a vieții lui.

— Mă vere, asta mi-ai făcut-o tu! scrâșni Haralamb, de sub tambuchi. Tu l-ai îndreptat aici!

— Păi dacă l-aș fi îndreptat eu, nu te-ar fi dibuit de la început? Ce, ar fi trebuit să-ți caute urma patru luni?

Se sfârșea canalul, marea era în față, deschizându-i *Speranței* poarta Levantului, spre vechiul Stambul.

Țărmul de nisip rămânea departe, mai șters, mai nefiresc, de-ai fi zis că era numai o închipuire, care îndată avea să-ți piară din gând. Plaja se mai văzu un timp ducându-se către miazăzi, pe urmă, apa începu să se ridice asupra ei, udându-i nisipul, întânzându-se spre stufăriș – și-atunci rămase doar stufărișul și sălciile – alt timp. Iar după ce totul pieri, numai turnul cenușiu al farului înfruntă depărtarea, dar nu până târziu, căci nici el nu putea fi decât vremelnic mai înalt ca timpul grăbit.

Pe punte, forfota din clipa plecării pierise și se lăsase liniștea foșnitoare din codrii adânci. Pânzele fremătau printre norii albi, destrămați și scândura bordajului spunea mării povestea ei, din timpul când nu fusese lemn de corabie, ci stejar uriaș.

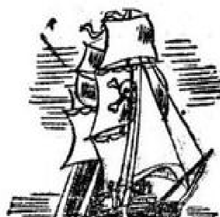
Gherasim stătea la cârmă, căpitanul în dreapta lui, iar ceilalți, de o parte și de alta, uitându-se spre orizont, mândri și dârji, în timp ce etrava, foșnind, își începea marșul ei – știți…

Era în a cincisprezecea zi a lui iulie 1881 –*Speranța* pornea la drum cu toate pânzele sus…

Ultima sirenă

EUROPA
Marsilia
Corsica
Bonifacio
Sardinia
Strimtoarea
Messina
Sicilia
Sulina
MAREA NEAGRĂ
Stambul
Gallipoli
Bosfor
Skantsura
Skyros
ASIA MICĂ
Dardanele
Insula
Creta
MAREA MEDITERANĂ
AFRICA DE NORD
Bir Sanjé
Canalul
Suez
Port Said
Arhipelagul
Insula
ROȘIE

VIII

Oprire la Țarigrad

În acea vreme, când vasele cu pânze puteau fi întâlnite încă destul de des în toate mările lumii, Marea Neagră, Marmaraua și Arhipelagul cunoșteau mai mult caice și barcazuri, aproape toate cu câte două catarge și cu vele puține, adesea croite la întâmplare sau după chibzuință nu prea învățatului lor căpitan.

De aici nu trebuie să se înțeleagă că aceste mici corăbii erau cu totul și cu totul pradă întâmplărilor grele șt furtunilor. Dar tot atât de adevărat este că, dacă echipajul lor nu dovedea o iscusință și o bravură nemaipomenită, nu le rămânea decât să aștepte cuminți în porturi vremea bună – sau, când furtuna venea pe neașteptate, să fugă din calea ei cu iuțeala omului desperat. Altfel, sfârșitul nu putea fi decât naufragiul – coșmarul oricărui marinar.

Cu *Speranța* era altceva…

Bunele însușiri ale unei nave le dă, în primul rând, forma ei și felul cum e construită. Despre asta s-a vorbit când corabia noastră se afla pe plaja Sulinei. Forma asigură viteza și stabilitatea vasului, pe care forțe dinafară, valurile și vântul, cată să-l răstoarne, iar o construcție îngrijită și solidă îl face să reziste în această luptă.

Dar pentru izbânda navigației, fie pe vreme bună, fie pe furtună, tot atâta însemnătate are împărțirea pânzelor.

Sunt corăbii cu unul, două, trei, cinci și chiar mai multe catarge. În ceea ce privește numirile lor, altele în fiecare colț al lumii, adesea le încâlcesc până și navigatorii – să ne mulțumim cu atât cât ne trebuie, ferindu-ne de orice ar putea să ne stârnească învălmășeală în creier.

Speranța era ceea ce se numește o goeletă, după numărul catargelor și felul velaturii. Cu trei pânze triunghiulare la prova, ridicate pe sarturi, cu o velă mijlocie pe catargul mic, împlântat la o treime din lungimea corăbiei, lângă peretele despărțitor dintre cabina echipajului și magazie, și în sfârșit, cu o velă mare pe al doilea catarg, ceva mai înalt decât primul – pare-se că ea avea, ca orice goeletă, cea mai bine împărțită velatură din vremea aceea și poate chiar din toate vremurile. O dovedise întrucâtva deunăzi, cu prilejul primei ieșiri pe mare, iar astăzi, când naviga cu alt vânt, mai aspru, dovada se întărea. Dar adevărata dovadă avea s-o facă mai târziu, pe mări

furtunoase, prin uragane, prin strâmtori răscolite de valuri și semănate cu stânci – căci *Speranța* pornea la drum greu și lung, după cum vom vedea.

Oamenii știau încotro merg, de aceea, în clipa plecării stătuseră pe punte, umăr la umăr, privind spre orizont, mândri, aspri și încordați. Acum, când corabia se așternuse la drum, sub cerul senin, fiecare se dusese la treaba lui, fără însă ca fierberea din sufletele lor să se fi terminat.

Anton Lupan coborâse în cabină, să scrie Jurnalul de Bord, de grija căruia nu trebuie să uite niciodată corăbierul, fie c-ar fi pe furtună, fie pe timp bun: „15 iulie 1881, ora 9:30 farul de la Sulina s-a pierdut din vedere; navigăm spre Stambul, cu vânt de la vest, de forța trei, cu toate pânzele sus, Gherasim și Cristea Busuioc fiind în primul cart…”

Gherasim stătea la cârmă, iar Cristea Busuioc făcea de veghe la prova, cum se obișnuiește pe orice corabie când navighează, pe lângă țărm sau în larg.

— Nene Cristea, dumneata ești de veghe? întrebă Mihu.

Întreba numai ca să intre în vorbă cu plutașul, fiindcă altminteri doar îl știa ce face acolo, de vreme ce Gherasim îl pusese de cart.

Cristea Busuioc stătea, pe marginea parapetului, cercetând încordat fața mării, deși, cât vedeai cu ochii, nu erau decât valurile care de la o clipă la alta își lepădau mâlul Dunării și se albăstreau.

— Da, de veghe.

— Și ce trebuie să faci?

— Să văd dacă nu se ivește ceva în fața noastră… Haide, băiete, du-te d-aici, nu mă ține de vorbă! Ce, tu altă treabă n-ai?…

Ăsta era necazul, că băiatul n-avea nici o treabă până nu ieșea Anton Lupan din cabină, unde naiba știe ce tot scria!

— Mihule, tu să mă aștepți pe mine, să aruncăm lochul[3]! îi spusese căpitanul, acum o jumătate de ceas.

Și de atunci, musul se învârtea pe punte, fără ca măcar să fi înțeles ce urmau să arunce, el cu Anton Lupan. Nimic de pe bord nu i se părea de prisos, ca să spui că trebuie aruncat.

— Nene Gherasime, acum nu mai mergem pe o coastă; se cheamă că avem lest, nu-i așa?

Pe naiba, lest! Era la mintea cocoșului ce se întâmplase de vreme ce aveau opt vagoane de cherestea în hambar – dar întreba și el, într-o doară, să-l zgândăre la vorbă pe cârmaci.

— Nu, băiete, avem marfă, lestu-i alt marafet, cum de uitași? Și încă marfa n-ar fi nimic! Avem cu noi ceva care atârnă mai greu: o pungă plină cu icosari! Hai, și-acum du-te, nu mă mai bate la cap!

Musul luă puntea în lung, tot trăgând cu ochiul la tambuchiul pe unde trebuia să iasă Anton Lupan. Ajungând în dreptul bocaportului, se opri și se uită la Negrilă, înciudat. Câinele îi ținuse tovărășie omului de veghe, apoi, văzând că totul pe mare era limpede, că nici pescărușii nu se mai roteau pe sus, pieriseră spre uscat, se tolănise la soare și dormea liniștit pe hambar. Ce viață tihnită! Și musul care crezuse că marinarul trebuie să se zbuciume neîncetat!

Dar oare, pe puntea *Speranței,* în afară de el nu se mai frământa nimeni la acest ceas?

Ismail tăia ceapă în bucătărie și lăcrima; dacă era vreo frământare în ființa lui, cum s-o vezi? – omul lăcrămează la ceapă mai vârtos decât la orice necaz!

Frământarea adevărată era dincoace, în cabina echipajului, la un pas.

— Mă vere, tu mi-ai făcut-o! Să știi că te bat! scrâșnea Haralamb.

Ieremia stătea pe marginea patului și își freca flinta lui ruginită, necăjit că nu-i putea scoate lustrul pe care îl avea carabina dată de căpitan.

— Cum era să ți-o fac eu? Tu n-ai atâta minte în cap?

— Și-acum să-mi spui cum ies din belea?

— Păi beleaua ai lăsat-o în urmă, fii mulțumit c-ai scăpat! Iacă, mai bine leapădă țoalele de pe tine și ține de colea haine de marinar! Hai, că la ora prânzului intri de cart!

— Asta cine a spus?

— Gherasim, că el e șeful de echipaj.

— Adică vrei, nu vrei… Haralamb spumega de necaz.

— Măi vere, îl liniști Ieremia, de ce-ți faci tu inimă rea? Dacă nu te împaci cu viața de marinar, nu te împiedică nimeni să te dai jos la Țarigrad, să cauți o corabie sau un barcaz și să faci calea-ntoarsă, că vădanele tale or fi suspinând pe mal.

— Nu, că eu vreau să mă-nsor, să mă fac gospodar.

— Cine-o să te ia pe tine? Nu te vezi că ești amărât și sărac?

— Ehe! Lac să fie, că broaște!… Ghiocica, ori alta ca ea!

— Și dup-o săptămână s-o tulești iar? Păi ce, tu ești făcut să stai în laț și să-ți dea de mâncare socrul bogat? Hai, mă, cu noi, să vezi lumea, și-așa o să te luminezi și tu la cap, singur o să spui că mai înainte n-ai avut minte

nici cât un vițel proaspăt fătat. Unde mai pui că o să strângi și gologani, destui ca să-ți faci casă și să te însori cu cine oi vrea.

— Dar cum o să merg, că nici măcar nu mi-am scos carte de marinar?

— O să-ti scoată căpitanul, când om ajunge la Țarigrad.

— Va să zică, v-ați înțeles pe spinarea mea!

— Păi sigur că m-am dus să mă sfătuiesc cu el, dacă te-am văzut în necaz!

Haralamb rămase pe gânduri, scărpinându-se cu nehotărâre în cap.

În acest timp, *Speranța* își urma drumul, în larg, departe de uscat. Gherasim mânuia cârma, chinuindu-se să țină după busolă unghiul dat de căpitan. Naviga de peste douăzeci de ani, străbătuse Marea Roșie, de la Suez la Bab-el-Mandeb, Mediterana barem o colindase în lung și-n lat, iar de câteva ori trecuse chiar dincolo de Gibraltar, prin golful Biscaiei, canalul Mânecii, către Amsterdam, dar nici până azi nu se împăcase pe deplin cu busola, care îi ostenea ochii și îl toropea. Îi venea mai la îndemână să țină drumul după soare, după stele, și cu atât mai ușor după semne de la uscat; de altminteri, chiar și căpitanii lui, ceilalți, pe cât le era cu putință, mergeau pe lângă mal, neavântându-se în larg decât atunci când n-aveau încotro; cât despre busolă, se uitau la ea numai la zile mari.

Acest fel de a merge, pe lângă coastă, se numește cabotaj. Din partea lui, Anton Lupan se simțea mai liniștit știindu-se departe de uscat; într-adevăr, pentru cel care cunoaște marea și știe să se lupte cu ea, primejdia nu e în larg, ci la mal, așa cum mai târziu se va dovedi, cu vârf și-ndesat.

De aceea, ieșind de la Sulina, căpitanul *Speranței* luase drumul spre sud-est, până ce orice urmă a țărmului se topise, departe, sub orizontul încețoșat, și abia atunci îi dăduse lui Gherasim unghiul care de acum înainte trebuia ținut cu strășnicie, treabă plină de răspundere pentru orice cârmaci. De aceea stătea Gherasim încruntat, de aceea când Mihu îl zgândărise la vorbă răspunsese îndestul de posac; altceva fusese deunăzi, când ieșiseră să se plimbe câteva ceasuri în larg, și altceva era acum, când busola trebuia să-i scoată 250 de mile depărtare de Sulina, în gura Bosforului, către Țarigrad.

Peste o jumătate de ceas, căpitanul ieși pe punte, își aruncă ochii la dâra înspumată pe care *Speranța* o lăsa în urmă, apoi se apropie de cârmaci:

— Gherasime, schimbă drumul mai la vest un cart!

Pe vremea aceea, corăbierii nu măsurau unghiurile în grade, ca azi, fiindcă 360 de liniuțe trase pe cadranul busolei ar fi zăpăcit ochiul bietului cârmaci, fără să aducă vreun folos adevărat, atâta timp cât o corabie,

mișcată de vânt, nu putea niciodată să urmeze drumul cu precizie de grad. Ei împărțeau cadranul în patru sferturi, după cele patru puncte cardinale, iar fiecare sfert avea opt carturi, un cart numărând astfel unsprezece grade și ceva.

— De ce-am schimbat drumul, domnule? întrebă Mihu, apropiindu-se de căpitan, pe de o parte curios, pe de alta dorind să-i amintească de prezența sa și de-o anumită treabă nelimpede pe care fusese vorba s-o facă amândoi, încă de acum un ceas.

— Iată de ce, Mihule… răspunse Anton Lupan.

Din lămuririle date de el musului, se înțelegea cam așa: e ușor să tragi o linie pe hartă, unind gura Bosforului cu Sulina, să măsori unghiul pe care acest drum îl face cu orice meridian și apoi, încredințându-l cârmaciului, să te culci împăcat. Corabia însă nu merge mai niciodată întocmai pe drumul acesta; în timp ce prova ei rămâne îndreptată tot timpul sub unghiul arătat de busolă, ceea ce pe un navigator fără pricepere îl poate prea des înșela, vântul sau curenții mării o fac să alunece de-a latul – să deriveze, cu un cuvânt folosit de marinari – și astfel, cu toate măsurătorile și cu toată strădania cârmaciului, ea iese în altă parte, nu unde te-ai așteptat.

Privind dâra lăsată în urmă, care e cu atât mai arcuită cu cât corabia alunecă mai mult de-a latul, Anton Lupan măsurase din ochi deriva și își dăduse seama că dacă mergeau mai departe așa, vântul de la vest i-ar fi împins treptat în larg și în loc să nimerească în Bosfor, s-ar fi pomenit altundeva, mai la răsărit, pe coasta Anatoliei. În vremea aceea, ochiul căpitanului ținea locul multor instrumente de navigație, dar când ochiul era deprins cu măsurătorile, iar căpitanul se dovedea dibaci, corăbiile ajungeau la locul dorit aproape tot așa de sigur ca vapoarele de azi. Poruncindu-i cârmaciului să schimbe drumul, căpitanul socotise că zădărnicea păgubitoarea derivă și astfel, deși acuma prova *Speranței* era îndreptată cu un cart mai la vest de drumul adevărat, el era sigur că au să iasă în gura Bosforului, tocmai unde doreau.

Abia sfârșise de dat aceste lămuriri, când pe tambuchiul din prova ieși Haralamb, bocănind cu cizmele pe scări, îmbufnat.

— Aoleu, că mândru-ți mai stă marinar, nene Haralamb! strigă Mihu, uitând chiar și de acea treabă hotărâtă s-o facă împreună cu Anton Lupan.

Până și Gherasim, de la cârmă, cât era el de încruntat, ridică ochii din busolă și zâmbi pe sub mustață, mulțumit de înfățișarea noului său om din

echipaj. Era chipeș Haralamb în straiele lui de țăran, dar să-l vezi acum, cu tricoul vărgat și cu boneta albastră din cap!

— Mă, ascultă ce-ți spun eu! zise Ieremia, urcând după el, cu flinta sub braț. N-o să fie turcoaică să nu leșine după tine, numai cum te-o vedea!

Chiar și Negrilă se ridică de pe bocaport, se uită nedumerit la noul marinar, își ciuli urechile, mârâi mirat, apoi, dumirindu-se, se repezi la el și începu să latre vesel, stârnind pe puntea *Speranței* adevărat bairam.

Numai Ismail rămăsese posomorât în bucătăria sa, tot tăind ceapă pentru plachie și lăcrămând necurmat.

— Ia fă-te-ncoa', frate Haralamb, să te ung ajutor de cârmaci! strigă Gherasim. Hai, că dacă ești isteț, nu-i treabă grea.

Dar poate că mai mulțumit decât toți era Anton Lupan; de mult își pusese el ochii pe Haralamb, îl știa bun marangoz, bun fierar, vrednic, voios, uneori cu haz, însușiri greu de întâlnit toate deodată la un singur marinar. Să nu-i porți recunoștință sacagiului care picase la țanc?…

Mihu rămăsese pe punte, bosumflat.

— Domnule, parcă era vorba să aruncăm nu știu ce…

— Lochul, Mihule! Vino încoa'!

Poți oare să povestești călătoria unei corăbii din celălalt veac fără să amintești despre această unealtă care și-a făcut treaba, glorios, zeci și zeci de ani? Fiindcă nu e vorba de lochul folosit pe vapoarele de azi, ci de un instrument de multă vreme uitat: o bucată de scândură, ca un sfert de cerc, cercul întreg să zici c-ar fi fost de mărimea obișnuită a unei roți de car. Pe latura rotundă, lemnul are găuri, umplute cu plumb, pentru o trebuință care se va vedea. De cele trei colțuri se leagă trei capete de saulă, parâmă subțire împletită anume ca să nu se poată întinde, nici dezrăsuci, oricât ai scărmăna-o – și toate trei se înnoadă, ca o labă de gâscă, de altă parâmă, aceasta lungă de câteva sute de pași. Arunci scândură în apă, loch cum se cheamă, în toată alcătuirea sa; plumbul o face să stea în picioare, și după ce vârtejurile stârnite de corabie în alunecarea ei se topesc în val, ea rămâne în mijlocul mării ca un popândău nemișcat, în timp ce parâma cu care e legată alunecă peste parapet, pas cu pas.

Pentru a înțelege restul, trebuie să știi – și Mihu aflase asta încă de la Sulina, când își băga nasul prin hărți cerându-i mereu lămuriri lui Anton Lupan – trebuie să știi că un grad, din cele 360 ale unui meridian, are cam 111 kilometri, iar un minut, din 60 de minute ale unui grad, are la rândul lui

cam 1850 de metri, lungimea milei marine, singura măsurătoare folosită de corăbieri în trecut, ca și azi.

Pe parâma lochului, după ce se lasă o lungime îndestulătoare, în scurgerea căreia să fii sigur că scândură aruncată în apă nu se mai mișcă, ci a rămas pe loc, ca un par, se fac noduri la depărtări egale, între unul și altul măsurându-se 31 de metri fără ceva. Parâma alunecă, numeri nodurile și te uiți la ceas; dacă într-un minut trece, de pildă, un nod, înseamnă că în acest timp corabia a mers acei treizeci și unu de metri fără ceva – cifră care înmulțită cu 60, face 1850 metri, adică o milă marină pe ceas. Deci, câte noduri se scurg într-un minut, atâtea mile va străbate corabia într-un ceas, bineînțeles dacă viteza între timp nu se va schimba. De aceea, când vorbeau de iuțeala vasului lor, corăbierii din trecut nu spuneau mile, ci noduri, cuvânt vechi, dar folosit de unii încă și azi, fiindcă marinarii, dacă ne amintim ce spunea Gherasim, sunt mai încăpățânați păstrători ai tradițiilor decât oamenii de la uscat.

Cam acestea ar fi cuvintele cu care un căpitan i-ar lămuri musului său folosința lochului, ca să fie sigur că lămurirea îi pătrunde mai ușor în cap. Lochul adevărat are însă nodurile de două ori mai dese, căci o parâmă prea lungă ar însemna o mânuire mai grea, iar timpul măsurătorii se micșorează și el la o jumătate de minut, ceea ce nu-i greu să se înțeleagă că duce la același rezultat. Cât despre ceasornic, pentru ușurarea trebii era înlocuit cu o nisiparniță, străvechi instrument de măsurat timpul, alcătuit din două bule de sticlă unite printr-o mică gâtuitură. Într-una din ele se afla pus, cu socoteală, atât nisip cât să se poată scurge în cealaltă, în câtimea de timp pe care doreai a o măsura…

Speranța naviga cu 6 noduri, asta însemnând, deci, 6 mile pe ceas.

— Și la ce trebuie să știm iuțeala, domnule? întrebă Mihu, în timp ce trăgea lochul înapoi, pe punte, și întindea saula la uscat, sub îndrumarea lui Anton Lupan.

— Fiindcă dacă știm câte mile facem pe ceas, răspunse acesta, putem să le măsurăm pe hartă și să vedem cam în ce loc ne găsim la un moment dat. Iată, eu știu de pe acum că dacă vântul nu scade, deseară, la ora șase, o să fim în dreptul Constanței; e trebuitor să știi în orice clipă, când ești departe de coastă, cât drum ai străbătut și cât ți-a mai rămas.

Vremea se păstra frumoasă și vântul bătea statornic, de la uscat. Cei câțiva nori albi care plutiseră pe cer de dimineață se topiseră o dată cu venirea amiezii; numai orizontul, de jur împrejur, era îngreuiat de o pâclă

albastră. Din când în când, departe, în dreapta, în tribord, ca să vorbim ca niște adevărați marinari, lucea în soare aripa unui pescăruș răzleț, dovedind că într-acolo se afla coasta. Pe mare se fugăreau valuri, unele înspumate, însă *Speranța,* care le primea dintr-un bord, nu se balansa nici de-o șchioapă, ci doar sălta, domol, între văi și creste, împungând cerul cu catargele și trăgând pe el o linie dreaptă.

Haralamb intrase de veghe o dată cu începerea celui de al treilea cart, treabă ușoară chiar pentru unul care n-a fost în viața lui marinar. El stătea în același loc unde de dimineață stătuse plutașul, și pare-se era tare mândru de însărcinarea sa.

— Gata, domnule, l-am câștigat! îi spuse Ieremia lui Anton Lupan. Ăsta nu mai debarcă la Stambul, chiar dacă ar vrea să-l facă ginere turcul cel mai bogat!

Credea că îl câștigase cu vorbele lui înțelepte – și când colo, pe Haralamb îl zăpăcise haina de marinar. Dar lasă că și Gherasim avusese partea lui, care prețuia măcar tot atât cât tricoul vărgat; în loc să-l pună la spălat puntea, ca pe orice marinar proaspăt, îi încredințase cârma, firește el neîndepărtându-se de lângă ea – și timp de un ceas, când hăis, când cea, *Speranța* navigase condusă de Haralamb.

Toate păreau să meargă strună, oamenii se înfrățeau cu marea, erau voioși, își lăsaseră grijile la uscat – numai Ismail clipea des, cu gândul aiurea, posomorât și posac.

Pe la trei ceasuri după prânz văzură o corabie cu două catarge, care trecea departe, prin dreapta, pesemne ținându-se în preajma coastei, căpitanul neavând îndrăzneala să navigheze în larg.

— Te pomenești că-i *Penelopa!* zise cârmaciul, râzând pe sub mustață. Dac-ar fi așa, aș vrea să văd ce mutră ar face kir Velisaratos…

— Nu cred să fie *Penelopa;* are catargele mai înalte, răspunse Anton Lupan, uitându-se prin ochean. Și chiar dac-ar fi ea, cheresteaua lui kir Leonida n-o s-o mai încarce!

Tot în tribord, pe la cinci și jumătate, se zări o dâră de fum, plutind deasupra orizontului.

— E un vapor care intră în portul Constanța, spuse căpitanul, după ce privi ceasul. Vezi, Mihule, a fost bună socoteala noastră. Ia hai să mai măsurăm viteza o dată. Acum, am să te pun pe tine să arunci lochul…

Prima oară, musul ținuse nisiparnița – căci doar nu era să purceadă la toate deodată, în primele lui ceasuri de navigație.

Se apropia seara și întâia zi a călătoriei se scursese pe neobservate. Anton Lupan, Gherasim și Ismail se schimbau din patru în patru ore, la cârmă, iar Ieremia, Haralamb și Cristea Busuioc făceau pe rând de veghe. Mihu și Negrilă se plimbau de la unii la alții.

Cei care nu erau de cart cinară la ora șapte, ca să termine înainte de a cădea noaptea. Pe urmă, Gherasim coborî sub tambuchiul de la pupa, în laturile căruia se aflau magazioarele cu zestrea *Speranței*, scoase două felinare mari, cu sticla groasă, unul verde, celălalt roșu, și după ce le aprinse, se apucă să le pună la locul lor, în dreptul catargului mic, deasupra parapetului.

— Astea ce sunt, nene Gherasime? întrebă Mihu.

— Felinarele de poziție. Musul rămase cu gura căscată.

— Vezi tu, îl lămuri cârmaciul, dacă noaptea vine o corabie în calea noastră, după felinarele astea își dă seama încotro mergem și știe să ne ocolească. Îndată ce cade seara, orice corabie trebuie să pună un felinar roșu în babord, adică aici, în stânga, și altul în tribord, așa fel ca să poată fi văzute din față. Înțelegi mai departe?

— Nu prea, mărturisi băiatul.

— Uite, continuă Gherasim, scărpinându-se în creștet, să zicem că ești de veghe noaptea și vezi deodată în față o lumină roșie. Ce înseamnă asta?

— Că e o corabie, firește!

— Dar cum e, cu fața?

Mihu se gândi o clipă, privind felinarele.

— Nu! Dacă ar fi cu fața ar trebui să le văd pe amândouă. Înseamnă că o văd dintr-o coastă.

— Învață să vorbești; dintr-un bord, nu dintr-o coastă. Dar din care anume?

— Din babord! răspunse musul, după ce se gândi iarăși.

— Așa e, băiete! Și dacă tu o vezi din babord, încotro are prova, adică încotro merge?

— Spre stânga mea, nici vorbă.

— Atunci tu ce se cuvine să faci, ca să nu dai în ea, ca orbetele?

— Păi ce să fac? S-o iau nițel la dreapta.

— Întocmai! Și așa, ea ce bord o să-ți vadă? Adică, lumina verde, sau a roșie?

— Păi dacă o iau la dreapta, înseamnă că mă întorc spre ea cu babordul.

— Bine, băiete! Cu asta ai învățat rostul felinarelor. Ca să nu uiți niciodată, trebuie să știi o regulă: dacă vezi verde în partea unde și tu ai tot verde, ori roșu unde ai roșu și tu, atunci nu te pândește nici o primejdie. Marinarii au făcut din regula asta chiar o poezie; ține-o minte și tu: Verde-n verde, roș în roș, drumu-i bun din moș strămoș…

În clipa când Gherasim își sfârșea lămuririle, clopotul bătu de patru ori, vestind sfârșitul ultimului cart al zilei; acum începea serviciul de noapte. Căpitanul, care zăbovise în cabină să scrie în Jurnalul de Bord, ieși pe punte.

— Mihule, du-te de te culcă îndată, că la miezul nopții intri de veghe.

La început, lui Mihu nu-i veni să creadă; pe urmă, dându-și seama că Anton Lupan nu era din cei care să amăgească oamenii, începu să sară într-un picior pe punte, chiuind ca haiducii.

— Mai încet, că aici nu ești la stână! îl potoli cârmaciul.

Apoi se întoarse spre căpitan, scărpinându-se cu îndoială în creștet:

— Domnule, poate nu e bine să-l punem de la început chiar noaptea. Să fi făcut măcar un cart de ziuă.

— N-avea nici o grijă, Gherasime; tot de veghe a fost cât a ținut ziulica… Dar bagă de seamă, Mihule, dacă te prind că nu adormi numaidecât, s-a zis cu veghea!

Musul coborî în cabină, se cațără în patul lui, își trase pătura până peste cap, închise ochii, strânse pumnii și adormi la iuțeală, fiindcă așa îi poruncise căpitanul. Dar gândul lui rămăsese afară, pe puntea umezită de abureala rece a nopții, sub pânzele care legau marea cu cerul.

La miezul nopții, când își luă postul în primire, toate i se păreau cunoscute în juru-i, ca și când ar fi fost om de veghe o veșnicie – și cu cât i se păreau mai cunoscute, cu atât simțea mai rece în spinare gheara unei neliniști fără nume.

— Mihule! strigă Anton Lupan, de la cârmă.

În noapte, glasul avea ceva tainic. Răsărise de curând o bucată de lună târzie.

— Da, domnule!

— Nimic; voiam să știu dacă ești acolo. Nu trebuie să stai țeapăn, că doar dacă e să se vadă ceva, se vede de departe. Poți să te mai miști pe punte. Dacă ți se face urât, mai vino încoace.

Auzindu-le glasul, Negrilă, care dormea pe undeva, în umbră, se săltă în picioare, căscă, apoi se apropie de stăpână-su, lipăind pe punte, și începu să

i se frece de cizme.

— Hai, fii cuminte! Acum n-am timp de tine! Tânărul mus stătea aplecat peste parapet, la prova, cu ochii ațintiți înainte. Luna se ridica pe cer, ascunsă sub pânze, și marea, ruginie la început, începea să se arginteze. Era atâta liniște, că se auzeau valurile, până departe, murmurând domol, cu o mie de glasuri. Sub bompres, etrava tăia apa, foșnind tainic; câte un val se spărgea în bordaj, alene, și vântul îi prindea jerba albă, spulberând-o în scântei ude.

Spre răsărit, în lumina Lunii, cerul era palid, lăptos ca varul; mai sus, bolta se albăstrea și lăsa să se vadă stele răzlețe, parcă mișcătoare, care se fereau cu teamă din calea catargelor.

Mihu rămase așa o vreme, cu ochii când la cer, când la mare. Dormeau toți pe corabie, iar el cu căpitanul le țineau soarta în mână. Era rece a naibii gheara aceea care-l răcâia în spinare! Arar, câte o stea mică se desprindea de pe boltă, ca o frunză firavă scuturată de vântul toamnei, și după ce lăsa în urmă o dâră nesigură, se stingea deasupra valurilor. Încolo, nu se vedea nimic, cât era de lung orizontul și de întinsă marea.

— Domnule, întrebă musul, dând o fugă la pupa, după ce se încredință că nici măcar o vedenie nu le-ar fi putut tăia calea, stelele care cad sunt sufletele morților? Așa am auzit, dar parcă nu-mi vine a crede să fie pe cer atâtea stele câte suflete sunt pe lume, fiindcă se cuvine să punem la numărătoare și dobitoacele, și gâzele, nu numai oamenii.

— Nu, Mihule, stelele căzătoare sunt meteoriți, frânturi care se desprind din unele astre și rătăcesc fără nici o lege în nemărginirea văzduhului. Viteza lor e așa de mare, încât din frecarea cu aerul se aprind și se mistuie. Câte unul nimerește pe Pământ, dar până azi nu s-a auzit să fi adus cu el vreo nenorocire. Cele mai multe stele căzătoare se topesc în aer și se pierd fără urmă…

Aici, Mihu tresări, făcu ochii mari și se repezi speriat la prova. Era o stea care căzuse în mare și nu voia să se stingă? Valurile o săltau, iar ea sclipea, șugubeață, făcând cu ochiul celorlalte stele. Se vedea limpede, în stânga bompresului, din ce în ce mai luminoasă; și iată că, deodată, sub ea se ivi încă una, parcă răsărită din apă. Ei, dar a doua nu mai era albă, ci roșie, ca un felinar de corabie.

— Domnule, ce să fie asta?

Căpitanul lăsă o clipă cârma și se apropie de parapetul *Speranței*.

— E un vapor, Mihule; nu-ți fie teamă, o să treacă departe, prin stânga noastră; pesemne se duce la Odesa.

— Nenea Gherasim m-a învățat cum să recunosc corăbiile și nu mi-aș fi pierdut capul. Dar n-am înțeles ce-i cu lumina aceea albă.

— Gherasim a uitat să-ți spună că vapoarele, spre deosebire de corăbii, mai au și o lumină albă pe catargul din prova. De acum înainte să ții minte.

Peste o jumătate de ceas, vaporul era în dreptul *Speranței,* însă așa de departe că abia i se deosebea umbra posomorâtă și dâra de fum negru în lumina Lunei.

— Mihule, ia vino încoa'! strigă Anton Lupan de la cârmă. E ceasul două; dacă socotelile mele sunt bune, am făcut până acum o sută zece mile; trebuie să vedem farul de la Capul Caliacra. Ia, noaptea poți să te cațeri pe catarg tot așa de iute ca ziua?

— Pot, domnule!

— Atunci dă-i drumul, dar ia-o pe grijele – altfel te împiedică pânzele – și uită-te dacă nu se zărește farul. Ia seama să nu aluneci, că rămân fără om de veghe.

În câteva clipe, musul era la crucetă, de unde, luând catargul în brațe, se cățără mai departe, până ce atinse mărul cu mâna.

— Ia te uită minune! Văd ceva, parc-ar fi fulgere, dar de unde, că-i vreme senină?!

— Nu sunt fulgere, ci lumina farului, îl lămuri, mulțumit, căpitanul. Uită-te bine, și vezi până la cât poți să numeri între o sclipire și alta.

Negrilă scheuna, învârtindu-se în jurul catargului.

— Cam până la 8, domnule.

— Bine, acum dă-te jos la iuțeală.

— E farul de la Caliacra? întrebă musul, îndreptându-și hainele. Nu s-ar putea să fie altul? Nenea Gherasim mi-a spus că pe coaste sunt multe faruri.

— Sunt mai multe sau mai puține, după cum e coasta, Mihule. Ele se pun mai cu seamă în locuri primejdioase, pe insule, pe istmuri, la intrarea strâmtorilor. Dar sunt făcute în așa fel, ca să nu le încurci între ele. Ziua le recunoști după formă, că unele sunt mai înalte, altele mai scunde, unele de fier, altele de piatră, vopsite tot în culori deosebite. Noaptea te lămurești după lumină; fiecare se aprinde în alt chip, mai rar sau mai repede, la unele lumina ține mai multe clipe, la altele mai puține…

— Și marinarii de unde știu asta?

— Au o carte, *Cartea farurilor,* în care sunt trecute toate farurile din lume, fiecare avându-și acolo descrierea. Când te-am pus să numeri, am vrut să știu măcar pe departe câte secunde trec între o sclipire și alta, deși, eu unul, nu aveam nici o teamă că am putea fi în altă parte decât la Capul Caliacra.

— Dar știu eu dacă n-am numărat prea repede? Omul greșește…

— Ai dreptate; pentru asta, când te afli în locuri cu faruri multe, și te temi că ai putea să le amesteci, te folosești de un ceas anume, care măsoară cu precizie durata luminii și timpul dintre o clipire și alta. Acum ai înțeles cum stă treaba, băiete?

— Da, domnule!

— Atunci pune-ți mantaua în spinare și du-te de stai de veghe.

Restul cartului se scurse pe nesimțite; luna ciuntită trecuse în partea astălaltă, frecându-se de catarge, și începuse să pălească o dată cu stelele. La răsărit, dacă te uitai pe sub pânze, cerul se făcuse cenușiu, apoi albise – și sub el valurile păreau mai potolite.

La ora patru, când Ismail ieși somnoros pe punte, să ia cârma în primire, orizontul începea să se împurpureze, iar vântul nu mai sufla cu vechea putere. Înainte de a coborî sub punte, Anton Lupan cu Mihu aruncară lochul și văzură că, într-adevăr, *Speranța* nu mai făcea decât cinci noduri.

Ziua de 16 iulie se scurse mai încet decât prima. Oamenii se uitau plictisiți la pânzele care, din când în când, fluturau greoaie, căci vântul slăbea din oră în oră. Spre prânz ai fi zis că va adormi de-a binelea; însă după vreun ceas își recapătă viața și se roti mai la nord cu un cart, pesemne cătându-și în altă parte puterea. Acum *Speranța* îl primea dinapoi a traversului, și după ce scotele fură slăbite atât cât se cuvenea, se așternu la drum cu cinci mile pe ceas.

Peste zi, Ieremia, Haralamb și Cristea Busuioc trecură pe rând la cârmă, sub îndrumarea primului cârmaci. Mihu era mâhnit că nu-l puneau și pe el – însă se liniști când căpitanul îl chemă în cabină și-l așeză în fața hărților, pe care de altminteri musul le cunoștea.

— Să ții cârma e mai ușor; cu asta ai să te deprinzi repede. Pe tine vreau să te învăț mai multe, fiindcă te văd isteț și aș vrea să fii ajutorul meu cândva. Poate că odată ai să ajungi chiar căpitan.

În ziua aceea, Anton Lupan începu să-i împărtășească temeinic lui Mihu învățătura sa. Când ai numai un an de școală și acela făcut pe apucate, n-ai să deprinzi nici într-o zi, nici în două, nici în douăzeci de luni, știința care i

se cere unui adevărat căpitan. La Sulina, ucenicul-marinar nu știuse nici măcar că Pământul e rotund – acum îl avea limpede în cap, fiindcă văzuse acolo-n cufărul lui Anton Lupan un glob pământesc, cu ape și cu continente, pe care acest vrăjitor i-l rotea în fața ochilor, cum ar fi rotit Pământul cel adevărat. Dar știința Pământului și-a hărților, care îl desfășoară neted în fața ta, nu se sfârșește când ai aflat ce lungime are ecuatorul, ce-i aceea o paralelă și un meridian.

După trei ceasuri de învățătură, Mihu ieși pe punte cu capul făcut calendar. Ehei, or fi ținut cârma ceilalți, de se fuduleau acum prin fața sa, și Ieremia, și Haralamb, ba chiar și tăcutul plutaș – dar nici unul nu știa cum se măsoară pe hartă longitudinea și latitudinea unui punct dat!

Restul timpului până la cină, cu capul zbârnâind de parcă ar fi avut în el un bondar, Mihu se zbengui pe punte cu Negrilă, amestecându-se amândoi printre picioarele celorlalți. După două zile de navigație, se mișca aici ca pe ulița sa; ar fi fost altfel, de bună seamă, dacă s-ar fi nimerit o mare mai zburlită, un vânt mai dușman, dar se vede că și marea, și vântul au grija să nu-i sperie pe ucenicii-marinari.

La opt seara musul intră de veghe, în cart cu Anton Lupan.

Înainte ca oamenii să plece la culcare, căpitanul întrebă:

— Cine o să fie de cart în noaptea asta, de la patru înainte?

— Eu cu Ieremia, răspunse primul cârmaci.

— Așa? Aveți grijă că spre cinci jumătate-șase dimineața, o să vedeți uscatul.

— Ajungem la Bosfor? se bucură Mihu sărind într-un picior pe lângă hambar.

Dar în clipa aceea îl auzi pe bucătar oftând și se potoli, rușinat. De data asta nu mai încăpea îndoială că pe bietul Ismail îl aștepta mare necaz.

În primul cart de noapte întâlniră două vapoare venind de la Țarigrad. Mihu, care era de veghe, le recunoscu îndată și nu se mai fâstâci; treceau prin stânga, aveau lumini roșii, deci nu-i dădeau nici o bătaie de cap.

— Domnule, își arătă mirarea, apropiindu-se de cârmă, dar corăbii n-am întâlnit de loc, de când am plecat!

— Cu vântul ăsta corăbiile nu pot ieși din Bosfor, îl lămuri Anton Lupan. Trebuie să aștepte un timp mai potrivit, altfel curentul din strâmtoare le duce înapoi.

Îndată ce termină cartul, musul se urcă în pat și adormi buștean.

În noaptea aceea îl visă pe Ismail, cu șalvari și cu fes – și doar era de mirare, că nu-l văzuse niciodată în portul islamului. Bucătarul tocmai îl îmbia să guste dintr-un borcan mare cu saraiglii, când un strigăt de pe punte îl făcu să sară în mijlocul cabinei, speriat.

Pe spirai intra lumina răsăritului, vie de te amețea.

— Se vede pământ!… striga Ieremia.

Se repeziră cu toții pe punte; numai Ismail rămase jos, oftând necurmat.

Soarele abia ieșise din valuri, și marea părea un lan de dughie fremătând sub vântul curat. În față, prin negurile dimineții, se zărea o limbă de pământ, pe care lumina răsăritului, lovind-o piezîș, o făcea să sclipească și o înroșea.

— Am ajuns mai devreme, zise Anton Lupan uitându-se la ceas. Da, iată, vântul s-a întărit, pesemne în al doilea cart.

— Și Bosforul unde-i, nene Gherasime? întrebă Mihu apropiindu-se de cârmă, cu cizmele în mâini, așa cum năvălise pe punte, înaintea celorlalți.

— Ai răbdare, băiete, mai avem de mers! Ia, mai bine pune-ți cizmele! Ce fel de mus ești tu?

Căpitanul se uită cu binoclul spre țărmul roșcat.

— Iată Anatoli Fener! zise, arătând cam un cart în dreapta bompresului. N-am ieșit tocmai la țanc; pesemne deriva a fost mai mare decât în socoteala mea. Ia, Gherasim, ține mai la vest o jumătate de cart. Iată și Rumeli Fener!

— Pe ce limbă vorbiți, domnule, că nu înțeleg nimic! întrebă Mihu, trăgându-și cizmele pe sub pantalonii largi.

— Bosforul desparte Europa de Asia, îl lămuri Anton Lupan, și turcii stau călare pe el, ca pe un catâr înșăuat. Înțelegi? Partea europeană a Turciei se cheamă Rumelia, iar cea asiatică, Anatolia. La intrarea Bosforului sunt două faruri, cum ar fi ochii catârului de care-ți vorbeam: unul si cheamă Anatoli, iar celălalt Rumeli Fener. Pune mâna pe binoclu, să le vezi și tu.

— Vorba e, zise Ieremia râzând, de unde găsim acum câte o piatră, s-o luați în gură, voi ăștia care n-ați mai fost pe-aici?

— Pietre n-o să găsim, dacă n-am avut grijă să aducem de la Sulina! răspunse Haralamb. Dar zic că mai bine ar fi să luăm în gură câte un ou răscopt. Afurisita asta de mare te stoarce de te-apucă leșinul. Hai să-l sculăm pe Ismail.

Tocmai atunci pe gura tambuchiului se ivi un fes roșu și, spre uimirea tuturor, sub fes, capul bucătarului, mai posomorât ca oricând.

— Ne taie la ramazan, Ismaile! strigă Haralamb, uitându-se cu mirare la fesul lui.

— Luam singur mâncam! Ismail rugam! răspunse bucătarul, îndreptându-se spre pupa cu un covoraș în mâini.

— Păi rugăciunea la voi se face seara; ce te-a apucat, măi Ismaile? întrebă Gherasim.

— Dacă nu făceam aseară, acuma făceam.

— La Sulina nu te-am văzut niciodată cu fes, sări și Ieremia. Îmi și uitasem că ești de-ai lui Allah.

În loc să răspundă, Ismail se uită la busolă, se uită încurcat pe cer, apoi se întoarse spre Anton Lupan:

— Domnu', la busolă Mecca unde veneam?

— Păi, credincioșii când se roagă, cum fac?

— Acasă, muftiu întrebam. Aici, de unde muftiu luam…

— Și dacă nu te așezi cu fața la Mecca, nu te aude Allah?

— Nu auzeam azi, auzeam mâine; eu trebuie azi auzeam!

— Atunci stai să mă uit pe hartă și să măsor direcția exactă, altminteri, dacă greșesc, te pomenești că te rogi în van!

După ce Ismail află direcția locului sfânt, își puse covorașul jos, îngenunche pe el, cu fesul în cap, și începu să se roage, fără să-i pese de ceilalți, lovindu-se cu fruntea de punte, bolborosind versete din Coran și strigând, din când în când, cu un glas desperat:

— Allaah, ieh… Allaah ieeh!… Aaaa Allah!…

Speranța își continua drumul spre Bosfor și țărmul se înălța din mare, schimbându-și culoarea de la o clipă la alta, când cenușie, când vânătă, când roșcată, până ce copacii înșirați pe creastă se arătară limpede, aruncându-și umbrele verzi peste argila și piatra spălate de ape.

Anton Lupan coborî în cabină și se întoarse cu un steag roșu împodobit cu semiluna albă.

— Ăsta-i de la Plevna, domnule? întrebă Ieremia, făcând ochii mari.

Fiindu-i teamă să nu se trezească în el porniri războinice, căpitanul se grăbi să-l liniștească:

— Nu, e un steag pașnic; nu te-apuca să-l găurești cu flinta.

Apoi se întoarse spre cel mai tânăr membru din echipaj:

— Mihule, ia să te văd, cât de repede îl legi în vârful catargului?

— Steagul turcesc? se miră băiatul.

— Da, așa e regula. Când o corabie sau un vapor intră în apele unei țări străine, pe lângă pavilionul ei de la pupa, trebuie să pună la prova, pavilionul țării aceleia.

Curând, gura Bosforului se văzu limpede, liniștită, tainică și neașteptat de albastră. Un ceas mai târziu, *Speranța* se afla între coasta Europei și-a Asiei, continuându-și șovăitoare drumul, ca și când n-ar fi știut pe care să-l aleagă.

Malul apusean luminat de soare își arăta colinele înalte, coborâte până la marginea apei, acoperite de sicomori, salcâmi și platani, printre care luceau vesele căsuțe de lemn, răzlețe – albe, portocalii, roșii, galbene. Sus, la creastă, păștea o turmă de măgăruși, ale căror urechi lungi se vedeau bălăbănindu-se pe cerul Europei, departe. Malul asiatic, umbrit, părea mai trist la ora aceasta a dimineții, dar dacă înfrângeai umbra cu ochii, puteai să vezi aceleași coline înalte, înverzite și presărate arar cu căsuțe vopsite în toate culorile, în toate nuanțele.

Speranța mergea pe lângă malul drept, scăldată în soare, împinsă mai mult de curent decât de vânt, care părea că se potolește. Bosforul se îngusta, treptat, fără însă ca apa să-și piardă culoarea, mai limpede și mai străvezie decât a cerului de deasupra, albastru.

Undeva, în față, se vedea fum de vapoare, luceau pânze care păreau când albe, când verzui ca apa. Gherasim stătea la cârmă, nepăsător, fiindcă Bosforul îi era mai cunoscut decât nevasta. Ismail își terminase rugăciunea și coborâse în bucătărie, chipurile să pregătească bucate, dar de jos se auzeau mai mult oftaturile lui decât zăngănitul vaselor. Ceilalți se îngrămădiseră la prova, cu gurile căscate, în spatele căpitanului care, înarmat cu ocheanul, cerceta malurile.

După câțiva kilometri, în față, ascunsă în umbră, se ivi o mică radă pe malul căreia se ridicau, în amfiteatru, sumedenie de case, unele mici, ca niște chioșcuri, altele cât niște palate, cu turnuri și terase, toate vopsite în culori îmbietoare.

— Acolo-i Terapia, spuse Anton Lupan. Asta pe grecește înseamnă sănătate – și într-adevăr, aerul acolo tămăduiește o mulțime de boli, închipuite sau chiar adevărate. La Terapia vin turcii bogați să-și petreacă vremea, când nu au ce face.

Aproape în același timp văzură că în dreapta se deschidea un golf larg, atât de însorit, că îți lua ochii. În fund sclipea alt orășel, cu aceeași îngrămădire de case vesele, pierdute printre platani cu coroane uriașe.

— Ajungem la Buiuk-Deré. Aici trebuie să ne oprim, își vesti Anton Lupan echipajul. Pregătiți ancora și fiți gata la pânze. Hei, Gherasime, ia-o două carturi la dreapta! Iar tu, Ismaile, lasă-l pe Allah și vino încoace!

Pe măsură ce se adânceau în golful albastru, valurile Bosforului se potoleau, până ce apa rămase lucie ca oglinda și curată ca lacrima. În față se vedeau o sumă de corăbii și barcazuri, dormind la ancoră. Cu vântul care își dădea sufletul, *Speranța* ajunse anevoie în preajma lor, unde îndată aruncă ancora. Cât ai clipi din ochi, de la țărm se desprinse o barcă și, peste câteva minute, doi turci, îmbrăcați pe jumătate europenește, cu pantaloni negri, cu redingote lungi până la genunchi, încheiate strâns de sus până jos, cu fesuri roșii, amândoi cu ochelari și cu obrazuri țepoase, se aflau pe punte, privind iscoditori echipajul.

— Aveți marfă pentru Stambul? întrebă primul.

— Aveți bolnavi? întrebă celălalt.

Unul era vameșul, al doilea medicul. Neîncrezându-se în cuvântul căpitanului, se apucară și unul și altul să-și facă meseria. Vameșul coborî în cabină, cercetă actele care priveau încărcătura, puse să se ridice bocaportul și își vârî nasul pretutindeni, părând că este hotărât să găsească nod în papură.

— Trebuie bacșiș! îi șopti Gherasim căpitanului.

— Ba nu-i dau nimic; nu are leafă de la sultan? răspunse acesta.

El nu apucase să afle că tocmai atunci sultanul o ducea prost cu banii, nu-și plătea slujbașii cu lunile, ba nu mai era în stare să plătească nici măcar dobânzile la datoriile statului. Dar asta n-avea nici o legătură cu bacșișul, născocire din vremurile celelalte.

În timp ce vameșul scotocea corabia, de la un cap până la altul, nedumerit de întârzierea bacșișului, medicul adună oamenii pe punte, îi puse să se dezbrace până la brâu, cercetă tatuajele lui Gherasim, se zgâi la cadâna și la ancora de pe pieptul bucătarului, îi ciocăni, li se uită sub pleoape, le porunci să deschidă gura, în timp ce Negrilă stătea ascuns după bocaport și mârâia la el clănțănindu-și colții.

— Trebuie bacșiș, trebuie bacșiș! șopti iarăși cârmaciul.

Anton Lupan ridică din umeri, apoi, văzând că oaspeții tot așteptau, le arătă scara, salutându-i după obiceiul turcesc, cu salamalecuri:

— Efendi, vă mulțumesc că v-ați ostenit până aici; nu vreau să vă întârzii la o cafea, fiindcă vă știu înglodați în treburi. Pe urmă, văd că și barcagiul așteaptă; v-aș sfătui să nu-l țineți de pomană în soare!

Cei doi slujbași plecară de-a-ndăratelea, bombănind pe limba lor cuvinte fioroase.

Mihu, care le ținuse scara, veni la Anton Lupan, roșu ca racul:

— Domnule, ăla mai slab, doctorul, a spus siktir!

— Ce vorbești! Te pomenești că o fi vreun cuvânt doctoricesc!

— Lasă, domnule, nu glumi, că atâta lucru am învățat și eu de la nenea Ismail. Dacă știam așa, îl asmuțeam pe Negrilă – și să fi văzut cum s-ar fi dus turcul cu pantalonii rupți în tur, fir-ar el al dracului!

Anton Lupan râse cu poftă, apoi se întoarse spre ceilalți:

— Ei, băieți, apucați-vă să legați pânzele, că după cum se arată vântul, deocamdată nu-i rost să plecăm mai departe. Ismaile, ai gătit ceva pentru astăzi?

— Când găteam?… bombăni bucătarul, posomorât cum nu-l văzuseră niciodată.

— Atunci nici nu te mai osteni; noi o să coborâm la uscat, că tot n-o să putem pleca așa de curând. Demâncare o să găsim la vreo locantă pe-aici; cred că n-o să murim de foame.

— Găseam, găseam! răspunse bucătarul, fără să se bucure că scăpa de grija bucatelor.

— Iar tu, urmă Anton Lupan zâmbind, dacă vrei să sosești mai devreme la Stambul, acasă, du-te colea, la debarcader, ia vaporașul…

— Nu plecam! Stam, păzeam puntea! zise turcul, fără altă lămurire.

Ceilalți lăsară barca la apă, Gherasim luă vâslele, Negrilă se ghemui la picioarele lui, după el coborâră căpitanul, Cristea Busuioc, Mihu, Haralamb și la urmă Ieremia, trăgând după el flinta pe care o purta totdeauna.

— Asta la ce-o luași, Ieremie?

— Ia așa, să fie acolo! Tusea strică la drum, da’ pușca e bună!

— Ismaile, ai grijă să nu faci vreun bocluc! mai strigă Anton Lupan, înainte de a se dezlipi de bord. Vezi pe unde-ți aprinzi luleaua, că lemnului nu-i trebuie decât un chibrit. Și ai grijă de haimanale; nu primi pe nimeni la bord. Ai auzit?

— Auzim, auzim! răspunse bucătarul, la fel de posomorât.

— Ce-o fi cu nenea Ismail? întrebă Mihu, în timp ce se îndreptau spre țărm.

— Ei, o fi având el vreun necaz! răspunse cârmaciul, care, deși părea că știe mai multe, se mărgini să spună numai atât.

Casele coborau de pe coline până la Bosfor, gata să-și înece temeliile în unda lui. Cele mai multe erau de scânduri, însă lucrate îngrijit, cu chioșcuri ascuțite la vârf, cu terase scăldate în soare, cu rame traforate la uși și ferestre, ca un filigran fin și toate vopsite în culori vii, toate culorile ce se pot închipui, afară de verde, culoarea islamului, neîngăduită oricui. În schimb copacii și grădinile, trecând peste orice legiuiri, îmbrăcau totul în uimitoarele ghirlande ale frunzișului lor, mai puternice, mai stăruitoare, mai vii decât toate culorile.

Din loc în loc se vedea câte un debarcader de lemn, vopsit în alb, în fața căruia, barcagii arnăuți, îmbrăcați cu cămăși subțiri de voal, își așteptau mușteriii, cam rari la ora aceasta dinaintea prânzului, când orășelul dormea, toropit. Nu prea era lume nici pe cheiul îngust, nici pe terasele cafenelelor, așezate în marginea apei. Ici-colo câte un grup de turcoaice, cu șalvari și fața ascunsă sub iașmacuri, se uitau nepăsătoare la copiii care se jucau alături, moleșiți. Haralamb se zgâia la ele, înciudat că nu le putea vedea la chip.

— Măi vere, pe-aici toate umblă așa?

— Păi altfel, cum?

— Atunci n-am făcut nimic!…

Gherasim trase barca lângă terasa unei cafenele, ca la un debarcader. Cristea Busuioc, care de la intrarea în Bosfor nu spusese nimic, ci doar privise la toate din jur, mângâindu-și barba bătută de vânt, își scoase toporișca de la brâu și-i înfipse muchia în scândura debarcaderului, înnegrită de timp.

— Ăsta-i brad de pe la noi! oftă cu ochii lui albaștri încețoșați de amintiri.

— Că-n alte părți n-o mai fi crescând brad! pufni Haralamb, înciudat de iașmacul turcoaicelor.

— O fi crescând, dar pe-al nostru îl cunosc, oriunde ar fi!

Căpitanul sări pe debarcader.

— Băieți, acum avem prilejul să bem câte o cafea, și totdeodată să ne ferchezuim puțin, că aici, cafenelele sunt și frizerii.

Într-adevăr, până să vină cafeaua, bărbierii, care abia așteptau să le pice mușterii, se apucară să le săpunească obrajii și după o jumătate de ceas, când ieșiră, erau cu toții răcoriți, bine rași și dichisiți. În spatele cafenelei roiau o mulțime de câini, de toate neamurile, mai toți slabi și jigăriți, tolăniți unii în praful drumului, fără să le pese de trecători. Când îi văzu,

Negrilă se zburli, dar îndată, dându-și seama că avea de-a face cu niște semeni pașnici și nevătămători, în care pierise orice urmă a demnității câinești, își cătă de drum, uitându-se disprețuitor la ei.

Ceva mai încolo era un hotel luxos, înconjurat de grădini împărătești și umbrit de coroana unui platan uriaș, în ramurile căruia hotelierul construise un chioșc, unde puteau să se așeze la masă doisprezece inși, ca să prânzească la umbra frunzelor dantelate și lucii ca firul de borangic.

— Am să vă duc să vedeți un platan pe lângă care ăsta nu înseamnă nimic! le spuse Anton Lupan însoțitorilor săi, văzându-i că rămăseseră în drum, nemișcați.

Porniră să urce pe o stradă largă și, la marginea orășelului, într-o livadă, se pomeniră sub un copac care întuneca trei sferturi de cer. Trunchiul lui, înalt ca un turn și mai gros de patru stânjeni, era alcătuit din șapte-opt tulpini împletite laolaltă, în chip de neînțeles. Jos, pe pământul spălat de ploi, se vedeau rădăcinile noduroase, încâlcite ca niște șerpi uriași, groase să nu le poți cuprinde cu brațele. În sus, fiecare ramură părea un copac gigantic – și toate laolaltă făceau cât un codru întreg. În trunchiul bătrân se vedeau scorburi adânci cât un bordei, presărate cu putregai roșiatic, cu pereții înnegriți de fum. Pe timp de ploaie, păstorii veneau să se adăpostească aici și aprindeau focul în scorburi, fără ca uriașului să-i pese ceva.

— Aoleu, că mare-i, maică! strigă Mihu, când îl văzu.

Ceilalți nu putură spune nici măcar atât. Încaltea, plutașul, care văzuse mulți copaci în viața lui, rămase țeapăn și mut, crezându-se nu sub un copac de pe lumea asta, ci de pe celălalt tărâm. Până și Negrilă simțea apăsătoarea măreție pe care firea și-o dezvăluia aici; cu coada între picioare, câinele se uita temător în jur, parcă speriat de umbra căreia nu-i vedeai marginile.

— Ia stați colea jos, să răsuflăm un pic! își îmbie Anton Lupan echipajul. Cred că nu vă pare rău c-ați urcat până aici!

— Dar nici măcar n-am urcat, domnule, răspunse Ieremia, rotindu-și capul pe sus, fără să găsească nici o poartă spre cer prin desișul copacului. Oare câți ani să aibă namila asta?

— Apoi, dacă e să ne luăm după legendă, și de ce nu ne-am lua, trebuie să aibă aproape o mie de ani…

Dinspre Bosfor adia mireasma mirtului alb, înflorit. Sus, la creastă, se auzea un clopoțel sunând cristalin, un păstor își chema caprele și iezii

zburdau, behăind. Deasupra, în pădurea de ramuri a platanului uriaș, nu se simțea nici un freamăt – nu venea nici o boare de vânt…

Așa trecu un timp îndelungat, în care nimeni nu spuse nimic. Apoi, pe un drumeag, mai sus, se ivi o haraba greoaie, cu roțile scârțâind prin colb, trasă de doi boi gânditori, cu ochii triști. Ajungând la umbra platanului, țăranul care îi mâna se opri și îi dejugă; boii se așezară jos, cu mișcări domoale, vechi de mii de ani, și începură să rumege, în tihnă, cu privirea dincolo de infinit. Din haraba coborî o țărancă, fără vârstă și fără chip, luă o oală de pământ, înnegrită de fum, bărbatul apucă o legătură de pânză groasă ca sacul, se apropiară de trunchiul copacului, fără să arunce nici o privire spre străini, aprinseră foc de găteje într-una din scorburi, puseră deasupra, pe două pietre, fiertura la încălzit, apoi rămaseră nemișcați, cu privirea pierdută în infinit ca și blândele lor dobitoace așezate la umbră, mai sus.

— Ăștia-s turci, domnule? întrebă Ieremia, uitându-se când la cei doi țărani, când la boii lor.

— Nu; poate că sunt bulgari. Turcoaicele nu umblă cu chipul descoperit.

— Credeam că pe-aici nu sunt boi…

— Mă, ție ți s-a făcut dor de casă! tresări Gherasim, îngrijorat că un om din echipaj ar putea să ia drumul înapoi, lăsându-i încurcați la Stambul.

Ieremia oftă:

— La ce să-mi fie dor? Eu am umblat cu tesla și cu ferăstrăul, nu cu boii. Că să fi avut ai mei, ăi bătrâni, o pereche de boi, n-aș mai fi fost eu aici!…

— Ia mai dă-i ciorilor de boi, că omul poate trăi și fără ei! zise Haralamb, sâcâit de alte griji. Mai degrabă gândesc că ți s-o fi făcut foame, d-aia te-ai amărât.

— Poate că nu gândești rău! răspunse Ieremia, înviorându-se.

Anton Lupan se ridică:

— Atunci ia hai să mergem să ne ospătăm, băieți! După-masă, dacă vreți, ne întoarcem aici, ne așezăm la umbră și tragem un somn bun.

Coborâră în Buiuk-Deré, mâncară cam fără chef un soi de plăcintă cu verdețuri și tocătură de berbec, pipărată al naibii, la o locantă pentru marinari, și pe urmă, cum spusese căpitanul lor, se întoarseră sub platanul de pe deal, unde dormiră, cu toții laolaltă, sub privegherea lui Negrilă, până pe înserat.

Când se ridicară să plece, totul era altfel în jur, de-ai fi zis că în timpul somnului o mână vrăjită îi dusese în alt loc; și totuși, se aflau tot acolo, sub

platanul de o mie de ani – numai harabaua plecase și turma de capre nu se mai vedea pe deal. Dar cerul, în părți, se făcuse albastru ca mările adânci – iar Bosforul, netulburat de nici o undă, părea o draperie de catifea, întunecată ca inima sclavelor din serai. Devale, copacii își desfăcuseră ramurile, mai larg, înfrățindu-se peste acoperișurile colorate ale caselor, frasinii cu sicomorii și cu platanii, iar printre ei, mirtul, a cărui floare albă toropită la prânz trimitea în sus miresme ostenite și dulci, revărsa acum valuri grele de parfum, care cotropea locul ca lava fierbinte a unui vulcan.

— Să mergem de-aici, domnule, că locul e vrăjit! zise Ieremia, luându-și aproape cu spaimă flinta de jos.

Când ajunseră în oraș, vraja se rupse ca pânza păianjenului. Pe străzi începuse forfota dinaintea serii; se auzeau uși trântite, cratițe sfârâind, se ridica miros de friptură, răzbeau scâncete de copii și glasuri de femei îngânând melodii fără înțeles. La un restaurant, orchestra de lăutari unguri cânta valsuri de Strauss și pe plajă se plimbau, braț la braț, câte două, chicotind, frumoase grecoaice cu ochi măslinii. Dinspre Stambul începeau să vină, în șir, vaporașe și bărci, din care coborau la debarcadere bărbați zgomotoși, cu obrazul mulțumit, mai toți grași, în haine europene, dar cu fes în cap. Erau bogații negustori din Stambul care, după ce își închideau prăvăliile și birourile, se repezeau la Buiuk-Deré, să-și petreacă noaptea în vile, sub freamătul sicomorilor și în mireasma de mirt. Terasele cafenelelor începeau să se umple de oamenii gălăgioși, orchestrele cântau valsuri fără sfârșit și frumoasele grecoaice își continuau plimbarea pe chei, aruncând ocheade viitorilor miri.

Acest freamăt ținu până noaptea târziu. Țărmul era scăldat în lumini, care se răsfrângeau în apă și ajungeau tremurând până în bordurile posomorâte ale barcazelor. Pe catarge ardea câte un fanar afumat și marinarii stăteau aplecați peste parapet, fumând, fără gânduri, cu ochii dincolo de lumini…

Spre miezul nopții, când gălăgia se potoli, de la uscat se ridică briza de apus, care, după ce risipi ultimele zumzete și fumul, aduse în larg mireasma proaspătă a grădinilor de pe deal…

Speranța ridică ancora la patru dinspre ziuă, înaintea răsăritului. Când ieși din golf și își reluă drumul prin strâmtoare, în fața Terapiei, apa începu să freamăte, ca un pârâu de munte, gonind vijelios spre Stambul.

— Mega reiumà! spuse Gherasim, de la cârmă. Așa să tot mergi!

— Ce-nseamnă mega reiumà? întrebă Mihu.

— Curentul mare. Aici apa Mării Negre gonește spre Marmara, iar ceva mai încolo, în larg, sau pe lângă malul celălalt, Marmaraua gonește și ea, înapoi, să ia locul ăsteia. Vezi tu, măi băiete, nici mările, care au țărmurile lor, statornicite de când lumea, nu pot să stea locului; d-apoi cum să te miri atunci că sufletul omenesc se zbuciumă necurmat? Numai oamenii fără năzuințe lâncezesc unde i-ai așezat, ca mările închise care nu-și pot părăsi matca.

Bosforul se îngusta, treptat, până ce, între un țărm și altul, rămaseră mai puțin de o mie de pași. Prin acest loc, unde se vedea castelul Ghiuzeldje-Hisar, ridicat de Baiazid Fulgerul, trecuse Darius cu armata sa, pornită împotriva sciților, acum aproape două mii patru sute de ani. Pe podul clădit aici de Mandrocles din Samos, își mânase Darius fantastica lui cavalerie asiatică, șapte sute de mii de oameni cu cai, cămile și elefanți… Pe aici trecuseră perșii, romanii, turcii, când într-o parte, când în alta, aici fusese locul de întrepătrundere al continentelor. Europa își căutase drumuri spre răsărit, Asia spre apus, într-un freamăt nestăvilit, așa cum astăzi, după două milenii și jumătate, când urmele podului ridicat de Mandrocles nu mai existau, Marea Neagră și Marmaraua căutau, în același freamăt, să-și ia locul una alteia.

Speranța își urma drumul repede, dusă de curent, pe lângă malul european. Pe țărm, un șir de pescari, încovoiați, opintindu-se ca niște cai în ham, își trăgeau bărcile la edec, neputând învinge cu vâslele vârtejul stârnit de mega reiumà.

Mai departe, țărmurile se îndepărtau iarăși, curentul se domolea și Bosforul își relua culoarea lui de safir, mai clară și mai adâncă decât a cerului înalt.

Din loc în loc, în apropierea malului, se vedeau un fel de platforme, puse pe pari, în vârful cărora stăteau, ca niște momâi, pescari cu undițe sau cu plase.

Lui Anton Lupan, care străbătuse de multe ori Bosforul, și-i văzuse în aceleași locuri, i se părea că sunt niște vietăți ciudate, un fel de cocostârci cu chip omenesc, care se nășteau cu picioarele în apă și așa mureau.

Știa că acești pescari stăteau ceasuri întregi acolo, nemișcați, pândind undița. Uneori îi prindea somnul, picoteau, capul le cădea în piept, apoi se prăbușeau în apă și se înecau în somn, fără să știe cum arată moartea.

Soarele se ivi în stânga, luminând malul european, ale cărui coline se desfășurau ca trase cu sfoara, înecate în verdeața grădinilor și presărate cu sate construite parcă pentru jocul copiilor, din carton colorat.

Dincolo de Arnăut-kioi începură să se înșiruiască, în marginea apei, alcătuind o linie neîntreruptă, palatele de vară ale mai-marilor, palatul sultanei, ale vizirilor, pașalelor, miniștrilor… *Speranța* mergea atât de aproape de țărm, încât la ferestrele zăbrelite de la odăile femeilor se puteau vedea mișcând draperiile negre, din spatele cărora cadânele priveau răsăritul soarelui, sau poate, în chinul nesomnului, visau cu ochii deschiși la eroul care avea să vină odată să le rupă gratiile.

Prin fața corăbierilor noștri alunecau alte palate, albe, alte sate: Corn-Ceșmé, Orta-kioi, Siragan-serai, apoi Dolina-Bagșé numit odinioară Iasonion, după numele lui Iason, care debarcase aici cu argonauții săi porniți în căutarea lânei de aur.

Mai chibzuiți, sultanii disprețuiseră visul nebunesc al argonauților și se mulțumiseră cu lâna de mioară, care, de pildă, unuia mort de curând, Abdul Medjid, îi ajutase să ridice la Dolma-Bagșé un imens palat venețian, altminteri plin de finețe și de grație, dar care, firește, s-ar fi potrivit mai bine la Veneția decât în decor otoman.

Printre aceste seraiuri se ridicau minarete albe ca date cu var. Apoi se iviră clădirile greoaie din marginea orașului, cazărmi și magazii, în vreme ce, deasupra lor, colinele își păstrau verdeața. Bosforul se lărgea într-una, până ce malul asiatic cu casele din Skutari, așezate în amfiteatru, se îndreptă către sud. În fața lui, spre apus, se deschidea un golf larg din fundul căruia pornea Cornul de Aur, pătrunzând ca o lamă albastra printre colinele Rumeliei și despărțind Stambulul de suburbiile lui, aflate în dreapta.

Speranța își urmă drumul, pe malul drept, și ajunse la cheiul Caiafei, după ce trecu prin fața unui șir nesfârșit de vapoare, barcazuri, caice și corăbii așezate în ordine militărească, toate cu prova în larg și pupa la mal. În față, spre Skutari, de pe țărmul asiatic, lucea în soare un far alb, așezat deasupra unei îngrămădiri de stânci; era Turnul Fetei, numit și al lui Leandru, dar fără nici o legătură cu tânărul erou grec din Abydos, care, cum spune legenda, se înecase în Hellespont, nu în gura Bosforului.

Cu toate că nu era nici ora șapte dimineața, pe cheiul Galatei forfotea o neastâmpărată mulțime de oameni, îmbulzindu-se, îmbrâncindu-se, vorbind toți deodată, strigând, înjurând, chemându-se unii pe alții în aproape toate

limbile Pământului, turcește, grecește, franțuzește, italienește, englezește, românește, ca într-un nou Turn Babel.

În fața vămii ancorase un vas de pasageri, venit din Mediterană, și în preajma scării pe care călătorii încercau să coboare, roiau zeci de bărci cu barcagii fioroși, amenințându-se cu vâslele, sau cu cuțitele trase de la brâu, în lupta pentru un mușteriu. Când unul din acești nefericiți mușterii, amețit de strigăte și de înjurături, ajungea la chei, uitându-se buimac împrejur, altă mulțime se repezea asupra lui, îi smulgea bagajele din mâini și-l târa spre necunoscut, printre mâini care, neputând înhăța un geamantan, se întindeau cerând, cu nerușinare și aproape amenințător, bacșiș.

— Este marfă pentru Stambul? strigă o gloată de asemenea derbedei, năpustindu-se să sară pe puntea *Speranței* înainte de a se pune schela.

Gherasim îi întâmpină cu un rânjet de dispreț:

— N-avem nimic; plecați de-aici, pușlamalelor!

Apoi le împărți cu dărnicie un șir de cumplite înjurături, în toate limbile orientului – și ca urmare mulțimea se îndepărtă, mârâind.

Ca și când nu ar fi așteptat decât să se facă liniște, din spatele lor se iviră misiții și negustorii, mai mult greci și armeni, unii îmbrăcați în haine arătoase, alții mai ponosiți, dar toți cu același zâmbet mieros.

— Ce vreți? întrebă Gherasim, punând schela.

Câțiva pășiră pe punte, ploconindu-se lingușitor, cu mâinile pe piept. Negrilă, care aștepta pe bocaport, cu coada zburlită, își arătă colții, gata să se repeadă în ei.

— Aveți ceva marfă? întrebă tainic unui din vizitatori. Plătim bine, bani peșini, numai aur, efendi!

De la război, imperiul sultanului nu se mai bucura de bogățiile Țărilor Române și, în așteptarea mărfurilor dulci cu care fuseseră deprinși, negustorii sau misiții lor umblau cu limba scoasă pe chei, întâmpinând hămesiți puținele corăbii și barcazuri de la Dunăre, gata să plătească oricât pe bunătățile primite odinioară plocon.

— N-avem nimic! răspunse Gherasim îndârjit.

— Ceva trebuie să aveți; se cunoaște că magazia-i plină cu vârf!

— Ei, și ce vă privește pe voi? Avem cherestea pentru Pireu.

Un misit, cu ochii urduroși sub ochelarii plesniți, făcu un pas înainte și se aplecă la urechea lui Gherasim, arătându-și dinții știrbi într-un zâmbet dulceag:

— Cherestea? Allah, Allah, Allah!… Și dacă-i pentru Pireu, nu putem face să se oprească la Stambul?

Zicând acestea, băgă mâna în buzunarul giubelii și își zăngăni punga ademenitor.

— Plecați, n-avem marfă, v-am mai spus! răspunse cârmaciul, neademenit nici de zăngănitul banilor, nici de zâmbetul lipicios.

Misitul nu deznădăjdui:

— Allah, Allah, Allah! Ce om rău! Hai să deschidem magazia, poate ai și altceva, nu doar cherestea. Poate ai uitat. Vreo putină cu brânză? Vreun butoi de Cotnari? Știu un vizir, plătește aur, o medgidie ocaua.

— N-avem nimic, înțelege când își vorbesc turcește!

— Poate ai vreun chiup cu miere? Sau ceva lână de oaie, cumpărăm orice.

— N-avem!

— Nici ceva borangic? Hai, nu fii hapsân!

Dacă văzu că nu-i rost de scăpare, Gherasim ridică din umeri, plictisit, se uită la Negrilă, care mârâia arătându-și colții, apoi spuse, zâmbind:

— Văd că nu pot scăpa de voi! Poftim, uitați-vă în hambar!

Negustorilor nu le trebui mai mult; se năpustiră ca niște corbi asupra bocaportului, fără să se mai uite în jur, fără să țină seama de nimic, fiecare vrând să pună mâna pe marfă cel dintâi. Dar n-apucară să facă prea mulți pași, că Negrilă se zburli din vârful cozii până la urechi și începu să-și clănțăne fioros colții.

— Hoții, Negrilă! strigă Gherasim, izbucnind în râs. Hoții! Șo pe ei!

Dulăul nu așteptă mai mult; se lăsă pe picioarele de dinapoi, își înfipse ghearele în tendă, se îndoi ca un arc – și când se aruncă înainte, pe punte nu mai era picior de străin. Misiții și negustorii se îmbulzeau pe schelă, care pârâia sub picioarele lor, de-ai fi zis că acum se rupe și-i lasă să cadă în Bosfor.

Negrilă se întoarse triumfător, fluturându-și coada pe sus, scărmănând o bucată de giubea care-i rămăsese în dinți.

Echipajul *Speranței* se prăpădea de râs, în vreme ce oaspeții nepoftiți își trăgeau sufletul pe chei, înjurând. Deprinși cu câinii adormiți din Stambul, Negrilă li se părea o fiară primejdioasă venită din inima Africii.

— Ce-a fost cu hărmălaia asta aici? întrebă Anton Lupan, ieșind din cabină, unde își pusese hainele de oraș.

— Ia, ce să fie, răspunse Gherasim, l-am învățat nițică negustorie pe câinele ăsta, să nu-i pară rău că a făcut drumul până aici!

— Așa?… Bine! Ei, uite, Gherasime, cred că acum e rândul tău să rămâi de vardie. Ismail o fi și el dornic, ca tot omul, să-și vadă casa, iar pe ceilalți vreau să-i iau cu mine, să-l plimb prin Stambul.

— Foarte bine, domnule. Și așa n-aveam nici o treabă cu turcii. Când om ajunge la Pireu, o să fie altceva.

Cum vorbeau ei astfel, din mulțimea care forfotea pe chei se desprinse un străin, un om ca la vreo patruzeci de ani, cu obrazul măsliniu, cu fes roșu, șalvari verzi și giubea prăzulie, împodobită cu înflorituri de argint, însă roasă de timp. Acest necunoscut, după chip armean, care privise întâmplarea de adineaurea, părea că-i păstrează lui Negrilă un respect deosebit, de aceea, cu toate că avea dorința să ajungă pe puntea *Speranței*, nu îndrăzni să treacă schela, ci începu să facă semne de chemare și temenele, ținându-se la câțiva pași de marginea cheiului.

— Ce-i, efendi? întrebă căpitanul mirat, folosind, atât cât nu uitase, limba folosită și de sultan.

După ce mai făcu încă o temenea, străinul răspunse cu glasul dulceag:

— Vreau să vorbesc cu efendi căpitan.

— Eu sunt: poftim pe bord.

— Hm, da… Vă rog, însă, legați leul, că-l văd cam supărat!

— N-avea nici o grijă; dacă ești om bun scapi teafăr! răspunse Gherasim, în locul lui Anton Lupan.

În sfârșit, armeanul negricios păși pe punte, aruncând priviri speriate către Negrilă, care-și reluase locul pe bocaport, gata să-și arate colții cum s-o simți nevoia.

— Eu sunt Agop, Agop din Bazar, dac-ai auzit, începu vizitatorul, apropiindu-se de căpitan, cu o temenea la fiecare pas.

— N-am auzit. Dar ia spune, ce nevoie te aduce la noi?

— N-ai auzit? Agop. Am avut prăvălie, în Bazar, covoare și giuvaeruri, dar acum, de când a fost războiul, am scăpătat. Ah, efendi, sunt om sărac!

— Și ce vrei dumneata de la mine? Nici noi nu suntem bogați.

Armeanul făcu încă o temenea.

— Am venit să întreb, fiindcă am aflat unde mergeți, n-ați vrea să mă luați și pe mine până la Pireu? Vreau să încerc ceva negustorie la Atena, poate oi avea noroc mai mult, că aici nu mai e de trai pentru un biet armean.

Căpitanul aruncă o privire întrebătoare spre cârmaci. Acesta se apropie, alene, cu mâinile în buzunare, privind printre pleoape la oaspetele în giubea.

— Ia ascultă, jupâne, ce înseamnă aia scăpătat? La mine și la noi ăștialalți înseamnă să n-ai o para de tutun. La un negustor mi se pare că stă altfel socoteala, ia spune, cu câte pungi ai rămas?

— Pot să plătesc, cum nu, plătesc cinstit! răspunse armeanul, ocolind întrebarea.

— Atunci ce treabă ai să te milogești de noi și nu te duci cu vaporul?

— Pe vapor sunt mulți hoțomani, începu repede Agop din Bazar. Am cu mine ceva calabalâc, a, nu, nu sunt lucruri de preț, boarfe de prin casă, ce mi-a mai rămas, un cufăr, un balot, câțiva saci. Pe vapor le pierzi urma, pe tine te bagă la cabină, calabalâcul la hambar – deasupra pune capacul și până la Pireu ți-l scotocesc de te lasă fără un ac.

Lui Gherasim lucrul nu i se părea tocmai curat, dar nici ce să piardă n-avea.

— Și cât vrei să plătești dacă te luăm cu noi?

— Pentru mine și pentru bagaj?

— Da; numai să nu vii pe urmă cu tot bazarul, că stricăm socoteala.

— Nu, frumosule palicar! Un cufăr, un balot, vreo trei saci… Ei, cât să plătesc? Cât vrei dumneata?

Cârmaciul se scarpină în cap:

— Păi să ne dai trei sute de drahme; cincisprezece icosari.

Anton Lupan ridică ochii, mirat; prețul i se părea nebunesc; cu banii aceștia putea să trăiască timp de o lună un vizir din cei mari. În schimb, pe chipul armeanului trecu un zâmbet în care se vădea mulțumirea. Dar Agop din Bazar își alungă repede zâmbetul și începu să se văicărească, frângându-și mâinile:

— Cincisprezece icosari? De unde să iau atâți bani, palicarule? Hai, fii om de omenie și ai milă de un biet negustor scăpătat.

Gherasim stătu o clipă în cumpănă; se gândea că poate întrecuse măsura și-avea să-și alunge mușteriul, care, oricum, nu era de lepădat. Văzându-l așa, armeanul crezu că îl supărase și se repezi, gâfâind:

— Cincisprezece ai spus? Cincisprezece îți dau, c-așa sunt eu, asta m-a dus de râpă, filotimia. Când ajungem la Pireu, îți mai dau și-un șal de cașmir persan, să-l ai amintire de la Agop din Bazar.

— Bine, jupâne, dă arvuna și ne-am împăcat!

— Când plecăm? întrebă armeanul, încercând zadarnic să-și ascundă nerăbdarea.

— Dacă avem vânt potrivit, plecăm la noapte sau mâine în zori, răspunse de data asta Anton Lupan. Așa că dumneata, efendi Agop, deseară să fii aici cu tot calabalâcul pe care îl ai.

După ce numără cinci icosari arvună, armeanul șovăi, scoase încă zece, plata întreagă, să fie scăpat, apoi plecă, trăgându-se de-a-ndăratelea pe schelă și făcând câte o temenea la fiecare pas. În clipa aceea, căpitanul, care se uita după el, simți o privire ciudată abătându-se asupra sa, de undeva din mulțimea de pe chei – o privire scurtă și ferită, pornită dintr-un ochi viclean. Își aținti luarea aminte într-acolo, sub îndemnul unei tulburări de neînțeles, dar în mulțimea îmbulzită pe mal nu deosebi nici un chip care să-i spună ceva, deci se gândi că nu fusese decât o închipuire – și se întoarse liniștit la oamenii din echipaj.

Aceștia se spălaseră, își orânduiseră îmbrăcămintea și erau gata de drum. La urmă se ivi și Ismail, pe tambuchiul de la prova, îmbrăcat cu cele mai frumoase haine de marinar pe care le avea, dar în locul bonetei cu fesul în cap.

— Ei, Ismaile, ce faci, mergi cu noi sau te duci să-ți vezi casa? îl întrebă Anton Lupan.

Bucătarul ridică din umeri, încurcat, și, când să spună o vorbă, icni, parcă lovit în cap, trăgându-se înapoi un pas, alb la față și cu ochii mari.

E bine să amintim aici, că la vremea aceea, Ismail era un om de vreo patruzeci de ani, care cutreierase de flăcău Marea Neagră, Marmaraua, Mediterana, Marea Roșie, ba ajunsese și prin Oceanul Indian, pe fel de fel de corăbii, cu fel de fel de căpitani, că înfruntase furtuni, luase parte la lupte cu pirați, scăpase din naufragii, că într-un cuvânt, era un om încercat și brav. E drept că așa cum îl știm, mai mult scund decât înalt, cu capul pleșuvit, rotund ca un bostan, cu fața gălbuie, cu nasul ca un boț de ceară lipit între ochii micuți și înlăcrămați, iar sub nas cu o mustață alcătuită din două duzini de țepi rari, bravul nostru marinar nu avea înfățișarea cea mai potrivită cu vitejia sa. Dar faptele i se cunoșteau și nimeni nu îndrăznea să i le tăgăduiască, nici între prieteni, nici între dușmani.

Deci, tovarășii săi ridicară mirați capul să descopere pricina spaimei care i se ivise deodată pe obraz.

În fața schelei, pe chei, stătea înfiptă o turcoaică, mare și lătăreață, bâțâind din picior, cu mâinile în șolduri ca o precupeață de la noi, nu atât de

înaltă cât îndesată, cu sânii ca două târne, cu trunchiul ca un poloboc lăbărțat. Picioarele, parcă mai groase decât bintele de pe chei, erau vârâte în ghete galbene peste care se răsfrângeau șalvarii liliachii; în sus avea o feredgea albastră, iar fața îi era acoperită de un iașmac negru, sub care se ghiceau ochii fioroși, ca ai tartorilor din iad.

Ismail se mai trase un pas înapoi și din galben, obrazul i se făcu stacojiu.

— Ghiulsum! izbuti să îngâne, cu glasul firav. Turcoaica înaintă după el.

— A, te-am găsit, hoțomanule! o auziră cei ce știau graiul otoman. Ai fugit de pe *Penelopa*, ai scăpat de kir Iani, credeai că scapi și de Ghiulsum, hai?

— Domnule, șoșoti Gherasim, înfiorat, un nume mai potrivit nici că se putea! Când îl aud, parcă simt doi ghionți, unul în coaste și altul în cap!

— Unde mi te-ai ascuns de astă-toamnă, stârpitură? continuă turcoaica, făcând încă un pas. De plecat ai știut să pleci, dar bani să-mi trimiți, ioc. Ți-am vândut catârul, auzi, haimana ce ești!

Ismail înghiți un nod și lacrimă, îndurerat:

— Ghiulsum!…

— Ți-am vândut ligheanul și ibricul cu flori de trandafir.

— Aman!…

— Ți-am vândut iataganul, șalvarii de atlas… Covorul de Brussa l-am dus la Bazar…

Ismail se șterse la ochi.

— Și-acum unde plecai, pezevenghi bătrân?

— Veneam acasă, Ghiulsum!

— Cu haine de ghiaur? Piei din ochii mei și pune-ți șalvari.

Bucătarul se trase de-a-ndăratelea până la prova, unde se auzi ducându-se de-a berbeleacul pe scări. Femeia rămase în fața schelei, cu mâinile în șolduri, bâțâind din picior de se cutremura cheiul și bintele vuiau.

— Domnule, zise Gherasim, spumegând neputincios, ce-ar fi să-l asmut pe Negrilă, n-ai vrea?

Căpitanul îl liniști, cu scaun la cap:

— Ține-ți firea, Gherasim; aici sunt treburi de familie și noi nu avem dreptul să ne amestecăm, oricât am fi de mâniați!

După o vreme ieși și Ismail pe punte, urcând fără îndemn scările, cu șalvari și giubea. În locul fesului își pusese turban, răsucit de trei ori – și așa își simțea capul greu ca după chiolhan.

— Domnule! i se adresă în șoaptă lui Anton Lupan, vorbind pe limba acestuia. Dam cinci lire, puteam?

— Firește, e dreptul tău; numai că nu am lire, ci icosari.

— Icosar bun, schimbam zaraf.

După ce își luă banii, bucătarul se îndreptă spre schelă, cu pași de bolnav.

— Ismaile, nu uita, la noapte plecăm! îl strigă Gherasim pe turcește, ca să înțeleagă și nevastă-sa.

— O să vină când îi dau drumul eu! răspunse Ghiulsum, pornind să-și legene trupul lătăreț pe chei, la doi pași înaintea nefericitului ei bărbat.

— Dacă asta mai vine o dată aici, o arunc în Bosfor! scrâșni Gherasim, negru în obraz.

— Nu te prinde; s-ar putea întâmpla tocmai pe dos. Nu te-ai uitat la ea?

Curând Ghiulsum se pierdu în mulțime; Ismail, mai pirpiriu, se pierduse înaintea ei…

— Ei, ghiaurilor, zise Anton Lupan, destul de mâhnit de necazul bietului bucătar. Hai acu’ să mergem și noi – restul să-l lăsăm în grija lui Allah!

Așa se lămuri taina acelor oftaturi pe care le auziseră cu toții în ultima vreme, din ce în ce mai adânci, mai jalnice, pe măsură ce se apropia clipa plecării. Mai rămânea să se vadă de ce, uneori, bucătarul, în timp ce cu un ochi vărsa lacrimi, cu celălalt zâmbea cald și gingaș…

IX

„Drum bun, domnule Vaillant!…”

Privit de pe Bosfor, Stambulul, clădit pe coline care se ridică de jur împrejur, pare o grădină în amfiteatru, a cărei verdeață brăzdează zidurile colorate, turnurile, acoperișurile și cupolele palatelor; numai minaretele zvelte, albe, cu balconul lor circular și cu vârful ascuțit împungând cerul, se ridică deasupra, desprinse de restul reliefului, ca niște catarge ale unei corăbii ciudate, o arcă ancorată într-o mare bizară de sicomori, nuci, salcâmi, chiparoși și platani. De departe, toate au puritatea cerului și-a mării, care ele însele înfățișează aici tot ce poate avea mai pur safirul și smaraldul…

Urmat de cei patru ghiauri ai săi și cu Negrilă în cap, Anton Lupan porni să cutreiere orașul. Dar mai întâi, el își lăsă oamenii să aștepte câteva minute pe chei, la pupa *Speranței* și se duse la Căpitănie să lase, după lege, actele vasului și ale echipajului, ca la plecare să le ia gata vizate.

Făcând câțiva pași, căpitanul ajunse în dreptul unei table de lemn, pusă pe doi stâlpi și având deasupra o mică streașină. Asemenea table erau prin toate porturile pe care le colindase și orice căpitan, orice marinar, nu trecea mai departe până nu se uita pe listele afișate. Aici se înscriau vasele pierdute, spre știința mulțimii, pe vremea aceea jurnalele având mai puțin răspândire decât astăzi.

Un marinar, care venea din India, putea să afle astfel de soarta unui prieten al său, a unei rude, sau a unui frate, plecat pe alte mări și a cărui corabie naufragiase.

Bineînțeles, pe atunci neexistând mijloace de comunicație ca astăzi, lista nu era niciodată întreagă; se înscriau pe ea vasele despre a căror pieire venea să spună un martor. Deci, dacă aflai de soarta tristă a unora, nu erai de loc sigur că pe lângă acestea nu mai naufragiaseră și altele, întâmplându-se ca despre unele să nu mai vină știri niciodată.

Dintr-o obișnuință pe care și-o însușise în viața de port, Anton Lupan citi tablele vaselor pierdute, de la un capăt până la altul, cum face tot marinarul în clipa când debarcă.

Din câte trebuiseră să atingă Stambulul, fiind așteptate de negustori, de armatori, de companii de navigație, pieriseră pe drum în ultima vreme vreo șapte barcazuri, un bric de trei sute de tone, două vapoare și patru caice.

Căpitanul *Speranței* simți o strângere de inimă; între cele două vapoare naufragiate, unul era *Helder*, sub pavilion olandez, cu care navigase cândva până în Indii; acum, în drum de la Odesa spre Stambul, fiind prins de furtună și negăsind gura Bosforului, *Helder* fusese aruncat pe uscat, la șapte mile vest de Rumeli Fener; scăpaseră numai șase oameni din echipaj… Între cei pierduți era și căpitanul van Zwoller, pe care Anton Lupan îl cunoștea…

Tabla vaselor pierdute e un semn de doliu, ca pânza neagră care se pune la porțile unde a murit cineva – și ea umple de întristare sufletul oricărui marinar. Dar marinarul, după ce se reculege în fața ei, cu un gând de pioșenie pentru fratele repauzat, se duce la vasul său, ridică ancora și pornește în larg, chiar dacă știe că odată va întregi el lista, căci altfel, dacă ar șovăi, n-ar mai fi marinar.

Ceva mai târziu, sfârșind și cu Căpitănia, Anton Lupan se întoarse la ai săi, care-l așteptau – și porniră cu toții spre oraș, avându-l, cum spuneam, pe Negrilă în cap.

Echipajul *Speranței* își făcu anevoie loc prin îmbulzeala mulțimii, și, după câteva sute de pași, cârmi la dreapta, pe o stradă bolovănoasă, care urca dealul pieptiș, cu trepte din loc în loc, ceea ce dovedea dintr-o dată că nu putea fi străbătută nici de căruțe, nici de trăsuri. În schimb, o urcau trudnic hamali, încărcați cu poveri. Erau oameni vânjoși, cu pieptul larg, răsuflând ca niște bivoli și opintindu-se în niște picioare atât de subțiri, încât, față de restul trupului, păreau ca fluierele cioplite de Mihu. Purtau șalvari de pânză albă, murdară, vestă gălbuie, de stofă groasă, și fes în jurul căruia își legau batista. Pe umeri aveau o perniță, îndesată cu câlți, și pe ea duceau poveri grele, sub care te întrebai cum de nu li se rup țurloaiele.

Pe de lături urcau poticnindu-se măgăruși, încărcați cu grinzi putrede și cu bolovani luați din dărâmături; dintr-o casă arsă sau părăginită în vale, se făcea una nouă, mai sus.

Strada, cu caldarâmul desfundat, era înțesată de câini jigăriți, plini de râie, de răni, murdari, năpârliți, flămânzi și cuminți. Pe-alocuri, în gropi pe care nimeni nu se gândea să le astupe, se vedeau, în mijlocul străzii, cățele leproase alăptându-și cățeii orbi, privind cu tristețe la trecători, la hamali, la măgăruși, care le ocoleau cu obișnuință, semn că le știau din totdeauna aici.

— Ptiu! făcu Haralamb. Și ce minunăție părea, când te uitai de jos!

— Oraș vechi! răspunse Anton Lupan, pe care nu-l mai mira ceea ce vedea în jur. Oraș bătrân de două mii cinci sute de ani!

— Și ce, dacă-i bătrân, nu se poate înnoi, ori măcar curăța?

— Ba s-ar putea, dar vezi tu, aici și oamenii sunt la fel de bătrâni.

Haralamb ridică din umeri, nemulțumit de tot ceea ce vedea, dar mai cu seamă de afurisitul iașmac.

Un străin care vine prima oară la Stambul și nu ia o busolă cu el, se rătăcește în câteva clipe în labirintul lui de străzi, străduțe și ulicioare strâmbe, încălecate, încâlcite, fără început și fără sfârșit, mai ales că toate-s la fel și aproape nici una nu are vreo tăbliță care să-i amintească numele.

Înființat cu aproape șapte sute de ani înainte de Christos, de către megarieni, neam de greci vestiți în vechime, și trecut pe rând în mâna unor stăpâni feluriți, orașul, numit la început Bizanț, a crescut la întâmplare. La început a fost prea mic, pe urmă a fost prea mare ca să-l mai poată pieptăna cineva. Stăpânii au ridicat palate, turnuri și ziduri de cetate, creștinii biserici, credincioșii moschei, de-ți uimesc ochii și azi, iar restul s-a făcut din mila lui Dumnezeu și-a profetului.

Megarienii, de felul lor pescari și negustori, nu s-au arătat atât de războinici ca să-și poată apăra sălașul, și acesta, ajuns cu timpul la înflorire, a trecut pe rând în mâna tot a altor stăpânitori: perșii lui Darius I, atenienii și spartanii, macedonenii, apoi romanii, de la al căror împărat Constantin, Bizanțul și-a luat numele Constantinopole, folosit din greșeală și azi, spre necazul turcilor. Aceștia au pus mâna pe el abia pe la jumătatea secolului al XV-lea, după trei înverșunate asedii; l-au făcut capitala împărăției turcești și de-atunci nu l-au mai dat din mâini. Dar, schimbându-i numele în Stambul, ca să se piardă toate urmele trecutului, nici n-au băgat de seamă că numele nou nu era barem un cuvânt turcesc. Cucerind ei orașul, au găsit aici sumedenie de greci, cum era firesc. Aceștia ocupau o mahala, care mai este și azi, mahalaua Fanarului, și când coborau de acolo după treburile lor, spuneau: *eis ten polin,* ceea ce ar cam însemna: *mă duc în oraș*. De la această vorbă, stâlcită în turcește, a ieșit nume otoman pentru orașul cucerit. Și astfel, Istambulul are până azi nu numai temeliile rămase de la greci, ci chiar numele pe care, fără această lămurire, l-ai crede turcesc.

Echipajul *Speranței* străbătu sumedenie de străzi vechi, tot urcând la deal, trecu pe lângă turnul Galatei, ridicat de genovezi în secolul al XIII-lea, un turn rotund, cu un rând de ferestre ajurate, terminat cu un acoperiș conic, de aramă, cu vârful aurit, luă în lung Câmpul Morților, cimitir musulman cu morminte vechi, năruite, printre care mulțimea din Pera se plimbă cu

seninătate și pălăvrăgește ca într-un parc – și ajunse aproape de marginea orașului, la Ieni Mahalle.

Iată un loc de unde străinul, zăpăcit de atâtea străzi și străduțe fără nume, pe care le-a străbătut orientându-se după soare sau lăsându-se îndrumat de un instinct ancestral, ar putea, cu ajutorul unui îndrumător, să-și dea seama de rosturile orașului. De aici, Stambulul se vede ca în palmă, de o parte și de alta a Cornului de Aur; acesta înfățișează singura lui podoabă care nu se poate murdări, nici peste veacuri.

— De ce-i spune așa, domnule? întrebă Cristea Busuioc, mângâindu-și barba stufoasă ca a padișahului.

Există o piatră rară, mai puțin cunoscută decât altele, chit că acelea ar fi mai rare decât ea; se cheamă lapis-lazuli și are cel mai curat și mai frumos albastru-azur care se poate închipui. Lapis-lazuli era Cornul de Aur în clipa aceea, căci altfel, tăcut precum îl știm, nu s-ar fi minunat și n-ar fi întrebat plutașul.

— Păi fără îndoială îi spune așa, după forma lui alungită, răspunse Anton Lupan; dar mai cu seamă după frumusețile și bogățiile care-i îmbracă malurile.

De la Ieni Mahalle până jos, la Cornul de Aur, se înșiră în pantă suburbiile orașului, căci adevăratul Stambul e dincolo de apă. Acolo sunt mai dese și moscheile, și seraiurile, și amintirile strămoșilor. Ca să le vezi și să le descurci pe toate deodată, nu e cu putință pentru un ochi și o minte omenească. Mai bine să te oprești în câteva locuri. Iată, Bosforul și Cornul de Aur. De partea asta, Galata, în vale, apoi la stânga ei Top-Hané, care înseamnă Casa tunurilor, fiindcă acolo sunt turnătoriile și cazărmile artileriștilor – iar deasupra, Pera, cartierul modern, unde se află Ambasadele și Legațiile, Băncile, marile prăvălii, marile hoteluri și restaurante. De partea cealaltă, între Marmara și Cornul de Aur, se întinde Stambulul, cu Marele Serai, în colțul din stânga, cu Sfânta Sofia, nu prea departe. Dar mai sunt și alte seraiuri: Aivan-Serai, Agaș-Serai, Aca-Serai, Eski-Serai – și încă… Mai sunt și alte moschei: a lui Ahmed, cea cu șase minarete, a lui Baiazid, a lui Soliman Magnificul, a lui Mahomed Cuceritorul, a lui Selim întâiul, a sultanei Validé – și cu asta nu s-au terminat toate.

Ce poate să vadă din toate astea marinarul care, în drum spre Pireu ori spre Marea Neagră, se oprește aici o zi și o noapte? Cum poate să pătrundă el tainele unui oraș, când însăși municipalitatea lui nu le cunoaște pe toate?

Moschei, minarete, cupole, seraiuri, palate, chiparoși, sicomori, străzi desfundate, câini, măgari, hamali, grecoaice sulemenite, armence tare oacheșe, turcoaice cu șalvari albaștri, ghete galbene și iașmac negru pe față – să mergem mai departe!

Era încă devreme, și până la ora prânzului, echipajul *Speranței* putea cutreiera străzile încâlcite, cu Anton Lupan în frunte, Negrilă deschizându-le drumul, nerăbdător, la zece pași mai departe. Trecură pe lângă prăvălii fără uși și ferestre, care seara se închid cu obloane de scânduri. În fața lor se înghesuiau turcoaice mascate, lacome la cumpărături ca atâtea din femeile celelalte, însoțite de servitoare negrese, cu zimbile pântecoase.

Uneori, în jurul lor se vedea câte un eunuc negru, cu trunchiul scurt, cu picioarele lungi, cu fața spână, grasă și lăbărțată, cu gâtul vârât între umeri, uitându-se posomorât la mulțime, gata să-și apere stăpânele nu numai de primejdia ghiaurilor, ci și a credincioșilor.

Se uitară oamenii noștri prin cafenele, unde turcii, armenii, persanii fumau ciubuc și își beau cafelele, în vreme ce tinerii greci, plini de ifos, se lăsau pe mâna bărbierilor să le vopsească sprâncenele și să le ceruiască mustățile. Cafenelele erau mai toate la fel, nici prea mari, nici prea luxoase: o odaie cu pereții văruiți simplu și îmbrăcați în lemn până la jumătate; de jur împrejur lavițe joase, acoperite cu rogojini împletite din paie; în mijloc o fântână de piatră sau de marmură, care aruncă în aer câteva fire sărace de apă; pe pereți, polițe pentru sculele bărbierilor, și oglinzi rotunde, de fildeș, în care mușteriii să-și poate admira ferchezuiala; în sfârșit, în fund dulapul cu narghilele, iar alături cotlonul sub care se fierb, una câte una, cu ibricul, cafelele.

Peste vreo două ceasuri, oamenii noștri trecuseră Cornul de Aur, pe unul din cele șase poduri de vase, cutreieraseră străzile, văzuseră moscheile, cisternele subterane, ca niște hrube uriașe, făcute pe vremuri în vederea asediilor – și se aflau la intrarea Bazarului cel mare, nu după vreo cumpărătură, ci numai așa, ca să caște gura.

Deodată, Ieremia, care cerceta curios mulțimea îmbulzită în față, îl trase pe Anton Lupan de mânecă și exclamă cu mirare:

— Domnule, ăsta nu-i armeanul de azi dimineață?

— Care armean, Ieremie?

— Ăl de s-a milogit să-l luăm cu noi pe corabie.

— Unde-l vezi?

— Uite repede, că tocmai dă să intre!

Pe poarta Bazarului își făcea loc cu ifos un om îmbrăcat în giubea bogată, cusută cu aur și bătută cu pietre scumpe, pesemne un negustor cu vază, căci mulțimea îi deschidea calea, fără cârtire, trăgându-se umilă în lături. Anton Lupan nu apucă să-i vadă fața, ci numai ceafa negricioasă și giubeaua strălucitoare.

— Fugi de-aicea, Ieremie! zise, încredințat că omului său i se năzărise. Păi tu nu vezi că ăsta-i negustor cu stare? Ia, mai bine hai să dăm o raită și prin Bazar, și p-ormă să mergem undeva, la vreo ospătărie, să ne punem pântecele la cale. Dar, după câte îmi aduc aminte, cred că bucatele de aici nu prea au să vă placă; tare mi-e teamă că o să-i ducem dorul lui Ismail al nostru, sărmanul!

— Oare o să mai vină? întrebă Mihu, cu teamă și tristețe. N-o să-l oprească…

Dar nu-și sfârși vorba, ci rămase cu gura căscată, cu ochii cât cepele, la poarta Bazarului. Ismail și nu altul, cu turban și cu șalvari, cum îl știa de azi dimineață, ieșea dinăuntru, voios și mândru de parcă ar fi fost pe puțin vărul sultanului, iar alături mergea, zglobie, o turcoaică micuță, ciripind sub pânza iașmacului.

— Nene Ismaile! strigă băiatul.

Văzându-i pe ai săi, bucătarul se opri locului, făcu vesel o temenea adâncă, apoi își lăsă turcoaica și se apropie de dânșii.

— Ce-i cu tine, Ismaile? îl întrebă căpitanul, încă necrezându-și ochilor, dar primindu-l cu bucurie.

— Estem bine, domnule!

— Și nevasta? Ce-ai făcut cu ea? Ismail clipi din ochi.

— Care nevastă? Ghiulsum?

— Ei da, doar ai plecat cu ea pe chei. Acuma unde ai lăsat-o?

— Acasă!

— Și asta, cine e?

— Asta? Asta altă nevastă: Laleli!

Auzindu-și numele, turcoaica scoase un ciripit sub iașmacul subțire și le făcu străinilor un semn prietenesc, fluturându-și mâna micuță.

— Ptiu, bătu-te-ar sfinții de turc păcătos! exclamă Haralamb cu pizmă, încercând să ghicească sub iașmac chipul Laleliei, al cărei râs îi arsese inima.

Ismail se apropie de Anton Lupan, își lăsă ochii în jos și se rugă sfios, ca un copilandru:

— Domnule, mai dam cinci icosari; puteam?

— Firește, Ismaile! Numai ai grijă și nu-i arunca în vânt, că e păcat de ei.

— Nu aruncam, domnule; dam Laleli.

Turcoaica râse iarăși, făcând să-i tremure iașmacul și mătasea feredgelei, ca străbătute de fiori, își flutură încă o dată mâna, mai gingaș, mai dulce ca prima oară, apoi porni după Ismail, bocănind zglobie cu tocurile-i mici pe caldarâmul uliței, parcă prea aspru, prea nepotrivit cu piciorul ei.

Anton Lupan îl trase de mânecă pe Haralamb, care rămăsese cu ochii după ea, tânjind:

— Haide, haide, băiete, nu-ți mai strica ochii degeaba! În privința asta află de la mine: cu turcii nu-i de glumit!

— Și cum, domnule, aici poți să ai câte neveste vrei? Auzisem eu, dar credeam că-s gogoși.

— Chiar câte vrei, nu, răspunse Anton Lupan. Așa că mută-ți gândul să rămâi la Stambul. Haremuri mari au numai sultanii, vizirii, pașalele și pe ici, pe colo, negustorii foarte bogați, fiindcă nu-i ușor să ții atâtea femei, să le dai mâncare aleasă, îmbrăcăminte scumpă, giuvaeruri, să ai palat cu odăi pe numărul lor, cu servitoare, cu eunuci și câte mai câte altele. Unde mai pui că dacă o femeie din harem naște, după aceea are dreptul la casa ei, cu altă servitorime și alte cheltuieli. Oamenii obișnuiți sunt îngăduiți să țină patru neveste legitime, cu cununie cum se spune la noi, dar prea puțini se încumetă să folosească acest drept.

— Atunci se cheamă că Ismail al nostru își ține heghemoniconul! zise Haralamb, pizmuitor, fiindcă nu putea să uite râsul cu care-l săgetase micuța Laleli.

— Vai de heghemoniconul lui! îl căină Ieremia, gândindu-se la Ghiulsum.

Anton Lupan porni spre poarta Bazarului.

— Haideți, ghiaurilor, că n-am venit aici să trăncănim despre Ismail și haremul lui!

Bazarul cel mare din Stambul e o hală nesfârșită, întinsă pe câteva pogoane de loc, dar mai degrabă poți să-l socotești un oraș în mijlocul orașului, fiindcă are străzile, străduțele, ulițele, gangurile și piețele lui, toate sub un acoperiș drept, cu bolte de sticlă, ca niște căpițe de fân; prin ele,

lumina zilei pătrunde înjumătățită, odihnitoare și nesigură, ajutându-i negustorului să ascundă cusurul mărfii – aceeași lumină care ajută femeii, la o vârstă, să-și ascundă urmele anilor de pe chip.

De o parte și de alta a străzilor sunt prăvălii, mai mari sau mai mici, care în fund au aproape întotdeauna o odăiță ferită, cu câteva trepte mai sus, unde în dulapuri, sipete și lăzi întărite cu fier se păstrează mărfurile de preț, pentru mușteriii avuți, numai ei îngăduiți să intre aici.

Îndeobște, fiecare stradă își are negoțul ei. Una e strada prăvăliilor de parfum, unde se vinde esență de jasmin, apă de trandafir, săculeți cu mosc, mătănii de jad, de chihlimbar, de fildeș, piepteni, oglinzi persane cu chenarul pictat fin – și tot ce au nevoie pentru îngrijirea farmecului lor femeile frumoase din Stambul. În alte părți se vând țesături, mătăsuri și stofe de Brussa, cașmir indian, cămăși brodate cu fir de aur, șaluri persane, voaluri, brocarturi, tot ce mâna omului, de la Londra până la Pekin, a putut să coloreze și să împletească mai iscusit, din bumbac, lână, mătase, aur și argint.

Pe altă uliță, sunt prăvăliile de pantofi, ghete și papuci, unde întâlnești cele mai ciudate încălțări, peste putință de închipuit pe piciorul unui european. Mătasea japoneză, marochinul, catifeaua și brocartul, în culori vii, roșu, verde, galben, sunt folosite pentru a da formele cele mai neașteptate acestui obiect gingaș, care va încălța picioare făcute să umble numai pe rogojini indiene și covoare de Persia. Unele par așa de mici, încât, sub paietele și pietrele lucioase care le împodobesc, le-ai crede mai degrabă cutioare pentru bijuterii.

Pe urmă vin prăvăliile de covoare, de caftane, cele de draperii, de iatagane și pumnale, prăvăliile unde se vinde fir de aur și argint, cu care se brodează papucii, pungile de tutun, vestele, dolmanele. Dar colțul care ascunde cele mai mari bogății, peste putință de socotit, e cel de arme vechi, mai bogat chiar decât toți sacii de pietre scumpe adăpostiți în prăvăliile de bijuterii. Aici se găsesc săbii de Damasc, platoșe, sulițe, șei împodobite cu laur și pietre de preț, puști străvechi, cu cremene sau cu fitil, încântând ochiul cu măiestritele lor încrustături – tot ceea ce războinicii timpurilor au purtat cu ei, de la Gingishan încoace și poale chiar dinaintea lui.

Trecând prin fața acestor prăvălii, în care negustorii bogați ca niște maharajahi tronau grav în vechiul port al islamului, măreți și nepăsători în fața oricărei înnoiri, Anton Lupan își aminti că mai trebuia să cumpere niște puști, dar de bună seamă nu din cele aflate aici.

Tocmai se îndreptau spre ieșire, străbătând ulița covoarelor, când Ieremia se opri în fața unei prăvălii și exclamă din nou, de data asta triumfător:

— Uite, domnule, că nu mi s-a părut! E armeanul nostru, văzuși?

Într-adevăr, omul în caftan aurit, care intrase pe poartă acum un ceas, era aici, în mijlocul prăvăliei, discutând însuflețit cu alt negustor, tot atât de scump îmbrăcat – și cum de data asta îl vedea din față, Anton Lupan se încredință că nu putea fi altul decât Agop din Bazar. Doi servitori negri, așezați în genunchi, coseau cu mișcări iuți gura unui sac îndesat, care, cel puțin pe dinafară, părea sărăcăcios, față de bogățiile din jur. Armeanul mai discută ce mai discută cu celălalt negustor, scoase de la brâu niște hârtii făcute sul, le desfăcu, își băgară amândoi capul în ele, părând că fac niște socoteli și nu se înțeleg, apoi urcară cele câteva trepte și se topiră în odăița din fund.

— Ia te uită milogul, ce haină are pe el! zise Haralamb, cu năduf. Păi ăstuia trebuia să-i cerem treizeci de icosari, dacă nu mai mult!

Anton Lupan ridică din umeri, nepăsător, deși purtarea armeanului îl mira destul. Dar, la urma urmei, pe el nu-l privea starea unui negustor, de vreme ce-și plătea călătoria, cinstit. Firește, Gherasim ar fi judecat altfel – și vai de pielea bietului Agop dacă ar fi apărut în port cu caftanul aurit!

În fața prăvăliei, pe partea cealaltă a uliței, stătea, chircit pe caldarâm, cu taraba pe genunchi, un vânzător de tutun. Era un bătrân, cu turbanul soios tras până peste ochi, cu fața ascunsă într-o barbă câlțoasă, nepieptănată demult, îmbrăcat într-un caftan sărăcăcios, lung până la pământ. Lui Anton Lupan i se păru ciudat că se rătăcise aici, pe ulița covoarelor, când în altă parte își aveau locul vânzătorii de tutun. Poate însă că nu era un negustor, ci un biet turc sărac, care încerca să cerșească o para, într-un chip mai ferit. De aceea se apropie de el, luă o pungă de tutun fărâmat, cu gândul să i-o dea lui Ismail, întrebă de preț și aruncă pe tarabă câțiva ikilici[4], de două sau de trei ori cât s-ar fi cuvenit.

— Allah să te ocrotească pentru bunătatea ta! îi mulțumi cerșetorul, ducându-și mâna la frunte și înclinându-se umil.

Cu toate că nu stătuse prea mulți ani în Turcia și nu vorbea limba țării fără cusur, pe Anton Lupan îl izbi un oarecare accent străin, pe care nu l-ar fi putut avea decât un ghiaur turcit; dar bătrânul vânzător de tutun îi păruse la început cel mai curat urmaș al profetului, de aceea își îndreptă curios ochii asupra lui. Bătrânul lăsase ikilicii pe tarabă și se uita nepăsător în

prăvălia unde cei doi servitori negri sfârșeau de cusut sacul ponosit. Tocmai atunci ușa din fund se deschise, lăsându-l să treacă pe Agop din Bazar, urmat de celălalt negustor, fiecare cu câte un sipet în mâini.

În clipa aceea, în ochii bătrânului se aprinse un fulger scurt care pieri numaidecât. Dar asta fu de ajuns ca Anton Lupan să încerce aceeași tulburare ciudată ca azi dimineață, pe chei, când i se păruse că simte în mulțime văpaia unei priviri omenești. Rămase în loc, mai mult mirat decât neliniștit, cu ochii la vânzătorul de tutun. Acesta stătea nemișcat, privind în prăvălia de peste drum – și era atâta nepăsare, atâta oboseală în ochii lui adormiți, încât căpitanul *Speranței* nu se mai îndoi că începuse să aibă năluciri.

Și totuși, în aceeași zi, avea să i se întâmple ceva asemănător, dar nespus mai ciudat.

* * *

Era curând după prânz. Înaintea mesei intrase la un armurier, cumpărase patru revolvere și trei puști *Holland-paradox,* o armă renumită, ușoară față de calibrul ei, cu două țevi, una pentru glonț, alta pentru alice, putând deci fi folosită în împrejurări felurite. Prânzise, împreună cu ceilalți, într-o locantă din Galata – și, după ce își trimisese oamenii în port, cu armele și cu pachetele de cartușe, urcase dealul și intrase în holul noului hotel *Pera-Palace* să frunzărească ziarele străine, fiindcă de câteva luni nu mai știa nimic din cele ce se întâmplau în lume.

Tocmai când intra pe ușă, un negru pitic, cu un turban mai mare decât tot trupul lui, cobora de la etaj un geamantan cu burduf, desigur al unui călător care părăsea hotelul. Anton Lupan privi geamantanul, ros de timp, împestrițat de etichete în parte șterse sau căzute, semnele hotelurilor pe unde trecuse posesorul lui.

Poate un ochi priceput, de turc, ar izbuti să deosebească un câine din Galata de unul din Stambul. Se poate întâmpla ca primul să aibă albeață în ochiul stâng, iar al doilea în ochiul drept, ori coada unuia să fie mai scurtă cu un deget decât a celuilalt, deși proverbul zice să nu te bizui pe coadă când vrei să faci deosebiri între câini. Dar hai să zicem că un ochi de turc… Ei bine, aș vrea să-l văd pe turcul acesta cu ochiul isteț, capabil să găsească deosebiri și să stabilească identități pe baza unor amănunte greu de descoperit – aș vrea să-l văd într-un hotel, unde se perindă mii de călători,

fiecare cu bagajul lui, cum ar deosebi un geamantan de altul, firește dacă ar fi vorba de geamantane lucrate în același chip?

Anton Lupan privi geamantanul, în treacăt, și i se păru cunoscut. După ce făcu un pas, întoarse capul și îl privi din nou; negrul pitic îl lăsase în fața ușii, așteptând să coboare posesorul lui. Da, întâlnise undeva un geamantan asemănător, îl știa bine, îl avea în ochi și se silea să și aducă aminte unde-i văzuse și-n ce împrejurări.

„Încep să am năluciri!” își zise din nou, gândindu-se la cele întâmplate peste zi.

Apoi se așeză într-un fotoliu din pai de orez, îndulcit cu perne de puf, ceru o cafea și începu să frunzărească ziarele, lăsând în plata domnului și geamantanul și celelalte gânduri. Peste câteva clipe, o umbră i se așeză pe chip – și, fără să vrea, strânse tulburat ziarul în mâini; o scurtă telegramă de la Londra vestea că Charles Darwin era bolnav, cu puține speranțe de a se mai însănătoși.

Numele acestui om de știință rămânea legat de planul lui, mai aștepta încă un sprijin de la el, nu se gândea să plece la drum înainte de a-l vedea și a-i cere încă o dată sfatul, de rândul acesta prin viu grai, nu pe calea scrisorilor, neîndestulătoare când ai nevoie nu doar de îndrumări ci mai cu seamă de o încurajare, care să capete sensul unei învestiri. Rămas singur, Anton Lupan simțea nevoia să aibă asupra sa umbra proteguitoare a marelui cercetător, care să înlocuiască măcar în spirit lipsa lui Pierre Vaillant.

Și iată că, pierdut fiindu-i prietenul, era acum primejdie să-l piardă și pe adevăratul însuflețitor al acestei călătorii.

Anton Lupan lăsă ziarul din mâini și căzu pe gânduri, sub o perdea cenușie țesută de mâhniri și îndoieli. O clipă flutură și descurajarea asupra lui – apoi și-o scutură; acum, orice ar fi fost să se întâmple, nu mai avea dreptul să se lase înfrânt, fiindcă, la drept vorbind, drumul era început. Avea o corabie gata de plecare și șase oameni care îl așteptau în port. Gândindu-se la ei, chipul i se însenină, ca și când o rază de soare, străbătând fumul de tutun, așezat în valuri dese sub plafon, s-ar fi îndreptat asupra lui.

Holul era plin de lume, cea mai mare parte europeni, oameni de afaceri sau turiști în haine de sport, cu aparate fotografice și binocluri atârnate de gât, forfotind printre mese, agitați și nerăbdători, în așteptarea dragomanului care să-i plimbe prin Stambul. Se vorbeau felurite limbi, în gura mare sau mai potolit, și toate dădeau un zumzet care pe un oriental l-ar

fi adormit numaidecât, cum de altminteri se și întâmpla cu cei câțiva musulmani, rătăciți ici-colea, și picați în somn, cu ciubucul stins.

Deodată, în acest zumzet adormitor, căpitanul *Speranței* auzi un glas spunând mieros, glasul tuturor portarilor de hotel:

— Bon voyage, monsieur Vaillant!

Fără îndoială că o clipă, mintea obosită încercase să se odihnească, fără voia lui, lăsându-l în acea toropeală nici rea, nici plăcută, care îți umple creierul de furnicături. Anton Lupan își scutură capul, buimac. Visase și cineva pronunțase în vis numele cunoscut? în clipa următoare sări în picioare, aproape înnebunit. Geamantanul! Acum își amintea: era al lui Pierre! Da, se învechise, dar îl recunoștea, nu-și dădea seama cum, poate prin acel amănunt pe care îl înregistrează numai ochiul – și nu ți-l transmite niciodată, conștient.

Geamantanul nu mai era în fața ușii, îl luase un om care ieșea tocmai atunci, grăbit; îl zări numai din spate, o frântură de secundă, fiindcă lumea care forfotea printre mese îi acoperea vederea. Nu-și dăduse seama dacă era înalt sau scund, tânăr sau bătrân, dar cine-ar fi putut fi altul decât Pierre, pe care ani de zile îl socotise pierdut? Îndoielile lui, stârnite de mărturia nelimpede a bătrânului Ifrim, își dovedeau temeinicia abia acum, dar și-o dovedeau din plin!

Anton Lupan se repezi spre ușă, îmbrâncind lumea, ca ieșit din minți, strigând:

— Pierre!… Pierre!… Pierre!…

Oamenii îl priveau mirați, dar nimeni nu se dădea la o parte din drum. Când ieși pe ușă, se pomeni într-o mulțime de trecători care împestrițau strada în sus și în jos. Se uită într-o parte, apoi în alta, dădu să facă un pas la deal, se răzgândi, o luă fuga la vale, până la primul colț, cercetă strada care se deschidea în dreapta, plină de câini dar fără nici un om – și, dându-și seama că zadarnic ar mai fi căutat aici, se întoarse la hotel, gâfâind.

— Cine era domnul care a plecat acum? îl întrebă pe portar, gata să-l ia de gât.

Acesta îl privi mirat, apoi răspunse nepăsător:

— Domnul Pierre Vaillant!

Lui Anton Lupan îi veni sângele în obraz.

— Ești sigur, Pierre Vaillant ai spus? strigă, întinzându-se peste contoar și apucându-l pe portar de reverul hainei.

— Liniștiți-vă, domnule, că speriați lumea! într-adevăr, oamenii din hol începeau să se strângă în jur, nedumeriți, întrebându-se unii pe alții ce s-a întâmplat. Anton Lupan își luă capul în mâini.

— Spune-mi, te rog, continuă, de data asta cu glasul liniștit, îl cunoști de mult pe domnul Vaillant?

— De când s-a deschis hotelul, adică de vreo trei ani, vine regulat la noi.

— Ești sigur că nu te înșeli asupra numelui? Portarul zâmbi, sigur de el, și deschise registrul de pasageri.

— Iată, domnule, datele din pașaport, căci, după cum știți prea bine, poliția ne obligă să verificăm cu grijă actele străinilor. Vedeți și dumneavoastră: Pierre Vaillant, inginer, supus francez, născut la Saint-Malo, 8 august 1842…

Anton Lupan răsuflă adânc. Acum nu mai putea fi nici o îndoială, Pierre trăia… Dar ce taină ascundea cu el? Și, mai ales, cum îl putea regăsi?

— Nu știi unde a plecat?… Să nu ți se pară ciudat că te întreb atâtea, dar mi-e prieten bun și de ani de zile îl credeam pierdut.

— Nu știu, răspunse portarul, însă cred că n-a părăsit Turcia. După câte am auzit, are lucrări în mai multe locuri, mai cu seamă peste Bosfor, în Anatolia, și mai tot timpul e plecat. Aici vine de câteva ori pe an, probabil pentru treburi la minister.

— Nu știi cum i-am putea da de urmă? Nu are prieteni, cunoscuți, nu-ți amintești de cineva care venea să-l vadă aci?

Portarul clătină din cap:

— Nu, domnule; cred că l-am văzut totdeauna singur și nu-mi amintesc să-l fi căutat cineva.

Anton Lupan mulțumi, se îndepărtă câțiva pași și se așeză într-un fotoliu. Mai întâi trebuia să se liniștească și să cugete nepripit. De vreme ce Pierre trăia, într-un fel sau altul avea să-i găsească urma. Trebuia să-și facă un plan…

Deocamdată nu mai putea fi vorba să plece azi. Coborî în port, să-și vestească oamenii; probabil că venise și Agop din Bazar, cu care avea să fie mai greu, dat fiind că acesta se grăbea.

Pe drum, străbătând străzile Galatei, mintea i se limpezi și își simți sufletul mai senin. Îl stăpânea o fericire calmă și adâncă, pe care n-o întuneca decât gândul că, dacă ar fi avut mai mult noroc, dacă și-ar fi ridicat o clipă mai devreme ochii din ziar, acum poate ar fi fost împreună cu Pierre Vaillant. Ce fericire, să-l ducă pe puntea *Speranței*, să-i arate… Aici îl

cuprindea din nou neliniștea… Ce se întâmplase cu el, atunci, după atacul piraților, cine-l salvase, unde dispăruse atâta vreme, de nu-i putuse găsi urma?

Dacă ar fi ridicat ochii o clipă mai devreme!… Deodată simți că i se face lumină în cap. Unde s-ar fi putut duce un călător care plecase de la hotel, luându-și bagajul, dacă nu la gară sau în port?… Trebuia să se grăbească și, cine știe, poate dădea de el.

Ultima parte a drumului o făcu în fugă; peste câteva minute era pe bord, abia trăgându-și răsuflarea. Oamenii stăteau la taifas, așezați pe bocaport, împărtășindu-și impresiile după raita dată prin oraș.

— Băieți, li se adresă Anton Lupan, înfrigurat, cred că n-o să mai plecăm noaptea asta. Așteptați-l pe armean și dacă nu-i convine să-și amâne plecarea, spuneți-i că peste o oră mă întorc și-i dau banii înapoi.

— Ba nu-i dăm nimic! răspunse Gherasim, ursuz. Să aștepte; corabia nu-i vapor, să plece după ceas.

— Bine, despre asta vorbește tu cu el. Dar acum, în primul rând, ia-ți picioarele la spinare, du-te până în capătul cheiului, vezi ce vapor pleacă și cercetează printre pasageri, poate găsești un francez, Pierre Vaillant…

— Pierre Vaillant, domnule? întrebă cârmaciul, făcând ochii mari, ca și restul echipajului.

— Da; pare-se că n-a pierit, ci e viu și sănătos. Dacă-l găsești, adă-l încoace pe sus, dar hai, pleacă repede, nu mai pierde vremea. Voi, ceilalți, stați aici, până mă întorc.

După ce făcu un pas pe chei, Anton Lupan se opri:

— Ieremie, vino și tu!

— Să-mi iau pușca, domnule?

— Ia-ți ce vrei, numai vino fuga!

Străbătură amândoi în goană podul de vase peste Cornul de Aur, lăsară în dreapta clădirea vămii noi și curând după aceea se aflau pe peronul gării de la Caic-hané. Pleca un tren peste o jumătate de ceas, dar călătorii musulmani, care vin la gară cu zece ore mai devreme, se aflau de mult în vagoane, privind răbdători pe geam; unii își făceau rugăciunea, îngenuncheați pe coridoare sau în spațiul dintre bănci; ceilalți se simțeau datori să nu-i tulbure, și dacă doi asemenea credincioși se aflau la rugăciune, la un capăt și la altul al coridorului, nimeni nu mai putea urca sau coborî din vagon.

Anton Lupan străbătu anevoie trenul, în multe locuri fiind nevoit să facă sărituri ca la circ peste vreun cap în turban, prosternat cu fruntea la pământ, și se alese cu înjurături cumplite din partea celorlalți credincioși:

— Câine de ghiaur! Dar-ar ciuma în tine! Stârpi-ți-ar nevasta!…

Pierre Vaillant nu era nicăieri; Anton Lupan rămase pe peron până la plecarea trenului, așteptându-l zadarnic. Află că alt tren pleca peste un ceas, din gara Haidar-Pașa, pe malul Anatoliei.

Alergă la chei, cu Ieremia după el, tocmi un caic lung și îngust, cu trei barcagii, și le porunci să tragă din răsputeri, spre insulele Prinkipo. Ajutată de curent, barca străbătu cei patru kilometri până la gara maritimă, în mai puțin de jumătate de ceas; gara de călători se afla la câteva sute de pași. Anton Lupan îi făcu în fugă și ajunse la timp ca să poată cerceta trenul, înțesat de aceiași credincioși, de la un capăt până la altul; Pierre Vaillant nu era nici aici. Nu încăpea îndoială că rămânea numai vaporul; orașul nu avea decât aceste două gări și dacă nu plecase pe aici, un călător, ca să dispară, ar fi trebuit să poată zbura prin văzduh.

Caicul îi duse de-a dreptul la cheiul Galatei, în locul unde era ancorată *Speranța*.

— Ei, Gherasime, l-ai găsit? strigă căpitanul sărind pe punte și aruncând priviri nedumerite în jur, mirat că nu-l vedea pe Pierre Vaillant.

Cârmaciul ridică din umeri:

— Nu este, domnule; pleacă doar un vapor, deseară, și l-am căutat din cabină în cabină, am cercetat și registrul de călători, am întrebat pe toată lumea…

— Atunci nu poate fi decât în Stambul; rămânem aici și mâine, să-l mai căutăm, hotărî Anton Lupan. Iată ce-o să facem, băieți – trebuie să-mi dați o mână de ajutor, Ieremie, ține un icosar și întoarce-te la gara Haidar-Pașa. Tu, Haralamb, du-te peste Cornul de Aur, la gara de la Caic-hané. Rămâneți acolo până mâine la prânz, vedeți ce trenuri sunt și nu scăpați din ochi nici un călător…

Mai departe, le descrise înfățișarea lui Pierre Vaillant și mai ales geamantanul, care putea fi recunoscut după mulțimea etichetelor de hotel.

— Dacă vedeți pe cineva că seamănă cu prietenul meu, așa cum vi l-am descris, vă apropiați de el și-l întrebați. De altfel, n-o să vă fie greu, fiindcă nu sunt prea mulți călători europeni. Tu, Gherasime, să nu scapi portul din ochi; vezi dacă nu mai pleacă vreun vapor, vreo corabie, orice, la noapte sau mâine, iscodește, întreabă peste tot…

Nu sfârșise bine de vorbit, când schela se auzi scârțâind, sub un pas sfios, și Ismail se ivi pe punte, rușinat, cu capul în pământ.

— Domnule! zise, apropiindu-se de Anton Lupan, mai mult mort decât viu. Mai dam cinci lire, puteam?

Căpitanul ridică din umeri, încurcat. Punga lui kir Leonida nu era fără fund, și până să pună mâna pe bani la Pireu… E drept că mai luase cincisprezece icosari de la Agop din Bazar.

— Nu puteam dam, domnule? întrebă Ismail, speriat.

— Dacă ai nevoie, firește că o să-ți dau. Numai că n-ai picat în momentul cel mai potrivit. Și p-ormă, o să trebuiască să facem o socoteală; ceilalți n-au luat până acum nimic… Dar ce naiba faci cu atâția bani?

— Pentru nevastă, domnule, trebuie dam.

— Păi nu i-ai mai dat cinci icosari la prânz?

— Dam Laleli. Acum trebuie dam Mufidé.

Și Ismail arătă cu mâna spre chei, unde aștepta o turcoaică înaltă și subțire ca un minaret.

— Dar tu ai un harem întreg! strigă căpitanul, ridicând brațele spre cer. Barem spune-mi o dată, să-mi pot încheia socotelile și eu: cu asta ai terminat, păcătosule?

— Mai este una, Validé, răspunse bucătarul, sfios.

— Ei bine, iată cinci icosari pentru Mufidé, și cinci pentru Validé, dar alții să nu-mi mai ceri! Ce, vrei să ne vindem vasul pentru haremul tău? Hai, du-te la Mufidé și până mâine la prânz să nu te mai prind pe-aici!

— Nu plecam noaptea? întrebă Ismail, înviorându-se.

— Nu! Și să știi că alți bani nu-ți mai dau! Nevestele tale ne costă prea scump!

— Validé făceam saraigli, mâine aduceam. Saraigli Validé bun-bun!…

După ce bucătarul plecă, rostogolindu-se ca o geamandură pe lângă Mufidé, Anton Lupan porni în oraș. Întâi se duse în Pera, la legația Franței și, cu toate că după prânz birourile erau închise, izbuti să găsească un secretar de la consulat.

— Cunoașteți un inginer, Pierre Vaillant, supus francez, care locuiește în Stambul?

— Personal nu-l cunosc, dar știu de el, răspunse secretarul, binevoitor. Și-a reînnoit pașaportul anul acesta; chiar eu i l-am făcut.

— Și atunci cum de nu-l cunoașteți personal?

— Fiindcă nu a venit aici, ci a trimis un servitor de la hotel; asta se obișnuiește, mai ales la Stambul, cred că știți. Probabil că domnul Pierre Vaillant e foarte ocupat…

Anton Lupan plecă mai liniștit. Nu făcuse nici un pas înainte, dar de data asta era sigur că nu mai putea fi nici o încurcătură la mijloc și că îl va găsi pe Pierre.

Până seara cutreieră străzile din Pera, intră prin cafenele, prin holurile hotelurilor, se uită după trecători, sperând că și întâmplarea i-ar putea fi de folos, deși se bizuia mai mult pe oamenii săi, puși să păzească gările.

Ar fi trebuit să treacă și pe la birourile Lloyd-ului[5], ca să asigure corabia, așa cum le făgăduise oamenilor, dar socoti mai potrivit să facă treaba aceasta la Pireu.

Când se întoarse în port, tocmai sosea și Agop din Bazar, cu o caravană întreagă de măgăruși și de hamali. Nu avea un cufăr, ci două, nu un balot, ci trei, și pe deasupra vreo zece saci. Din păcate, Gherasim nu era aici, ca să-l judece după cum s-ar fi cuvenit. Dar nici nu fu nevoie de el, căci armeanul, văzând nedumerirea de pe chipul lui Anton Lupan, se apropie, făcând temeneli adânci, în giubeaua ponosită pe care o purta la început:

— Efendi căpitan să nu fie supărat, începu cu glas mieros, s-a întâmplat să adun mai mult calabalâc; nici eu n-am știut. Dar am să plătesc cinstit.

— Despre asta ai să te înțelegi cu cârmaciul meu, Gherasim, când o veni.

— De ce să așteptăm până atunci? Ne-am înțeles cu cincisprezece icosari, mai pun încă cinci.

Anton Lupan nu-și dădea seama dacă e mult sau puțin și zăbovi cu răspunsul.

— Încă zece! se repezi Agop, dacă văzu așa. Încă cincisprezece!… Cu totul treizeci.

Neprimind nici un răspuns, căci căpitanul îl privea mirat, armeanul băgă mâna în buzunar de unde scoase o pungă plină cu vârf, și zise grăbit:

— Patruzeci, dacă treizeci e prea puțin. Plătesc chiar acum: ce vrei, lire, napoleoni, icosari?

— Mi-e totuna, numai că am să-ți dau o veste proastă: nu mai plecăm la noapte, ci zăbovim încă o zi. Dacă ești grăbit, caută alt căpitan.

Armeanul se trase înapoi, clătinându-se, de parcă l-ar fi lovit cineva în cap. Câteva clipe rămase țeapăn, cu ochii holbați, pe urmă aruncă o privire pe chei, la hamalii care așteptau.

— Pe cine să mai caut acum? Dacă ne-am învoit, merg cu dumneata. Dar mâine plecăm, nu mă amâi iar?

— Nădăjduiesc că nu, deși sigur nu poate fi nici Allah. Dacă om avea vânt potrivit…

— Bine! încuviință Agop, dându-și seama că n-avea încotro. Putem să urcăm bagajele?

— Firește!… Hei, Cristea, ia desfă bocaportul. Și tu, Mihule, ai grijă de Negrilă al tău, să nu ne lase mușteriul fără giubea!

Pe chei stătea un funcționar de la vamă, uitându-se nepăsător la sacii lui Agop, dar aruncând din când în când câte o privire temătoare în lături, să vadă dacă nu vine altcineva. După ce își văzu calabalâcul încărcat în hambar, armeanul se apropie de el, îi strecură ceva în buzunar, primi o hârtie cu peceți – și se întoarse pe punte, răsuflând ușurat.

— Acum poți pleca liniștit, îi spuse Anton Lupan. Să fii aici mâine spre prânz.

Armeanul se sperie:

— Să plec? De ce să plec dacă am plătit? Rămân aici! Și se așeză repede pe hambar.

— Nu te alungă nimeni, domnule, răspunse căpitanul, ridicând din umeri. Credeam că mai ai treburi prin oraș.

— Ce treburi să am? Nu mai am nimic; sunt un negustor scăpătat.

Peste vreo oră se întoarse și Gherasim; până a doua zi nu pleca nici un vapor, nici o corabie, nici măcar un barcaz.

— Unde-l culcăm pe armeanul ăsta? îl întrebă Anton Lupan. Are de gând să rămână aici peste noapte. Să-l chem în cabină la mine, sau îl luați voi, la prova?

— Păi să vedem ce zice și el… Hei, jupâne, vino să-ți alegi culcușul! Vrei cabină de lux, sau te mulțumești cu una mai așa? Să știi că pentru asta mai dai un icosar, fiindcă partea dormitului n-am pus-o în preț.

Agop se lăsă mai greu pe capacul hambarului.

— Nu merg în cabină; eu dorm aici. Am pernă și pătură să mă-nvelesc.

— Uite la el, zgârciobul! îi șopti Gherasim lui Anton Lupan. E în stare să-și rupă oasele pe scândură, pentru un icosar.

— Iartă-l, Gherasime, că ne-a plătit destul! Știi cât am luat de la el? Patruzeci de galbeni zimțuiți!

— Cum asta, domnule?

— Uite, a mai avut ceva calabalâc. Gherasim râse, mulțumit:

— Domnule, bag seama că începi să înveți meseria. Ei, dacă-i așa, să ne purtăm mai blând cu dumnealui… Efendi Agop, vino că am glumit! Pentru cabină nu trebuie să mai plătești nimic.

Spre mirarea lor, armeanul nu se urni din loc:

— Mulțumesc, eu dorm aici, cum am spus. Nu pot să dorm în cabină, că sufăr de năduf.

— Da’ de unde năduf! șopti Gherasim. Nu l-am văzut eu cum alerga pe chei, ca un ogar?

Apoi spuse tare, stăpânindu-se cu greu să nu izbucnească în râs:

— Bine, efendi Agop! Dormi unde vrei, dar să știi că pe punte, mai mare e dulăul ăsta; îl cheamă Negrilă și vine de la oi; mai departe înțelege-te cu el cum știi!

În noaptea aceea, Anton Lupan dormi neliniștit; se întreba ce-or fi făcând Haralamb și Ieremia în gări – și-i părea rău că seara nu mai dăduse o fugă pe la ei, deși mai cu seamă până la Haidar-Pașa, era drum destul. Îl auzea afară pe Agop gemând și pe Negrilă mârâind – și, cu toată neliniștea, câteodată îl apuca râsul. Îi era drag câinele acesta ciobănesc, coborât din munți, care nu văzuse niciodată o corabie, dar care înțelesese de la început, fără să-l fi învățat nimeni, că rostul unui câine aici era să păzească puntea, ca pe ograda lui stăpână-su. Aici cine era stăpânul lui? Mihu, Gherasim, Ismail?… Toți și nici unul… Dar stăpânul lor, al acestor oameni vrednici și ascultători, al lui Ieremia, al lui Cristea Busuioc și-al celorlalți, cine era? El, Anton Lupan? Desigur, așa s-ar fi putut numi, dar el nu se simțea stăpân, ci căpitan – și numai atât!

Venise de departe, ridicase în picioare o corabie aruncată pe țărm și adunase în jurul lui câțiva inși, necunoscuți. Acum, toți acești oameni erau strânși mănunchi. Simți deodată o mare căldură pentru ei, pentru tot ce era în jur, pentru tot ce făcuseră împreună, din ziua când dezgropaseră corabia din nisip, pentru tot ce le rămânea de făcut – și le rămânea de făcut tuturor laolaltă, tot ce visase el cu Pierre Vaillant din ziua când găsiseră cartea lui Darwin și jurnalul bătrânului corsar; nimic nu-i mai putea împiedica să plece la drum, poate chiar în acest an, fiindcă prietenul dispărut nu pierise, aveau să-l găsească – și mările li se deschideau libere în față, liber li se deschidea întinsul ocean…

Mările li se deschideau în față? Pe la prânz aveau să vadă că piedici serioase încercau să năruiască acest vis înaripat.

Anton Lupan se sculă înaintea zorilor, îl lăsă pe Agop din Bazar dormind deasupra bocaportului, pe Cristea Busuioc de vardie și pe Negrilă mârâind, cu ochii la omul străin. În gara de la Caic-hané îl găsi pe Haralamb moțăind într-un colț, pe peron.

— Nu-i nevoie să stai tot timpul aici; între trenuri, du-te și mai plimbă-te prin oraș, dar ai grijă să-ți iei postul în primire, la timp.

Apoi se urcă în barcă, se duse la Haidar-Pașa – și cu Ieremia făcu la fel.

Pierre Vaillant nu se ivise nicăieri.

Pe la ora șapte, când soarele apucase să se ridice bine pe cer, Anton Lupan era înapoi, în port. Îl mai trimise încă o dată pe Gherasim să vadă dacă nu pleca vreun vapor, iar pe Mihu și pe Cristea Busuioc îi îndemnă să se ducă prin oraș, cu rândul, ca să nu stea amândoi de pomană la bord.

Mai bine nu i-ar fi trimis! Întâi se duse plutașul, cu barba în vânt, cu toporișca la brâu, pășind visător, după firea lui. Pe vremea aceea, cheiul Galatei avea binte de lemn; Cristea Busuioc le cercetă din loc în loc, pipăind lemnul, încercându-l cu unghia, suspinând – era lemn românesc, brad din Carpați, trunchiuri groase, încercuite cu fier și bătute trudnic în pământ; se mai uită un timp pe la corăbii, stând falnic pe mal, cu mâinile în brâu, fără să simtă forfota din jurul lui – apoi, terminând cu portul, porni pe străzile Galatei, în sus, oprindu-se uneori pe la ușile caselor, încercând lemnul cu toporișca și oftând.

Peste vreo două ceasuri, când se întoarse, Mihu îl văzu legănându-se, scuturând din cap, cu ochii tulburi, ca omul băut, și socoti că plutașul, înfrângând cumpătarea sa cunoscută de toți, intrase într-o prăvălie și trăsese la măsea rachiu ori ce altă naiba băutură se găsea pe-aici – lucru care îl mâhni mult, fiindcă până atunci îl socotise pe Cristea Busuioc curat ca un sfânt.

— Ce făcuși, nene Busuioc? îl dojeni, uitându-se la el strâmb.

În loc să răspundă, plutașul prinse să se rotească pe punte, năuc, cu capul în mâini. Negrilă se uita când la el, când la stăpână-su, se vede treaba foarte uimit. Cât despre Agop din Bazar, acesta rămăsese la locul vechi, fără să vadă nimic, încruntat, frământându-și pumnii, muncind cine știe ce socoteli în gând.

Aici săvârși Mihu o greșeală, de care avea să se căiască amar mai târziu; nu era de loc timpul potrivit să plece în oraș, lăsând paza *Speranței* în grija plutașului, așa cum se înfățișa acesta acum. Dar necazul n-avea să i se tragă

de-aici, fiindcă în lipsa lui, cu corabia nu se întâmplă nici un rău; necazul îl aștepta în alt loc și el plecă într-acolo, fără să bănuiască nimic.

Urmat de Negrilă, tânărul mus porni să se plimbe pe chei, întocmai cum făcuse și plutașul înaintea lui – ajunse până la Top-hané, se uită la cazărmile de pe deal, cu tunurile așezate la rând, apoi își alese o stradă mai puțin umblată și o luă în lung, căscând gura pe la cafenele și pe la prăvălii. După vreo sută de pași se pomeni în fața unui om, arămiu la chip, care stătea pe un scăunel, în gura unui gang murdar, întortocheat și parcă nesfârșit. Omul se ridică și, făcând un salamalec adânc, îi spuse ceva, pe grai necunoscut, arătând la cizmele lui care se prăfuiseră rău între timp.

Mihu ridică din umeri, făcând semn că nu înțelege graiul străin.

— Franțuz? întrebă omul cu obraz arămiu. Asta băiatul înțelegea; răspunse:

— Nu!

— Italian?

— Nici.

— Bulgar, ungur?

— Nu; român!

— Român?! exclamă străinul, luminându-se la chip și dând-o pe graiul musului: Și eu sunt tot român! Ah, ce bucurie să întâlnești unul de-ai tăi, printre străini!…

— Și ești de mult aici? întrebă Mihu, împărtășind bucuria lui.

— De copil!…

Zicând acestea, necunoscutul își arătă un chip atât de nefericit, încât băiatul se întristă; pesemne bietul om îndurase multe, din copilărie până acum; până și graiul și-l stâlcise, trăind atât amar de ani printre străini; să nu fi auzit asta din gura lui, ar fi zis că-i de orice nație, numai român nu, așa vorbea de stâlcit.

— Și cu ce te îndeletnicești aici?

— Lustragiu.

— Da?… Vino în port, o să te ospătăm și-o să te cinstim. Suntem cu o corabie, șase români – numai bucătarul e turc.

— Merg, dar mai întâi lasă-mă să-ți lustruiesc cizmele; e rușine să umbli așa prăfuit. Îți dau lustru cu vacs arăbesc, o să te minunezi!

Zicând acestea, fără să mai aștepte vreo încuviințare, străinul cu obraz arămiu își îndesă mușteriul pe scăunel, îi trase cizmele din picioare și se topi după o cotitură a gangului nesfârșit.

— Unde te duci? strigă băiatul, neliniștindu-se oarecum.

— La prăvălie, uite colea! Așteaptă că ți le-aduc numaidecât.

În acest timp, căpitanul *Speranței* trecuse Cornul de Aur și se îndrepta spre Ministerul de Lucrări Publice; acolo se afla și Direcția drumurilor de fier otomane, unde acum câțiva ani era cunoscut. Spera să afle ceva despre Pierre Vaillant… Dar lucrul nu merse ușor, cu toate cunoștințele sale asupra limbii și chiar a obiceiurilor turcești. Dacă limba nu se schimbase în cei câțiva ani cât lipsise de aici, obiceiurile, datorită sărăciei publice, luaseră un caracter, ca să zicem așa, mai riguros.

Pe scurt, primul care-i pretinse bacşiş, nu ca să-l lase să intre, fiindcă altminteri intrarea era slobodă atât pentru oameni cât și pentru câinii fără stăpân, ci numai ca să-l îndrume la un anumit birou, fu portarul, în îmbrăcăminte orientală, cu șalvari și cu turban, ceea ce, la urma urmei, de ce ne-ar mira, atâta vreme cât ne aflăm la Stambul?

Portarul ascultă cu luare aminte necazul ghiaurului și când, în sfârșit, acesta îl întrebă încotro s-ar putea îndrepta, ridică din umeri, neștiutor, de parcă n-ar fi fost pus acolo taman pentru asemenea daraveli. Abia după ce Anton Lupan, dumerindu-se, îi strecură în mână un onlic de argint, ceea ce însemna cam doi lei, adică mâncarea unei familii pe o zi, turcul făcu o temenea, zâmbi și-l îndrumă să se ducă la un birou, undeva la capătul unor coridoare întortocheate, care parcă nu mai aveau sfârșit.

În fața ușii dormea un câine jigărit. Dându-și seama că n-ar fi putut să-l miște din loc, ca unul care cunoștea câinii din Stambul, Anton Lupan păși peste el și intră. Biroul avea fereastra spre Bosfor, afară se vedea soarele strălucind, vântul încrețea molcom apa de safir, dar slujbașul padișahului stătea cu geamul închis, bea cafea și fuma ciubuc în odaia îmbâcsită de fum.

Ascultă și el povestea ghiaurului, apoi clipi din ochi și făcu gestul cunoscut, frecându-și degetul mare de arătător.

— Pentru daravela asta te duci dumneata la etajul de sus și întrebi de efendi director Ali-bey, zise, după ce primi o medgidie de argint, ceea ce însemna cam cinci lei.

— Nu s-ar putea să-mi spui dumneata unde-i biroul lui Ali-bey? Ca să mai întreb pe cineva costă cam scump.

Turcul păru mirat, dar, în sfârșit, după ce se mai uită o dată la medgidia de argint, îi dădu în silă lămuririle trebuitoare ca să ajungă la locul cuvenit.

Ali-bey era un slujbaș din cei tineri, care învățase ceva carte prin Franța, deci se arătă încântat să primească un vizitator străin, ca să-și mai încerce

cu el graiul franțuzesc. La rândul lui, Anton Lupan era bucuros că dăduse peste un turc venit din Apus, care, de bună seamă, își lepădase obiceiurile strămoșești.

Ali-bey îi ascultă și el povestea, zâmbind politicos și înclinând din cap. La urma urmei, vizitatorul nu voia să știe altceva, decât dacă inginerul Pierre Vaillant lucra undeva pentru imperiul sultanului, dacă avea vreun contract, dacă nu i se putea afla urma.

— Vă întreb asta, pentru că am lucrat împreună la calea ferată Adrianopole-Stambul, iar eu personal am lucrat după aceea podul cei mare peste Sakar, în apropiere de Vezir-han. Vedeți dar că nu vin la dumneavoastră chiar ca un străin.

Ali-bey înclină din cap, zâmbi, dar după aceea ridică din umeri, ca unul care nu putea face nimic.

Lui Anton Lupan îi veni sângele în obraz. Oare trebuia și de data asta să dea bacșiș? Ali-bey nu era un slujbaș oarecare – și pe deasupra învățase carte în Franța, venea de acolo cu obiceiuri noi. Văzându-l că tace, cu ochii visători asupra Bosforului, făcu un gest timid, cu mâna la buzunar.

— O liră ajunge! spuse nepăsător turcul care, deși privea Bosforul, simțise vecinătatea banilor, poate printr-un instinct strămoșesc.

Căpitanul *Speranței* puse lira pe masă, cu obrazul arzând de rușine. Ali-bey luă moneda, o privi ca pe un lucru de nimic, apoi o lăsă să cadă în buzunar.

— Păi dacă daravela stă așa cum mi-ați spus, trebuie să încercați la Direcția drumului de fier.

— Dar Direcția drumului de fier nu-i aici? întrebă Anton Lupan, ridicându-se surprins. Doar am vorbit limpede cu un funcționar, care m-a îndrumat încoa'.

Ali-bey zâmbi înțelegător:

— Probabil că e un funcționar din cei vechi, care nu se descurcă în treburile ministerului; cu timpul o să-l înlocuim. Direcția drumului de fier s-a mutat peste drum, în palatul vechi.

Cu asta, turcul se ridică și făcu o temenea, semn că pentru o liră vorbise de ajuns.

Anton Lupan coborî scările, năucit. La ieșire dădu nas în nas cu portarul în șalvari.

— Bine, pezevenghi bătrân, de ce m-ai trimis aici, când eu ți-am spus că am treabă la drumul de fier?

— La drumul de fier, efendi? se miră portarul cu un rânjet de dispreț. Se vede că n-am înțeles.

Apoi scoase onlicul, se uită la el, strâmbă din nas și adăugă:

— Dacă dădeai o medgidie, spuneam de la început: uite colea e drumul de fier!

Anton Lupan se întoarse în port aproape de prânz, spumegând de furie, și cu trei lire aruncate în vânt. La Direcția drumului de fier, după ce trecuse din birou în birou, lăsând cuvenitul bacșiș, aflase în sfârșit că Pierre Vaillant nu lucra nicăieri. După sfatul unui alt slujbaș, care băgase nepăsător o medgidie în buzunar, ar mai fi putut încerca la Seraschierat, Ministerul de Război, dar se lăsă păgubaș, fiindcă nu se simțea în stare să refacă numai prin puterile lui finanțele zdruncinate ale imperiului otoman.

„Totuși o să se întoarcă – și atunci o să-l găsesc”, își zicea, în timp ce se îndrepta nădușit spre port.

Se gândea să plece la Pireu cu cheresteaua lui kir Leonida, apoi să revină aici și să aștepte un timp, făcând până una alta mici curse în Arhipelag, după cum s-ar fi ivit prilejul și marfa ceea ce, la drept vorbind, nici măcar nu schimba planul lui; tot se gândise să rămână în Mediterană până în primăvara viitoare, ca să adune banii trebuitori marii călătorii. Noroc că nu-l zorea nimeni la drum, și mările libere îl așteptau.

Dar oare nu se înșela? Ce se întâmplase aici? Un soldat cu fes, tunică roșie și șalvari verzi, cu baioneta la pușcă, o baionetă lungă cât un catarg, stătea țeapăn pe chei, la pupa *Speranței.* Pe punte, Cristea Busuioc clătina din cap, în vreme ce Agop din Bazar își frângea mâinile, deznădăjduit.

— Ce s-a întâmplat? întrebă Anton Lupan, alergând pe bord.

— Amendă, domnule, răspunse plutașul, arătând o hârtie cu peceți mari.

Hârtia, cu stema sultanului în cap, pornea de la Căpitănia portului și spunea, pe de o parte în limba turcă, pe alta în franțuzește, că deoarece aruncase gunoi în port, goeleta *Speranța,* sub pavilion românesc, trebuia să plătească numaidecât o amendă de o mie de lire, altminteri…

Căpitanul simți că-și pierde firea; nu-și închipuise că finanțele padișahului erau chiar în acest hal!

— Cine a adus hârtia asta?

— Unul de la Căpitănie, chior de un ochi și bâlbâit, lovi-l-ar boala! răspunse plutașul, tot clătinând din cap.

— A venit de mult?

— Nu, mai adineaurea; dacă o fi un sfert de ceas.

— Mihu pe unde e?

— S-a dus prin oraș.

— Și bașbuzucul ăsta de pe chei, ce hram ține aici?

— L-a lăsat să ne păzească; cică să nu spălăm putina. Agop se apropie de căpitan, frângându-și trupul, roșu în obraz, cu ochii zgâiți.

— Dumneata stai liniștit, efendi, dar eu ce fac?

— Ce întrebare e asta? Ce, amenda te privește pe dumneata?

— Nu mă privește, numai că dacă n-o plătești, îți ia tot.

— Foarte bine; o să ia cheresteaua, nu boclucurile dumitale, că doar ce-ar câștiga?

Armeanul începu să alerge pe punte, bătându-se cu pumnii în cap. Tocmai atunci pică și Gherasim, care mai dăduse târcoale pe chei, în căutarea lui Pierre Vaillant.

— Ce ne facem, Gherasime? întrebă Anton Lupan, arătându-i hârtia.

Cârmaciul se scarpină în cap.

— O mie de lire?! Hm!… Șmecher sultanul!… Dar lasă, domnule, că asta-i boală cu leac! Ia hai cu mine, și-o să vedem!

Când să treacă schela, Agop veni fuga la ei:

— Efendi căpitan, ai milă de un negustor scăpătat! Vorbește acolo, stăruie, dacă lasă mai ieftin, poate te împrumut eu cu ceva. Îmi dai iscălitură, pe un an…

— Al naibii armean! zise Gherasim, în timp ce se îndreptau spre Căpitănie. Scăpătat, scăpătat, dar văd că n-a rămas fără cheag!

Căpitanul portului era un om ursuz, cu nasul arcuit ca un iatagan și cu un neg cât o băncuță pe obraz – să zici că se trage din același neam de căpitani de port cu căpitanul de la Sulina.

— Dumneata ne-ai trimis hârtia asta? îl întrebă Gherasim, apropiindu-se de biroul pe care fumega un ciubuc de chihlimbar.

Căpitanul își puse ochelarii pe nas; pe nasul lui ochelarii stăteau ca o pereche de dăsagi în spinarea unui elefant.

— Eu am trimis-o, da; ai venit cu banii?

— Se vede că glumești, efendi! O mie de lire c-am aruncat niște gunoi, dacă l-om fi aruncat careva? Ce supărare ți-am făcut dumitale cu asta?

— A, nu știi, și ești marinar!?… Gunoiul se duce la fund și azi așa, mâine așa, până vezi că scade apa și nu mai poate veni vaporul la mal.

Gherasim se gândi o clipă, uitându-se stăruitor la nasul căpitanului, ca și când de-aici putea să-i vină scăparea. Și cum se uita astfel, văzu un pahar de apă ivindu-se sub nas, nasul se ridică spre tavan, iar apa se duse pe gâtlejul însetat.

— Efendi căpitan, începu cârmaciul, care găsise scăparea nu în nas, ci în pahar. În privința gunoiului eu unul cred că socoteala nu-i așa cum spui dumneata. Eu unul cred că dacă se ridică fundul, se ridică și apa…

— Nu-i adevărat!

— Ba da, și pot să dovedesc. Iată, am să iau paharul ăsta, am să torn apă în el, așa… Acum fii bun și pune-ți ochelarii să vezi ce se întâmplă dacă un marinar aruncă un făraș cu gunoi aproape de mal.

Aici Gherasim se întoarse spre Anton Lupan și-i ceru în șoaptă câțiva icosari.

— Ei, a crescut, sau ba? întrebă, dând drumul unei monede în pahar.

Căpitanul își puse ochelarii, se aplecă peste masă și se uită la galbenul zimțat.

— Nu văd, n-a crescut!, răspunse, clătinând din cap. Cârmaciul mai lăsă să cadă încă un ban, care se așeză cuminte peste celălalt.

— Nici acum, efendi căpitan?

— Acum a crescut, dar prea puțin.

— Așa? Ia mai uită-te o dată și dacă nici acum nu ești mulțumit, apoi mă duc la cadiu…

— Bun, bun! încuviință căpitanul, ursuz, punând mâna pe pahar. Putea să crească mai mult, dar haide, să nu mai lungim vorba… La cadiu, degeaba te gândești, că are albeață în ochi și vede prost de tot.

— Dar pe gunoiul ăsta, ne mai dai și carte de marinar pentru un om care e cu noi, efendi căpitan.

— Acte aveți?

— Mai vrei acte, după ce ai băgat trei icosari în buzunar?

Când se întoarseră, venise și Ieremia de la gară și stătea pe punte, rezemat în flintă, zădărând santinela de pe mal:

— Ia spune, Osman, pe la Plevna ai luptat?

Turcul nu înțelegea altă vorbă decât Plevna, dar asta era destul ca să-l umple de necaz.

— Lasă-l, măi Ieremie, nu vezi că nu știe românește? zise Gherasim, pășind pe bord.

— Ba știe, dar se preface; ia să-i pomenesc de pilaf, să vezi cum ar mișca din nas! Hei, Osman, ia uite-ncoa', pe mine mă ții minte?

Santinela își smuci pușca de pe umăr.

— Stai, păgânule, că am și eu pușcă! Uite-o colea, n-o fi așa nouă ca a ta, dar e-nvățată la turci. Cum vede unul, numai ce-o auzi că-ncepe a necheza: nihahaha!… Nihahahahaa!…

Îndată veni și Haralamb, fără să aducă vreo veste mai bună decât vără-su – și fără ca măcar să fi văzut vreo turcoaică, așa, ca să-i fie pe plac. Parcă puteai să știi ce sluțenii se ascund sub iașmacurile acelea lăsate pe obraz?… Numai Laleliei îi săgetase inima, că prea era zglobie, prea râdea gingaș, dar, dacă o știa nevasta lui Ismail, ce putea să facă decât să suspine și să viseze la ea? Uite pentru ce chinuri își lăsase el vădanele lui de la Sulina și venise la Țarigrad!

Tocmai când Haralamb cugeta așa, pe chei se ivi Mihu, bocind, cu pumnii la ochi, târșâindu-și picioarele goale prin praf.

— Unde-ți sunt cizmele? îl întrebă Anton Lupan.

— Mi le-a luat!…

Și plângând, smiorcăind, cu pumnii murdari la ochi, musul povesti întâlnirea lui cu lustragiul din gang.

Auzindu-i pățania, căpitanul *Speranței* nu știa dacă să-l mustre sau să facă haz.

— Gherasime, du-te cu el în oraș și cumpără-i o pereche de cizme noi. Iar tu, Mihule, altă dată vezi ce faci!

Hotărât, nu mai aveau de ce să zăbovească în portul acesta care-i costa o sumedenie de bani.

Sufla o briză slabă, dinspre uscat, dar sus, la creastă, dincolo de Ieni Mahalle, se vedeau copacii despletindu-și ramurile, iar în larg, cât se zărea un colț din Marmara, valurile se zbuciumau, ridicând berbeci albi, ceea ce dovedea că vântul nu era chiar așa de firav.

— Pregătiți-vă de plecare! Peste o jumătate de oră ridicăm ancora!

Agop din Bazar răsuflă ușurat.

— Și cu Ismail ce facem, domnule? întrebă Gherasim, uitându-se pe mal.

— Dacă nu vine, plecăm fără el; i-am spus că la prânz să fie aici. Îmi pare rău, dar mi se pare că prea și-a făcut de cap. La Galliopoli sau la Pireu o să găsim alt bucătar, mai puțin poligam… Dar haide, du-te odată după cizme, că ne rămâne musul descălțat!

Înaintea plecării, Anton Lupan făcu un ultim drum în oraș, urcă străzile cu trepte ale Galatei și se duse la *Pera-Palace.*

— Iată aici câteva rânduri pentru domnul Pierre Vaillant, îi spuse portarului. Dacă se întoarce, anunță-l că în două săptămâni sper să fiu și eu înapoi; să mă aștepte sau măcar să-mi lase adresa unde îl pot căuta.

Când ajunse în port, văzu de departe că echipajul *Speranței* în loc să dezlege pânzele, stătea îmbulzit în jurul tambuchiului, la prova; numai Agop din Bazar se frământa, alergând pe punte, dintr-un bord în altul, nerăbdător să se vadă plecat.

— Hei, ce-i aici? strigă căpitanul de pe mal. Oamenii se dădură în lături, rușinați. Ismail, în portul lui oriental, stătea turcește deasupra tambuchiului, ca un sultan, și trăgea mulțumit din lulea, înconjurat de cele patru neveste, așezate pe punte, cu capul sub iașmac. Haralamb se tot învârtea pe lângă Laleli, încercând să-i vadă fața, în vreme ce turcoaica râdea șăgalnic, cu râsul ei cald și tremurat.

— Ce-i, Ismaile, nu-ți ajunge cât ai stat cu ele? întrebă Anton Lupan, trecând schela. Nu cumva vrei să ne aduci haremul tău pe cap?

— Au venit numai să-l petreacă, domnule, sări Haralamb, luându-i apărarea.

Laleli gunguri dulce, sub voal. Celelalte își întoarseră capul spre ea și cu tot iașmacul se văzu că o fulgerau.

— Validé am făcut saraigli, zise și Ismail, bucuros, arătând un șir de borcane așezate lângă tambuchi.

Cea de-a patra nevastă, pe care nu o văzuse nimeni până acum și nici nu-i auzise glasul, începu să râdă, un râs gros și aspru, ca de bărbat. De altfel, și după restul înfățișării, atât cât puteai să bănuiești sub feredgeaua albastră, ai fi luat-o mai degrabă drept un hamal.

— Pe asta o punem să ridice ancora, zise Ieremia, ținându-se cu teamă la un pas de ea.

Anton Lupan se îndreptă spre cabină:

— Ia, Ismaile, debarcă-ți haremul, că n-avem timp de pierdut; altminteri ți-aș spune să le poftești la o cafea.

În clipa când turcoaicele se ridicau, Haralamb făcu ce făcu și dându-se pe lângă Laleli, îi ridică un colț al iașmacului. Ghiaurii avură timp să vadă un chip gingaș, îmbujorat, cu buzele roșii, cu dinții albi, cu ochii adânci și albaștri cum e cerul de mai, noaptea, clipind speriați sub genele lungi și

grele ca perdelele de la odaia sultanei. Celelalte trei începură să strige și să blesteme, năpustindu-se asupra ghiaurului nerușinat:

— Câine murdar! Mânca-ți-ar corbii ochii spurcați!… Ghiulsum puse mâna pe o cange și, cum nu mai avu când să se ferească, bietul Haralamb se pomeni cu ea în cap.

— Dar-ar ciuma în tine, ghiaur scârnav!

Numai Laleli nu zicea nimic, ci gungurea șăgalnic sub iașmac, parcă fericită că marinarii îi văzuseră fața.

După ce terminară cu ghiaurul, turcoaicele o luară la scărmănat pe ea – și o traseră pe chei, spurcând-o cu vorbe și scuturând-o ca pe un țol murdar.

— Mă, Ismaile, tu nu zici nimic? întrebă Haralamb, apropiindu-se furios de bucătar, care stătea netulburat la locul lui, pe tambuchi, ca un padișah.

— Ba ziceam! Tu ce-am căutat puneam mâna pe iașmac? Hai?

Toată lumea socoti că va începe gâlceavă. Însă, spre uimirea tuturor, în clipa următoare, de unde până atunci părea înfuriat, bucătarul zâmbi, oftă, și zise cu alean:

— Ah, Allah! Allah!… Bre Haralamb, am văzut ce ochi aveam?

— Haide, Ismaile! îl potoli căpitanul, care între timp își schimbase hainele de oraș. S-a făcut ceasul două și tot n-am plecat, din pricina ta. Dezlegați pânzele! Ridicați schela… Hei, dar ăsta cine mai e? Ce-i, moșule, cu dumneata?

Pe chei, în capul schelei, se ivise un călugăr bărbos, cu comănacul plin de găuri și albit de praf, într-o sutană măslinie, strânsă pe mijloc cu o bucată de curea. La gât avea un șirag de mătănii sărăcăcioase, de lemn slinos, iar în spinare ducea o dăsagă grea.

— Domnul cu voi!… Cine-i căpitanul? întrebă noul venit, făcând semnul crucii cu un gest cam stângaci.

— Eu; ia spune, ce vânt de poartă prin lumea asta de păcătoși că, după port, aș zice că vii de la Muntele Athos?

— Chiar așa, fiul meu, răspunse călugărul, în vreme ce pășea pe punte și își lăsa dăsaga jos. Sunt de la mănăstirea sfântului Mina, dar umblu prin lume de mai bine de un an, să strâng bani, că ne-a ars biserica și nu mai avem unde aduce har tatălui nostru ceresc.

Zicând acestea, omul în sutană se întoarse cu fața spre răsărit și se închină larg.

— Și de la noi ce vrei? îl întrebă Anton Lupan, privindu-l stăruitor.

Ochii, glasul, ceva din înfățișarea călugărului îi amintea nu știu ce; poate îl mai întâlnise vreodată, prin alte locuri, că partea asta a lumii era plină de călugări de la Muntele Athos.

— Păi uite, taică, ce-aș vrea… Am auzit că plecați la Pireu.

— Da, n-ai auzit rău.

— Și te-aș ruga să iei un călugăr sărman cu dumneata, că numai pentru numele lui Christos trudesc. Am bătut drumul pe jos, de la Athos până aici, șase luni am umblat și am adunat câte ceva, dar puțin, că oamenii sunt săraci. Dacă nu ți-e ocol, m-aș ruga de dumneata să mă duci până la Skyros, în Arhipelag, că acolo avem credincioși de la care nădăjduiesc să mai strâng ceva. Mai departe, oi vedea ce-oi face, oi găsi vreun barcaz să mă ducă prin insulele acelea… Dar de asta să n-ai grijă dumneata; dacă mă iei până la Skyros și mă lași undeva, pe mal, mai departe m-o ajuta mila lui Dumnezeu și bunătatea oamenilor.

— Ce facem, Gherasime, că ne mai veni un pasager? întrebă Anton Lupan, încurcat.

Cârmaciul se scarpină în cap.

— Să-l luăm, domnule; n-om păgubi cine știe ce, dacă om trece și pe la Skyros.

— Mulțumesc, taică, Dumnezeu să te răsplătească de-o mie de ori! zise călugărul, răsuflând ușurat.

— Atunci, moșule, hotărî Anton Lupan, caută-ți un culcuș pe undeva, că nu mai avem timp de taifas. Hai, băieți, ridicați ancora!

Lanțul greu începu să scrâșnească, în scârțâit de cabestan, *Speranța* își afundă prova trasă pe ancora grea, parâmele desprinse de pe binte căzură făcând să plescăie apa, focul și trinca țâșniră pe strai și cheiul Galatei începu să alunece ușor înapoi, cu mulțimea de gură-cască înșirată pe mal. În stânga se vedea Turnul lui Leandru, orbitor de alb, iar în dreapta Top-Kapu-Serai, cu zidurile năruite ale vechiului palat.

Înainte de a intra în Marmara, *Speranța* trecu prin fața acestei clădiri greoaie care, însă, cu zidurile ei văruite ieftin în fiecare an, cu copacii care înverzeau în jur, fără nici o cheltuială din partea sultanului, înșela ochiul și te lăsa să visezi la palate de basm. Într-un loc, la etaj, se vedea un șir de ferestre cu zăbrele de lemn, în spatele cărora fluturau perdele grele de catifea; acolo, pesemne, era haremul unde lâncezeau, sub sulimanuri, grecoaicele și georgiencele din serai, osândite la sclavie prin porunca

profetului, căruia sultanul, drept recunoștință pentru un Coran așa de mărinimos, îi ridica minarete la fiecare pas.

Într-un colț al palatului se deschidea o ușă sau o fereastră, de unde se înclina la vale, până în apa curată a mării, un fel de scoc ciudat. Pe-aici, pare-se, pe acest sinistru tobogan, alunecaseră de-a berbeleacul, cândva, multe capete fără trup și trupuri fără cap, din mila sau din furia sultanilor, ca să li se piardă urma în Marmaraua tăcută ca o ușă de serai.

Speranța ocoli Top-Kapu-Serai și luă drumul spre sud-vest, lăsând în urmă Bosforul învolburat. În dreapta alunecau, scăldate iarăși în verdeață și izbutind încă o dată să înșele ochiul cu farmecul lor de fard, zidurile colorate ale caselor, palatele albe, turnurile și minaretele asupra cărora veghea ochiul lui Allah.

Gherasim stătea la cârmă, Mihu smiorcăia sub tambuchi, rușinat, fără să se bucure de cizmele noi care luceau să zici că-s de lac, iar ceilalți, îngrămădiți în tribord, priveau, neostenind să se minuneze, colinele verzi presărate cu smalț. Plutașul era printre ei, dar nu zicea nimic, ci doar clătina într-una din cap.

— De ce-și vopsesc casele așa, în toate culorile, domnule? îl întrebă Ieremia pe Anton Lupan.

— E un obicei vechi; înainte, fiecare neam de oameni din Stambul trebuia să-și vopsească zidurile altfel, ca să se deosebească unii de alții. Armenii erau osândiți la culoarea neagră, de îngropăciune, grecii, mai norocoși, aveau culoarea roșie, ca sângele boului – numai turcii puteau să folosească varul sau culorile deschise. Astăzi regula asta a căzut, dar oamenii continuă să-și împestrițeze casele, fiindcă pesemne s-au obișnuit cu ele așa.

În față se iviră zidurile groase și înalte ale unui castel întortocheat, cu mai multe turnuri, care se oglindeau în apa mării, la ora aceasta verzuie, de smarald.

— Asta-i vestita închisoare Edi-Kulé, adică a celor Șapte-Turnuri, spuse Anton Lupan.

— Parcă văd numai patru…

— Celelalte s-au dărâmat. Aici erau închiși, pe vremuri, vrăjmașii sultanului; tot aici se întemnițau solii și ambasadorii țărilor cu care Turcia intra în război. Multe capete s-au rostogolit în Marmara dinapoia zidurilor pe care le vedeți. Aici a pierit domnitorul nostru, Constantin Brâncoveanu,

cu toți ai săi – și de atunci sultanii ne-au trimis domni străini, greci din mahalaua Fanarului…

— Păi ce să ne mai mire atâtea palate, că au avut de unde să ia! oftă Ieremia, cu ochii la seraiurile și moscheile care rămâneau în urmă, pe deal.

— Dar în Bazar! zise Cristea Busuioc, tot clătinând din cap. N-ați văzut ce averi? Astea de unde s-au adunat?

Ia te uită! Plutașul de când căpătase glas?

— Lasă, nu vă mai faceți inimă rea! îi liniști Anton Lupan, gândindu-se la pățaniile lui de azi. S-a dus vremea când Stambulul huzurea. Acum sultanul trage mâța de coadă, de-o auzi miorlăind până în Dardanele.

Oamenii se puseră pe râs.

— Adică s-a sfârșit bairamul! zise Ieremia.

— Apăi da! adăugă, visător, Haralamb. Acum suntem în ramazan!

Vorbea una, dar gândul lui la alta era. Acum, după ce-i mai văzuse și chipul, ispita lui adăugându-se glasului gingaș, Laleli îi frigea inima, cum se frige kebabul la jar.

Cât despre plutaș, el spusese destul, de acum înainte n-avea să mai scoată o vorbă, cel puțin un ceas.

Deodată, în stânga moscheii Sultan-Selim se ridică o coloană de fum și îndată limbi de flăcări țâșniră spre cer. profilându-se pe dealul Galatei, din fund.

— Ce-i asta, domnule?

Căpitanul ridică din umeri, nepăsător:

— Arde o casă în Stambul; asta nu miră pe nimeni – se întâmplă des pe-aici. E de ajuns să-și uite un turc ciubucul nestins – se aprinde o casă, de la ea alta, că toate-s de lemn – până ce te pomenești că arde o mahala întreagă. Dacă ai sta să faci socoteala câte case au ars în Stambul de la înființarea lui, ai vedea că orașul a fost construit din nou de câteva zeci de ori.

— Numai moscheile și seraiurile nu ard! Astea-s de zid! zise Ieremia, uitându-se la flăcările care nu se mai ridicau spre cer, ci înghițeau casele la rând, întinzându-se ca șerpii pe deal.

— Firește! răspunse Anton Lupan. Ce-i al sultanului și-al lui Allah se face trainic, nu vezi?

Edi-Kulé rămânea în urmă, tainică și posomorâtă; deasupra se întindea zidul orașului, urcând pe deal, printre grădini, ca apoi să coboare la Cornul de Aur. Între pietrele cenușii se vedeau bucăți de marmură albă, lucind în soarele care le știa acolo de sute de ani.

— Marmara asta mi-e că-i tot de furat! oftă un om din echipaj.

În afara zidului, sus, pe deal, printre copaci se zărea cimitirul de la Eiub – și cu acest sălaș al morții, Stambulul se sfârșea, înecat în fum, așezându-se fumul focului peste fumul istoriei lui…

X

Glasurile mării

În după amiaza zilei de 21 iulie, *Speranța* naviga pe Marmara, spre apus, sub un vânt tare, din tribord și făcea aproape șapte mile pe ceas, după cum dovedi lochul pe care musul îl aruncă, încă smiorcăind, simțindu-se vinovat și cu mare apăsare pe inimă, că își pierduse cizmele cumpărate de căpitan. Crestele valurilor începeau să se spargă și corabia de data asta se legăna simțitor, nu chiar ca o bătrână beată, cum spusese odată Gherasim despre ea, ci ca o femeiușcă zglobie, dornică să meargă la bal.

Echipajul forfotea pe punte, punând ordine în lucrurile pe care șederea la Stambul le întorsese pe dos. Dacă vântul nu se prefăcea în furtună – și barometrul stătea nemișcat, prevestind timp frumos – însemna că a doua zi, la răsăritul soarelui, intrau în Dardanele; mai bine nici nu se putea. Vântul proaspăt și răsuflarea curată a mării spăla din sufletul oamenilor, pe rând, amintirea zilelor zbuciumate petrecute în portul gălăgios, plin de ispite și de primejdii. Numai Haralamb, Mihu și Cristea Busuioc nu erau în apele lor.

Primul se uita chiorâș la Ismail, pizmuindu-l din toată inima pe care i-o săgetase așa de cumplit Laleli.

Plutașul își făcea îndatoririle sârguincios și îndemânatic, dar mai tăcut ca oricând; ce naiba se întâmplase cu el, de se uita cu privirile aiurea și tot clătina din cap, năuc?

Cât despre Mihu, necazul lui îl cunoșteau toți, dar nu înțelegeau că pentru o pereche de cizme trebuie să te zbuciumi atât.

După ce *Speranța* se așternu la drum și insulele Prinkipo, ultima amintire a Stambulului, se șterseră în urmă, căpitanul îl chemă pe mus jos, să meargă mai departe cu învățătura, fiindcă pe punte toate erau puse la locul lor, nu mai rămăsese nimic de făcut.

Dar parcă de învățătură îi ardea lui Mihu acum? Asculta lămuririle lui Anton Lupan despre nordul geografic și nordul magnetic, despre declinație, deviație și derivă, cunoștințe trebuitoare numaidecât unui navigator, ca să calculeze capul la compas, fără de care nu poate să plece la drum – asculta, dar gândul lui era la cizmele lăsate la Stambul…

Și trecea timpul – și în cizmele noi, deși lăcuite, se simțea stânjenit, dracu' știe de ce, parcă îl strângeau, una la degete, alta la călcâi.

Pe punte se auzi sunând clopotul de cart, două bătăi scurte, sunetul cunoscut.

— S-a făcut ora cinci! observă căpitanul mirat. Repede trece timpul uneori!

Musul se însufleți o clipă și răspunse râzând:

— Fiindcă-i vânt bun, domnule! Când slăbește vântul, parcă și ceasul merge șontâc.

— Măi băiete, n-ai nici o săptămână pe mare, și-ai început să gândești ca marinarii bătrâni!

Cu toată lauda aceasta, Mihu își aminti iarăși de cizme și iarăși se posomorî.

Afară, viața își urma drumul obișnuit, fără nici o tulburare din partea nimănui. Gherasim rămăsese la cârmă și în cartul al doilea – Ismail cică trebuind să gătească pentru cină – iar plutașul era de veghe la prova, unde se tot legăna deasupra parapetului, de ai fi zis că o să-l apuce amețeala și o să cadă în valuri.

Ieremia dormea butuc în cabină, fiindcă peste noapte se chinuise pe o bancă în amărâta aia de gară.

Haralamb mai zăbovise o vreme pe punte, privind cum pierea în urmă Stambulul. Îl tot mușca un șarpe de inimă, îndemnându-l la lucruri rele, dar acum era prea târziu, păcat că îndemnul nu venise la vreme. Adică la urma urmelor ce treabă avea el în Grechia? N-ar fi fost mai bine să rămână pe chei, la Galata, că doar nu putea să-l ia nimeni cu sila – și să fi căutat, într-un chip oarecare, urma turcoaicei după care-i sfârâia inima? Pe urmă îl luă oboseala, că și el se chinuise peste noapte în gară, coborî în cabină și, punând capul pe pernă, adormi, având în ureche gunguritul șăgalnic, iar sub pleoape surâsul gingaș al Laleliei.

Pe punte, în afara cârmaciului și omului de veghe, mai erau și ceilalți doi – călătorii. Agop din Bazar stătea nemișcat deasupra hambarului, aruncând priviri speriate în juru-i. Călugărul se așezase pe un maldăr de parâme la prova, își pusese pe nas niște ochelari legați pe după urechi cu sfoară și citea smerit Biblia, trecându-și printre degete mătăniile slinoase, în mârâitul necurmat al lui Negrilă.

În babord se zăreau munții Asiei Mici, acoperiți de zăpadă, iar în prova, printre pânzele de corăbii și fumul de vapoare care pluteau în depărtare, cine avea ochi buni putea să vadă insula Marmara, legănându-se în mijlocul mării ca o arcă greoaie.

Călugărul mai citi o vreme biblia, tot depănându-și mătăniile, pe urmă se uită în lături, își scoase ochelarii, se ridică anevoie și se îndreptă încovoiat spre pupa, cu cartea la subsuoară, urmat de mârâitul dulăului.

— Te trudești într-una, cârmaciule! zise, în grecește, așezându-se alături de cârmă.

Gherasim era în toane bune:

— Nu mă trudesc, părinte; îmi fac meseria.

— Frumoasă meserie, dar grea, nu-i așa, fiule?

— De, când mai grea, când mai ușoară, dar încolo, n-am ce zice, frumoasă-i întotdeauna!

După ce tăcu o vreme, călugărul se trase mai aproape și vorbi, cu îngrijorare:

— Taică, să nu crezi că duc averi cu mine; ia, acolo, vreo sută șaptezeci de piaștri, nici măcar două lire. Dar vezi dumneata, nu-s banii mei, ci ai mănăstirii, de aceea mi-e teamă.

— Cum adică, părinte? Călugărul scăzu glasul:

— Am auzit că umblă pirați printre insule. Oare n-o fi primejdie să ne prade?

Cârmaciul începu să râdă:

— N-avea grijă, părinte, nu se ostenesc ei pentru două lire!

— Ei, taică, te pui cu tâlharii?

— Și-apoi, zise Gherasim mai departe, acum, de când s-au înmulțit vapoarele, pirații nu mai umblă pe toate drumurile; nu le dă mâna. Mai e unu’, Spânu, dacă i-ai auzit numele, și-or mai fi și alții, da’ puțini, nu ca înainte. Așa, se mai întâmplă câteodată să încolțească vreo corabie rătăcită, vreun barcaz aruncat de furtună pe vreo insulă pustie…

— Ei, vezi, taică!… Barem, dacă ar fi să ni-i scoată satana în cale, aveți cu ce să-i răpuneți?

— În privința asta, să fii liniștit, părinte. Suntem oameni unu’ și unu’!

Călugărul se trase mai aproape.

— Dar puști?… Că pe oameni i-am văzut cu mâinile goale.

— Nu le purta dumneata de grijă. Avem fiecare câte o carabină și gloanțe cu duiumul.

— Asta-i bine! zise călugărul, făcându-și semnul crucii. Dar măcar, le țineți la îndemână, n-or fi pe undeva, prin fundul magaziei?

— S-ar putea una ca asta, părințele? Du-te să le vezi, că le ținem fiecare lângă pat, în cabină!

— Așa? Apăi atunci mi-e inima mai liniștită. Căpitanul are și el pușcă?

— Oho! Și pe deasupra două pistoale!

Călugărul se uită la ușa cabinei, oftă, ca și când tot i-ar mai fi fost teamă, pe urmă se ridică și porni spre prova, târșâindu-și picioarele.

— Păi domnul să rămână cu tine, cârmaciule! mai zise făcând asupra lui Gherasim semnul crucii. Eu mă duc să-mi mai luminez cugetul cu cărțile astea sfinte.

Așa trecu încă o oră…

Jos, în cabină, Mihu își continua învățătura, uitând, încetul cu încetul, necazul cu cizmele. Acum știa cum se măsoară drumul pe hartă, cum i se fac îndreptările, corecții pe limba navigatorului, și cum apoi trebuie urmat după busolă, dar rămăsese cu o nedumerire. Navigând în chipul acesta, nu ești niciodată sigur că ai să ajungi chiar acolo unde ai făcut socoteala; deriva, oricât ai ține seama de ea, nu se poate măsura, cum măsori unghiul de drum. În călătorii scurte, ca de pildă de la Sulina la Stambul, înrâurirea ei păgubitoare nu are când se mări; câteva mile într-o parte sau în alta, pe mare nu înseamnă nimic. Dar ce te faci când călătorești săptămâni și luni în șir, fără să vezi urmă de pământ? Abaterea de azi se adună cu cea de mâine – și la urmă te pomenești că ajungi unde nici n-ai gândit.

— Acum, dacă m-ai întrebat, am să te lămuresc, Mihule, răspunse căpitanul, mulțumit că mintea musului era sprintenă ca vântul bun. Despre asta aveam de gând să-ți vorbesc mai târziu. Vezi tu, la asemenea drumuri, dacă te-ai lua numai după busolă, s-ar putea să nimerești la dracu-n praznic, cum ai spus tu; și nu că din asta ți s-ar trage numaidecât vreo nenorocire, dar în primul rând ar însemna să bați mările de pomană și să nu fii la timp acolo unde ți-ai pus în gând. Ca să înlăture această greșeală, navigatorii calculează în fiecare zi, sau ori de câte ori socotesc că este nevoie, locul unde se află, luându-se după soare sau după stele. Pentru asta e nevoie de instrumente și de table astronomice, anume făcute – o să ajungem și la ele, dar mai târziu. O dată ce-au aflat locul, navigatorii îl punctează pe hartă, de aceea, de câte ori calculezi poziția corăbiei, se spune că „ai făcut punctul”. Dacă punctul e în afara drumului, corectezi unghiul la busolă, așa ca să te apropii iarăși de el – și asta în fiecare zi, până termini călătoria…

Clopotul de cart bătu de trei ori câte două bătăi scurte, vestind ora șapte și apropierea cinei.

— Acum haide să vedem ce mai e pe-afară! hotărî căpitanul.

Când ieșiră pe punte se apropia și Ieremia, cu flinta lui veche, căutându-și loc unde că se așeze ca s-o frece de rugină.

— Fugi de-aici cu oțelele tale! îl repezi Gherasim, văzându-l că dă să se aciueze lângă cârmă. Ce, vrei să-mi zăpăcești busola? Alt loc n-ai mai găsit, cât e puntea asta de lungă?

— Domnule, întrebă musul, oare e adevărat că fierul smintește magneții busolei? Nenea Gherasim m-a repezit și pe mine odată, când ciopleam un fluier pe lângă cârmă; zice că și un briceag e de ajuns ca să-ți facă încurcătură.

— Așa e, Mihule. Fierul înrâurește simțitor asupra busolei. Trebuie să nu uiți asta și să ai grijă totdeauna!

— Dar atunci fierăria de pe corabie cum n-o înrâurește? Ancorele, sarturile, cratițele din bucătărie?

— Astea-s prea departe. Dar fiindcă veni vorba de cratițe, ce-ar fi să-i dăm o gură lui Ismail, să se grăbească puțin cu cina, că uite, acu' se face seară!

— Mă duc eu! zise Mihu, luând-o la fugă, spre prova.

Dar când se uită pe gura tambuchiului, văzu că bucătăria era goală; mașina de gătit dormea, rece, cratițele în rafturi se ciocneau unele de altele, din pricina balansului și sunetul dovedea atât de limpede că sunt goale, încât te apuca deznădejdea.

— Nene Ismaile! strigă musul, chinuit de o foame pe care n-o simțise nici în zilele când umbla fără căpătâi pe drumuri. Nene Ismaile!…

Nici un semn de viață din partea bucătarului!

La strigătele musului, ușa se deschise și Haralamb, trezit din somn, ieși buimac din cabină și urcă scara, pe punte.

— Ce-i, măi copile, de strigi așa, că doar nu dau turcii?!

— Nu știu unde-i nenea Ismail – și-i ora cinei.

— Păi unde să fie? Doarme în cabină. Hei, Ismaile, scoal' că s-a făcut ziuă!

Căpitanul cu Ieremia veneau de la cârmă.

— Doarme ca un malac, domnule! zise Haralamb, arătând pe spirai, în cabină.

Într-adevăr, bucătarul, ghemuit cu fața la perete, dormea făcut una cu patul, de-ai fi zis că nici nu mai răsuflă și niciodată n-o să se mai ridice în picioare.

— Scoal' mă, n-auzi?! strigă Haralamb iarăși.

Apoi, văzând că drept urmare, Ismail abia acum începea să sforăie, luă cangea, o vârî prin spirai și se apucă să-l îmboldească la nimereală, punând în asta toată pizma pe care i-o nutrea bucătarului.

Sforăitul crescu și mai tare. Era un sforăit care făcea să tremure pereții, geamurile spiraiului, puntea – și poate chiar catargul, împreună cu straiurile.

Negrilă se ridică în picioare și ciuli urechile. Agop din Bazar se uită speriat în lături, iar călugărul își luă ochit din Biblie, uitând să-și mai depene mătăniile.

— Ei, fir-ai tu al naibii! își pierdu răbdarea Haralamb. Zi, nu vrei să te scoli? Stai că am eu ac de cojocul tău, păcătosule!

Și aplecându-se pe spirai, strigă cât îl ținea gura:

— Ismaile, păzea că vine Ghiulsum, ia uite-o!

La rostirea acestui nume, sforăitul pieri ca prin farmec, iar Ismail se rostogoli în mijlocul cabinei și începu să-și caute speriat șalvarii…

Vorba e că veselia nu ține de foame, sau nu ține multă vreme. Echipajul *Speranței* râse îndelung pe socoteala bucătarului, până ce simțiră că lihneala îi doboară din picioare, în seara aceea trebuiră să se mulțumească numai cu o cină gătită la iuțeală; cu acest prilej băgară de seamă că la Stambul, în zarva și încurcăturile ivite înaintea plecării, nimeni nu avusese grijă de cele ale gurii; nu-i vorbă că asta era în seama lui Ismail, așa că degeaba ai fi luat la zor pe alții – și lui Ismail, ce să-i mai spui, că i se întâmplaseră și lui destule! Nici măcar apă în butoaie nu avusese grijă să pună; noroc că erau aproape pline, și puteau să țină de acum încolo încă o lună de zile.

Acum, cu ce mai aveau în cambuză de la Sulina, puteau să se descurce două-trei zile. Anton Lupan hotărî să facă o scurtă escală la Skyros, pentru aprovizionare, că tot trebuiau să se abată într-acolo, să-l lase pe călugăr.

După ce cinară așa ca să nu rabde foame, ouă prăjite cu slănină, din care Ismail firește nu se înfruptă, oprindu-l Coranul, coborâră o parte din pânze, adică săgețile din vârful catargelor, fiindcă vântul era destul de aspru și peste noapte ar fi putut să crească mai tare. Gherasim aprinse felinarele, apoi își luă pătura din cabină și se întinse pe punte, cu un maldăr de parâme drept pernă.

— Dumneata du-te de te culcă în patul meu, îi spuse călugărului.

Acesta se grăbi să dispară sub punte, cu dăsaga la spinare, ca să scape de mârâitul lui Negrilă.

Cerul, în față, mai avea o geană purpurie, care se răsfrângea în câțiva nori alungiți deasupra orizontului; în schimb, în pupa *Speranței* se lăsase

noapte deplină. Numai dâra palidă care rămânea în urmă, ca o cale a laptelui căzută în apă, înfrângea perdelele mai apropiate ale nopții, făcându-le pe celelalte mai negre, mai grele. Dar și asupra acestora, farul de la San Stefano, hăt în partea Stambulului, își trimitea sclipirile rare, sfâșiindu-le la răstimpuri cu spada lui ca argintul. Îndată, alt far, cel de la Eregli, pe coasta europeană, se ivi în dreapta bompresului, încrucișându-și lama cu a celui lăsat în urma. Și iată, nu trecu multă vreme, când se ivi și în stânga unul, ridicându-se anevoie din valuri, ca privirea unui străjer care se uită peste ziduri.

— Far la un cart în stânga bompresului! strigă Mihu, el fiind de veghe la ora aceea.

— L-am văzut, răspunse căpitanul, de la cârmă. E farul de pe insula Marmara. Timpul se scurgea în tăcere.

Din când în când întâlneau vapoare, mai dese ca în Marea Neagră, care treceau așa de aproape, încât se vedeau marinarii pe punte aplecați peste balustrade, făcând semne cu mâna.

— Efendi Agop! strigă Anton Lupan după o vreme, auzind că armeanul tot geme, chinuindu-se deasupra hambarului. De ce nu vrei dumneata să cobori în cabină, să te odihnești ca oamenii? Așa te mai trage și umezeala mării și te pomenești prins de junghiuri. Pe urmă să nu dai vina pe mine.

— Mulțumesc! răspunse Agop zgribulit ca o mâță udă. Aici stau bine, efendi, stau bine!

Și iar începu să geamă.

Aproape de miezul nopții, în stânga, de o parte și de alta a farului, se iviră pâlpâiri de lumină.

— Ce lumini sunt astea, domnule? întrebă Mihu, apropiindu-se de cârmă.

— Pesemne sunt focurile pescarilor.

La miezul nopții, Ismail, care se culcase iarăși după cină și îi trăsese un somn zdravăn trei ceasuri și mai bine, veni să ia cârma, iar Ieremia, trecu de veghe. Anton Lupan însă mai rămase pe punte încă vreo oră, până ce ajunseră în dreptul farului; Mihu nu coborî nici el în cabină. Acum țărmul insulei se zărea, departe, ca o umbră nesigură care-ți umplea sufletul de teamă și de tristețe. Focurile pescarilor, rare, luminau câte un colț de stâncă ruginită, câte o bucată de faleză ca un zid de pușcărie. Mai departe, pământul se pierdea în întuneric, neîngăduindu-ți să-l vezi nici cu închipuirea.

— E mare insula asta, domnule?

— Are vreo douăzeci de kilometri lungime.

— Și nu-i nici un oraș pe toată lungimea?

— Ba da, un orășel, Marmara, în partea ailaltă. Dar ce-ar fi să te duci la culcare? Nu uita că în zori o să avem treabă.

Auzind aceste cuvinte, Agop, care pesemne nu putea să doarmă, se ridică de deasupra hambarului.

— Efendi, mâine dimineață sosim la Gallipoli?

— Da, către ora șapte, dacă vântul rămâne același.

— Și ne oprim în port?

— Numai pentru controlul vamal. Eu zic că-i mai bine să-l facem aici, decât la Cianak.

— N-am putea să trecem așa, fără oprire?

— Cum crezi una ca asta? Dumneata n-ai mai călătorit niciodată prin Dardanele? Vrei să tragă cu tunul?

Armeanul vru să mai întrebe ceva, pe urmă oftă și se duse să-și ia în primire locul de veghe.

Înainte de a coborî să se culce, Anton Lupan mai trecu pe la cârmă.

— Ia spune, Ismaile, te-ai limpezit la cap, n-o s-o iei razna? Să mă duc la culcare sau să-ți mai țin tovărășie? Mi-e teamă să nu te fure somnul.

— Domnule, când facem mâncare o dată poate greșim; când suntem la cârmă ținem drum bun. Întrebam Gherasim!

— Lasă-l pe Gherasim, că doarme. Ai grijă să nu te apropii de țărm; peste vreo două ore, o să vezi farul de la Carakioi, în tribord.

— Știam, am umblat mult Marmaraua! Ehe, cârmaci vechi Ismail!

Lui Mihu, vecinătatea insulei tainice, pe care din când în când se vedea pâlpâind un foc de pescari, îi dădea un fel de teamă, fără să știe de unde pornea. Ar fi vrut să rămână pe punte, dar socotea că Anton Lupan s-ar fi supărat, de aceea, după ce mai aruncă o privire spre țărm, așa cum îl zărea, plin de umbre fâlfâitoare, în babord, la o mie de pași, coborî în cabină. Călugărul gemu prin somn, apoi se lăsă liniște; nu se mai auzea decât răsuflarea oamenilor și freamătul valurilor dincolo de bordaj.

Și deodată, în liniștea aceasta, lui Mihu i se păru că deslușește un gungurit ciudat, asemănător cu gunguritul sfios și plin de teamă al porumbelului care vine iarna la geam. Trase cu urechea, dar în clipa următoare gunguritul nu se mai auzea: poate fusese unul din glasurile mării, fiindcă marea, când o auzi dinlăuntrul corăbiei, nu are numai un glas; ea

urlă ca lupul prădalnic, mugește ca taurul înfuriat, latră ca dulăii la stână, mormăie ca ursul la fragi, behăie ca oile în iernatic, plânge ca bietul cerb gonit de hăitași, geme ca omul bolnav, ia glasul buhnei ursuze și strigătul cucului într-una hoinar – de ce nu l-ar lua și pe-al porumbelului care îți gungure iarna la geam?…

Așa se gândi musul – și în timp ce marea vorbea cu toate aceste glasuri dincolo de bordaj, el adormi împăcat.

Soarele nu răsărise când *Speranța* intră în gâtuitura de apus a Mării Marmara, care premerge strâmtoarea Dardanelelor. La ora cinci, Gherasim luă cârma; se zăreau departe țărmurile, plutind nesigur în pâcla dimineții. În pupa, cerul se împurpura, făcând să sângereze ici-colo o creastă de val.

Mihu deschise ochii în clipa când soarele ieșea din unde, ca un fes roșu în capul unui Neptun otoman.

Ismail se culcase abia de un sfert de oră, dar avusese vreme să-și acordeze sforăitul pe trei glasuri, unul subțirel, ca struna de vioară, altul mijlociu, de caval, iar al treilea grav, plin de nădejde, ca buciumul de muntean. Haralamb și Cristea Busuioc dormeau încă, întorși cu fața la perete, obișnuiți cu acest concert matinal.

După ce își roti ochii prin cabină, întrebându-se ce neliniște îl făcuse să se trezească așa de devreme, căci cu sforăitul bucătarului era și el obișnuit, Mihu își aduse aminte de călugăr și se aplecă spre el, peste pat. Pe spirai intra o dâră de lumină cenușie, în care se împleteau șuvițe purpurii, alungând prin colțuri întunericul cabinei. Călugărul dormea cu fața în sus, cu o tichie neagră înfundată până pe urechi, și cu mâna dreaptă atârnând în jos, încleștată în băierile dăsagei, ca și când i-ar fi fost teamă să nu-l fure cineva.

Deodată, Mihu făcu ochii mari și începu să chicotească, fără să țină seamă de respectul datorat unui monah. Dar ce oare în înfățișarea călugărului acesta călător îi stârnise asemenea haz?…

În clipa aceea, călugărul tresări, clipi din ochi, își duse repede mâna la barbă și se întoarse cu fața la perete, mormăind supărat.

Musului i se făcu rușine că râsese de el. Rușine? Da, în prima clipă; apoi alt gând prinse să i se frământe în cap…

Afară, pe punte, nu se simțea nici o mișcare… Să fie-al naibii! – erau uneori clipe când te apuca teama, când ți se părea că în jurul tău totul a murit și nici măcar sforăitul lui Ismail nu-ți alunga din cuget neliniștea stârnită de această tăcere lungă și grea. Și după o vreme, iarăși i se păru lui

Mihu că aude gunguritul de astă-noapte, cine știe de unde pornit. O fi fost unul din glasurile mării, dar parcă prea suna deslușit, aici, la câțiva pași, în preajma lui!

Și iarăși trase cu urechea, și iarăși nu află nimic. Acum nu mai putea să adoarmă la loc, îl frământa un început de gând, nelămurit. Mai bine era să iasă la lumină, să audă o vorbă și să vadă un chip omenesc.

Băiatul coborî din pat cu grijă, ca să nu tulbure încă o dată somnul călugărului. Când să-și tragă cizmele în picioare, zări sub perna monahului Biblia, în care acesta citise ieri tot timpul drumului, cuprins de mare smerenie. Nu văzuse niciodată o carte sfântă – se simți îmboldit să-și arunce ochii prin ea – de aceea se apropie încetișor de pat, întinse mâna, deschise scoarța de mucava groasă – și rămase cu ochii mari, nespus de mirat… în clipa aceea, călugărul sări de la locul lui și înșfăcă furios cartea, aruncându-i o privire care-l făcu să fugă pe punte, cu cizmele în mână, parcă gonit de cel necurat.

Soarele se ridicase pe cer cât jumătate de cange, risipind negurile dimineții de deasupra mării și dezvelind țărmurile cenușii. Înapoia traversului, în dreapta, farul de la Carakioi, al cărui turn se ștergea între dealuri sub lumina dimineții, continua să clipească, palid, încercând zadarnic să se lupte cu soarele răsărit de mult; pesemne paznicul uitase să-l stingă și sforăia și el prin vreun ungher, ca Ismail.

În față, unde malurile păreau că se unesc, închizând drumul corăbiei, se și zăreau minaretele albe de la Gallipoli.

Vântul se rotise și bătea aproape din pupa, ca și cum se pregătea din vreme să-și facă loc prin strâmtoare, în urma *Speranței*. La adăpostul coastei, valurile erau mai scurte și mai îndesate; câte unul se spărgea în bordaj, cu o izbitură surdă care făcea să tremure puntea și să zbârnâie sarturile.

Peste un ceas, goeleta românească era la Gallipoli, în gura strâmtorii, și arunca ancora în mica radă din fața orașului, lângă un vapor francez care venea din Egee și ancorase câteva minute mai devreme. O pașă sau un vizir, gras că i se îndoia scara sub picioare, tocmai cobora în barcă, să se ducă la țărm, pesemne cu treburi de-ale sultanului, căci funcționărimea portului și a orașului prea roia în jurul lui, speriată. După el coborî, în alte bărci, o suită numeroasă, apoi de trei ori pe atâți servitori negri, toți îmbrăcați în culori țipătoare și cu pielea lucioasă. Abia după aceea începură să se debarce

bagajele – și asta ținu mai mult de un ceas, în care timp, autoritățile portului nu avură răgaz să se ocupe de o corabie românească.

Agop se frământa pe punte, dând semne de nerăbdare, care creșteau de la o clipă la alta. În sfârșit, după ce zarva stârnită de venirea pașalei se potoli, vaporul fluieră scurt, ridică ancora și porni spre Stambul, lăsând în urmă o dâră de fum negru și gros, care se întinse deasupra radei. Abia atunci se văzu desprinzându-se de la țărm barca vameșului. Dar slujbașul padișahului se duse mai întâi la un vapor englezesc, care era ancorat ceva mai departe și își flutura, cu nervozitate, pavilionul majestății sale britanice.

Anton Lupan se uită cu ocheanul la acest vapor, probabil unul dintre primele în istoria navigației cu aburi, un fost bric căruia i se adăugaseră mașini cu zbaturi. Navigase pe un vas italian, asemănător cu acesta, până în golful Persic și își blestemase viața – de aceea se mira că astăzi, după atâția ani, se mai găseau încă oameni să-i alcătuiască echipajul.

Între timp, barca vameșului, depărtându-se de vaporul englezesc, unde își făcuse îndatorirea, se apropie de *Speranța*. Un funcționar cu fes, însoțit de un bașbuzuc fioros, cu pușcă în bandulieră, se urcă pe punte și cercetă actele privitoare la încărcătură. Când ceru să se ridice bocaportul, Agop păru că leșină, dar, în zarva de pe punte, nimeni nu băgă de seamă.

— Astea ce sunt? întrebă vameșul, arătând la sacii înghesuiți deasupra cherestelei.

— Lucruri casnice, efendi! bâigui armeanul, cu fața pământie. Boarfe de prin casă. Eu sunt Agop, Agop din Bazar, am avut prăvălie la Stambul, dar am scăpătat și acum mă duc să-mi încerc norocul la Atena. Poftim, lucrurile sunt vămuite, am dovadă, am plătit taxele…

Vameșul își vârî nasul în hârtie, dar, se vede, nu-i arătă încredere, cu toate pecețile și iscăliturile.

— Să ne uităm puțin, efendi Agop, să ne facem datoria zise, punând piciorul peste marginea deschizăturii și dându-și drumul în magazie.

Armeanul, până atunci galben la față, se făcu roșu ca fesul vameșului și se repezi după el, împiedicându-se în poalele giubelei. Se auziră șoapte, oftaturi, și în sfârșit fesul se ivi în gura hambarului. Agop ieși și el deasupra; nu mai era nici galben, nici roșu, ci își recăpătase culoarea obrazului, însă sudoarea îi curgea gârlă pe față.

În timp ce turcul cobora scara, să plece, Gherasim se apropie de Anton Lupan și-i spuse în șoaptă:

— Domnule, mi se pare că armeanul ăsta n-are numai boarfe…

— Altceva ce-ar mai putea să aibă?

— Păi știu eu, covoare, mătăsuri…

— Am bănuit și eu asta… Dar lasă-l în plata domnului. Noi n-avem ce pierde: asta e treaba vămii. Firește, dacă ne-ar fi încredințat nouă calabalâcul, să-l transportăm pe seama noastră, atunci s-ar fi schimbat treaba.

Cârmaciul ridică din umeri:

— Bine, domnule, fie după voia dumitale, dar să știi că la Pireu eu îi mai ciupesc câțiva icosari de aur… De ce să câștige numai vameșii?

Sfârșindu-se controlul vămii, Anton Lupan luă barca și se duse în port cu actele *Speranței,* ca s-o înscrie în registrul Căpităniei. Dar mai întâi, din obișnuința marinarului, se opri pe chei în fața tablei vaselor pierdute.

Timpul fusese bun în ultima vreme; din primăvară până acum, din câte vase se știau în drum spre Gallipoli, nu pieriseră decât patru barcazuri, unul pornit de la Pireu, două de la Salonic și ultimul de la Alexandreta, așa cum aduceau mărturie feluriți căpitani și marinari, care găsiseră epavele sau scăpaseră de la înec oameni de-ai echipajelor.

Sfârșind citirea listei, Anton Lupan își scoase boneta, obicei cinstit de toți marinarii, apoi intră la Căpitănie, și *Speranța* fu înscrisă în registru, după vaporul franțuzesc *Descartes,* cu care venise pașaua.

Deasupra acestuia era trecut celălalt vapor, *Victory,* sub pavilionul britanic. Aruncându-și din obișnuință ochii asupra înscrisului, Anton Lupan scoase, fără să vrea, o exclamație de uimire. Comandantul vasului englezesc era John Tennyson, cu care se împrietenise în anul când navigaseră amândoi pe drumul Indochinei, dar cu un vapor mai acătării decât cel de astăzi; e drept că pe vaporul acela John Tennyson nu era comandant, ci ofițer de punte, desăvârșindu-și ucenicia.

În radă se auzi un fluier, apoi zornăitul lanțului: *Victory* ridica ancora și se pregătea de plecare.

Comandantul *Speranței* se năpusti pe chei, sări în barcă și se îndreptă spre vaporul englezesc, făcând semne cu boneta în aer; acum, dacă se întâlniseră aici, nu l-ar fi răbdat inima să nu schimbe câteva vorbe cu un prieten pe care nu-l mai văzuse de trei ani și pe care cine știe când și în ce port avea să-l întâlnească iarăși.

Peste un sfert de ceas, Anton Lupan se afla pe *Victory,* în cabina căpitanului și desfăcea în pripă, cu John Tennyson, sacii cu amintiri ai marinarilor.

— De când ești îmbarcat pe sicriul ăsta? întrebă Anton Lupan pe urmă, privind cabina murdară de fumul cărbunelui.

— De un an, răspunse prietenul. Ce vrei, e primul vas pe care îl comand de când mi-am luat brevetul. Doar n-aveau să-mi dea un transatlantic! E însă ultimul drum pe care îl face; compania s-a hotărât să-l scoată din serviciu îndată ce ajungem la Portsmouth. Dar tu? N-ai găsit să te îmbarci pe altceva decât pe o goeletă de o sută de tone?

— Știi că eu am alte planuri, nu să comand vapoare.

— Deci tot te mai gândești la călătoria aceea?

— Bineînțeles, mai cu seamă că mi-am găsit prietenul. John Tennyson aflase de la el. În anul când navigaseră împreună, întreaga lor istorie, zbuciumul, planurile, strădania și dispariția ciudată a lui Pierre Vaillant – care iată, acum se ivise undeva, când nu mai spera nimeni.

— Prin urmare, zise căpitanul vaporului, duci cherestea la Pireu.

— Da, și de-acolo mă întorc la Stambul, cu orice marfă. Cred că până atunci o să se întoarcă și Pierre, ca să plecăm împreună.

— Vezi cum îți alegi drumul, continuă John Tennyson. Am aflat că umblă pirați printre insule. În porturile Levantului, lumea e foarte speriată.

— N-avea grijă; am oameni bravi și goeleta e bună! După ce mai schimbară astfel câteva vorbe, Anton Lupan își luă rămas bun de la comandantul vaporului și se întoarse pe bordul *Speranței*, grăbit, căci se făcuse ora nouă.

Victory ridică ancora, arătând aceeași grabă, fluieră scurt și porni, vărsând asupra radei fumul negru și pufăitul greoi al mașinilor. Trecând prin dreptul goeletei românești salută cu pavilionul, apoi se îndreptă spre gura strâmtorii.

Peste jumătate de ceas, *Speranța* își rotea și ea prova și se întindea la drum, cu vânt puternic din pupa. Alte câteva corăbii și barcazuri, plecate mai devreme, erau în drum spre Egee, împânzind apa strâmtorii cu velele lor joase, întinse în amândouă bordurile. Așa cum se legănau greoaie, păreau niște măgăruși, încărcați cu samare mai mari decât îi țineau puterile.

În strâmtoare, valurile pornite din Marinară se rupeau în două, se încălecau unele pe altele, sugrumate, furioase ca niște fiare, care, neavând unde-și dezlănțui pornirile, rag și mugesc făcând spume la gură. Goeleta se lua la întrecere cu ele și, primindu-le din pupa, aproape nu le simțea furia; numai câte un val mai sălbatic scăpat întreg în gâtuitură, după ce încerca zadarnic să se urce pe punte, zgâlțâia cârma, apoi se rostogolea neputincios

pe sub chilă, ca să se spargă sub vârful bompresului, aruncând stropi de ciudă.

Lochul arăta ceva mai mult de opt noduri, adică aproape viteza unui vapor de poștă și barcazurile rămâneau unul câte unul în urmă. Rămase curând în pupa și *Victory*, al cărei căpitan, aflat pe puntea de comandă, se uita cu ocheanul la goeleta năzdrăvană, uimit ce repede îl lăsa în urmă, cu toate că ridicase și el toată velatura, nu mergea numai cu mașinile.

Întreg echipajul *Speranței* era pe punte, cuprins de înfrigurare – și chiar Agop din Bazar părăsise bocaportul, pe care până acum îl păzise cu străşnicie, ca să vină la prova, unde fierbea volbura mării, căscând abisuri pline de spumă. Numai călugărul rămăsese în cabină, pe dăsaga lui, cu cartea sfântă în mână.

Deodată, în foșnetul valurilor și-n freamătul corăbiei, Mihu auzi un fâlfâit de aripi și, când întoarse capul, văzu o pasăre albă, zbătându-se printre pânze, până ce se dezmetici și își luă zborul spre țărmul de apus al strâmtorii. Cunoștea pescărușii care se roteau adesea pe deasupra corăbiei, iar uneori chiar se așezau câte o clipă în vârful catargelor, dar aceasta părea altă pasăre.

— Uite un porumbel, măi vere! strigă Haralamb, minunându-se cu îndreptățire.

Ce să caute un porumbel pe deasupra strâmtorii?

— S-o fi rătăcit și el, săracul! zise Ieremia.

În capul lui Mihu, însă, zborul porumbelului se uni cu gunguritul de astă-noapte și el rămase pe gânduri, clipind des, cu ochii printre catarge. În clipa aceea auzi un scârțâit ușor în spate, și, întorcând capul, i se păru că geamul spiralului se mișcase. Hotărât, după pățania cu cizmele, lui Mihu toate nimicurile i se păreau fapte ciudate…

În acest timp, țărmurile strâmtorii alunecau de o parte și de alta, atât de aproape încât te-ai fi crezut pe un fluviu, primăvara, când apele curg vijelioase. Malul european era o înșiruire de dealuri râpoase și sterpe, arar tărcate de câte o firavă linie de verdeață. Pe malul celălalt creștea o vegetație mai bogată, aproape mediteraneană. Într-un loc, pe plajă, se vedeau corturi și în jur soldați făcând instrucție. Sus, la creastă, se bănuiau ascunse fortărețe cu tunuri care își puteau apleca repede țevile asupra vaselor dușmănoase.

Înainte de a ajunge la Kilid Bar, strâmtoarea cotea brusc la stânga, îndreptându-se spre sud, dar vântul, care pesemne aluneca și el printre

maluri, o dată cu apa, rămase neschimbat în pupa *Speranței*, fără să-și piardă puterea. Strâmtoarea se îngusta din ce în ce mai mult, valurile, înghesuite, se luptau între ele cu mai multă furie și corabia gonea, ca mânată de furtună. Orășelul Kilid Bar, așezat pe malul european, între râpe, rămase în urmă, ca o gară prin care acceleratul trece fără să oprească; la fel Cianak-Katesi, pe malul din față.

— Da' afurisite sunt Dardanelele în partea asta, domnule! exclamă Cristea Busuioc, privind strâmtoarea cu ochiul plutașului. Pe-aici e mai rău ca la Toancele noastre!

După ce spusese aceste multe vorbe, avea să rămână mut ca lemnul catargelor, aproape șase ceasuri, continuând din când în când să-și scuture capul și să se uite aiurea, de-ai fi zis că-i ca neoamenii.

— Numai când bate vântul, se înfurie Dardanelele; altminteri să știi că sunt liniștite, îl lămuri Anton Lupan, surprins și el de furia apei.

Nu văzuse niciodată strâmtoarea atât de răscolită – și acum nu se mai mira că în locul acesta valurile rupseseră podul aruncat peste Helespont de Xerxes, după cum nu se mira că, văzându-le nemernicia, regele perșilor pusese oameni să le biciuiască. Dacă ar fi avut vreun zor să navigheze spre Marmara și nu spre Egee, poate și-ar fi vărsat și el furia pe valuri la fel cum făcuse războinicul rege.

Așa cum se înfățișa acum strâmtoarea, îi venea greu să creadă că aici era locul pe unde Leandru, îndrăgostit de Hero, se avântase înot peste apele Helespontului ca să-și vadă iubita care-l aștepta dincolo, fluturându-și năframa. Dar dacă aceasta putea fi numai o legendă, sigur era că un om le trecuse – și nu un erou din antichitate, ci unul al vremurilor moderne, lord Byron – fără ca măcar pe malul celălalt să-l fi așteptat vreo Hero a zilelor noastre…

La ora 1 după-amiază, *Speranța* lăsă în stânga forturile de la Kum-Kaleh, în dreapta cele de la capul Helles, coborî de pe catarg pavilionul turcesc și luă drumul prin Egee, sud 5 carturi spre vest, îndreptându-se către insula Skyros…

XI

Un călugăr ciudat

O corabie care iese din Dardanele și se îndreaptă spre Pireu, traversând Marea Egee, întâlnește în stânga, curând după ce a părăsit strâmtorile, insula Tenedos, pe care trebuie s-o ocolească prin partea apusului. De aici înainte ia drumul sud 3 carturi spre vest, ca să iasă la Capo d'Oro, colțul de nord-est al peninsulei grecești.

Ca să meargă însă la Skyros, insula cea mai mare din arhipelagul Sporadelor de nord, trebuie să facă un oarecare ocol, luând drumul cu vreo două carturi mai la vest, ceea ce în socotelile corăbierilor nu înseamnă numaidecât o întârziere, dat fiind că adesea vântul îi silește să nu aleagă drumul cel mai drept.

Speranța lăsase de curând în stânga insula Tenedos și naviga pe o mare răscolită cu vela mare într-un bord, cu cea mică în celălalt, împinsă din pupa de un vânt puternic, care de la ieșirea din Dardanele continua să sufle neschimbat, dinspre nord-est.

Dacă acul barometrului n-ar fi rămas de atâtea zile în același loc, echipajul ar fi coborât vela mare și ar fi mers numai cu cea mică și cu trinca, de teama unei apropiate furtuni. Dar, se vede, căpitanul *Speranței* avea mai mare încredere în acest instrument ciudat, decât în prevestirile pescărușilor care fugeau speriați din larg, îndreptându-se spre Tenedos sau spre alte insule apropiate din arhipelag. Era un vânt tare, însă statornic, și marea, deși brăzdată de berbeci albi, după două ore de drum se arătă neputincioasă în fața *Speranței,* care o amenința cu bompresul, ori de câte ori își trimitea pe sub chila ei valuri mai mari.

Gherasim ținea cârma; pe vânt din pupa, acesta nu era lucrul cel mai ușor, căci valurile care se năpusteau din urmă, cu toată neputința lor, din vreme în vreme dădeau asalturi încercând să scoată corabia din drum, ca s-o pună de-a latul și pe urmă s-o scarmene dușmănos.

Ieremia era de veghe, iar Haralamb cu Mihu și cu Cristea Busuioc stăteau pe lângă el, altceva neavând de făcut. Plutașul tot mai clătina din cap câteodată, uitându-se cu un ochi ciudat la Haralamb, care povestea o pățanie de-a sa, când fusese la baia turcească.

Pe Mihu îl chinuia un gând și nu știa căruia din ei ar putea să-l destăinuiască. Stătea lângă Ieremia, aplecat peste parapet, fără să simtă

stropii reci, zburătăciți de sub etravă și aduși de vânt să-i biciuiască obrazul. Din când în când, un val mai mare ridica bompresul pe cer, apoi îl lăsa să se prăbușească într-un cazan înspumat – și atunci simțea o gâdilătură la lingurea, întocmai ca în scrânciob, de Paști. Atât că pentru scrânciob trebuia să dea ouă roșii sau gologani, pe când aici, de două ceasuri se legăna, fără să-i ceară nimeni vreo plată.

— Și m-a pus dracu' mă vere, povestea Haralamb, în hazul lui Ieremia, să intru la baia aia, că tot n-aveam ce face în gară, dacă nu pleca nici un tren. Ce să vă spun, murdar n-am fost niciodată de felul meu, și mai puțin acuma, când avem din belşug și săpun și apă. Măi frati-miu, dar când m-au luat băieșii ăia turci, de le zice tellaci, și m-au purtat prin odăi cu aburi, să-mi iasă și sufletul nu numai nădușala, și s-au pus să mă răzuie și să mă frece, și dă-i, și dă-i, când cu săpun, când cu apă fiartă, eu zic că au căzut de pe mine pe puțin șapte piei… La sfârșit m-au dus într-o odaie unde m-au așezat pe un divan, învelit până la gât, numai între pașale și negustori bogați, care fumau ciubuc, beau limonadă cu gheață și cafele, de nu se mai săturau… Ce să vă spun, când am plecat de-acolo, peste vreun ceas, parcă aveam aripi și la picioare, și la subsuori, că eram ușor ca fulgul și nu mai simțeam caldarâmul sub călcâi. Ei, ce folos că te îmbăiezi așa, mi-am zis, dacă afară, nu apuci să ajungi la capul uliței și te murdărești iar! Mai bine, din toate băile astea, că după cum am auzit sunt cu sutele, ar face una mare, să spele și orașul o dată, de sus până jos, să ia de pe el măcar un rând de jeg…

— Ia să fi fost acolo niște băieșițe în loc de tellaci! râse Ieremia. N-ai mai fi acum așa supărat!

Haralamb râse și el, făcând haz de necaz; râse și Mihu, cu toate gândurile acelea îngrijorătoare care i se învălmășeau în cap. Numai plutașul tăcea cu ochii aiurea.

— Da' tu ce naiba ești așa posac? îl întrebă Ieremia. Corăbii știu că nu ai, ca să zici că ți s-au înecat!

— Ce să am, domn' căprar?! Mi s-a întâmplat și mie o istorie la Stambulul cela – și parcă și-acum simt că mă ia cu amețeală când mă gândesc la ea.

— Ce istorie?

Cristea Busuioc suspină; ca să-și povestească pățania, trebuiau vorbe multe, așa de multe că nici nu știa de unde să le scoată, el, obișnuit să deschidă gura numai la zile mari.

— Ia spune! stărui și Haralamb.

— Apoi eu n-am fost la baie, începu plutașul, cu spaima neînotătorului care trebuie să-și dea drumul într-un râu înspumat. N-am fost la baie, dar umblând prin Pera, am nimerit la un fel de mănăstire de călugări turci, numai că la ei călugării se cheamă derviși.

— Te trage ața la mănăstire! zise, în batjocură, Ieremia, care știa despre ucenicia lui pe lângă călugării de la Durău.

— Ba nu mă trage de fel, că să mă fi tras, aș fi rămas călugăr, nu m-aș fi făcut plutaș! Am intrat numai așa, ca să casc gura.

— Da' cu călugărul nostru ce-o fi? întrebă Haralamb. Astăzi nu și-a scos capul pe punte. V-ați uitat careva pe la el? N-o fi bolnav?

— N-are nici pe naiba, răspunse Ieremia. Stă pe dăsagă și citește în Biblie.

Mihu întoarse capul; poate era acum timpul nimerit să spună și el gândul care-l chinuia, dar plutașul odată pornit, își urmă povestirea, nedându-i răgaz:

— Ei, și cum vă spuneam, mi-am vârât și eu nasul în mănăstirea, adică, în moscheia ceea, firește după ce mi-am scos cizmele, fiindcă altfel, știți și voi, nu te lasă să intri măcar de-ai fi rudă cu sultanul.

Aici Mihu oftă, cu gândul la cizmele lui, în timp ce Cristea Busuioc urma, chinuit să scoată atâtea vorbe din cap:

— Înăuntru nu era o moscheie ca toate moscheile, ci o hardughie rotundă, ca manejul la reghimentul de călărași; numai că în mijloc, în loc de nisip avea o podea dată cu ceară și lustruită de-ți puteai răsuci mustața în ea. De jur împrejur era un parmaclâc, dincoace de care se îmbulzeau credincioșii; sus, într-un pridvor întins de jur împrejurul moscheii, stătea pesemne lumea mai aleasă, vizirii, pașalele ori poate chiar sultanul; în unele locuri erau despărțituri, cu perdele, de bună seamă pentru femeile lor din haremuri.

— Și nu ți-a dat prin minte să dibuiești scara, ca să vezi și tu ce-i după perdelele alea, cum se înfățișează nevestele sultanului? întrebă Haralamb.

— Păi dar! Ce, voiai să-mi las capul pe-acolo? Să fi fost tu, nu m-ar fi mirat!

Haralamb oftă:

— Of, Laleli, fraților! Ați văzut ce ochi avea?

— Potolește-te, vere, că într-o zi, așa mototol cum îl vezi, și-o ieși și Ismail din fire! zise Ieremia. Ia spune mai departe, Busuioace! Pe urmă am

să vă spun și eu una, tot cu călugări, că și pe mine m-a purtat necuratu’ tot la o moscheie din asta.

— Și cum vă spuneam, urmă plutașul, nădușit ca hamalii împovărați, am intrat eu la dervișii ceia tocmai când începea slujba. Într-o parte era un perete cu uși peste care atârnau perdele, cum ar fi altarul la noi; un bătrân, slab de-ai fi zis că acu’-acu’ își dă duhul, cu o bărbuță sură, stătea turcește în fața altarului, cu doi călugărași tinerei așezați de o parte și de alta. Pe urmă s-a deschis o ușă și-au început să vină dervișii, doi câte doi, ținându-se de mână, dar nu erau îmbrăcați călugărește, ci mai degrabă semănau cu arnăuții pe care i-am văzut și pe la noi, destulă vreme. În cap purtau fes, însă nu roșu, ci negru sau vânăt, știu eu? – că nu se vedea bine; pe urmă aveau un fel de vestă, sub ea o fustanelă încrețită, lungă până sub genunchi, iar în jos, izmene strânse pe pulpă, toate astea albe de îți luau ochii. Numai că deasupra purtau un fel de sarice aruncate pe umeri, lungi de atingeau pământul și fiecare tot în altă culoare. Care cum intra, trecea prin fața bătrânului – ăstuia îi zice imam, adică ce-ar fi la noi popa sau stareţu’ – făcea temenele, pe urmă se ducea să se așeze în rând, cu ochii la altar. Până să vină toți, a ținut o vreme, că erau poate douăzeci, dacă nu mai mulți, și se mișcau iavaș-iavaș, pehlivanii. Când n-a mai fost nici unul de venit, au început să facă mătănii și să se repeadă cu fruntea în dușumea, ca orătăniile care ciugulesc grăunțele căzute din sac; în vreme ce se chinuiau așa, bolboroseau ceva laolaltă cu imamul, dar nu știu cine-i înțelegea. Treaba asta a ținut și ea o vreme, pe urmă s-au ridicat, au trecut iar prin fața imamului, să-i binecuvânteze; care cum scăpa de-aici își lepăda sarica și venea la mijloc, unde rămânea țeapăn, să zici că și-a dat duhul, așa, de-a-npicioarelea. Pe urmă, măi vere, nu știu de unde naiba a început să se audă o muzică molcomă, de-ți dădea și somn și amețeală, un cântec subțirel ca plânsul fecioarei, amestecat cu bătăi de tobă, da’ nu așa tare cum bat tobele la oștire. Dervișii stăteau în mijlocul moscheii și păreau că nici măcar nu suflă. De la o vreme, unul și-a ridicat încet brațele în lături, cum s-ar fi trezit din visare, și a început să se învârtească, întocmai ca la o horă. Ceilalți s-au luat după dânsul, unul câte unul, până ce toată moscheia s-a umplut de fustanelele lor înfoiate; parcă nu mai erau bărbați, ci fete.

— Nene Ieremie, strigă Mihu, stai la taifas ori ești de veghe? Uite colo, în stânga bompresului, o corabie cu trei catarge!

Oamenii își ridicară capetele, ca să se uite pe deasupra parapetului. Corabia se vedea departe, pe linia învolburată a orizontului, îndreptându-se

spre nord-vest, cu vântul într-o coastă. Pesemne ieșise din golful Iedremid și se îndrepta spre insula Lemnos, ai cărei munți se ghiceau, amestecați cu norii, departe, câteva carturi în fața traversului.

Văzând-o că-i așa departe și se duce repede, oamenii nu-și mai stricară ochii pe dânsa.

— Las-o ciorilor, măi băiete, tu nu vezi c-o înghite hăul? Doar n-oi crede că ne taie drumul! zise Haralamb.

Iar plutașul își continuă povestirea:

— Măi fraților, nu știu cum nu-i apuca amețeala pe dervișii ceia, că mie mi se învârtea capul, numai privindu-i – și mi se mai învârte și acuma; ieri barem, am fost năuc până seara. Imamul se ridicase din fața altarului și trecea printre dânșii, bătând din palmă la răstimpuri, poate ca să-i îmboldească, ori să grăbească muzica. N-are să-mi piară din ureche cât oi trăi piuitul fluierașelor și bătaia tobelor. Dervișii se învârteau din ce în ce mai repede, cu brațele în lături, cu capul pe un umăr, cu gura deschisă pe jumătate, ca leșinații. N-am văzut bine, dar parcă aveau ochii închiși și nu știu cum naiba nu se ciocneau unii cu alții în vâltoarea ceea. Cât a ținut învârtirea, n-aș putea spune, că de la o vreme m-a cuprins un fel de toropeală, de nu mai aveam putere să mă ridic, să plec naibii; dar, după câte am putut să-mi dau seama la urmă, trebuie să fi ținut mai bine de un ceas. Dom’ căprar, eu zic că să cauți prin satele noastre n-ai să găsești un flăcău să joace atâta la horă.

— Auzi vorbă! pufni Ieremia. Când muncești cu sapa ori cu toporul toată săptămâna, cred și eu că nu te poți lua la întrecere cu dervișii, care n-au altă meserie…

— Asta așa e – recunoscu plutașul. Dar pe mine, ce să-ți spun, m-a apucat amețeala. Și parcă numai pe mine? Toți câți erau în moscheie își legănau capetele, cu blegeală, să zici că și-au uitat de toate câte sunt pe lume.

— Atunci să fi urcat scara, să fi dat o raită pe la muierile lor! sări Haralamb. Mai știi, poate că le-ar fi prins bine!

— Nu spune, că n-ai fi fost în stare să urci nici o treaptă! Ascultă-mă pe mine, învârteala ceea te prostește! Noroc că după o vreme au început și dervișii să dea semne de osteneală. Care cum nu-l mai țineau picioarele se oprea, își trăgea răsuflarea, pe urmă îngenunchea și rămânea țeapăn, cu capul pe podele. Niște derviși mai tineri, poate învățăceii lor, le aduceau saricele și-i înveleau pe umeri, cum învelește țăranul caii nădușiți, când vine

de la drum seara. Imamul trecea pe la fiecare și făcea asupra lor semne ciudate, adică îi binecuvânta, că nu cred să-i fi certat pentru lenevie. Când n-a mai fost nici unul în picioare, au mai stat ce-au mai stat, așa, prăbușiți sub sarice, pe urmă s-au ridicat, s-au așezat în șir, doi câte doi, au dat de câteva ori ocol moscheii, parcă fălindu-se în fața credincioșilor, cu toate că aveau chipul plin de visare și smerenie – și au ieșit pe ușă, cum veniseră. Atunci am putut să mă ridic și eu și să-mi iau valea, da' cât am coborât străzile, spre Galata, în urechi nu auzeam decât țiuit de fluierașe și în ochi nu vedeam decât fustanele albe, rotindu-se. Iată, dom' căprar, asta s-a întâmplat cu mine…

Atât vorbi plutașul, pe urmă închise gura și de-aici înainte n-avea să mai spună un cuvânt multe zile, decât cuvintele neapărat trebuitoare unui marinar care își face datoria.

— Acu' m-am lămurit! zise Ieremia. Ăștia sunt dervișii-învârtitori, de care mi-a vorbit bătrânul ăla.

— Ce bătrân, Ieremie, că acu' te aud întâia oară?! făcu Haralamb, cu mirare. Ori ai început să vorbești în dodii?

— Ba nu, măi vere, mi-a spus un turc bătrân, în Skutari. Că umblând așa pe străzi, cât n-aveam ce face în gară, am nimerit și eu la niște derviși, dar ăștia nu erau din ăi de se învârteau, ca ai lui Busuioc, ci urlau de te-apuca nebunia. Chiar le și zice, derviși urlători, lua-i-ar boala!… Și când am ieșit de acolo, turcul ăla bătrân, unu' care vindea baclavale la poartă, m-a povățuit: „Acu' treci Cornul de Aur și du-te în Pera, la dervișii-învârtitori, să-i vezi și pe ei, altminteri rămâi ori ciung, ori șchiop, ori într-o ureche."

— Și-a râs de tine, prostule! îl batjocori vără-su.

— Păi dar!… Nu vezi, m-am și grăbit să-i urmez sfatul!…

— Și cum e cu dervișii-urlători, vere Ieremia? Hai, spune-ne și nouă!

— Ei, cu ăștia treaba e mai fioroasă; de-aici, chiar că e greu să ieși fără să nu te-apuce nebunia. Când am intrat eu, tocmai începuse slujba, dar nu urlau chiar așa tare. Moscheia înăuntru nu-i rotundă, ca dincolo, cum spunea Busuioc, ci lunguiață, așa ca o șură de-a noastră. Împrejur are tot un fel de parmaclâc, dincoace de care se adună credincioșii. În fața altarului stătea imamul, un zăplan de turc, cu fața numai tăieturi și cute și cu ochii ca de vultur, hoțomanul. De o parte și de alta a lui erau doi băiețandri, frumușei ai ciorilor și cu turbane albe, aurite, să fi zis că-s prințișori din basme. Dervișii stăteau în fața lor, așezați pe podele și își legănau capul, când înapoi, când înainte, parcă atinși de streche. În dreapta era unul cu

pieptul ca de taur, și ăsta scotea niște strigăte de se cutremurau pereții; eu zic că nici un bivol nu poate să ragă așa de tare! Ce vorbe îi ieșeau din gură, n-aș putea spune, dar la răstimpuri, ceilalți derviși care până atunci scoteau un fel de mormăială, ridicau capul și strigau toți deodată: „Allah-hu, Allah-hu!”… Imamul le făcea semne, ca să-i întărite și ei urlau cu sârguință tot mai mare. Câte unul din credincioși trecea pe sub parmaclâc, se așeza în rând cu ei și începea să se legene, de parcă l-ar fi lovit boala copiilor; ăsta era semn că Allah începea să-i stăpânească, fiindcă, vedeți voi, acu’ nu-și mai dădeau seama ce se întâmplă cu dânșii, și scoteau răgete tot mai cumplite. Vouă poate nu v-o veni a crede, dacă și mie unul acum mi se pare că am visat, dar socotesc că o cireadă de o mie de vite, speriate de foc, nu i-ar fi întrecut. Că, de ce strigau mai tare, d-aia se înfierbântau – până ce a venit o clipă când i-a cuprins nebunia. Unul câte unul au început să se ridice în picioare, tot bâțâindu-se, ca apucații și legănându-și capul, de mă miram cum nu li se smulge de pe umeri. Pe urmă, unul tânăr, aproape un flăcăiandru, s-a desprins din turmă, în vreme ce ceilalți răgeau – și s-a apropiat de imam, parcă sub stăpânirea beției. Atunci nu știu cine, că zău îmi pierdusem mințile, s-a întors spre altar și-a luat de pe perete un fel de vergea ascuțită, că, să vezi, peretele era plin cu fel de fel de fiare, țepușe, clești, lanțuri de te apuca groaza numai când te uitai la ele. Și, ce să mai lungesc vorba, am văzut cu ochii mei cum imamul a luat țepușa și i-a vârât-o flăcăiandrului în obraz, până ce-a ieșit în obrazul celălalt.

Haralamb se cruci:

— Fugi de-aici, măi Ieremie, că asta ai născocit-o tu!

— Ce s-o născocesc, parcă mai e nevoie să născocesc ceva?

— Și cum adică, năpăstuitul, n-a zis nimic, n-a urlat, a stat așa să-l împungă?

— Chiar dac-ar fi urlat, cine-ar fi putut să-l audă în urletele celorlalți – că parcă înnebuniseră de-a binelea acuma. Dervișul cel tânăr s-a întors între ai lui și a început să se bâțâie mai departe, cu obrajii în țepușă.

— Da’ nu-i curgea sânge?

— O fi curs, dar cum să vezi sângele, că toți erau roșii și pe toți gâlgâia nădușeala, de parcă ar fi fost niște bivoli înjunghiați. Da’ stai, că asta nu-i tot. Cei mai înfierbântați au început să-și smulgă hainele de pe ei, de-au rămas goi până la brâu. Atunci alți derviși, mai tineri, pesemne învățăceii lor, cum spunea adineauri Busuioc, au început să le aducă uneltele acelea fioroase, de la altar. Erau acolo alt soi de țăpușe, ca niște frigări, cu o

măciulie cât pumnul, de care atârnau niște lănțuguri – ce rost aveau, naiba știe! Dervișii au pus mâna pe ele și s-au apucat să se împungă unii pe alții, tot urlând și bălăbănindu-și capetele. Da’ să vezi drăcie, nu se fereau de loc, ba dimpotrivă, ei singuri căutau țăpușele și se înfigeau în ele, de-ai fi zis că li s-a urât cu viața. Pe urmă, încetul cu încetul, zarva s-a potolit, dervișii au început să cadă pe podele. Mirosea a sânge și-a nădușeală, de ți se întorcea pântecele pe dos, dar credincioșii, de pe lături, parcă nu simțeau silă, stăteau așa, cu ochii dați peste cap și tot mormăiau: „Allah, Allah, Allah!”…

— Măi Ieremie, zise Haralamb, să știi că turcul ăla de la poartă nu te-a mințit. După una ca asta poți să rămâi într-o ureche!

— Ce, te-ar prinde mirarea! Crezi că nu mi-a fost frică? mărturisi Ieremia. Noroc că n-a mai ținut mult; altfel, te pomenești, puneam și eu mâna pe o frigare și mă năpusteam între dânșii… Dar stai, că am mai văzut o drăcovenie! După ce s-a potolit hărmălaia, credincioșii au început să se ducă la imam, cum s-ar zice la împărtășanie. Numai că voi nu știți cum se face împărtășania acolo. Întâi s-au dus femeile cu pruncii de mână. Namila de imam punea mâna pe ei, îi întindea jos, pe un covoraș și se urca al naibii cu picioarele în spinarea lor, de mă mir cum nu-i strivea, zăplanul! Unii țipau ca din gură de șarpe, alții, mai deprinși cu împărtășania, răbdau, dar vai de oasele, lor! că li se auzea până la mine trosnitura.

— Ptiu! scuipă Mihu, scârbit de povestirea lui Ieremia.

— Ce scuipi, mă? îl mustră Haralamb. Pe la voi n-ai văzut oameni că se duc să-i calce ursul?

— N-am văzut, am auzit numai, dar ce se potrivește una cu alta?…

— Așa-i! zise Ieremia. La noi, dacă se duc să-i calce ursul, se duc ăi proști, pe când aici, am văzut negustori, ofițeri, pașale, adică oameni luminați la cap, întinzându-se pe covoraș și stând ca pruncii să le bătătorească spinarea imamul.

Până să se dezmeticească ascultătorii, să-l întrebe ceva, sa se mire iarăși, că aveai de ce te mira, în bucătărie se auzi zăngănind cratițele. Ismail, care până acum dormise, se apuca de gătit cina; pesemne îl tăia la ramazan, dacă se trezise fără să-l zgâlțâie nimeni. Se făcuse ceasul patru și vântul își păstra tăria. Mihu trecu de veghe, iar Anton Lupan ieși din cabină și luă cârma. În dreapta, se vedeau mereu, nemișcați, munții de pe insula Lemnos, să zici că în trei ceasuri, *Speranța* nu făcuse nici un pas; departe, în stânga, cei cu privire bună puteau să vadă, scăldat în neguri, vârful Krioskopos, de pe insula Mytilene sub Capul Baba-Kaleh, din Asia turcească. În urmă, spre

Dardanele, plutea fumul unui vapor, poate același *Victory* depășit în strâmtoare, care de câteva ore se târa după goeleta noastră, fără s-o poată ajunge.

Oamenii se întinseseră sub catargul din prova și dormeau, sau priveau cerul, pe tăcute, că nu se mai auzea nici o vorbă. Mihu rămase o vreme nemișcat, cu ochii pe marea pustie, muncit de același gând care-l urmărea de azi-dimineață și nu știa dacă se cuvine să-l spună, de vreme ce nu se bizuia pe ceva temeinic, ci poate doar pe o închipuire. Dar nici să stea locului n-avea liniște, ca și când simțea că în preajmă-i se petrec nu știu ce fapte ciudate, întoarse de câteva ori capul, uitându-se pe puntea unde nu mișca nimeni, apoi o pornire stăruitoare îl făcu să se ridice, să se apropie de spirai și să-și arunce ochii în cabină; călugărul stătea în fața patului, pe dăsagă, cu cartea în mână; dar de data asta, lui Mihu i se păru că nu-și ține ochii în pagini, ci pândește ușa, dincolo de care, în bucătărie, Ismail își vedea de treabă, zăngănind cratițele. Îl privi așa o vreme până ce, călugărul prinzând de veste, își ridică ochii spre el și-l fulgeră cu privirea.

Musul o luă la fugă, trecu pe lângă Agop, care păzea bocaportul, și nu se opri decât la cârmă.

— Ce-i, Mihule? îl întrebă căpitanul.

— Voiam să-ți spun ceva, domnule. Mie călugărul ăsta…

Aici Mihu se opri, temându-se să nu facă o prostie.

— Ce-i cu tine, băiete? Ce ți s-a întâmplat, că parcă nu-ți dă pace diavolul?

— Să vezi, domnule…

Băiatul șovăi iarăși o clipă, apoi șopti repede, cu răsuflarea la gură:

— Călugărul nu citește cărți sfinte! Anton Lupan începu să râdă:

— Ce vorbești?! Și asta te-a făcut să-ți pierzi firea? Eu am văzut călugări care jucau cărți, la cârciumă, ba mai și înșelau pe deasupra… Da de unde știi tu ce anume citește?

— Am văzut cartea, azi-dimineață, sub pernă; când m-a simțit, s-a supărat și mi-a smucit-o din mână.

— Ei, că s-a supărat, asta să nu te mire. Sigur că nu-i place să-l știm cu ochii în cărți lumești. Și ce carte era aia?

— Contele de Monte-Cristo!

— În românește? se miră căpitanul.

Într-adevăr, în prima clipă i se păru ciudat că un călugăr de la Muntele Athos cutreierase Țara Românească, de vreme ce îi cunoștea, limba și

pusese mâna pe o carte tipărită acolo. Dar, dacă se gândea bine, ce era în asta de mirare? Câți călugări de la Muntele Athos nu veneau într-o vreme la mănăstirile noastre, care pe atunci le erau închinate, cu ziduri, cu pământuri, cu turme de vite și cu obolul credincioșilor?

— Păi, dacă-i așa, hai să stăm de vorbă cu el. Se cheamă că-i unul care ne cunoaște țara.

— Nu! se împotrivi Mihu cu spaimă. Înseamnă să-i spui că i-am aflat taina și la noapte…

— Ei, ce-o să fie la noapte?

Băiatul șovăi; îi venise să spună: „La noapte, când oi dormi, poate să mă înjunghie!” Însă își dăduse seama la vreme că Anton Lupan s-ar fi supărat de vorba asta. Sigur, îi intrase în cap o prostie, nici el nu știa cum, de unde, numai așa, pe o închipuire, căci toți ceilalți își vedeau de treburi, fără să le pese de călugăr. Deci întoarse vorba, cu ochii în pământ de rușine:

— M-am gândit că la noapte, când m-oi duce la culcare, o să se uite urât la mine, și n-o să-mi vină la îndemână, că doară dorm cu el în cabină.

— Bine, Mihule, să-l lăsăm în plata domnului. Mâine dimineață sosim la Skyros și ne descotorosim de dânsul.

Apoi căpitanul începu să râdă:

— Dar auzi, al naibii călugăr, cu ce cărți umblă în dăsagă: Contele de Monte-Cristo!

Mihu se îndreptă spre prova mai liniștit ca la venire. Soarele cobora spre apus, și marea, în față, fierbea laolaltă, albastrul ei cu albul valurilor sparte și cu roșul cerului, fără să le poată contopi într-o singură culoare. În dreapta răsări insula Strațio, ca o stâncă însângerată care, ieșind din fundul mării, găurise pântecele unei dihănii uriașe adormite între valuri.

— Mihule! strigă Gherasim. Ia spune-i lui Ismail să-i dea zor cu masa, că-i ora șapte, și la opt ia cârma în primire.

Trecând pe lângă spirai, musul își aruncă ochii în cabină, dintr-un îndemn cu care nu putea să lupte nici acum, după ce, vorbind cu Anton Lupan, se mai liniștise. Călugărul nu mai era acolo unde-l lăsase, pe dăsaga lui, cu cartea în mână – și asta îl făcu să stea locului, ca să se uite mai bine; în lumina slabă care mai pătrundea în cabină, văzu sutana aplecată peste patul lui Ieremia; în clipa următoare, călugărul se întoarse și Mihu o luă la fugă.

— Nene Ieremia, ai ceva mai de preț jos în cabină?

— Nu, măi băiete; afară de pușcă nu mai am decât o ciudățenie, un animal făcut din ipsos, nelămurit ca înfățișare, pe care l-am câștigat în bâlciul Galațiului. Dar ce-ți veni să întrebi asemenea vorbă?

— Așa, mi s-a părut că-ți umblă sub pernă.

— Cine să-mi umble?

— El, călugărul.

— Ia te uit-al dracului!… Dar fugi d-aici, măi Mihule, că n-are ce să-mi fure!

— De, știu eu? Atunci ce căuta acolo?

— Naiba să știe! Da’ lasă, dacă-i așa, n-o să se dea el jos la Skyros, fără să-i umblu în dăsagă.

O dată cu apropierea serii, vântul slăbise și lochul arătă că *Speranța* nu mai mergea decât cu șase mile pe oră, ceea ce era încă mulțumitor pentru toată lumea.

Când oamenii se așezară la masă, Anton Lupan strigă de la cârmă:

— Chemați-l careva și pe călugăr, că doar n-o fi în postul mare!

— L-am îmbiat eu, domnule, cât m-am priceput cu greceasca mea, da’ a zis că are merinde în dăsagă, răspunse Ieremia.

— Poate că dacă-i vorbeai românește, îl înduplecai mai repede!

Zicând acestea, căpitanul se uită râzând spre Mihu, la prova, și băiatul se înroși ca bujorul.

Ceilalți nu băgară de seamă nimic, nici nu înțeleseră vorba, așa că își văzură de mâncare, fără să se mai gândească la călugăr. După ce strânse vasele, Ismail trecu la cârmă, iar Gherasim se apucă să aprindă felinarele; soarele apunea, înroșind marea în față. Înapoia traversului, în dreapta, începu să clipească departe, farul de pe insula Lemnos, care în curând avea să piară, înghițit de valuri, căci *Speranța* își urma drumul repede, mâncând milele, una după alta. Insula Strațio, mai aproape, o dată cu apusul soarelui, își pierduse culoarea sângerie și se vedea nelimpede, ca o umbră posomorâtă deasupra orizontului vânăt.

Anton Lupan se apropie de Gherasim, care avea să ia cârma de la miezul nopții încolo:

— Gherasime, să ții mereu sud 5 carturi spre vest. Dacă vântul nu scade mai mult decât acum, pe la două noaptea ai să vezi farul de la Capul Cartsimo; să ții puțin în stânga lui, ca să ajungem de-a dreptul în portul Skyros.

— Am înțeles, domnule!

— Hai, acu’ toată lumea la culcare!

Când să coboare în cabină, Mihu dădu nas în nas cu călugărul, care tocmai urca scările, și se trase repede în lături, lăsându-l să treacă, bucuros că putea să se urce în pat fără să-l mai simtă alături, urmărindu-l cu privirea.

Odată ajuns pe punte, călugărul își întinse mădularele, făcându-le să trosnească după ce stătuse înțepenit toată ziua, apoi își roti ochii asupra mării. Negrilă se ridică de lângă bocaport și începu să mârâie.

Se lăsase noapte, fără stele, cu un cer ca smoala, care parcă te apăsa în creștet. Farul de pe insula Lemnos se pierduse în urmă; numai spre apus se mai zărea o pâlpâire ruginie, ultimele îngânări ale crepusculului.

Călugărul stătu ce stătu așa, rotindu-și privirea în întuneric, apoi se îndreptă spre pupa, ferindu-se pe lângă parapet de teama lui Negrilă.

— Cine-i acolo? strigă Agop speriat, de deasupra bocaportului.

— Eu, fiule, domnul cu tine! răspunse monahul cu smerenie.

Armeanul oftă și se întinse la loc, să doarmă.

La cârmă, Ismail moțăia, cu nasul în busolă; cadranul se legăna ușor în lumina firavă a felinarului, care ardea ferit, în cutie; sub luciul capacului de sticlă, romburile negre, ascuțite la vârf, care înfățișau carturile, luau forme ciudate. Lui Ismail i se păreau când niște fesuri, când niște capete de cadâne, cu ochii sub iașmac, gata să se descopere și să-și fluture în fața lui genele grele.

— Bună-seara, cârmaciule! Domnul cu tine! zise călugărul în turcește, oprindu-se alături.

Ismail tresări, scos din visare.

— Care domn, al tău sau al meu? mormăi, pus pe harță, în loc să se bucure că mai putea să schimbe cu cineva două vorbe în limba maternă; destul își scrântea limba și își strepezea cerul gurii chinuindu-se cu graiul ghiaurilor.

— Domnul e unul, fiule!

— Atunci spune-i Allah, că așa îl cheamă.

Călugărul râse încetișor – și pe urmă tăcu o vreme, pesemne nedoritor să înceapă cu cârmaciul o discuție teologică.

Văzându-l că nici nu pleacă, nici nu vorbește, ci îi stă așa, în coastă, ca o momâie, Ismail pufni, cu ciudă:

— Dumitale nu-ți este somn; ai dormit toată ziua. Hai, du-te mai încolo!

În loc să răspundă, monahul se trase lângă busolă și se aplecă asupra ei, minunându-se, ca și cum o vedea întâia oară.

— Asta ce e, fiule?

— Asta?… Busolă.

— Și la ce e bună?

— Ce, dumneata nu știi? Arată drumul!

Călugărul păru că se minunează și se trase mai aproape de busolă, cu mâna pe habitaclu și cu ochii în capacul de sticlă.

— Da' lumina asta de unde vine? Are busola așa putere să lumineze?

Ismail, până atunci morocănos, începu să râdă de această prostie.

— Cum o să aibă lumină? Ce, este Soarele sau Luna?

— Dar atunci cum, cârmaciule? Ia spune-mi și mie taina, că te văd om luminat la minte.

Turcul se umflă în pene:

— Are lampă înăuntru!

— Lampă? Ia te uită minune! Dar cum, că nu se vede?

— Nici nu trebuie să se vadă; altfel orbește ochiul. Lampa este ascunsă, uite aici, în cutie, luminează dintr-o parte, ca să vedem numai cadranul.

Și, înveselit de neștiința călătorului în sutană, Ismail deschise ușița habitaclului, arătându-i felinarul. Călugărul se aplecă, să vadă mai bine, tot minunându-se, ca și când lampa asta ar fi fost cine știe ce născocire:

— Ia te uită! Și eu care ziceam că o fi la mijloc vreo taină de-a corăbierilor! Când colo, o lămpiță ca toate altele. Vezi, taică, dacă umbli în lume înveți o mulțime!…

Tot vorbind, călugărul se foia în jurul busolei, uitându-se când la felinar, când la cadran, care juca ușor în jurul liniei de credință. În sfârșit, după un timp se ridică și închise ușița.

— Și zi, mașina asta îți arată drumul! Eu credeam că mergeți numai după soare, ori după stele… Dar ca să-ți arate drumul, mai cu seamă noaptea, înseamnă că aici e taină dumnezeiască!

Ismail pufni pe nas, începând să-și piardă răbdarea.

— Mâna lui Allah! adăugă călugărul, repede, ca să-l îmbuneze.

— Are magnet; nu mă mai bate la cap! izbucni cârmaciul, scos din fire.

Apoi își vârî speriat ochii în busolă.

— Uite ce faci! Mă ții de vorbă și eu greșesc drumul!

Într-adevăr, cât stătuse de vorbă, cadranul se rotise cu vreo două carturi spre nord. Ismail învârti timona, până ce regăsi vechiul drum. Noroc că Gherasim dormea mai încolo, sub arborele mic, altminteri i-ar fi tras o săpuneală ca la baia de aburi.

— Haide, pleacă! se răsti la călugăr. Vrei să fac vreun bocluc?

Călugărul se pierdu în întuneric, spre prova.

Vela mică, legată în tribord, începu să fluture, parcă smintită, smucind ghiul. Gherasim se trezi, se frecă la ochi, buimac, apoi strigă la cârmă:

— Măi Ismaile, ce faci acolo? Vezi că ai luat-o razna! Bucătarul își vârî mai tare ochii în busolă.

— Ba mergem bine, bre! răspunse, trecând iarăși la graiul ghiaurilor.

— Atunci ce dracu', s-a schimbat vântu' așa, dintr-o dată? zise Gherasim, apropiindu-se de cârmă.

Privi și el busola, se încredința că mergeau bine, apoi ridică din umeri:

— Naiba să știe; printre insulele astea se zăpăcește și vântul!

Zicând acestea porni spre prova, dezlegă ghiul din tribord și-l lăsă să treacă în bordul celălalt, luptându-se cu vântul care-i smucea scota din mâini. De aici se duse la prova, unde plutașul, care era de veghe, îi ajută să ridice focul și trinca.

Pe cer începuseră să se ivească stelele, aruncând între ele priviri nedumerite și răspândind deasupra mării o lumină palidă, care aducea orizontul atât de aproape, încât ai fi zis că peste o clipă o să-l străpungă bompresul.

Gherasim se uită pe cer, căscă, apoi se întinse la loc, pe pătură, cu gândul să mai doarmă până la miezul nopții o oră.

— Negrilă! Hai, liniștește-te și tu o dată, potaie!

Câinele stătea în gura tambuchiului, pe unde coborâse călugărul, scoțând la răstimpuri câte un scheunat de neputință și de ciudă. Era limpede, nici lui nu-i plăcea acest călător în sutană!

Speranța își urma drumul, cuminte și neștiutoare, fără să se mire că valurile nu mai veneau din pupa, ci dinapoia traversului, lovindu-se în bordaj, ca și cum ar fi vrut să sară pe punte și să-i împărtășească o taină.

Sus, pe cer, în dreapta, Steaua Polară, cea mai credincioasă călăuză a corăbierilor, clipea mirată și raza ei se răsfrângea în geamul busolei, încercând zadarnic să lumineze ochiul cârmaciului.

— Prostănacule, prostănacule! părea că-l mustră. Dacă tu mergi acum spre Skyros, atunci eu nu mai sunt Steaua Polară, ci am intrat în constelația Casyopeiei[6]!

* * *

Mihu nu-și dădea seama cum adormise și cât durase somnul – când se trezi, sub apăsarea aceleiași neliniști ciudate, care îl urmărea de noaptea trecută, când mai vie, când mai nelimpede, dar care parcă acum crescuse și îl strângea de inimă. O clipă mai înainte, cineva ieșise din cabină, încet, în vârful picioarelor – și lăsase ușa deschisă: aerul rece al nopții pătrundea pe tambuchi și-i lovea obrajii încinși, alungându-i somnul. Felinarul atârnat de tavan se stinsese, îl auzea scârțâind în cârligul lui – și cabina era cufundată în întuneric. Numai spiraiul, deasupra, se vedea ca o pată albicioasă; poate era luna răsărită târziu, poate lumina cenușie dinaintea zorilor. Ismail sforăia, lângă ușă; în patul din față se auzea răsuflarea liniștită a unui om care dormea adânc, Haralamb, sau plutașul.

Mihu se aplecă și privi în jos; atât cât putea să vadă, acum după ce se deprinsese cu întunericul, călugărul nu era la locul lui; dăsaga se deslușea alături, ca o mogâldeață neagră.

Afară era liniște; se auzea numai murmurul domol al mării și foșnetul berbecilor care din când în când se spărgeau în bordaj, mai leneș decât aseară, ceea ce dovedea că vântul slăbise și valurile își pierdeau înălțimea.

Pe Mihu îl cuprinse teama, o teamă nelimpede, fiindcă nu-și dădea seama ce anume o stârnește. Coborî din pat, fără zgomot, se îmbrăcă pe dibuite, apoi ieși pe ușă, desculț, în vârful picioarelor. Văzu cerul, cu stelele palide, legănându-se deasupra tambuchiului. Afară era aceeași liniște care îl făcea să-și simtă bătăile inimii; ar fi vrut să audă un glas, semn că omul de veghe și cârmaciul trăiau – dar nu se auzeau decât valurile și câte un scripete scârțâind, alene.

Musul puse piciorul pe scară, încet, cu fereală, și urcă două trepte, trăgând cu urechea; deodată se opri, gata să scape un strigăt de spaimă. Călugărul ședea pe marginea tambuchiului, cu gâtul întins, să vadă peste parapet, de bună seamă cercetând zarea. Vântul îi flutura barba încâlcită, ca lâna oilor iarna. Pulpana sutanei îi atârna pe scară, de-ai fi zis că o ține ceva țeapănă. Pe punte se auzea, înăbușit, mârâitul câinelui.

Deasupra, stelele începeau să se șteargă și cerul albea, semn că zorile erau aproape. Călugărul făcu o mișcare, își trase sutana și Mihu rămase cu ochii holbați: pe scară atârna, grea și încovoiată, teaca unui iatagan.

— Ieremie! se auzi deodată glasul lui Gherasim, de la cârmă. Tu nu vezi nimic?

— Nimic! Numai cer și apă. Îți mai trebuie și altceva? Cârmaciul înjură:

— Ce-o fi cu farul, că trebuia să-l vedem de peste un ceas?!

— Or fi suflat dracii în el! răspunse Ieremia.

Mihu stătea țeapăn, la picioarele scării, cu pumnii la gură. Dar glasurile oamenilor, pe care acum îi știa aici, la câțiva pași, gata să sară cum i-ar fi strigat, îi dădură curaj. Câteva clipe stătu pe gânduri, uitându-se la călugărul care pândea în același loc, nemișcat, pe urmă se răsuci pe călcâie, ușor, coborî treptele, intră în cabină în vârful picioarelor, tot trăgând cu urechea, se aplecă asupra desagei, îi desfăcu baierele, începu să cotrobăie prin ea, înfrigurat – și primul lucru în care i se încurcară degetele, fu sârma unei colivii… Lumina zorilor începea să pătrundă limpede, pe spirai…

— Măi Ieremie! se auzi glasul lui Gherasim, după altă vreme, acum neliniștit de-a binelea. Ia fă-te-ncoa' și-l scoală pe căpitan!

În clipa aceea, Mihu țâșni pe gura tambuchiului, împiedicându-se în iatagan, străbătu puntea ca mânat de draci, coborî scările în cabina de la pupa, împinse ușa, fără să ciocăne, cum era învățat – și nu se opri decât la patul lui Anton Lupan.

— Domnule, domnule, scoal'!

— Ce-i, Mihule? întrebă căpitanul, deschizând ochii și privindu-l buimac.

Musul gâfâia, arătând cu mâna afară:

— Călugărul…

— Hai, măi băiete, liniștește-te, și spune ce s-a întâmplat?

— Călugărul e… e domnul Pierre Vaillant!

* * *

Dacă văzu că Mihu întârzie jos și nici Anton Lupan nu vine, Gherasim strigă iarăși spre prova:

— Măi Ieremie, fă-te-ncoa' să-l chemi pe căpitan. Ieremia străbătu puntea, coborî scările și ciocăni în ușă.

Înăuntru auzi glasul lui Mihu, care se dezvinovățea:

— Nu-s năluciri! Iată pașaportul: l-am găsit în sac! Cum nimeni nu-i răspunse, Ieremia mai ciocăni o dată, apoi deschise ușa și făcu un pas.

— Domnule, m-a mânat Gherasim să-ți spun…

Dar se opri, fiindcă deodată, căpitanul, care cerceta în lumina spiralului o cărțulie albastră, se făcu palid și mâinile începură să-i tremure ca unui băiețandru.

— Da, e pașaportul lui!… șuieră Anton Lupan, în vreme ce pereții cabinei se roteau în jurul lui, într-un vârtej cu care nu se putea lupta.

Pe prima pagină a pașaportului scria limpede: Pierre Vaillant – și toate celelalte date se potriveau, dar înăuntrul copertei, în stânga, fusese lipită fotografia altcuiva, a unui om necunoscut, de vreo patruzeci de ani, cu fața prelungă, osoasă, cu nasul vulturesc, cu sprâncenele grele, umbrind ochii care parcă erau vii și te străpungeau. Anton Lupan simți privirea lor răscolindu-i ființa, și-n clipa aceea, fulgerător, recunoscu ochii pe care-i simțise asupra sa, pe chelul Galatei, din spatele lui Agop, când acesta pleca; era în ei aceeași privire pe care mai târziu, o văzuse aprinzându-se trecător în ochii bătrânului vânzător de tutun din Bazar. Într-o clipă, totul i se limpezi în cap – și un val de deznădejde îi acoperi fața. Fericirea care îi copleșise sufletul la Stambul, când crezuse că și-a regăsit prietenul, acum se spulbera. Pașaportul acesta era dovada definitivă a morții lui Pierre Vaillant, fiindcă omul de sus, dacă nu l-ar fi văzut mort, n-ar fi avut îndrăzneala să-i poarte numele, folosindu-se de hârtiile lui, cum se vedea, în fața tulburării lui, Mihu îl întrebă, aproape speriat:

— Domnule, ce s-a întâmplat, că mi s-au zăpăcit toate în cap. Domnul Pierre Vaillant vă e prieten sau dușman?

Anton Lupan lăsă pașaportul să cadă pe masă și câteva clipe rămase abătut, cu capul plecat. Apoi tresări, se uită în jur și-n ochi i se aprinseră scântei.

— Omul acesta nu e Pierre Vaillant, ci ucigașul lui! răspunse, trăgând un sertar și punând mâna pe revolver. Unde l-ai lăsat?

— Pe punte, la prova. Eu am bănuit de ieri dimineață că la mijloc nu-i lucru curat, dar când am găsit pașaportul, am crezut…

Mihu tăcu; în dimineața asta faptele se petrecuseră prea repede ca să fi avut timp să se mai gândească la ceva; ar fi trebuit să se întrebe de ce omul acesta îmbrăcase haină de călugăr, dacă era Pierre Vaillant? Voia să glumească, sau urmărea un plan?

— Mihule, du-te în cabină, la prova, și scoală oamenii! porunci Anton Lupan, băgând revolverul în buzunar. Dar strecoară-te încet, fără să bată la ochi, așa ca și când nu s-ar fi întâmplat nimic.

Ieremia stătea în ușă și se uita la ei năucit, de parcă l-ar fi pălit ceva în cap.

— Ce-i, Ieremie? îl întrebă căpitanul, întorcând în sfârșit ochii spre el.

— Domnule, nu știu ce-o fi, că s-a făcut ora patru și insula Skyros nu se vede neam.

— Cum, dar farul?

— Nu s-a zărit nici un far, toată noaptea.

— Bine, om vedea ce-i cu asta mai pe urmă; acum avem de făcut altceva. Călugărul e tot pe punte?

— Da, nu-ș ce naiba face acolo, că pe la trei a ieșit din cabină și stă ca o momâie, la prova.

— Bine! Să te ții pe lângă mine, dar pune mâna pe o saulă mai groscioară, ca să ai cu ce-l lega.

Ieremia își duse mâna la gură:

— Adică să fie adevărat că…?

— Da; nu-i călugăr, ci pirat; e un ucigaș care trebuie să piară în ștreang!…

Spre răsărit, orizontul se împurpura; stelele se stinseseră pe cerul încețoșat; numai o fărâmă de lună, aburită și somnoroasă, se legăna leneșă în vârful unui catarg.

Căpitanul păși pe puntea umezită de negurile nopții, se uită de jur împrejur, la orizontul pustiu, îi făcu semn lui Gherasim să aștepte și se îndreptă spre prova. Agop din Bazar se trezise și se freca la ochi; gândul că în două zile avea să fie la Pireu îl făcea să se simtă voios și să nu-i pese de junghiurile care-l încercau când între umeri, când în genunchi, când în cot.

Călugărul stătea în același loc, pe marginea tambuchiului, cu ochii spre orizont, ca și când ar fi rămas de veghe în locul lui Ieremia.

Anton Lupan se opri la câțiva pași în spatele lui, îl privi un timp, cu pumnii strânși, vărsând scântei din ochi, apoi se stăpâni și spuse, cu glasul calm:

— Bună-dimineața, Pierre Vaillant!

La auzul acestor cuvinte, călugărul sări ca ars, se răsuci și duse mâna la iatagan. Căpitanul îi întâlni ochii și recunoscu privirea aceea ascuțită, vicleană și crudă pe care o întâlnise cândva.

— Dacă faci o mișcare, trag! urmă, scoțând liniștit revolverul din buzunar.

Mihu urcă scările tambuchiului gâfâind, se opri o clipă privindu-l pe călugăr cu un ochi ciudat, apoi se năpusti asupra lui, îi băgă mâna în barbă și înainte ca el să se poată feri, i-o smulse, lăsându-l cu obrazul gol.

— Spânu! strigă Gherasim, scăpând cârma din mâini. Spânu piratul!… Ah, blestematule, a venit ceasul să-ți pun ștreangul de gât!

Agop din Bazar, care se ridicase în picioare tremurând, scoase un geamăt slab și se prăbuși pe bocaport, leșinat.

În clipa aceea, cu o mișcare fulgerătoare, piratul îl înșfacă pe Mihu în brațe și se trase cu el lângă parapet, ținându-l în față, ca pe un scut.

— Dacă tragi, îl omori întâi pe el! scrâșni printre dinți, fulgerându-l din ochi pe Anton Lupan.

Acesta rămase descumpănit, palid în obraz.

— Crezi c-ai să mai poți scăpa? întrebă apoi calm, deși se simțea neputincios și își dădea seama că revolverul nu-i putea ajuta la nimic.

Pe gura tambuchiului se iviră Haralamb, apoi Cristea Busuioc, fiecare cu câte o pușcă în mâini.

— Lăsați armele jos și treceți toți la pupa! Haide! porunci Spânu. Dacă nu vă supuneți, îl arunc peste bord!

Toate acestea se petrecură în mai puțin timp decât ar fi fost nevoie ca să le poți judeca. Oamenii se priveau încremeniți, neînțelegând ce s-a întâmplat. Dar iată că deodată, o umbră neagră țâșni de după tambuchi, zbură prin aer și se opri în spinarea piratului.

— Negrilă! strigă Mihu, zbătându-se să scape din strânsoarea brațelor. Nu te lăsa, Negrilă, nu-l slăbi, așa!

Spânu se prăbuși pe punte, horcăind, se răsuci de câteva ori, încercând să descleșteze colții, care-l sugrumau, apoi rămase pe o parte, încovrigat, bâțâind din picioare, ca un om care-și dă duhul.

Negrilă stătea deasupra piratului, fioros, ca o fiară venită din păduri, cu ochii roșii, suflând aprig pe nări și mârâind înfundat; amintirea strămoșului lup se trezise înspăimântătoare în sângele lui.

Mihu se ridică de jos, tremurând.

— Hai, Negrilă, că l-ai răpus!

Piratul nu mai mișca, ci numai câte un spasm făcea să-i tresară genunchii, dar Negrilă nu-și descleșta colții din grumazul lui.

Ieremia se apropie, cu sfoara în mâini.

— Ia, măi băiete, domolește-ți dulăul, că îl dă gata! Spânu deschise ochii și privi în jur, rătăcit; sângele îi curgea șiroaie din gât.

— Bine, măi frati-miu! îl mustră Ieremia, aplecându-se și apucându-se să-l lege zdravăn de mâini. Om în toată firea ești tu, să-ți faci păcat cu un copil neștiutor și plăpând? Ptiu!

Apoi se întoarse spre Anton Lupan:

— Domnule, cât îl leg eu burduf, poate îți faci pomană și-aduci o fașă de jos, să-l oblojim la gât. Altminteri, mi-e că dă ortul popii.

— Ai grijă de el, Ieremie! strigă Gherasim. Mai cu seamă dacă-i vorba de gât. Nu de alta, da’ ca să am pe ce pune ștreangu’, că de mult i l-am pregătit!

Căpitanul coborî în cabină, aduse o fașă, tinctură de iod și-l pansă pe pirat. După aceea, Ieremia îl târî pe punte, ca pe un sac, și-l legă fedeleș la piciorul arborelui mic.

— Așa, frăție, acu’ stai cuminte aici și așteaptă-ți judecata!

Îndreptându-se spre cârmă, Anton Lupan îl văzu pe Agop leșinat.

— Aveți grijă cineva și de armeanul ăsta! Luați o găleată cu apă…

De jur împrejur, marea era pustie, nu se vedea nici un semn care să arate apropierea pământului; numai spre sud, fumul unui vapor înnegrea greoi orizontul.

— Gherasime, ești sigur că ai ținut același drum tot timpul? întrebă căpitanul apropiindu-se de cârmă și cercetând busola.

— Da, domnule, că doar nu-s cârmaci de ieri, de alaltăieri.

— Și vântul când s-a schimbat?

— Pe la ceasul unsprezece.

Anton Lupan se mai uită o dată în jur, privi dâra lăsată în urmă și păru nedumerit.

— Nu se poate; cu vântul ăsta ar fi trebuit să fim de mult la Skyros!

În clipa aceea, soarele răsărea din valuri, în pupa *Speranței*.

— Nu suntem pe drum! S-a întâmplat ceva cu busola! strigă căpitanul, dându-și dintr-o dată seama că dacă ar fi mers într-adevăr spre sud-vest, soarele trebuia să răsară în stânga, cam la patru carturi înapoia traversului.

— Uite de unde-a pornit boclucul! strigă și Gherasim, uimit.

Cercetând busola, găsise după felinar o daltă de călăfătuit. Îndată ce o trase afară, cadranul se răsuci cuminte două carturi spre sud.

— Cred că nu mai e nevoie să ne întrebăm cine a pus-o aici! vorbi căpitanul. Tu ce zici, Gherasime?

— Așa e. Acum bănuiesc și când s-a întâmplat: astă-noapte, pe la unsprezece, în cartul lui Ismail. Mă miram eu, cum să se schimbe vântul așa, din senin.

Anton Lupan rămase o clipă pe gânduri.

— Ce crezi că urmărea? întrebă apoi.

— Păi nu-i greu să bănuim; voia să ne scoată din drum și să ne abată înspre vreo insulă pustie, unde-l așteaptă oamenii lui. Așa că ar fi bine s-o luăm repede spre miazăzi.

— Nu! se împotrivi căpitanul, cu un zâmbet crud. Acum, dac-am intrat în horă, să jucăm până la sfârșit!

— Ce ai de gând, domnule?

— Să mergem înainte și să-i înfruntăm. Suntem șapte oameni, ca să nu-l mai punem la socoteală pe acest Agop.

— Păi nici să nu-l punem, tot nu-i bun de nimic.

— Ba la ceva ne-a folosit. Fără el, n-am fi pus niciodată mâna pe ucigașul lui Pierre. Doar nu-ți închipui că l-a momit cheresteaua lui kir Leonida!…

— Dacă-i așa, se cuvine să-i mulțumim. Cred că o să-mi dai voie, domnule, să fac asta după cum știu eu.

— Cum adică? întrebă Anton Lupan, nedumerit.

— Să-l ușurez puțin la calabalâc. N-o să ne punem viața în primejdie pentru el, fără să plătească preț bun!

— Să lăsăm asta pentru mai târziu. Acum hai să ne pregătim oamenii!… Numai că nu-l văd pe Ismail.

— Am încercat să-l scol, dar n-a fost chip, răspunse Mihu, apropiindu-se în fugă.

Căpitanul îl privi mulțumit:

— Bravo, băiete! Te-ai arătat isteț! De Negrilă, nici să nu mai vorbim! Dar ia spune, cum ți-a venit să…

— Păi să vezi, domnule, mie și lui Negrilă nu ne-a plăcut călugărul ăsta de la început, și-atunci ne-am ținut cu ochii pe el… Ieri dimineață, când ne apropiam de Dardanele, nu-ș ce naiba mi-a tulburat somnul și când m-am uitat în jos, că mă-ndemna ceva pesemne, l-am văzut pe călugăr cu barba într-o parte, de-ai fi zis că i-o sucise Scaraoțchi, ca să-și bată joc de-un obraz sfânt. La început am crezut că-i doar o închipuire, d-aia nu v-am spus, dar pe urmă…

Voia să mai amintească și de gunguritul ciudat, de colivia găsită în desagă, unde dăduse și peste pașaportul lui Pierre Vaillant al cărui nume îi sărise în ochi îndată ce deschisese cărțulia albastră sub spiraiul albit, căci doar știa ce-i acela un pașaport, văzuse unul vechi al lui Anton Lupan… în clipa aceea, îl auziră pe Ieremia, înjurând:

— Mă, care n-ați avut de lucru și mi-ați înfundat pușca? După bunul lui obicei se apucase și-n dimineața asta să-și lustruiască flinta, dar când dăduse să curețe țeava pe dinăuntru, văzuse că era înfundată cu câlți. Mihu se repezi spre ei:

— Nene Ieremia, acum știu! Ții minte ce ți-am spus aseară, că l-am văzut pe călugăr…

— Aha! strigă și Gherasim, lovindu-se cu palma în frunte, furios de prostia lui. Măi băieți, ia uitați-vă toți la puști, că d-aia m-a iscodit ticălosul, vedea-l-aș mai repede cu ștreangul de gât!

Într-adevăr, toate carabinele aveau țevile înfundate cu câlți.

— Uite de ce-a stat ieri toată ziua în cabină, urmă Gherasim. Zi, citeai Biblia, tâlharule?

Piratul scrâșni din dinți.

— Și ce s-ar fi întâmplat, nene Gherasime? întrebă Mihu. Niște câlți pot să oprească glonțul?

— Sigur că da, și-ți mai plesnește și țeava în mâini, de te lasă ciung. Bine că am prins de veste la timp!

Abia acum se ivi și Ismail pe punte, frecându-se somnoros la ochi.

— Ce facem zarvă, bre?

Văzându-l pe pirat, la câțiva pași în fața lui, se trase înapoi buimac.

— Asta de unde am picat?

— E unu' Spânu, dac-ai auzit de el, răspunse Haralamb.

Bucătarul începu să se umfle, ca un broscoi, și toată vitejia, despre care am pomenit cândva, se trezi în el.

— Dezlegam! strigă, suflecându-și mânecile. Scoatem frânghie, luptăm!…

Spre necazul lui, tocmai atunci omul de veghe, Ieremia, se întoarse spre căpitan și-l vesti:

— Mi se pare că se vede pământ!

Drept în vârful bompresului se ivise o pată cenușie, pe care valurile încercau s-o dea la fund. Mihu se cățără în vârful catargului, își puse mâna streașină la ochi, și, după ce-și aținti privirea în zare, strigă:

— E o insulă, domnule!

— Ia uită-te în stânga ei, nu vezi nimic?

— Ba parcă s-ar zări niște munți.

— Trebuie să fie muntele Kokhila, de pe Skyros, și dacă-i așa, ceea ce se vede în față nu poate fi decât insula Skantsura.

La auzul acestor nume, piratul începu să se zbată în frânghii.

— Da, locul e bine ales! urmă Anton Lupan, apropiindu-se de el. O insulă pustie, pierdută din drumul vapoarelor… Ascultă, tâlharule, acum,

fiindcă tot nu mai poți face nimic, mai bine dezvăluiește-ți planul! Câți oameni ai aici?

Spânu îl fulgeră cu privirea și scrâșni din dinți, fără să scoată un cuvânt.

— Domnule, sări bucătarul, lăsam făceam Ismail vorbeam!

— Nu te osteni degeaba, Ismaile; o să ne descurcăm noi și fără ajutorul lui! Băieți, veniți încoa' să vedem ce-i de făcut!…

Insula piraților creștea din valuri și parcă tainele ei pâlpâiau deasupra, în boarea pe care o ridica la orizont soarele apropiat de zenit…

XII

Adnana

Skantsura este o mică insulă deluroasă, lungă de vreo șapte kilometri, lată de vreo doi, pierdută între Skyros și Sarakino, în arhipelagul Sporadelor de nord. La apus mai sunt alte câteva insulițe, fără nume, atât de neînsemnate, încât unele hărți nici nu le amintesc.

Astăzi, poate să găsești acolo mici așezări statornice, de grădinari, pescari sau viticultori, dar la timpul când se întâmplau cele povestite în această carte, insula Skantsura era pustie, în înțelesul că nimeni nu-i cultiva pământul, și ca urmare, n-aveai cum întâlni pe ea urmă de picior omenesc. Afară de păsările mării, care-și făceau cuiburile pe țărm și hălăduiau în tihnă, și-n afară, firește, de gâzele mărunte, nici o altă vietate nu tulbura liniștea acestui loc.

Într-o vreme se pare că-și găsise aici sălașul o capră domestică, pesemne scăpată dintr-un naufragiu; corăbierii care se opreau uneori la țărm, zic că-i vedeau cornițele ivindu-se în vârful colinelor, pe după movilițele de pământ roșcat sau prin desișurile de smochini sălbatici, dar nimeni nu izbutise să se apropie de ea, ca să poată depune jurământ că era într-adevăr o capră și nu însuși încornoratul. Mai târziu dispăruse și capra, moartă de bătrânețe în vreo râpă – și cum pe insulă fusese numai ea, e de la sine înțeles că nu avusese cum să lase urmași.

Speranța ajunse în fața acestei insule pustii, în dimineața de 23 iulie, pe la ora unsprezece, căci vântul slăbise și ultima parte a drumului o făcuse domol, spre necazul lui Ismail; așteptând să se lupte cu pirații, bucătarul simțea a naibii mâncărime de mâini.

Îndată, din tufișurile de pe țărm se iviră câțiva inși; Anton Lupan, care-i urmărea cu ocheanul, văzu că-și făceau semne de nedumerire, dovadă că nu totul se petrecea după așteptările lor. Erau încălțați cu cizme, peste care atârnau caftane lungi, iar în cap aveau, unii turbane, alții legături prăzulii; așa cum se vedeau, i-ai fi luat drept niște oameni pașnici și cinstiți. După ce stătură un timp la sfat, uitându-se la corabia care plutea în larg, traseră din tufișuri o barcă lungă, o împinseră pe nisip și câteva minute mai târziu, două perechi de vâsle începură să sclipească ritmic în soarele aburit.

— Zece metri! strigă Haralamb, care stătea aplecat peste parapet și arunca sonda din când în când.

Până la țărm, nu mai erau decât vreo opt sute de pași. Oamenii din barcă puteau fi văzuți cu ochiul liber, opintindu-se în vâsle, în vreme ce mai-marele lor stătea în picioare, la pupa, cercetând goeleta care se apropia.

— Opt metri! strigă Haralamb. Anton lăsă ocheanul jos și porunci:

— Prova în vânt! Aruncați ancora!

Gherasim învârti cârma: *Speranța* se roti încet, până ce veni cu prova în vânt. Atunci, lanțul începu să zornăie, împrăștiind liniștea dimineții, ancora căzu în apă, plescăind, și pânzele coborâră pe catarge, în scârțâitul scripeților.

— Acum, fiecare la locul lui – și nu faceți decât ceea ce am hotărât! porunci Anton Lupan.

Văzând cum barca se apropia cu fiecare minut, Agop începu să se văicărească pe lângă el, frângându-și mâinile:

— Efendi, de ce vreți să mă nenorociți? N-ar fi fost mai bine să ne vedem de drum?

Gherasim îl privi cu dispreț.

— Jupâne, dacă nu stai liniștit, te leg și te arunc în hambar, la un loc cu Spânu, și-ți mai pun și cârpă în gură, cum i-am pus lui! Hai, mai bine du-te jos, cum ți-am spus!

Armeanul se trânti pe bocaport.

— Nu mă duc! Stau aici! răspunse repede, gâfâind.

— Bine, dar dacă faci o mișcare, să știi că te ating la mir!

Barca ajunsese la vreo sută de pași și își încetinise mersul, parcă șovăind. Pe puntea *Speranței* se vedeau numai doi oameni, lângă parapet, și alți doi care-și făceau de lucru pe bord, în chipul cel mai pașnic și mai neștiutor; încolo nu mișca nimic.

— Se vede că nu-i asta, zise omul de la cârmă, îndoit. Și cum naiba, că doar ne-a trimis semn!

Altul rânji, arătându-și dinții știrbi:

— Da’ ce, dacă nu-i asta, strică s-o cotrobăim puțin? Hai, băieți, trageți la vâsle, ce, ați obosit?

Când barca ajunse la vreo douăzeci de pași, omul de la cârmă strigă:

— Noroc, căpitane! Ce vânt vă poartă pe-aici?

— Vânt prost! răspunse Anton Lupan. Mi se pare că ne-am rătăcit. Nu știți încotro e Skyros?

Oamenii din barcă se priviră între ei, cu înțeles, și traseră lângă bord, încredințați că nu-i pândește nimic rău. Cu toții nu erau decât cinci.

— Skyros? Păi trebuie să fie undeva pe-aici; nici noi nu știm bine, că ne-a prins furtuna acum vreo două săptămâni, în drum spre Salonic, și ne-a aruncat barcazul pe nisip. De atunci tot așteptăm să treacă vreo corabie, să ne scoată din impas. Se vede că Dumnezeu v-a adus.

— Ei, dacă-i așa, poftiți pe bord. Putem să vă ducem sau la Skyros, sau la Pireu, unde doriți.

Cei din barcă își aruncară iarăși priviri.

— Veniți de la Stambul? întrebă omul de la cârmă, cu un zâmbet blând.

Anton Lupan abia acum văzu că se uita cruciș.

— Da, de la Stambul.

— Aveți ceva marfă sau mergeți cu lest?

— Ba avem marfă și încă de preț.

Cei din barcă se uitară unii la alții, cu interes; nu auziră că în clipa aceea, Agop, întins cu fața în jos pe bocaport, scosese un geamăt înăbușit. Gherasim făcu un pas înapoi, se aplecă și-i trase un ghiont.

— Dacă nu taci, te arunc peste bord!

— Dar ia spune, căpitane, întrebă unul din barcă, pe la Stambul n-ați întâlnit un călugăr de la Muntele Athos?

De data asta fu rândul căpitanului să schimbe o privire cu Gherasim.

— Un călugăr? răspunse Anton Lupan, prefăcându-se nepăsător. Poate să fi văzut chiar mai mulți…

— Nu; unu' așa, înalt, și voinic, care voia să meargă în arhipelag.

— Aha! Mi se pare că știu; a vrut să meargă cu noi, dar pe urmă s-a răzgândit; zicea că a găsit altă corabie, care pleacă mai târziu. Dar de ce întrebi?

— Ăăă, păi să vezi… sări alt om din barcă, văzându-l pe celălalt încurcat. De ce întreabă?… Fiindcă s-a rugat și de noi să-l luăm, da' dumnealui, căpitanu', s-a împotrivit.

— Rău a făcut! Se vede că v-o fi blestemat, d-aia v-a aruncat furtuna pe nisip…

— Mai știi!? zise omul de la cârmă, închinându-se cucernic.

Anton Lupan îi văzu teaca iataganului pe sub caftan; erau deci pirați din aceia care ocoleau cu grijă pușca sau pistolul, mai cu seamă că în unele împrejurări, zgomotul împușcăturilor nu le-ar fi, fost de folos. Un cuțit sau un iatagan, mânuite cu iscusință, fac mai multă treabă decât orice armă de foc.

— Dar de ce nu poftiți pe bord? își îmbie el oaspeții ticăloși, după ce mai schimbă o privire cu Gherasim.

Agop gemu din nou, zgâriind cu unghiile tenda de pe bocaport.

Oamenii din barcă își făcură un semn și se aruncară toți deodată peste parapet; dar înainte de a-și trage iataganele din teci, cinci țevi de pușcă se îndreptară asupra lor, din cinci locuri, pe care nici nu le-ai fi bănuit. Negrilă se smucea în mâna lui Mihu, clănțănind din colți, dornic să se repeadă în ei.

Pirații rămaseră împietriți, cu chipuri hâde, pe care spaima le sluțea mai mult, cu nasuri păroase, guri gălbejite sau știrbe, cu ochi spanchii. Nici unul nu avu vreme să facă o mișcare, căci țevile puștilor înaintau amenințătoare spre ei, gata să verse foc și plumb.

— Care mișcă s-a curățat! răcni Gherasim.

Anton Lupan se apropie de cel care se uita cruciș, pesemne căpetenia lor, și, dintr-o mișcare, îl smulse cureaua de la brâu; iataganul și două cuțite arcuite, în teci de lemn, căzură pe punte, bocănind.

Armeanul gemu o ultimă oară, după care rămase nemișcat.

După ce toți pirații fură dezarmați, căpitanul se întoarse spre ultimul din ei.

— Acum pune mâna pe sfoara asta și leagă-i, ca să nu ne mai ostenim noi. Da' să faci treabă bună, altfel…

Piratul îi aruncă o privire furioasă din ochii lui crucişi – și se codi.

— Haide! îl îndemnă cârmaciul *Speranței*, luând un cuțit de jos și îmboldindu-l cu teaca de lemn.

În câteva minute, cei patru tâlhari erau legați fedeleș. Gherasim îl legă pe al cincilea, apoi îi îngrămădi pe toți lângă hambar și îi mai legă o dată, între ei, făcându-i balot.

— Și cum, domnule, am terminat? zise după aceea, uitându-se cu mirare în jur.

Într-adevăr, toată treaba nu durase decât o jumătate de ceas și decursese în atâta liniște, încât nici nu-ți venea să crezi că asta fusese o întâlnire cu niște pirați.

— Așteaptă, Gherasime, că n-am terminat! răspunse căpitanul, uitându-se cu ocheanul spre țărm.

În desișurile de pe mal parcă se vedea mișcându-se un turban.

— Ia hai să luăm barca și să facem o vizită acasă la dumnealor; poate că și-au uitat ceva bagaj. Dar până una alta, scoate-ți-l pe Spânu la lumină, că s-o fi înăbușit.

Oamenii lăsară puștile jos, îl traseră pe Agop de pe bocaport și începură să desfacă tenda.

— Mult necaz ne-a adus armeanul ăsta! zise Gherasim, scuipând cu năduf. Cred că ar fi timpul să cotrobăiesc puțin prin boclucurile lui.

Agop făcu ochii mari, trezit din leșin:

— Nu am nimic, de ce să cotrobăiești? Sunt un negustor scăpătat…

Haralamb și Cristea Busuioc puseră piciorul peste marginea hambarului, de unde, opintindu-se din greu, îl aruncară pe Spânu afară, ca pe un sac. Piratul căzu grămadă peste ai săi.

După strigătele de uimire care izbucniră, începură blesteme și înjurături. Pirații spumegau și se smuceau în frânghii, încercând să lovească furioși, cu picioarele, cu genunchii, cu umerii în căpetenia lor, care se uita la ei vrăjmășește, cu ochi de lup hăituit.

— Scoateți-i cârpa din gură, să le poată răspunde și el! porunci Anton Lupan.

Dar, spre mirarea tuturor, Spânu, care se dezmeticise repede, rămase mut, mulțumindu-se să arunce priviri de dispreț spre oamenii săi și de ură spre ceilalți.

— Aha, se vede treaba că nu ești mulțumit de noi! zise unul din pirați, aruncând flăcări din ochi.

Spânu îl scuipă în obraz:

— De ce v-ați repezit, dacă nu m-ați văzut pe mine, cum eram înțeleși?

Piratul, un grec firav pe care te mirai să-l vezi aici, izbucni:

— Acu’ ne scoți vinovați pe noi!? Îți convine! Tu te plimbi ca un bey, la Stambul, la Pireu, tragi la hoteluri mari, huzurești, și noi așteptăm pe țărmuri pustii, fără nici o știre, cu teama că în orice zi ne poate dibui vreun vapor de război, să ne pună în ștreang. Îți dă mâna să ne lași aici o lună, iar tu să bei cafea și să tragi ciubuc la *Pera-Palace!* A, nu, căpitane, alta ne-a fost vorba la început!

Ajungând aici, piratul se întoarse spre Anton Lupan:

— Domnule, vreau să spun tot!

Spânu îl fulgeră din ochi și dădu să se smucească spre el, dar frânghiile îl făcură să icnească, neputincios.

— Crezi că dac-ai să pălăvrăgești ai să scapi de ștreang? îl întrebă cu dispreț, scuipându-l iarăși în obraz.

Piratul se zvârcoli cu o furie care-l făcea fioros, oricât era el de firav.

— Să scap de ștreang? Știi și tu prea bine că de data asta nu mai poate scăpa nici unul dintre noi. Dar aș vrea să-mi facă numai un hatâr, să te spânzure pe tine înaintea mea, ca să te văd cu limba vânătă și cu ochii dați peste cap… Domnule, întrebați-mă orice vreți, am să vă spun tot.

— Pentru asta o să avem vreme mai târziu. Deocamdată să ne spui câți oameni mai aveți pe uscat?

— Trei, dar unul e neputincios, nu știu din ce i s-a tras, din vreo spaimă, ori o fi pedeapsă de la Dumnezeu, că l-a lovit boala copiilor și când e să pună mâna pe cuțit ori pe iatagan îl apucă bâțâiala și cade la pământ.

— Unde sunt ăștia trei acum?

— Unul e colea, de pază pe mal, iar ceilalți doi pe malul celălalt…

— Încolo nu mai e nici unul? Bagă de seamă, dacă minți, mai poți păți și altele înainte de a ajunge la ștreang.

— Nu mint, domnule, o să vedeți. Anton Lupan se întoarse spre ai săi:

— Cine rămâne de pază aici?

Oamenii se cam codeau, căci fiecare ar fi vrut să pună piciorul pe uscat, să răscolească sălașul piraților.

— Eu stam! răspunse după oarecare timp Ismail, căscând.

— Nu-l lăsați pe el, nu mă nenorociți! începu să se văicărească Agop.

Bucătarul se îndreptă spre el, întărâtat, cu mâinile înfipte în șold:

— De ce nenoroceam, bre?

Agop tăcu mâlc și se ascunse după bocaport, cu capul la pământ, fiindcă vederea piraților, chiar și așa, legați și neputincioși cum erau, îi dădea fiori.

Soarele se apropia de zenit, din ce în ce mai arzător și pe punte începea să fie zăduf; o dată cu apropierea amiezii, vântul slăbise și nu mai avea putere să poarte cu el umezeala răcoroasă din larg.

Echipajul *Speranței* coborî în barca piraților, împreună cu Negrilă, și se îndreptă spre țărm. După ce privi o vreme în urma lor, Ismail se duse în bucătărie, luă un linguroi mare de fier care atârna cât un ciocan, și-l înfipse fudul la brâu, apoi se așeză turcește lângă parapet, cu pușca pe genunchi.

— Dacă unul mișcăm, dam cu asta la cap! zise de la bun început, arătând spre linguroi.

După aceea își aprinse luleaua și rămase de pază, aruncând din când în când câte o privire plină de ifos la pirații care toropeau în frânghii.

În acest timp, barca se apropia de mal, fără nici un ocol.

— N-are rost să coborâm în altă parte; tot o să ne vadă, zise căpitanul, gândindu-se la omul de pază, care desigur îi urmărea din desiș.

Într-adevăr, când barca ajunse la vreo sută de pași, în tufișurile de pe mal se văzu mișcându-se ceva, un om cu turban își arătă o clipă capul, privind cu nedumerire la cei ce se apropiau, apoi, după ce se dezmetici, o rupse de fugă la deal, adus de umeri, căutând să se piardă printre copacii pitici.

Ieremia duse pușca la ochi.

— Nu trage! îl opri Anton Lupan. N-o să ne fie prea greu să punem mâna pe el, că de pe insula asta n-are unde fugi.

Câteva minute mai târziu, barca era trasă pe nisip și echipajul *Speranței* se avânta la deal, pe urmele piratului. Negrilă scheuna, dând să se repeadă înainte, dar Mihu, după sfatul căpitanului, îl ținea strâns, căci dacă l-ar fi lăsat să-l ajungă din urmă pe fugar, acesta fiind de bună seamă înarmat, ca toți ceilalți, colții câinelui ar fi fost prea puțin pe lângă iatagan.

În jur creșteau măslini sălbatici și smochini piperniciți; pământul, se vede, nu era prea darnic, căci nici un copac nu ajungea statura unui om; ceva mai sus, spre creasta dealului, se răreau, lăsând loc unor ierburi țepoase, crescute încâlcit, într-o urzeală prin care abia te puteai descurca. O cărare bătătorită de mult arăta singurul loc pe unde piratul putuse să fugă fără să cadă în brânci.

— Domnule, zise Ieremia, privind cu bănuială în jur, poate ar fi bine să ne răspândim, să nu mergem toți buluc.

— N-avea grijă, răspunse Anton Lupan. Iarba asta e în folosul nostru, nu al lor. Dacă ar fi vreunul ascuns pe undeva, i-am vedea urmele numaidecât, că doar sunt oameni, nu păsări, să vină pe sus.

După vreo opt sute de pași de urcuș ajunseră la creastă și se opriră uimiți. Marea era jos, la picioarele lor, fiindcă un golf adânc intra în inima uscatului, sugrumând insula la mijloc, să zici că o furtună mai puternică ar fi putut s-o rupă în două bucăți. Vântul adormise pe deplin și apa golfului, amorțită, sclipea argintie în soare, orbindu-te, ca un uriaș cazan cu sticlă pusă la topit. Aproape de mal se zărea o corabie cu două catarge, picotind la ancoră, gata să se topească și ea în pasta sticloasă a golfului.

Gherasim își duse mâna streașină la ochi.

— Domnule! strigă deodată, sub stăpânirea unei mari tulburări. Domnule, dar asta este…

Anton Lupan lăsă ocheanul în jos.

— Ai dreptate! zise, fără să pară surprins. Este chiar *Penelopa*, dar pe mine unul nu mă miră s-o găsim aici.

* * *

Fugarul se ducea de-a berbeleacul pe povârniș; turbanul îi sărise din cap, lăsând să i se vadă țeasta rasă, care sclipea în soare ca un dovleac turcesc, desprins din vrej. Când ajunse jos, se ridică și străbătu plaja în fugă, strigând și făcând semne cu brațele, deznădăjduit. Pe puntea *Penelopei* se iviră doi oameni, buimăciți. După câteva clipe se dezmeticiră, văzură oaspeții neașteptați sus la creastă și se repeziră să ridice pânzele.

— Pesemne sunt tare speriați – zise Anton Lupan – dacă își închipuie că pot să fugă fără pic de vânt!

Piratul de pe mal se opintea să dea la apă o barcă trasă pe nisip, dar asta nu era treabă pentru un singur om. Dacă văzu că n-are destule puteri, se uită în jur, rătăcit, dădu să intre în mare, privi înapoi la străinii care începuseră să coboare povârnișul cu puștile în mâini – apoi, după o clipă de gândire, o rupse la fugă pe țărm.

— Care vă luați la întrecere cu el? întrebă căpitanul *Speranței.*

— Ce să ne mai ostenim de pomană? răspunse Ieremia, ducând pușca la ochi. Am să-i șuier pe la ureche să stea și dacă nu s-o opri, să-mi ziceți cum veți pofti!

— Vezi numai să nu-l răpui!

— Nici o grijă, domnule, doar n-am uitat să țin pușca în mâini!

Zicând acestea, Ieremia ochi și trase, fără zăbavă; ecoul împușcăturii se răspândi ca o plescăituri pe apa sticloasă a golfului, făcând să se ridice în aer un stol de pescăruși argintii, care picoteau pe nisip.

Fugarul se prăbuși și rămase nemișcat, cu fața la pământ.

— Ce făcuși, măi Ieremie? zise dojenitor Haralamb. Mi-e că l-ai atins la mir.

— Pui prinsoare că nu?… I-am zis să stea, și după cum vezi, s-a supus. Acu' am să-i trimit vorbă să vină înapoi.

O nouă împușcătură tulbură liniștea insulei pustii; țeasta lucioasă a piratului se acoperi de nisip.

— Mă, dacă nici acu' nu l-ai atins… începu Haralamb. Dar nu-și sfârși vorba, când fugarul se ridică speriat, cu mâinile în sus și porni înapoi, scuturându-și capul ca să-și lepede nisipul care-i curgea în ochi.

Ceilalți doi de pe corabie încremeniseră lângă parapet. Fiindcă se pornise pe împușcături, Ieremia trimise un glonț printre ei; auzind șuierătura pe la urechi, unul ridică mâinile în sus, iar celălalt fu cuprins de bâțâieli și

se prăbuși pe parapet, cu capul în jos, de-ai fi zis că o să cadă în apă ca un balot.

Echipajul *Speranței* coborî în liniște pe țărm.

— Ia pune mâna colea și împinge! îi porunci Ieremia fugarului care se oprise lângă barcă și aștepta tremurând, cu mâinile în sus.

Văzând însă că vorbea de-a surda, se supără:

— A, știi numai de glonț, fir-ai tu să fii!

— Lasă-l, măi Ieremie! interveni Gherasim, împăciuitor. Că doar n-ăi fi vrând să înțeleagă românește! Ăsta după chip trebuie să fie arap.

Și întorcându-se spre pirat îl întrebă pe limba lui:

— Ia spune, cum te cheamă și de ce neam ești? Deodată însă rămase cu ochii holbați:

— Mă, tu nu ești Huseim?… Domnule, ia uită-te la el! Îl mai ții minte? Asta-i Huseim, pe care l-ai aruncat peste bord, la Port-Said. Unde ți-e corabia, păgânule?

— S-a înecat!… gângăvi piratul pe limba lui, tremurând.

— Așa! Și tu te-ai apucat de piraterie, hai?

— Nu sunt pirat; sunt marinar.

— Marinar din ăia cu cap de mort pe catarg! Ei, acum o să dai socoteală pentru tot. Dar ia spune, cu soră-ta ce-ai făcut?

Huseim întoarse ochii spre corabie, fără voia lui.

— Aha! făcu Gherasim, dumirit. O târăști după tine. Îți bați joc de sufletul ei, tâlharule! Ei, uite că i-a venit și ei ceasul să scape din robia pe care o îndură de atâția ani. Pune mâna și împinge barca să vedem ce mai aveți pe bord!

Câteva minute mai târziu, cei trei pirați erau legați pe puntea *Penelopei* și se uitau îngroziți la străinii care răscoleau corabia. În timp ce unii desfăceau bocaportul, sub care se auzeau gemete și strigăte de ajutor, alții coborau scările în cabina căpitanului. Anton Lupan se apropie de tambuchiul de la prova, închis pe dinafară cu cârligul, împinse capacul și rămase încremenit.

Jos, la picioarele scărilor, stătea o ființă omenească, gata de luptă, cu spinarea arcuită să se repeadă în sus, cu mâna încleștată pe cuțit, cu dinții strânși, cu ochii scăpărând. Când văzu un străin, cu înfățișarea blândă, care se uita în jos uimit, scăpă cuțitul pe scări, își duse mâna la inimă, scoase un strigăt slab – și lui Anton Lupan îi fu dat să vadă cel mai cald și mai proaspăt zâmbet care ar fi putut lumina un chip femeiesc.

În fața lui era o fată de optsprezece sau nouăsprezece ani, cu obrazul arămiu, cu ochii negri, codați, cu părul ca soarele spre amurg. Purta o bluză cenușie, de pânză groasă de corabie, sub care sânii mici zvâcneau și-acum, speriați, în vreme ce restul ființei i se liniștise ca sub înrâurirea unui balsam. În jos avea șalvari, din aceeași pânză ca bluza, strânși pe mijloc cu o curea arăbească și legați pe gleznă, răsfrângându-se peste piciorul gol, arămiu, cu unghii trandafirii.

— Cine ești tu? o întrebă Anton Lupan, neputându-și lua ochii de la ea.

Fata arătă cu degetul la piept:

— Eu?… Eu, Adnana… Tu?

Apoi făcu ochii mari, zâmbetul i se prefăcu în râs, își scutură capul, ca și când ar fi vrut să vadă dacă totul nu e decât vis, și repezindu-se pe scări, în sus, se prăbuși la picioarele lui Anton Lupan.

— Tu bătut Huseim, știu! Nu cunoști? Eu, grecește, puțin. Tu araba, nu? Franțuzește, da?

Căpitanul *Speranței* o privi mirat:

— Franțuzește? De unde ai învățat limba asta? Nu ești sora lui Huseim?

Adnana își scutură capul, fluturându-și părul blond, ca și când ar fi vrut să arate absurditatea acestei întrebări și începu să vorbească repede, într-o franțuzească melodioasă, limba care se vorbește în sud, aproape cântată, presărată însă cu o mulțime de cuvinte străine, cărora le împrumuta în chip gingaș accentul marsiliez.

— Nu sunt sora lui, minte! Eu sunt siriancă și el e arab, nu vezi? M-a răpit când aveam zece ani…

În clipa aceea, Gherasim, care deschisese bocaportul, scoase un strigăt:

— Kir Iani, dumneata ești?

Fata ridică ochii și întâlni privirea lui Huseim, străpungând-o de lângă parapet.

— Nu-ți fie teamă, Adnana! o liniști Anton Lupan, văzând-o că începe să tremure, gata să fugă pe scări. De acum înainte ești în paza noastră.

— Dar ceilalți? întrebă Adnana, uitându-se speriată spre țărm. Au plecat de aseară pe mal, și pot să se întoarcă oricând. Azi trebuie să vină și Spânu…

— Dacă vrei să știi, a și sosit, numai că-i în mâinile noastre, cu toți ai lui!

— Kir Iani, oare într-adevăr dumneata să fii? strigă din nou Gherasim.

Din hambar ieșea o miasmă acră-dulceagă și mucegăită, de grâu încins.

Căpitanul *Penelopei* păși pe punte, gârbov și scofâlcit, cu barba crescută de-un cot. Gherasim îl cuprinse în brațe, râzând.

— Ce bine îmi pare că am dat de dumneata, kir Iani! Hei, ce bucurie o să fie la Pireu când or vedea că trăiești!

Kir Iani se desprinse din îmbrățișarea lui, dezvăluindu-și firea colțoasă, îl privi dintr-o parte, arțăgos, apoi pufni ca și când s-ar fi despărțit abia ieri, ca și când n-ar fi zăcut în ghearele piraților mai bine de patru luni:

— Ce cauți aici, pezevenghiule? Dac-ai plecat, umblă cu bine, nu te primesc înapoi! Am luat alt cârmaci în locul tău.

Zicând acestea, începu să se caute prin buzunare, furios, până găsi un capăt de trabuc.

— Dați-mi chibrit! se răsti la cei din jur.

Tocmai atunci, Ieremia urmat de Haralamb năvăliră pe punte, urcând din cabina căpitanului.

— Domnule, strigară amândoi într-un glas, repezindu-se spre Anton Lupan. Vino să vezi ce avuții! Un cufăr întreg numai cu pietre scumpe și podoabe de preț! Asta-i comoara faraonilor!

Mihu, care fusese cu ei, mai zăbovi câteva clipe jos, căci, tocmai când să pună piciorul pe scări, auzi de după ușă un gungurit cunoscut. În minte îi veni fulgerător cabina *Speranței*, călugărul, desaga, colivia goală și același gungurit ciudat pe care îl luase drept o închipuire… Oare i se năzărea și acum?… Nu, de data asta văzu cu ochii lui; în spatele ușii atârna o colivie – și-năuntru un porumbel alb, cu pieptul trandafiriu; gungurea întrebător, frecându-și ciocul de gratii… Băiatul ieși pe punte chinuit de gânduri și nedumerit. Poate că toți porumbeii din iunie gunguresc la fel și urechea omenească nu-i în stare să-i deosebească pe unii de alții după glasul lor păsăresc. Dar el ar fi putut să jure că în cabina *Speranței* auzise același gungurit.

Între timp, din hambar ieșiră încă trei inși, pământii la față și cu bărbi sălbatice de ocnași.

— Lachi, Nicola! strigă Gherasim, repezindu-se la ei. Ce bucurie că v-am găsit! Dar ăsta cine e, că nu-l cunosc?

— Mitrofan, noul nostru cârmaci, frate bun cu noi. Poți să-i strângi mâna, că-i un om întreg.

— Numai pe Marulis nu-l văd. Nicola își lăsă capul în jos:

— A pierit, bietul de el, luptând vitejește, dar ce folos, că tâlharii ne-au încolțit tare dibaci!

— Un călugăr de la Sfântul Munte, nu? întrebă Gherasim, spumegând.

— Da! încuviințară cei trei marinari, într-un glas.

— Numai că nu era călugăr, ci Spânu, piratul vestit, adăugă Nicola. Dar tu de unde știi?

— O să vedeți voi acu'. Și v-a înfundat țevile puștilor cu câlți…

— Întocmai; ba căpitanului i-a mai dat și un trabuc, zicea că-i nu știu ce tutun scump – ca să vezi al naibii călugăr, umbla cu iarba dracului în traistă; acum e drept că tutunul ăsta sfințit mirosea frumos de-ți lua mințile. Kir Iani, cum îl știi, s-a lăcomit, dar peste un sfert de ceas zăcea pe punte cu ochii peste cap… Noi ne-am repezit să-i dăm ajutor; până să ne dezmeticim, ne-am pomenit cu cinci tâlhari sărind peste parapet, că parcă ieșiseră din pământ… Nu tu pușcă, nu tu cuțit, iar ei fiecare cu iataganul în mâini. Bietul Marulis a apucat să înhațe o cange și s-a luptat cu ei, până ce i-au făcut-o bucăți și i-au înfipt iataganele în piept.

— Acum le-a venit rândul să plătească și pentru el, și pentru ceilalți câți au ucis! zise Gherasim, liniștit.

Pirații se înghesuiră mai tare în parapet; beteagul își dădu ochii peste cap și începu să icnească, de parcă i-ar fi umblat un șobolan prin piept.

Deodată, Negrilă, care se învârtea în jurul lor tot arătându-și colții, se opri, își ciuli urechile spre bocaport și începu să mârâie încet.

— Ei, dar ăsta cine mai e, că parcă are un chip cunoscut? întrebă Gherasim.

Un om negricios, cu nasul arcuit, cu ochii vlăguiți, în care se mai vedea însă o șiretenie din trecut, se încurca în giubeaua neagră, bătută cu fir de argint învechit, încercând să pășească peste gura hambarului.

— Măi să fie-al naibii! exclamă Haralamb, zgâindu-se la el tot atât de mirat ca și Gherasim. Să n-aibă barba asta, aș zice că-i jupân Agop!

— Agop din Bazar? întrebă repede străinul, găsind ca prin farmec puterea să sară pe punte. Îl cunoașteți pe Agop? Eu sunt Haig, fratele lui.

Gherasim se bătu cu palma în frunte:

— Măi fraților, acum toate s-au lămurit! Zi, ești frate cu Agop? Negustori scăpătați amândoi! Te duceai la Pireu cu ceva boarfe, să-ți încerci norocul prin alte părți, că la Stambul nu mai era rost de trăit.

— Așa-i! încuviință Haig, înclinând din cap.

— Da' comorile astea din cabină, ale cui sunt? sări și Ieremia cu greceasca lui.

În ochii armeanului se aprinseră scântei.

— Sunt toate aici? întrebă grăbit, dând să se repeadă spre scări. N-au înstrăinat nimic?

— Pesemne n-au avut când, răspunse Gherasim, tăindu-i calea. Numai că nu te grăbi. O să vedem la urmă cum se cuvine să le împărțim. Doar nu ne-am luptat cu pirații pentru tine și pentru Agop!

Toată lumea se strânsese în jurul hambarului; Adnana, care nu înțelegea mai nimic din amestecul de vorbe grecești și românești, stătea lângă Anton Lupan, uitându-se pe rând la toți, mirată și cuminte ca un copil.

Numai kir Iani se plimba pe punte, furios, strâmbând din nas la mirosul grâului încins. După toate semnele, mintea lui rămăsese cu patru luni în urmă, iar apucăturile îi erau la fel de arțăgoase ca atunci.

— De ce n-ați pompat apa din santină, pezevenghi ce sunteți? întrebă, proptindu-se crăcănat în fața piraților, ca și când aceștia ar fi făcut parte din echipajul său.

Pirații îl priviră năuci. Beteagul se sperie și începu iarăși a icni, chinuit de șobolanul din piept.

Căpitanul *Penelopei* se întoarse spre echipajul adevărat:

— Hai, Mitrofan, Lachi, Nicola, puneți mâna pe pompă, ce stați?… Asta-i treaba voastră: vreți s-o fac eu?

— Lasă, kir Iani răspunse Nicola, stăpânindu-se să nu-l ia în pumni. Crezi că după patru luni de când zace în umezeală, mai e bun de ceva grâul dumitale? Ba chiar mă mir că n-a încolțit. Mai bine l-am arunca peste bord, să scăpăm de mirosul lui, că destul ne-a otrăvit cât am stat închiși!

— Nu, Nicola! interveni Anton Lupan. Grâul o să trebuiască să-l păstrați ca lest, până la Pireu.

Kir Iani îl privi mirat.

— Da' dumneata ce te amesteci? îl întrebă pufnind.

— Cred că am dreptul nu numai să mă amestec, ci chiar să poruncesc, ca unul care v-am scăpat din mâinile piraților, răspunse căpitanul *Speranței*. De acum înainte, până când voi socoti că e trebuitor, am să te rog, kir Iani, să urmezi fără cârtire îndrumările mele. M-ai înțeles?

Kir Iani trase aer în piept cu atâta furie, încât trabucul îi intră în gură sfârâind. De răspuns nu mai putu răspunde nimic, că îl apucă tușea, apoi horcăiala – și se prăbuși pe punte, cu ochii cât cepele, ținându-se cu mâinile de piept.

Anton Lupan se uită la creastă, unde iarba țepoasă începuse să freamăte ușor, se uită la dâra vânătă care păta marea, la orizont, și zise către ai săi:

— Băieți, faceți ordine pe punte și fiți gata să ridicați ancora. Peste o jumătate de oră o să avem vânt de nord. Bietul Ismail s-o fi plictisit așteptându-ne atât.

Apoi se întoarse spre Adnana, care se ținea într-una după el, aruncând priviri speriate spre Huseim.

— Adnana! îi vorbi, punându-i mâna pe umăr și privind-o blând în ochi. Vrei să ne fii de folos?

Fata înclină din cap, fluturându-și genele, întrebător. Prin ochii lui Anton Lupan trecu o undă de mirare – și o clipă șovăi, fără să-și dea seama de ce.

— Pirații lui Spânu își au cuibul pe insula asta, sau în alt loc? o întrebă apoi.

— Au multe cuiburi, dar eu nu le știu; nu le știu nici ei toți, fiindcă Spânu păstrează taină asupra lor și în fiecare loc are alți oameni, care nu se cunosc între ei. Cei pe care i-ai prins sunt aici numai de doi ani; cuibul lor adevărat e la Alexandria. Acolo fiecare e socotit om cinstit, unii marinari, alții negustori.

— Desigur că au și o corabie.

— Da, a fost aici până acum o lună.

— Nu știi încotro a plecat?

— După câte am înțeles, la Alexandria, să ducă o parte din prada care s-a adunat în doi ani. Acum îl așteptam pe Spânu, să încărcăm ce mai era în peșteră și să plecăm și noi.

— Ce peșteră?

— Unde țin ei prăzile; e aici pe mal. Dacă vrei, te duc s-o vezi…

În clipa aceea, Mihu se apropie de ei, urmărit de gunguritul porumbelului.

— Domnule, zise încet, ca și când ar fi fost o taină la mijloc, jos în cabină este o colivie cu un porumbel.

Anton Lupan râse de tonul lui misterios.

— Un porumbel! Sper că asta nu te-a speriat prea rău!

— Ce zice? întrebă Adnana, uitându-se curioasă la chipul îngrijorat al musului.

— Zice că a descoperit un porumbel. Fata se încruntă:

— E un porumbel călător; Spânu îl ia cu el, și de câte ori se întoarce cu prada, îl trimite înainte, ca să-i vestească pe ceilalți.

— Acum am înțeles tot! exclamă Mihu, luminându-se, după ce căpitanul îi tălmăci spusele ei. Dacă aș fi fost mai deștept, ar fi trebuit să bănuiesc de la început că-i ceva la mijloc… Dar cum să bănuiesc? Eu nici măcar nu știam că porumbeii sunt atât de isteți.

— Nu toți, Mihule, ci numai porumbeii călători. Dacă nu-i ții prea mult în alte părți, ca să se deprindă cu locurile noi, atunci se întorc sfoară la cuibul lor.

— Păi așa, cum îl ținea Spânu, în desagă, cu ce să se deprindă? Cu întunericul? Eu zic că și după un an tot ar fi fost dornic să se întoarcă înapoi!…

După ce musul plecă, mulțumit că dezlegase și această taină. Anton Lupan se întoarse spre Adnana:

— Mergem?

— Da… Dar crezi că n-au să ne prindă?

— Cine?

— Spânu și ceilalți.

— Tare ți-e teamă de ei! zise căpitanul *Speranței,* văzându-i spaima din ochi.

— Mi-e teamă. Spânu vrea să fiu nevasta lui, că m-a cumpărat de la Huseim. Acum o lună, când a trecut pe-aici, a vrut să vină noaptea la mine. Eu am pus mâna pe cuțit și l-am amenințat: „Dacă te apropii, să știi că nu mă uit unde dau”. Atunci a plecat, înjurând, dar a doua noapte a venit iar, mai hotărât. N-am ținut seamă că era cu iataganul în mâini, m-am repezit la el și am dat cu cuțitul, la nimereală, l-am împuns și în umăr și în gât, dar pesemne n-am avut putere de ajuns. Noroc că au sărit ceilalți, altfel mă spinteca. „Potolește-te, frate, i-a zis Huseim. Dac-ai s-o omori, ce câștigi?”… Nu că-i păsa lui de mine, dar, ce-o fi gândit, să nu-i ceară Spânu înapoi banii cu care m-a vândut… Peste vreo două zile a dat Dumnezeu și a plecat, că avea treburi la Stambul.

Pe chipul lui Anton Lupan se ivi, a doua oară în această zi, un zâmbet crud, care parcă nu era al lui.

— Treburi la Stambul! zise, scrâșnind din dinți. Știu! Adnana clipi.

— Aseară, când am văzut porumbelul venind, mi-am zis că viața mea s-a sfârșit. Aveam de gând să lovesc până n-oi mai putea și la urmă să mă omor în fața lui!

Zicând acestea, privi mirată în jur, copacii pitici de pe țărm, marea care începea să se încrețească ușor, cerul alb – zâmbi și întrebă cu o cochetărie

nevinovată, aproape ca un copil:

— Oare n-ar fi fost păcat? Anton Lupan tresări.

— Da! răspunse repede, parcă ferindu-se de privirea ei. Să mergem, că n-avem timp de pierdut.

— Mai ia câțiva oameni! se rugă Adnana, aruncând iarăși o privire temătoare spre țărm. Ne trebuiesc și felinare, altfel nu putem răzbi…

La câteva sute de pași spre sud, poalele dealului se pierdeau într-o îngrămădire de stânci roșiatice, printre care răsăreau câțiva copaci pipernicíți. Fata se cățără pe povârnișul golaș, urmând o potecă greu de ghicit, și se opri în fața unui boschet sărăcăcios de măslini.

— Aici! zise, arătând cu mâna. Veniți după mine, dar se merge greu.

Gherasim lăsă pușca jos și aprinse felinarul; Ieremia, care sosea din urmă, făcu la fel.

— Măi, frate Gherasime, întrebă încet, oare n-o fi vreo capcană? Ce zici?

— Aș! Tu n-ai văzut ce ochi de copil?

— De, știu eu?! De când cu călugărul ăla, nu mai cred în nimic!

Și, spre mai multă siguranță, Ieremia își sprijini pușca sub braț, ca să poată trage în orice clipă, fără a mai ochi.

Intrarea peșterii era o gură scundă prin care nu puteai merge decât frânt de mijloc; pe pereții de piatră se vedeau zgârieturi ciudate, semne făcute de pirați cine știe de ce; din loc în loc erau desenate ciolane și capete de mort care rânjeau hâd și păreau că mișcă în lumina felinarelor.

— Ei, ai dracului! înjură Gherasim, privindu-le pieziș. Să fie unul mai slab de înger, nu știu cum ar ieși de-aici!

Adnana mergea în fruntea lor, șovăind, încă temându-se să nu dea peste vreun pirat ascuns.

După câteva cotituri, galeria începea să se lărgească, până ce se sfârși într-o grotă uriașă, ai cărei pereți abia se zăreau, sclipind tainic din loc în loc, unde lumina lovea vreun colț de piatră pieziș.

Din față se auzea un murmur ciudat, neîntrerupt, ca mugetul unei cirezi pierdută departe, pe câmp.

— Ce-i asta? întrebă Anton Lupan, aplecându-și urechea.

— E zgomotul valurilor, răspunse Adnana. Peștera răspunde în partea cealaltă a insulei, spre răsărit.

— Așa? Bun cuib pentru pirați!

Fata luă felinarul din mâna lui Gherasim.

— Veniți! Iată, aici e tot ce-a mai rămas. Lucrurile mai de preț s-au dus.

De jur împrejurul pereților zăceau sipete, baloturi, saci, covoare, arme vechi, arămării, aruncate claie peste grămadă, ca lucrurile scăpate de la foc – zăceau într-o tăcere amorțită, mustrătoare și plină de tristețe, de parcă ar fi simțit pustiul și întunericul din jur.

— Asta-i ce-a mai rămas? întrebă Anton Lupan uluit. Bine, dar atunci, ce-a fost înainte, că numai astea fac cât un bazar întreg?! În saci ce-o fi?

— Covoare, mătăsuri, stofe, draperii și câte altele; ți se împăienjenesc ochii când le vezi.

— Nu le putem lăsa aici!… Gherasime, Ieremie, luați câte ceva la spinare și chemați-i pe toți. Trebuie să-i dăm zor, că altfel ne prinde seara cărând.

— Nu-ți fie teamă, domnule! răspunse Gherasim. Suntem mulți și voinici. În două ceasuri îți cărăm și pereții, dacă vrei.

— Adnana, întrebă Anton Lupan, după ce rămaseră singuri, vrei să mergem prin peșteră până la malul celălalt?

— Vreau, dar să știi că ne trebuie jumătate de ceas.

— Nu-i nimic; la întoarcere o să venim pe sus și-o să ne luăm la întrecere, care urcă mai repede la deal… Oare piratul care pândea pe țărm de ce n-o fi fugit pe-aici?

— Nu putea fără felinar; și-ar fi spart capul de pereți.

Foșnetul valurilor se auzea atât de limpede, încât ai fi spus că țărmul se află foarte aproape. În partea asta, galeria era mai înaltă, așa că putea fi străbătută cu ușurință; în schimb, la fiecare pas, din pereți ieșeau colțuri de stâncă, ascuțite, care parcă vibrau ca niște corzi, amplificând murmurul mării și făcându-l mai aspru, în armonia bizară pe care-o dădea zbuciumul apei și nepăsarea granitului nemișcat de veacuri.

Anton Lupan mergea în frunte, cu felinarul, iar Adnana venea după el, fără să i se simtă pasul; i se auzea numai respirația, la răstimpuri, parcă speriată sau șovăitoare, ca și când fata n-ar fi fost pe deplin convinsă că drumul acesta trebuie făcut până la capăt.

— Deci, nu ești sora lui Huseim! vorbi după o vreme căpitanul *Speranței*.

— Nu; părinții mei sunt de la El-Mina.

— El-Mina? Mi se pare că-i un orășel pe coasta Siriei.

— Da; însă noi am plecat de acolo când eu aveam abia doi ani, nu-mi mai aduc aminte de casa noastră. Tatăl meu făcea parâme și odgoane; un

căpitan de corabie, care umblase mult în lume, l-a îndemnat să plece la Marsilia, unde meșteșugul lui avea multă căutare. Am stat acolo până la zece ani, am învățat la școala franțuzească; tatăl meu muncea din greu, nu trăiam în belșug, dar nu ne supăra nimeni. Locuiam pe o străduță, lângă Place de la Corderie, unde în fiecare zi se îmbulzeau căpitani de corăbii și marinari de toate națiile. Mama mea stătea adesea de vorbă cu dânșii, iscodindu-i de unde veneau – și dacă vreunul îi aducea vești de acasă, ochii i se umpleau de lacrimi. Când aveam zece ani a plecat în țară și m-a luat cu dânsa. Tatăl meu nu s-a împotrivit; ne-a urcat pe o corabie al cărei căpitan îi era prieten, și pe la începutul verii am pornit la drum… Am mers cu corabia aceea mai bine de trei săptămâni, până aproape de Cipru – mai aveam o zi, două și am fi ajuns, dar într-o noapte, ne-am trezit în strigăte de spaimă: corabia luase foc; când am năvălit pe punte, nu se mai vedeau decât flăcări. Un marinar bătrân ne-a urcat într-o barcă, însă eram prea mulți. Deasupra se auzeau urletele oamenilor și trosnetele focului care mistuia corabia. S-a răsturnat barca, sau am căzut, sau ne-au îmbrâncit, n-aș putea să spun. Norocul meu că înotam de mică – nu știu când învățasem, dar la Marsilia, străbăteam bazinul portului vechi în lung și-n lat, cum m-aș fi plimbat pe stradă. Asta mi-a fost de folos atunci, în noaptea nenorocirii; în jurul meu nu se mai auzea nimic, nici un glas omenesc, și eu înotam în neștire, pe marea înroșită de flăcări…

Anton Lupan asculta înfiorat vorbele Adnanei, și i se părea că vede aievea totul: marea pustie, fetița luptându-se cu valurile, corabia incendiată dusă de vânt ca o torță plutitoare.

Își amintea chipul Adnanei pe care, atunci când ea nu simțea nici o primejdie aproape, se ivea o lumină curată, aproape copilărească – și se întreba prin ce minune încercările cumplite ale vieții nu izbutiseră să-i ucidă zâmbetul, seninătatea și flacăra umană?

— Spune, Adnana!

— Da… Am înotat așa, multă vreme, nu aveam putere să strig – și aș fi strigat degeaba – înotam și plângeam în neștire. Pe urmă corabia s-a stins, au înghițit-o valurile și s-a făcut întuneric. Atunci am crezut că sunt pe lumea cealaltă – mă miram numai că nu întâlnesc pe nimeni. Ai înotat vreodată noaptea, singur, în mijlocul mării?

— Nu știu, nu cred, dar simt totul. Spune!

— Da; înotam, nu mi-era frică, nu simțeam oboseală – nu mă gândeam la nimic, așteptam numai s-o întâlnesc pe mama; știam că dacă m-aș fi lăsat

la fund, aș fi întâlnit-o mai repede, dar mâinile și picioarele mi se mișcau singure. Pe urmă am dat peste o bucată de catarg, ars pe jumătate, care căzuse în apă, și m-am agățat de el, cu brațele încleștate; după aceea am adormit, sau am leșinat, că nu știu ce s-a întâmplat până la ziuă. Când am deschis ochii, soarele răsărise, marea era liniștită și în jur nu se vedea decât ici-colo câte o bucată de scândură arsă. Atunci abia mi s-a limpezit mintea, am înțeles ce se întâmplase și m-a cuprins groaza…

Adnana se opri câteva clipe; Anton Lupan îi auzea respirația, în spate, și simțea în suflet o milă fără margini; ar fi vrut să lase jos felinarul, să se întoarcă spre ea, să-i ia mâinile și să i le mângâie cu o duioșie de frate mai vârstnic, dar nu știa ce îl împiedica s-o facă și îl mâna înainte, cu inima zvâcnind de neputință și de întristare.

— Crezi că mama ta…

— Da! răspunse Adnana, cu vocea aspriță. N-a putut să scape nimeni. Spre prânz s-a ivit o corabie, m-au scos din apă și am aflat că numai eu rămăsesem în viață… Mai bine m-ar fi lăsat acolo, să mor, să mă sfâșie rechinii; era *Lohaja*, corabia lui Huseim!

— Bine, întrebă Anton Lupan, strângând pumnii, dar n-ai putut să te plângi nimănui? În porturi sunt autorități, ți-ar fi luat apărarea, te-ar fi trimis la tatăl tău.

— Zadarnic! răspunse fata cu amărăciune. Nu cunoști porturile unde ne opream noi, nu-l cunoști pe Huseim? Cine ar fi îndrăznit să-mi ia apărarea, și pe ce temei, când el dovedea, cu hârtie de la judecător, că îi sunt soră și am fost dată în grija lui? Și-apoi, cum aș fi putut să mă plâng cuiva, dacă niciodată nu mă lăsa singură?

— Câți ani sunt de când ai căzut în mâna lui?

— S-au împlinit opt, de curând.

— Și cu Spânu, când s-a înhăitat?

— De vreo trei ani; până atunci făcea drumuri în Mediterană și-n Marea Roșie, căra mărfuri pe socoteala lui, dar mai cu seamă hașiș. Odată plecasem de la Patras spre Suez. S-a luat după noi un vapor de război franțuzesc. La început Huseim a încercat să fugă, dar curând și-a dat seama că n-ar fi izbutit. Aveam cu noi vreo sută de saci cu hașiș, luați din Grecia; asta însemna mulți ani de închisoare și pentru căpitan, și pentru echipaj. Așa că n-au stat mult la sfat, ci au coborât în magazie, cu topoarele, și au spart bordajul. Abia am avut timp să coborâm în barcă – și corabia s-a dus la fund. Vaporul de război n-a mai putut să le facă nimic; firește, nimeni nu se

îndoia că la mijloc era ceva necurat, dar ce poți face, dacă n-ai dovezi? Huseim le-a râs în nas.

— De ce n-ai cerut ajutor atunci?

— Dacă asta s-ar fi întâmplat azi, aș fi știut ce să fac. Pe vremea acea aveam mai puțin curaj; unul din oamenii lui Huseim stătea în spatele meu, gata să-mi înfigă cuțitul în ceafă, cum aș fi strigat. Dacă am fi fost în larg, poate ne-ar fi luat cu ei, să ne ducă într-un port și atunci soarta mea s-ar fi schimbat; spre nenorocul meu, eram aproape de insula Creta, așa că ne-au lăsat liberi, să ne ducem cu barca la mal. Acolo l-am întâlnit pe Spânu, care venea de la Alexandria, și cum rămăsese fără corabie, Huseim n-a stat mult la gânduri să intre în slujba lui.

— Ai avut o viață amară! zise Anton Lupan îngândurat. Dar acum s-a sfârșit. O să te luăm cu noi până la Marsilia, o să-l căutăm pe tatăl tău…

Adnana își duse mâna la inimă și scoase un strigăt slab:

— Adevărat? O să mă duceți la tatăl meu? N-o să mă judecați?

Dacă ar fi fost în alt loc, s-ar fi repezit la el și i-ar fi sărutat mâna.

— Dar oare, întrebă după o clipă, cu glasul îngreuiat, oare tatăl meu… Dacă n-o mai fi acolo, dacă o fi… S-ar fi putut să moară, nu-i așa? Atunci ce-am să fac?

— Atunci…

Anton Lupan se opri; din față răzbea o lumină slabă, furișându-se pe pereții colțuroși, făcând să pălească flacăra felinarului. După câțiva pași galeria cotea în loc, lăsând să se vadă pe neașteptate un petic de mare, învolburat. Vântul crescuse între timp și jos, valurile se zbuciumau, rostogolindu-se înspumate pe țărm.

— Crezi că nu ne pândește nimeni? întrebă Adnana, șovăind iar.

Căpitanul *Speranței* se strecură afară și rămase nemișcat. La început crezu că ieșiseră în altă parte a insulei, nu spre răsărit. Apoi văzu soarele în spatele său, recunoscu țărmul, poteca pe care urcaseră la deal; barca era în același loc, trasă pe nisip, numai că valurile o împresuraseră și smuceau nemilos de ea.

— Ce este? întrebă fata, simțind că se întâmplase ceva ciudat.

Anton Lupan lăsă să-i scape felinarul din mâini și rămase împietrit, cu ochii în larg. *Speranța* nu mai era la locul ei, de parcă o înghițise marea. La orizont se zărea o pânză cenușie, căutând depărtările, aplecată pe val…

XIII

Rechinii

Ismail se trezi într-o beznă de mormânt și un timp toropi, fără să-și dea seama unde se află și cum ajunsese aici. Dacă văzu că nu-l zorește nimeni la nimic, închise ochii, mulțumit să mai tragă un pui de somn; vezi, de câteva zile tot ar fi dormit. Numai covorul pe care stătea întins nu-i dădea liniște, că parcă îi era cunoscut. Da, și după miros și după pipăit, ar fi zis că-i covorul lui, de Brussa, cumpărat cu bani scumpi în ziua nunții cu Laleli.

— Aman, Laleli, Laleli! oftă Ismail.

Apoi tresări și deschise un ochi; după câte își amintea, covorul îl dusese Ghiulsum la Bazar și-acum nu mai era al lui.

— Hei, unde sunt? întrebă nedumerit. Mufidé, Validé, care sunteți aici?

În loc de răspuns auzi un geamăt, pierdut. Bucătarul se frecă la ochi.

— Cine-i acolo? N-auzi? întrebă, în graiul lui, uitând de ghiauri.

— Eu, Agop, efendi Ismail!

— Dumneata? Și ce cauți aici? Armeanul gemu:

— Nu mai caut nimic, că mi-au luat tot; m-au nenorocit.

Bucătarul dădu să sară în picioare, dar se lovi cu fruntea de un tavan scund – și într-o clipă se dezmetici. Simți corabia legănându-se, auzi valurile spărgându-se în bordaj, își aminti cum rămăsese de pază, pe punte, și înțelese că era închis în hambar.

— Ce s-a petrecut, cum de-am ajuns aici? întrebă, tot în graiul lui, apropiindu-se pe dibuite de armean și zgâlțâindu-l de gât.

— Păi ce să se petreacă?… răspunse Agop, tremurând. Prea bine nu știu nici eu, că am stat ascuns după bocaport, să nu-i văd. Știu că m-am pomenit cu ei grămadă în jurul meu.

— Și eu, ce făceam?

— Dumneata dormeai, efendi Ismail, dormeai și sforăiai cu pușca pe genunchi.

— Dar ei, cum au ajuns până la dumneata, că doar erau legați?

— Se vede că s-au târât ușurel, cu toți grămadă, așa cum erau legați, și-au căzut în capul meu: „Dezleagă-ne, dacă vrei să scapi viu!”

— De ce nu m-ai strigat, de ce n-ai fugit? scrâșni bucătarul, dezmeticit pe deplin.

— N-am avut curaj, efendi Ismail, iartă-mă, n-am putut: dumneata nu știi ce ochi aveau, să te străpungă și altceva nimic. Pe urmă, dac-aș fi strigat, parcă dumneata m-ai fi auzit?

— Așa?! Care va să zică, tu i-ai dezlegat, ghiaur nemernic ce ești!

— L-am dezlegat numai pe Spânu, că el era mai fioros. Pe ceilalți i-a dezlegat el; numai pe grecul acela slăbuț l-a lăsat în frânghii. Pe urmă Spânu a venit la dumneata, ți-a luat pușca de pe genunchi și când ți-a dat una cu patul ei în cap, ți-a pierit sforăitul de parcă te-ar fi vrăjit.

Bucătarul se pipăi în cap.

— Aha! Uite că mi-a rămas și cucii.

Apoi își aminti unde se găsea și întrebă, încruntat:

— Spune, pe urmă ce-au făcut?

— Pe urmă? Au ridicat ancora, au întins pânzele și au pornit repede la drum. N-am apucat bine să ne depărtăm de țărm, că s-au și repezit la hambar, mi-au răvășit avutul – ce-a fost mai de preț au cărat dincolo, la căpitan, iar pe noi ne-au aruncat aici și ne-au închis.

— Să fie mult timp de atunci? întrebă Ismail.

— Știu eu? Asta s-a întâmplat pe la prânz și-acum o fi noapte, că altfel s-ar zări un pic de lumină de sus.

În clipa aceea, în cabina căpitanului se auzi ușa scârțâind, câțiva oameni coborâră scările și începură să vorbească, gălăgioși, ca unii care nu mai aveau să se teamă de nimic.

Ismail se târî peste sacii lui Agop și își lipi urechea de peretele subțire, care despărțea magazia de cabina căpitanului.

— Sunteți niște nemernici, ar trebui să vă spânzur pe toți, dar vă iert, fiindcă am făcut lucru bun! se auzi un glas, al lui Spânu, bineînțeles.

— Lucru bun e cam puțin spus, căpitane, răspunse cineva. Am pus mâna pe o comoară, să nu uiți; ce-am pierdut pe insulă e nimica toată pe lângă cele găsite aici. Unde mai pui că pe deasupra ne-am ales cu o corabie cum greu se găsesc pe la noi!

— Da, încuviință Spânu. Pe asta, e drept c-o să putem lua bani buni. După ce-om descărca-o la Alexandria, o să-i facem vânt la Port-Said, o să-i schimbăm numele, o să-i găsim alte hârtii, că doar avem oamenii noștri prin porturi – și pe urmă nu ne mai trebuie decât un mușteriu serios.

— Dar de ce s-o vindem, căpitane? se miră, cu un fel de împotrivire, un om. Ce, noi n-avem nevoie de ea? Nu-i mai bine s-o păstrăm?

— Nu! Am eu alte socoteli.

Omul care vorbise mai înainte, continuă, mustrător:

— Căpitane, te ascunzi de noi și faci rău!

— Taci! răcni Spânu, așa de tare, încât Agop, aflat în spatele lui Ismail, fugi de-a bușelea până în colțul hambarului.

Un timp, dincolo, pirații tăcură, înlemniți; se auzea numai răsuflarea fioroasă a căpeteniei lor. Mai târziu, un altul dintre ei îndrăzni să rupă tăcerea, arătându-și temerile lui:

— Oricum, căpitane, în Arhipelag nu mai e rost de trăit. Trebuie să ne gândim încotro o apucăm. Oare acum nu ne-or urmări?

— Ești un fricos! răspunse Spânu, râzând cu dispreț. Chiar dacă Huseim sau ceilalți ne-ar trăda și le-ar spune încotro am pornit, cum ar putea să se țină după noi cu prăpăditul lor de barcaz?

— Înainte să ne trădeze Huseim, o să ne trădeze fata! Spânu bătu cu pumnul în masă și răcni din nou:

— Să nu-mi mai pomenești de ea!… Și ajunge cu văicărelile, muieri ce sunteți! Hai, toată lumea afară, lăsa-ți-mă singur, netrebnicilor!

Oamenii nu mai așteptară o nouă poruncă, ci se repeziră pe scări, buluc. În timp ce treceau pe punte, Ismail îi auzi vorbind între ei, nemulțumiți:

— Prea se ascunde de noi!… Niciodată nu știi ce are în gând!

— Da; te pomenești că ne lasă la Alexandria, iar el o șterge mai departe și rămânem mofluzi.

— N-ați văzut? Stă de vorbă numai cu Huseim. Oare ce-or fi plănuind?

— Naiba știe!…

— Ei, lasă că n-aș vrea să fiu eu acum în pielea lui Huseim! Nu mai are cum să scape și-au să-l spânzure negreșit.

— Parcă noi până la urmă, nu tot în ștreang o să pierim?

— Ia ține-ți gura și nu mai cobi!

Pirații se duseră spre prova, tot vorbind așa între ei și pe urmă se făcu liniște sus. În cabina căpitanului se auzi dopul unei sticle, pocnind.

„Ăsta-i Cotnar!” se gândi bucătarul, înghițind în sec.

Agop se târî spre el, cuprins de bâțâieli:

— Ce ne facem, efendi Ismail?

— Mai întâi să dormim puțin; până la Alexandria avem de mers două săptămâni; este destul timp de gândit.

Zicând acestea, Ismail căscă, își pipăi cucuiul din cap, apoi se întinse tacticos pe covor și peste câteva clipe, magazia începu să răsune de sforăitul lui.

Ceasurile se scurgeau greu pentru Agop; liniștea de afară îi dădea fiori, iar sforăitul bucătarului îl scotea din minți. Din când în când încerca să-l trezească, trăgându-l de picior, ori dându-i câte un ghiont, dar ca urmare, sforăitul creștea mai mult.

După o vreme auzi iar pași pe punte și oameni vorbind, apoi corabia, care mersese până atunci înclinată mult pe o coastă, se îndreptă, semn că schimbase drumul și primea vântul din pupa. Dacă s-ar fi priceput în treburile navigatorilor, și-ar fi dat seama că pirații, după ce fugiseră o vreme spre est, ca să se îndepărteze de locul primejdios, luaseră drumul spre sud, lăsând în tribord insula Skyros.

La aceeași oră de noapte, în partea cealaltă a insulei, *Penelopa* naviga direct către sud-est, împinsă de un vânt bun. Anton Lupan, cu Gherasim alături, stătea aplecat deasupra hărții, în cabina căpitanului, în vreme ce kir Iani se plimba prin spatele lor, furios.

— Cu sicriul ăsta plutitor n-o să-i ajungem niciodată! zise Gherasim, clătinând neîncrezător din cap.

— Dacă-i sicriu, poftim, dă-te jos! pufni căpitanul, mușcând din trabuc.

— Nu ține seama de ce spune omul la necaz, kir Iani! interveni Anton Lupan, împăciuitor. Eu unul cred că *Penelopa* n-o să ne facă de râs.

— Pe mine nu mă privește asta; eu merg la Pireu!

— Firește, căpitan Iani, și noi mergem tot la Pireu, dar mai întâi trebuie să-i prindem pe pirați. Până atunci, cu voia dumitale, comanda *Penelopei* o s-o am eu!

— Cu voia mea? Hm!

— Atunci fără voia dumitale! Ne-am înțeles?

Kir Iani scrâșni. De patru luni și ceva nu mai era stăpân pe corabia lui. Întâi căzuse pe mâna lui Spânu, care îl ținuse închis în hambar, dându-i o cană de apă și-un pesmet pe zi. Când credea că scăpase, poftim, se iviseră alți pirați! Ăștia ziceau că-s oameni cinstiți, dar se purtau mai rău ca niște tâlhari. Întâi aruncaseră în mare jumătate din grâul aflat în hambar, pe urmă curățaseră ierburile crescute pe carenă – e drept că lungul timp cât stătuse la ancoră, *Penelopa* făcuse o barbă de patriarh, de n-o mai puteai urni din loc – bine, s-o cureți, dar fără să ceri voie de la căpitan? Și parcă asta era tot? Sfâșiaseră tenzile, adunaseră toate pânzăria de pe bord, până și cearceafurile, și-acum, patru haidamaci, cu acul și cu guardamana în mână, coseau pe punte, să facă vele mai mari. Și dacă se rupeau catargele – că și-așa scârțâiau de te lua cu fiori?… Iar după toate astea, în loc să se îndrepte

spre Pireu, voiau cu tot dinadinsul să-l ajungă pe Spânu, care fugise cu o corabie mai mare și avea zece ore înaintea lor.

— Trebuie să ținem seama – zise Anton Lupan, arătând pe hartă, ca și când i-ar fi ghicit gândul –, că pirații au mers aproape patruzeci de mile spre răsărit, ca să ocolească insula Skyros, fiindcă nu le dădea mâna să navigheze aproape de țărm; cu vântul travers, să socotim cel mult cinci noduri pe oră, asta înseamnă opt ore pierdute pentru ei. Dacă ții seama că atunci când au pornit spre sud, au avut de întâmpinat curentul care bate de la Chios spre Salonic, pe câtă vreme noi suntem ajutați de contra-curentul dintre Sporade și țărm, înseamnă că peste zece-douăsprezece ore putem fi pe urma lor.

Gherasim clătină iarăși din cap:

— Socotelile dumitale sunt bune, domnule, uiți însă că *Penelopa* n-a făcut în viața ei mai mult de cinci mile pe ceas, s-o fi mânat și dracii, nu numai vântul.

— Minți! răcni kir Iani, repezindu-se la el, cu pumnii strânși.

În clipa aceea, pe punte se auzi un catarg trosnind.

— Coborâți pânzele! Mă nenorociți! strigă căpitanul *Penelopei,* repezindu-se pe scări.

Anton Lupan și Gherasim alergară după el. Mitrofan stătea la cârmă, luptându-se cu valurile care se năpusteau din pupa, smucind corabia și încercând s-o pună travers. Adnana, Nicola, Lachi, Haralamb și Cristea Busuioc coseau de zor pânze, la lumina palidă a unui felinar. Din când în când, câte un val năvălea peste parapet și spăla puntea în lung, udându-i până la piele, dar ei își vedeau de treabă, fără să țină seama de starea lor.

La câteva mile în stânga se simțea țărmul apusean al insulei Skyros, în lungul căruia navigau de mult. O dată cu apropierea dimineții, vântul se întărea; câte o rafală vijelioasă smucea pânzele, și atunci, catargele arcuite spre prova trosneau, gata să se rupă din sarturi.

— Coborâți pânzele, ce mai așteptați?! strigă kir Iani.

— Poate c-ar fi timpul, domnule! zise și Gherasim, Anton Lupan scutură din cap:

— Nu! Căutați cabluri sau parâme și întăriți catargele!

La fiecare rafală, *Penelopa* își afunda prova în apă și, uneori, clipe întregi bompresul nu se mai ridica dintre valuri.

— Duceți toate greutățile la pupa! porunci Anton Lupan, netulburat. Goliți toată partea din față a hambarului!

În prova se vedea capul Sarakimonesi, colțul de sud al insulei Skyros. Peste puțin timp, marea avea să se deschidă liberă, în stânga. Anton Lupan își simți bătăile inimii; se apropia clipa cea mai grea a acestui joc plin de primejdii. Știa că dacă la ora asta *Speranța* apucase să treacă spre sud, n-o mai putea ajunge; singura șansă era să depășească înaintea ei insula Skyros și să-i taie drumul.

Deși întărite cu sarturi în plus, catargele continuau să trosnească la fiecare rafală. Kir Iani alerga pe punte, frângându-și mâinile și înjurând pe toată lumea, dar nimeni nu-l băga în seamă.

Haig își scoase capul pe tambuchiul de la prova; în timp ce fiecare avea de făcut câte ceva, el găsise răgazul să se bărbierească, să se spele, să-și scuture giubeaua plină de pleavă și acum semăna leit cu Agop din Bazar, cel de la care se trăgeau toate necazurile.

— Păi de, domnule! pufni Gherasim. N-am spus eu că pe armenii ăștia doi trebuie să-i scărmănăm fără nici o sfială?

Căpitanul nu-i răspunse; capul Sarakimonesi se vedea în babord, înroșit de soarele care tocmai răsărea; dincolo de el se deschidea marea, pustie cât răzbeai cu ochii. Anton Lupan cercetă înfrigurat orizontul, de la un capăt la altul, fără să descopere nici un catarg, nici o pânză.

De dincolo de orizont se ridica fumul unui vapor – și altceva nu se vedea nimic.

— Mihule!

— Da! răspunse musul, de veghe la prova.

— Urcă-te pe catarg și vezi dacă nu se zărește vreun vas!

Peste câteva clipe, Mihu era la mărul catargului. Oamenii de pe punte se ridicaseră și cercetau orizontul, cu aceeași înfrigurare ca a căpitanului.

— Parc-ar fi o corabie! strigă musul. Dar trebuie să fie tare departe, că-i văd numai vârful catargelor.

— Câte?

— Două.

— Încotro se duce?

— Fuge spre sud, cu vântul.

Gherasim lăsă să-i cadă brațele de-a lungul trupului.

— Am pierdut-o! Acum nimeni n-o mai poate ajunge.

— Așa? făcu kir Iani, cuprins de bucurie. Atunci hai la Pireu; nu mai pierdem vremea!

— Sigur! încuviință Haig, frecându-și mâinile. Să mergem la Pireu, căpitane!

Ceilalți rămăseseră încremeniți pe punte, așteptând hotărârea lui Anton Lupan. Acesta zăbovi o vreme, privindu-i pe fiecare în parte, dar părând că nu-i vede. O clipă întâlni ochii Adnanei; fata își ținea pumnul deasupra inimii, răsuflând repede; apa se scurgea de pe ea șiroaie. Întâlni ochii lui Negrilă care părea că împărtășește încordarea tuturora. Se uită la Haralamb, la Cristea Busuioc, la Ieremia, la Mihu, în vârful catargului – și se gândi că strădania tuturora avea să fie zadarnică, tot ce plănuise el, având din partea lor făgăduit ajutorul, se spulbera în vânt, se îneca în marea Egee, abia la începutul drumului – și trebuiau să treacă iar ani de zile până să pornească iarăși, dacă atunci ar mai fi putut să găsească alți oameni pe măsura acestora, iar el ar mai fi avut atunci puterea să le insufle aceeași dârzenie.

Se uită iarăși la Adnana, cum stătea, udă, cu pumnul pe inimă, se gândi la viața ei nefericită, îi veni în minte piața frânghierilor într-o zi plină de soare, când se gândea s-o ducă în casa părintească, la Marsilia – și își simți sufletul încărcat de o tristă duioșie. Apoi trase aer în piept, își scutură capul, strânse pumnii și porunci, cu vocea liniștită, dar plină de hotărâre:

— Ridicați toate pânzele! Mergem înainte! Orice ar fi să se întâmple, trebuie să-i ajungem!

Mihu scoase un chiot și își dădu drumul din vârful catargului.

— O să-i ajungem, domnule, să n-ai nici o grijă! Oamenii se repeziră să îndeplinească poruncile căpitanului.

— Ridicați tot ce se poate chema pânză! continuă acesta, simțind că marinarii îl vor asculta orbește. Puneți căngile în afara bordului și întindeți păturile. Întăriți mai mult catargele și n-aveți grijă, că n-au să se rupă. Mitrofan, ia-o două carturi mai la stânga!

— Unde vrei să mergi? sări kir Iani.

— Dac-o fi nevoie, până la Alexandria, sau chiar și mai departe…

— La Alexandria! Cine ți-a dat voie? Asta-i corabia mea, piratule!

Echipajul alerga pe punte, cu pânze și parâme.

— Băieți! strigă Anton Lupan. Aveți încredere în voi și-o să-i ajungem. E drept că ei au o corabie mai bună, dar asta nu înseamnă totul! Orice marinar poate să greșească – de ce n-ar greși și dânșii? Noi însă nu trebuie să săvârșim nici o greșeală, dar nici una, înțelegeți, asta e singura noastră scăpare!

Adnana, care se cățărase în vârful catargului de la pupa, ca să întindă o pânză nouă, pe o vergă făcută la iuțeală, coborî îmbujorată și se apropie de el, lipăind cu picioarele goale pe punte.

— O să-i ajungem, sunt sigură! zise, apucându-i mâna și uitându-se în ochii lui cu o privire arzătoare.

— Da, răspunse Anton Lupan, clipind sub această privire. O să-i ajungem! Corabia e prăpădită, dar echipajul prețuiește cât zece corăbii!

Fata își scutură capul:

— Echipajul n-ar fi nimic. O să-i ajungem, fiindcă… fiindcă dumneata ești un om puternic!

Apoi tăcu deodată, parcă speriată de propriile ei vorbe. Un val năvăli pe punte și se prăbuși între dânșii, îndepărtându-i. Adnana mai rămase o clipă cu mâna întinsă…

La orizont se ridicau nori negri, care curând acoperiră soarele abia răsărit din valuri – și marea se învălui în umbre. *Penelopa* își afundă prova în apă, scârțâind din toate legăturile ei ostenite; catargele, arcuite, trosneau gata să se rupă și sarturile întinse vibrau pe toate tonurile, împletindu-și sunetele cu mugetul înfricoșător al mării…

* * *

Dar în timp ce *Penelopa* naviga astfel, în timp ce Mihu și Adnana se urcau pe rând în vârful catargului, ca să cerceteze marea, în timp ce oamenii obosiți picoteau în picioare, fiindcă pe bord nu mai era un singur colțișor uscat unde s-ar fi putut întinde la odihnă, în timp ce Haig își frângea mâinile, ascuns în cabina echipajului, îngrozit de o nouă întâlnire cu pirații, în timp ce Negrilă lătra furios, scuturându-și blana ori de câte ori un nou val i se prăbușea în spinare, în timp ce Anton Lupan stătea la prova, neclintit, cu ochii ațintiți înainte, cu pumnii și cu dinții strânși, ca și când prin încordarea lui ar fi vrut să transmită o forță mai mare corăbiei, în sfârșit, în timp ce kir Iani alerga pe punte, molfăindu-și furios trabucul stins, zgâindu-se de jur împrejur în nădejdea că s-ar ivi vreun vapor care să-i aducă scăparea – în timp ce se întâmplau toate acestea, oare ce făcea Ismail, bucătarul?

Apoi, ce să facă? Dormea sforăind pe covorul de Brussa, visând la dulcea și gingașa lui Laleli, rămasă într-o mahala a Stambulului.

— Efendi Ismail! îl striga Agop, din când în când, trăgându-l de un picior.

— Lasă-mă să dorm, mai avem până la Alexandria! răspundea bucătarul, deschizând numai un ochi.

Și iar se apuca de sforăit.

Agop nu știa cum trece timpul, fiindcă o ducea din leșin în leșin. Își dădea seama numai că se luminase de ziuă, că marea se burzuluia și că pirații benchetuiau, deși după unele mormăieli nu păreau mulțumiți; în cabina căpitanului se auzeau dopurile pocnind – se vede că Spânu, care simțea nemulțumirea lor îi îmbuna cu vin, lăsând răfuiala pentru mai târziu, când o fi momentul mai bun.

Așa se scurse o zi – și când lumina care răzbea prin tendă și printre scândurile bocaportului se șterse, vestind al doilea amurg, în sfârșit Ismail se trezi.

— Măi, Agop, dă-mi ceva să mănânc! zise, căscând. Armeanul nu băgă de seamă că bucătarul încetase a-l mai domni; parcă de asta-i ardea lui acum?

— De unde să-ți dau, efendi Ismail, că și pe mine mă chinuie foamea, de mult!

Ismail își pipăi cucuiul, în clipa când alături se auzea un alt dop pocnind.

— Asta-i Cotnar, măi Agop, știi?! Grozav o să se supere căpitanul când o vedea c-au dat iama în sticlele lui!

— De asta-i vorba acum, efendi Ismail? Mai bine ne-am gândi cum să-i îmbunăm, să se poarte mai blând, să nu ne spânzure, să nu ne jupoaie de vii!

— Ba eu mai întâi vreau să mănânc!

Zicând acestea, Ismail începu să bată cu pumnul în bocaport, de-ai fi zis că o să-l spargă și altceva nimic.

— Ce vrei? întrebă un glas rău, de sus. Încă n-ați murit?

— Nu; când o fi să murim, îți spun. Acu’ fă bine și dă-mi ceva să mănânc. Vezi, ai grijă și de-o sticlă cu vin!

Omul de sus lovi cu piciorul în bocaport și înjură urât.

— Vezi, l-ai supărat! se văicări Agop. Acu’ dacă vine și bagă iataganul în noi?

— Nu vreți să-mi dați? zise bucătarul după un timp. Bine, atunci am să-mi iau singur!

Apoi prinse să se foiască pe întuneric, răvășind calabalâcul lui Agop, și așa destul de răvășit.

— Ce faci, efendi Ismail? întrebă armeanul, auzind un fel de chițcăit ciudat.

În scândurăria barăcii de la Sulina, aruncată peste cheresteaua care trebuia dusă la Pireu, turcul găsi un piron ascuțit și acum îl hâțâna în toate părțile, cu o încăpățânare de catâr; peste vreun sfert de ceas de trudă, Ismail era ca pironul în mâini, gâfâind mulțumit.

În cabina căpitanului se pornise iarăși chiolhan. Bucătarul se apropie de perete, îl pipăi până găsi un loc potrivit și, după ce trase cu urechea dincolo, unde se auzeau dopurile sticlelor pocnind, se apucă să sfredelească scândura, răbdător și grijuliu.

— O să te audă, efendi Ismail! gemu Agop. Într-adevăr, nu trecu multă vreme și dincolo, un om întrebă mirat:

— Ce dracu', or fi șobolani pe corabia asta? Că doar nu-i încărcată cu grâu!

O dată cu aceste vorbe, dădu un pumn în perete – și râcâitul conteni.

— Ale dracului vietăți! mai zise omul de dincolo, altceva neputând face nimic.

După un timp, râcâitul începu din nou, mai încet, mai sfios, până ce în vârful pironului se ivi un fir de lumină, ca o gămălie de chibrit. Ismail își lipi ochiul de scândură și privi. La început nu putu să vadă decât o bucată de slănină și o sticlă de vin, puse pe masă, drept în fața lui… Fie și slănină, ducă-se naibii Coranul, că doar n-o să mori de foame, dacă n-ai berbec fript!

Două adevăruri simple trebuiesc spuse acum: întâi, că o bucată de slănină nu astâmpără foamea numai cât o privești, și al doilea, dacă slănina asta e groasă de trei degete, nu o poți face să treacă printr-o bortă cât o gămălie de chibrit. Desigur că aceste adevăruri le știa și Ismail. Atunci, de ce se mai ostenise atât?

Ei, iată, pentru început el nu voise decât să poată privi dincolo, căci, pentru a ajunge la slănină, avea un alt drum. De când există vameși în lume, există și tainițe pe corăbii. Chiar căpitanul cel mai cinstit își are ascunzătorile lui, pe care nu le poate dibui nimeni, fiindcă o corabie nu e făcută din linii drepte, ca o casă de locuit. Aici, sub fiecare scândură se ascunde un ungher tainic, un colțișor nebănuit – și nu e marinar acela care pleacă la drum fără să știe cu de-amănuntul toate chichițele corăbiei lui.

În cabina căpitanului, pe care am descris-o la început, dacă ne mai amintim, se afla câte un pat, în fiecare bord, iar între picioarele paturilor și

peretele dinspre hambar, câte un dulap, unul pentru haine, altul pentru felurite întrebuințări. Locul rămas liber între aceste două dulapuri era ocupat de o masă lungă, pe care se afla acum slănina și sticla de vin. Iată tot ce putea să vadă ochiul unui străin, și altceva n-ar fi bănuit.

Dar dacă s-ar fi gândit că pereții cabinei, făcuți din panouri de lemn vopsit frumos în alb, erau verticali, pe câtă vreme bordajul corăbiei urma linia arcuită a coastelor, ar fi fost firesc să se întrebe ce se ascundea în spatele acestor pereți. Astea însă sunt întrebări pe care ți le pui când ai timp de prisos, sau atunci când creierul ți-e înfierbântat de cine știe ce bănuieli.

După ce găsiseră sipetele lui Agop și sticlele de Cotnar, puse cu grijă de către paharnicul Ieremia într-un loc pe care dumnealui unul, bucătarul Ismail, dornic de vin, fără să fie bețiv, nu-l putuse dibui cu toate că se trudise destul, pirații socotiseră că nu mai aveau nimic de descoperit.

Dar, dacă nu găsise vinul, în schimb Ismail cunoștea alte taine, de pe vremea când corabia se repara la Sulina și când el, împreună cu Gherasim, își făcuseră anumite chibzuieli, în vederea cine știe căror nevoi de mai târziu.

După ce mai râcâi puțin cu pironul, ca să-și poată arunca ochiul peste toată cabina, bucătarul se târî până într-un colț al hambarului, răsuci două cârlige, ascunse cu iscusință – și nu mai trebui decât să împingă ușor scândura, ca să-și facă loc între bordaj și panoul dincolo de care se afla patul căpitanului.

Tocmai atunci pirații urcau scările tropăind, desigur ca să coboare o parte din pânze, cum se obișnuiește pe orice corabie în timpul nopții, mai ales pe un vânt tare, ca acuma.

Ismail trase cu urechea, se încredință că în cabină nu mai era nimeni, apoi răsuci alte două cârlige și panoul de scândură subțire, ușor ca fulgul, era în mâinile sale, descoperind vederea asupra mesei pe care se afla sticla de vin și slănina.

— Efendi Ismail! șopti Agop din magazie, tremurând ca o velă pe furtună. Să nu te prindă! Ne spânzură pe amândoi, fie-ți milă!

Bucătarul întinse mâna, care se lungi din cale-afară, prin cine știe ce ciudată însușire, înșfăcă lucrurile de pe masă, nu lăsă nebăgat în seamă nici un pesmete uscat ca lemnul, dar fără de care slănina n-ar fi făcut nici două parale, puse panoul la loc, răsuci cârligele și se întoarse în magazie, întocmai ca la venire.

Curând după aceea, Spânu coborî în cabină și începu să înjure:

— Mă, ticăloșilor, care mi-ați furat slănina și vinul?

— Acum o să ne spânzure! se văicări Agop, scuturat de suspine.

Ismail înfuleca din slănină, ca și când n-ar fi existat Coran pe lume, fără să-i pese de văicăreala armeanului și de înjurăturile lui Spânu. Păcat că își pierduse luleaua! La sfârșitul unei mese ca asta se cuvenea și un pic din aroma, din balsamul tutunului!

— Bre, Agop, grăi turcul, după ce-și puse pântecele la cale, deșertând peste slănină și vinul, ia și tu o înghițitură, dar vezi să nu te apuce sughițul, că s-a zis cu tine. Eu acu' mă mai culc o leacă. Ai grijă să mă scoli mâine seară, să mai fac rost de ale gurii.

Și iar începură sforăiturile, și iar începu chinul armeanului. Socoteala asta ținu toată noaptea și a doua zi, până căzu amurgul.

Când se trezi Ismail, alături în cabină era mare gălăgie.

— Mâine dimineață o să fim prin dreptul Stampaliei, spunea unul. Trebuie să ne oprim, să luăm provizii.

Bucătarul își ciuli urechile; știa că Stampalia era o insulă tocmai în marginea de sud a arhipelagului; deci, iată că izbutise să „facă punctul”, neostenindu-se cu măsurătorile!

— Mută-ți gândul! se împotrivi Spânu, răspunzând celui care vorbise mai înainte. Ce, de asta ne arde nouă?

— Păi mai avem numai zece pesmeți și vreo două ocale de slănină. Cum o s-o ducem până la capul drumului?

Ismail își lipi ochiul de perete și privi în cabină; pe masă nu se mai vedea nimic de-ale gurii.

— Răbdați! strigă Spânu, mângâindu-și cuțitul. Câte un pesmete de fiecare! Asta-i tot, ajungă-vă!

— Și slănina? întrebă unul din pirați, înghițind în sec și lingându-și buzele.

— O țiu la mine sub pernă; o să vă dau în fiecare zi câte o felie. Hai, acum cărați-vă, mâncăilor!

Pirații urcară scările, bombănind cu ciudă, mărită fiindu-le vechea nemulțumire. Rămas singur, Spânu scoase slănina, își tăie o halcă de vreo șase degete, puse un pesmet în apă, să se înmoaie, apoi începu să-nfulece, aruncând priviri spre ușă. După ce-și sfârși cina, îndesă restul de slănină sub pernă, îi strigă ceva omului de la cârmă, apoi făcu lampa mică, se trânti pe pat, fără să lase cuțitul din mână, și începu să sforăie.

Bucătarul se scarpină în cap, ocolind cu grijă cucuiul.

— Bre Agop, zise, muncit de gânduri, așa nu mai merge; dacă și ei trebuie să postească, atunci de noi nici vorbă nu mai poate să fie: o să murim de foame.

— Ce ai de gând, efendi Ismail? întrebă armeanul cu teamă, simțind în glasul lui o ciudată pornire.

— Asta o să vezi îndată; tu ai grijă numai să-ți ții gura!

Cu aceste vorbe, bucătarul desprinse scândura din colțul hambarului, se strecură în despărțitură, ascultă o vreme sforăitul lui Spânu, apoi scoase panoul și își vârî capul în cabină. Slănina era colea, sub pernă; dacă ar fi întins mâna… Dar nu, acum sosise timpul pentru altfel de ispravă, nu mai mergea să tot șterpelească dintr-o biată bucată de slănină!

Ismail se pipăi la brâu, scoase linguroiul, se aplecă deasupra patului, ridică brațul – și lovi din toate puterile. Capul lui Spânu pocni ca o sticlă desfundată; piratul deschise ochii, îi dădu peste cap și rămase moale, înainte de a putea scoate un singur crâcnet.

— Ce faci, căpitane? strigă omul de la cârmă, auzind pocnetul. Bei de unul singur? Ziceai că nu mai e nici o sticlă!

În hambar, Agop, pe care îl mânase necuratul să se uite pe găurică, scoase doar un geamăt și își pierdu simțirile.

În acest timp, Ismail nu stătea de pomană: sări în cabină, îi scoase giubeaua lui Spânu, și-o puse pe dânsul, la fel făcu și cu turbanul, înfundă gura piratului cu o cârpă, apoi îl legă zdravăn, și-l lăsă țeapăn în fundul patului.

— Ei, așa mai merge! zise cârmaciul, văzându-l pe căpitan că iese pe tambuchi, cu o sticlă în mână. Credeam c-ai să bei singur. Hai, vino mai repede, că mi s-a uscat gâtlejul!

Cel pe care-l lua drept Spânu, zăbovi o clipă cu spatele la el, în capul scărilor, încercând să învingă bezna cu privirile. Era o noapte neagră ca fundul ceaunului; marea în jur mugea frământată și corabia se lupta cu valurile, sforăind și ridicându-și pupa în aer, ca un cal nărăvaș, care tot vrea să dea cu picioarele.

Deodată Ismail tresări, cât pe ce să scape din mână și sticla și linguroiul: de cruceta arborelui mare atârna o formă omenească legănându-se în întuneric…

— Hai, căpitane, ce-ai înțepenit acolo? zise omul de la cârmă, dornic să-și ude gâtlejul.

Bucătarul simți sudoarea scăldându-i tot trupul. Așadar, când era vorba de ștreang, Spânu știa să-și țină făgăduielile! Omul de sus nu putea să fie decât grecul acela firav, care-și trădase stăpânul.

— Dar hai, căpitane, odată! stărui piratul de la cârmă. Ismail își potoli bătăile inimii, se întoarse spre el și-l atinse în creștet cu linguroiul.

— Aha, desfundați mereu la sticle! strigă omul de veghe, de la prova. Păi ce, ați uitat de mine?

Zicând acestea, porni încoace, nerăbdător să guste vinul. Dar nu apucă să se întrebe cum naiba se îmbătase cârmaciul așa repede, de zăcea pe punte, când se pomeni cu linguroiul în frunte și nu avu timp decât să scoată un geamăt, pe care nu-l auzi nimeni.

Până una alta, Ismail îi lăsă pe amândoi așa, cum căzuseră în nesimțire, legă cârma cât putu mai bine și alergă la tambuchiul de la prova, pe care îl închise cu zăvorul. Ultimii doi pirați, căci al treilea atârna de crucetă, erau astfel puși bine în cabină și nu mai puteau ieși decât dacă ar fi avut asupra lor măcar un topor, să spargă zăvorul.

Speranța se lupta, gemând, cu valurile, bâjbâind în noaptea de smoală, fără cârmaci și om de veghe. În vreme ce desfăcea bocaportul, Ismail zări un far în dreapta, dar n-avu când să se gândească ce colț de pământ, ce insulă se află acolo.

— Hai afară, Agop, c-am închiriat altora hambarul! Armeanul se ridică anevoie, tremurându-i și trupul și inima.

— Dumneata ești, efendi Ismail? Ai scăpat fără să te spânzure?

— Vino-ncoa' și pune mâna! îl zori bucătarul, în loc să-i răspundă.

În câteva minute, cei doi pirați de la cârmă, împreună cu Spânu, pe care îl scoaseră cu greu din cabină, zăceau înăuntrul magaziei.

Abia acum zări Agop umbra care se legăna de crucetă, la jumătatea catargului.

— Ce-i acolo? întrebă, ducându-și mâna la inimă.

— Un pirat, nu te teme: l-a spânzurat Spânu ca s-avem noi mai puțin de lucru.

Armeanul își pipăi grumazul, gata să-l apuce leșinul.

— Efendi Ismail, ești sigur că nu m-a spânzurat pe mine? Parcă simt un ștreang în jurul gâtului.

Drept răspuns, bucătarul coborî în cabină, luă slănina și pesmeții de sub perna lui Spânu, se așeză la cârmă și începu să-mbuce dumicați cât pumnul; dacă te-ai spurcat o dată, ducă-se naibii Coranul!

În stânga, unde era răsăritul, parcă încerca să se reverse o slabă lumină.

— Acum ce facem? întrebă armeanul, foindu-se pe lângă cârmă.

— Întâi mâncăm, pe urmă așteptăm să se facă ziuă…

— Dar unde mergem? Știi drumul?

Ismail ridică din umeri:

— De, bre Agop, după valurile astea aș zice că am ieșit în Mediterană; mai departe, Allah cu mila!

Farul pe care îl văzuse adineaurea rămăsese în urmă, iar în față nu se mai vedea nici unul.

— Și dacă ne rătăcim? stărui armeanul. Dacă ne prinde furtuna?

Bucătarul ridică nasul și adulmecă în aer. Furtună? Până una alta, vântul se mai potolise, ba chiar părea că îl cuprinde lenea, deși pe mare se fugăreau încă valuri lungi cât lățimea Bosforului. Dar sub această liniște înșelătoare, Ismail simțea mocnind forțe ascunse. Ceasul arăta trei dinspre ziuă și ar fi trebuit să fie lumină; cu toate astea, marea rămânea întunecată, iar orizontul se chinuia sub nori negri, care pândeau răsăritul soarelui să-i sugrume.

— De, furtună s-ar putea să fie! zise bucătarul, fără să-și ascundă teama.

Peste un ceas, când în sfârșit începu să se facă lumină, vântul se prefăcuse într-o briză moartă, care se legăna în pupa *Speranței,* ca o trenă mâncată de molii, bâjbâind printre valuri, nehotărându-se să-și aleagă drumul. Dar dacă cineva ar fi privit barometrul, ar fi văzut că în această oră acul lui coborâse cu vreo patru linii și părea hotărât să înghită tot cadranul.

Acum, că se luminase, piratul spânzurat de crucetă se vedea limpede, cu ochii holbați și cu limba scoasă, legănându-și picioarele deasupra punții, ca și când ar fi vrut să-și facă vânt în capul călătorilor.

— Efendi Ismail, ce facem cu el, că parcă se uită la mine?!

Ismail se scărpină în creștet; nu că-i era de spaima armeanului, dar acum, vara, cum era să țină un mort pe punte, mai mult de două zile?

— Stai tu la cârmă, și când ți-oi striga, învârtește-o la dreapta, zise, luând o hotărâre. Eu mă urc pe catarg, să-i tai ștreangul.

— Ce-are de-a face ștreangul cu cârma?

— Cine nu știe, așteaptă să vadă! răspunse Ismail, cu înțelepciune.

Zicând acestea, se cațără pe grijele, încalecă pe crucetă și se târî spre locul de unde atârna frânghia.

— Pune cârma la dreapta! porunci, pregătindu-și cuțitul.

Agop îi îndeplini porunca, bâțâind ca de friguri – și *Speranța* se roti ascultătoare, până ce se așeză de-a lungul valurilor; tangajul de până atunci se prefăcu în ruliu, și spânzuratul, în loc să se legene de-a lungul punții, începu s-o ia de-a latul, Ismail pândi clipa prielnică și reteză ștreangul, dintr-o lovitură, tocmai când, în legănarea lui, mortul atârna deasupra valurilor.

— Păzea, să nu te stropească! îi strigă armeanului. Acesta își acoperi ochii cu palmele, chircindu-se deasupra cârmei, ca și cum s-ar fi așteptat ca piratul să-i cadă în creștet. Nu se auzi decât o plescăitură – și pe urmă se făcu liniște.

Ismail dădu să coboare, când deodată se opri, cu ochii în urmă.

— Vine o corabie! strigă, cuprins de bucurie. Auzi, bre, Agop? O corabie cu două catarge. Acum o să căpătăm și demâncare, o să aflăm și drumul! Am scăpat de orice grijă! Ia coboară în cabina căpitanului și vezi că mai este un ochean acolo.

— Dar n-o fi rămas vreun pirat ascuns pe sub paturi?

— Și ce, ți-e frică să te iei cu el la trântă? răspunse bucătarul, pus pe glumă.

Deși vântul aproape murise, corabia din urmă se apropia așa de repede, de parc-o mânau duhurile. Dincolo de ea se ridicau nori negri și marea, care aici se albăstrise, părea vânătă și învolburată, răscolită de cine știe ce diavoli ascunși în adâncuri. Pânzele *Speranței* începură să fluture, neliniștite, așa, fără nici o pricină.

„Ce-o mai fi și asta?” se întrebă bucătarul, mirat de iuțeala corăbiei străine.

Apoi deodată își dădu seama că se pornise furtuna, pornise de undeva, din Egee, se furișase cenușie printre insule, se răsfirase peste Mediterană, și-acum se apropia vijelioasă, ridicând pe sus corabia străină.

„Ăștia-s nebuni, sau n-au întâlnit niciodată o furtună!” își zise, văzând că marinarii necunoscuți veneau cu toată velatura, ca și când ar fi fost hotărâți să nimerească de-a dreptul pe gurile iadului.

Armeanul urcă scările, mai înzdrăvenit, cu ocheanul în mână.

— Bre Agop, hai să coborâm pânzele, că nu-i a bună. Rămânem numai cu focul și cu trinca, altminteri…

Aici, Agop, care se uita cu ocheanul în urmă, ca unul dornic să vadă o clipă mai devreme de unde-i venea scăparea, scoase un strigăt de spaimă:

— Corabie de pirați!… Efendi Ismail, ai milă, ascunde-mă undeva să nu mă prindă!

Bucătarul îi smulse ocheanul din mână, privi corabia de care nu-i mai despărțea nici jumătate de milă – și simți puținul păr din creștet făcându-i-se măciucă deasupra cucuiului. Pe catargul din față se vedea fluturând steagul negru al piraților, cu capul de mort și cu cele două ciolane hâde, semnul morții fără mântuire. La prova parcă se și zăreau câțiva oameni, aplecați peste parapet, cu puștile, gata să înceapă măcelul. Măcar dac-ar fi fost din cei cu iatagane! Cu pușca lui și cu încă un pistol, pe care-l știa în cabina căpitanului, poate ar fi izbutit să-i țină departe. Dar așa? Hotărât că nu mai era nici o scăpare!

— Unde mă ascunzi, efendi Ismail, unde mă ascunzi, fie-ți milă de mine! se văicărea armeanul, frângându-și mâinile.

În clipa aceea, furtuna se năpusti în pânze, mugind, și *Speranța* își înfipse bompresul în apă, sfârtecând valurile, ca un rinocer fugărit de flăcări în jungla incendiată.

La prima rafală, corabia piraților rămase cu o sută de pași în urmă.

Ismail puse mâna pe cârmă și scoase un strigăt de bucurie. Acum nu-i mai păsa de furtună, nu-i mai era teamă că vântul ar putea sfâșia pânzele, ar putea rupe catargele. Cu fiecare rafală care făcea să geamă corabia, să șuiere sarturile, pirații rămâneau mai departe, înconjurați de neguri și acoperiți de spumă, până ce nu se mai văzură decât pânzele, gata să zboare fâșii, risipite în toate vânturile.

— Bre Agop! strigă, încleștat pe cârmă. Țin-te zdravăn, să nu te prindă leșinul, c-am mântuit cu pirații. Acum rămâne să ne luptăm cu furtuna!

În urmă, la orizont, se vedeau fulgere, dar nu se auzeau tunetele, fiindcă însăși marea, de la un cap până la altul, era numai tunet. Valurile creșteau cât munții și *Speranța* se ridica pe creste gemând din vârful catargelor până la chilă, ca apoi să se prăbușească în prăpăstii înspumate, de unde ai fi zis că nici o putere n-o s-o mai ridice. Dar iată, un nou munte se ivea în față, o nouă creastă aibă, parcă bântuită de viscol – și bompresul, înfipt în inima iadului, se scutura de diavoli, nădăjduind să găsească sus îngeri. Numai că îngerii fugiseră până la unul, cu aripile jumulite de furtună, și pe toată întinderea mării, alt stăpân nu era decât Belzebuth cu oștile sale.

— Ce ne facem, efendi Ismail, ce ne facem, că nu mai e scăpare! gemea armeanul, căzut în brânci pe punte, alături de cârmă.

Totul în jur era negură, vuiet, muget, trosnet și deznădejde. Numai Ismail, cu mâinile înțepenite pe cavile, părea că nu ține seama de încrânceneala uraganului. Nu navigase niciodată cu *Speranța* pe furtună, dar nici nu-și închipuise că o corabie ar putea să răstoarne munți de apă, fără ca măcar un strop să cadă pe punte. Din când în când își arunca ochii în urmă; corabia piraților se vedea tot mai departe, tot mai hărțuită, numai că afurisiții nu coborau nici o pânză și își continuau drumul, pesemne hotărâți să-și pună capăt zilelor.

Goeleta goni toată ziua – goni „cu furtuna”, cum zic marinarii – fiindcă altceva n-ar fi putut să facă nici un căpitan și nici un echipaj din lume. A încerca să schimbe drumul, ar fi fost o nebunie – și apoi, Ismail nici nu știa la ce-ar fi făcut una ca asta, de vreme ce habar n-avea de portul unde trebuia să ajungă. Uraganul venea de la nord și el ținea capul către sud, gata să facă înconjurul Pământului, dacă marea n-ar fi avut un capăt sau dacă furtuna nu s-ar fi potolit niciodată. Seara, din corabia piraților nu se mai vedea nici urmă.

— Scoală de-acolo, bre Agop, și adă-mi o bucată de slănină! Hai, că nu mai e nici un pirat pe aproape.

Armeanul coborî scările de-a bușilea și se întoarse în același chip, chinuit de grețuri și dureri în pântece, spre mulțumirea lui Ismail, care nu se mai vedea nevoit să împartă pe din două bruma de slănină și de băutură.

Peste noapte, acul barometrului, care scăzuse necontenit, se opri, și uraganul, fără să se domolească, nu crescu mai mult. Bucătarul stătea la cârmă, fără să se gândească la nimic, fără să numere munții de apă străbătuți, fără să audă marea mugind, strângând cavilele timonei în mâini, cu nepăsarea încleștată cu care strângi grumazul unui vrăjmaș răpus.

Furtuna ținu și a doua zi, sub cerul cenușiu și greu, ca un clopot de plumb. Din zori până la apus nu se văzu nici o corabie, nici un vapor, nici măcar o dâră de fum. Corăbiile și vapoarele stăteau cuminți prin porturi, iar pirații desigur se înecaseră de mult, căci nici cea mai iscusită mână n-ar fi putut să-i întoarcă din drum, să-i ducă undeva la adăpost și să-i lase înjurând că le scăpase prada din mâini.

Peste noapte, furtuna se potoli, în sfârșit, iar în zori, când soarele răsări pe cerul limpede, cum nu te-ai mai fi așteptat să-l vezi nicicând, în fața *Speranței* se ridică din valuri o nesfârșită coastă de nisip arămiu.

Ismail privi prin ochean țărmul pustiu. Undeva, spre apus, se vedea un pâlc de palmieri, legănându-și umbrele verzi sub ultimele adieri de vânt, ca

și cum le-ar fi urat corăbierilor bun venit.

— Bre Agop, să zici că n-ai noroc! strigă cârmaciul, râzând. Ai plătit până la Pireu și uite că te-am adus în Africa, fir-ai tu să fii!

Apoi, până la țărm nemaifiind mult, aruncă ancora, coborî pânzele, le strânse pe ghiuri, se încredință că hambarul era bine închis, încercă încă o dată zăvorul tambuchiului, întinse o tendă lângă catargul mic, ca să aibă umbră la somn, și se întinse pe punte, cu mâinile sub căpătâi. Păcat că n-avea luleaua să pufăie puțin înainte de a adormi!

— Până mâine dimineață să nu mă scoli, că altfel te dau la rechini! îi porunci lui Agop.

— Sunt rechini pe-aici? întrebă armeanul, uitându-se speriat în jur.

— Cu duiumul! Așa că, ai grijă cum te miști! Pregătindu-se de culcare, bucătarul își scoase mai întâi îmbrăcămintea lui Spânu, că era mare căldură – și atunci simți în buzunarul dinăuntrul giubelei o hârtie foșnind. Deși pica de somn, curiozitatea îl împinse să vadă ce-o fi. Deci scoase hârtia, care părea o scrisoare umplută cu slove grecești de mâna stângace a unui om nedeprins la scris, căscă și se întinse pe punte, citind:

„Căpitane, să te țină tartorul sănătos și să te văd în curând venind, că se împlinește anul de când n-ai mai fost pe la noi. Fiindcă Selim pleacă în Arhipelag, cu porunca pe care o știi, îți trimit vești de la Musarah, ca să fii liniștit…”

Aici Ismail se opri, ostenit. Ce naiba era numele ăsta, Musarah, că parcă auzise de el? Să fi fost nume fie om, de oraș, sau poate un golf – tii! – cum de nu-și putea aminti?… Dar la urma urmelor, ce-l privea pe el scrisoarea piratului, mai cu seamă că somnul îi apăsa în creștet ca un turban de plumb?

Pe jumătate toropit, turcul dădu să împăturească hârtia și s-o pună la loc; în clipa aceea, un ochi îi mai alunecă în treacăt asupra ei, și el tresări.

„Corabia e gata de două luni, căpitane – scria în acel loc – și nu așteptăm decât porunca încotro să pornim…”

Ismail se ridică într-un cot, de data asta cu amândoi ochii deschiși vii, să zici că-i pierise orice urmă de somn, din cot se săltă într-o rână, tot citind, din ce în ce mai aprins, până ce sări în picioare și începu să strige, parcă ieșit din minți:

— Măi Agop, tu știi ce-am găsit?… Tot Coranul nu face cât un rând de-aici!… Allah, Allah, fii înțelegător și-am să mă pocăiesc dacă am greșit!… Măi Agop, ce-o să se bucure căpitanul când o auzi!…

Nespus de tulburat și de fericit, bucătarul *Speranței* coborî în cabina de la pupa, ascunse scrisoarea sub cărțile lui Anton Lupan, pe un raft, socotindu-l drept locul cel mai ferit, apoi ieși pe punte și încă o vreme umblă de colo până colo, bălăbănind din mâini, râzând, oprindu-se uneori în fața lui Agop și zgâlțâindu-l, încât acestuia i se părea că turcul a înnebunit.

— Măi Agop, grozav o să se bucure căpitanul! O să aibă de ce să-i mulțumească lui Ismail!

Dar osteneala care se adunase în trupul lui în atâtea zile de zbucium, îi înfrânse bucuria după un timp și bucătarul, lăsându-se pe punte în locul pregătit dinainte, umbrit, se prăvăli în somn, ca într-o prăpastie fără fund, cât miile de valuri întâlnite în drum, puse unul peste altul, parte spre iad, parte spre cer, că altfel, numai cerul sau numai iadul nu le-ar fi încăput.

Se știe că spaima face să-ți pierzi și foamea, și somnul și orice alte dorinți ale trupului și ale inimii. Dar vine o clipă când, încercat peste măsură, trupul își cere drepturile lui, și atunci, dacă nu-i dormit de patru zile, omul cel mai fricos din lume nu-și mai poate înfrânge somnul, chiar dacă simte în jur o mie de primejdii și o sută de rechini.

Ce atâta vorbă? Marea era liniștită, vântul se dusese în pustiul Libiei, soarele începea să dogorească, și pirații nemâncați și nebăuți toropeau în cabina de la prova și în magazie, dacă nu chiar muriseră între timp. O jumătate de oră după ce Ismail adormise, pe Agop îl cuprinse somnul și căzu lat pe punte, uitându-și și avutul, și toate primejdiile.

Pe la ceasul prânzului, când soarele îi ajunse în creștet, făcând să-i fiarbă creierul, armeanul se trezi, sări în picioare și rămase trăsnit: corabia piraților, parcă ieșită din adânc, era în fața lui, la câteva sute de pași, și se apropia încet, împinsă de ultimele adieri ale vântului.

— Efendi Ismail!

— Ce-i, Agop, ți s-a făcut de rechini?

— Efendi Ismail, pirații!

Bucătarul se ridică într-un cot, frecându-se la ochi.

— Bre, tu ai năluciri!

Dar în clipa aceea văzu corabia cu capul de mort pe catarg – și înlemni.

— Să coborâm barca și să fugim la țărm! zise armeanul, dârdâind.

— Prea târziu! Acum nu mai putem decât să luptăm și să murim!

— De ce să luptăm, efendi Ismail? Dumneata ești singur, iar ei îs mulți. Să le cerem îndurare, le dau jumătate din avutul meu – numai să ne lase vii.

Ismail nu-l asculta; luă pușca de jos, că o ținea totdeauna cu ei, se duse la prova și se piti după parapet, uitându-se pe deasupra numai cu un ochi, în așteptarea clipei când să tragă primul foc, bine țintit.

Corabia piraților se apropia încet, încărcată cu fel de fel de pânze, întinse iscusit în fiecare loc unde putea fi prinsă o adiere de vânt. Bucătarul rămase cu gura căscată, minunându-se de această dibăcie, uitând că avea în față vrăjmașii cel mai de temut. Dar când pirații ajunseră la vreo sută de pași, începu să clipească din ochi, crezând că totul este vis.

— Asta-i *Penelopa!* strigă, uitând să mai stea pitit. Chiar dacă ar mai fi încă o *Penelopă* în Arhipelag, asta-i cea pe care am pictat-o eu!… Ia te uită; kir Iani s-a apucat de drăcii!

În clipa aceea, pe puntea *Penelopei* câțiva oameni se ridicară în picioare, cu puștile în mâini. Ismail auzi o împușcătură și glonțul îi piui pe la urechi. Agop gemu în spatele lui, după care se prăbuși.

— Predați-vă! izbucni un glas, tunând. Haide, toată lumea mâinile sus, cât nu e prea târziu!

„Dar ăsta-i căpitanul nostru!” își zise bucătarul, fără să mai priceapă nimic.

Și începu să facă semne prietenești din mâini.

Câteva clipe mai târziu, cele două corăbii erau alături, bord la bord, și noii veniți îl înconjurară pe Ismail, care de care mai nedumerit.

— Unde-i Spânu? întrebă Anton Lupan, uitându-se în jur.

Bucătarul arătă spre hambar.

— Estem aici, dar poate am murit, că n-am mâncat ioc, răspunse, revenind la graiul ghiaur. Suntem toți cinci aici, unul am spânzurat Spânu – eu am dat în mare, bâldâbâc!

— Bine, păgânule – sări Gherasim, neștiind dacă să-l îmbrățișeze sau să-l ia în pumni – atunci de ce-ai fugit când ne-ai văzut?

— Eu nu de voi fugeam, fugeam de asta care este sus! răspunse bucătarul, arătând steagul cu cap de mort, care în lipsa vântului atârna pleoștit pe catarg.

Oamenii întoarseră capul și rămaseră încremeniți.

— Steagul piraților! se auzi un glas bâiguind.

— Cine l-a ridicat? întrebă Anton Lupan crezând că-și iese din minți.

Kir Iani, care rămăsese pe puntea celeilalte corăbii, se îmbujoră așa de tare, că până și țepii din obraz i se făcură roșii.

Anton Lupan se repezi la el și-l înghesui în parapet.

— Ce-a fost asta, căpitan Iani? Ești bun să ne spui?

— Da, eu l-am ridicat! mărturisi căpitanul *Penelopei*, neștiind dacă să-l înfrunte sau să se facă mic.

— Și poți să mă lămurești ce-ai urmărit?

— Urmăream să ne vadă vreun vapor de război și să ne captureze, ca să scap de voi.

Ajungând aici, din moale, kir Iani se făcu bățos:

— Că eu aveam treabă la Pireu, nu în Africa! De ce mi-ați răpit corabia, piraților?

Echipajele celor două corăbii începură să râdă în hohote; ai fi zis că râdea și Negrilă, cum sărea vesel de pe o punte pe alta. Numai Adnana, care nu înțelegea toate vorbele, clipea din genele-i lungi, uitându-se întrebătoare la el.

Strigătele de veselie îl făcură și pe Agop să deschidă ochii, tocmai în clipa când dincolo, Haig își scotea capul negricios pe gura tambuchiului. Cei doi frați se priviră cu nedumerire, se recunoscură și se repeziră unul la altul.

— Haig, tu să fii oare?

— Agop! Nu te-au spânzurat pirații? Apoi își aruncară priviri bănuitoare.

— N-ai pierdut nimic? întrebă Agop, în șoaptă.

— Numai vreo două covoare: giuvaerurile sunt toate. Tu ai totul cu tine?

— Totul; s-au rătăcit numai niște pietre, dar din cele false; la celelalte, așa neșlefuite, nu se uită nimeni.

Nu semănau de loc cu acea vietate hrăpăreață care face prăpăd în mările din sud, dar ceva în făptura lor amintea, într-un anumit chip, de niște rechini bătrâni.

În timp ce armenii vorbeau astfel, șoptit, Ismail își povestea pățaniile.

— Aveam de gând să ne descotorism de tine, zise Anton Lupan, la urmă. Dar fiindcă te-ai purtat vitejește…

— Asta cine estem? întrebă bucătarul, uitându-se chiorâș la Adnana.

— O fată de ispravă! Dacă n-ar fi fost ea să ne spună gândurile lui Spânu și să luăm drumul Alexandriei, pe la insula Stampalia, poate nu ți-am fi găsit niciodată urma. Ei, dar hai să nu pierdem vremea de pomană. Ai ceva de mâncare, că suntem prăpădiți?

— Voi prăpădeam acum! Eu prăpădeam de mult! Patru zile mâncam slănină, care nu dam voie Coranul.

— Și cum, cambuza e goală?

— Goală ca burta lui Ismail, când veneam ramazan! Anton Lupan privi cu binoclul în zare; spre apus, coasta nisipoasă începea să se înalțe și, departe, între palmierii adormiți sub soare, se vedeau câteva case, albe, albastre și galbene.

— Trebuie să fie satul Bir-Sanjé, aproape de granița libiană. Să așteptăm vântul, pe urmă o să mergem acolo, după ceva demâncare. Ce-ai zice de un berbec fript în spuză, Ismaile?

Bucătarul înghiți în sec, gata să-și mănânce limba, așa nefriptă și fără sare.

— Dar până atunci, să facem ordine pe punte, că ajunge atâta harababură. Kir Iani, din clipa asta îți dau corabia în primire. Te sfătuiesc să nu te mai bizui pe ea multă vreme, că-i putredă ca o buturugă uitată în pădure, dar, dacă vrei să știi, de data asta a mers cu zece mile pe oră. Pentru ocol și pentru întârziere, sper că o să te despăgubească armeanul dumitale!

— Că de al nostru, să n-ai dumneata grijă! adăugă Gherasim, rânjind amarnic.

Cei doi frați se uitară unul la altul și se cocoșară.

Echipajul lui Kir Iani părăsi puntea *Speranței*. Adnana puse piciorul peste parapet, apoi se uită înapoi, șovăitoare.

— Tu rămâi cu noi, o opri Anton Lupan, apucându-i mâna. Ți-am făgăduit să te ducem acasă, la Marsilia.

Ochii fetei se luminară.

— Atunci… Atunci mă duc să-mi iau lucrurile de la monsieur Iani.

Și, proptindu-și o mână în parapet, își aruncă picioarele prin aer, rostogolindu-se zglobie pe puntea vecină.

În acest timp, echipajul *Speranței* deschisese tambuchiul și magazia și-i scosese afară pe cei cinci pirați leșinați de foame.

— Cu ceilalți ce facem, domnule? întrebă Ieremia. Îi lăsăm de prăsilă lui kir Iani?

— Nu; eu zic că-i mai bine să lucrăm cu toptanul. Cărați-i pe toți încoace; altminteri te pomenești că scapă și iar li se înmulțește neamul!

Agop, care găsise vreme să cotrobăie prin cabină, ca să-și adune avuțiile risipite și să închidă capacul cuferelor, urcă scările și se năpusti în magazie. Vederea covoarelor împrăștiate, pe care pirații se tolăniseră cu nerușinare, îi făcea rău la inimă.

— Efendi Agop, întrebă Ismail în limba sultanului, apropiindu-se și arătând covorul de Brussa, cel cu amintirile, ăsta e al dumitale?

Agop nu băgă de seamă că bucătarul îl domnea iarăși.

— E al meu, firește! Auzi întrebare!

— Și de unde îl ai?

— Cum să țiu minte de unde am cumpărat fiecare covor, că nu vezi, sunt multe?!

— Dar cât l-ai plătit, ții minte?

— Mult! Zece lire!

— Efendi Agop, de ce minți? Vrei să te dau pe mâna lui Spânu? Ai plătit numai trei lire!

— Și ce, e treaba dumitale?

— Da, vreau să cumpăr covorul, să-l trimit la Stambul cu kir Iani.

— Poftim! Ți-l vând cu cincisprezece lire! Gherasim, care se afla pe aproape, coborî în magazie, strânse covorul și i-l întinse bucătarului.

— Ține-l, Ismaile! Socoteala o s-o facem la urmă.

— Când la urmă? gâfâi armeanul.

— Ai răbdare, că trebuie să vorbim multe, dar nu-i timpul acuma… Măi băieți, ia dați-le tâlharilor ăstora câte o cană cu apă, altfel se prăpădesc înainte de vreme.

Pirații zăceau pe punte, aproape fără simțire, așa că până una-alta, nu se mai osteniră să-i lege, ci îi lăsară slobozi ca pe niște stârvuri în putrezire.

Mihu se apropie de Ismail, cu o lulea în mână.

— Nene Ismaile, asta e a dumitale? Am găsit-o colea, pe punte!

Bucătarul scoase un strigăt de bucurie:

— Allah-Allah! Mult doream tutunul!

Și după ce își îndesă luleaua, începu să pufăie mulțumit, scoțând fum ca pe coșul vaporului. Să-și regăsească deodată și luleaua și covorul, era mai mult decât ar fi putut aștepta de la Allah orice credincios din lume!

Peste vreo două ore, vântul, care fugise în deșertul Libiei, se arătă înapoi la țărm și încreți apa mării, mirat să vadă cele două nave în locul unde le lăsase, ca și când n-ar fi știut, el a toate făcătorul, spaima și nădejdea oricărui corăbier din lume, că în lipsa lui o corabie e mai neputincioasă decât ologul căruia i-ai luat cârjele din mână!

Lanțurile ancorelor începură să trosnească, pânzele se ridicară pe catarge, și *Speranța*, urmată cu furie de kir Iani, porni de-a lungul țărmului…

La Bir-Sanjé, cele două echipaje se ospătară cum nu se mai ospătaseră de multă vreme, se desfătară la umbra palmierilor, încărcară și apă proaspătă și provizii – toate astea făr’ de parale, ci în schimbul câtorva șaluri de mătase, pe care Gherasim le scoase, ca un început de dijmă, din calabalâcul armenilor, parte dreaptă de la fiecare, ca să nu supere mai tare pe vreunul.

Aproape de țărm apa era adâncă, așa că ancoraseră numai la câțiva stânjeni, pe un fund limpede ca al pârâului de munte. Pe bord nu rămăsese nimeni – la ce să rămână, când puntea se vedea ca în palmă și Ieremia era colea, cu flinta lui năzdrăvană? Numai Ismail, mai târziu, după ce își făcuse slujba de bucătar, frigând un berbec african în spuză și își îndestulase și el pântecele spurcat cu slănină, se duse să se culce în cabina de la prova, simțindu-se mai bine acolo decât la lumină, în gălăgia ghiaurilor.

Pe înserat, oamenii coborâră pe plajă, înconjurați de copii tuciurii în pielea goală, se urcară în bărci și își luară rămas bun de la țărmul Africii…

O ultimă întâmplare tulbură liniștea acelei zile, pesemne ca o încununare a crâncenelor încercări pe care le înfruntaseră până acuma. Soarele cobora în spatele palmierilor și la umbra țărmului marea albastră se întunecase, făcându-se vânătă. Simțind că oamenii fac pregătiri de plecare și că de acum înainte nu va mai îi rost de fugă, Spânu începu să se frământe, aruncând în jur priviri pline de spaimă.

— Căpitane! gemu piratul, văzându-l pe Anton Lupan în preajmă.

— Ce vrei?

— Unde ne duceți acuma?

— La Pireu.

— Ne dai pe mâna judecătorilor?

— Dar cum ai vrea altfel?

Spânu își frecă gâtul, cu o mișcare pe care n-o poruncise creierul lui mâinilor.

— Căpitane, gâfâi el, încercând să se ridice într-o rână. Ce câștigi dumneata dacă o să ne spânzure? Dă-mi drumul și…

La auzul acestor cuvinte, obrazul lui Anton Lupan se făcu vânăt și, fără să vrea, ridică pumnul.

— Dă-ne drumul, mie și lui Huseim, continuă piratul, ferindu-se, și-ți spun unde este franțuzul!

— Care franțuz? întrebă căpitanul *Speranței*, de data asta obrazul pălindu-i.

— Pierre Vaillant, prietenul dumitale!

Oamenii, care se adunaseră în jur, rămaseră înlemniți, numai ochii mișcându-li-se în cap, privind parcă fără înțelegere, când la căpitanul lor, când la Spânu.

Anton Lupan se aplecă spre pirat, și-l apucă de grumaz, tremurând:

— Pierre Vaillant? N-a murit?

— Nu! Și dacă îmi dai drumul, îți spun unde-l poți găsi.

— Nu minți? Ce dovadă poți să-mi aduci că nu l-ai ucis?

Spânu arătă spre Huseim:

— Uite, el l-a văzut!

— Alt martor nu ți-ai găsit? întrebă batjocoritor Anton Lupan, în timp ce o sumă de gânduri se învălmășeau în capul lui.

Era oare adevărat că Pierre Vaillant trăia, că Spânu îl ținea undeva ascuns și cu o singură vorbă a lui ar fi aflat acel loc, ca să-și regăsească în sfârșit prietenul de atâți ani dispărut? La Stambul fusese sigur că-l va regăsi, tot așa cum o săptămână mai târziu se încredințase că Pierre Vaillant a murit. Care era adevărul și cum putea să-l afle, ce-i rămânea de făcut?

— Ceilalți nu știu nimic, urmă Spânu, răspunzând la întrebarea lui. Nu dau niciodată toate pe mâna lor, dar crede-ne pe mine și pe Huseim!

Auzind aceste cuvinte, ceilalți pirați se smuciră de jos și dacă n-ar fi fost echipajul aproape, s-ar fi repezit cu toții asupra căpeteniei lor.

— Da, scrâșni unul din ei. Știam că te ascunzi de noi – și-acum ai fi mulțumit să ne vezi pe noi spânzurați; dar să scapi tu!

— Ce faci, căpitane? întrebă Spânu, ca și când nu i-ar fi auzit.

Văzuse tulburarea lui Anton Lupan, vedea frământarea lui acum și era sigur că l-a biruit.

— Uite, continuă el, aproape despovărat de spaima care îl stăpânise la început, dă-ne drumul să ne ducem pe țărm, mie și lui Huseim, nu-ți cerem nimic să luăm cu noi, și-ți spun locul unde îl poți găsi.

Căpitanul *Speranței* rămase câteva clipe împietrit; nu-și dădea nimeni seama ce se întâmplă cu el, toți erau buimăciți, numai Adnana, care îl privea neștiutoare, fiindcă înțelegea prea puțin limba grecească vorbită de ei, simțea că e mare frământare în sufletul lui.

— Nu! rosti înăbușit Anton Lupan, după un timp. Orice ar fi în joc, nu am dreptul să-ți dau drumul. Asupra sorții voastre numai judecătorii vor hotărî!

— N-ai să-l mai găsești niciodată pe Pierre Vaillant! scrâșni Spânu.

— Dacă trăiește într-adevăr, am să-l găsesc, chiar fără ajutorul tău. Dar nădăjduiesc că în fața judecății tot ai să spui.

— De ce? Ca să-mi pună un ștreang mai bun? Căpitanul nu-l mai ascultă, ci se întoarse spre ai săi, ascunzându-și tulburarea care îl stăpânea, făcând să se învălmășească o mie de gânduri în cap și o mie de simțăminte în sufletul lui.

— Hai, băieți, ridicați ancora!

Gherasim cu Mihu se repeziră să desfacă pânzele de pe ghiuri, pe când Cristea Busuioc se îngrijea de foc și de trincă, întrebându-se cum naiba nu se trezea bucătarul în forfota dinaintea plecării; dar nu îndrăznea să-l strige, fiindu-i pe atât de tăcută și de sfioasă firea, pe cât era el de falnic și de semeț la statură.

În acest timp, Haralamb și cu Ieremia trăgeau ancora, opintindu-se în manelele cabestanului.

— Ancora la pic! vesti primul, ștergându-și nădușeala de pe frunte.

Asta însemna că lanțul tras la bord se ridicase de pe fundul mării, prova *Speranței* alunecase pe apă, venind până deasupra locului unde zăcea ancora – și acum, la prima smucitură a cabestanului, legătura cu uscatul era ruptă, corabia putea să-și ia drumul.

— Ridicați focul și trinca! strigă Anton Lupan, punând mâna pe cârmă. Hei, dar ce, Cristea Busuioc a rămas singur? Unde-i Ismail, haimanaua?…

În clipa aceea, când Haralamb tocmai se pregătea să-i dea o gură bucătarului, în bordul stâng se auziră două plescăituri, una după alta, și Adnana scoase un strigăt de spaimă.

— Ce s-a întâmplat? întrebă căpitanul, lăsând cârma. Fata își apăsă mâna pe inimă:

— Spânu!… Spânu și Huseim au sărit în apă. Uite-i! Două dâre de spumă tulburau fața mării, îndreptându-se spre mal cu o repeziciune uimitoare. Ieremia lăsă cabestanul și puse mâna pe pușcă.

— Stai, nu-i ucide! îl opri căpitanul, fiindu-i în clipa asta foarte scumpă viața lui Spânu. Așteaptă să ajungă la țărm și p-ormă șuieră-le să se oprească. Voi ceilalți coborâți repede barca!

Nu apucă să-și termine vorba, când copiii de pe țărm o luară la fugă, scoțând strigăte de spaimă. De-a lungul malului aluneca fulgerător, dar cu o liniște majestuoasă, fără să tulbure fața mării, ca și când ar fi fost numai o umbră, spinarea unei dihănii fioroase. În spatele ei se vedea încă una, apoi a treia – grăbindu-se să taie calea fugarilor.

— Rechinii! strigă Adnana, acoperindu-și ochii. Anton Lupan o cuprinse de umeri și o trase deoparte, ca și cum ar îi vrut s-o ferească de priveliștea înspăimântătoarei întâmplări care avea să se petreacă.

În clipa aceea, primul rechin țâșni înainte, lovi apa cu coada și se întoarse pe spate, arătându-și burta albă. În volbura care răscoli unda se auzi un răcnet de moarte, marea începu să fiarbă, înroșindu-se, într-o zvârcolire deznădăjduită. În clipa următoare deasupra nu mai rămaseră decât vârtejuri potolite și o pată întinsă de sânge.

Celălalt fugar se aruncă în lături, vru să se întoarcă spre corabie, scoțând strigăte de spaimă, dar îndată, al doilea rechin lovi apa în preajmă-i, se întoarse pe spate – și, căscându-și gura hrăpăreață, îl trase în adâncuri, lăsând deasupra numai volbura purpurie.

Pirații ceilalți priveau pe deasupra parapetului, cu mâinile încleștate în copastie, cu ochii holbați de spaimă.

Ieremia își scutură un fior și puse flinta deoparte.

— Iată judecata dreaptă! zise încet, ca pentru sine. Dar în liniștea grea care se lăsase, fiecare îi auzi șoapta și fu scuturat de același fior de groază.

Volbura mării se potolise, petele de sânge se întindeau, se topeau pe valuri, ca răsfrângerile ruginii ale apusului.

Anton Lupan își dădu abia acum seama că o ținea pe Adnana în brațe. Fata tremura din tot trupul, cu ochii ascunși în palme.

— Adnana! îi zise, mângâindu-i obrazul. Se întâmplă în viață lucruri și mai sângeroase.

— Știu!… Știu asta de opt ani de zile! Dar el a sfârșit prea repede. Așa nu și-a plătit toate blestemățiile!

Și Anton Lupan văzu în ochii ei fulgerarea unei uri cumplite.

— Și-acum ce-o să facem, domnule? întrebă Gherasim, apropiindu-se, cu fața înspăimântată, cât era el de obișnuit cu toate. Cine-o să ne mai spună cum să-l găsim pe prietenul dumitale?

— Nu știu, Gherasime! Dar de găsit o să-l găsim, chiar dac-ar trebui să răscolim toate mările și oceanele!

Rostise în așa fel aceste cuvinte, încât cârmaciului nu-i mai rămase nici o îndoială.

Apoi Anton Lupan se întoarse spre prova, stăpânindu-și toate tulburările și porunci cu glasul căpitanului:

— Haideți, băieți, terminați cu ancora!

Speranța se roti spre miazănoapte, gânditoare și nedumerită, în timp ce Ismail ieșea pe tambuchiul de la prova, frecându-se la ochi, mirat că se făcuse seară. Hei, multe din cele ce vor urma s-ar fi petrecut altfel dacă în clipele dinainte n-ar fi lipsit de pe punte tocmai bucătarul, cel ce găsise acea scrisoare în giubeaua lui Spânu!

Acum soarele apunea în spate și marea părea o baie de sânge.

XIV

Altfel de primejdii

Începea să se lumineze de ziuă, a treizecea zi de când *Speranța* se lupta cu vântul de nord, să se apropie de Pireu, peste Mediterană.

Îi trebuise numai patru zile corăbiei să ajungă de la Skantsura la Bir-Sanjé, pe coasta africană, și într-o lună împlinită nu izbutise să facă înapoi nici trei sferturi drumul, fiindcă abia se apropia de Egee.

Bătea același vânt de treizeci de zile, dinspre Arhipelag, oprindu-se la răstimpuri și dând nădejdi corăbierilor c-o să se rotească măcar câteva carturi, să nu-l mai aibă în prova, dar, după o scurtă, odihnă, se pornea iarăși, făcându-i pe toți să strângă pumnii și să blesteme.

Navigau astfel în volte, „strângând” vântul cât se putea mai bine, tăind zig-zaguri mari peste Mediterană, o zi îndreptându-se spre nord-est, spre nord-vest ziua următoare, dar jumătate din câștigul lor asupra mării se pierdea, fiind mare deriva și tot împingându-i în urmă. Barem *Penelopa,* care avea liniile mai greoaie și velatura nu tot așa de bună, deși pornise o dată cu dânșii, se pierduse de multă vreme în zare, poate orbecăind și-acum, neputincioasă, pe lângă nedorita coastă de nisip africană.

Dar, în sfârșit, aseară, *Speranța* ocolise capul Krio și, o dată cu zorile, vântul, așezat printre insule, după ce mai smuci o dată velele din prova, se abătu în lături, apăsându-i tribordul. Acum, corabia noastră naviga de-a lungul coastei de apus a insulei Creta, pregătindu-se să se întoarcă, ostenită, în marea Egee. În față se zărea Capul Busa, învăluit într-o gingașă boare albăstrie. Pe mal pescărușii își scuturau somnul, bătând alene din aripi, apoi, după ce își înmuiau ciocul în apă, își luau zborul, scoțând sfios strigăte întrebătoare.

Totul în jur era albastru, la această oră – marea, țărmul, cerul, pescărușii și pânzele *Speranței* – albastrul sumbru dar plin de limpeziciune al prunelor atinse de brumă. Apoi, culoarea începu să se deschidă, străbătută de dâre albicioase, printre care, în partea răsăritului, se împleteau șuvițe palid-roșiatice, ca floarea trandafirului.

Se lumina de ziuă și Adnana se spăla pe punte, îngânând un cântec ciudat, cu vorbe neînțelese, din țara ei pierdută în copilărie, uitată la celălalt capăt al Mediteranei. Întinsese un cearceaf, între catarg și sarturi, și în spatele lui nu i se vedea decât capul, cu părul arămiu înnodat în creștet.

Anton Lupan îi asculta cântecul, ca un gungurit copilăresc și dulce, străbătut de inflexiuni grave, câteodată triste, care îl făceau când să zâmbească, când să se încrunte. Se trezise de câteva minute, dar stătea nemișcat, privind printre pleoape cerul care începea să se lumineze și încercând să ghicească mișcările fetei. De o lună încheiată dormea în hamac, lângă arborele mare, ca să-i lase Adnanei cabina, deși ea se mulțumea să-și facă, în fiecare seară, culcușul pe punte.

Acum îi auzea cântecul și ar fi vrut ca răsăritul să întârzie, să nu rupă vraja acestei clipe, căci o dată cu venirea dimineții, pe bord începea o zarvă pe care *Speranța* nu o cunoscuse înainte. În această lună de navigație trudnică nu se întâmplase nimic – și totuși, se schimbaseră atâtea!

Puntea, care fusese întotdeauna curată, acum strălucea ca dușumelele în casa vrednicelor gospodine. Alămurile erau frecate în fiecare dimineață, de te orbeau când o rază de soare se răsfrângea în ele. Echipajul își văcsuia cizmele, cu o stăruință ciudată, umbla numai cu tricouri curate și cu pantalonii călcați pe dungă – ca și când s-ar fi pregătit de nuntă.

Ieremia se bărbierea în fiecare dimineață, de unde până acum umbla cu obrazul țepos, nepunând mâna pe brici decât o dată la o săptămână; dar privindu-și chipul de păsăroi în oglindă, cu ochii mici, cu nasul ascuțit și subțire, îl cuprindeau amărăciuni pe care nu le cunoscuse nici când o iubea în taină pe Ghiocica, fata sacagiului. Cum să se pună el cu mândrețea de vără-su, ai cărui ochi verzi nu fuseseră niciodată mai galeși decât acuma? Cum să se pună chiar cu plutașul, care, deși tăcut și sfios, cum îi era firea, umbla mai falnic ca niciodată pe punte, iar barba și-o pieptăna și la prânz, și seara?

Dar cu cine ar fi putut să se pună bietul Ieremia, dacă toți se ferchezuiau pe întrecute, fiecare vrând să se arate mai chipeș decât îl făcuse mumă-sa? Chiar Gherasim, care se uita la ei cu un zâmbet de batjocorire, se pomenea uneori răsucindu-și mustața ceruită, fapt necunoscut înainte.

Bucătarul își pieptăna de cinci ori pe zi părul pleșuv – și în clipele de răgaz, la bucătărie, cine-și arunca ochii pe gura tambuchiului, îl putea surprinde uitându-se pe furiș într-un ciob de oglindă, ascuns cu grijă în raftul cu oale și cratițe; las’ că și oalele, uneori mai afumate, luceau acum atât de tare, încât te vedeai în ele destul de limpede ca să te lipsești de orice oglindă. Cât despre bucate, niciodată nu pusese Ismail în pregătirea lor atâta grabă, iscusință și tragere de inimă. Dar, în alte ore ale zilei, bucătarul simțea mustrare de cuget pentru neîngăduita lui fierbințeală și atunci, uitând

de Adnana, lua în brațe covorul redobândit din calabalâcul armeanului și se gândea fericit la ziua când i-l va putea trimite, la Stambul, Laleliei.

Până și Mihu își schimbase înfățișarea și apucăturile în această lună de zile. De unde în ultima vreme, după ce-și uitase necazul cu cizmele, începuse să se poarte bărbătește, ca unul care era marinar cu oarecare vechime, acum se arăta mai sfios decât în ziua când debarcase la Sulina, singur, numai cu Negrilă și cu fluierul lui de la stână. După-amiezile, Anton Lupan îl lua la învățătură, dar parcă și unuia și altuia mintea le era aiurea. Când auzea glasul Adnanei sau când dădea piept în piept cu ea pe punte, băiatul se înroșea ca o fecioară și un ceas după aceea părea dus pe altă lume.

Însă schimbarea cea mai mare se petrecuse cu Negrilă. Dacă ceilalți, din sfială sau din cumpănire, își mai ascundeau simțămintele măcar așa, de ochii lumii, Negrilă se arăta pe față cucerit o dată pentru totdeauna de blândețea și gingășia Adnanei. Zadarnic îl mustra stăpână-su, poate din pizmă, zadarnic îl ademenea bucătarul cu ciolanele cele mai bune – el nu mai știa de nimeni.

Nimeni nu-l văzuse vreodată scoțând lătrături mai vesele, făcând tumbe mai năstrușnice, alergând mai zvăpăiat pe punte, după cum, dacă fata, obosită de atâta zbenguială, se oprea să-și tragă răsuflarea sau se așeza gânditoare pe un colac de parâme – nimeni nu-l văzuse pe Negrilă mai potolit și mai cuminte.

Cât era ziua de mare, câinele nu făcea decât să urmărească mișcările Adnanei, iar seara, când ea se întindea în hamacul ei, la pupa, el se ghemuia tăcut alături, cu ochii vii și urechile ciulite, ca să mârâie și să-și arate colții îndată ce ar fi auzit un pas pe punte.

Se lumina de ziuă; până să se trezească toată lumea și să înceapă forfota dimineții, Anton Lupan zăbovea în hamac, zâmbind cu încântare și cu o urmă de amărăciune. La adăpostul cearceafului înfiorat de briza caldă, Adnana se apleca din când în când peste parapet, ca să scoată apă din mare cu ghiordelul și să și-o toarne pe umeri. Atunci îi vedea brațele, arse de soare, mișcându-se cu grația zeițelor de pe frize – și se gândea că poate brațele ei prețuiau mai mult decât toate năzuințele lui, pentru care pornise să vânture lumea. Ele înfățișau farmecul, blândețea și căldura vieții – pe când numai un pas mai departe se desfășurau valurile, zbuciumul și surprizele, neîngăduindu-ți niciodată să știi ce drum vei lua mâine.

Și era încruntat căpitanul, în afara zâmbetului pe care i-l stârnea gingășia Adnanei, și se pornea încă multă frământare într-însul, când se gândea cum îl scăpase din mină pe Spânu și cât de grea avea să fie fără el găsirea drumului. Fiindcă, orice ar fi fost să se întâmple, oricâtă mulțumire și oricâtă încântare i-ar fi adus altceva în lume, el nu înțelegea să aibă odihnă înainte de a-l găsi pe Pierre Vaillant, sau măcar dovada că piratul mințise pentru a scăpa de ștreangul judecătorilor.

Încercase să-i descoasă pe ceilalți, dar nu putuse să afle un cuvânt de la dânșii și era limpede că nenorociții dacă ar fi știut, ar fi mărturisit bucuroși, în nădejdea că vor fi judecați mai cu milă. Era limpede, după cum întărea și Adnana, că Spânu nu-și dădea pe mâna oamenilor săi toate tainele.

Aceste gânduri îl zbuciumau pe Anton Lupan de o lună încheiată, de când naviga spre nord, peste Mediterană. Avusese oare odihnă sufletul lui în acest timp?… Ai fi spus că nu, dar, dar…

Dar iată că pe dealurile înverzite care se legănau pașnice în lumina albăstrie dinaintea răsăritului se arătă soarele, înroșind pânzele și cearșaful vrăjit întins pe punte. Gherasim se ridică de lângă arborele mic, se scarpină în creștet, căscă ferindu-și ochii de ispită și se apropie de clopot, pe care începu să-l tragă, fără nici o socotință, poate numai așa, să-și verse vreo mânie nemărturisită.

Negrilă începu să mârâie… Cântecul Adnanei se stinse… Pe scările de la prova se auzi tropot, se auziră uși trântite, cratițele lui Ismail prinseră să zăngăne, forfota cuprinse puntea – și o dată cu aceste zgomote, Anton Lupan, desprins din vrajă, își scutură tristețea și rămase numai cu zâmbetul.

În stânga bompresului se zărea insula Cithera, vestind apropierea continentului și sfârșitul acestei etape zbuciumate, prelungită mai mult decât ar fi putut prevedea mintea cea mai chibzuită.

Adnana își scoase capul de sub cearceaf, își scutură părul ud, îndepărtându-și-l de pe frunte, și dădu cu ochii de oamenii care, după ce se ferchezuiseră ei, începeau să ferchezuiască și puntea.

— Bună-dimineața! le strigă, împărțind fiecăruia câte un zâmbet.

— Bună-dimineața! răspunseră cu toții, îmbujorați de lumina răsăritului.

Negrilă începu să se zbenguie pe punte.

— Bună-dimineața! se grăbi să strige și Ismail, din bucătărie. Am dormit bine? Acum estem gata cafeaua. Așteptam, repede caldă aduceam!

Numai Agop stătea zgribulit pe marginea bocaportului, cu ochii roșii, cu barba crescută, aruncând priviri speriate spre pirații legați alături. De când

își adunase bogățiile la loc în cufere și le adusese înapoi în magazie, nu mai avea liniște să închidă ochii. Dacă ar fi fost ca drumul să mai țină încă o săptămână, ar fi înțepenit acolo, gata prefăcut în mumie.

După ce-i aruncă o privire plină de ciudă, Gherasim se apropie de Anton Lupan, care trecuse la cârmă, și-i spuse, abia stăpânindu-se:

— Domnule, mâine dimineață sosim la Pireu, dacă nu și-o bate iar joc de noi vântul; eu cred că a venit timpul să-l judecăm puțin pe armeanul ăsta; pe urmă n-o să mai avem când – și mi-e să nu ne scape printre degete.

— Fără îndoială, Gherasime! Mai ales că ne trebuiesc bani, bani mulți, să ne ajungă luni de zile, ca să răscolim Arhipelagul și răsăritul Mediteranei, pe unde își aveau pirații cuiburile. O să mergem până la Alexandria, până la Port Said, dacă o fi nevoie; nu pot să-l las pe Pierre Vaillant în părăsire acum când știu că trăiește.

— Așa e, domnule! Nici eu n-aș avea liniște dacă aș ști că nu ne-am făcut datoria.

— Oamenii ceilalți ce gândesc?

— La fel ca mine. Sunt gata să te urmeze toți, oriunde.

— Ei, atunci nu ne mai lipsesc decât banii – că poate n-o să avem totdeauna prilejul să luăm mărfuri. E nevoie, după cum vezi, să cerem plată armeanului. Vorba-i, care dintre noi să-l judece?

— Lasă-l pe mine: mi-e că dumneata ai inima prea bună.

Căpitanul se uită la Adnana. „Mâine o să fim la Pireu, își zise. Iar apoi, ce voi face? – fiindcă i-am făgăduit s-o duc tatălui ei, la Marsilia…”

— Bine, judecă-l! încuviință, cu gândul aiurea. Dar mai întâi trimite-l încoace, să-l întreb și eu unele.

Armeanul se apropie, codindu-se, tot aruncându-și privirea în urmă.

— Stai jos, efendi Agop! îl îmbie Anton Lupan, arătându-i un colac de parâme – că pe puntea *Speranței*, parâmele nu mai stăteau maldăr, ci orânduite frumos, ca la prăvălie. Ia să-mi spui, de ce, dacă ai vrut să-ți strămuți sărăcia de la Stambul la Atena, ai ales drumul pe mare?

— Pe uscat, cu caravanele, ține mai multă vreme – și-s o mulțime de primejdii.

— Dar, după cum vezi, nici pe mare n-am mers tocmai în deplină liniște!

— Cine-ar fi bănuit? Gândeam că pirații n-au să se lege de o corabie ca asta.

— Și nici nu s-ar fi legat, efendi Agop, ține seama! Nu ne pare rău de întâlnirea noastră cu dânșii, dar vreau să fii lămurit că dacă ne-au luat urma, întâmplarea ți se datorește numai dumitale. Asta pentru noi înseamnă o întârziere de aproape patruzeci de zile, ceea ce costă multe parale, ca să nu mai spun c-ar fi putut să coste viața unora dintre noi, adică s-ar fi putut prea bine ca unii să moară, apărând avutul dumitale. Și-acum, dacă ai priceput cum stau treburile, du-te să vorbești mai pe îndelete cu cârmaciul nostru, să încheiați socotelile.

Agop îi aruncă o privire speriată lui Gherasim, care aștepta alături, și începu să vorbească repede:

— Efendi căpitan, știu, m-ați scăpat de la moarte; am să vă răsplătesc cum se cuvine.

— Tocmai despre asta vrea să-ți vorbească și cârmaciul.

— De ce să mai vorbesc cu el, când pot să mă înțeleg cu dumneata, ca oamenii? Îți dau jumătate din averea pe care o am la mine.

Cârmaciul își zâmbi pe sub mustață, cu ascunsă șiretenie, fără să se lase momit de dărnicia călătorului. „Vorba e, ce fel de jumătate, după cântar, sau după prețul lucrului? Că, dacă e să dai boarfele, iar tu să rămâi cu avuțiile, mai bine nu te arăta așa filotim, jupâne.”

— Jumătate e prea mult! zise, cu o cumpătare la care nu se aștepta nimeni. Eu mă gândisem să-ți cer numai un sfert, dar dacă dumneata ești așa de darnic, hai să ne oprim la o treime.

— Fie! încuviință armeanul. Când ajungem la Pireu…

— Nu, acolo o să fie zarvă multă și nu vreau să mă las la mila dumitale. Hai cu mine în hambar, să facem împărțeala în liniște.

Agop îi aruncă lui Anton Lupan o privire rugătoare:

— Efendi, nu-l lăsa să vină. O să mă jupoaie!

— Nu-ți fie teamă, jupâne, răspunse cârmaciul, în locul căpitanului. Așa cum ne-am înțeles, așa rămâne! Dar vreau ca treimea să fie treime, după socoteală dreaptă, nu după a dumitale. Hai amândoi în magazie!

Gherasim zăbovi cu Agop în hambar aproape toată ziua. Ce făceau acolo și ce vorbeau, nu știa nimeni; numai din când în când îl auzeau pe armean scoțând câte un geamăt, de-ai fi zis că îl înjunghie.

În acest timp, *Speranța* naviga netulburată în Egee; era o zi liniștită, după atâtea zile zbuciumate pe care le întâlnise înainte. Curând după-amiază lăsă la o jumătate de milă în stânga insula Kaymene și de-acolo ținu drumul către capul Zurba, în dreptul căruia ajunse odată cu amurgul.

Anton Lupan stătuse aproape toată ziua la cârmă; nu că n-ar fi avut încredere în Cristea Busuioc, în Haralamb sau în Ieremia, cărora știa că le-ar fi putut da corabia pe mână chiar pe o mare mai puțin blândă decât era acuma – făcuseră destulă ucenicie. Dar îl stăpânea un fel de teamă la gândul că, rămas fără o îndeletnicire, fiind în sfârșit și prima zi bună, când răsufla fiecare, după ce se luptase cu vântul o lună, ar fi trebuit să intre în vorbă cu Adnana – și n-ar fi știut ce să-i spună. Ea stătea liniștită la prova, cu ochii sub gene, fără să știi ce i se ascunde în privire.

Așa văzută, puntea *Speranței* părea cea mai tihnită punte de corabie din lume. Vântul sufla blând, cerul era albastru, marea verzuie, pânzele albe, soarele se răsfrângea orbitor în unde și nici un nor nu întuneca drumul de argint, deschis în fața corăbierilor.

Dar sub această tihnă a firii, în sufletele oamenilor era pare-se multă frământare – și mai cu seamă în sufletul bucătarului. Și cum să nu se zbuciume și cum să nu se perpelească bucătarul, dacă pilaful făcut de el în ajun, pilaf cu seu de oaie luat de la Bir-Sanjé, care firește nu putea să le placă ghiaurilor, nu-i plăcuse nici Adnanei, ca și când n-ar fi fost o fiică a Coranului?!… Acum Ismail își storcea creierul și își frământa inima să găsească un fel de bucate cu care să recâștige inima năzuroasei pasagere și afară de asta, nu mai avea gând pentru nimic de pe lume.

Biata Adnana! Parcă gândul ei putea fi la mâncare! În anii de robie dusese o viață amară și nu auzise o dată din gura cuiva o vorbă bună; dar, de bine de rău, cu ghionții lui Huseim, cu rânjetul lui Spânu, se chema că avusese un hram pe lume. Acum n-o înghiontea nimeni, nu mai vedea rânjete, ci numai chipuri senine, și în jurul ei nu auzea decât vorbe bune. Putea să cânte, să se plimbe pe punte, să se joace cu Negrilă – însă, după ce termina cu toate acestea, i se părea că de altceva nu-i bună și oamenii se poartă cu ea bine, numai așa, din milă.

Ar fi vrut să le arate că gândul ei nu-i doar la zbenguială și odihnă, că nu-i nici proastă, nici nepricepută. Știa și rosturile bucătăriei, putea să spele și puntea, să mânuiască și pânzele, să stea și la cârmă. Iată însă că nimănui nu-i dădea prin minte să-i încredințeze vreo treabă, toți îi zâmbeau, toți erau gata să-i citească în ochi dorințele, dar cum se apropia de vreunul, gândindu-se să-i ajute la lucru, acesta făcea fețe-fețe, se uita speriat la ceilalți și o alunga cu vorbele cele mai blânde…

Până și căpitanul, care în primele zile îi arătase prietețug și mărinimie, stătea toată ziua la cârmă, fără s-o cheme, fără să-i spună o vorbă, țeapăn și

fudul ca păunul…

Adnana așteptă astfel, chinuită de aceste gânduri, până la vreun ceas înaintea amurgului. Curând avea să se facă seară, să apună soarele, să răsară luna, Ismail s-o poftească la cină, iar după aceea fiecare să-și vadă de treburi, urându-i noapte bună.

Era ora aceea blândă, când soarele nu dogorește mai tare decât obrazul încă încins de căldura amiezii, iar briza răcorită aduce dintre insule mireasma acrișoară a portocalului, stăruind la zeci de mile departe de țărmuri. Marea își schimba culorile, valurile desfășurându-se ca niște lungi panglici, unele verzi, altele trandafirii, violete cele din marginea zării.

Asupra acestei clipe, Anton Lupan, care privea tulburat șerpuirea culorilor schimbătoare, întoarse capul și se pomeni cu Adnana alături. Nu o simțise ridicându-se de la prova, nu-i auzise pașii pe punte.

— Pot să stau și eu la cârmă! îi spuse fata, regăsindu-si în sfârșit vechea îndrăzneală.

El ridică mirat din umeri:

— Suntem destui bărbați pentru asemenea treburi.

— Și de ce nu-i pui pe dânșii? Ai stat aici toată ziua: oare asta-i treaba căpitanului?

— Care ar putea să fie alta?

Adnana își mușcă buzele, negăsind îndată răspunsul.

— Atunci la ce mai ții cârmaci și marinari, că-s șase la număr?

— Ca să ai dumneata de la cine lua câte ceva de îmbrăcăminte.

Într-adevăr, Adnana, care în bocceaua ei nu avusese mare lucru, purta un tricou și-o pereche de pantaloni marinărești, împrumutați de la musul *Speranței.*

— La Pireu o să trebuiască să-ți căutăm o îmbrăcăminte mai potrivită, urmă Anton Lupan, cu nasul în busolă.

— Dacă asta-i dorința dumitale, am să mă supun fără împotrivire; când vom ajunge la Marsilia, tatăl meu o să-ți înapoieze banii cheltuiți cu mine… îmi pare rău că nu mi s-a dat o treabă ca prin asta să-mi plătesc hrana și drumul.

— Treburile pe o corabie sunt prea aspre pentru mâna dumitale.

— Uiți că opt ani de zile asta mi-a fost îndeletnicirea; și te rog să mă crezi, nu mi s-a arătat nici o cruțare.

— Cred, însă noi nu putem să ne purtăm cu dumneata cum s-au purtat Huseim și Spânu. Noi nu avem altă dorință decât să te simți bine și… să fii

fericită în mijlocul nostru.

— Atunci pune-mă la cârmă! Nu te teme că aş fi nepricepută; când eram pe *Lohaja* am ţinut cârma chiar şi pe furtună!

Căpitanul îşi ridică ochii:

— În alt chip n-ai putea fi fericită? De data asta ea îşi feri privirea.

— Nu ştiu! răspunse, doborâtă deodată de vechea-i sfială.

Dar după o scurtă tăcere urmă, mai hotărâtă, totuşi fără să-şi fi recâştigat îndrăzneala cu care se apropiase de cârmă:

— De altfel, dacă n-am să-l găsesc pe tată! meu, vreau să mă îmbarc pe o corabie.

— Ai să cauţi zadarnic căpitanul dornic să aibă un cârmaci cu chipul dumitale.

— De ce? întrebă fata, mirându-se.

În clipa aceea Gherasim se ivi pe gura magaziei, cu obrazul roşu, lac de năduşeală, ducând în braţe unul din sipetele armeanului, pe care îl puse gâfâind lângă cârmă – gâfâind de emoţie nu de trudă, că doar sipetul nu cântărea, cu tot ce era într-însul, mai mult de zece ocale.

— A mers greu, dar acum avem aici o adevărată avuţie. Mă duc să car covoarele şi mătăsurile, partea care ni se cuvine.

Înţelegând că nu mai avea nici un rost să rămâie, Adnana se îndepărtă şi se aşeză la locul ei la prova, cu chipul umbrit de un amestec de ciudă şi de mâhnire.

Soarele apunea peste piscurile insulei Hydra. Pe colinele acoperite cu viţă de vie, care coborau până la marginea plăjii înguste, se vedeau fete cu basmale roşii, purtând coşuri pe umeri, adunându-se în pâlcuri; pâlcuri de flăcăi le ieşeau în cale şi apoi plecau împreună, peste dealuri, profilându-se pe creasta înroşită de lumina apusului, ca nişte umbre înlănţuite.

Se sfârşea luna august; în părţile astea se coceau strugurii dulci şi ruginea frunza de vie.

Adnana se uita la fetele acelea şi fi părea rău că nu-i printre ele, cu o fustă neagră, încreţită, cu o bluză albastră, cu o basma roşie şi cu un coş de struguri pe umeri.

— Suntem nişte oameni bogaţi, domnule! zise Gherasim, trântind lângă cârmă un maldăr de covoare, Ne-a lovit fericirea!

Dar, în chip ciudat, glasul lui nu arăta cine ştie ce mulţumire.

Anton Lupan îşi îndreptă ochii spre prova şi întâlni privirea Adnanei.

— Ce-o fi aceea fericire, Gherasime?

Cârmaciul ridică din umeri, ștergându-și nădușeala care-l năpădise cărând avuțiile.

— Poftim mâncam! strigă Ismail, arătându-și deasupra punții capul luminat de cel mai îmbietor zâmbet din lume.

„Acum o să mâncăm, apoi au să-mi dorească noapte bună!” se gândea Adnana.

Și deodată simți în suflet valuri de răzvrătire.

— Du-te și mănâncă; mie nu-mi este foame! a spus cu hotărâre, apropiindu-se de Anton Lupan și punând fără nici o șovăială mâna pe cârmă.

El o privi cu mirare, neștiind dacă să râdă sau să se încrunte.

— Te mulțumești cu cârma? Poate vrei să-ți predau comanda *Speranței.*

Fata nu răspunse, ci se uită stăruitor la busolă, ca un cârmaci conștiincios ce voia să fie.

— Dacă-i așa, îmi iau înapoi vorba de adineauri; nu văd ce căpitan ar putea să ți se împotrivească.

Ea nu răspunse nici de data asta.

— Așa?! făcu Anton Lupan, căutând cu desperare mijlocul să iasă din încurcătură.

Și negăsind unul mai bun, îi strigă lui Gherasim, care tocmai se apropia de dânșii:

— Gherasime, în cartul de la opt la miezul nopții, o pui pe Adnana la cârmă!.

Șeful echipajului îl privi cu mirare, dar nu găsi nimerit să arate vreo împotrivire; de când navigau împreună trecuseră prin primejdii mai mari decât acuma.

— Bine, încuviință cu supunere. Și de veghe, pe cine?

Anton Lupan o privi pe Adnana, cum strângea înverșunată în mâini cavilele cârmei; în lumina firavă a amurgului nu-și putea da seama dacă e încruntată sau zâmbește; numai ochii e limpede că îi luceau ca niște felinare.

— De veghe?… Hm! De veghe pune-mă pe mine!

* * *

A doua zi înaintea prânzului, după ce străbătuse toată pădurea de catarge care împânzea bazinul portului, *Speranța* era ancorată la Pireu, între două bricuri de câte 300 de tone. În față scoteau fum puzderie de vapoare,

toropeau corăbii, cu două, trei și patru catarge, unele venite din cele mai îndepărtate mări ale lumii. Pavilioanele lor, fluturate de briză, întindeau de la un chei la altul un freamăt în care se împleteau toate culorile, vestind prezența tuturor continentelor, tuturor țărilor.

Printre aceste vase, în lumina orbitoare a zilei alunecau greoaie mahoane negre, bărci, șalupe și remorchere, ducând mărfurile la cheiuri, sub privirile bănuitoare ale vameșilor și grănicerilor. Barcagiii se tocmeau cu pasagerii, mai mult prin semne, ceea ce era uimitor după hărmălaia din portul Stambulului. Chiar și hamalii, marinarii și negustorii, care forfoteau pe cheiuri, vorbeau o limbă mai potolită, îndemnându-te să te întrebi cu teamă dacă nu ți-a slăbit simțul auzului.

Poate întinderea bazinului făcea să se topească zgomotele, poate lipsa colinelor îndepărta ecoul – fapt este că deasupra portului plutea doar un zumzet domol, ca în preajma unui stup de albine. Numai arar se desprindea din această monotonie huruitul unei macarale, bușitura unui balot scăpat pe punte și câte un strigăt peltic care răsuna ca țipătul cocostârcului în pustie:

— Kali-mera, căpitan Iacovachi!

— A! Kali-mera, căpitan Iani! Căpitanul unei corăbii se saluta prietenește cu barcagiul care trecea prin față, trăgând alene la vâsle și care, pe barca lui, nu era socotit de nimeni căpitan mai mic decât primul.

Îndată ce *Speranța* aruncă parâmele la chei, în port se stârni mare fierbere. Întâi unul, apoi doi, apoi o sută de oameni se strânseră în capul schelei, silabisind numele vasului, privind cu îndoială echipajul, schimbând priviri unul cu altul, vorbindu-și repede și tot scoțând exclamații de uimire.

— Ce-i cu voi aici? strigă Gherasim, deschizându-i drumul lui Anton Lupan, care trebuia să se ducă la poliție și Căpitănie.

Drept răspuns, un om din mulțime făcu un pas înainte și întrebă, privind iarăși cu îndoială numele vasului:

— Asta-i *Speranța?*

— Păi vezi bine!

— Și… și cum, nu v-au prins pirații?

Cu greu își deschise drum căpitanul prin mulțimea care continua să se îmbulzească pe chei, făcând tot mai mare gălăgie. Dar mergând câțiva pași ajunse în dreptul tablei vaselor pierdute și aruncându-și ochii pe listă, se dumeri dintr-o dată, înțelegând tulburarea lumii. *Speranța* era de multă vreme înscrisă acolo, socotindu-se pierdută de la sfârșitul lunii iulie, după

mărturia căpitanului John Tennyson, comandant pe vaporul englezesc *Victory*, care o văzuse plecând de la Gallipoli.

Firește, când o goeletă cu velatura bună pleacă din Dardanele la 23 iulie și nu sosește la Pireu, în cel mai rău caz în zece zile, pe vânt prielnic și fără furtună – înseamnă că s-a întâmplat cu ea o nenorocire. Iar această bănuială se întărește, nemailăsând nici cea mai slabă urmă de îndoială atunci când trec încă zece zile, fără să vină nici vasul, nici vreo veste din partea lui, rea sau bună.

De la 20 ale lunii august, mai ales că între timp venise întărire și de la un negustor, kir Nicolachi, care declara că așteaptă marfă îmbarcată pe această corabie, dar că nu mai e nici o nădejde, dată fiind nefireasca întârziere, Căpitănia portului decorase în chip oficial pierdută goeleta *Speranța*, sub pavilion român, având căpitan pe Anton Lupan și echipaj pe cutare, pe cutare și pe cutare – toți la rând puși acolo, spre știința mulțimii, după lista trimisă cu vaporul de la Gallipoli, unde vasul pierdut făcuse ultima escală.

Bineînțeles, între alte zeci de vase pierdute era trecută și *Penelopa* lui kir Iani, pierdere mai veche, care de mult nu mai tulbura pe nimeni, fiind obișnuită lumea porturilor cu orice fel de nenorocire.

Anton Lupan se întoarse pe punte, neștiind dacă să facă haz sau să se înfurie.

— Voi ați auzit? îi întrebă pe oameni, care stăteau la pupa și continuau să schimbe vorbe cu oamenii din mulțime.

— Da, răspunse cârmaciul. Ăștia cred că venim de pe lumea cealaltă. Numai de n-ar fi ajuns vestea la nevastă-mea, deși sunt vreo treizeci de kilometri până la mine acasă…

— Te pomenești că se crede văduvă, măi Gherasime! zise Haralamb, făcând haz de necazul cârmaciului.

— Ia ține-ți gura! îl mustră vără-su. Tu numai la văduve te gândești, potlogarule!

În mulțimea de pe chei se stârni fierbere și mai mare – și acum se adunaseră acolo peste cinci sute de oameni – când se află că *Speranța* nu numai că nu pierise, dar îi și înfruntase pe pirații lui Spânu, cunoscuți în Egee, și-i aducea în frânghii, să-i dea pe mâna judecătorului.

— Gherasime! zise Anton Lupan, văzând că pe chei se îmbulzea prea multă lume, că începeau să se audă strigăte amenințătoare. Eu nu mai plec de-aici, să nu se întâmple vreuna. Du-te și vestește-l pe căpitanul portului,

să vină cu poliția. Altminteri mi-e că judecata s-ar putea face în lipsa judecătorilor.

Speranța rămase la Pireu cinci zile. Să nu mai zăbovim prea mult asupra escalelor, că și așa am întârziat călătoria. Să trecem peste strigătele și huiduielile mulțimii, care izbucniră în clipa când pirații, legați doi câte doi, cu mâinile la spate, fură târâți pe chei și porniți pe drumul închisorii! Să nu așteptăm aici ziua judecății; Anton Lupan, Adnana, Gherasim și ceilalți depuseră mărturie scrisă, în fața judecătorului. Numai pe Agop nu-l mai prinse nimeni – și doar mărturia lui s-ar fi cuvenit să nu lipsească, dat fiind că de la el se trăgeau toate încurcăturile. În acel timp însă, armeanul avea alte zoruri; să trecem peste ele, să nu-l mai însoțim în clădirea vămii, să-l lăsăm cu văicăritul lui și cu nădușelile.

Agop se făcu nevăzut, fără să-și ia rămas bun de la echipajul *Speranței.*

După-amiază, în timp ce hamalii descărcau cheresteaua… Să mai amintim acum că stăpânul ei, kir Nicolachi, era în culmea fericirii? De mult își pierduse el orice nădejde că va mai vedea vreodată marfa comandată de atâta vreme. Dar iată că în această lună de întârziere, când își blestemase soarta, prețul cherestelei se dublase – ceea ce însemna aproape 3000 de drahme câștigate fără nici o trudă.

Să lăsăm bucuria negustorului, că nu facem decât să întârziem călătoria! Mai trebuie spus atâta: prinzând de veste cum stau socotelile, Gherasim nu pierdu prilejul să-i vândă cei câțiva metri de brad, baraca de la Sulina, și asta, împreună cu costul transportului, pe care, în fața hârtiei lui kir Leonida, kir Nicolachi îi plăti fără cârtire, făcu să se rotunjească punga *Speranței* cu o mie de drahme, adică cincizeci de icosari de aur, cu muchia zimțuită.

Să trecem și peste această întâmplare, căci suma ar părea neînsemnată pe lângă bogățiile din sipetul armeanului.

În timp ce hamalii descărcau cheresteaua, pe chei se iviră două femei, una mai vârstnică, alta tânără de tot, dar cu obrazul brăzdat timpuriu de necazuri. Zărindu-le, Gherasim se făcu alb ca varul.

— Domnule, învață-mă ce să le spun! șopti, apucându-l pe căpitan de deasupra cotului și trăgându-l în față, ca femeile de pe chei să nu-l vadă.

— Ce s-a întâmplat? Cine sunt femeile astea?

— Una e nevasta lui Nicola; cea tânără e văduva lui Marulis. Sărmanele! Pesemne că de două luni bat cheiurile portului și își așteaptă bărbații!

Femeile aruncară o privire pe punte, văzură că era o corabie sosită abia astăzi, dădură să întrebe ceva, apoi lăsară capul în pământ, lipsite de orice speranță și plecară mai departe.

În ochii lui Gherasim se iviră lacrimi.

— Du-te după ele, de ce stai? îl îndemnă căpitanul, cu inima tulburată.

Înainte de a pune piciorul pe schelă, Gherasim șovăi iarăși:

— Cum să fac, domnule? E ușor să-i duc vestea bună uneia, că-i trăiește bărbatul și că are să vină, dar așa înseamnă s-o împing mai rău în nenorocire pe cealaltă… Ah, viață câinoasă, că nu știi cum să te porți cu oamenii!…

Apoi, pe chipul cârmaciului, îndurerat până atunci, se lăsă o mare asprime.

— Dar să știi, domnule, când o veni *Penelopa*, cred că sunt dator să mă socotesc puțin și cu armeanul celălalt.

— Asta e treaba lui kir Iani. Să nu ne băgăm peste el, că și așa e gata să înnebunească.

— Și cum, femeia asta, cu copilașii, să moară de foame, iar Haig să-și vadă de treburi fără nici o supărare? Nu că viața unui om s-ar putea prețui în bani, dar dacă Marulis a murit în luptă cu pirații, nu se cuvine oare…

— Da, așa e! Ai grijă atunci, când vine kir Iani. Va trebui să descărcăm și lucrurile luate din peșteră, să le încredințăm judecătorului, până s-or găsi păgubașii.

— Dacă așa e legea, s-o facem și pe asta, domnule, cu toate că, după mine, s-ar cuveni să le oprim noi, ca răsplată.

— Lasă, Gherasime, să nu ne îmbogățim din paguba altora.

— Parcă știi dumneata ce fel de om e păgubașul?

Dar haide, încă o dată, să trecem peste toate astea, căci mările ne așteaptă.

În cursul dimineții, Anton Lupan, lăsând la o parte celelalte treburi, dădu o fugă în oraș să cumpere îmbrăcăminte cuviincioasă pentru Adnana și daruri pentru nevasta și copilașii lui Gherasim, fiindcă a doua zi acesta pleca la Liopese, satul lui, aflat la vreo treizeci de kilometri, peste munții Hymattios, în partea de răsărit a Pireului.

De pe un vapor care sosise de la Liverpool debarca un grup de turiști, englezi și englezoaice, cu căști coloniale, ca și când ar fi fost în Africa, și cu ochelari de soare, verzi sau albaștri. Cum barca îi aduse la chei tocmai la

pupa *Speranței*, Ieremia avu prilejul să-i privească de aproape – și pe chipul lui de păsăroi se ivi un zâmbet șoltic, ceea ce i se întâmpla rar în viață.

— Măi Gherasime, ia fă-te încoace!

— Ce e? întrebă cârmaciul.

— Tu vezi ochelarii ăștia?

— Îi văd.

— Știi ce m-am gândit eu? Tot te-am auzit plângându-te că pe la voi pe-a casă crește iarbă firavă, gălbuie și uscată…

— Așa e; avem pământ pietros, sterp, d-aia-i și lumea săracă.

— Și d-aia nu-ți dau caprele lapte.

— Nu-mi dau; am trei – și toate trei fac nazuri când văd iarba asta.

— Păi știi ce, măi frate? intră în vorbă cu englezii și cumpără-le ochelarii, dar din cei verzi, nu albaștri. Dacă ai să-i pui la ochii caprelor, să vezi tu comedie, au să creadă că pasc iarbă proaspătă și o să li se pară mai gustoasă.

Gherasim începu să râdă – râseră și ceilalți de pe punte, care îi cunoșteau necazul cu caprele – și vorba lui Ieremia se duse prin tot portul, ba încă se duse și mai departe, prefăcându-se în anecdota de care se mai face haz până și astăzi.

A doua zi dimineață, cârmaciul tocmi doi măgăruși, le încarcă samarele și porni spre casă.

— Să-i urezi nevestei tale și copiilor sănătate din partea noastră, deși nu ne cunoaște, îi spuse Anton Lupan, în clipa plecării. Dacă n-ar fi așa departe, am veni și noi să-ți vedem casa.

Cât era el de aspru și de nepăsător cu toate, Gherasim se îmbujoră ca un copilandru.

— Și n-ați face rău, domnule; nevastă-mea s-ar bucura tare mult, fiindcă e de prin părțile dumneavoastră.

— Nu cumva o fi româncă?

— Ba chiar – și încă din munții Vrancei…

Și după ce șovăi o clipă, tulburat până în fundul inimii, Gherasim ridică ochii spre Anton Lupan, îi întâlni privirea caldă, de frate, și atunci simți nevoia să-și dezvăluiască gândul până la capăt:

— Să nu te prindă mirarea dacă am să-ți spun că nici eu nu sunt grec decât pe jumătate.

— Cum adică?

— Uite-așa: taică-meu, Dumnezeu să-l ierte, era român, ca tatăl dumitale, dar a fugit din țară încă la tinerețe, fiindcă-a avut o daravelă cu vătaful și decât să-nfunde ocna…

— Ia te uită! Mă miram eu de unde vorbești așa de bine românește!

— Păi numai românește s-a vorbit la noi în casă, cu toate că mama a fost grecoaică…

— Domnule, zise Mihu, apropiindu-se cu obrajii roșii ca macul, eu am simțit de mult că nenea Gherasim e de-ai noștri…

Cuvintele nu-l ajutau să-și spună gândul mai departe, dar era în glasul lui atâta căldură, atâta sinceritate, încât căpitanul își simți inima tulburată. Gherasim se apropie de Mihu, îl cuprinse în brațe și-i sărută obrajii cu o dragoste părintească.

După plecarea cârmaciului, Anton Lupan se duse la judecătorie, unde se întâlni cu văduva lui Marulis, după cum fusese înțelegerea de cu seară. Acolo el scrise o declarație, pe care judecătorul o întări cu semnătura lui și cu pecetea, precum că echipajul *Speranței* dăruia femeii partea care i se cuvenea după lege din prada scăpată din mâinile piraților – împărțirea urmând să se facă la ivirea păgubașului sau cel mult în trei luni de zile dacă păgubașul n-ar da nici un semn de viață.

Când se întoarse, kir Nicolachi îl aștepta pe punte.

— Sunteți în drum spre Marsilia, căpitane, sau am înțeles eu anapoda?

Anton Lupan spusese într-adevăr, aseară, o vorbă în privința asta, echipajului, deși nu avea încă hotărârea luată. Oamenii credeau că se gândește s-o ducă pe Adnana acasă, nevrând să-și amintească nici unul că mai erau și vapoare pentru o treabă ca asta.

Dar căpitanul se frământase toată noaptea, cu harta Arhipelagului în față; încotro să pornească mai întâi, ce drum să aleagă și cum să poată ei cerceta, cu un singur vas, toată puzderia de insule care împânzea harta? Ar fi fost – își dădea seama acum – o treabă și nespornică și nesănătoasă.

Și stând el aplecat peste hartă, îi venise alt gând peste noapte: să se ducă în Franța, la Marsilia, nu pentru Adnana, ci fiindcă portul acesta era cel mai aproape, să urce scările Amiralității, să spună și să se roage: este un marinar francez ascuns de pirați în insulele Arhipelagului, un om a cărui familie a făcut cinste marinei franceze în celelalte veacuri; să dea poruncă Amiralitatea unei mici escadre ca, în loc să-și facă manevrele de toamnă în altă parte, mai bine să cutreiere Arhipelagul, scăpându-l și pe Pierre Vaillant, stârpind și pirații.

Dar, cu toate că se înfierbântase plănuind astfel, Anton Lupan se gândise și la putința neizbânzii, fiindcă, știa el, nu toți amiralii au fost marinari adevărați în viață. Și-avea de gând, dacă nu se urnea Amiralitatea, să ia trenul și să se ducă la Saint-Malo, în nordul Franței, unde poate mai trăia moș Léon și moș Gir, și ceilalți, marinari și pescari de o viață întreagă și să le spună lor astfel: „Oameni buni, dragii mei, fraților, nepotul lui moș Léon se află de patru ani în mâinile piraților…”

Și unde avea să pornească deodată întreaga escadră a pescarilor, zeci, sute de vase, nepoții corsarilor Franței, să împânzească Mediterana și Arhipelagul, și unde aveau să răscolească ei insulele, și unde aveau să se arunce în apă pirații, scoși din culcușurile lor ca șobolanii!…

Deci, înainte, la Marsilia cu *Speranța!*…

Firește, după ce se dezmeticea și-i trecea fierbințeala, Anton Lupan se gândea că ar fi de ajuns să înfăptuiască din planul lui măcar un sfert, dacă nu jumătate.

În clipa când veni kir Nicolachi să-l întrebe, el avea la drept vorbind hotărârea luată, așa cum credea și echipajul. Totuși, fiindcă învățase câte unele de la Gherasim, nu răspunse îndată. Îi părea rău că nu mai era aici cârmaciul, el s-ar fi priceput mai bine să poarte acum conversația. Totuși își călcă pe fire și răspunse, ridicând din umeri, cum ar fi făcut șeful echipajului:

— Îmi pare rău, kir Nicolachi, dar cu Marsilia fusese numai așa, o vorbă. Cred că o să ne întoarcem la Stambul, că ne îmbie un negustor cu ceva marfă.

Nu era nevoie ca echipajul să știe multe vorbe grecești ca să înțeleagă ce spune căpitanul, dar oamenii se făceau că nu aud această scorneală; se deprinseseră și ei cu socotelile Levantului. Numai Adnana, auzind de Stambul, scoase un strigăt înăbușit și rămase cu ochii mari, mirată și nedumerită de hotărârea căpitanului.

— Păcat! oftă kir Nicolachi.

— Dar ia spune, reluă Anton Lupan, cu nepăsare, ai vreo treabă la Marsilia? Mi se pare că pleacă un vapor deseară.

Să nu mai lungim vorba de pomană. Nu se știe dacă Gherasim ar fi sucit treburile mai bine; fapt e că după o jumătate de oră de ciorovăială, căpitanul *Speranței* se învoi să încarce trei sute de butoaie cu untdelemn de măsline, a două sute de litri fiecare, ca să-i ducă la Marsilia, la prețul de 40 de leptas kilogramul – ceea ce făcea 2400 de drahme, adică 120 de icosari de aur.

În timp ce hamalii rostogoleau butoaiele pe punte, Anton Lupan se gândea cu mulțumire, că nici cârmaciul n-ar fi scos un preț mai mare, sau poate, cel mult, ar fi rotunjit suma cu încă o sută de drahme. Căpitanul *Speranței* se simți dator, în fața propriei sale conștiințe, să treacă diferența în carnetul de socoteli, drept cheltuială personală, ca să nu se poată mustra vreodată că le-a adus celorlalți vreo pagubă, fie chiar închipuită.

Încărcatul ținu toată ziua, toată noaptea și ziua următoare, căci trei sute de butoaie nu se mânuiesc la repezeală. Nimeni nu se întreba, nici vameșii, nici grănicerii, ce rost are să duci asemenea marfă la Marsilia, unde untdelemnul se găsește pe toate drumurile, toată coasta de sud a Franței fiind umbrită de arborele măslinului.

Anton Lupan avu prilejul în aceste zile să treacă pe la birourile Lloyd-ului, pentru asigurare; întâmplările din marea Egee îl sileau să grăbească această formalitate, ca oamenii săi să nu rămână în vânt, în cazul când ar fi trebuit să înfrunte o nouă primejdie, cu mai puțin noroc decât prima oară.

A patra zi, echipajul își puse hainele de sărbătoare, căpitanul tocmi o trăsură și porniră cu toții să vadă străvechea Atena. Firește, Ismail rămase de vardie, așa cum se înțeleseseră din vreme.

Adnana se gătise în rochie albastră, cu volane, cu flori de trandafir la umăr și la cingătoare, și încălțase, nefericită, în locul papucilor, botine galbene. Gândul că scăpase din atâtea primejdii și recunoștința față de cel ce o salvase o făcea să îndure supusă această îmbrăcăminte de închisoare, în care ea, deprinsă cu toate dezamăgirile, vedea semnul altor închisori viitoare. Căci încă de pe acum, când ar fi vrut să zburde liberă pe străzi, cu părul bătut de vânt, cu bluza ei cenușie din pânză de corabie, cu picioarele goale, trebuia să stea în trăsura asta, cuminte și cuviincioasă ca o domnișoară.

Dar să lăsăm amărăciunile Adnanei, să nu pierdem prea multă vreme cu plimbarea. Drumul de la Pireu la Atena străbate vestita pădure de măslini care împodobește colinele dintre cele două orașe. O pădure de măslini, la începutul lui septembrie, dimineața, curând după răsăritul soarelui!… Nu, s-o lăsăm pentru altă dată, să dăm bici telegarilor!

— Domnule, ce minunăție! Și toată marmura asta a fost cioplită numai de mâna omului! exclamă Mihu, în fața cariatidelor, pe Acropole, după ce ocolise cu gura căscată ruinele Parthenonului.

Anton Lupan își dădea seama că nu era o exclamație neghioabă, ci chipul lui de a se minuna, din toată inima, în fața frumuseții depline, altfel

neputând-o face, în lipsa unor cuvinte mai iscusite. Se uită la ceilalți, văzu pe fețele lor aceeași minunare simplă și cinstită, nestăvilită de învățături greșite, și se gândi că ei simțeau frumusețea mai bine, mai întreagă decât turiștii înarmați cu cărți, cu ghiduri și cu ochii reci ca obiectivul aparatului fotografic.

Oamenii săi nu învățaseră nici istorie, nici artă, dar ei cunoșteau prețul frumuseții de la brazii înalți de pe povârnișuri, de la cerul albastru, de la florile de pe pajiști, de la iarba bătută de vânt pe coline. Toți păreau fermecați, oricât de proști i-ar fi crezut cineva înainte – numai plutașul, mișcându-se falnic printre ruine, ofta, gândindu-se că prea era multă marmură și nici un colț de pădure! Un soldat din garda palatului, cu pantaloni albi strânși pe pulpă ca niște cioareci, cu fustanelă încrețită, cu opincuțe arcuite în sus la vârfuri, ca o etravă de galeră, privea plictisit în vale cercurile concentrice de marmură ale teatrului lui Dionisos, abia dezgropat de sapele arheologilor.

— Ce frumusețe, domnule! exclamă a nu știu câta oară Mihu, încă nedeprins să-și înfrâneze simțămintele.

— Da' de unde frumusețe, frațicule! Numai piatră goală! Mai frumos e la noi, la Brăila, țe se potrivește! răspunse soldatul, întorcând spre el fața-i plictisită.

Oamenii se cruciră…

Dar haide, să mergem mai departe, să nu ne pierdem vremea cu soldatul Atenei, născut pe malurile Dunării, la negoț mănos de cereale, care tânjea după Brăila, unde-și avea casa, mama, tatăl, logodnica, prietenii, unde avea să se întoarcă, să ducă trai ferice, să îmbătrânească și să moară, dar care la anii potriviți venea să-și facă slujba ostășească la Patrida, cum cerea legiuirea grecească.

Să mergem, să mergem, să scurtăm escalele!

Speranța zăbovi la Pireu și ziua următoare, așteptând întoarcerea cârmaciului. De data asta oamenii se risipiră prin oraș, fiecare după pofta inimii.

Cristea Busuioc, tăcut și singuratic cum îi era firea, se desprinse de ceilalți și, neîndrăznind să se avânte până la pădurile care se vedeau departe, pe coline, rămase în port, bătând cheiurile, uitându-se la catargele corăbiilor și încercând cu muchia toporiștei cheresteaua pusă în stive la tot locul; sub văpaia soarelui, lemnul își ridica în aer mirosurile, mirosea a

rășină bradul, a tanin stejarul, fagul a leșie umedă și toate umpleau sufletul plutașului de dorul amărui al codrilor lăsați în urmă.

Haralamb cu Ieremia, avându-l între ei pe Mihu, căscară gura pe străzile Pireului până la vremea prânzului. Musul se uita chiorâș la lustragiii care se repezeau să le văcsuiască cizmele și din când în când își pipăia carâmbii, pe dedesubtul pantalonilor. Întâlneau în calea lor grecoaice sumedenie, frumoase unele să-ți oprească bătăile inimii – și toate aruncau ocheade după cei trei marinari din echipajul *Speranței.*

„A naibii pușlama!” se gândea Ieremia, uitându-se pieziș la văru-su.

Se vedea în geamurile prăvăliilor, ciolănos și deșirat, adus de umeri, cu flinta lui la subsuoară, și nu-i era greu să-și dea seama că dintre toate ocheadele grecoaicelor, pentru el nu era nici una.

După ce prânziră tustrei într-o ospătărie, că Anton Lupan le dăduse destui bani de cheltuială, Ieremia nu mai simți nici un îndemn să-și poarte sluțenia pe străzile Pireului.

— Apăi eu, măi vere, mă întorc în port, să-i țiu tovărășie lui Ismail și să-mi mai frec pușca asta, barem să am grijă de ea, dacă maică-mea n-a avut grijă de mine. Mergi și tu, Mihule?

— Eu m-aș mai plimba, nene Ieremie.

— Atunci plimbă-te singur! îl repezi Haralamb, de obicei bun la inimă.

Ce folos avea de la ocheadele grecoaicelor, dacă nu putea să intre în vorbă cu nici una, atâta vreme cât copilul ăsta se ținea după el ca scaiul de coada câinelui?

Rămas singur, Mihu porni pe străzi, mândru să se plimbe de capul lui prin țară străină, fără să-i pese de cineva, ca unul care avea carte de marinar în haină, mai tare decât pașaportul folosit în călătorie de oamenii ceilalți, nemarinari de meserie.

Așa căscă el gura pe străzi, preț de vreo oră, ferindu-se de lustragii și gândindu-se cu ciudă la Negrilă, care rămăsese cu Adnana și cu căpitanul. Orașul era întins, scund, cenușiu și îndestul de murdar la vremea aceea; numai la marginea lui dinspre Atena, Mihu nimeri într-un parc cu copaci ciudați, unde aerul era proaspăt și înmiresmat. Bâzâiau gâze pe sus, ciripeau păsări în platanii înalți, foșneau frunzele palmierului, iar dintr-o livadă aflată mai sus, pe colină, cobora miros de portocal.

Mihu se mai plimbă o vreme pe potecile care șerpuiau printre desișuri de mirt alb, până ce, simțindu-se ostenit, se întinse pe iarbă, la umbra unui castan. Mișuna felurită lume prin parc, erau și vânzători de alune, și

limonagii și salepgii, dar nu se vedea nici un lustragiu și din partea asta musul *Speranței* se simțea împăcat.

Liniște, și pace, și bâzâit de gâze, și ciripit în copaci, și miros de portocali, toate îl trăgeau la somn, mai ales că prânzise îmbelșugat. Numai o supărare avea în acest ceas: băgase de seamă că blestematele de cizme îl strângeau din ce în ce mai rău când stătea întins; altminteri, în picioare, se mai făcea și el că nu le simțea. Dar poți oare să guști tihna unei asemenea clipe, dacă te strâng cizmele, poți să te mai bucuri de zumzetul adormitor al văzduhului plin cu miros dulce de portocal?…

Haide, Mihule, scoate-ți ușurel cizmele, șterge-le de praf, așează-le carâmb peste carâmb, puneți-le sub cap și acum bucură-te pe deplin de liniștea locului, că destul te-ai zbuciumat în goana aceea după pirați, trage până în fundul pieptului mireasma mirtului alb, desfată-te de ciripitul păsărelelor, de foșnetul palmierului – ce copac ciudat!…

În acest timp, Ismail stătea de vardie pe puntea *Speranței*, așezat pe o bintă, la pupa, să fie aproape de schelă și, cu o bucată de mucava pe genunchi, cu vopselele și penelurile alături, picta portul Pireului.

Venise și Ieremia, de o vreme, tare cătrănit, fără să spună pricina și se băgase în cabină, de unde nu mai scosese nasul, părând în mare supărare cu toată lumea.

— Kali-mera! se auzi, la un timp, un glas din marginea cheiului.

Un pescar amărât venise cu undițele și se așezase la pupa *Speranței*, nădăjduind să prindă vreun pește din cei care ciuguleau ierburile de pe carenă.

Cufundat în pictură, Ismail nu-i răspunse, ceea ce nu-l împiedică pe pescar să intre în vorbă, după obiceiul din porturi, arătându-și o anumită nedumerire:

— Dar unde ați fost de v-ați întors așa de repede? Sau ați făcut numai o plimbare?

De data asta Ismail ridică ochii din pictură și se uită la el, să-l vadă cum arată la chip dacă spune vorbe aiurea.

— Plimbare?! mormăi el, în limba pescarului. Ce tot spui dumneata, omule? Noi venim din Africa.

— Din Africa?! Ia fugi încolo! Cum să te duci în Africa și să te întorci în câteva zile? Că doar săptămâna trecută v-am văzut la chei, colea!

— Pe noi?

— Dar pe cine? Chiar că m-am mirat de ce-ați stat așa de puțină vreme. Abia ați aruncat ancora, și îndată ați plecat iarăși. Nu cred să fi zăbovit mai mult de o oră.

Bucătarul *Speranței* lăsă mucavaua deoparte și se uită mai stăruitor la omul din marginea cheiului; așa cum stătea el acolo, cu ochii limpezi și cu fața senină, n-ai fi zis că are mintea scrântită.

— M-ai văzut dumneata pe mine acum o săptămână? întrebă Ismail, apăsând asupra cuvintelor, cum faci când vorbești copilului sau nebunului.

— N-aș putea spune, că nu țiu minte cum arătau toți de pe punte, dar corabia asta a fost, ce mai încoace-încolo! Uite, la fel pupa, la fel parapetul, tambuchiurile, la fel catargele – ce naiba, am văzut bine că doar ochii n-au albeață nici unul!

— Corabia asta? stărui bucătarul, simțind că începe el să aibă nu știu ce ferbințeală și îndoială în creier.

— Asta, păi care?!

— *Speranța?*

Pescarul se uită la literele de bronz, de la pupa, cele ce lui Ismail îi mai stăteau și astăzi pe inimă.

— Parcă *Speranța!* răspunse, numai cu o umbră de îndoială. Eu nu mă uit atâta la nume; cunosc corăbiile cum cunosc și oamenii, chiar dacă nu știu cum îi cheamă.

— Ia du-te de-aici! izbucni Ismail, simțind că înnebunește el, în locul pescarului.

Și se aplecă din nou asupra picturi, bombănind câte ceva din când în când, de data asta pe limba lui, neînțeleasă celui ce-i zăpăcise mintea și creierul.

Acela nu se duse, firește, că era slobod cheiul pentru oricine, dar nici nu mai spuse alte cuvinte, mulțumindu-se să cerceteze curios goeleta din față și să ridice într-una din umeri, ca omul rămas fără lămurire.

Dacă Anton Lupan ar fi fost atunci de față, poate ar fi primit altfel vorbele pescarului, poate l-ar fi iscodit să afle mai multe, căci doar nu se trece cu nepăsare pe lângă o asemenea ciudățenie.

Dar la ceasul acela, căpitanul *Speranței* se afla tocmai în partea Atenei. Astăzi, să vezi, rămăsese el singur, numai cu Adnana, printr-o orânduire a faptelor la care voința lui nu avusese nici un amestec, oricât ar părea de nefirească asemenea sfială din partea unui bărbat și căpitan de vas, ba încă a unuia care nu se temuse de cei mai fioroși pirați. Oamenii plecaseră, și ei

rămăseseră față în față, ca doi logodnici pe care părinții au grijă să-i lase singuri, gungurind, în vreun salonaș.

Trăsura din ajun îi duse iarăși la Atena, unde rătăciră toată ziua pe străzi, cu Negrilă după ei, de la templul lui Jupiter, în câmpia de la marginea răsăriteană a orașului, până pe colinele de la apus, în fața Thezeionului, străbătură una câte una sălile și galeriile muzeului – uitară ora prânzului și iarăși urcară pe Acropole. Acesta e cel mai bun mijloc de-a face să treacă timpul într-un oraș străin (din fericire plin de monumente vechi), atunci când te temi să rămâi față în față cu însoțitoarea ta, căreia nu știi ce se cuvine să-i spui.

La umbra din templul Victoriei Aptere[7], Anton Lupan băgă de seamă că botinele Adnanei se făcuseră albe; nu era praf de rând, ci pulbere de marmură, marmura pe care o cioplise Phidias – și o botină nouă, cumpărată la Pireu ieri, părea un sacrilegiu în aceste locuri.

Adnana îi observă privirea și se aplecă, încercând să-și ascundă piciorul cu poalele rochiei albastre. În această mișcare, faldurile rochiei împrumutară pentru o clipă simplitatea și grația peplumului antic, ca pe bucata de marmură rezemată de perete, alături, înfățișând o Victorie care își dezlega sandala.

— Dacă n-aș ști de la dumneata că e necuviincios, m-aș descălța și aș merge în picioarele goale, spuse fata, stânjenită mai mult ca oricând în veșmintele ei de domnișoară.

— Ai dreptate! încuviință Anton Lupan, recunoscându-și greșeala. Aici ar îi trebuit să vii în peplum și în sandale.

Apoi începu să râdă:

— Haide, să nu vorbim de pomană; lumea nu poate fi prefăcută în muzee. Cine știe dacă Victoria asta care își dezleagă sandalele, nu ar fi dorit să aibă o pereche de botine din zilele noastre!… Dar ia spune-mi, ce ai să faci la Marsilia?

Adnana ridică din umeri:

— Probabil că am să port rochii lungi – și am să sufăr că nu s-a găsit nici un căpitan să mă ia pe o corabie…

Anton Lupan o privi în ochi, cu o tresărire întârziată, însă înainte ca privirile să li se împletească, ea își feri fața și porni mai departe, chinuindu-se cu botinele prin praful de marmură.

Când ajunseră în port, seara, Gherasim se întorsese de vreo două ceasuri, la timp ca să-l întâmpine pe kir Iani, care sosise cu *Penelopa* și

tocmai arunca schela. Bineînțeles, echipajul nu așteptă lunga lămurire din partea cârmaciului, ca să dijmuiască după cuviință bunurile lui Haig, spre a-i aduce măcar atâta alinare văduvei lui Marulis, să aibă biata femeie cu ce-și ține traiul și cu ce-și crește copilașii.

În lipsa căpitanului, Gherasim avu grijă să se ducă și la judecătorie, vestind portăreii, ca nu cumva kir Iani să se creadă stăpânul avuțiilor pe care echipajul *Speranței* le ridicase de pe insula Skantsura, unul din sălașurile piraților.

Se întorsese până seara și plutașul, și musul, pe care Anton Lupan îl găsi amărât în marginea cheiului.

— Unde-ți sunt cizmele? întrebă căpitanul, cu asprime, văzându-l în picioarele goale.

Doar n-avea să-l încalțe din nou la fiecare escală! Asta nu putea fi o socoteală nici pentru cel mai înțelegător căpitan din lume.

— Sunt în cabină, domnule! N-am mai putut să le încalț, fiindcă mi s-au umflat picioarele.

— Atunci de ce ai mutra asta amărâtă?

— Nenea Haralamb nu s-a întors încă și uite că s-a făcut seară. Mi-e să nu fi pățit ceva cu grecii ăștia…

Într-adevăr, lipsa lui Haralamb, pe care de la prânz nu-l mai văzuse nimeni, stârnea multe temeri în mintea fiecăruia; n-ar fi fost de mirare să zacă pe vreun maidan, cu capul spart sau cu un cuțit între umeri.

— Gherasime, spuse căpitanul, înțeleg că ești obosit de drum, dar tu cunoști bine portul și partea asta a orașului. Ce-ar fi să te duci să-l cauți? Să nu fi făcut vreuna boacănă…

Nu-și sfârși bine vorbele – și Haralamb se ivi pe chei, strecurându-se printre lăzi și baloturi, urmat de o femeie durdulie – dar altminteri sprintenă și iute în mișcări ca o leoaică tânără.

— Hait! Iar ni se mărește echipajul! zise Ieremia, uitându-se nu fără pizmă la vără-su, care pășea pe punte, fudul și totdeodată sfios, ca un mire.

— Ce-i, Haralamb, cu tine? îl întrebă Anton Lupan, ieșindu-i înainte.

Femeia rămăsese pe chei și își legăna șoldurile, cu lenevia valurilor la țărmul mării, într-o zi de acalmie.

— Domnule, mi-e că-ți fac o mare supărare, începu Haralamb, neîndrăznind să ridice ochii mai sus de copastie. Să nu mă ocărăști pentru cele ce ți-oi spune; eu rămân aici și mă însor, că am găsit o femeie după pofta inimii.

— Ce-ai căpiat? strigă Ieremia, apropiindu-se de el cu furie.

— N-am căpiat, dar știi că vreau să intru și eu în rândul lumii.

Ceilalți rămăseseră năuci pe punte.

— Bine, măi Haralamb, zise căpitanul mustrându-l, măcar să ne fi spus din vreme! Așa, dacă mâine dimineață plecăm, de unde să găsim alt om, acum la căderea serii?

— Păi mai din vreme n-am știut nici eu, domnule. Treaba asta e pusă la cale abia mai adineauri.

— Trăsni-te-ar să te trăsnească! îl blestemă Ieremia, stăpânindu-se cu greu să nu-l ia la bătaie. Și unde ai găsit-o, măi nerodule?

— E o femeie cumsecade, să nu spui rău de ea, vere Ieremie!

— Care cumsecade mă, dacă te ia pe tine?

— Păi ce să facă, biata femeie? I-a murit bărbatul de vreo șase luni de zile și de atunci se trudește singură cu prăvălia.

— Ce prăvălie?

— Păi are colea, peste chei, cafenea și ceainărie.

— Aha! Și tu vrei să te bagi rândaș la dânsa, să dai muștele afară și să speli dușumelile?

— Ba nu; a zis că eu o să fiu stăpânul.

— Și cum naiba v-ați înțeles la vorbă, că tu nu știi o boabă grecește?

— Parcă mare nevoie ai de vorbe! Te mai înțelegi prin semne.

Anton Lupan ridică din umeri.

— De, Haralamb, eu ce pot spune? Fă cum te îndeamnă inima… Hai, vino jos, să descurcăm socotelile și să-ți dau partea care ți se cuvine.

— De asta nu-i mare nevoie, domnule; zice ea că are parale destule. Dă-mi numai așa, vreo sută de drahme, să nu mă duc cu buzunarele goale. Restul i l-oi da dumneata lui văru Ieremia, poate să-l ducă bătrânilor, la înapoiere.

— Și cum, mă, te însori în toată regula, cu popă, cu cununie? întrebă Ieremia, crucindu-se.

— Mă însor; ce, e rușine?

Adnana ieși pe punte, cu bluza ei de pânză de corabie, cu șalvarii strânși pe gleznă și cu papucii arăbești în picioare, lăsând să i se vadă călcâiele cu pielea trandafirie. Îndată Negrilă îi ieși în față și începură să zburde împreună, fără să bănuiască impasul în care se afla echipajul *Speranței*.

În timp ce Haralamb își aduna boarfele în cabină, iar Anton Lupan se sfătuia cu Gherasim cum să iasă din încurcătură, hop, se ivi și Ismail, cu

covorul lui de Brussa, căruia îi cunoaștem toate peripețiile.

— Domnule, zise bucătarul, cruceam la Nicola, dam covorul.

— Bine, Ismaile, du-te, numai ai grijă să nu rămâi și tu pe-acolo, că și-așa ne-am împuținat la număr.

— Nu rămâneam; dam numai covor duceam Stambul, Laleli.

— Hai, du-te! Când pleacă kir Iani?

— Ailaltă săptămână…

Văzând că bucătarul nu se duce, ci stă șovăitor, cu ochii aplecați sfios în punte, Anton Lupan îl privi cu nedumerire:

— Ce mai vrei, Ismaile?

— Puteam dam zece lire?

— Vezi, bine că mi-ai adus aminte, răspunse căpitanul. Sigur că am să-ți dau, și chiar mai mult decât zece lire, fiindcă o să întârziem îndelungată vreme pe drumuri.

— Dam și Ghiulsum?

— Da, și pentru Ghiulsum, și pentru Validé – să fie mulțumite.

— Mufidé nu dam?

— Cum să nu; uitasem de dânsa; de, dacă-s așa multe!…

— Fir-ați ai naibii cu nevestele voastre! înjură Ieremia, scos din fire, după ce bucătarul plecă într-o parte, cu covorul la spinare, iar Haralamb în alta, însoțit de grecoaica durdulie, care de data asta își mișca șoldurile, cu mai multă râvnă decât la venire.

— Lasă, Ieremie! îl liniști Anton Lupan, cu înțelepciune. Slăbiciuni omenești se găsesc cu duiumul; să nu judecăm pe nimeni!

— Ba eu unul, domnule, zic că nevasta și marinăria se potrivesc ca aripile heruvimilor cu coarnele lui Sarsailă!

În clipa aceea Adnana, fugărită de Negrilă, se năpusti râzând printre dânșii, se opri în parapet, mlădie ca un fir de trestie, și răsucindu-se cu iuțeala veveriței rămase nemișcată, cu coatele în balustradă, cu sânii aburind sub bluză, privindu-și șoltic urmăritorul, gata să se ia cu el la trântă. Dar simțind privirea căpitanului asupră-i, râsul îi pieri pe buze, obrazul înfierbântat i se făcu palid, iar genele începură să-i clipească repede, cu un fel de spaimă, ca și când ar fi săvârșit cine știe ce mare drăcie. Negrilă mai așteptă o clipă, apoi văzând-o atât de schimbată, se așeză cuminte la picioarele ei, nu înainte de a-i arunca o privire mustrătoare căpitanului care le stricase joaca.

— Domnule! zise Ieremia în șoaptă, uitându-se ca prostul, când la Anton Lupan, când la Adnana. Nădăjduiesc să nu te fi supărat prea tare cu vorba mea neghioabă!…

Și plecă repede spre prova, speriat de noua primejdie care amenința, mai rău decât pirații, viața pașnică la bord și drumul *Speranței* în lume.

* * *

A doua zi dimineață, în timp ce Ismail, la îndemnul căpitanului, umbla prin prăvăliile din preajma portului ca să-i cumpere lui Mihu cizme mai chibzuit alese, pe măsura piciorului, Gherasim bătea zadarnic cheiurile, în căutarea unui marinar slobod, care să meargă măcar până la Marsilia. Era vremea marei navigații, în port vapoarele și corăbiile veneau cu nemiluita – iar nostromii căutau cu limba scoasă oameni ca să-și întregească echipajele.

Se făcuse ora nouă și căpitanul remorcherului tocmit de cu seară ca să-i scoată în afara portului, începea să-și piardă răbdarea.

Pe la nouă și jumătate, când echipajul *Speranței* se frământa pe punte, așteptând întoarcerea nostromului plecat să dea încă o raită prin cârciumi și prin cafenele, în capul cheiului se ivi Haralamb, cu o înfățișare sub care la început nu-l recunoscu nimeni. Oamenii văzură un tânăr spilcuit, plimbându-se agale, ca unul fără nici o treabă, cu pantaloni negri peste cizmulițe galbene, cu giubea albastră, cu tichie verde și cu ciubuc de chihlimbar, lung de doi coți, ca al negustorilor.

Tânărul merse astfel, ferindu-se cu ifos de lăzile, baloturile și butoaiele murdare, până ce ajunse la pupa *Speranței*, unde se așeză tacticos, picior peste picior, pe o bintă din marginea cheiului, nu înainte de a-și așterne dedesubt batista liliachie, purtându-se cu mare grijă față de îmbrăcămintea lui nouă și strălucitoare. După aceea își potrivi tichia din creștet și începu să tragă din ciubuc, slobozind fudul fumul în aer.

— Păi… păi ă-ăsta-i nenea Haralamb! zise Mihu, bâlbâindu-se de mirare.

Oamenii se îngrămădiră buluc în capul schelei; Negrilă o lăsă pe Adnana și, apropiindu-se de dânșii, rămase încurcat, cu ochii la cel de pe mal, neștiind dacă să se gudure sau să-l mârâie.

— Pthiu! dar-ar boala-n tine! Tu erai, măi vere? strigă Ieremia, gata să-l lase picioarele.

Tânărul își scutură ciubucul, apoi răspunse cu multă îngâmfare:

— Eu sunt! Ce, te prinde mirarea?

— Ia te uită la el! S-a înțolit la iuțeală. Ce mă, ai și făcut nunta, sau ți-a dat cafegioaica arvună?

Haralamb nu mai găsi nimerit să răspundă la această întrebare grosolană. Văzându-l pe Anton Lupan, care se întorcea dinspre prova, unde se ciorovăise iarăși cu căpitanul remorcherului, își duse mâna la piept și se înclină, fără să se scoale, salutându-l cu demnitatea palicarului.

— Domnule, zise alegându-și vorbele, când vă întoarceți la Pireu, vă rugăm să treceți pe la cafeneaua noastră. O să ne facă mare onoare.

— Îți mulțumim, kir Haralamb! răspunse Anton Lupan, abia stăpânindu-și râsul. Vom veni cu cea mai mare plăcere; onoarea va fi a noastră, nu a dumitale!

Mulțumit de acest răspuns, Haralamb trase din ciubuc, își scutură cu degetul o scamă de pe poalele giubelei și se așeză mai îndesat pe bintă, după care își continuă convorbirea cu echipajul *Speranței*, având grijă să nu se mai lase tutuit de nimeni.

Peste vreo jumătate de ceas sosi și Gherasim, nădușit și înjurând în neștire, ca unul care bătuse de pomană drumurile.

— Ce facem, domnule, plecăm așa sau mai așteptăm vreo zi, două? întrebă pășind pe punte, fără să se uite la musafirul care plesnea de ifos în marginea cheiului.

— Cred că putem pleca, răspunse căpitanul. La drept vorbind, nici nu știu de ce-am mai zăbovit până acuma. N-o să ne mărim prea mult truda, dacă o să luăm în seama noastră și treburile lui Haralamb. Și-apoi, să nu uităm că…

Aici Anton Lupan tăcu și-și aruncă ochii spre Adnana; ea nu le înțelegea vorba, dar această privire fu lămuritoare.

— Eu? întrebă, apropiindu-se fuga și arătând cu degetul la piept, cum făcuse prima oară, când Anton Lupan o găsise prizonieră pe corabia lui kir Iani. Pot să fac orice: să ridic pânzele, să spăl puntea, să stau la cârmă…

— Bine! hotărî căpitanul. De aici până la Marsilia faci parte din echipajul *Speranței*. Haide, băieți, fiți gata de plecare!

Oamenii se risipiră pe punte, fiecare acolo unde avea datoria. Haralamb rămase singur, cu gura coclită de la ciubucul din care trăgea prima oară. Își privi giubeaua, își privi cizmele și-l prinse mirarea. Remorcherul fluieră scurt, vădind nerăbdarea căpitanului. Lanțul ancorei începu să zornăie; cine învârtea cabestanul? Ia te uită: Haralamb crezuse că treaba asta o să-l privească totdeauna numai pe el și pe vără-su Ieremia. În vârful

bompresului, Adnana desfăcea legăturile focului; cum naiba nu cădea în apă, că stătea pe bompres ca pe scaun?

— Hei, Gherasime! strigă Anton Lupan, care urmărea trasul ancorei. Nu ridici schela? Ori vrei s-o lași la Pireu, amintire?

Gherasim se îndreptă spre pupa și dădu cu ochii de Haralamb, fudul.

— Ce faci aici, mă, cafegiule? zise, fără să amețească la vederea giubelei strălucitoare.

— Ia, te rog, kir Gherasim, vorbește cum se cuvine, că n-am cafegit împreună!

Nostromul căscă gura – și abia acum îl apucă a amețeala.

— Domnule, ăsta nu-i Haralamb, ori am eu orbul găinilor?

— E kir Haralamb, Gherasime, ține seama! Și haide, ridică o dată schela, că doar n-o să stăm aici pân' și-o fuma dumnealui ciubucul!

Ancora se ivi greoaie, plină de nămolul adâncurilor, arătând ochiului obișnuit să desprindă din puțin marile tâlcuri, ceva din fundul tainic al mării. Remorcherul fluieră a doua oară – și începu să frământe apa cu zbaturile…

Trebuie să cunoști forfota asta de pe puntea unei corăbii, în clipa plecării, freamătul oamenilor, freamătul lemnului și-al fierului, al pânzelor și-al parâmelor, să simți cum etrava, care a dormit nepăsătoare în apele moarte ale portului, începe să vibreze, presimțind valul, să auzi trosnetul surd al catargelor, zbârnâitul sarturilor, piuitul scripeților, trebuie să-ți fi intrat în sânge balsamul dulce și amar al depărtărilor, ca să înțelegi cele ce urmară, fiindcă întâmplarea de acum nu va avea nici o legătură cu o întâmplare asemănătoare, petrecută nu de multă vreme, când însă fuseseră în joc cu totul și cu totul alte îndemnuri.

Gherasim sări pe chei, desfăcu ultima legătură cu uscatul, apoi, întorcându-se la bord, puse mâna pe schelă. Remorcherul mai fluieră încă o dată, cablul remorcii se întinse, iar *Speranța* se urni greoaie, ca un pom smuls din rădăcină.

Mai mult decât atâta, Haralamb nu putu să-ndure. Numai o dată își întoarse capul, privind peste cheiul înțesat de mărfuri, numai o clipă mai păru că șovăie – apoi aruncă ciubucul, își lepădă giubeaua și sări pe schelă.

— Stai că-ți ajut eu, măi Gherasime!

Rămâneau în urmă catarge, coșuri de vapoare, cheiuri, magazii, cârciumi, cafenele… începea să se simtă vântul și freamătul mării…

Ismail ieși pe punte, cu un filigean în mână:

— Cafeaua poftim, kir Haralamb!

Și, cu toate grijile pe care le ducea căpitanul în minte, cu tot zbuciumul care-i frământa inima, parcă niciodată etrava *Speranței* nu tăiase valuri mai albastre ca în dimineața aceea!…

XV

Din cartea prieteniei

În ziua de 5 septembrie, la răsăritul soarelui, *Speranța,* care navigase de la Pireu cu vânt tare din pupa, înrudit cu cel ce le întârziase așa de mult trecerea peste Mediterană, dubla, cum spun marinarii, Capul Males, colțul de sud-est al Peloponezului, iar seara se afla în dreptul Capului Matapan, ca să se îndrepte spre strâmtoarea Messinei, între coasta Calabriei și Sicilia.

Era luna când vine toamna în părțile de unde pornea echipajul, dar aici, asupra mării, veghea un cer feciorelnic și-o briză pură ca în zilele primăverii.

O hulă veche, pe cale de a se potoli, ridica pieziș în calea *Speranței* valuri domoale ca niște coline lungi, dar înalte cât catargele. În clipa când corabia se adâncea în văi, velele începeau să fluture, slăbite de vânt, apoi pe creste se umflau iarăși – într-un ritm larg, neostenit, ca bătaia aripilor unui albatros uriaș – și zborul acesta ciudat, peste colinele verzi înșiruite la nesfârșit, ținu mai multe zile și nopți, în șir.

Vapoarele pe care le întâlneau se adânceau între valuri până la mărul catargelor – și clipe întregi credeai că au pierit; îndată însă se iveau greoaie pe creste și treceau pe alături, chinuite, cu mașinile gâfâind.

Viața la bordul *Speranței* își urma cursul din ultima vreme, schimbat de venirea Adnanei – îl știți; Levantul rămânea în urmă, cu frământările lui – și în față părea că se deschide poarta altei lumi.

Dar, dacă rămânea în urmă frământarea Levantului, nu înseamnă că echipajul era liniștit; știau toți încotro se duc, să ridice flota Franței și, așezându-se în fruntea ei, cum se gândeau cei cu inimile fierbinți, să vină înapoi, să cutreiere Arhipelagul și Mediterana de răsărit, în căutarea acelui franțuz fără de care căpitanul lor nu mai înțelegea să plece la drum.

Căpitanul lor, în acest timp, stătea în cabină și scria un memoriu amănunțit, pe care să-l ducă Amiralității – și după ce-l scria, îl lua de la început, socotind că nu îl făcuse destul de convingător și de bun… Apoi, în alte ceasuri din zi, întocmea cuvântări înaripate în gând, ca să le rostească în fața marinarilor și pescarilor de la Saint-Malo, spre a-i porni pe toți înspre răsărit.

Ar fi fost frumoasă viața în aceste zile, dacă nu s-ar fi frământat căpitanul atât și oamenii din echipaj n-ar fi împărtășit, fiecare în felul său,

frământarea lui. Și pentru Adnana ar fi fost frumoasă viața acum, când se întorcea la casa ei, după o robie de opt ani, dacă ar fi știut cum îi va fi viitorul și dacă acest ciudat căpitan de corabie i-ar fi spus măcar două cuvinte pe zi.

Spunea mii de cuvinte căpitanul pe când ea gândea astfel – și Adnana n-avea cum să știe că, dacă s-ar fi putut, el le-ar fi schimbat pe toate și le-ar fi adresat ei…

Fiindcă, de când venise fata asta pe bord… Dar nu! Să-l căutăm pe Pierre Vaillant mai întâi – fără asta Anton Lupan n-ar mai fi putut să simtă gingășia nici unei inimi de pe pământ…

Ar fi fost frumoasă viața pe bord – și poate, totuși, nu era urâtă nici azi, cu toate feluritele ei frământări. Soarele răsărea din pupa în fiecare zi, lungind umbrele catargelor peste bompres, peste valuri, peste orizont, până la infinit. Apoi umbrele se scurtau, lăsau bompresul la locul lui, veneau pe punte șovăind, până la amiază, când piereau, și atunci, câtăva vreme părea că goeleta navighează în vid. Curând însă, umbrele se înfiripau iar și puntea căpăta iarăși contur. La apus, când soarele atingea apa, ridicând aburi verzui, din partea cealaltă răsărea luna, palidă și rătăcită, ca un somnambul. Atunci cerul roșu se albăstrea, treptat, până ce căpăta culoarea apelor adânci; marea se prefăcea într-o draperie de catifea, cu falduri negre pe fundul valurilor, iar la creste cu fire de argint.

Nopți cu lună și numai apă și cer în jur! Despre asta să vă spună corăbierii, nu ceilalți navigatori, căci pe aceștia huruitul mașinilor îi împiedică să audă suflul mării, iar fumul de cărbuni le ascunde oceanul albastru de sus, cu miriadele lui de corăbii azurii care navighează în căutarea marelui nesfârșit.

Să vă spună corăbierii!… O pătură pe punte și un maldăr de parâme sub căpătâi! Dar colea jos este etrava ca obada unei roți gigantice, înghițind într-o rostogolire și creasta, și fundul văii, și ridicând în jerbe spumegânde colbul de argint al mării, în vreme ce bompresul se leagănă șovăitor în întuneric, ca antena unei dihănii blânde care își caută cuminte drumul, ținând locul omului de veghe picat în vrăjile sirenelor.

Să vă spună corăbierii, cum deapănă catargele fire aurii din stele și le urzesc pe velele învechite, prefăcându-le în țesături feerice… Să vă spună despre piuitul scripeților, ca țipătul întrebător al unor pescăruși de noapte care însoțesc corabia bătând molcom din aripi albăstrite. Să vă spună…

Și peste toate acestea, care n-au contur întreg, nici sunet împlinit, ca imaginile tulburi ale visului, plutește tot atât de tulbure mirosul de corabie, neasemuit, lemn umed, sare, cânepă, catran – distilate laolaltă în același alambic.

* * *

În a șasea noapte, în bordul drept al *Speranței* se ridică, argintat de lumina lunii, Capul Spartiovento, iar în zori bompresul arătă coasta Siciliei. Corabia luă drumul către miazănoapte, strângând vântul în tribord și înaintând anevoie prin apele strâmtorii. La amiază ancoră în golful din fața portului Messina, și Ismail însoțit de Mihu și de Ieremia se duseră la țărm, după legume și apă de băut.

— Cutremur! strigă musul, în clipa când păși pe chei, după șase zile de navigație cu hulă, care te leagă cu toate din jurul tău în același bâțâit.

E drept că și cizmele noi, luate de la Pireu în ultima clipă, în locul celor de la Stambul, care-i strângeau rău piciorul, se arătau cu mult prea mari decât măsura cea bună – așa că nu călca tocmai sigur cu ele bietul mus.

— Aoleu! strigă și Ieremia, simțind că pământul alunecă bezmetic, târând după el și cerul.

Ismail începu să râdă:

— Nu estem cutremur, bre; asta amețeală facem hula! îi lămuri cu ifosul marinarului bătrân, care a cutreierat mările de mic.

Dar nu apucă să pună pasul mai departe, când deodată simți cum i se taie picioarele – și se întinse moale la pământ, lăsând găleata să-i scape din mână și să se ducă zdrăngănind…

Speranța nu zăbovi aici mai mult de două ore. Barca se întoarse încărcată cu pătlăgele roșii, cartofi, pepeni, portocale, lămâi și banane dulci…

Nimic deosebit până acum! Dar iată ce se întâmplă în zorii zilei care veni: la capătul strâmtorii, în pânze se năpusti, când nimeni n-ar fi bănuit, una din acele răbufniri de vânt, prăvălită din vârful munților Nebrodici, care poate să culce o corabie pe valuri și chiar s-o ducă la fund.

Speranța nu se duse la fund, răbufnirea aceea de vânt nu avu urmări nefericite asupra ei, decât că, un sfert de oră mai târziu, o făcu să descrie o voltă largă și să pornească înapoi, lăsând drumul Marsiliei și îndreptându-se spre Port Said.

Chiar dacă asta ar părea de neînțeles, faptele se petrecură întocmai cum e scris mai sus.

În clipa când veni acea rafală de vânt, Gherasim era la cârmă, plutașul de veghe la prova, Haralamb se bărbierea, cu oglinda prinsă pe arborele mic, aruncându-i ocheade Adnanei, care stătea tăcută pe tambuchiul de la pupa, ținându-și bărbia în pumni și întrebându-se ce făcea Anton Lupan în cabină. Ieremia își lustruia flinta, fiindcă nu mai avea nici un îndemn să se lustruiască pe sine, iar Ismail cu Mihu orânduiau în cambuză proviziile proaspete luate de la Messina.

O clipă mai târziu, oglinda lui Haralamb sărea în capul lui Negrilă, întins la soare lângă Adnana, fata aluneca pe scări până în ușa cabinei, Cristea Busuioc cădea peste ancora mare, Gherasim, oricât de încercat marinar era el, scăpa cârma din mână, iar la prova, sub punte, fruntea lui Mihu se pocnea, cu un sunet sec, de țeasta pleșuvă a bucătarului.

— Allah, Allah! făcu Ismail, frecându-se în creștet, unde-i și ieșise cucuiul.

Anton Lupan, care scria în cabină, văzu peretele din față, aflat în partea magaziei, aplecându-se spre dânsul – și cărțile din raft căzură pe masă, pe paturi, pe jos, pe panouri, fluturându-și miile de file.

Iată toată întâmplarea! Altceva, nimic care să aducă vreo pagubă sau să te înspăimânte. Numai Adnana, căzând pe scări, se lovise la un genunchi, se vede destul de tare, fiindcă păli și când vru să se ridice, își simți țeapăn piciorul.

Repezindu-se afară, căpitanul trecu pe lângă ea, dar până să ajungă sus, rafala se dusese, Gherasim înșfăcase iar cârma în mâini și *Speranța* își urma drumul liniștită, ca și când nu se întâmplase nimic.

— Ce-a fost asta, Gherasime? întrebă Anton Lupan, uitându-se nedumerit în jur.

— Marea Tireniană, domnule, ne-a urat bun sosit!

— Allah, Allah! se văieta între timp în bucătărie sărmanul Ismail.

Adnana, în schimb, își mușca buzele, fără să scoată un singur cuvânt.

— Ce-ai pățit? o întrebă căpitanul, trecând pe lângă ea și văzând-o că se rezeamă de ușor, neputând păși.

— Nimic; m-am lovit…

— Dar văd că nu poţi să mergi! De ce te ascunzi?

— Mă doare puțin genunchiul; lasă, nu te îngriji! bâigui fata, aci roșindu-se, aci pălind.

— Vino încoa’, să vedem ce ai, haide, nu te sfii!

— Nu-i nevoie, mă duc…

Și Adnana încercă să urce pe scară, dar după prima mișcare se opri, gemând.

— Ți-ai scrântit piciorul! observă căpitanul, uitându-se cu milă la chipul ei chinuit.

Apoi nu mai zăbovi, arătându-se pe atât de hotărât acum, când trebuia să-i dea îngrijiri, pe cât de șovăitor fusese deunăzi, la Atena și după aceea, pe drum. Deci, luând-o în brațe, mișcându-se tot timpul cu mare grijă, ca un infirmier bun, o întinse ușor în patul lui, pe care de altminteri i-l lăsase ei, încă de mult.

Sub marginea șalvarului cenușiu, de pânză groasă, genunchiul arămiu i se părea căpitanului că seamănă cu mărul din vârful catargului, dar strunjit altfel, cum nici mâna cea mai dibace nu-l poate strunji.

— Nu-i scrântit, zise el, nefiindu-i greu să dibuie alcătuirea unui genunchi și părțile articulației, aceasta fiind o treabă aproape inginerească. Doar rotula a suferit o lovitură și pare puțin umflată.

Ca să-ți pară ceva, într-un fel sau altul, trebuie să ai un mijloc de comparație; Anton Lupan, nefiind medic, nu își îngăduia să se uite și la genunchiul celălalt, să-l dezvelească, dar spunea ceea ce socotea că e firesc să se întâmple cu o rotulă lovită, fiindcă altminteri, nu văzuse niciodată una mai fermecător rotunjită și mai frumoasă.

— Va trebui să te odihnești câteva zile! adăugă, dând leacul după ce diagnosticase.

Apoi se ridică, aduse o compresă rece, o fașă și obloji genunchiul fetei, așa cum se cuvenea într-o împrejurare ca asta.

— Îmi iau hârtiile și mă duc să lucrez în cabina echipajului, zise pe urmă, ridicându-se și apropiindu-se de masă.

Până atunci Adnana stătuse cu ochii închiși, tăcută, palidă, încleștată și speriată de atâtea câte i se întâmplau dintr-o dată. Auzindu-l că pleacă, deschise ochii, îl privi pe furiș și începu să se vaiete, desigur mai gingaș decât se văieta bucătarul:

— Nu te duce! O să mă doară!… Au!… Crezi că rotula nu-i spartă?

Dar ce văzu: căpitanul rămăsese pironit cu ochii pe masă, părând c-a uitat de genunchiul ei, părând că nu-i aude vaietul. Printre lucrurile răsturnate zăcea o hârtie, o scrisoare pesemne, cu slova strâmbă și

păcătoasă, semnată de unul, Abdulah, să te miri cum ajunsese aici laolaltă cu cărțile lui de navigație.

„Căpitane – citi Anton Lupan în scrisoarea ciudată –, să te țină tartorul sănătos și să te văd…”

Adnana, care până acuma destul pălise, destul se îmbujorase, îl văzu pe căpitan la rândul lui făcându-se palid, apoi roșu ca racul.

„…îți trimit vești de la Musarah… – citi el mai departe. Corabia e gata de două luni și nu așteptăm decât porunca încotro să pornim, după chibzuință dumitale…”

Aici, Anton Lupan clipi repede, își scutură capul, trase aer în piept și, strângând hârtia în pumni, citi rândurile următoare, crezând că visează:

„Am avut necaz cu tâlharul de franțuz, Vaillant – lua-l-ar boala! –, că era să-mi crape țeasta într-o zi, cum i-a crăpat-o lui Ali-el-Ard, când l-am adus la Musarah, pricină pentru care bucuros l-aș fi băgat într-un sac cu pietroaie, să-l arunc în mare. Dar m-am supus poruncii dumitale și i-am îndurat toanele. Ce-i drept, corabia pe care ne-a făcut-o întrece tot ce-am văzut eu de când mi-a dat ochi Allah, căpitane. Acum însă, fiindcă e gata corabia, n-ai să-mi dai oare îngăduința să-i crap și eu țeasta spurcatului, să văd unde i se ascunde ticăloșia și răzvrătirea?”

Anton Lupan nu citi mai departe, ci se repezi pe scări, împleticindu-se, cu scrisoarea în mână, uitând de Adnana. Ea îl auzi deasupra alergând pe punte și strigându-și oamenii:

— Băieți! I-am găsi! urma!… Urma lui Pierre Vaillant! Uite, Spânu a uitat scrisoarea asta printre hârtiile mele!

Afară de Gherasim, care nu putea să lase cârma, toți se strânseră în jurul căpitanului. Nu înțelegeau, nu credeau, se uitau unul la altul, așteptând să li se așeze judecata în creier. Numai Ismail făcu un pas înainte, se bătu în piept și zise cu îngâmfare:

— Spânu?… Spânu nu uitam scrisoarea! Eu puneam acolo, ședeam bine!

— Ce spui? bâigui căpitanul. Ismail se umflă și mai tare:

— Eu căutam giubea, luam scrisoarea!

— Și de ce n-ai spus până acum, tâlharule?! izbucni Anton Lupan, înțelegând în sfârșit fapta bucătarului și zgâlțâindu-l furios de umeri.

— Uitam! răspunse Ismail cu nevinovăție.

— Ptiu! Fi-ți-ar Coranul să-ți fie! înjură Gherasim de la cârmă.

Toți înjurau, toți îl amenințau cu pumnul, deși pe de altă parte, în sufletul lor n-avea margini bucuria. Până și Negrilă îl lătra și-l mârâia, ca și când ar fi înțeles și el, o dată cu oamenii, ce ticăloșie făcuse, în uituceala lui, bucătarul.

Dar Ismail nu le înțelegea furia și înjurăturile, ci tot spunea, nedumerit, păstrându-și aceeași nevinovăție:

— Spânu nu uitam scrisoare… Dacă eu nu căutam giubeaua…

Între timp, căpitanul citea încă o dată scrisoarea, luptându-se să-și limpezească mintea, să ia după cuviință hotărârile.

— Gherasime, tu știi unde-i Musarah?

— Parc-am auzit, dar n-aș putea să spun unde-i, domnule!

— Și eu auzeam! adăugă bucătarul. Anton Lupan se repezi pe scări, în cabină.

— Mă duc să caut pe hartă! Fiți gata să schimbăm drumul!

Adnana îl întâmpină, palidă, cu ochii măriți peste măsură.

— Ce-i? Te doare rău piciorul?

Ea clătină din cap, privindu-l cu spaimă.

— Știu unde-i Musarah! Dar să nu vă duceți acolo!… Acolo sunt cei mai sângeroși pirați din lume!

— Și unde-i?

— În Marea Roșie, e o insulă, lângă…

— Lasă, o să mi-o arăți pe hartă, avem vreme destulă.

Era în ziua de 12 septembrie 1881, la ora 6 dimineața, cum se notă în jurnalul de bord, mai pe urmă.

Căpitanul ieși pe punte, urcând treptele două câte două.

— Volta în vânt! strigă, cuprinzând în gând toată lungimea albastrei Mediterane. La Port Said, Gherasime!

* * *

Nici iadul nu-i prea în adâncuri, nici cerul nu-i prea departe, când mergi să-ți scapi prietenul de la pieire. Nici cremenea nu e prea tare, dacă trebuie să-ți sapi drum prin ea, să ajungi la dânsul, nici apele prea adânci, dacă îți țin calea, nici flacăra focului nu-i mistuitoare – nimic nu poate, nu trebuie să-ți stăvilească drumul…

Așa stă scris în cartea prieteniei!

La 12 septembrie, când mai aveau de mers zece zile până la Marsilia, *Speranța* se întoarse din drum – și aproape o lună de zile navigă de-a lungul

Mediteranei, către Port Said, oprindu-se o singură dată, în insula Gozzo, la sudul Cretei, ca să ia provizii, câte găsiră, și apă pentru restul drumului.

— Păcat că n-am știut din vreme că mergem la Port Said, domnule! oftă în acea zi cârmaciul, plângându-se căpitanului.

— De ce, Gherasime?

— Să fi luat câțiva saci cu hașiș de la Pireu; grozavă treabă am fi făcut cu ei aici, multe parale!

— Nu te-ai săturat de hașiș, contrabandistule?! Credeam că ți-a pierit năravul ăsta, de când ești cu mine!

— Mi-a pierit, domnule, dar îmi vine iarăși cum simt aerul din părțile astea ale Mediteranei.

— Lasă, Gherasime, că avem sipetul cu giuvaeruri!

— Sipetul e una și marfa de trecut pe sub mână – alta, asta nu-i pe înțelegerea dumitale. Cu ce ne ducem noi la arapi? Pthiu! cu untdelemn de măsline, când lor le place doar seul de oaie!

Untdelemnul lui kir Nicolachi făcea o călătorie la care nu se gândise nimeni; dar cui îi mai păsa acum de el? De mult ar fi aruncat butoaiele peste bord, căpitanul, dacă n-ar fi avut nevoie de ele, ca lest, în magazie. Fiindcă bătea vânt tare câteodată, bandând corabia, până ce valurile ajungeau pe punte, și scutind echipajul să mai scoată apă cu ghiordelul, ca s-o spele.

Bătea vânt tare câteodată, alteori rămânea doar o briză călduță – și atunci *Speranța* își flutura velele, cu nemulțumire, dar venea și furtuna în unele zile.

Asta e viața corăbierului; pe vânt potrivit, pe vânt tare, pe furtună, el trebuie să-și urmeze drumul!

Altminteri, adunând zilele rele cu zilele bune, nu era grea viața pe bordul *Speranței* și oamenilor le rămânea destul timp de râs și de glume.

Posomorât într-una rămânea numai bucătarul, care nu înțelegea de ce Anton Lupan, și ceilalți, în loc să-i fie recunoscători pentru descoperirea lui, se uitau la el chiorâș, cu priviri haine.

Altceva, ai fi zis că nu se schimbase nimic pe puntea corăbiei, decât că soarele, în loc să răsară din pupa, ca în drumul către Marsilia, răsărea din față, întinzând altfel umbrele pânzelor – iar cârmaciul trebuia să țină alt unghi la busolă. Încolo, la fel scârțâiau scripeții, la fel mirosea catranul încălzit de soare, același farmec își păstra nopțile, când luna arginta totul pe punte.

La fel se ferchezuiau oamenii, pe întrecute, ca apoi, așa ferchezuiți proaspăt, să se fâstâcească în fața Adnanei. Dar fata acum se socotea intrată în rândul marinarilor și își făcea cartul, de veghe sau la cârmă, după cum hotăra și îi poruncea nostromul. N-o mai durea genunchiul de multă vreme – putea să alerge pe punte în voie, fugărindu-se cu Negrilă, putea să se urce și pe catarge, când era trebuință – și zadarnic aștepta încă o întâmplare ca aceea, să vină o rafală care să răvășească totul pe punte, iar ea, nimerindu-se în capul scărilor, să se prăbușească până în ușă, lovindu-și piciorul.

În acest timp, Anton Lupan nu mai scria memorii Amiralității, nu mai pregătea cuvântări în minte, ca să înflăcăreze pescarii de la Saint-Malo și să-i pornească spre insule. Deci, ar fi avut mai mult timp să îngrijească vătămătura, dacă Adnana s-ar fi lovit iar la rotulă.

Dar ce vrei, ei navigau acum spre răsăritul Mediteranei și munții Nebrodici, cei cu rafala, rămăseseră de multă vreme în urmă!

Iar căpitanul, deși despovărat de unele gânduri, avea altele care să-i umple orele, încât uitase de Adnana, uitase chiar că îi asemuise genunchiul cu mărul din vârful catargului, viu parcă – ciudată asemuire pentru cel ce nu cunoaște poezia întregii alcătuiri a unei corăbii!

Desigur, Anton Lupan nu putea să aștepte nepăsător scurgerea zilelor. Gândul că la capătul câtorva sute de mile se afla prietenul său pierdut cu patru ani în urmă și că el îi aducea scăparea, stârnea în sufletul lui atâta fierbere și frământare, altele decât cele de până acum, încât nu era de mirare că prea rar își mai amintea de Adnana.

Plecând de la insula Gozzo, în ziua de 25 septembrie, *Speranța* nu mai întâlni uscatul până la 2 ale lunii următoare, când în tribord se ivi, amestecat laolaltă cu orizontul dantelat de valuri, țărmul african, în dreptul Alexandriei. Aveau și aici un cuib pirații lui Spânu, și ei poate așteptau în port porunci de la dânsul, neștiind că îl mâncaseră rechinii. Ar fi putut fi dibuiți cu ușurință acuma, și mare dorință era în Anton Lupan să le pună lațul de gât tuturora, până la unul, dar nu avea timp pentru asta, trebuia să meargă înainte, unde îi poruncea cartea prieteniei.

Două zile, *Speranța* navigă în apele tulburi de la gurile Nilului, până ce, la 5 octombrie dimineața, în zori, omul de veghe văzu în dreapta o pădure de palmieri, printre care creștea o altă pădure, de catarge, ciudat amestec de arbori. Era portul Damieta, aflat la vărsarea celei mai mari guri a fluviului, care răsturna aici, în Mediterană, mâlul adus din inima Africii, strămutând pământul continentului fărâmă cu fărâmă.

În seara aceleiași zile, după ce corăbierii navigară zece ore de-a lungul lacului Mensaleh, care pe-alocuri pare a se uni cu marea, încercând să arunce asupra ei miasma putreziciunii, în față văzură minaretele Port Saidului ridicându-se din unde, ca și când ar fi fost acolo un oraș clădit pe apă de zeitățile mării.

Speranța ocoli digul nesfârșit care apără gura canalului ca să nu se astupe cu nămolul aruncat într-una de Nil – și intră în port o dată cu întunericul.

— Gherasime, vorbi căpitanul, apropiindu-se de cârmă. Cred că e mai potrivit să vestim autoritățile, să luăm ceva întăriri, poate o canonieră, altfel, după cum spune Adnana, e mare primejdie în părțile acelea. Pirații sunt numeroși, au puști și chiar tunuri pe insulă, nu luptă numai cu iataganele, ca bandele din Egee.

— Ferească Dumnezeu, domnule! Nu trebuie să vorbim cu nimeni; dimpotrivă, să păstrăm cât mai mare taină. Să spunem, de pildă, că mergem la Berbera… Or fi tari pirații, nu-i vorbă, dar trebuie ori să-i lăsăm în pace, ori să-i înfruntăm singuri. Ce, dumneata crezi că ei n-au iscoadele lor prin porturi? Ba cred că au cumpărați până și pe unii slujbași de la vamă, de la poliție, de la Căpitănie. Ar fi de-ajuns să scăpăm o vorbă, ca să găsim insula pustie. Ori, mai știi, ar putea să ne pregătească o capcană!

Avea dreptate cârmaciul, Anton Lupan își dădea seama, așa că, ajungând la cheiul Port Saidului, nu făcu alta decât să coboare singur și să se ducă la Căpitănie, după ce mai întâi se uită pe tabla vaselor pierdute, din aceeași obișnuință care îl urmărește pe marinar în oricare port din lume.

Fiind ora târzie, rămase să se facă pe a doua zi formele de plecare – și *Speranța* zăbovi în acea noapte la chei, între două uriașe vapoare ale Companiei de mesagerii maritime.

La lumina torțelor, felahi în pielea goală, sau numai cu o cârpă legată în jurul șoldurilor, cărau cu sacii cărbuni pe vapoare, semănând cu niște draci istoviți, prinși într-un ciudat dans al infernului.

Făcându-se ziuă se văzu și orașul, care din ce avusese înainte păstra doar minaretele moscheilor; încolo, pretutindeni, Societatea canalului ridicase mari clădiri europene, deși încercase să le păstreze cât de cât linia arhitecturii orientale, poate ca să nu strice decorul.

Îndată ce se deschise biroul Căpităniei, Anton Lupan coborî iarăși, având grijă să nu intre în vorbă cu nimeni, văzând iscoade în toți oamenii,

își înscrise în registre vasul și echipajul, apoi plăti taxa de trecere prin canal și taxa remorcherului.

Din fericire, un convoi de caice și barcazuri era gata de plecare, așa că *Speranța* sosise la vreme ca să fie legată cu remorca la urmă. Altfel ar fi trebuit poate să aștepte două-trei zile ca să se adune alte vase cu pânze, căpitanului nedându-i mâna să plătească un remorcher pentru el anume, fiindcă vasele cu pânze nu pot naviga singure pe apele înguste ale canalului, unde vântul bate la nimereală și unde drumul trebuie ținut drept, ca șinele trenului.

La ora prânzului, convoiul porni spre sud, printre nisipuri, ca o caravană de cămile și tot timpul, până căzu întunericul, călătorii nu văzură altceva decât tristețea canalului. Anton Lupan își amintea fără să vrea de Pierre Vaillant, de anii când prietenul său fusese în locurile acestea și, privind săpăturile, se întreba pe unde călcase el atunci, ce parte a canalului îi mărturisea truda?

Remorcherul mergea încet, cum cerea regulamentul, ca să nu stârnească valuri care să surpe malurile.

Fiind vremea toamnei, arșița nu era apăsătoare și când mai venea și briza de la răsărit, aciuând umezeală din marea țesătură de ape a Deltei Nilului, viața pe punte se putea socoti bună.

Canalul se desfășura în față, ca o panglică subțire, albastră, pierzându-se între nisipuri și părând că seacă în depărtare, ca râurile subterane.

Cete de delfini urmăreau convoiul, făcând sărituri hazoase și stârnind valuri, ei netemându-se de regulamentul Canalului.

Dar convoiul mai avea însoțitori și pe țărmuri; cete de felahi, mulți din ei în pielea goală, alergau pe lângă corăbii, cu mâinile întinse, cerând de pomană, și când banul aruncat de pe punte nu ajungea până la dânșii, ci cădea în apă, se aruncau după el, cel mai dibaci și mai ager prinzându-l în gură.

Mai departe, peste nisipuri, se vedeau trecând caravane de cămile, zorite parcă fiind animalele să ajungă – unde? – ca și când de acolo nu trebuiau să plece mai departe, viața lor unindu-se cu a deșertului nu doar o zi, ci de-a pururi.

Din loc în loc, apărea pe mal câte un canton împresurat de verdeață, ridicat acolo pentru îngrijirea și paza canalului – și după ce rămâneau în urmă palmierii lui, fluturându-și umbrelele, mai tristă se desfășura în față panglica albăstruie.

Apoi se făcu seară dar convoiul își urmă drumul la lumina reflectoarelor electrice puse pe catargul remorcherului. Nici o minte omenească nu-și mai putea închipui acuma ce făcea deșertul pe întuneric, ce taine se ascundeau dincolo de dune, ce ochi pândeau trecerea călătorilor. Doar stelele de pe cer își puteau arunca privirile acolo, din acea mare înălțime, dar clipitul lor, dacă spunea ceva, nu era pe înțelesul omului.

Spre zori, convoiul naviga pe lacul Bitter, care ușurase atât de mult înfăptuirea canalului și când se lumină bine, în față se zăriră înălțimile Agerna, vestind apropierea Suezului.

— Ce copaci sunt aceia, domnule? întrebă Mihu, uitându-se în zare.

Coama dealurilor era tivită cu un șir de țepușe, care, de la depărtare, puteau fi asemuite cu niște palmieri de o specie ciudată.

Căpitanul se uită cu ocheanul și, deodată, prin trup îi trecu un fior de groază, deși nu vedea prima oară priveliștea aceasta.

— Nu sunt copaci, ci spânzurători, Mihule!

Oamenii veniseră cu toții aproape, neîncumetându-se să creadă că e cu putință să răsară într-un singur loc atâtea semne de moarte.

— Cincisprezece! numără Ieremia.

— Ba șaptesprezece! se împotrivi plutașul, scoțând prima vorbă astăzi.

Și unul și altul, deși cu spinările înghețate, se puseră să numere iarăși; în clipa aceea, Mihu, cu ochii mai ageri, zări un șir nou de spânzurători, pe a doua creastă.

— Ia uitați-vă! Altele!

— Ce-o fi fost aici, domnule? întrebă cârmaciul.

Și el mai văzuse spânzurători în marginea orașului, dar niciodată în numărul de astăzi, să te îngrozească.

— Pesemne a fost prinsă o bandă întreagă de tâlhari, din cei care pradă caravanele.

— N-or fi pirați?

— Și asta se poate!

În anii aceia, știe toată lumea, pirații în Marea Roșie erau mai deși decât broaștele în apa lacului.

Adnana stătea și ea în rând cu oamenii, privind spânzurații, și își mușca buzele palide.

— O să fie mare primejdie, mare primejdie, îi șopti căpitanului, spânzurătorile de aici amintindu-i putința întâlnirii cu moartea.

Cunoștea insula Musarah, trecuse de multe ori pe acolo cu corabia lui Huseim și văzuse ce greu puteau fi încolțiți pirații. Dacă fuseseră prinși unii și își primiseră pedeapsa, nu însemna că n-au rămas alții. Iar insula aceea înfățișa pentru ei cea mai sigură și mai temută cetate. Chiar vasele de război găseau mai nimerit să o ocolească, oricâte tunuri ar fi avut și oricâtă armată; pentru ele primejdia stătea în puzderia de stânci ascunse sub apă. Spânu cu ai lui își aleseseră așa de bine sălașul, că nu puteau să se apropie de el decât cei ce cunoșteau calea întortocheată.

În drumul peste Mediterana, Adnana stătuse multe ceasuri cu Anton Lupan, aplecați peste hartă, și apoi căpitanul făcuse sfat cu Gherasim și cu oamenii alte multe ceasuri, socotind cum să calce cuibul piraților. Ar fi fost greu să se spună dacă în unii era vreo teamă – toți păreau gata să-și urmeze căpitanul, dar poate că ei încă nu-și dădeau seama ce-i așteaptă.

Pe la ceasurile zece dimineața, goeleta noastră, care venea de atât de departe, nu fiindcă ar fi avut de adus aici sau de luat marfă, ci ca să împlinească datoria scrisă în acea carte, se afla la cheiul Suezului și avea Marea Roșie în față.

— Gherasime, hai cu mine! zise căpitanul, îndată ce schela fu aruncată. Ceilalți rămâneți pe bord și fiți cu ochii în patru!

Peste o jumătate de ceas, oamenii îi văzură întorcându-se, cu o gloată de hamali felahi, care purtau pe umeri greutăți ciudate. Abia când fură aproape, își dădură seama că felahii aduceau două țevi de tun și două afete, care își găsiră locul la prova, de o parte și de alta a ancorelor. Alți doi hamali cărau câte un butoiaș de pulbere, și, în sfârșit, ultimii patru, lăzi cu ghiulele – să ți se facă părul măciucă în creștet.

— Măi, care-ați fost la artilerie, veniți încoace! strigă Gherasim, către oamenii echipajului.

În vremea aceea, micile vase care străbăteau Marea Roșie, nu se încumetau niciodată să plece dacă nu erau înarmate. La Suez și la Bab-el-Mandeb, în partea cealaltă, găseai totdeauna pe chei asemenea tunuri, pe care puteai să le cumperi, cum s-ar zice astăzi, de ocazie. După ce străbăteau marea primejdioasă, căpitanii le vindeau îndată, și astfel, tunurile călătoreau de la nord la sud cu o corabie, ca peste o lună să facă drumul înapoi cu alta.

Deci nu se miră nimeni în port, văzând cum *Speranța* se înarmează – n-aveai să te temi că fapta aceasta putea să bată la ochi iscoadelor. În schimb, cu prețul tunurilor, al pulberii, al ghiulelelor, cu taxele de trecere prin canal,

cu plata remorcherului, cu ce mai dăduse pe provizii, punga căpitanului se ușurase, nu mai rămăseseră în ea decât treizeci din icosarii lui kir Nicolachi.

— Ce ne facem, Gherasime? spusese căpitanul, în timp ce veneau cu tunurile spre corabie.

— Ne-om descurca noi într-un fel, domnule. La nevoie om vinde ceva marfă.

— Covoare și mătăsuri? Aici n-au preț; înseamnă să le dăm de pomană. Și pietrele rare, de asemenea.

— De, dacă n-am luat hașiș! oftase cârmaciul.

Până una alta însă, aveau cele trebuitoare spre a pleca mai departe; lipseau numai tunarii – strigarea lui Gherasim rămăsese zadarnică; și Ieremia, și Haralamb, și plutașul făcuseră războiul cu dorobanții. Numai Ismail zicea, fudulindu-se, că trăsese cu tunul o dată, luptându-se tot cu pirații, și dovedi că se pricepea la treaba aceasta, slobozind o ghiulea la iuțeală, fără să-i fi poruncit căpitanul.

Bubuitura stârni spaimă printre felahii care împânzeau cheiul, puse în picioare Căpitănia, poliția și celelalte puteri ale portului. Noroc că ghiuleaua se duse în apă, fără să facă stricăciune, așa că Anton Lupan trebui să plătească amendă doar pentru bubuitură – și rămase numai cu douăzeci și cinci de icosari, din treizeci câți mai aveau înainte ca Ismail să-și fi arătat bravura.

Dar, lăsându-i la o parte zorul care speriase mulțimea, Ismail dovedise pricepere la tunuri și ca urmare, îndată ce părăsiră apele portului, începu să facă instrucție de artilerie cu pușcașii. După două zile, fiecare din ei știa să încarce tunul și să ochească, spre marea îngâmfare a bucătarului.

Speranța în acest timp străbătea Marea Roșie, pregătit fiind totul pe punte și-n sufletul oamenilor, pentru crâncena întâlnire cu stâncile și cu pirații.

* * *

Pe coasta de răsărit a Mării Roșii, între a 25-a și a 26-a paralelă, răsare din unde una din cele mai răvășite îngrămădiri de insule cunoscute în lume, arhipelagul Șeiharat, pe care îl ocolesc navigatorii cum ocolește dracul biserica. Garduri de corali, ascunse la câteva palme sub apă, țes între insule o urzeală pe care nu știu s-o descurce decât vietățile mării și astfel, trecerea unei corăbii pe acolo înseamnă sigura ei pieire.

În mijlocul acestei ciudate cetăți clădită din fire, insula Musarah pare reduta cea mai ferită, aceea unde se adăpostesc comandanții oștirii. Alcătuită din trei stânci înalte, între care s-au ridicat recifuri, unindu-le, ea seamănă într-adevăr cu un bastion de formă triunghiulară, putându-se împotrivi, cu colțurile, atacatorului venit de oriunde.

Pe fiecare din cele trei stânci, știa Adnana, pirații aveau puse tunuri, înțepenite în piatră, și la fiecare tun stătea om de pază, uitându-se cu ocheanul în zare. Nu se putea apropia om străin de sălașul acesta, mai știa Adnana, fără să se dea alarma pe insulă și pirații să nu-și ia locurile de luptă, la tunuri unii, alții cu puștile, în redutele săpate în coral tot lungul țărmului.

Oricât ar fi fost de viteji și de dibaci oamenii din echipajul *Speranței,* pentru ei rămânea deschisă o singură cale să ajungă acolo – șiretenia, unită cu hotărârea lor de-a învinge, spre a împlini porunca prieteniei.

De la Suez la Șeiharat sunt cam trei sute de mile, pe care, având vânt bun, goeleta românească le străbătu într-o săptămână, astfel încât la 13 ale lunii octombrie, omul de veghe zări primele insule ridicându-se deasupra orizontului, o dată cu lumina zilei.

Tulburat fusese tot timpul drumului căpitanul, tulburat de îndoieli, de speranțe – dar în clipa când auzi strigătul omului de veghe, simți o clipă că i se oprește inima.

Pierre Vaillant se afla aici, la câteva mile depărtare, și după ce îl așteptase aproape cinci ani de zile, după ce îl căutase prin toate porturile Mediteranei și Egeei, mai avea câteva ceasuri să fie lângă el și să-l îmbrățișeze. Dar ieșind pe punte, i se părea că aceste ceasuri vor fi mai lungi și mai grele decât toată cealaltă așteptare de până acuma.

Speranța purta la catargul din prova steagul negru, semnul piraților, iar la capetele crucetei câte o flamură roșie.

— Dacă nu și-au schimbat înțelegerea, putem să ne apropiem așa până la o sută de metri, zise Adnana. Acum trei ani, când am fost aici ultima oară, semnul de recunoaștere erau flamuri roșii în zilele cu soț ale lunii, iar în zilele celelalte, flamuri galbene. Dar știu că mai târziu Spânu a poruncit să se răstoarne culorile, fiindcă îi fugise una din căpetenii și se temea de trădare.

— Uite-ai dracului ce socoteli stau ei să-și facă! bombăni Gherasim, cu ciudă. Ei, dacă-i așa, când o fi să-i spânzurăm, am să-i întreb ce culoare doresc să aibă ștreangul!

Între timp corabia își urma drumul spre insule, care își arătau tot mai limpede contururile.

— Ia, băieți, acum e timpul să vă schimbați hainele, că începe comedia! porunci căpitanul.

Oamenii coborâră în cabină și peste un timp reveniră, unul câte unul, legați la cap cu turbane, având pe umeri șaluri și mătăsuri dintr-ale armeanului, strânse așa fel să semene cu niște caftane. Căpitanul, la rândul său îmbrăcă giubeaua lui Spânu, cum se și cuvenea unei căpetenii.

Când primul dintre ei apăru pe punte, Negrilă se repezi la el, dar după doi pași se opri, cuprins de nedumerire, uitându-se întrebător la caftanul omului și numai că nu-l apucă râsul, lipsindu-i această însușire, cu toată credința contrară pe care o avea stăpână-su.

Bineînțeles, dacă se costumaseră oamenii, nu însemna că putea fi costumat și câinele; numai el și Adnana își păstrară vechea înfățișare.

Mulțumit de îmbrăcămintea oamenilor, căpitanul își întoarse privirea spre prova:

— Ismaile, încarcă tunurile!

— Încărcăm! se fuduli bucătarul.

Ieremia stătea la unul din tunuri, Haralamb la celălalt, Mihu căra săculeții de pulbere, târșâindu-și cizmele grele, Cristea Busuioc pregătea ghiulelele, iar Ismail, între dânșii, dădea porunci cu ifos, el fiind mai mare peste artilerie.

Dar, nefiind încă începută bătălia, când era nevoie de ei ca să slăbească sau să întindă pânzele, oamenii se repezeau pe punte, la comanda căpitanului, și puneau mâna pe scote, căci nu aveau în grijă numai artileria, ci și manevra corăbiei.

— Iat-o! strigă Adnana, arătând cu mâna în zare. Printre două insule scunde, care parcă se trăgeau în lături, ca o cortină, se iviră cele trei colțuri ale bastionului.

Așa cum se desfășura marea în față, până acolo, n-ai fi zis că pune vreo piedică în calea corăbierilor. Dar cei ce știau să citească în valuri, își dădeau seama, din încâlcita lor unduire, ce colți de stâncă erau ascunși pretutindeni, ce spinări de piatră, ce ferăstraie cu zimții ascuțiți, să taie etrava, bordajul și chila.

Anton Lupan și Gherasim stăteau de o parte și de alta a Adnanei, care ținea cârma.

— Recunoști drumul? o întrebă, îngrijorat, căpitanul. Ea nu răspunse, ci clătină doar din cap, fără să-și ia ochii de pe fața mării. În clipa asta părea că îi pierise orice urmă de teamă, pe chipul ei se citea numai încordarea cu care urmărea drumul.

— Se vede ceva la tunuri? îl întrebă pe căpitan. Acesta cerceta insula cu ocheanul.

— Ciudat, dar nu mișcă nimeni!

— Pesemne am nimerit bine semnul de recunoaștere! Altfel s-ar fi pornit forfotă până acuma.

Vorbind, Adnana învârtea de cârmă, cu mișcări scurte – și goeleta lăsa în urmă o dâră șerpuitoare. În unele clipe, în borduri, valurile dezgoleau câte un colț de stâncă, numai la douăzeci de pași depărtare și privindu-l, oamenii își dădeau seama ce s-ar fi întâmplat dacă bravul cârmaci nu l-ar fi ocolit la vreme.

În clipele acestea, căpitanul se simți rușinat că nu avusese încredere de la început în priceperea Adnanei, la trecerea peste Mediterană, purtându-se cu ea nu cum te porți cu un marinar vrednic, ci cu o domnișoară.

— În scrisoarea aceea era vorba de o corabie, zise Adnana, arătându-se nedumerită, în timp ce continua să strângă cârma cu aceeași înverșunare. Nu înțeleg unde poate să fie. Locul de ancorare e acolo, în stânga.

— Poate au ascuns-o după insulă, răspunse căpitanul.

— Nu; în partea cealaltă nu poate ajunge nimeni, recifele n-au mai lăsat un colț liber.

Lăsaseră în urmă insulele care păzeau intrarea în radă și până la țărmul redutei nu mai rămăseseră decât cinci sute de metri. Pirații erau acolo, așteptându-i fără nici o bănuială. Dar printre ei se afla și Pierre Vaillant, desigur împreună cu alți prizonieri – și dacă nu erau în lanțuri, în clipa când ar fi izbucnit prima împușcătură, aveau să se arunce și ei asupra paznicilor. Anton Lupan își cunoștea prietenul, și chiar dacă nu l-ar fi cunoscut prea bine, din scrisoarea primită de Spânu se înțelegea limpede ce învrăjbit se purtase el în robie. Deci, pe lângă puterile lor, întărite de puterea tunurilor, eliberatorii de pe *Speranța* se puteau aștepta la un ajutor pornit chiar din mijlocul redutei.

Gândind astfel. Anton Lupan continua să cerceteze cu ocheanul țărmul și întăriturile.

— Dar ce-i asta?! exclamă deodată, strângând mai tare ocheanul în mină. Ia te uită, un om spânzurat, pe stânca din mijloc!

Apoi simți amorțindu-i mâna, amorțindu-i trupul și inima. Dar dacă omul spânzurat era Pierre Vaillant, atins de răzbunarea piraților, pentru răzvrătirea lui, acum când nu mai aveau nevoie de el, când le terminase corabia?

— E și-n dreapta unul, domnule! strigă Mihu, a cărui privire aproape că se lua la întrecere cu ocheanul.

În acest timp, *Speranța* își urma drumul, manevrând cu dibăcie și până la insulă nu mai rămăseseră decât două-trei sute de metri. Mihu arătă cu mâna:

— Uite și-n stânga încă unul!

— Doamne, dar aici pare că s-a dat o bătălie! murmură Anton Lupan, neștiind dacă să-i pară rău, sau să se bucure. Parc-ar fi niște leșuri pe țărm, tu vezi, Mihule?

Musul se urcă pe parapet, ținându-se cu mâna de straiuri și un timp nu răspunse, ci își încorda privirea, cercetând țărmul.

— Da, domnule! exclamă pe urmă. Sunt pirați morți, îi cunosc după turbane.

— Să nu fie o cursă! zise Adnana, căutând cu ochii încordați drumul până la locul de acostare.

Aici, în radă, valurile erau mai liniștite, dar culoarea lor neagră-roșiatică, tot nu îngăduia să vezi stâncile ascunse, dacă nu le cunoșteai dinainte.

— Ai dreptate! încuviință căpitanul. Nu trebuie să ne pripim. Hei, Ismaile, fii gata cu tunurile. Și voi, băieți, pregătiți-vă să luați puștile, dacă o fi nevoie!

Tunurile sunt bune de la o depărtare. Când ai ajuns în fața dușmanului, pușca se dovedește mai folositoare, de aceea, fiecare tunar și-o avea pregătită lângă parapet, cu glonțul pe țeavă, numai s-o ia la ochi și să apese trăgaciul.

În clipa aceea, Negrilă, care stătea cu picioarele de dinainte pe parapet, lângă Mihu, plimbându-și ochii iscoditori de-a lungul insulei necunoscute, își ridică deodată capul în aer, adulmecă plin de neliniște – și deodată începu să urle. Urla într-un fel cum nu-l auzise nimeni înainte, nu cu furie, nu cu teamă, nu cu neputință, un urlet de jale care îți rupea inima.

Și-atunci, fiindcă până la țărm nu mai aveau decât o sută de metri, văzură cu toții că asupra insulei apăsa moartea și pustiul, nu mișca nimic, nicăierea, numai cei câțiva palmieri firavi care creșteau în pământul

sărăcăcios, adus de vânt pe recifuri, își legănau frunzele negricioase ca pe niște flamuri de doliu.

— Insula e părăsită! murmură dezamăgit căpitanul.

— Au fugit! adăugă Adnana.

— Mai degrabă au fost izgoniți, după semne.

Se vedeau acum limpede, pe țărm, leșurile, se vedeau pe stânci tunurile adormite – și vântul aducea apăsător, în unele clipe, mirosul stârvului.

— Par intrate în putrezire! urmă căpitanul, fiindcă ochii lui continuau să vadă, mintea să judece.

Dar nici ochii nu puteau să dezvăluie taina celor petrecute aicea, nici mintea nu putea să îl ajute și el, deși își ținea firea, se întreba deznădăjduit, în ce parte a insulei va găsi leșul prietenului zăcând pe recifuri.

— Fiți gata pentru acostare! porunci, luându-și datoria și glasul căpitanului din obișnuință.

Oamenii se repeziră la pânze; oricât de temător ai fi fost, se vedea limpede, nu rămăsese ființă vie pe insulă, nu mai era nevoie nici de puști, nici de tunuri.

Speranța făcu o voltă sub mâna Adnanei, își puse prova în vânt și, în timp ce velele fluturau liniștite, își lipi bordul drept de cheiul săpat în stâncă. La o sută de metri în pupa ei se vedea o bucată de plajă, și după urmele lăsate pe țărm, acolo era locul unde corabia piraților fusese dată la apă. Ceva mai sus zăceau mormane de cioplitură, capete de scânduri, bușteni, talaș, semnele lucrului care se desăvârșise acolo. Dar corabia nu mai era aici, pornise – și nu puteai ști în ce parte a lumii.

Primul care debarcă fu Negrilă. Înainte ca *Speranța* să fi acostat bine, el sări peste parapet și începu să alerge de-a lungul țărmului, scoțând într-una aceleași urlete.

În vârful celor trei stânci ale bastionului, se vedeau spânzurații, legănându-se în bătaia vântului – toți aveau caftane, cum nu puteau să poarte prizonierii, ci numai paznicii lor, pirații lui Spânu.

Peretele stâncii din stânga, unde pesemne fusese o grotă, era prăbușit, dezvelind o adâncitură hâdă; după fumul risipit pe piatră, după forma rupturii, se vedea că în grotă se produsese o explozie cumplită, care desigur mișcase întreaga temelie a insulei.

Dar nu, degeaba îi stătea inima în cumpănă căpitanului, zbuciumându-se: toate stârvurile aveau pe ele caftane, înnegrite de sângele putred. Și dacă zăceau aici, pare-se de multă vreme, în bătaia soarelui și a vântului,

însemna că ei fuseseră învinși, altfel, ai lor s-ar fi îngrijit să le facă morminte.

— Risipiți-vă pretutindeni – le porunci căpitanul oamenilor – și vedeți dacă…

În clipa aceea, Negrilă, care alerga pe țărm urlând într-una, se opri deodată, cu urechile ciulite, cătând către stânca din dreapta insulei, apoi își înfipse ghearele în nisip și se aruncă într-acolo, lătrând de data asta, în loc să urle – sub stăpânirea furiei.

— După el! strigă căpitanul, schimbându-și porunca.

De sub peretele stâncii izbucni o împușcătură și glonțul se înfipse în piatra găunoasă a recifului, spulberând-o în ochii lui Negrilă.

Câinele făcu un salt în lături, se uită la ai săi, apoi se repezi iar înainte, continuând să latre cu furie.

Un nou glonț piui prin aer, o nouă zburătură de piatră îi tăie drumul, făcându-l să se prăbușească în lături, de-a rostogolul.

— L-a lovit! strigă Mihu ducându-și pumnii la gură. Dar Negrilă se ridică de jos, își scutură coama și iar se repezi spre stânca de unde porneau împușcăturile, săltând strâmb de data asta, numai în trei picioare, al patrulea, un picior din față, ținându-l chircit, semn că avea o vătămătură.

În fața stâncii era un dâmb de piatră și acolo câinele se opri, trântindu-se pe burtă, ca soldații care așteaptă întăriri să vină din urmă.

Câteva clipe mai târziu, întreg echipajul era alături, înconjurându-l, cu puștile sprijinite pe muchia dâmbului.

Sub peretele stâncii, luci o țeava de armă, ascunsă printre tufișuri. Ieremia nu zăbovi, ci trimise unul din gloanțele lui care îi făcuseră faima; fierul puștii dușmane sări în sus, prefăcut în fărâme.

— Măi vere, să fii al naibii, dar bine știi să iei linia de ochire! izbucni Haralamb, uitând primejdia clipei.

Primejdie? Fusese!… Îndată ce se duseră șuierând oțelele fărâmate, din spatele tufișurilor se ridică o arătare, un om odată, astăzi o umbră cocârjată, cuprinsă de spaima jivinei încolțite care nu mai vede scăpare.

— Ține pușca la ochi, Ieremie! porunci căpitanul. Voi haideți după mine!

Și ridicându-se, porni înainte, cu tot echipajul și cu Negrilă șchiopătând pe lângă dânșii, scoțând mârâituri înăbușite.

Când fură la zece pași, arătarea, care îi urmărea tremurând, cu privirile înnebunite, dădu să facă un salt în lături, o ultimă încercare de fugă, cu

aceeași lipsă de judecată pe care o arată și fiara când o împresoară vânătorii.

— Stai! strigă căpitanul.

Omul se prăbuși la pământ, dându-se cu fruntea de țarină.

— Îndurare, stăpâne! gemu, cu un glas care-și pierduse deprinderea vorbirii, glasul omului preistoric grăind prima oară.

— Cine ești tu? îl întrebă căpitanul, vorbindu-i cum putea, în limba grecească pe care o folosise și prizonierul.

Acesta răspunse, tremurând, fără să-și ridice fruntea din țărână:

— Abdulah!

Anton Lupan simți în trup o tresărire.

— Tu ești omul lui Spânu? Tu i-ai scris astă primăvară?

— Eu, stăpâne!

— Unde-i franțuzul?

— A fugit, nu e!

— Când a fugit?

— De trei luni, stăpâne.

— În iulie?

— Da, la 20 iulie, atunci a fost măcelul.

— Și încotro s-a dus?

— Nu știu; fiți îndurători cu mine!

Anton Lupan își simțea mintea tulbure; firește că arătarea din fața lui nu putea să știe încotro s-a dus prizonierul – dar ce se întâmplase în aceste trei luni, unde ajunsese Pierre Vaillant, cum de nu-i dăduse un semn de viață, cum nu își găsiseră urma?

— Ridică-te! îi porunci arătării.

Omul se ridică, arătându-și trupul deșirat, ciolănos, cu pielea murdară ieșind prin zdrențele caftanului. Părul îi crescuse lățos, până pe umeri, iar barba îi acoperea chipul, nelăsând să i se vadă decât ochii sălbăticiți, rotindu-se în neștire.

— Ești arab?

— Arab, stăpâne, dar am învățat grecește în insule, am fost mult timp acolo cu Spânu.

— Ia spune, cum s-a întâmplat, cum a fugit franțuzul? continuă Anton Lupan, punând întrebările în neștire, căci adevăratul lui gând era aiurea – cum să-l caute pe Pierre Vaillant, cum să-i găsească iar urma.

Nu-și dădea seama dacă avea în suflet bucurie sau dezamăgire. Dacă prietenul său fugise, însemna că era liber și își luase iar soarta în mână,

după ce aproape cinci ani i-o stăpânise Spânu. Dar încotro să pornească, în ce fel să-i ia urma, când între ei se așternuse iar timp lung, timpul din iulie până acum, și sute, poate mii de mile. Când fugise el de aici, *Speranța* se afla la Stambul, abia plecase de câteva zile de la gurile Dunării. Dacă Pierre Vaillant i-ar fi ieșit în întâmpinare, la ce dată oare ar fi putut el să fie în Dardanele?… Dar nu, îi era peste putință să facă socoteli acuma…

Oamenii stăteau în jurul piratului, cu puștile în mâini, amuțiți de uimire, neputând să scoată un cuvânt, să întrebe, bănuind ce se întâmpla cu căpitanul, dar neștiind nici ei dacă să se bucure sau să se lase în prada dezamăgirii.

Numai Mihu rămăsese deoparte, îngenuncheat pe pietre, cu ochii înlăcrămați, mângâind laba lui Negrilă.

— L-a atins glonțul, domnule! plângea musul. Și-l doare și nu poate să spună!…

— Lasă-l, măi băiete! îl liniști Gherasim, socotind că faptele celelalte sunt mai însemnate decât rana câinelui. O să-l îngrijim și o să se facă bine. Doar nu i-o fi rupt osul!

— Ba da, nene Gherasime!

Tot plimbându-și în neștire privirile asupra oamenilor, piratul ajunse cu ochii la Adnana și văzându-o abia acuma, începu să tremure.

— Tu ești Ad…

— Da, Abdulah! Mă mai ții minte?

Pe chipul blând al fetei se ivise o aspră și crudă învrăjbire.

— Și… și Huseim?

— L-au mâncat rechinii!

Ochii piratului se măriră și începură să se rotească iar în neștire. Soarele ajunsese în înaltul cerului, și cu toată vremea toamnei, căldura, în mijlocul recifurilor încinse, ajunsese ucigătoare. Când venea câte o adiere de vânt, în loc să aducă răcoare, purta mirosul de hoit, umplându-i de scârbă pe oameni.

— Spune, ce s-a întâmplat aici? vorbi căpitanul.

— S-au răzvrătit prinșii, stăpâne: erau paisprezece, cu franțuzul, oamenii noștri dormeau și i-au răpus cu viclenie…

Prin ochii rătăciți ai piratului trecu limpede o undă de ură.

— Spune!

— Au gâtuit întâi santinela de jos, i-au luat caftanul și pușca… Așa, unul din ei a putut să ajungă până la grotă, unde țineam pulberea; i-au pus

foc și p-ormă… A fost mare măcel, stăpâne!

— Voi câți erați?

— Treizeci și șapte; au ucis doisprezece, pe căpetenii, afară de mine, i-au spânzurat sus, la tunuri, pe ceilalți, răniți sau teferi, i-au pus în fiare și i-au dus cu dânșii pe corabie.

— Spânzurații de la Suez, Gherasime! spuse căpitanul.

— S-ar putea, domnule.

— Nu că s-ar putea; sunt sigur!… Spune, tu cum ai scăpat, păgânule?

— Am fugit înot până la insula de colo, am stat ascuns, că mă căutau anume pe mine – și când i-am văzut plecați, m-am întors. Credeam că mai scăpaseră și alții – dar, cei care nu fuseseră luați, erau morți, și am rămas singur.

— De atunci stai aici?

— Da; am avut merinde…

— Și ce așteptai? Ce credeai că o să se întâmple?

— Nădăjduiam că o să vină Spânu.

— Spânu n-o să mai vină niciodată! L-au mâncat și pe el rechinii!

Auzind această veste, prin ochii piratului trecu iar o undă de ură, apoi privirea i se împrăștie și el se prăbuși la pământ, lovindu-se cu fruntea de țărână.

— Îndurare, stăpâne!

Anton Lupan așteptă o clipă, înainte de a lua o hotărâre, își roti capul, cercetând jalnica înfățișare a insulei, palmierii firavi, tufișurile sărace, piatra recifului încinsă de soare, cele trei stânci ale bastionului, grota prăbușită, leșurile putrezite, ale căror ultime miasme îi otrăveau plămânii… O clipă refăcu în minte încăierarea piraților cu prinșii, auzi parcă explozia depozitului de pulbere, împușcăturile, răcnetele răniților, simți sub picioare zguduirea adâncă la temelia insulei, îl văzu pe Pierre Vaillant – cum îl văzuse moș Ifrim atunci cățărându-se pe catarg, cu pistolul în mână – îi urmări pașii, punându-și pe goană asupritorii, slobozind după ei gloanțele puștii… Apoi, după huietul care însoțea în închipuirea lui toate aceste clipe, se lăsă o liniște adâncă – și din mijlocul ei se ridică o muzică biruitoare, sunet de cornuri și de trâmbițe, și-n acordurile ei văzu, parcă aievea, o corabie, cu pânzele întinse, pornind de la țărm pe drumul eliberării.

Și această muzică triumfătoare și această imagine a biruinții, trezi în el toate speranțele ostenite în clipele dinainte.

— Luați-l, băieți! porunci, arătând omul prăbușit în țarină. Toată lumea pe bord, repede! Nu mai avem nimic de făcut aicea.

— Și încotro pornim, domnule? întrebă cârmaciul, aplecându-se să-l ia în brațe pe Negrilă.

— După Pierre Vaillant, Gherasime!

În aceeași zi, *Speranța* naviga înapoi, spre Suez, lăsând în urmă insula blestemată și mirosul stârvurilor.

Căpitanul stătea la cârmă, de veghe stătea Adnana, piratul, legat în frânghii lângă catargul de la prova, își plimba asupra punții privirile rătăcite, oamenii, osteniți, se odihneau la umbra pânzelor. Negrilă zăcea pe bocaport, cu piciorul în fașa însângerată prins între două scândurele, iar Mihu, așezat alături, îi mângâia coama, șoptindu-i la ureche cuvinte pe care nu le auzea nimeni.

Așa naviga goeleta noastră la ora acea.

Făcuse aproape o mie cinci sute de mile ca să ajungă aici – o lună de zile – și încă pe atât îi cerea înapoierea, iar o mie cinci sute de mile înseamnă nopți nedormite, luptă cu furtunile, apăsătoare zile de acalmie, pânze și parâme rupte, sute de ore de veghe, sute de ore de încordare și de neliniște – o, dar înseamnă atâtea! Și la capul drumului, după ce oamenii își oțeliseră inimile să calce sălașul celor mai sângeroși pirați din lume, nu ca să ridice de pe insulă vreo comoară, nici să secere grâu, ca să aibă de pâine, nici să adune fructe, spre a-și potoli arșița gurii, nefiind de găsit acolo decât un prieten – se întorceau azi, istoviți, spre a face alte o mie cinci sute de mile, fără nici un folos, ai fi zis, pentru nimeni.

Nu, *Speranța* nu-și izbândise țelul călătoriei, dar împlinise până la capăt poruncile din cartea cea mare a prieteniei!

XVI

Cântecul sirenei

La 21 octombrie, opt zile după ce părăsise insula piraților, *Speranța* acosta din nou la cheiul Suezului, și în timp ce Gherasim se ducea la poliție, să cheme paza spre a lua în primire pe ultimul pirat al lui Spânu, Anton Lupan se repezea la Căpitănie.

— Ce, v-ați și întors de la Berbera? îl întrebă căpitanul portului, privindu-l mirat.

Nu uitase de trecerea *Speranței* pe aici, acum două săptămâni de zile, din motive care se vor vedea.

— Nici n-am fost la Berbera, ci în arhipelagul Șeiharat.

La auzul acestui nume, slujbașul portului se ridică în picioare și scoase o exclamație, poate fără să-și dea seama:

— Șeiharat!… Insula Musarah!… De-acolo a venit și franțuzul acela, Pierre Vaillant, care i-a răpus pe pirați!

Fu rândul lui Anton Lupan să exclame:

— Pierre Vaillant?!…

— Da, domnule, răspunse căpitanul portului, nebănuind ce furtună de gânduri și de simțăminte stârneau în noul venit vorbele sale. A trecut pe aici la sfârșitul lunii iulie: dacă vreți am să mă uit în registru și vă pot spune data exact.

Zicând, deschise registrul, care de altminteri se afla în față, și nu-i trebui mai mult de câteva clipe să găsească o anumită filă.

— Întocmai; la 28 iulie. Venea din insula Musarah, și a adus douăzeci și șase de pirați pe care i-a predat poliției. Judecata lor a durat mult, până să se adune toate mărturiile – și acum trei săptămâni, douăzeci și cinci din ei au fost spânzurați; numai pe unul, fiindcă avea mintea rătăcită, judecătorii l-au cruțat, punându-l sub pază, la spital.

— Și Pierre, Pierre Vaillant, domnule? Spuneți-mi, ce știți despre el, îl caut de peste patru ani, încotro a plecat?

— La Stambul, după declarația sa; iată, scrie în registru… A dovedit cu martori că goeleta cu care a venit din insulă era lucrată de el și a înscris-o la noi sub pavilion francez…

— Era o goeletă?

— Da; sub numele *L’Esperance.*

Pierre Vaillant și *L'Esperance!* Două nume care se îngemănau, trezind în urechea lui Anton Lupan aceeași muzică, aceleași sunete biruitoare, de cornuri și de trâmbițe, pe care o auzise parcă răsunând deasupra jalnicului peisaj al insulei Musarah, când aflase că prietenul său a scăpat… Se uita la căpitanul portului parcă nu-l vedea.

— Un vas foarte frumos, domnule, și foarte bine lucrat! continua acesta, între timp, fără să simtă nici acum frământarea omului din fața sa. Încă era să vă spun de rândul trecut, că semăna cu vasul dumneavoastră – și, ce e mai ciudat, chiar numele li se potriveau, dar erați foarte grăbit și ați plecat.

Aici, căpitanul *Speranței* făcu ochii mari.

Dacă i-ar fi spus!… În loc să se găsească la Suez, azi ar fi fost în drum spre Dardanele, spre Marmara, cinci sute de mile mai aproape de Pierre Vaillant. Dar nimeni nu era vinovat – cartea prieteniei îi poruncise să meargă înainte, și el făcuse drumul până la cap.

— Și cu ce bani a plecat?

— A, i s-a dat numaidecât o treime din prada luată de la pirați; o adevărată comoară, domnule. E drept că a împărțit-o cu ceilalți oameni scăpați, totuși, se poate spune că i-a rămas destul ca să fie aproape bogat.

— Și ceilalți ce s-au făcut? Ce fel de oameni erau?

— Toți marinari; șase din ei – iată-i înscriși aici, s-au îmbarcat pe *L'Esperance*, ceilalți pe felurite vapoare; doi din ei, un englez și un italian, care erau bolnavi, au zăcut aici, în spital, până prin septembrie. Știu când s-au făcut bine, fiindcă au trecut pe la Căpitănie, să-și vizeze cărțile de marinar înainte de a se repatria.

— Deci nu mai e aici nici unul din oamenii cu care a venit Pierre Vaillant?

— Nici unul; toți au plecat.

— Mulțumesc, domnule căpitan!

Anton Lupan nu mai avea de ce să întârzie – aflase tot ce putea să afle, și chiar dacă ar mai fi putut să afle ceva, pe el nu-l mai interesa să știe decât încotro să apuce spre a-l găsi pe Pierre Vaillant. Desigur, spre Stambul – dar toamna, drumul era greu, asta însemna încă o lună de navigație – și din august, când probabil ajunsese acolo prietenul său, până la sfârșitul lui noiembrie, când putea să ajungă *Speranța…* Și totuși, nu-i rămânea de făcut altceva.

Ieșind de la Căpitănie, se duse în grabă la biroul telegrafului și trimise trei cablograme, la căpităniile porturilor din Stambul, Gallipoli și Pireu,

locurile unde bănuia că, la rândul lui, prietenul său îl căuta:

— „Pierre Vaillant – goeleta *L'Esperance.* Sunt în drum de la Suez spre Arhipelag. Oriunde ai fi, trimite depeșă la Gallipoli, ca să știu unde te găsesc".

Întorcându-se pe chei, văzu o gloată de felahi, poate cei de rândul trecut, cărând de pe bord tunurile, ghiulelele și pulberea. Ismail se uita după ei și părea foarte mâhnit că își pierdea funcția mai-marelui peste tunari.

— Cât ai luat pe ele, Gherasime? întrebă Anton Lupan.

— Întocmai cât ai dat dumneata; n-am pierdut nici un ban. Pleacă un bric grecesc spre sud și-l cunoșteam pe nostrom, așa că l-am rugat să nu fie avar, că nu dă de la el, ci de la căpitan.

Căpitanul păși pe punte:

— Băieți, pornim chiar azi! Ismaile, ia bani de la Gherasim, și cumpără provizii pentru o lună de zile, drum fără escală, hai!

— Unde mergem?

— La Stambul, dacă nu l-ai uitat!

— Aman, aman!

Și deodată, un ochi al bucătarului se înfricoșa, în vreme ce altul se veselea – acum știau cu toții de ce – și mai cu seamă tâlharul de Haralamb!

În timp ce Ismail cu ajutoarele sale coborau pe schelă, să meargă după merinde iar ceilalți făceau pregătirile de plecare, Anton Lupan se apropie de Adnana.

Fata stătea pe bocaport, mângâindu-l pe Negrită, care scâncea mulțumit de mângâierea ei, întristat că, așa cum era oblojit la picior, nu mai putea să zburde cu ea.

Căpitanul se așeză alături.

— Adnana, îți mulțumesc pentru tot ce-ai făcut! Te-ai arătat curajoasă și pricepută și-ți cer iertare că am așteptat prea mult până să-ți încredințez cârma… Ți-am făgăduit să te duc acasă, dar noi trebuie să facem un ocol mare. Spune-mi, vrei să te îmbarci pe un vapor care pleacă la Marsilia?

Prin ochii fetei trecu o umbră de mâhnire și-o zvâcnire ce spaimă care se ascunseră, amândouă, sub lungile-i negre gene.

— Nu mai aveți nevoie de mine? întrebă ea, fără să-și arate privirea, având în glas, cum avuseseră ochii, același amestec de mâhnire și spaimă.

Dacă aveau nevoie de ea? Iată, la asta nu se gândise de loc căpitanul. Și privind-o acum, cu stăruință mai mare, știind că ea nu poate să-l vadă, pe chipul lui se aprinse o lumină ciudată, care ar fi putut să semene cu

zâmbetul mulțumirii. Dar de unde îi venea mulțumirea parcă-i era frică să se gândească, el, căpitanul, care nu se temuse de alte primejdii, nespus mai mari decât marea primejdie a unui chip gingaș și-a unor gene negre ca astea.

— Ba da, avem nevoie! răspunse, cu întârziere. Credeam că ai vrea să ajungi mai repede la Marsilia.

Nu, Adnana nu vroia să se ducă înainte, fără să stea să mai spună pricina; clătină numai din cap, păstrându-și ochii ascunși sub gene – și *Speranța* porni, în aceeași zi, străbătu canalul, ieși în Mediterană, își începu zig-zagurile largi, ca să se apropie de Egee. Zburau pe sus păsările călătoare, cocorii și rândunelele, vestind venirea toamnei în locurile de unde porneau ele, numai că aici, aerul nu se asprise, dormea tot în hamac căpitanul, afară, și nici fata nu cobora în cabină.

Șapte sute de mile aveau de mers ei, de la Port Said până la Dardanele – și, cu vânt bun, le-ar fi făcut într-o săptămână. Dar acum bătea vântul nordului, mai cu seamă, împiedicând navigația și istovind oamenii.

Navigația cu vânt potrivnic înseamnă lungi ocoluri, surdă nemulțumire în sufletul echipajului, lupta cârmaciului cu busola, să mai câștige un grad, când prova, abătută potrivnic, e gata să piardă două – o! dar înseamnă multe, o lună de navigație toamna, spre nordul Mediteranei!

În ziua când dubla pe la apus insula Rodos – era 9 ale lunii noiembrie – începu să plouă, ploaie rece, așa cum o cunoșteau oamenii de la ei de acasă, și nu mai fu cu putință să rămână pe punte nimeni.

Anton Lupan făcu sfat cu cârmaciul, scărpinându-se amândoi în creștet, încurcați, în ploaia subțire.

— Unde-o culcăm pe Adnana, Gherasime?

Era mare cabina de la pupa și avea două paturi, la o nevoie, dar cârmaciul, deși trecut prin grele vâltori în viață, își păstrase curat sufletul lui aspru, încât înțelegea legile bunei-cuviințe și ale sfielii, care se citeau acum pe chipul căpitanului.

— Păi, știu eu, domnule?! Să doarmă ea în cabina noastră, iar noi ne-om culca în hambar, peste butoaiele alea.

Altceva, ce-ai fi putut face? Oamenii nu se răzvrătiră, își luară saltelele, boarfele și se mutară în magazie, lăsând cabina cu șase paturi, unui singur suflet, Adnanei. Doar Haralamb, fiindu-i alta firea, nu înțelegea această orânduire, dar nici nu îndrăznea să scoată o vorbă, că îndată l-ar fi luat la rost Ieremia.

Cu asta, de bine, de rău, se descurcaseră oamenii, numai cu vremea le fu peste putință să se descurce de aci încolo. Pornise vântul de nord, rece și cu rafale, și ceea ce înainta într-o zi *Speranța*, prea des se întâmpla să piardă în ziua următoare. De multe ori, ca să nu nimerească pe coaste stâncoase, trebuia să ia drumul înapoi și să se adăpostească pe după insule, așteptând vânt mai bun, care însă părea că întârzie.

În sfârșit, la 25 ale lunii, aflându-se la sudul insulei Chios, și văzând că va fi mare caznă cu ultimele zeci de mile, tocmai acum, când crescuse nerăbdarea într-însul, făcându-l să se frământe ca pânzele sub vânt cu rafale, căpitanul nu mai avu încotro și se legă de pupa unui vapor care mergea spre Dardanele.

Dar nici vaporul nu era prea vrednic, pufăia greu, scotea fum mult, trimițându-l pe puntea *Speranței*, până atunci neatinsă de asemenea necurățenii – și nu făcea decât trei-patru mile pe oră. Contenise ploaia, în schimb se lăsase răceală umedă în aer și oamenii, nepregătiți cu îmbrăcăminte de iarnă, dârdâiau prin unghere.

Toate încercările își au totuși o margine; după ce străbătuse anevoie Dardanelele, vaporul, trăgând goeleta românească în urmă, ajunse la Gallipoli în prima zi a lunii decembrie. Anton Lupan sări în barcă și în câteva minute era la Căpitănie. Firește, mai întâi se uită pe tabla vaselor pierdute și, încredințându-se dintr-o privire că vasul lui Pierre Vaillant nu era acolo, își simți inima ușurată.

— Goeleta *Speranța* de la Port Said, spre Stambul! zise intrând în birou și întinzând actele. Dacă-mi îngăduiți, domnule căpitan, aș vrea să mă uit în registrul vaselor.

În loc să-i răspundă, slujbașul Căpităniei îl privea ca pe unul venit de pe lumea cealaltă.

— *Speranța*. Nu se poate! S-a înecat în iulie, a pierit, nu se mai știe nimic de ea, n-a ajuns la destinație…

— Domnule! îl opri călătorul. Dovadă că nu s-a înecat, iată-mă aici, împreună cu vasul și cu tot echipajul!

Câteva clipe, omul din fața sa își clătină capul, pe urmă se uită la Anton Lupan, se uită la acte, își aruncă ochii pe geam, în radă, unde corabia se legăna la ancoră și clipi din ochi, neștiind ce să creadă.

— Nu s-a înecat?… Se poate, se poate!…

Dar din glasul lui se vedea că încă stăruia în el îndoiala, făcându-l să se întrebe dacă nu cumva căpitanul acesta era fantoma altuia.

— Îngăduiți-mi, domnule – repetă Anton Lupan – să mă uit ta registrul vaselor; vreau să văd când a trecut spre Stambul goeleta *L'Esperance.*

— N-a trecut! răspunse slujbașul.

Anton Lupan simți amețeală; era oare cu putință ca Pierre Vaillant să fi rătăcit drumul, să fi naufragiat, fără să vină vreo știre despre el în atâtea luni de zile, fără să se afle? Oare el trebuia să rămână învăluit în taină toată viața?

— N-a trecut! repetă slujbașul, care între timp deschisese registrul și se oprise la o filă în urmă. Sigur că n-a trecut. Iată: „goeleta *L'Esperance*, comandată de Pierre Vaillant, venind de la Port Said, fără marfă…

Dacă nu i-ar fi fost teamă de închisoarea turcească, Anton Lupan s-ar fi repezit la el să-l sugrume.

— Asta este! strigă, aplecându-se peste masă. De ce-mi ascunzi adevărul?

— N-a trecut, domnule!

— Dar o văd în registru!

Slujbașul își păstra o liniște care ar fi putut să te înnebunească.

— Este în registru, dar nu s-a dus la Stambul, ci a plecat înapoi după o jumătate de oră.

Anton Lupan tăcu, fiindcă nu-și găsi numaidecât glasul.

— Primul lucru pe care l-a făcut căpitanul – continuă nespus de liniștit omul din față – a fost să controleze registrul vaselor.

— Da, și?

— Și?… Vedeți, goeleta *L'Esperance* este trecută la fila 258, sosită de la Port Said, în ziua de 15 august.

— Și?

— Și… Și ajungând la a unsprezecea filă în urmă, fila 247, iat-o, căpitanul a fost cuprins de o nervozitate la fel ca a dumneavoastră…

— Da; și pe urmă?

— Vă sfătuiesc să vă cruțați inima! zise slujbașul, privind-și cu îngrijorare oaspetele. O aud cum bate!

Anton Lupan nu se mai putu stăpâni, ci izbi furios cu pumnul în masă.

— Și? Ce s-a întâmplat pe urmă?

— Pe urmă? Căpitanul văzând în registru numele dumneavoastră s-a uitat încotro ați plecat cu vasul și a pornit numaidecât într-acolo.

— La ce dată se întâmpla asta?

— La 15 august, domnule. V-am mai spus o dată! Anton Lupan simți o greutate rece în moalele capului.

În zilele acelea, *Speranța* se întorcea de la Bir-Sanjé, peste Mediterana, după ce urmărise pirații. Sosise la Pireu abia la sfârșitul lunii pe când Pierre putuse să fie acolo pe la 20 august… Deodată simți că mintea i se luminează; când sosise la Pireu *L'Esperance*, *Speranța* era trecută de mult pe lista vaselor pierdute, de mult îi vestise pieirea John Tennyson și kir Nicolachi… Da, oricât ar fi fost de nedrept jocul sorții, oricâte nădejdi le-ar fi surpat iarăși și unuia și altuia, Pierre Vaillant crezuse că e pierdută *Speranța* și… și… Oare plecase mai departe, spre Marsilia, spre Saint-Malo?… Dar de ce nu făcuse cercetări, de ce nu așteptase?

— Domnule – vorbi căpitanul portului, fără să-și dea seama ce deznădăjduit era căpitanul *Speranței* – goeleta *L'Esperance* a mai venit aici încă o dată.

— Când? întrebă Anton Lupan, ridicând repede capul.

— În septembrie, da, priviți, la 25, venea de la Skyros, am aflat că umblase prin tot Arhipelagul.

Anton Lupan încercă să fie liniștit, să gândească; la 25 septembrie, *Speranța* naviga spre Port Said – el și Pierre Vaillant se căutau unul pe altul și soarta nu le îngăduise să se întâlnească.

— Nu știți ce a făcut după aceea?

— Nu, domnule; a stat aici până a doua zi, la 26, și pe urmă a ridicat ancora.

— Unde-i biroul telegrafului? întrebă căpitanul *Speranței*.

— La capul cheiului, în clădirea aceea nouă, înaltă. Când să iasă pe ușă, Anton Lupan se pomeni strigat, cu o voce sfioasă:

— Domnule!

Căpitanul portului îl privea îndoit, pe deasupra ochelarilor, cu capul aplecat într-o parte:

— Domnule, v-am trecut în registru dar… dar e sigur ca nu v-ați înecat, e sigur că… sunteți dumneavoastră?…

* * *

Venise iarna în nord, dar Mediterana era încă blândă și albastră și vântul care dincolo de Balcani, de Alpi, biciuia aspru obrajii, aici întindea molcom pânzele *Speranței*.

Rămăsese în urmă Pireul, capul Matapan – și coastele de sud ale Italiei erau nu departe, în față.

— O să mergem la Marsilia, să descărcăm marfa lui kir Nicolachi, spusese căpitanul la Gallipoli, fără să le mai lămurească oamenilor de ce făceau calea întoarsă.

— Și-apoi, domnule? întrebase cârmaciul.

— Nu știu, Gherasime! Om vedea ce-o fi mai departe. Niciodată nu-l văzuseră oamenii pe căpitan așa de nehotărât, de obosit, cu privirile așa de împrăștiate.

Da, era obosit căpitanul, după cincisprezece ani de când gândea la acea călătorie și pusese în joc totul s-o înfăptuiască. Nu mai avea putere să se gândească nici la Țara de Foc, nici la Darwin, nici la moș Léon, nici la Pierre Vaillant, nici la *L'Esperance.*

Dăduse de la Gallipoli o depeșă la Saint-Malo, socotind că prietenul său, ostenit și el, se întorsese acasă:

„Sosesc la Marsilia, în primele zile ale lunii ianuarie”.

Și altceva nu mai avusese putere să facă…

Ocolise Pireul, unde nu avea ce să caute – spre liniștea lui Haralamb, care își părăsise cam hoțește nevasta lui de o noapte. Și dacă nu l-ar fi ocolit, și dacă ar fi acostat iarăși la cheiul unde își avea Haralamb cafegioaica, n-ar fi avut nimic nou să afle. Poate s-ar fi nimerit iarăși pescarul acela la pupa *Speranței* – și dacă de data asta, în locul lui Ismail i-ar fi auzit însuși Anton Lupan vorbele ciudate, ce-ar fi putut să înțeleagă el mai mult decât că da, într-adevăr, trecuse pe aici o corabie care semăna întocmai și întocmai cu *Speranța.*

Dar acum Anton Lupan știa mai multe, știa că goeleta aceea se numea *L'Esperance* – și plecase cu Pierre Vaillant mai departe.

Nu mai avea putere să facă nimic căpitanul, nu mai vroia să gândească, îi arătase prea multă împotrivire soarta, erau toate istovite în el, și sufletul, și oasele, și nervii, și judecata. Nu se mai uita în cărți, nu mai scria în Jurnalul de Bord decât datele însemnate, stătea la cârmă în rând cu oamenii, când îl punea nostromul, acesta având datoria să țină socoteala carturilor, dar altminteri părea că îi e străină și corabia și soarta ei viitoare. Ai fi zis că nu mai vede pe nimeni, nici măcar pe Negrilă, care venea în fiecare dimineață la el, șchiopătând, să-i ureze zi bună. Doar asupra Adnanei își oprea uneori privirea, așa cum stătea ea pe tendă, deasupra hambarului, și-

atunci parcă i se pornea mișcare în suflet, fiindcă și ochii îi erau mai vii, și culoarea obrazului mai înviorată.

Dar îndată ce simțea oameni în preajmă, își ascundea ochii ca flăcăiașii, și iarăși rămânea posomorât toată ziua.

Era vreme caldă în sudul Italiei, dormea iar în hamac căpitanul, lăsându-i Adnanei cabina, dar ea, ca și mai înainte, se simțea mai la îndemână să-și facă, micuț, culcușul pe punte.

Și-acum se mai spăla ea dimineața, după cearceaful întins între sarturi, fără să se teamă de apa aspră acuma, fiindcă mult mai multe asprimi îndurase pe vremuri și nu-i pria de fel viața dulce și cocoloșită.

Iar oamenii, în clipele când uitau ciudata stare a căpitanului, se învârteau din nou pe lângă dânsa, neștiind care și cum să i se arate mai chipeș în față.

Și astfel, goeleta noastră se apropia de Marsilia, fără ca echipajul să fi aflat ce are să fie după aceea, fără ca în sufletul lui Anton Lupan să se fi arătat limpezirea.

Trecu *Speranța* și prin strâmtoarea Messinei, de unde se întorsese din drum în septembrie, trecu și pe sub munții Nebrodici, dar aceștia nu-și mai trimiseră rafalele, nu se mai lovi Ismail în creștet, nu-și mai vătămă rotula Adnana și nu fu nevoie să-i îngrijească Anton Lupan genunchiul, asemuindu-l cu mărul din vârful catargului…

În seara aceleiași zile, după ce micul arhipelag al Liparelor rămăsese în urmă, corabia se așternu la drum, pe o mare fără hulă, continuându-și navigația pe atât de liniștită, pe cât de tulbure era sufletul căpitanului.

Luna răsărea un ceas după apusul soarelui în seara aceea, astfel încât crepusculul stărui multă vreme pe unde, ștergându-și treptat culorile, de la roșul aprins al carminului, până la ruginiul închis al frunzei putrede. Iar acestea se petreceau sub un cer limpede, fără urmă de nori care să-l păteze, de n-ai fi zis că e luna aspră a iernii, când în țara de unde venea echipajul se învârtejeau ninsorile.

O vreme fu întuneric și velele fluturară, cu îndoială și neliniște, de parcă ar fi simțit și ele starea din sufletul căpitanului la ora aceea.

Anton Lupan stătea aplecat peste parapet, nefiindu-i lui cartul la cârmă și cerceta marea cu o stăruință ciudată, așteptând poate să se ridice glasuri argintii dintre unde. Oare nu aici, în marea Tireniană, undeva, departe, spre coasta Italiei, se afla insula Capri, sălașul sirenelor care încercaseră să-l ademenească pe viteazul Ulyse?…

Nu-și dăduse seama când a răsărit luna, dar, întorcând capul, văzu că pânzele, până atunci negre, luceau ca argintul. Ceva mai încolo o zări pe Adnana, aplecată deasupra parapetului, ca și dânsul, privind marea și ea cu aceeași stăruință. Și iată că deodată, urechea îi prinse o melodie domoală și dulce – un cântec din țara ei îndepărtată, același pe care fata îl cânta dimineața pe punte, care însă acum suna altfel, mai cald, mai ademenitor, mai tainic. Îl cânta încet, fără cuvinte – și poate credea că în freamătul mării nu-l auzea nimeni. Dar oare era glasul ei, sau un glas care se ridica dintre unde?

Căpitanul ascultă cu luare aminte… Oamenii, strânși roată în jurul catargului de la prova, vorbeau între dânșii ceva pe șoptite… De unde, de unde venea cântecul, nu era oare o amăgire a mării?

Nu, la un timp desluși fără putință de îndoială, glasul Adnanei, nevinovat ca al unei copile, dar de ce cânta tocmai aici, în apele pe care fugise Ulyse?

Anton Lupan se frecă la ochi și se îndreptă spre cârmă, scuturându-se ca de atingerea unei mâini vrăjite.

Și de ce veni tocmai acum Mihu, târșâindu-și cizmele prea mari, pe punte, să-l întrebe, cu o sfială care te punea pe gânduri:

— Domnule, ce-i aceea o *zirenă?*

— Poate *sirenă*, Mihule. Zirenă cred că spune numai Ismail, care ne pocește graiul.

— Păi chiar el a spus. Auzi, cică Adnana i-o zirenă și-o să ne facă încurcătură!

Căpitanul începu să râdă, râs mânzesc, cum ar fi spus Haralamb care vedea multe al ciorilor și nu avea obiceiul să cruțe pe nimeni; apoi, deodată râsul îi împietri pe buze și bătăile inimii își schimbară ritmul…

Dar *Speranța* își urma netulburată drumul, străbătând marea lui Ulyse… Treceau orele, nopțile, zilele… Adnana își făcea cuminte cartul, apoi își găsea un colțișor unde se așeza tăcută, fără să tulbure pe nimeni.

A patra zi, la răsăritul soarelui, corabia intră în strâmtoarea Bonifacio, lăsă stâncile Corsicei în dreapta, în stânga lăsă colinele și munții îndepărtați ai Sardiniei – și merse mai departe, fără de oprire.

Erau stânci pe mări, erau și pirați, îi înfruntaseră, se știe, dar mai rămăseseră oare și sirene?

Dimineața, Adnana se spăla pe punte cu părul înnodat în creștet, îngânând același cântec care seara părea altul, mai ademenitor, mai dulce.

Altminteri ai fi zis că nimic nu tulbura drumul *Speranței* în zilele acelea. Numai că Anton Lupan păstra vechea tăcere și îngândurare, iar oamenii șoșoteau între dânșii, clătinând din cap, aruncându-și ochii când la el, când la Adnana.

În ultima zi a anului, o dată cu amurgul, în dreapta bompresului se văzură insulele Hyères, apoi coasta Franței și luminile Toulonului, care plutiră în depărtare, până la miezul nopții, când Capul Sicie le șterse cu umbra lui plumburie…

Erau stânci pe mare, erau și furtuni, și mii de primejdii și, pare-se, mai erau și sirene! Dar sirena de pe puntea *Speranței* avea să debarce la Marsilia – și Ismail, în care se treziseră așa, dintr-o dată, virtuți neobișnuite, se grăbea să-i adune lucrurile în boccea, ca vraja să coboare pe mal, o clipă mai devreme…

* * *

A doua oară își vedea Anton Lupan *Speranța* pusă pe tabla vaselor pierdute. Domnul Lambrinis, importator din Marsilia, vestise de mult la Căpitănie că vasul se pierduse în Mediterană, cu întreaga încărcătură, trimisă de la Pireu de kir Nicolachi, trei sute de butoaie cu untdelemn de măsline.

Dar numele *Speranței* scris acolo, pe tabla de doliu, pe care marinarii o citeau cu capetele descoperite, nu stârni în sufletul căpitanului nici un fel de simțăminte. Acum îi era gândul aiurea, lăsase pentru mai târziu grija vămii, a Căpităniei și străbătea cheiurile portului vechi, ducând-o spre casă pe Adnana.

Aici, îndată ce treceai liniile, se deschidea piața frânghierilor sub un cer de iarnă care părea cerul primăverii. Dar nu se mai îmbulzeau marinari și căpitani de corăbii – și piața părea așa de micșorată acuma! Acum Adnana îi vedea marginile colea, aproape, umbrite de castanii desfrunziți – și ea care crezuse că acest domeniu al copilăriei nu avea margini! Numai castanii își păstraseră mărimea, încolo totul scăzuse, intrase în pământ, se tocise. Iar inima ei bătea tare, chinuită, ridicându-i o cută de durere în colțul gurii. Mergea cu Anton Lupan alături, străbătând piața însorită. El o ținea de braț, prima oară – și umerii li se atingeau, cu o sfială întrebătoare și nelămurită.

— Când plecați mai departe? vorbi Adnana, fără să-l privească.

El își vedea umbra lângă a ei, legănându-se șovăitoare pe caldarâmul pieței, și se gândea că îndată, la prima stradă, la a doua, umbrele au să li se

despartă.

— Nu știu, răspunse după o zăbavă.

Fata întoarse capul. Simțise în glasul lui tristețe, șovăire, îndoială – și toate dintr-o dată!

— Îndată ce descărcăm marfa, o să fac un drum cu trenul până la Saint-Malo, urmă Anton Lupan, fără a avea hotărârea să-și ducă gândul mai departe.

Da’ unde erau frânghierii? Unde erau căpitanii de corăbii, marinarii?… Da, în port se vedeau mai multe vapoare decât veliere… În zece ani, piața se schimbase. Pe tarabe se vindeau fructe și legume; din loc în loc erau cuști cu orătănii. Numai ici-colo, în ușa unei prăvălii scunde, atârna un colac de parâme.

— Iată bulevardul! zise Adnana, arătând în față, cu o tresărire.

Apoi se opri, șovăitoare, căci parcă și bulevardul se schimbase, în casa din colț era o brutărie, în fața căreia, dimineața, când pleca la școală, un bătrân cu barba în fuioare citea Biblia, pe un scăunel, lângă coșul cu franzeluțe albe. Coșul era acolo, și scăunelul – și franzeluțele, de cinci și de zece centime bucata, nu se scumpiseră, dar în locul bătrânului stătea o femeie posomorâtă, cu capul într-o bonetă plină de dantele, cu șorțul negru pătat de făină.

Un băiat cu ghiozdanul în mână, urmat de un cățeluș alb, șchiopătând de unul din picioare, se opri în fața coșului, puse un gologan în poala vânzătoarei și, după ce căută din ochi, luă o franzeluță care i se păru mai rumenită. Cățelușul aștepta alături, răbdător și plin de demnitate, ținându-și piciorul vătămat în aer. Băiatul rupse franzeluța în două, cântări bucățile în palmă, șovăi câteva clipe, apoi i-o întinse pe cea mai mare și se despărțiră, unul pornind spre școală, altul înapoi spre casă, șchiopătând pe trotuarul plin de soare.

— Ai văzut? întrebă Adnana.

— Da, însă aș vrea ca asta să nu te înșele, acum când te întorci între oameni. Unii împart pâine, alții pietre – și așa cum fac cu câinii…

Ciudat ce de mulți câini șchiopătând întâlnești câteodată!

— O să-mi fie dor de Negrilă! zise fata deodată, schimbând vorba, ca și când ar fi vrut să-l împiedice de a-și spună gândul până la capăt.

El micșoră pasul și o întrebă, cu vocea mai tremurată:

— Adnana, ți-e teamă să te întorci acasă?

— Da; mi se pare că aici e o viață de care m-am despărțit pentru totdeauna. N-am să mai găsesc pe nimeni…

Iar după o clipă, adăugă, aproape cu spaimă:

— Nici chiar pe mine… Mi se pare că nu mai sunt eu… Nici nu mai știu, înainte am avut tot părul meu, tot ochii ăștia, m-a chemat tot Adnana?…

Se oprise în mijlocul trotuarului și așa cum stătea aici, în locurile unde copilărise, la câteva sute de pași de casă, așa cum se uita în jur, la copaci, la oameni, la Anton Lupan, părea o ființă dezrădăcinată.

Căpitanul *Speranței* îi cuprinse brațul:

— Ești obosită, Adnana. Știi, chiar dacă te-ar fi chemat altfel altădată, mie îmi place numele tău de astăzi.

Ea ridică ochii și îl privi, parcă neauzindu-i vorbele, nevenindu-i să creadă.

— Și-mi place părul tău, și ochii tăi, așa cum sunt acum, nu cum au fost altădată… continuă căpitanul *Speranței*.

Apoi se uită repede în jur, ca și când s-ar fi temut că poate să fie pe aproape și să-l audă vreunul din oamenii echipajului.

Nu, Adnana nu înțelegea, nu-i venea să creadă. Iar el, după ce își recapătă curajul, vorbi mai departe:

— Am plănuit ceva când aveam nouăsprezece ani, și cu toate piedicile, cu toate loviturile sorții, nu mi-am trădat planul, până astăzi. Dar astăzi, zbuciumul meu și strădania mi se par zadarnice… Iau trenul, mă duc la Saint-Malo… În două zile mă voi întoarce… Cred că nici Pierre Vaillant nu se mai gândește la planul nostru de altădată… Vezi tu, Adnana, orice pe lumea asta are un capăt. Noi ne-am irosit elanurile, pregătindu-ne ani de zile pentru o călătorie care depășea puterile noastre…

Era alt om cel ce îi vorbea acum Adnanei, nu omul care o găsise în Arhipelag, pe corabia lui kir Iani, cel ce urmărise cu atâta înverșunare pirații, cel ce se dusese în Marea Roșie, la Musarah, fără să se teamă de primejdii mai mari decât moartea. Ea îl simțea pe acest om mai aproape, încălzindu-i inima și viața – și totuși, o privire dinăuntrul ei îl căuta cu tristețe pe omul celălalt, care plecase.

— Haide, să mergem, Adnana! urmă Anton Lupan, părând înviorat dintr-o dată. Am să te las la tatăl tău, ai să-ți regăsești casa… Iar eu… După ce mă întorc de la Saint-Malo, am să văd ce voi face… Am să vând vasul, am să despăgubesc oamenii și am să intru aici, la un șantier, să construiesc

vapoare… Știi, am construit și poduri, și căi ferate. E o meserie care îmi place.

Adnana simțea o ciudată neliniște ascultându-l; era în ea și-o fericire învăluitoare, și-o tristețe de moarte.

— Dar dacă… dacă tatăl meu… nu mai este?… Nu vrei să mă iei în echipajul *Speranței?*

— Nu, Adnana. Dacă tatăl tău… Dacă n-o să mai ai pe nimeni aici… Mă gândesc să mă întorc în țară; se fac și acolo căi ferate, au să se facă și vapoare odată. E frumoasă țara mea, Adnana… Poate… poate are să-ți placă.

În clipa aceea, Adnana făcu ochii mari și își apăsă mâna pe inimă. De după colțul străzii, strădușa aceea îngustă și întortocheată, atât de bine cunoscută, care cobora spre țărmul mării, la plaja pescarilor, ieșise un bătrân gârbov, cu un caftan lung, cum pe aici nu purta nimeni, împingând o roabă încărcată cu parâme. După câțiva pași, bătrânul se opri, scoase o batistă roșie și își șterse năduşeala de pe frunte.

După mișcările lui șovăitoare, Anton Lupan își dădu seama că în dosul ochelarilor în ramă de sârmă albă, ochii slăbiți nu mai vedeau decât o parte din lume.

— Tată! strigă Adnana, repezindu-se spre dânsul. Bătrânul clătină din cap, își ridică ochelarii, nădăjduind că așa va vedea mai bine, îi puse la loc și își clătină iarăși capul, cu un zâmbet în care se amesteca umilința cu amărăciunea.

— Sunt eu, Adnana, tată! Nu mă recunoști? continuă fata, cu glasul înecat în lacrimi.

Și văzând nedumerirea bătrânului, începu să vorbească repede, spunându-i aceleași cuvinte, în limba lor, de acasă, pe care abia o mai ținea minte.

Bătrânul tresări la primele vorbe, o privi iarăși, cu o stăruință neputincioasă, apoi clătină din cap, ca prima oară, și se așeză pe roabă.

— Voi… voi ați murit! zise, clipind cu descurajare sub lentilele groase.

— Mama a murit, dar eu trăiesc; eu sunt Adnana, nu mă ții minte?

— Adnana?…

Mâinile uscate se ridicară, bâjbâind prin aer, cuprinseră obrazul fetei, cercetându-l, întrebătoare.

— Adnana?… șopti încă o dată bătrânul.

Apoi ochii i se înecară în lacrimi – și el începu să plângă domol, în tăcere, în timp ce mâinile-i aspre căutau, încă, însetate, obrazul Adnanei.

Mai erau deci sirene pe mări, oricât de blajin le-ar fi fost chipul, oricât de caldă inima – și vraja lor pare-se nu se sfârșea la țărmuri, avea putere și-asupra uscatului.

Anton Lupan se întoarse în port, ostenit prima oară de grija pe care i-o dădea *Speranța* – să se ducă la Căpitănie, la vamă, la domnul Lambrinis, să predea marfa.

Cârmaciul îl aștepta pe chei, cu actele.

— Acum, ce facem, domnule?

— Nu știu, Gherasime! Mă duc întâi la Căpitănie, să vestesc sosirea, și pe urmă…

Pe urmă, nu mai știa nici el ce poruncă să-i dea cârmaciului.

— Goeleta *Speranța!* citi, uimit, slujbașul, uitându-se în hârtiile vasului. V-am trecut de două luni pe tabla…

— Știu, domnule, dar nu-i vina mea dacă ne-am întors teferi.

— Sunteți căpitanul?… Anton Lupan? Aveți o telegramă.

— De la Saint-Malo?

— Întocmai!

În sfârșit, după ce ocolise tot Arhipelagul, Mediterana și Marea Roșie, îl găsea pe Pierre Vaillant, stând cuminte, la el acasă, poate hrănind porumbeii, dimineața, poate ciocnind un pahar de absint cu moș Gir și povestindu-și viața… Îi părea bine și simțea totuși o mare osteneală, aproape că-i era greu să se ducă la gară, să ia trenul spre nord, și să ajungă la prietenul său, la Saint-Malo, pe coasta oceanului. Simțea osteneală până și să deschidă depeșa… De altfel, acum nu mai era nici o grabă – îi știa dinainte cuprinsul. Pierre Vaillant se afla acasă, viu, teafăr, și altceva, ce-ar mai fi putut spune întârziatul mesaj?

Dar deschizând hârtia, pe chipul lui Anton Lupan se citi deodată o uimire fără seamăn. Nu iscălea Pierre, ci Léon Vaillant, bunicul – prima mirare. „Te credeam dispărut”, spunea telegrama, stârnind pe chipul lui Anton Lupan același zâmbet de nepăsare, pe care-l stârnise în clipa debarcării, tabla vaselor pierdute, unde *Speranța* era trecută a doua oară.

Cuvintele următoare însă îl făcură să tresară, pălind, clătinându-se, strângând hârtia în mină, în prada unei tulburări care îi făcea sufletul să vibreze iarăși.

„Pierre – spunea mai departe telegrama – plecat peste Atlantic, nu știe nimic de existența dumitale”…

Anton Lupan rămase în fața Căpităniei, citind și recitind mesajul bătrânului în timp ce în suflet i se amestecau părerile de rău cu bucuria. Deci Pierre Vaillant nu-și trădase planul – târziu, dar pornise să-l îndeplinească – și acel târziu, pentru Anton Lupan însemna astăzi prea devreme. Fiindcă dacă prietenul său ar mai fi zăbovit o lună, două – nu știa data plecării, se bizuia doar pe presupuneri – ar fi plecat împreună!

Ceva mai târziu, cârmaciul, care îl aștepta încă pe chei, neștiind ce porunci să dea oamenilor, își văzu căpitanul întorcându-se cu o înfățișare nouă.

— Gherasime, repede, să mergem la domnul Lambrinis, să descărcăm marfa, să vindem lucrurile armeanului. Haide, fără să pierdem vremea!

— Dar ce s-a întâmplat, domnule?

— Plecăm!

— Unde?

— Peste Atlantic, cum a fost vorba, cârmaciule!

O!… Și mica sirenă?

* * *

În după amiaza aceleiași zile, Anton Lupan cu Gherasim după dânsul, intrau a doua oară în biroul domnului Lambrinis, pe numele căruia aduseseră de la Pireu cele trei sute de butoaie, zice-se cu untdelemn de măsline.

— Ce naiba, măi Gherasime! șopti Anton Lupan, pășind pragul și văzându-l pe domnul Lambrinis. Credeam c-am terminat cu Levantul.

La prânz, când fuseseră aici prima oară, stăpânul lipsea, își lua prânzul tacticos în sânul familiei – găsiseră numai un slujbaș, căruia nu-i venea să creadă că sosise marfa de la Pireu, trimisă acum trei luni de zile.

— Lasă, domnule – șopti cârmaciul – cu grecii mă înțeleg eu bine!

Domnul Lambrinis le ieși înainte, fluturând nedumerit în mână actele încărcăturii.

— În conosament sunt trecute trei sute zece butoaie, și dumneavoastră mi-ați predat numai trei sute! După ce mi-ați întârziat atâta, vreți să mă mai păgubiți și la număr?

Anton Lupan scoase din buzunar o hârtie, și cârmaciul, după ce o luă în primire, începu să dea lămuririle trebuitoare, ca să-l scutească pe el de

asemenea istorie:

— E adevărat, kir Lambrinis, dar, în loc să întârziem, s-ar fi putut să nu mai venim niciodată, și atunci paguba ar fi fost mai mare.

Gazda se uită la el pe deasupra ochelarilor, supărat că i se vorbea în grecește, aici în inima Marsiliei, dar Gherasim, deși îi înțelese privirea, zise mai departe, fără stânjenire:

— Și-acum, kir Lambrinis, iată hârtie de la kir Nicolachi, precum că cele zece butoaie ne privesc pe noi – și putem face cu ele după pofta inimii.

— Cum adică, le import eu, plătesc vama…

— Vama se scade din prețul transportului, așa cum spune în scrisoare. Nu, kir Lambrinis, nu te teme, n-o să ți se tragă nici o pagubă de la mine. Ba dimpotrivă, am să-ți dăruiesc chiar butoaiele, firește, după ce vor fi goale.

Domnul Lambrinis păru în sfârșit că înțelege cam în ce chip stau socotelile; aruncă o privire înapoi, ca să vadă dacă nici unul din cei trei slujbași ai săi nu trage cu urechea, apoi întrebă tainic:

— Marfă de preț?

— Covoare și mătăsuri de India. Le putem vinde bine?

— Până deseară vă scap de ele.

— Care să fie partea dumitale?

— Jumătate și jumătate, cum se cuvine. Gherasim începu să râdă:

— Adică noi le adunăm, ne batem capul cu ele, le aducem aici și să împărțim cu dumneata, care nu faci decât să-ți freci turui pantalonilor de scaun?

În ochii grecului trecu o undă de mânie; un pârlit de cârmaci să-i vorbească astfel lui, negustor cinstit de toată Marsilia?

— Dacă nu-ți convine, fă cum crezi mai bine, zise, stăpânindu-se. Dar vezi ce se întâmplă, vameșii au iscoade pretutindeni. Ar putea să sufle cineva o vorbă…

— Da?! făcu Gherasim, cu nevinovăție. Atunci, nu ți-e teamă că și-ar putea băga nasul și în butoaiele dumitale?

— Poate să-și bage, ce-mi pasă mie! răspunse kir Lambrinis, mai puțin țanțoș decât înainte. Eu am untdelemn de măsline, am plătit vama, nu poate să mă supere nimeni.

— Așa! Untdelemn de măsline! Hei, ale dracului butoaie! Mie mi s-a părut că unele sună a doagă. Ia să mergem la magazie, jupâne!

Negustorul îi tăie calea.

— Ce vrei? întrebă, făcându-se palid.

— Să fii om de omenie! O mână spală pe alta; altminteri rămân murdare amândouă… Ei, și-acum spune, cum facem cu covoarele?

— Douăzeci la sută îți convine?

— Cinci ar fi tocmai bine. Dar hai, ce să mai lungim vorba, fie zece – și bate palma, jupâne!

Domnul Lambrinis oftă din fundul pieptului:

— Bine, zece la sută! Ah, grea meserie!

— Mie îmi spui? Am stat odată o jumătate de ceas într-un fotoliu ca al dumitale și era să mă apuce pandaliile!

Căpitanul și cârmaciul *Speranței* se întoarseră pe bord, să vadă cu ochii lor cum merge socoteala, să nu se încurce butoaiele, iar două ore mai târziu, fiind încă destui timp până seara, Gherasim reveni să încheie socotelile cu domnul Lambrinis.

— Vezi, poate să te apuce noaptea; ia un revolver cu tine! îl sfătui Anton Lupan, petrecându-l pe punte.

— Nu e nevoie, cuțitul mi-ajunge. Și cine naiba să se lege de un marinar pârlit ca mine?

Speranța era legată cu pupa la cheiul de sud al bazinului, Quay de Rive Neuve, lângă un vapor tocmai sosit din Brazilia, încărcat cu vite care umpleau văzduhul de mugete sfâșietoare. În față, la cheiul celălalt, deasupra căruia se ridica turnul primăriei, vapoarele se înșirau, unul lângă altul, negre, întunecând cerul cu fumul de cărbune. Numai în dreapta, la cheiul Fraternității, se vedeau vreo câteva corăbii și alte câteva în stânga, spre fortul Sfântului Nicolae, dar păreau așa de părăsite, încât ai fi zis că nimeni nu se va mai urca pe puntea lor vreodată, să tragă ancora și să ridice pânzele.

Gherasim ajunsese pe la jumătatea cheiului, când auzi un glas strigându-i în grecește:

— Hei, palicarule! A fost bun romul?

Cârmaciul întoarse capul cu nedumerire. Un marinar, pe puntea unui cargobot negru, îi rânjea dușmănos de deasupra parapetului. Chipul lui nu-i era necunoscut, dar abia după ce văzu numele vaporului, scris cu litere albe la pupa, își aduse aminte unde-l întâlnise.

— Ia te uită ce mică e lumea! Tot pe *Orion* ai rămas, potlogarule? Eu gândeam că în două luni ai vândut toate bărcile și ți-ai căutat alt căpitan, să-l mai păgubești și pe acela!

Marinarul scoase o înjurătură, iar Gherasim, după ce-i răspunse cum se cuvine, își văzu de drum, fără să se mai uite în urmă.

Odată cârmaciul plecat, Anton Lupan orândui oamenii de vardie, le dădu bani de cheltuială – încasase costul transportului de la domnul Lambrinis și vroia ca oamenii săi, dacă se duceau în oraș, după atâtea luni de viață pe mare, să nu fie cu buzunarele goale – iar el, după aceea, porni către casa Adnanei.

De pe *Orion* coborau doi vlăjgani, tropăind grăbiți pe schelă. Văzându-l pe căpitanul *Speranței,* unul din ei șovăi, cu o mișcare de fereală, dar dându-și seama că acesta nu-l recunoscuse, porni repede, de-a lungul cheiului, ca să-l ajungă pe celălalt.

Anton Lupan străbătu piața frânghierilor, o luă pe bulevard până la a doua stradă, acolo coti la dreapta și ajungând în dreptul unei porți scunde, vopsită în albastru, se aplecă de umeri, ca să intre. În fața sa se afla o curte îngustă și lungă, năpădită de ierburi uscate acum, iarna, cu o căsuță mică în stânga, a cărei primă odaie își avea ferestrele la stradă. De jur împrejur, zidurile vecine, îmbrăcate în iederă ruginită, închideau vederea, nelăsând liber din cerul albastru decât o fâșie.

Inima lui Anton Lupan se strânse încă o dată; dintr-o închisoare, Adnana nimerise în alta; ea își risipise în robie zilele fericite ale copilăriei, când ar fi putut să alerge zvăpăiată pe malul mării, să le ajute pescarilor la reparat năvoadele, să străbată piața sărind într-un picior ca să ajungă în Portul Vechi și să se zbenguie neobosită, înotând de la un chei la altul, agățându-se ca un spiriduș ieșit din apă de lanțurile ancorelor sau dându-se la fund și trecând pe sub carenele corăbiilor.

În locul acestor amintiri luminoase găsea o curte împrejmuită de ziduri înalte, de unde nu auzea nici măcar murmurul mării, o casă părăginită, care nu mai semăna cu casa copilăriei, și un bătrân pe jumătate orb, căruia de acum înainte trebuia să-i poarte de grijă, dându-i anilor lui tot ceea ce ei nu mai puteau să-i dea anii tinereții.

— Aici suntem! strigă Adnana din fundul curții, fluturându-și brațele în aer, pe deasupra bălăriilor.

În fața magaziei care închidea fundul curții se afla un dispozitiv primitiv de răsucit frânghiile, o roată de statura omului, pe care Adnana reîncepuse să o învârtească numai cu o mână, în timp ce continua să facă semne cu mâna cealaltă. De inima roții era prins un cârlig, în care se agăța capătul fuiorului de cânepă – și cu asta se sfârșea toată instalația. Bătrânul ținea

fuiorul între coate și se trăgea încet către poartă, lăsând să-i alunece cu dibăcie printre degete firele lungi de cânepă, pe care roata le răsucea, prefăcându-le în frânghie. Dar numai cu atât, treaba nu era gata; trei, cinci, șapte asemenea frânghii subțiri se legau iarăși de cârlig, ca să fie împletite laolaltă, spre a obține parâma de grosimea cerută.

Anton Lupan își dăduse seama încă de dimineață, când venise aici prima oară, însoțind-o pe Adnana acasă, că, trudindu-se toată ziua, bătrânul nu putea scoate mai mult de zece kilograme de parâmă, în vreme ce numai pe strada asta erau cinci ateliere care fabricau fiecare de o sută de ori pe atâta.

— Dar nu sunt ca parâma făcută de mână! zicea bătrânul, clătinând din cap cu o tristă încăpățânare.

Poate, într-adevăr, parâmele de mână erau mai trainice, însă negustorii le căutau pe cele mai ieftine, iar marinarii cumpărau ce găseau la prăvălie. Câțiva căpitani bătrâni, în rarele lor escale la Marsilia, mai veneau aici din când în când, să cumpere parâmele cu care fuseseră deprinși pe vremuri. Numai că în port ancorau tot mai puține corăbii și căpitanii bătrâni dispăreau, unul câte unul.

— Tată, să lăsăm puțin lucrul! zise fata.

Pe lângă bucuria acelei clipe, când își revăzuse fata, pe sărmanul frânghier îl cuprinsese spaima ca nu va avea cu ce să-i facă rochii, să-i dea mâncare bună. Și îndată ce plecase căpitanul *Speranței,* se apucase cu înfrigurare să facă repede parâmă nouă, mai multă decât până acuma, să aibă ce duce la prăvălie. Iar Adnana, după ce lipsise opt ani de acasă, își începuse viața ei nouă învârtind roata care răsucea frânghiile…

Anton Lupan o trase deoparte; era în el iarăși șovăire, dar alta decât azi dimineață – și-i bătea altfel inima, în sfiala lui, și altfel îi luceau ochii, și altfel își strângea pumnii. Apoi zise, deodată, uitându-se brav în ochii sirenei:

— Adnana, plecăm peste Atlantic!

Și la această vorbă a lui, spusă repede și cu hotărâre, mica sirenă nu ceru lămuriri, nu lăsă timp de gândire; arătă, ca și el, aceeași grabă și hotărâre:

— Luați-mă și pe mine!

— Nu, Adnana… Sunt piedici destule… Ieremia al nostru are o vorbă cu privire la femeie și la marinărie… Dar așteaptă-ne, o să ne întoarcem. Până atunci, echipajul *Speranței* a hotărât să te înfieze – și după această hotărâre mi-a dat însărcinarea să mă îngrijesc de soarta voastră. Tatăl tău are vederea slabă, în curând n-o să mai poată lucra.

— Pot, pot! zise bătrânul cu încăpățânarea lui domoală. Asta-i treabă care se face cu mâna, nu cu ochii; numai degetele să fie dibace – ochii, lasă-i încolo, să se odihnească dacă vor, pe vecie.

— Dorința mea ar fi fost să-ți deschidem o florărie, ți s-ar fi potrivit foarte bine. Dar oamenii mei nu înțeleg cum se poate face negustorie cu florile, s-au uitat cu gura căscată la mine. Și-atunci mi-a dat Ismail o idee, cum vorbește el în graiul românilor: Facem pâine!

— Adică o brutărie? exclamă Adnana, simțind de pe acum în nări mirosul făinei, al aluatului, al cuptorului încins și îmbătătoarea mireasmă a pâinii rumene – și uitându-și amărăciunea sirenei care rămânea singură.

— E bine să hrănești oamenii! zise bătrânul, ridicând ochii, cu un început de înviorare.

Avea urechea pe atât de ascuțită, pe cât îi era privirea de tulbure. Apoi începu iar să clipească:

— Florile sunt pentru cimitire…

— Tată, nu vreau să te întristezi! Sunt și pentru clipe mai vesele, mai frumoase, pentru sărbători, pentru nunți…

— Da… Dar după toate astea vine moartea.

Anton Lupan îi aruncă o privire, apoi ridică din umeri, socotind că nu trebuiau să se posomorască din cauza acestor gânduri negre ale bătrânului.

— Așa că am trecut pe alături, pe la brutărie, urmă, întorcându-se spre Adnana. Văzusem de dimineață biletul, că se închiriază și atunci, mi s-a părut că ideea lui Ismail se potrivește cum nu se poate mai bine. Iartă-mă că am intrat în vorbă fără să-ți cer părerea…

— N-ai făcut rău; mă bucur! zise sirena, ascunzându-și iar mâhnirile, să nu i le vadă în ochi neînduplecatul Ulyse.

— Am pus totul la cale, continuă acesta. Mai rămâne să iscălești contractul. Am vorbit și cu lucrătorii – sunt doi și un maistru – și s-au arătat dornici să rămână mai departe, cu tine.

— Deci gata! strigă Adnana. De mâine facem pâine?

— Dacă vrei, chiar și de mâine.

— Și o să-i punem o firmă nouă: *Brutăria Speranța.* Crezi că echipajul o să se opună?

— Dimpotrivă; o să se bucure din toată inima! Bătrânul ridică ochii și în glasul lui se simți iarăși o înviorare:

— Să facem pesmeți pentru corăbii! Mai bine decât franzelă.

— Numai că pesmeții nu se mai caută ca pe vremuri. Acum vapoarele care fac curse lungi au pe bord propria lor brutărie.

— Așa?! mormăi dezamăgit tatăl Adnanei, posomorându-se iarăși.

— Dar, pentru că veni vorba de pesmeți, reluă Anton Lupan, Adnana, te rog să iei o comandă din partea *Speranței*… Și acum, hai să mergem să facem hârtiile.

— Știi, zise fata, în timp ce se îndreptau spre poartă, l-am cunoscut pe băiatul acela cu cățelul.

— Da? îmi pare foarte bine. Cred că-i un copil cuminte și bun la inimă.

— Și eu cred la fel. E băiatul unei vecine, doamna Florion, care are prăvălia cu legume de la colțul străzii. Bărbatul ei era slujbaș la vamă, dar a murit acum câțiva ani într-un accident, a căzut în cala unui vapor și și-a fărâmat capul… E o femeie de treabă; cred că am să mă împrietenesc cu dânsa; e încă foarte tânără…

— Vezi, Adnana, viața nu-i așa de neagră! Ai să-ți faci prieteni.

— Da, m-am împrietenit și cu câinele lor. Acum l-a lovit un măturător cu o piatră și șchioapătă, săracul, dar când era sănătos, doamna Florion îl trimitea cu coșulețul de legume la cliente. Poate n-ai să crezi, dar zice că nu greșea niciodată; îi spunea un nume – și el știa unde să se ducă…

Anton Lupan zâmbi:

— Vezi, Adnana?!

Dar în clipa aceea, ea se opri, făcu ochii mari și își duse mâna la gură:

— Și Negrilă?… Să nu-l mai văd așa de multă vreme?!

A doua zi, pe la ceasul zece, Adnana era în fundul curții, când Mihu își băgă capul întrebător pe poartă.

— Mihu! strigă fata, lăsând roata să se învârtească singură și repezindu-se să-l întâmpine, sărind prin bălăriile uscate ca peste vrafurile de parâme – parâmele de pe punte, nu din curtea bătrânului.

Musul *Speranței,* cu ochii roșii de nesomn, cu fața îngrijorată, își târâse cizmele prea mari pe străzile Marsiliei, aducând un bilet din partea căpitanului:

„Adnana, nu pot trece astăzi pe la voi și te rog, nu veni nici tu în port; avem încurcături serioase. Mâine însă ne vom înfățișa cu toții la inaugurare; te rog ai grijă ca firma să fie frumoasă. Echipajul *Speranței* te îmbrățișează…”

— Ce s-a întâmplat? întrebă fata, văzând chipul palid al băiatului.

Acesta ridică din umeri, cu un zâmbet stânjenit: nu îi înțelegea graiul.

Ea stărui, neliniștită, încercând să-l descoasă, amestecând cuvinte franțuzești, grecești, arăbești, într-o limbă cu atât mai neînțeleasă.

Mihu ridică din umeri, iarăși; dar iată că sub potopul ei de vorbe poarta începu să se zgâlțâie cu turbare.

— E Negrilă; l-am lăsat afară! zise băiatul, pe limba lui, încercând s-o lămurească.

În clipa aceea, sub o ultimă smucitură, poarta sări în lături și câinele se năpusti scheunând spre Adnana, sărind în trei picioare, prin bălăriile care-i țineau calea, fiindcă piciorul rănit, deși se vindecase acuma, nu-și recăpătase vechea sprinteneală; era încă slab osul ținut lung timp între scândurele. Fata deschise brațele – și se rostogoliră amândoi prin iarba uscată a grădinii.

După această hârjoană, însoțită de strigăte și de chelălăituri voioase, Negrilă ocoli șchiopătând curtea străină, mirosi parâmele, fuioarele de cânepă, roata care se oprise, caftanul bătrânului și se întoarse vesel la blânda sirenă.

Adnana avusese timpul să se dezmeticească și acum îngrijorarea i se citea iarăși pe față.

— Dar ce s-a întâmplat? Ce e taina asta? Mihu îi făcu semne să se liniștească.

— Hai în port! zise fata, dând să se repeadă spre poartă.

El îi ținu calea, împotrivindu-se, așa cum i se poruncise și îi arătă biletul, pe care ea îl ținea încă în mână, mototolit, dându-i să înțeleagă că mai mult decât scria acolo nu putea s-o lămurească. Fata citi din nou rândurile scrise în pripă și își dădu seama că, de vreme ce Anton Lupan îi cerea să nu vină în port, nu-i rămânea decât să aștepte ziua de mâine, ca taina să se limpezească. De altminteri, era și timpul să se apuce de treabă, dacă voia ca a doua zi totul să fie gata.

Dimineața următoare, Ismail se ivi în ușa brutăriei, cu două coșuri mari la spinare. Căpitanul îl trimisese înainte, să se îngrijească de masă, și bucătarul, cum intră, lăsă jos coșurile încărcate în piață și puse stăpânire pe cuptorul de pâine.

— Ce s-a întâmplat la voi? îl întrebă Adnana, văzându-l tot atât de palid și nedormit ca și Mihu.

Ismail ridică din umeri, fără să răspundă, deși avea, ca de obicei, mare mâncărime de limbă, și grozav i-ar fi plăcut să sporovăiască așa cum se

pricepea, pe graiul franțujilor…

La ora prânzului sosiră și ceilalți, afară de Cristea Busuioc, plutașul, pe care sorții căzuseră să rămână de vardie. Oaspeții se opriră pe trotuar, în fața ușii, uitându-se cu o firească îngâmfare la firma nouă, pe care o mână de meșter pictase cu deplină iscusință însăși imaginea *Speranței*, cu toate pânzele întinse, așa cum o știa fiecare. Dedesubt scria, cu litere albastre ca marea, pe un fond azuriu ca bolta cerului, vara:

BOULANGERIE
Au bateau roumain *Sperantza*

Adnana îi întâmpină, cu șorț alb în față, îngrijorată ca o gazdă care primește pentru prima oară oaspeți. Dar cum puse piciorul pe prag, scoase un mic țipăt și își duse mâna la inimă: Gherasim avea capul bandajat și mâna stângă legată într-o eșarfă neagră. Ceilalți își dădeau silința să zâmbească, așa cum se cuvenea într-o împrejurare ca asta, dar se vedea cât de colo că nici unuia nu-i erau boii acasă.

— Ce s-a întâmplat? întrebă fata, aruncându-le priviri întrebătoare.

Anton Lupan se apropie și îi mângâie obrazul.

— Lasă, o să-ți spun mai târziu, Adnana; nu te mai gândi la asta. După cum vezi, suntem cu toții laolaltă.

Un fotograf din vecini, care fusese vestit de azi dimineață, își așeză aparatul în marginea trotuarului și echipajul *Speranței*, cu Adnana la mijloc, încadrată de tatăl ei și de căpitan, se fotografiară, sub firma proaspăt pictată; firește că nu lipsi nici Ismail de la această solemnitate – cu atât mai mult cu cât bucatele erau de mult gata.

Iată însă că, după ce fotograful își termină treaba, bucătarul, întorcând capul, dădu în sfârșit cu ochii de firma brutăriei, pe care *Speranța* plutea maiestoasă. Obrazul i se făcu întâi roșu, pe urmă galben, pe urmă vânăt – până ce se întoarse la prima culoare și rămase așa, roșu ca racul.

— Asta cine am făcut? întrebă furios, întorcându-se spre Adnana.

Fata ridică sprâncenele, mirată:

— Un pictor de firme din piață.

— Nu fii supărat, Ismaile! interveni căpitanul, să-l împăciuiască. Adnana nu avea de unde să știe… Mai degrabă e vina mea, că am uitat să-i vorbesc despre asta.

Bucătarul intră bombănind în brutărie, urmat de ceilalți, care se așezară cu toții la masă. Era o masă lungă, pusă în a doua încăpere, în fața cuptorului de pâine. Bineînțeles, brutăria nu era făcută pentru ospețe, dar, înghesuindu-se, încăpură prea bine – și nu numai echipajul *Speranței,* care, cum s-ar zice erau de-ai casei, ci și câțiva străini, prieteni de-ai bătrânului sau vecini de prăvălie. Nu lipsea nici doamna Florion, care trimisese legumele pentru această masă, nici băiatul ei, care, în ultimele două zile, se dăduse în vânt să-i fie de folos Adnanei.

Ca prim fel de bucate, Ismail puse pe masă o tavă uriașă cu plăcintă grecească de carne, cu multe verdețuri și foarte piperată, la care băură țuică românească din tainițele *Speranței* – le știa numai Anton Lupan și Ieremia, paharnicul – nu le dibuiseră pe toate nici măcar pirații.

Pe urmă bucătarul uimi oaspeții marsiliezi cu vestita lor ciorbă grasă, numită bouillabaisse, despre care ei cred că nimeni n-o poate face dacă nu s-a născut în sudul Franței. Dar pentru asta Ismail risipise peste zece kilograme de pește, pe care îl fiersese în vin alb, nu în apă, adăugând din belșug toate cele cerute de marii meșteri în ale bucatelor: usturoi, șofran, pătlăgele roșii alese bucată cu bucată – și untdelemn de măsline, din care; prin grija lui Gherasim, la bordul *Speranței* se găseau două butoaie ciupite de la kir Nicolachi. După asta urmă friptură de vițel la tavă, împănată cu slănină afumată – că bucătarul dăduse naibii Coranul, de vreme ce se spurcase o dată, când cu pirații.

După vinul alb care urmase țuicii, băură vin negru, altfel n-ar fi putut spune că se aflau în Franța. În sfârșit, meșterul brutăriei își arătă și el arta, punând pe masă o tortă uriașă, cu castane și cu ciocolată, pe care o lăudă toată lumea, afară de Ismail, firește – pizmaș ca orice bucătar din lume în fața bucatelor făcute de altul.

Pe la jumătatea mesei lumea se înfierbântase, se auzeau strigăte, râsete, se ciocneau paharele, unul după altul, dar Adnana nu se lăsa înșelată; pe obrazul lui Anton Lupan și a celorlalți stăruia o îngrijorare pe care zadarnic încercau să și-o lepede. Abia când se aduseră cafelele și când neliniștea fetei nu mai avea margini, căpitanul se hotărî să vorbească.

— Știi, Adnana, spuse încet, aplecându-se la urechea ei, ca să nu audă și oaspeții. A căzut pe capul nostru o mare pacoste…

Fata se uită la Gherasim, care se chinuia să rupă pâinea cu mâna legată, ca să nu muște din ea, cum într-o împrejurare ca asta ar fi făcut altul.

Anton Lupan continuă în șoaptă:

— Alaltăieri seara, când venea din oraș, l-au atacat niște derbedei – și-abia a scăpat cu viață.

— Dar cine a putut să facă asta? întrebă Adnana, silindu-se să-și stăpânească glasul.

— Ei, așa ceva se întâmplă adesea prin porturi; noi suntem obișnuiți. Se pare că la mijloc e o socoteală mai veche, o răzbunare din partea unui marinar pe care odată l-a strâns zdravăn în chingă. Acum a găsit prilejul să i-o întoarcă.

— Și el n-a putut să fugă, să strige? Unde s-a întâmplat asta?

— Chiar în capul cheiului; să fugă nu-i în firea lui și să strige ar fi fost semn de lașitate, așa că nu i-a rămas decât să primească lupta, deși nu era dreaptă, ei fiind doi și el unul singur.

— Da, și pe urmă? întrebă Adnana, clipind speriată.

— Pe unul l-a luat pe sus și l-a aruncat în apă. Celălalt l-a lovit cu cuțitul pe la spate, întâi în umăr, pe urmă în moalele capului. Peste vreo două ore, dacă am văzut că se făcuse noapte și el nu se întoarce, m-am dus cu Ieremia să-l caut. Zăcea în nesimțire, lângă calea ferată.

— Și în timpul ăsta nu l-a văzut nimeni, că doar pe-acolo trec oameni?

— Cine să-și bată capul cu el, când pe chei găsești destui marinari beți, care zac uitați toată noaptea?!

— Dar o să se facă bine, nu-i așa? întrebă Adnana. Vă e teamă că rănile ar putea să se înrăutățească?

— Nu, în privința asta nu-i nici o primejdie; nenorocirea e alta: am pierdut o bună parte din averea noastră.

Și văzând privirea întrebătoare a Adnanei, Anton Lupan continuă, silindu-se să vorbească nepăsător, ca să n-o sperie mai mult, fiindcă o vedea destul de speriată:

— Gherasim avea cu el aproape cinci mii de franci, pe care tocmai îi încasase.

Fata își duse mâna la gură și se făcu palidă.

— Trebuie să vă duceți la poliție…

— Zadarnic! Tâlharul acela e marinar pe un vapor italienesc, însă de alaltăieri, când a părăsit vasul, nu l-a mai văzut nimeni. Desigur, l-a atacat pe Gherasim numai cu gândul să se răzbune, dar găsind asupra lui banii, nu era prost nici să-i lase acolo, nici să rămână în Marsilia; probabil că s-a urcat în primul tren și acum o fi în cine știe ce port de la Atlantic, îmbarcat pe vreun vapor care pleacă, dacă n-a și plecat spre America…

Fata își frământa mâinile sub fața de masă.

— Ați cheltuit și cu noi o mulțime de bani! zise, după câteva clipe, simțind că o vor podidi lacrimile. De unde să vi-i dăm înapoi? Nu trebuia să primesc darul vostru!

— Nu te frământa zadarnic, Adnana! E drept că în clipa de față nu mai avem decât vreo sută de franci și câteva monede de aur, în schimb…

Anton Lupan se opri, băgă mâna în buzunar și scoase un diamant cât o nucă bărbească:

— În schimb avem zece diamante din astea, ca să nu mai vorbim de alte pietre, safire, granate, smaralde, rubine, plus aproape un kilogram de perle japoneze… Mă gândeam să vindem comoara asta mai târziu, dar ar fi fost o prostie; unde am fi putut căpăta preț mai bun decât la Marsilia? Așa că nu fii îngrijorată; o să ieșim cu obrazul curat din încurcătură.

— Deci, paguba asta nu vă împiedică să plecați mai departe?

Întreba astfel Adnana, și se uita la Anton Lupan speriată și ea, care aflase ce imbolduri erau în omul acesta; pentru nimic în lume n-ar fi vrut să se ivească o piedică în calea *Speranței* – deși i se rupea inima, gândindu-se că într-o zi o s-o vadă plecată.

— Nu, fii liniștită! Avem destul ca să mergem oricât de departe.

— Și când plecați?

— Poate chiar săptămâna asta; aștept o scrisoare de la bunicul lui Pierre și una de la un om de știință englez, Charles Darwin. Cum primesc răspunsul lor, ridicăm ancora!

Masa se prelungi până spre ora patru, când vecinii se ridicară. O jumătate de oră mai târziu se ridicară și ceilalți, nu înainte de a mai ciocni o dată paharul cu Adnana și cu tatăl ei, urându-le fiecare cum se pricepu mai bine, în limba lui, noroc și prosperitate. Bătrânul, parcă era mai gârbov în această zi de sărbătoare, ochii păreau că i se sting sub lentilele ochelarilor, din când în când își apăsa mâna pe inimă, dar primi urările, silindu-se să zâmbească, zâmbetul acela nelămurit, plin de neîncredere, de amărăciune, pe care i-l văzuse Anton Lupan prima dată… Cine știe, poate bătrânul credea că visează, văzând-o pe Adnana aproape – și îi era teamă să nu se trezească.

La urmă, oamenii din echipajul *Speranței* primiră în dar câte o jimblă împletită, cu inițialele fiecăruia și, după ce își luară rămas bun de la gazde, se îndreptară spre port, mai puțin posomorâți decât la venire.

Doar Ismail se mai opri o dată pe trotuar, în fața firmei, și bombăni ceva, privind-o mustrător pe Adnana.

În Place de la Corderie, Anton Lupan cu Gherasim se despărțiră de restul echipajului și se duseră în oraș, pe strada zarafilor și giuvaergiilor. Prăvăliile de bijuterii se țineau lanț, una după alta, cu vitrine care de care mai strălucitoare, așa că le fu greu până să se hotărască să intre într-una.

— Avem câteva pietre de vânzare, zise Anton Lupan, scoțând diamantul pe care i-l arătase Adnanei.

Bijutierul ieși de după contoar, frecându-și mâinile. Cu marinarii era totdeauna rost de făcut afaceri bune.

— O! E o piatră minunată! exclamă, fără voia lui, luând diamantul și ducându-se cu el la lumină.

Dar în clipa următoare, cei doi vizitatori văzură că obrazul i se lungește, semn de dezamăgire.

— Vrea să ne pungășească! șopti Gherasim, întorcând capul spre Anton Lupan și făcându-i cu ochiul.

Giuvaergiul cerceta piatra, întorcând-o în toate chipurile, sub lupă, cu mișcări tot mai domoale și mai plictisite.

— E falsă, zise la urmă, clătinând din cap cu silă. Gherasim îi făcu iarăși cu ochiul căpitanului.

— Bine, jupâne, o să ne ducem la altul, care vede mai bine.

Și, înhățând piatra, se îndreptă spre ușă, fudul cum nu fusese niciodată înainte. Spre mirarea lui, negustorul nu-i strigă din urmă, ci se întoarse la treburile lui, fără să le mai arunce măcar o privire.

— Domnule, zise cârmaciul în stradă, cu un început de grijă, te pomenești c-o fi vreo drăcie!

— Ține-ți firea, Gherasime. Hai să încercăm alături…

— Mai aveți și altele? întrebă al doilea negustor, după ce suci piatra pe toate părțile, la fel cum făcuse primul.

— Da, avem mai multe…

— Asta este falsă…

False diamantele, unul, două, nouă, toate până la cel din urmă!

— Avem și niște safire…

— Și niște smaralde…

— Nici granatele nu-s bune?

— Nici rubinele?

— Iată însă niște perle. Astea…

— False, domnilor, umblați cu bine!

Gherasim ieși în stradă și se așeză pe marginea trotuarului.

— Ah, Agop, mânca-te-ar câinii! De ce nu-mi ieși acum în cale? Mă miram eu, domnule, cum de m-a lăsat să le aleg pe cele mai mari și mai frumoase!

Cerul se întunecase parcă – și cârmaciul simțea, din toate cele patru vânturi, pregătindu-se furtunile…

XVII

Când se împotmolește ancora

Uneori se întâmplă ca ancora să se împotmolească și să n-o mai poți smulge, de-ai pune toate vinciurile. Atunci nu mai poți face decât una din două: ori să stai cu brațele încrucișate și să putrezești împreună cu corabia, ori să tai lanțul, părăsind ancora în nămolul fundului.

Speranța zăcea la chei, în Portul Vechi al Marsiliei, și taxele creșteau, de la o zi la alta, picând pe capul căpitanului cu duiumul.

— Mi se pare că aici ni s-a înfundat, Gherasime!

— Să mai așteptăm, domnule. Poate o să pice ceva marfă. Noroc că avem pâine!

În lumea negustorilor din porturi, regula este ca, dacă te prinde la ananghie, mielul să se prefacă în lup și să te pândească la cotitură, ascuțindu-și colții, gata să te sfâșie.

— Domnule Lambrinis, zise Anton Lupan, intrând în biroul exportatorului, avem de gând să plecăm spre Gibraltar. Ai ceva marfă pentru Barcelona, pentru Valencia?

Negustorul se adânci în fotoliul de piele și își aminti vorbele lui Gherasim, cu turul pantalonilor.

— Spre Gibraltar? Și când vreți să plecați?

Văzând că domnul Lambrinis nu-l poftește să șadă. Căpitanul *Speranței* se așeză pe un scaun în fața biroului.

— Cât mai curând.

— Aveți zor mare?

— Da; firește!

— Așa? Și dumneata crezi că eu am marfă de porunceală?

Ochii negustorului începură să se tulbure, răscoliți de veninul făcut deunăzi când îl încolțise cârmaciul *Speranței,* cu butoaiele.

— O corabie nu pleacă unde-i place căpitanului, ci unde o trimite nevoia. Cred că nu trebuie să-ți spun eu asta, domnule!

— Foarte bine! zise Anton Lupan, ridicându-se.

— Stai! Aș avea ceva marfă pentru Pireu, ceva articole de menaj și fierărie; am să mă mai gândesc…

— Mulțumesc, domnule Lambrinis. Ne vom continua călătoria.

Dar cum oare?

Speranța zăcea la ancoră de cinci zile, socotind numai de la data nenorocirii. În prima seară după ce văzu că li se închide drumul, Anton Lupan chemă oamenii la sfat, în cabină.

— Băieți! începu, căutând să nu-și piardă firea. După cum știți, ne aflăm în mare încurcătură. Socotiți cu cale să găsim cuiva vreo vină?

— Vinovat sunt eu, domnule! zise Gherasim, cu obidă. Ceilalți, afară de bucătar, clătinară din cap, a împotrivire.

— Ce-i, Ismaile – întrebă căpitanul – ai vrea să-i vinzi pielea? Nu ți-ar cumpăra-o nimeni, că-i înțepată la umăr.

— Nu luam pielea, nu puteam facem friptura. Dar ce mâncam mâine?

Din banii luați de la domnul Lambrinis, pe transportul untdelemnului de măsline, Anton Lupan abia apucase să dea chiria brutăriei, să cumpere cincizeci de saci cu făină și să expedieze cinci cablograme lui Pierre Vaillant, la Pernambuco, Bahia-Blanca, Rio de Janeiro, Montevideo și Buenos Aires, porturile unde socotea că mesajul lui ar putea să-l prindă din urmă.

„Plec peste Atlantic – spuneau cablogramele – așteaptă-mă sau lasă-mi în oricare port din America latină, răspuns asupra locului de iernare”…

Și după alte câteva cheltuieli pentru nevoile vasului, intrând în asta și drepturile oamenilor, rămăsese cu punga aproape goală.

— Poftim, mai avem cincizeci de franci; cu asta, la nevoie, o putem duce o săptămână! îi răspunse bucătarului.

— Și poim?

Învățase multe Ismail, din limba ghiaurilor, și le spunea și el cum îl ajuta gura, pocindu-le, firește, dar nu atât ca să nu-i înțelegi gândul. Numai cuvântul „apoi” nu putea să-l spună. „Apoi, mă turcule!” îi striga în ureche Ieremia. „Poim!” repeta fudul bucătarul, încredințat că spunea întocmai ca toată lumea.

— Poim? zise Anton Lupan, socotind că dacă lua graiul lui, l-o dumiri mai bine. Păi nu uita, Ismaile, că la Sulina, în ziua când am dat corabia la apă, nu mai aveam aproape nici o lețcaie. Eu cred că mai cu folos ar fi, din toată nenorocirea asta să tragem o învățătură: ce-i de haram, de haram se duce! Prea ne făcusem planuri mari cu icosarii și cu lirele. Banul nemuncit se duce pe gârlă. Iată, să zicem că începem chiar acum călătoria – și în viitor să fim mai cu grijă.

— Alt Agop nu mai întâlnim noi, domnule! oftă Gherasim cu amărăciune.

— Nici n-avem nevoie! O să găsim marfă și-o să ne facem meseria cinstit, o să muncim cu trudă…

— Acum, dacă negustorii au prins de veste că suntem la strâmtoare, au să ne frece de-o să ne iasă untul.

— Ei bine, la nevoie, încărcăm fierăria lui Lambrinis. N-aș vrea să ne întoarcem la Pireu, dar ce să facem, o să ne călcăm pe inimă.

Haralamb sări în picioare, atât de speriat, încât se lovi cu capul în tavanul cabinei.

— La Pireu?… Poate fără mine, domnule!

— N-avea grijă, băiete! îl liniști cârmaciul, bătându-l pe umăr. Grecoaicele au inima bună! Când o auzi cafegioaca ta ce pacoste s-a abătut pe capul nostru, n-o să mai știe cum să ne îndulcească amarul.

— Zău? făcu Haralamb, gândindu-se cu alean la giubea, la ciubuc, la șoldurile lătărețe și la toate cele lăsate în urmă. Păi atunci, hai să mergem, Gherasime!

Dar cum oare?

A doua zi, cârmaciul, care se dusese să pună treaba la cale cu domnul Lambrinis, se întoarse cu o înfățișare mai jalnică decât a unei corăbii cu velele smulse de furtună.

— N-am făcut nimic, domnule! Ne-a simțit în încurcătură – și acum ține-te! Cu cât ne plătește el, nu scoatem nici cheltuielile drumului.

Speranța zăcea la ancoră și Gherasim cu Anton Lupan băteau cheiurile, își băgau nasul prin toate birourile, prin toate magaziile – în vreme ce taxele portuare creșteau fără milă…

Primise și scrisoarea de la Saint-Malo căpitanul, dar nu-i scria moș Léon, ci unul din nepoții bătrânului:

„Eu sunt André, fratele cel mic al lui Pierre. Dumneavoastră poate nu mă țineți minte, aveam numai cinci ani când veneați la noi; mi-ați făcut odată o morișcă de vânt, o mai am și astăzi. Acum sunt mecanic pe o șalutieră și aș fi plecat și eu cu Pierre, dar rămânea mama singură și ea e bătrână. Fratele celălalt, Louis, dumneavoastră îi spuneați „savantul”, s-a dus și el cu *L’Esperance.* Bunicul nu poate să vă scrie, e bolnav rău, n-a mai ieșit din cabina lui de astă toamnă. S-a bucurat când a venit Pierre, fiindcă îl credea mort din scrisorile dumneavoastră. Dar s-a întristat auzind că nu v-a găsit, că ați pierit o dată cu vasul. Pierre v-a căutat o lună de zile, domnule, și când a văzut că nu mai e nici o speranță, s-a întors acasă. A stat aici numai o lună, până în decembrie, a fost și la Londra, cu vaporul, a vorbit cu

domnul Darwin, dar domnul Darwin e bolnav rău, nu se mai face bine. Și când s-a întors, a mai stat o săptămână, făcând pregătiri multe, pe urmă a plecat în călătorie…”

Citind aceste rânduri, lui Anton Lupan aproape nu-i venea a crede: Pierre Vaillant plecase numai cu câteva zile înainte de a-i fi trimis el depeșa de la Gallipoli! Și astfel, pentru această mică întârziere, între el și prietenul său, între *L'Esperance* și *Speranța*, se așterneau azi, despărțindu-i, valurile oceanului!

„Bunicul se bucură că sunteți sănătos, continua scrisoarea. El vă roagă să luați vaporul și să vă duceți în America, la Montevideo, ca să-l așteptați pe Pierre acolo. Vaporul face numai opt zile, ați putea să ajungeți cu mult înaintea lui. Mi-a spus să vă scriu că vă iubește foarte mult, numai că el are o fire aspră, ca a marinarilor, și că se încrede cu totul în dumneavoastră, că numai dumneavoastră ați putea să-i dați sfaturi bune lui Pierre, fiindcă vă cunoașteți de multă vreme și ați făcut planul călătoriei împreună. Duceți-vă după el, domnule, bunicul vă roagă, cu limbă de moarte, să nu-l lăsați singur…”

Nu, chiar și fără îndemnul bătrânului nu și-ar fi lăsat Anton Lupan prietenul să înfrunte singur primejdiile acestui greu drum, la care visaseră împreună! Trebuia să se ducă după el, să-l ajungă, oriunde, oricât de departe, fie și la capul drumului. Dar nu cu vaporul – ci cu *Speranța* – simbolul înfăptuirilor viitoare, *Speranța*, care nu era numai a lui, ci a amândurora!

Deocamdată însă, nu se ivea nici un negustor care să aibă marfă de trimis în Brazilia, în Argentina, undeva pe drumul acela – și fără marfă, cu ce să se ducă, dacă își pierduseră avuția? Avea astăzi, la sfârșitul lunii ianuarie, punga cu desăvârșire goală…

Cu toate necazurile, cu toată alergătura, Anton Lupan găsea timpul să treacă uneori pe la brutărie.

— De ce nu trimiți să ia pesmeții? îl întreba Adnana. Sunt gata de două săptămâni.

— Da?… O să trimit. Dar știi, mi-e teamă că o să trebuiască să mi-i dai pe datorie…

Treceau zilele cu o iuțeală neliniștitoare și în sufletele oamenilor grija creștea de la o zi la alta. La chei veneau vapoare, descărcau mărfurile, stârnind praf și huiet, încărcau altele – și plecau iarăși… Așa trecu și a doua lună a anului, fără să aducă de undeva o scăpare.

Era timpul carnavalului, petrecea lumea în Franța, coasta Mediteranei de la Nisa la Marsilia se îneca sub petalele florilor – iar *Speranța* lâncezea la chei, în așteptarea unei stele care să răsară pe cerul primăverii și să-i arate drumul.

— Ce mâncam astăzi? întreba bucătarul.

— Uite un franc, du-te în piață și cumpără salată, untdelemn avem din belșug – iar pâine luăm pe datorie!

Banii echipajului, pe care până atunci Anton Lupan îi ținuse deoparte, se duseseră pe taxe portuare; oamenii nu cârteau, văzuseră, când cu Agop, că marinăria îi putea duce la înavuțire și așteptau, răbdători, să pice o pleașcă nouă. Dar chiar mai târziu, când nădejdile începeau să piară, pe rând, în inima fiecăruia, care din ei ar fi îndrăznit să-i caute vină căpitanului? La Gherasim se mai uitau ei uneori chiorâș, îl mai bombăneau câteodată, mai cu seamă bucătarul, socotind că el purta vina tuturor necazurilor, ca și când bietul cârmaci nu și-ar fi primejduit îndeajuns viața, n-ar fi apărat cu toate puterile lui banii!

Dar, în sfârșit, bine că aveau pâine și se mai găsea câte un franc de salată! Bine că mai prindeau uneori, cu undița, câte un pește fără nume, care venea să ciugulească scoici de pe carena murdară.

Mihu, care se ducea în piață să facă mica târguială, umbla cu ochii în toate părțile, să nu-l încolțească vreun derbedeu și să-i fure cizmele tocmai acum, când n-ar fi fost rost să-i cumpere cineva altele.

Ceilalți lâncezeau pe punte, mai coseau câte o pânză, mai matisau câte o parâmă, își mai spălau rufele – restul timpului n-aveau ce face decât să stea întinși cu fața la cerul înnegrit de fumul vapoarelor.

Ismail, după ce pregătea un lighean întreg de salată, ieșea pe punte, cu penelurile și cutia de vopsele, își băga în gură pipa îndesată cu tutun cumpărat de Adnana și se apuca să picteze naturi moarte – vai, din închipuire! – berbeci grași, curci, rațe, gâște, înconjurate de legumele cele mai rare.

Pe lângă grija acestor oameni care cam răbdau de foame, Anton Lupan mai avea în ultima vreme și-o mâhnire: tatăl Adnanei își pierdea vederea, se gârbovea, stătea închis în casă, numai uneori, la timpul prânzului, ieșea să facă un pas-doi prin grădină, zâmbind întunericului care i se așeza pe privire, cu același zâmbet resemnat și plin de amărăciune.

— Ce spun doctorii? Adnana își stăpânea lacrimile:

— Nu știu nici ei bine; anii, inima…

Și e ciudat că deși ar fi fost de mult timpul ca *L'Esperance* să fi sosit în America latină, nu venea nici un semn de viață de la Pierre, un răspuns la acele cablograme. În zbuciumul lui, pe care îl poate înțelege oricine, Anton Lupan avea un singur temei să nu-și piardă speranța: în emisfera de sud trecea acum vremea verii, venea toamna acolo și, ca să se ducă în Țara de Foc, oricât de grăbit se arătase cu plecarea, Pierre Vaillant trebuia să aștepte în vreun port, de pildă la Montevideo, cel puțin până în luna noiembrie. Desigur, căpitanul *Speranței* îi înțelegea graba, dacă ar fi putut, ar fi făcut tot așa și el. Așa plănuiseră ei călătoria, să ajungă în America din vreme, să le rămână destul timp spre a-și desăvârși pregătirile în vederea celei mai grele părți a drumului, asaltul strâmtorii lui Magellan și explorarea ținutului acela sălbatic, pe care nu-l atinsese nimeni.

Deci mai avea încă timp să-și ajungă prietenul din urmă, cu condiția ca să se ivească marfa care să le înlesnească drumul.

Așa trecură, într-o așteptare care ar fi putut să îmbolnăvească pe un om mai șubred de inimă, lunile februarie, martie și aprilie – și pe la sfârșitul acesteia din urmă, Anton Lupan citi în ziare vestea că Charles Darwin murise, ceea ce îi umplu sufletul de mâhnire și-l făcu să înțeleagă în sfârșit de ce nu primise nici un răspuns la scrisoarea pe care i-o trimisese bătrânului savant în primele zile după ce sosise la Marsilia.

Nu-l cunoscuse pe Darwin, nu-l văzuse niciodată, dar el și moș Léon fuseseră, fără să știe, însuflețitorii călătoriei la care visa încă și acuma. Totuși, moartea savantului nu putea să-i împiedice plecarea – altele erau piedicile, treceau lunile, iar el zăbovea la Marsilia, trecuse mai, apoi iunie și venise iulie, fără să se ivească exportatorul…

Între timp, ca oamenii săi să nu moară de foame și să nu-i scoată vasul la mezat Căpitănia, Anton Lupan făcuse câteva drumuri scurte cu *Speranța* la Perpignan, la Toulon, fusese o dată în Corsica – și la Alger o dată, peste Mediterana, cărând marfă puțină și întorcându-se cu lest mai totdeauna, ceea ce nu era nici o pricopseală. E drept că așa putuseră plăti taxele portuare, oamenii mai primiră câte un ban de cheltuială, Gherasim și Ismail, cu familiile lor, împovărate de copii a primului, de neveste a celuilalt, putuseră să trimită câte cinci sute de franci acasă, dar cu asta nu făcuseră nici un pas mai departe, se aflau tot în portul vechi al Marsiliei, cu pânzele învechite, cu parâmele putrede – și pe carena corăbiei algele crescuseră de două palme.

Aproape de sfârșitul lunii, Anton Lupan începuse să deznădăjduiască, deși căuta să se ascundă și de oameni, și de Adnana. Era ultima săptămână când ar mai fi putut să plece la timp ca să-l găsească pe Pierre Vaillant la nordul strâmtorii. Zadarnic i-ar mai fi telegrafiat încă odată, cablogramele lui se rătăciseră desigur pe la Căpităniile porturilor, în acele țări cu oameni meridionali, lipsiți de spiritul ordinei pe care îl au nordicii. Și chiar dacă ar fi fost sigur că ajunge cablograma în mâinile destinatarului, putea el să-i întârzie lui Pierre Vaillant plecarea, să piardă timpul prielnic, silindu-l să rămână pe loc încă o iarnă?…

În aceste zile, Anton Lupan își privea corabia cuprins de mâhnire; nu spunea nimănuia, dar luase o hotărâre, singura cu putință, chiar dacă-i sfâșia inima: să se despartă de oameni, despăgubindu-i, să vândă vasul și să plece peste Atlantic cu un vapor, cum îl sfătuise bătrânul.

Da, se pare că nu mai exista altă cale, dacă vroia să țină seama de ceea ce spunea moș Léon, să nu-și lase prietenul singur. Decât dacă s-ar fi întâmplat o minune – și căpitanul *Speranței* nu mai credea în minuni de multă vreme. Dar…

Dar iată că într-o zi, la prova *Speranței* trase un vapor englezesc, *Bristol*, care încărca mărfuri pentru Brazilia. Era un cargobot nou, cu elice, de 5000 de tone, abia lansat lunile trecute. Și când căpitanul acestui vas, sfârșind cu acostarea, își aruncă ochii la *Speranța* care pe lângă *Bristol* părea o coajă de nucă, scoase un strigăt de uimire.

Era același John Tennyson pe care Anton Lupan îl întâlnise la Gallipoli – și-l lăsase în urmă, cu vasul lui vechi *Victory*, în Dardanele. Același John Tennyson care dusese la Pireu vestea că *Speranța* pierise în Egee…

Firește, după uimire, mare fu bucuria căpitanului să afle că prietenul său era teafăr, ba încă se mai gândea la vechiul lui plan de călătorie. De data asta, nefiind grăbiți nici unul, nici altul, se vizitară pe rând, în cabină, stătură de vorbă cu ceasurile, își deșertară iarăși, lângă un pahar de whisky și în fumul tutunului, sacii marinărești ai amintirilor…

— Deci nu ți-ai schimbat gândurile! spuse John Tennyson la urmă. Eu unul n-aș naviga prin strâmtoarea lui Magellan nici dacă mi-ar plăti o sută de lire sterline la fiecare călătorie. De altfel și compania mea își face socotelile cu aceeași înțelepciune. Mergem în Brazilia, în Argentina, până la Buenos Aires, dar mai departe, nu; pentru Pacific, preferăm vechiul drum al Indiilor. Ar trebui să știi câte vapoare pier în ținutul acela al ploilor și-al furtunilor!

Pe Anton Lupan nu-l îngrozea gândul furtunilor, ci acalmia din portul vechi al Marsiliei.

— Numai de-aș găsi marfă; exportatorii ne ocolesc, de parc-am avea ciumă.

— De ce te prinde mirarea? Cine se mai încurcă astăzi cu o corabie de o sută de tone, când pe un cargobot poți să încarci zece trenuri? Mulțumește-te cu Levantul, prietene, sau mai bine îmbarcă-te pe un vapor. Știi câți bani încasez pe lună? Treizeci de lire sterline – ca să nu mai pomenesc de alte venituri!…

La sfârșitul săptămânii, *Bristol* avea magaziile pline; seara începu să scoată fum gros pe cele două coșuri, ca să pună căldările sub presiune…

Pe la miezul nopții, echipajul *Speranței* năvăli buimăcit pe punte; un trosnet surd, de fierărie ruptă, urmat de fluiere neliniștite, de înjurături, vaiete și strigăte, îi trezise din somnul și așa plin de vise urâte.

Uneori nu-i nevoie să navighezi departe – bunăoară până în strâmtoarea lui Magellan, vrăjmașa navigatorilor – ca să-ți fărâmi prova vasului de o stâncă. Vaporul italian *Avanti*, sosit de la Neapole, al cărui căpitan, nesocotind sfatul pilotului, se încăpățânase să facă noaptea manevrele de acostare, intrase cu etrava în cargobotul de lângă *Speranța* și-i fărâmase bordajul, în dreptul ancorelor, cum ar fi fărâmat o alună.

Marinarii au o vorbă plină de adevăr și înțelepciune: între două vapoare nu-i nevoie decât de o santimă ca ele să nu se ciocnească. Din partea lui, comandantul vaporului italian greșise măsura nu cu o santimă, ci cu patru metri.

Când Anton Lupan alergă pe chei, urmat de restul echipajului, *Bristol* își săltase pupa în aer, iar prova, mutilată, se adâncea încet în apă, în vuietul vârtejurilor care năvăleau prin spărtură. Pe puntea lui marinarii se îmbulzeau zăpăciți, îmbrâncindu-se, huruiau mașinile pompelor, ofițerii, treziți din somn, înjurau în neștire…

— Se scufundă! strigă Mihu, văzând cum catargele se înclinau, de la o clipă la alta. Domnule, n-ar fi bine să tragem mai departe? Să nu vină peste noi, când o fi să se răstoarne!

Anton Lupan îl liniști, bătându-l pe umăr:

— Nu te teme; n-o să se scufunde; vapoarele au pereți despărțitori; apa n-o să pătrundă decât în compartimentele de la prova.

În zorii zilei, *Bristol* stătea țeapăn, cu pupa în aer; macaralele începuseră să huruie, descărcând mărfurile. Un glas furios se auzea pe punte, înjurând

în toate limbile:

— Nu-mi pasă! După contract sunteți obligați să plecați astăzi. Cu prova întreagă sau fărâmată, treaba voastră, trebuie să ridicați ancora!

Bristol nu mai avea ce ancore să ridice, dar personajul furios striga mai departe:

— Nu mă privește!… Îmi aduceți alt vapor, în clipa asta, sau dacă nu, Compania voastră o să sară în aer! Hei, voi cu macaralele, lăsați lăzile mele în pace! Cine mi-a cerut voie să le debarce?

Câteva ceasuri mai târziu, după ce autoritățile portului terminaseră ancheta și zarva se mai potolise, John Tennyson veni pe puntea *Speranței* și coborî în cabina căpitanului; nu părea de loc impresionat de nenorocire, totuși Anton Lupan se simți dator să-și arate compătimirea:

— Nădăjduiesc că directorii Companiei dumitale nu-ți vor găsi nici o vină. Ar fi absurd, atâta timp cât erai la chei și aveai luminile reglementare.

Musafirul începu să râdă:

— Nu, dragul meu, nu-mi purta de grijă! Te asigur că au să-mi dea și o primă.

Și văzând uimirea din ochii lui Anton Lupan, continuă, scoțându-și punga cu tutun din buzunar și umplându-și pipa, cu o liniște și un meșteșug care ar fi stârnit invidia oricărui fumător din lume:

— Știi cum se face treabă?… Am „amorsat” în așa fel autoritățile portului, încât a ieșit un proces-verbal mai valoros decât toate poemele lordului Byron. Tribunalul Maritim ne va acorda o despăgubire care va întrece de cinci ori paguba reală, incluzând în asta și întârzierile, nu numai reparatul avariei. Dar pentru altceva am venit… Sunteți tot în încurcătură?

Anton Lupan umplu un pahar cu whisky și-l puse în fața musafirului.

— S-a ivit iarăși ceva marfă pentru Alger, dar nu-mi mai folosește la nimic. Dacă nu plec peste Atlantic în patru-cinci zile…

— Din oamenii echipajului nu te-a părăsit până azi nici unul?

— Nici unul! răspunse căpitanul *Speranței*, scuturând capul cu trufie.

John Tennyson se uită la el cu coada ochiului.

— Atunci s-ar părea că nu sunt numai marinari, ci și oameni de inimă.

Anton Lupan răspunse cu aceeași trufie:

— Da, sunt toți, oameni, unul și unul!

În clipa de față uitase toate necazurile, uitase de Ismail. care tot bombănea prin bucătărie.

— Vezi, dragul meu, zise John Tennyson, eu m-am făcut negustor și nu mă pot plânge; treburile îmi merg bine, am nevastă, copii și sunt fericit să le asigur ziua de mâine… Nu vrei să te îmbarci pe un vapor al Companiei?

— Nu!

— Ai putea să-ți iei și oamenii.

— Mulțumesc; *Speranța* e un vas mai potrivit și pentru ei, și pentru mine.

— Ești sigur?

— Stai de vorbă cu ei și îmbie-i!

Zicând aceste cuvinte, Anton Lupan se întreba în sine: „Oare n-ai să mă faci de râs, Ismaile?”

Oaspetele său deșertă paharul cu whisky, își aprinse pipa, trase câteva fumuri, apoi rămase un timp pe gânduri. Afară se auzeau macaralele huruind, lăzile și baloturile bușind în praful cheiului.

— Voi, visătorii, aveți și voi fericirea voastră, mormăi John Tennyson, învăluit în fumul lulelei.

Anton Lupan nu răspunse. După altă tăcere, căpitanul vaporului întrebă, cu aceeași voce ursuză:

— Deci, ții cu tot dinadinsul să ajungi acolo?

— Da. Chiar dacă m-aș simți obosit, chiar dacă… dacă mi s-ar arăta la uscat o viață care să mă îmbie, prietenul meu a apucat să plece înainte. Acum sunt dator să plec, nu-l pot lăsa singur.

Oaspetele se ridică în picioare și îndepărtă fumul cu mâna. Avea statura lui Anton Lupan, aceeași vârstă, dar în clipa asta părea un bătrân mâhnit și mândru totdeodată de puterile biruitoare ale tinereții.

— Ei bine, dragul meu! zise, bătându-și gazda pe umăr și părăsindu-și vocea ursuză. Cred că am găsit mijlocul să ieși din încurcătură!

— Cum? întrebă înviorat căpitanul *Speranței.*

— Avem un pasager care merge cu cinci vagoane de mărfuri la Bahia, în Brazilia. Ținta călătoriei lui e Țara de Foc, dar n-a găsit nici un vapor care să-l ducă acolo.

La Bahia o să-și transbordeze marfa, poate are să închirieze un schooner[8]. Cred că e un căutător de aur, după câte am putut înțelege, fiindcă de la el nu poți scoate o vorbă. Ce zici, te încumeți să pleci cu dânsul?

— Numai să-i convină. Oare o să aibă încredere într-o goeletă de o sută de tone?

— Sunt sigur! E așa de trăsnit, că ar putea să plece și cu o barcă. A căutat toată dimineața pe la agenții un vapor pentru Brazilia sau Argentina, dar se pare că săptămâna asta nu pleacă nici unul; ar fi fost altceva la Cherbourg sau la Le Havre; Marsilia are mai puțin de-a face cu Atlanticul.

— Dar cu noi o să meargă mult mai încet decât cu vaporul!

— E adevărat; în schimb, o să-l duceți direct până la capul drumului. Ce spui, să-ți trimit personajul?… Auzi-l cum răcnește pe punte; l-am lăsat să se certe cu secundul. Dar bagă de seamă, sub trăsneala lui cred că se ascunde o mare șiretenie. Cunoaște și bătrânul dumitale prieten, John Tennyson, câte ceva la oameni! Să nu afle care vă era ținta călătoriei; lasă-l pe el să facă propunerea și instruiește-ți echipajul să se poarte după trebuința cauzei.

— Am un cârmaci de la care am învățat multe în privința asta! răspunse, râzând, căpitanul *Speranței.*

— Cu atât mai bine; deci stai aici și așteaptă-l!… Desearǎ mergi cu mine? Sunt invitat la cină pe bordul lui *Avanti.*

— Nu te-oi fi împrietenit cu căpitanul?

— Și de ce nu? Nu ne-am ciocnit noi, ci vapoarele noastre.

— Îți mulțumesc, dar cinez cu echipajul, răspunse Anton Lupan, respingând macaroanele și rămânând credincios salatei.

Un ceas mai târziu, ciudatul personaj se opri pe chei, în dreptul *Speranței.* Era un ins de statură înaltă, slab ca un ogar întors de la vânătoare, cu fața atât de suptă. Încât i se vedeau limpede cele două maxilare, ca pe o planșă de anatomie, cel de jos fiind conturat de o barbă norvegiană, mai mult roșie decât blondă, îmbrăcându-i osul fălcii și partea din față a bărbiei. Personajul purta pălărie tare, de culoare cenușie, vestă înflorată, sacou gri cu șiret negru la revere și pantaloni cadrilați, drepți ca niște burlane, legați cu elastic pe sub ghetele negre.

El se opri deci în capul schelei, își înfipse bastonul de abanos cu mâner de argint în praful cheiului și se uită pe deasupra pince-nez-ului la pavilionul tricolor care flutura leneș la pupa goeletei.

— Hei, care-i aicea? strigă în clipa următoare, bătând cu bastonul în schelă.

Echipajul moțăia pe punte, făcându-se că nu-l vede; de înțeles vorbele, i le înțelegea numai Gherasim, care știa câteva boabe englezește.

Personajul bătu iarăși în schelă și strigă încă o dată, ridicând glasul mai tare:

— Hei! Ați murit cu toții?

— Ce dorești? întrebă cârmaciul, ridicându-se fără nici o tragere de inimă.

— Ce pavilion e ăsta? Persan, siamez?…

— Românesc, domnule!

— Românesc?… Aha, mi-aduc aminte: voi v-ați bătut cu turcii. Foarte bine!… Deci, acum aveți și corăbii! Sunteți o nație care prosperă!

Zicând acestea, necunoscutul cercetă din ochi puntea *Speranței,* aplecându-și capul când pe o parte, când pe alta, părând că împunge pe cineva din lături cu barba lui norvegiană.

— Unde-i căpitanul? întrebă pe urmă.

— Jos, în cabina lui.

— Ce mai aștepți? Spune-i să-și scoată nasul pe punte; vreau să-l văd la lumină.

Gherasim zăbovi câteva clipe sub punte, dându-i timp lui Negrilă să-l mârâie, cu vădită lipsă de prieteșug, pe personajul din capul schelei.

— Căpitanul te poftește la dânsul! zise, întorcându-se plictisit din cabină.

— Ha! Eu sunt Martin Stricland! strigă țâfnos musafirul.

— Foarte bine, domnule! Poftește!… Fugi de-aici, Negrilă!

— Pe căpitanul vostru cum îl cheamă?

— Anton Lupan, după câte mi-aduc aminte.

— Și nu vrea să vină?

— Nu că n-ar vrea, dar gândește mai nimerit să te duci dumneata la dânsul.

Străinul începu să râdă, cuprins de o neașteptată voie bună.

— Îmi place căpitanul vostru: înseamnă că are ceva sânge în vine. Iată omul care îmi trebuie mie!

Apoi păși pe punte, coborî scările și intră în cabină, aplecându-se adânc, ca să încapă pe ușă.

— Dumneata ești Anton Lupan? Mi s-a părut că omul de sus nu-ți prea cunoaște numele. E prost sau se preface, ia spune?

— Nici una, nici alta; mai degrabă cred c-ai făcut dumneata ceva care l-a scos din fire.

— Așa? Îmi plac oamenii care-și ies din fire. Restul echipajului e la fel de iute?

— Dar cu cine am cinstea să vorbesc? întrebă Anton Lupan, privindu-și oaspetele cu prefăcută nedumerire.
— Martin Stricland.
— Nu-mi aduc aminte…
— Nici n-ai avea de unde; mă numesc așa numai de o lună.
Cu aceste cuvinte, prea ciudatul personaj se așeză lângă masă, se descoperi, scoase din buzunar o sticlă lătăreață, îi deșurubă dopul de metal galben, care se prefăcu într-un păhărel ca toate păhărelele, și după ce-l umplu bine își dădu capul pe spate și-l turnă pe gât, încet, picătură cu picătură, dovedind în asta mai multă cumpănire decât în restul apucăturilor.
— Martin Stricland! repetă, umplându-și iarăși paharul. Căpitanul *Speranței* îl privea în liniște, așteptându-l răbdător să-și facă tabietul. Asta dură poate un sfert de oră, în care timp cabina rămase cufundată în liniștea cea mai deplină.
— Nu mă întrebi nimic? se miră Martin Stricland, când sticla fu goală.
— Aștept să vorbești dumneata primul.
— Așa? Îmi plac oamenii care nu-s curioși din fire.
Zicând acestea, oaspetele scoase din buzunar o nouă sticlă și își reluă vechea îndeletnicire, care dură iarăși o vreme destul de lungă. Anton Lupan văzu că sub ochelari, ochii i se albeau, cu fiecare înghițitură, iar pe nas și pe pomeți îi ieșeau pete roșiatice, vestind mișcarea mai iute a sângelui.
— Eu sunt Martin Stricland! repetă încă o dată musafirul, aruncând sticla pe masă, lângă prima.
— Foarte bine, domnule!
— Nu mă întrebi nimic?
— Nu simt câtuși de puțin nevoia.
— Dar nu mai am nici o sticlă!
— Îți pot oferi eu una!
Anton Lupan se ridică, deschise dulapul și scoase o sticlă întocmai ca a musafirului.
— Whisky? întrebă acesta, neostenindu-se să privească eticheta ruginie.
— Bineînțeles.
— Ce marcă?
— ”Robin Roob”; exact ca a dumitale!
Aici, Martin Stricland își scoase pince-nez-ul și se uită la căpitan cu ochii liberi. Așa, chipul lui părea schimbat cu desăvârșire. Anton Lupan

văzu că ochii care i se păruseră albicioși și morți în spatele ochelarilor scânteiau cu o putere drăcească.

— Ești omul de care am nevoie, căpitane! Ia spune, vrei să câștigi ceva parale?

— Dacă pentru asta trebuie să omorâm pe cineva, nu-mi convine. Ne ocupăm numai cu marinăria.

Musafirul începu să râdă:

— Nu, din păcate e vorba de o treabă ceva mai grea decât o tâlhărie.

Zicând acestea, se aplecă spre globul Pământesc aflat pe masă și-l învârti alene, privind printre pleoape, cu un amestec de plictiseală și nemulțumire, continentele și oceanele care-i alunecau prin fața ochilor, tot așteptând din partea căpitanului un semn de nerăbdare.

— Dar întreabă-mă ceva! izbucni, după o vreme, aruncând ochelarii jos și zdrobindu-i cu tocul ghetei.

Anton Lupan luă de pe podea ciobul unei lentile.

— Câte dioptrii?

— Altceva nu vrei să știi despre mine?

— Poate că nu; deocamdată, la stăruința dumitale, te-am întrebat câte dioptrii aveau ochelarii?

— Nici una! Erau sticlă goală.

— Am băgat de seamă!

— Și vrei să știi…

— Nu vreau să știu nimic; fiecare om e liber să poarte ochelari, dacă asta îi face plăcere.

— Eu nu-i port de plăcere.

— Nici asta nu mă miră.

— Îi port ca să-mi schimbe fizionomia.

— Iată un scop care justifică orice strădanie.

— Aha! Crezi că sunt certat cu poliția?

— Te înșeli, domnule.

— Atunci care-i părerea dumitale despre mine?

— Nu am încă una.

— Ei bine, dacă mă silești să-ți spun… Anton Lupan ridică mâna:

— Nu te silește nimeni!

— Ba mă silești dumneata, cu nepăsarea dumitale… Nu mă numesc Martin Stricland.

— Știu. Porți numele acesta de o lună; de ce te ostenești să-mi spui a doua oară?

Străinul se așeză din nou pe scaun, gâfâind ca și când și-ar fi cărat propria-i greutate în spinare.

— M-am numit Paul Mouchez…

— Cunosc un astronom cu acest nume.

— N-am auzit de el – și nici nu mă privește. Numele meu adevărat e altul…

— Domnule, îl opri Anton Lupan, de ce să te ostenești atâta? Mă mulțumesc cu orice nume.

— Bine! Nu sunt englez. Cred că se bagă de seamă.

— Firește.

— Nu sunt nici francez.

— Am văzut și asta.

— Dar nici italian.

— Se vede prea bine.

— Atunci, după părerea dumitale, cărei nații aparțin?

— Nici uneia!

Martin Stricland se uită chiorâș la Anton Lupan, cântărindu-l cu privirea în care se vedea un amestec de batjocură și de uimire.

— Atunci să nu mai lungim vorba, spuse pe urmă, frecându-și obrazul cu mâna, ca și când ar fi vrut să și-l jupoaie. Sunt canadian, măcar după locul nașterii; nu știu dacă tatăl meu venea din Franța, din Scoția, din Germania sau din țările Scandinave; nu mi-a spus niciodată. Mama mea, poate să fi fost alsaciană, dar nici asta nu se știe bine.

— Să trecem peste biografia dumitale! îl opri Anton Lupan, jucându-se cu ciobul de lentilă.

— Fie! Vezi să nu te tai în sticlă.

— Nici o grijă! Am avut în mână lucruri mai primejdioase.

Martin Stricland începu să râdă:

— Credeam că dacă am să-mi pun ochelari, am să mă văd altfel. Închipuie-ți că mi-e o mare silă de mine. Deunăzi, sosind la Marsilia, și intrând într-o frizerie, m-am văzut în oglindă; ei bine, am simțit o vie dorință să mă iau la palme. Ți s-a întâmplat vreodată asta?

— Nu; mă înțeleg destul de bine cu mine însumi.

— Asta prețuiește mai mult decât o mină de aur. Îți spun ca omul de meserie. Am avut mine de aur în Alaska și mine de diamant la Capetwon…

Cu aceste vorbe, Martin Stricland făcu vânt globului Pământesc care prinse să se rotească iarăși, arătându-și mările și continentele, brăzdate de meridiane.

— Crezi că sunt nebun? întrebă deodată, apucând globul în palme.

— Hotărât că nu, deși poate ți-ar place să te creadă lumea.

Ciudatul personaj își holbă ochii, ca un om în pielea goală surprins de lumină, în timp ce Anton Lupan aruncă bucata de sticlă pe masă și se uită la ceas, care arăta ora șapte.

— Aha! Ți-ai pierdut răbdarea! strigă Martin Stricland, găsind în gestul lui temei de satisfacție.

— Te înșeli, domnule! Răbdarea nu mi-am pierdut-o, dar aștept un exportator, care vine să ne navlosească vasul.

— Așa? Câte tone are goeleta asta?

— O sută.

— Câți oameni echipaj?

— Șapte.

— Puteți pleca la drum în orice clipă?

— În orice clipă, plus douăzeci și patru de ore. Martin Stricland râse:

— Căpitane, felul dumitale de a vorbi îmi place. Vom pleca mâine seară.

— Unde?

— Aha! Iată în sfârșit o întrebare! izbucni musafirul, de data asta satisfacția fiindu-i întemeiată.

Și învârtind globul Pământesc, arătă cu degetul peste Atlantic, de-a lungul coastelor Braziliei, Uruguaiului, Argentinei, ca să se oprească la Capul Horn, în sudul continentului.

— Țara de Foc! zise, ridicând ochii și așteptând ca omul din fața lui să pălească.

Anton Lupan se uită la ceas, în liniștea cea mai deplină:

— Foarte bine, domnule! Mâine seară, la șapte, dacă-i ora care îți convine!

* * *

Speranța se pregătea de plecare. Se împlinise jumătate anul de când aștepta la Marsilia, bătută de soarele sudului. Hamalii cărau în magazie încărcătura debarcată de pe *Bristol:* lăzi, butoaie, baloturi, legături de sape, lopeți, târnăcoape și fel de fel de ciururi și site ciudate, în timp ce echipajul făcea ultimele pregătiri pe punte.

La ora șase, Martin Stricland sosi în port într-o trăsură plină cu sticle de toate formele și cu damigene pântecoase.

— Și bagajul domniei voastre? întrebă Gherasim, ieșindu-i în cale.

Pasagerul *Speranței* arătă încărcătura din trăsură.

— Asta-i tot! Altceva nu-mi trebuie; poruncește hamalilor să le ducă în cabina căpitanului. El unde este?

— Pe aici, pe aproape.

— Atunci spune-i că nu vreau să plecăm mai târziu de ora șapte. Mai am treizeci de lăzi cu sticle, debarcate de pe *Bristol*. Ce s-a făcut cu ele?

— Sunt pe punte; căpitanul mi-a spus să aștept dispoziția domniei voastre.

— Bine! Unul din voi să le ia în primire și să le așeze în magazie, peste marfă, ca să poate scoate oricând sticlele trebuitoare. M-ai înțeles, cârmaciule?

Cu aceste cuvinte, Martin Stricland intră în cabină, destupă o sticlă, bău două pahare mari, după obiceiul lui – picătură cu picătură, ceea ce îi luă pe puțin un sfert de oră, apoi se întinse în pat, fără să se dezbrace – și de atunci nu-l mai văzu nimeni pe punte, zile care-și pierdură numărul.

În acest timp, căpitanul *Speranței* și Adnana își spuneau ultimele cuvinte înaintea despărțirii. Stăteau amândoi pe o ladă, la câteva zeci de pași mai încolo, în bătaia domoală a soarelui care cobora printre catarge.

— Dar e așa de departe, așa de departe! spunea fata, cu vocea îndurerată.

El îi cuprinse mâinile.

— Nu, Adnana! Nu-i nici un sfert din drumul navigatorilor care au ocolit Pământul.

— Veți avea de înfruntat atâtea primejdii!

— Nu atâtea câte au înfruntat cei ce au trecut prima oară peste Atlantic!

— N-ar fi fost mai bine să rămâneți?

Adnana, în felul ei de vorbire, nu-l dezlega niciodată pe Anton Lupan de oamenii săi, ca și când nu s-ar fi gândit anume la el, ci la întreg echipajul *Speranței*.

În cele șase luni de zile de când oamenii aceștia erau la Marsilia, făcând doar drumuri scurte, lipsind o săptămână, uneori două, se deprinsese cu ei aproape, să-i știe în port, să-i vadă pe la brutărie – ba încă Anton Lupan învățase și cum se face pâinea. Era firească deci întrebarea Adnanei:

— N-ar fi fost mai bine să rămâneți?

Și căpitanul îi răspunse acum, cam la fel cum îi răspunsese lui John Tennyson, cu o zi înainte:

— Da, poate ar fi fost mai bine să rămânem; depinde din ce unghi îți privești soarta. Dar eu, chiar dacă aș vrea să rămân, sunt dator să mă duc mai departe, să nu-mi las prietenul singur. Sunt încredințat că are nevoie de mine!

Oare de ce nu răspundea Pierre Vaillant? Oare într-adevăr să nu fi primit nici una din acele cablograme?

— Și-apoi – continuă Anton Lupan – pe lângă toate celelalte, nu cred să fie o ambiție deșartă dorința mea ca o corabie românească să ducă pavilionul țării mele prin locuri unde nimeni nu l-a mai văzut vreodată.

— Dar cum pleci așa, cu un om pe care nu-l cunoști, nu știi în ce cursă te atrage?

Anton Lupan începu să râdă.

— Interesele mele nu coincid cu ale lui Martin Stricland, așa că n-o să avem de împărțit nimic unul cu altul; el caută aur, eu cu totul și cu totul altele. E un prilej care nu se ivește de multe ori în viață și mai ales într-o clipă ca asta, când ți s-a împotmolit ancora. Îți închipui că ar fi fost greu să găsim pe cineva la Marsilia, care să aibă de transportat marfă la Capul Horn; iar ca să pornim în călătorie pe socoteala noastră, știi prea bine că în clipa de față era o imposibilitate: mi-ar fi trebuit un an să strâng suma trebuitoare, nădăjduind că am fi fost mai prevăzători și mai chibzuiți de data asta. Apariția lui Martin Stricland a însemnat o salvare nesperată.

— Salvare! Salvare! murmură Adnana, neîndrăznind să-l privească. Oare dacă rămâneați aici, asta ar fi însemnat moartea?

El îi privi genele negre, care îi acopereau cu sfială ochii, îi privi fața îmbujorată – bănui freamătul întregii ei ființe neîntinate și își simți inima caldă. Dar zadarnic; în vraja ei, mica sirenă era așa de sfioasă, așa de nevinovată!

— Nu, Adnana! răspunse, mângâindu-i mâna. Poate ar fi însemnat… poate ar fi fost…

Ea își ridică ochii și în clipa scurtă cât privirile li se întâlniră, înțelese restul cuvintelor – căci se făcu palidă și începu să răsufle repede, ca un om care se îneacă.

— Dar vezi tu, urmă Anton Lupan, cu vocea schimbată, în același timp ar fi fost o dezertare care mi-ar fi chinuit viața cu ghimpele neliniștii, mai neîndurător decât moartea.

— Te înțeleg! răspunse Adnana, în șoaptă. Iar el adăugă:

— Dar o să ne întoarcem!

Și ea înclină din cap, fără să-l privească:

— O să vă aștept!… Echipajul *Speranței* îmi îngăduie asta?

— Cred că da! Cel puțin de căpitan să nu te îndoiești niciodată!

— E timpul, domnule! strigă Gherasim în clipa aceea, aplecat peste parapet, la pupa *Speranței.*

Echipajul dezlega pânzele de pe ghiuri. Haralamb și Ieremia își luaseră locul la cabestan, să ridice ancora.

Adnana păși pe punte și îi îmbrățișa pe fiecare, apoi se îndreptă spre schelă. Negrilă îi ținea calea, fără să zburde cum îi era obiceiul, de parcă ar fi presimțit despărțirea. Fata se aplecă și îi cuprinse grumazul în brațe.

— Și tu, și tu pleci la capul lumii? Să n-o uiți pe Adnana, viteazul, dragul meu Negrilă!

Lanțul începu să zornăie; pânzele de la prova țâșniră în sus, pe straiuri. Adnana se întoarse spre căpitanul *Speranței.* Pe obrazul ei umezit de lacrimi, praful din blana lui Negrilă lăsase pete – și cu ele, nici cea mai primejdioasă sirenă n-ar fi putut avea o înfățișare mai nevinovată. Un timp stătură așa, față-n față, la un pas unul de altul, privindu-se fără să se vadă, ascultând zornăitul lanțului. De unde să știe, cel care rămâne, zbuciumul celui care pleacă? Iar cel ce pleacă, de unde să știe deznădejdea din inima cealaltă? Adnana întrebă, stăpânindu-și lacrimile:

— Dar dacă…

Ar fi vrut să pună cea mai sfioasă, cea mai modestă întrebare căpitanului *Speranței:* „Dar dacă are să-mi fie dor de voi? Dar dacă am să sufăr în lipsa voastră?”

Cuvintele se împotriviră, nu le găsi, nu putu să le rostească.

El răspunse:

— Atunci…

— Ancora la pic! strigă Haralambie, opintindu-se în manelele cabestanului.

Era clipa în care nici un căpitan nu și-ar mai fi putut spune gândul până la capăt; focul și trinca fluturau pe straiuri… Adnana simți în inimă ghearele ancorei.

— Rămâi cu bine, Adnana! Vezi, ai grijă ca în lipsa noastră pâinea să fie bună!

Ea înclină din cap.

— Am să mă străduiesc! Drum bun *Speranței!*

Și înainte ca el să poată face un gest de împotrivire, îi cuprinse mâinile și i le sărută una după alta. Apoi o luă la fugă pe schelă, în timp ce parâmele de la pupa cădeau în apă, cu plesnitura biciului care îndeamnă telegarii.

Căpitanul apucă repede cavilele cârmei, privindu-și mâinile pe care le sărutase, umilă, biata sirenă. Prova *Speranței* se rotea, căutându-și drumul printre vapoare; el nu mai putea întoarce capul să se uite în urmă.

Abia dincolo de forturile care păzeau intrarea bazinului, avu răgazul să arunce o privire spre locul plecării, dar acum nu se mai vedea nimic, nici cheiul, nici Adnana. În schimb, marea se deschidea în față, înroșită de lumina dinaintea apusului, liberă până la orizontul amăgitor și nestatornic, pe care nu-l poate atinge nimeni, niciodată.

Anton Lupan trase aer adânc, până ce oasele pieptului îi pârâiră.

— Toate pânzele sus, Gherasime!

Negrilă stătea la pupa, cu capul deasupra parapetului, uitându-se stăruitor peste ape… Așa rămase până ce noaptea se lăsă asupra țărmului și Gherasim aprinse felinarele. Atunci se întoarse, se întinse încet pe punte și își lăsă botul pe labe, scâncind cu tristețe și nedumerire.

Dar nimeni din echipajul *Speranței* nu era mai puțin nedumerit, mai puțin trist decât Negrilă.

Iar *Speranța* naviga spre Baleare, în sunetul marșului triumfal pe care etrava, sarturile, catargele și pânzele întinse ca aripile unei mari păsări singuratice îl cântă în surdină, noaptea sau ziua, în amurg sau la răsăritul soarelui – în clipa tuturor plecărilor.

Crucea Sudului

Insulele Canare
AFRICA
AMERICA DE SUD
OCEANUL ATLANTIC
Insula Santa Catarina
Buenos-Aires
Montevideo
PATAGONIA
Strimtoarea Magellan

XVIII

Invizibilul Martin Stricland

Era în anul când Ferdinand de Lesseps, care unise Marea Roșie cu Mediterana, înlesnind navigatorilor mult ocolitul drum spre Indii, se străduia, în altă parte a lumii, să lege Atlanticul de Pacific. Din nenorocire canalul Panama, început de el în 1881, avea să fie terminat de alții, după moartea lui, abia treizeci și trei de ani mai pe urmă.

Până atunci singura cale de trecere dintr-un ocean în altul rămânea drumul lui Magellan, care ocolea America de Sud prin cea mai sălbatică și mai neprimitoare dintre strâmtorile cunoscute de corăbierii lumii. Furtunile năprasnice care izbucneau din senin, stâncile presărate pretutindeni, în locuri unde nu le-ai fi putut bănui, ploile reci, ninsorile, curenții potrivnici și atacurile băștinașilor făceau, azi, după trei sute șaizeci de ani, tot atât de primejdioasă această cale, ca atunci când o străbătuse Magellan întâia oară.

Ținuturile înconjurătoare, insulele îngrămădite de la țărmul Patagoniei, care mărginește strâmtoarea la nord, până la Capul Horn erau și astăzi tot atât de necunoscute ca la timpul când trecuse pe aici primul european. Vapoare și corăbii străbăteau strâmtoarea, se adăposteau în golfuri, ca să se apere de furtunile năpustite din munți, apoi, când timpul redevenea cât de cât prielnic, călătorii ridicau ancora și plecau mai departe, fără să fi pus piciorul pe uscat, fără să fi căutat prieteșugul băștinașilor, de care se fereau, ca de cel necurat.

Într-un ținut de peste 70.000 de kilometri pătrați existau numai câteva așezări statornice, dar nici unul din aceste *orașe,* întemeiate de albi nu depășea 2–300 de locuitori. Restul locurilor rămâneau necunoscute, necălcate de picior omenesc, ca pe vremea când nu se știa de existența noului continent.

Sălbatic și lipsit de bogății, pământul Țării de Foc nu era un ținut al huzurului; iată pricina pentru care lumea civilizată îl ocolea. Dar tocmai de aceea, astăzi, după atâția ani Anton Lupan tot mai visa să ajungă acolo unde plănuise cu prietenul său, unde nu putuse ajunge Darwin și unde își lăsaseră oasele alți cercetători, printre care și tatăl lui Pierre Vaillant.

Care erau mijloacele cu care pornise la acest drum, le știm; altceva, în afară de o corabie și șase oameni dornici să meargă cu el, nu mai avea. Ca să cari marfă, de la Sulina la Stambul, de la Stambul la Pireu, la Marsilia, la

Gibraltar, nu-i un mijloc de lepădat. Din nefericire, pe drum se întâmplaseră oarecare minuni; la un moment dat echipajul *Speranței* crezuse că a găsit calea bogăției – și chiar căpitanul, cu toată reținerea lui, socotea că își asigurase drumul până la capăt. Altfel, ar fi fost mai cu grijă față de bani, mai chibzuit, mai cumpătat. Căci minunea, ca orice minune, se spulberase în vânt – și oamenii se pomeniseră dezbrăcați de poleiala din sipetul lui Agop, mincinoasă ca toate poleielile de basm. Se pomeniseră în hainele lor de marinari, într-un port străin, cu punga goală și cu cambuza la fel, pradă rechinilor de pe mal.

Totuși, după un an de navigație în Mediterană, între Marsilia, Beirut și Port-Said, trudindu-se din greu și cheltuind cumpătat, poate ar fi adunat atâția bani ca să poată duce drumul până la cap; asta însemna însă pânze rupte, stricăciuni, fire de păr alb în cap – dar mai ales pentru Anton Lupan însemna să-l piardă din nou pe Pierre Vaillant, care desigur acum ierna într-un port, la nordul strâmtorii lui Magellan, pregătindu-se să ridice ancora îndată ce în sud se va desprimăvăra; deci, dacă vroia să-l mai găsească acolo, trebuia să plece neîntârziat… Cadă blestemul pe sipetul lui Agop! Dacă n-ar fi fost el, echipajul *Speranței* ar fi chibzuit mai bine și nu s-ar fi găsit în acest impas.

Așa gândea Anton Lupan în după-amiaza când venise pe bord Martin Stricland.

Acum Martin Stricland dormea în cabină, beat, iar corabia naviga spre Gibraltar, grăbindu-se să câștige timpul pierdut și să iasă în Atlantic înainte ca pasagerului care îi asigura călătoria să nu-i vină alt gând în cap.

Dar nu, să nu ne facem griji de prisos! Orice ar fi fost să i se năzărească lui Martin Stricland, căpitanul *Speranței* avea contract în buzunar, iscălit și parafat. Iată, pentru lămurirea cititorului, și ce cuprindea acest act:

„Între subscrișii Martin Stricland, supus canadian, în vârstă de 44 ani – și Anton Lupan, reprezentând echipajul goeletei *Speranța*, sub pavilion român, s-a încheiat astăzi, 30 iulie 1882, următorul contract, pe care amândouă părțile ne obligăm să-l îndeplinim până la cap:

A. Eu, Anton Lupan, împreună cu tot echipajul, ne angajăm să transportăm de la Marsilia la Punta Arenas, în Țara de Foc, pe domnul Martin Stricland, împreună cu mărfurile și uneltele ce domnia sa va găsi necesar a îmbarca, fără a depăși tonajul înscris în registrele *Lloyd*-ului, unde vasul este asigurat.

B. Toate cheltuielile călătoriei, precum și costul reparațiilor, privind stricăciunile ivite pe drum, mă privesc pe mine, Martin Stricland.

C. Căpitanul *Speranței* se angajează să ridice ancora mâine 31 iulie, la ora 7 post meridian, și să navigheze fără escală până la Gibraltar, unde se vor încărca toate proviziile ce domnia-sa va găsi necesar, urmând ca ele să fie plătite fără zăbavă și fără împotrivire de către mine, Martin Stricland.

D. Pe deasupra, eu, Martin Stricland, mă oblig să comand, chiar în seara asta, telegrafic, casei Pratt and Wattson de la Gibraltar, velele de rezervă și cele de furtună, după nota întocmită de căpitan, a cărei copie face parte din contract, având grijă să asigur funcționarului de la telegraf un *pourboire* de una sută franci ca să transmită dimensiunile exact; aceste vele urmează să fie gata, prin stăruința mea, până la 20 august, data presupusă a sosirii noastre la Gibraltar. De asemenea, mă oblig ca până mâine, la ora 5 post meridian, să îmbarc, la alegerea căpitanului sau a împuternicitului său, următoarele materiale și instrumente trebuitoare unei navigații sigure peste Atlantic:

1. Un cronometru de bord, fabricația cea mai bună ce se va găsi la Marsilia.

2. Un sextant modern, cel al căpitanului fiind un instrument vechi, de lemn, pe alocuri mâncat de cari, ceea ce eu, Martin Stricland, țin să se specifice în contract.

3. Un loch automat, cu elice și cu contor.

4. Hărți marine pentru Atlanticul de Sud, Țara de Foc și strâmtoarea lui Magellan, tipărite în ultimul an.

5. *Instrucțiuni nautice* privind regiunile în care vom naviga.

6. Efemeride astronomice pe anul în curs.

7. Una sută metri pânză de vele, necesară reparațiilor, împreună cu ața potrivită și cu ace de cusut în număr îndestulător.

8. Un lanț de ancoră, de rezervă, în lungime de 90 metri.

9. 300 kilograme cabluri de oțel zincat, de diferite grosimi, pentru repararea sau întărirea greementului.

10. 400 kilograme de parâme felurite.

11. 100 bidoane de vopsea a 25 kilograme unul, cu totul 250 kilograme.

12. 50 kilograme smoală.

13. Felurite unelte de dulgherie, la alegerea dulgherului numit de căpitan.

E. Pentru restul de materiale a căror lipsă se va observa după semnarea prezentului contract, căpitanul are timp să-mi notifice în scris nevoile sale, până mâine ora 10 antemeridian, adică două ore înainte de închiderea prăvăliilor de unde sus-arătatele materiale se pot cumpăra.

F. Subsemnatul, Martin Stricland, mă oblig să plătesc căpitanului și echipajului său suma de 500 lire sterline, ca preț total al călătoriei; jumătate din această sumă o achit la semnarea contractului, în chipul următor:

1. 50 de lire sterline, adică 1500 franci, în mâna căpitanului, pentru nevoile sale și ale echipajului.

2. Din restul de 200 lire, împărțit în șapte părți egale, a 28,5 lire sau 855 franci, o parte va trebui să ajungă, prin grija consulatului Canadei și prin stăruința mea, în mâna femeii Elena G. Hortopan, soția cârmaciului, în satul Liopese de lângă Pireu; a doua parte, urmând aceeași cale, se va înmâna femeii Ghiulsum I. Geafer, la Stambul, urmând ca la rugămintea mea consulul Canadei să vegheze ca susnumita femeie să împartă banii în chip cinstit cu femeile Mufidé, Validé și Laleli, toate după numele soțului, Geafer, fără să nedreptățească pe vreuna, mai cu seamă pe cea numită la sfârșit; următoarele cinci părți a 855 franci se vor depune de către mine, până mâine ora 12 antemeridian, la Banca Franței, pe numele celorlalți oameni din echipaj, scăzându-l pe bucătar și pe primul-cârmaci și urmând ca tot mâine, un ceas înaintea plecării, subsemnatul să înmânez titularilor chitanțele respective, fără de care echipajul nu va ridica ancora și va fi în drept să mă socotească un încurcă-lume, bun de scuipat în obraz. A doua jumătate din suma totală, adică 250 lire, o voi achita la sfârșitul călătoriei, în monedă englezească, americană sau argentiniană, după dorința căpitanului, sfârșitul călătoriei luat în sensul specificat mai jos.

G. Căpitanul *Speranței* și echipajul său se angajează ca, timp de una lună, adică treizeci de zile, din clipa când coasta Țării de Foc va fi în vedere, să rămână la dispoziția mea, Martin Stricland, navigând acolo unde le voi cere, fără a-și pune în primejdie corabia, pentru a-mi da prilejul să găsesc locul cel mai potrivit pentru debarcare – și numai după scurgerea acestui termen va fi îndreptățit să pretindă prețul întreg al călătoriei.

H. Căpitanul este liber să aleagă drumul și să navigheze după priceperea sa, fără ca eu, Martin Stricland, să fac vreo opunere, obligația lui fiind însă să ajungă la Capul celor Unsprezece Mii de Fecioare, în fața strâmtorii, până la data de 1 decembrie, dându-mi prilejul să folosesc timpul prielnic al verii pentru debarcare.

I. Nimeni din echipaj nu-mi poate pretinde mie, Martin Stricland, să iau parte la treburile bordului, oricare ar fi împrejurarea, nici chiar în caz de primejdie, eu fiind îndreptățit să rămân în cabina căpitanului după dorința mea.

J. Echipajul este dator să se poarte cu bună-cuviință, să-mi spună „domnule” și „domnia-voastră”, și să nu se atingă de băuturile mele personale, specificate în inventarul alăturat.

K. În legătură cu specificațiile de la punctul J. numai căpitanului îi este îngăduit să mă facă „porc” ori de câte ori i-aș murdări podelele, și „măgar” sau „dobitoc” în caz de furtună sau de enervare în lipsa vântului – fără însă ca aceasta să îndreptățească echipajul să-și ia nasul la purtare.

Făcut la Marsilia, azi, 30 iulie 1882…”

În chipul acesta, Anton Lupan nu numai că se vedea pornit spre strâmtoarea lui Magellan, dar, din partea oamenilor, avea și drumul asigurat, cu document în buzunar; rămânea ca să mai dea piept numai cu oceanul și cu furtunile, care, oricât ar fi fost ele de năprasnice, înfățișau o primejdie mult mai ușor de înfruntat.

Vântul bătea de la nord și *Speranța* naviga spre sud-vest, cu velele în bordul stâng, făcând între 4 și 5 mile pe ceas. Viața pe corabie își luase ritmul vechi, numai că echipajul era mai tăcut – și parcă tot trăgea cu urechea să audă un glas argintiu, ridicându-se de undeva.

Dimineața oamenii păreau mirați că nu mai găsesc pe punte cearceaful Adnanei, întins între sarturi și catarg. Negrilă nu se mai zbenguia, ci se plimba abătut, de la unul la altul, uitându-se întrebător la ei; apoi se ducea la pupa, se cățăra cu picioarele de dinainte pe parapet și privea la dâra înspumată pe care corabia o lăsa în urmă, ca să se piardă departe, spre orizont.

Nu că puntea era acum murdară, dar nu mai strălucea cum strălucise într-un timp; alămurile nu se mai frecau așa de des și parâmele zăceau uneori grămadă, pentru că nimeni nu mai simțea îndemnul să le strângă colac.

Nu că oamenii umblau răpănoși, dar nu se mai bărbiereau, nu se mai ferchezuiau ca altădată, iar Gherasim nu-și mai răsucea mustățile, fălos.

Cratițele lui Ismail rămâneau adesea nespălate de la prânz până a doua zi, iar bucatele ieșeau când afumate, când nesărate, când sărate prea mult și cu prea mult piper. Dar corabia mergea mereu către sud-vest…

A treia zi dimineață, la orizont, în dreapta bompresului, țâșni din apă un con cenușiu, care părea vârful unui vulcan. Anton Lupan își cercetă harta și păru mulțumit de felul cum navigase *Speranța*. Câteva ceasuri mai târziu se iviră alte piscuri, făcându-te să crezi că era o îngrămădire de insule, netrecute pe hartă. Dar către seară, piscurile care crescuseră necontenit începură să se unească la bază, până ce, la apusul soarelui, insula Minorca apăru întreagă, punând o imensă pată crenelată pe cerul adumbrit.

În zorii zilei următoare, goeleta se afla în dreptul Majorcei, al cărei țărm muntos, cu piscurile învăluite în zăpezi și cu poalele scăldate în verdeață, defilă în bordul drept toată ziua, fără să se fi sfârșit. Din loc în loc se vedeau sate cu acoperișurile caselor răsfirate printre copaci, în fața golfurilor roiau flotile întregi de bărci pescărești și deasupra cerul era plin de zborul pescărușilor albi.

Viața la bord își reluase ritmul obișnuit; oamenii își făceau cartul, de veghe sau la cârmă, spălau puntea, matisau parâmele rupte, reparau velele sfâșiate la cusături, totul sub îndrumarea lui Gherasim, ale cărui răni făgăduiau să fie întremate până la Gibraltar, ca să nu intre în Atlantic cu mâna în eșarfă și cu bandaj la cap.

Mihu își reluase în sfârșit învățătura, și după luni de zile în care tânjise după ea, mintea parcă i se deschisese cât se deschide altora în câțiva ani. Primăvara trecută, când debarcase la Sulina, știa despre lume numai cât văzuse cu ochii lui: drumul din Muscel la București, de-acolo la Urziceni, la Brăila și pe Dunăre în jos. Nu auzise de Mihai Viteazul, nici de Ștefan cel Mare, ci numai de Osman Pașa, cu care oameni de la el din sat se luptaseră la Plevna; acum cunoștea istoria Țărilor Române, istoria Bizanțului, a Atenei, a Romei și citea într-una prin cărți, dornic să afle istoria lumii întregi.

Nu văzuse o hartă în viața lui și acum cunoștea hărțile Pământului, cu toate tainele pe care în școli nu le învață nici școlarii cei mai inimoși. Nu știa să citească decât în abecedar – și acum învăța astronomie, ca să citească mersul stelelor de pe cer. Nu știa decât să adune și să scadă, mai greu să împartă și să înmulțească – și-acum învăța algebră și trigonometrie, ca să pătrundă jocul cifrelor în ascunzișurile lor cele mai adânci.

Când venise la București nu cunoștea cuțitul, ci numai custura, știa de uliță, nu de stradă, nici de alee sau de bulevard, știa ce-i aceea opincă, obială și nojițe, dar nu văzuse gheată, ciorap sau șiret… Cizme mai văzuse el, dar aceste încălțări aveau să rămână marele necaz al vieții lui: fiindcă,

dacă la Stambul nimerise unele strâmte, cele de la Pireu îi erau largi așa cum știm, și-i juca piciorul în ele, ca într-un hârdău… Toate pomenite mai sus fuseseră cuvinte noi pentru limba lui – și-acum învăța, câte puțin în fiecare zi, limba oamenilor din alte țări.

După-amiaza, când oamenii care nu erau de cart se întindeau la taifas pe punte, Mihu cobora în cabina căpitanului, se așeza la masă, în fața lui Anton Lupan, cu spatele la patul în care sforăia Martin Stricland, și se dăruia cărților.

E ușor să înveți despre cele ce se văd, despre existența cărora te poți încredința privindu-le cu ochii tăi sau dând crezare oamenilor care le-au văzut și le-au cercetat înaintea ta. Chiar și despre îndepărtatul soare e ușor să înveți, și despre lună – și despre stelele din jurul ei, căci, dacă le urmărești mersul pe cer, seară de seară, săptămâni și luni întregi, îți dai seama că se întorc la locul de unde au plecat – făcând de fiecare dată drumul în aceiași fel, ceea ce dovedește că totul se petrece înăuntrul unor orânduiri firești.

Dar ca să pătrunzi sub învelișul acestor legi, care fac să se miște astrele în univers cu preciziunea pe care nici ceasornicul cel mai bun nu o poate avea, ochiul nu mai e de ajuns și atunci trebuie să chemi ochiul minții în ajutor, din două adevăruri cunoscute să dovedești existența unui al treilea, unui al patrulea, unui al cincilea – și așa până se luminează totul în jur, să pui lumea într-o ecuație și s-o calculezi. Un cap nedeprins cu cifrele, va refuza să creadă că doi de minus fac plus; acesta e începutul științei care poate dezvălui tainele infinitului, până unde mintea omenească, fără cifre, nu poate ținti.

— Mihule, întrebă Anton Lupan, într-o zi, dacă ai o datorie de cinci franci, cum se cuvine să-i notezi în caietul tău de socoteli?

— Cu minus! răspunse musul, privindu-l mirat.

Oare voia să-i pună cizmele la socoteală? Păi atunci căpitanul se păcălea, fiindcă dăduse pe ele mai mulți bani!

— Și dacă din acea datorie, însemnată cu minus, scazi zece franci, atunci ce se va întâmpla?

— Păi întâi voi scăpa de datorie și voi mai rămâne și cu cinci franci câștig!

— Ei, vezi cum doi de minus îți dau plus?

Chipul băiatului se lumină – slavă Domnului, nu era vorba de cizme, ci de altceva! – și din ziua acea lecțiile de algebră începură, cu o ușurință la

care nici profesorul nici școlarul nu se așteptau.

Ca să ajungă de la un loc la altul, o corabie de pe vremea aceea avea trei mijloace de a naviga: să țină drumul de-a lungul țărmului, când împrejurările o îngăduiau, orientându-se după faruri, după piscuri, capuri și alte semne de la uscat; mijlocul se cheamă navigație costieră sau cabotaj, și nu este atât de simplu pe cât ar putea să pară unul neinițiat; înfățișarea coastei izbutește adesea să înșele ochiul căpitanului, dacă el nu este un navigator destul de dibaci, făcându-l să creadă că a ajuns într-un anumit loc, altul decât acela unde se află de fapt. De-aici se pot trage o seamă de necazuri, dacă nu chiar nenorocirea unui naufragiu, prin aruncarea corăbiei pe bancuri de nisip, pe stânci sau pe uscat.

Mai cu seamă când e vorba de coaste inospitaliere, corăbierilor adevărați le vine mai la îndemână să se știe în larg, fiindcă stâncile sunt mai primejdioase decât cel mai năprasnic val. În acest caz ei se folosesc de hartă și de busolă, pentru a urma drumul ales, și de loch, pentru a vedea cât din acest drum a fost străbătut, la un moment dat și cât din el a mai rămas. Acest mijloc de a călători pe mări se cheamă navigație estimată – și, după cum chiar denumirea o arată, nu are la bază un calcul exact, iar rezultatul ei e mai degrabă o presupunere decât o certitudine pe care să te bizui total. Despre toate acestea Mihu aflase de multă vreme și chiar noi ne amintim să fi auzit câte ceva.

Până la Marsilia, *Speranța* nu folosise alt mijloc de navigație – dar, iacătă, căpitanul ei se dovedise un mare meșter în a estima, adăugând sau scăzând derivele, ținând seama de direcția vântului și de curenți, căci toate „aterizările” îi ieșiseră la țanc. Aici nu mai poate fi vorba de o știință anume, cu legile și cu regulile ei, poate nici de o rutină care se câștigă anevoie, după ani și ani, ci mai degrabă de un simț special, care la drept vorbind nu-i un dar supranatural, ci o însușire firească, pe care oamenii nu o posedă în același grad, așa cum se întâmplă cu toate însușirile omenești, începând cu auzul, cu văzul și sfârșind cu mintea din cap.

Corabia noastră ar fi putut merge și mai departe folosind același mijloc de a naviga, ar fi putut să iasă în Atlantic, să țină drumul spre vest, neîncetat – și oricare ar fi fost vântul și curenții, oricât ar fi derivat, până la urmă tot ar fi atins undeva coasta Americii, care se întinde aproape de la un pol până la celălalt. În acest caz n-ar fi fost nevoie decât ca pânzele să fie zdravene, catargele înțepenite în draci, apa și proviziile să ajungă pe trei luni de zile și echipajul să se arate brav.

Dar de ce să ajungi în Bermude sau la New Orleans, când vrei să te vezi la Pernambuco, în Brazilia, drumul cel mai scurt și mai firesc, ca de acolo s-o ții pe lângă coasta Americii de Sud până la strâmtoarea lui Magellan?

La Marsilia, zestrea *Speranței* se mărise și acum căpitanul avea la îndemână mijloace cu care să poată ține drumul ales, milă cu milă, pas cu pas, cum ar spune oamenii de la uscat. Bineînțeles, busola rămânea la locul știut, cu rostul ei neschimbat, oricare ar fi fost mijlocul de a naviga. Lochul își păstra și el rolul lui, numai că de data asta era un loch automat, o mașinărie alcătuită dintr-o elice pe care corabia o trăgea după ea, cu o saulă lungă de treizeci de metri și care, deasupra copastiei, la pupa, era legată de axul unui fel de ceas, pe numele lui adevărat contor. Alunecând prin apă elicea se învârtea, mai repede sau mai încet, după viteza corăbiei, învârtind și saula care o trăgea – iar aceasta la rândul ei învârtea axul contorului, făcându-i să înregistreze fiecare milă străbătută, pe cadran.

Acum căpitanul și musul său nu mai erau nevoiți să arunce de zece ori pe zi lochul celălalt, să vadă cam ce viteză au la un moment dat – și apoi, după numărul orelor scurse să afle câte mile a făcut corabia de la cutare până la cutare ceas; asta nu mai fusese navigație, ci contabilitate de comersant.

Acum navigația *Speranței* se moderniza; lochul rămânea fixat pe copastie, își făcea treaba netulburat, și căpitanul sau musul n-aveau decât să se uite pe cadran, dimineața și seara, ca să înscrie în Jurnalul de Bord drumul străbătut – și asta fără nici cea mai mică bătaie de cap.

Dar noile mijloace de navigație ale *Speranței* nu se sfârșeau cu lochul automat.

Mihu învăța algebră și astronomie, nu atâta câtă se cere unui savant, ci cât să cunoască legile de bază după care se mișcă astrele pe cer și să poată socoti raportul dintre mișcările lor și mișcarea Pământului.

Astronomul știe, prin observații și prin socoteli, că, din locul unde se află observatorul lui, la o anumită oră, minut și secundă, o anumită stea sau planetă trebuie să se afle într-un punct al cerului, măsurat cu precizie, atâtea și atâtea grade, minute și secunde deasupra orizontului. Pentru folosul navigatorului el întocmește table, care arată pentru cutare an, pentru cutare zi, poziția planetelor și astrelor pe cer. Navigatorului nu-i rămâne decât să pună problema în felul celălalt: măsurând poziția cutărui astru pe cer, la o oră pe care cronometrul de la bord trebuie să i-o arate cu o precizie astronomică, el poate, consultând tablele de navigație și făcând anumite

calcule, să afle locul unde se găsește corabia în acel moment. Desigur, operațiunea nu e chiar atât de simplă pe cât a fost arătată în cele câteva rânduri de mai sus, dar nici atât de complicată, încât un tânăr dornic de învățătură să nu și-o poată însuși în aproape un an de școală – și să n-o poată apoi deprinde practic în două săptămâni de zile cât durează drumul cu o corabie de la Marsilia la Gibraltar.

Insulele Baleare rămăseseră în urmă, și cum zile întregi *Speranța* pluti între cer și apă, pe o mare liniștită, cu briza caldă de la est, lui Mihu nu-i rămânea altceva de făcut decât să măsoare înălțimea soarelui de douăzeci de ori pe zi între un răsărit și un apus, deprinzându-se astfel să umble cu sextantul cum ar fi umblat cu fluierul lui de la oi.

Sextantul sperie numai pe un începător. În linii mari, el se compune dintr-un cadran împărțit în grade și subdiviziuni. Cu ajutorul unei lunete care pivotează în centrul acestui cadran gradat și cu o oglindă care îi îngăduie să vadă în același timp și orizontul, și corpul ceresc urmărit, observatorul poate măsura, cu o precizie îndestulătoare, înălțimea astrului la un moment dat.

Dimineața, cum făcea ochi și ieșea pe punte, după ce citea lochul ca să înscrie în Jurnalul de Bord drumul parcurs peste noapte, ceea ce intrase definitiv în îndatoririle lui, Mihu se cățăra pe tambuchiul de la pupa, ca locul de observație să fie cât mai sus, căci în felul acesta erorile devin și ele mai mici, și, îndreptându-se cu fața la Soare, își potrivea luneta sextantului la ochi. Prin acest instrument năzdrăvan marea se vedea deasupra, cu cerul și cu Soarele dedesubt. Apoi, cu ajutorul unul șurub demultiplicator, mișca luneta, apropiind Soarele răsfrânt în oglindă, până ce acesta ajungea la orizont. Bineînțeles, asemenea treabă nu e prea ușor de făcut când stai pe puntea unei corăbii care se leagănă, fără să te poți ține de nimic, de vreme ce amândouă mâinile sunt ocupate cu instrumentul prețios. Unde mai pui că orizontul legănându-se într-una în fața ta, trebuie să lucrezi repede, și să prinzi clipa când nu-l acoperă nici un val. Noroc că musul *Speranței* își făcea ucenicia pe un timp cum nu se putea mai prielnic – marea dovedea încă o dată că poartă de grijă ucenicilor-marinari.

Peste vreun ceas, când Anton Lupan ieșea pe punte, Mihu lăsa exercițiul și se apucau amândoi „să facă punctul”, de data asta nu ca exercițiu, ci pentru nevoile navigației. Băiatul rămânea la locul lui, viza Soarele, și în clipa când îl prindea la orizont, îl vestea pe căpitan, cu un strigăt scurt, ca acesta să noteze ora după cronometru. Pe urmă coborau amândoi în cabină,

cercetau tablele, se adânceau în socoteli – și cu toate că tânărul ucenic calcula șovăitor, într-o jumătate de oră aflau latitudinea și longitudinea, pe care nu mai rămânea decât să o treacă pe hartă și în Jurnalul de Bord.

Nimeni nu poate spune că la data aceea, adică zece zile după plecarea de la Marsilia, Mihu era un navigator desăvârșit. Dacă nu l-ar fi avut alături pe căpitan, care să-l îndrume la fiecare pas, desigur că s-ar fi zăpăcit și n-ar mai fi putut să ducă nici un calcul până la cap. Dar Anton Lupan știa să-i deschidă mintea și băiatul, dacă învăța azi una, pe urmă n-o mai uita.

În afară de asta, el își îndeplinea și celelalte îndatoriri la bord, spăla puntea în rând cu ceilalți, își făcea cartul, când la cârmă, când de veghe la prova, cosea pânzele rupte, matisa parâmele, se urca în vârful catargelor când trebuia reparat câte ceva – și nu se dădea în lături nici să-i ajute lui Ismail, la spălatul vaselor. Seara, când ceilalți se culcau, urmărea mersul stelelor de pe cer, în al cărui păienjeniș se descurca din ce în ce mai dibaci, iar dacă nu era de cart, lua sextantul și, cățărându-se la locul cunoscut, se apuca să măsoare înălțimea lunii sau a vreunei stele, și nu o dată, ci de nenumărate ori, ca și când ar fi vrut să umple bolta albastră cu cifre și cu socoteli.

După ce lăsase în urmă insulele Ibiza și Formentera, la sud-vest de Baleare, *Speranța* naviga iarăși aproape două zile între cer și apă, până ce sub un răsărit de soare acoperit de neguri, în tribord se ivi, topit în depărtări, Capul Palos, de pe coasta spaniolă. Spre amurgul aceleiași zile văzură aprinzându-se, exact în bordul drept, farul de la Cartagena, dar țărmul era prea departe ca să poată zări și luminile orașului. Apoi coasta se pierdu iarăși în valuri, până a treia zi pe la amiază, când Capul Geta își ridică piscurile împădurite deasupra orizontului. În fundul golfului care se deschidea spre vest, se puteau vedea, nelimpede, clădirile albe din Almeria, învelite în pânza albăstrie a depărtării. Și îndată, marea acoperi iarăși uscatul, punând stăpânire pe întreg cercul orizontului.

Tot timpul acestei navigații *Speranța* avusese o briză slabă de la est, care o împinsese blând și statornic către Gibraltar, neîngăduindu-i însă să străbată mai mult de patruzeci de mile pe zi, ceea ce lungise drumul peste așteptări. De la Capul Geta înainte, vântul blând se mai înăspri puțin, și în ziua următoare, Mihu citi pe loch treizeci și cinci de mile parcurse de la apus până la răsărit. Apoi vântul continuă să se întărească treptat și viteza corăbiei crescu mai mult – era însă prea târziu să poată câștiga timpul pierdut. Abia la 18 august, în zorii zilei, se ivi din valuri stânca

monstruoasă, vânătă ca norii de furtună, în inima căreia era săpată fortăreața Gibraltarului. Pe la ceasurile două după prânz, când se apropiară destul ca să se poată vedea gurile de tun ieșind din peretele stâncos, oamenii, în afară de Ismail, care rămăsese în bucătărie să termine gătitul bucatelor, se îmbulziră la prova, ca să privească fortul, năuci.

— Domnule, întrebă Ieremia, cu ochii cât cepele, așa a fost stânca asta de la început? Ai zice că-i tăiată cu ferăstrăul de sus până jos.

— Nu, Ieremie! răspunse Anton Lupan, la fel de năucit ca oamenii săi. O fi făcând natura multe lucruri ciudate, dar unul ca ăsta nu i se poate pune în sarcină. Aici a lucrat mâna omenească – și pare-se că din greu.

Ieremia se cruci, cum se cruceau și ceilalți.

— Măiculiță, da' știu c-a ieșit nădușeala din ei! Barem aduce vreun câștig?

Anton Lupan zâmbi.

— La asta ar putea să-ți răspundă regina Angliei, că ea are registrele cu socoteli!

În clipa aceea, vântul, parcă înspăimântat de stânca gigantică așezată în calea sa, cu gurile ei de tun, începu să se frământe, trimițând în pânzele *Speranței* smucituri de uragan. Când să facă volta spre nord ca să intre în port, a rafală prinse corabia din tribord, culcând-o de-a latul pe bordul celălalt, până ce ghiurile atinseră apa. Echipajul alunecă pe punte ducându-se de-a berbeleacul în parapet. În bucătărie se auziră cratițele zăngănind, răsturnate pe jos. Ismail, nefiind Mihu acolo ca să-și pocnească țeasta de capul lui, ca într-un anumit rând, poate se lovi de perete, fiindcă oamenii îl auziră înjurând. Dar Adnana nu mai era aici, să alunece pe scări, vătămându-și rotula – și parcă fiecare își amintea de ea, în acel moment, după felul cum se uitară unul la altul, întrebători…

Speranța trecu, fluturându-și pavilionul tricolor în vânt, prin fața câtorva semețe vase de linie englezești, printre care cuirasatul *Cormorant,* amintind cu numele lui una din faimoasele unități ale lui Nelson. Din ordinul căpitanului, Mihu coborî, apoi ridică pavilionul, salutându-le după cuvenitul ritual marinăresc – și echipajul goeletei românești avu mulțumirea să vadă, drept răspuns, pavilionul maiestății sale făcând la fel, ca și când prin fața lor ar fi trecut un bastiment măcar tot atât de măreț ca vasele de război englezești.

O jumătate de oră mai târziu *Speranța* era legată la chei, în portul comercial – gata să primească vizita feluritelor autorități. Martin Stricland,

care din ziua plecării de la Marsilia rămăsese în cabină, dormind și nedeschizând decât la răstimpuri câte un ochi, ca să nimerească sticla cu whisky și arareori să îmbuce câte ceva, nu se ivi pe punte nici cu acest prilej. Așa că Anton Lupan trebui să se descurce singur cu pregătirile în vederea lungului drum la care porneau. Pânzele comandate erau de altminteri gata – și fură aduse la bord chiar în prima zi. În următoarele două zile îmbarcară provizii, socotite pentru nevoile a opt oameni, pe timp de șaizeci de zile – adică aproape de două ori mai mult cât se credea că va cere traversarea Atlanticului. Cele două butoaie cu apă de pe punte cuprindeau împreună 800 de litri; în afară de ele mai fură îmbarcate încă două, așa că provizia de apă se ridica la 1600 de litri, ceea ce asigura fiecărui om mai bine de trei litri pe zi, pentru băut și pentru bucătărie – punându-l la socoteală și pe Martin Stricland, deși el, tot timpul drumului, nu avea să înghită nici o picătură.

Iată înșirate mai jos alimentele care fură aduse pe bord, prin grija lui Ismail, cu ajutorul celorlalți, după lista întocmită de căpitan:

400 kilograme cartofi, în 8 saci a câte 50 kilograme fiecare.

50 kilograme orez.

300 kilograme carne conservată, în butoiașe de câte 25 kilograme.

300 kilograme fructe: mere, lămâi și portocale. 100 kilograme zahăr, în căpățâni, protejate contra umezelii într-un triplu înveliș de hârtie cerată. 50 borcane de dulcețuri felurite.

Pe deasupra, cambuza *Speranței* mai cuprindea, din economiile făcute de Gherasim la Marsilia, peste 300 de litri de untdelemn, care ar fi fost prea îndestulător chiar pentru o călătorie în jurul Pământului. De asemenea se mai găseau pe bord cinci saci cu pesmeți de mare, din cei fabricați, cu o deosebită îngrijire, în brutăria Adnanei.

Odată proviziile îmbarcate, Anton Lupan porunci echipajului să mai verifice o dată starea greementului, se asigură el însuși că toate obiectele de pe bord erau bine amarate – apoi socoti că puteau începe marea călătorie.

A patra zi, înainte de ivirea zorilor, când remorcherul își vesti sosirea printr-un fluier gros care făcu să zbârnâie peretele cabinei, căpitanul, trezit din vreme, se apropie de pasagerul său și-l zgâlțâi de umeri.

— Domnule! Suntem gata să pornim peste Atlantic. Ai de dat vreo dispoziție?

Martin Stricland deschise ochiul dinspre masă.

— Whisky! zise, bâjbâind cu mâna după paharul aflat necontenit la capul patului.

— În afară de asta? stărui Anton Lupan, în timp ce remorcherul fluiera a doua oară.

Martin Stricland goli paharul, îl puse la loc pe masă – și închise ochiul.

— Nimic! Să mă trezești cu o oră înainte de a fi la Punta Arenas!

Afară, lanțul ancorei începu să zornăie cu vădită nerăbdare… Și dacă un obiect neînsuflețit putea să arate o asemenea pornire, se înțelege ce mare era în acea clipă nerăbdarea căpitanului.

XIX

Sub coasta africană

O corabie care merge de la Gibraltar la Pernambuco, în Brazilia, traversând pe drumul cel mai scurt Atlanticul de Sud, urmează ca îndată ce părăsește apele strâmtorii să pună capul spre sud-vest, spre a întâlni insulele Canare. Acestea se află pe a 28-a și a 29-a paralelă nordică, între al 13-lea și al 18-lea meridian vestic, adică destul de aproape de coasta africană, de care nu le desparte decât un canal de 50–60 de mile, infim față de imensitatea oceanului.

Pe la ceasul două după prânz, în ziua de 22 august, când părăsise portul Gibraltar, *Speranța* lăsă în stânga Capul Spartel, de pe coasta marocană, și din clipa aceea avu în față oceanul Atlantic.

Întreg echipajul se afla pe punte, cuprins de o tulburare ușor de înțeles. Sub numele ei vechi, *Speranța* mai brăzdase aceste ape în drum spre Marea Mânecii – și Gherasim își amintea cu mândrie că pe atunci făcuse parte din echipajul ei; ceilalți însă vedeau prima oară oceanul.

— Mihule! porunci Anton Lupan, la fel de tulburat și el. Treci la pavilion; se cuvine să salutăm!

Oamenii întoarseră capul, și fără voia lor luară poziții ostășești, în vreme ce pavilionul românesc cobora și se ridica încet pe catarg, salutând intrarea *Speranței* în ocean.

— Băieți! urmă căpitanul, încercând zadarnic să alunge un anumit tremur din glas. N-aș vrea să nutrim în sufletele noastre simțământul trufiei prostești, dar de data asta trebuie cu adevărat să ne mândrim, fiindcă *Speranța* este prima corabie care duce pavilionul românesc peste Atlantic!

Cum vorbea el așa, o pală de vânt se abătu năprasnic dinspre nord, culcând corabia pe bordul stâng. Oamenii alunecară până în parapet.

— Oho! Zi așa ne primești? strigă Ieremia, pe jumătate speriat, pe jumătate învrăjbit.

— Nu vă fie teamă! interveni Anton Lupan, văzând că și ceilalți oameni aruncau priviri speriate în jur. Oceanul nu-i mai rău decât Marea Neagră; ba chiar aș putea spune că-i mai blând. A fost o rafală, cu care ne-a răspuns la salut.

Iar după ce zise acestea, trase cu urechea, fără voia lui, spre tambuchiul de la pupa, ca și când, după rafală, s-ar fi așteptat să audă acolo pe cineva

scâncind.

Nu scâncea nimeni sub tambuchi – iar *Speranța* își continua drumul spre vest, cu velele în bordul stâng, bandată puternic sub vântul de nord, care mai departe în larg ridica valuri cât munții. Dar, în chip ciudat, pe măsură ce se apropia de ei, corabia îi străbătea, legănându-se falnic, fără să pară speriată de înălțimea lor.

— Într-adevăr, Gherasime, e un vas fără pereche! exclamă Anton Lupan, apropiindu-se de cârmă.

— Păi eu ce spuneam, domnule?… Dar nu e timpul să schimbăm drumul, spre sud-vest?

— Nu; să mai mergem un timp așa, să ne îndepărtăm de coastă; căpitanul remorcherului m-a sfătuit să ținem drumul cât mai în larg, ca să n-avem de lucru cu pirații mauri.

Nu-și sfârși bine vorba, când îl auziră pe Mihu, strigând:

— Domnule, se văd niște bărci; vin după noi! într-adevăr, la sud de Capul Spartei, care se pierdea în zare acoperit de spuma valurilor, se vedea o îngrămădire de pânze cenușii, luptându-se cu oceanul.

— Oare să fie pirați? întrebă cârmaciul. Căpitanul se uită prin ochean.

— Da; sunt șapte sau opt feluci maure. Nu încape îndoială că vor să ne ajungă și să ne prade.

— Să îndrăznească! strigă Ieremia, mângâindu-și flinta pe care i-o știm.

— Numai dac-or putea să ne ajungă! adăugă Gherasim.

Anton Lupan clătină din cap, neliniștit.

— Să nu te mire, Gherasime! Felucile astea au o viteză foarte mare, iar maurii sunt marinari îndemânatici și plini de îndrăzneală. Mi-ar fi venit mai la îndemână să nu ne fi întâlnit cu ei.

— Lasă, domnule, c-am înfruntat noi pe alții!

— Spânu avea câțiva oameni, înarmați doar cu iatagane. Iar cu cei de pe insula Musarah nici n-am apucat să ne luptăm – așa că nu se știe cu ce pierdere de sânge i-am fi învins până la sfârșit.

— Acolo aveam tun, bum-bum! zise Ismail, vărsându-și în aceste vorbe o veche nemulțumire.

Fiindcă la Suez stăruise pe lângă Gherasim să nu vândă tunurile, lăsându-l fără împuternicirea de mai-mare peste artileriști.

— Într-adevăr! încuviință căpitanul. Să fi avut tunurile acum, m-aș fi simțit mai liniștit. Cred că sunt foarte mulți, pe puțin douăzeci într-o felucă și mai toți trebuie să aibă puști…

În acest timp, distanța care despărțea corabia de bărcile maurilor se micșora cu repeziciune. Cu toată primejdia, era peste putință să nu te minunezi de curajul și iscusința urmăritorilor. Bărcile lor, înguste și nepuntate, fără alt lest decât lestul viu al echipajului, purtau o pânză primejdios de mare, pe care vântul o înclina până deasupra valurilor. Se cerea o iscusință nemaipomenită din partea cârmaciului, ca să nu se răstoarne și să manevreze printre crestele înspumate, astfel ca nici un val să nu se năpustească peste copastie, inundând barca și făcând-o să se răstoarne într-o clipă.

Speranța naviga cu velele obișnuite – și-a încerca, pe vântul acesta de furtună, să mai ridici altele, ar fi însemnat să pui în primejdie sarturile și catargele, care de pe acum vibrau, zbârnâitul lor întrecând uneori mugetul valurilor.

Anton Lupan lăsă ocheanul și porunci, fără să-și poată ascunde îngrijorarea:

— Gherasime, ia drumul sud-vest! Băieți, slăbiți scotele!

Schimbând drumul cu patru carturi mai la sud, *Speranța* primea acum vântul înapoia traversului și își mărise viteza în chip simțitor. Valurile care veneau din urmă abia izbuteau să o întreacă; uneori, corabia se întâmpla să gonească zeci de metri pe o creastă, până ce, în sfârșit, valul i se rostogolea domol sub etravă, ca să lase locul altuia.

Câteva clipe pirații șovăiră, apoi schimbară și ei drumul. Numai una din bărci rămăsese în urmă, rotindu-se dezorientată între valuri; dar după un timp își reluă drumul, deși la oarecare distanță de grupul celorlalte.

În frunte gonea o felucă parcă mai mare, cu pânza albită de spuma valurilor. Omul de la cârmă putea fi văzut acum cu ochii liberi, cu o mână încleștată pe eche, cu alta ținându-se strâns de copastie; din când în când își arunca ochii în urmă și făcea semne învrăjbite, desigur îndemnându-i pe ceilalți să nu se dea bătuți în fața furtunii; de bună seamă, acesta era șeful expediției și se vedea cât de colo că știa să-și stăpânească oamenii.

Cu aceeași îngrijorare pe față, Anton Lupan își roti privirea de jur împrejurul oceanului, răscolit de valuri; nu se vedea venind nici un vapor, nici o corabie. Situația se arăta limpede: trebuia să primească această luptă inegală, fără a nădăjdui vreun ajutor de aiurea.

Între timp, nemaiașteptând un ordin, oamenii din echipaj, afară de Gherasim, care nu putea lăsa cârma, coborâseră în cabină, de unde se

întorseseră cu puștile și cu cutiile de cartușe și acum așteptau palizi în fața parapetului, gata să deschidă focul asupra maurilor.

Prima felucă ajunsese atât de aproape, încât se vedeau oamenii, pe puțin cincisprezece, întinși la fund, pe panouri; erau toți cu capetele goale și în creștet aveau un smoc de păr negru, care le dădea o înfățișare războinică; vreo trei sau patru se ațineau la prova, cu puștile întinse peste copastie.

— Domnule, zise Ieremia, văzând că suta de metri care mai rămăsese până la prima barcă se micșora repede, eu cred că-i vremea să-l ating la mir pe cârmaci; altminteri au să deschidă ei focul – și mi-e că noi prețuim mai mult decât dânșii.

Anton Lupan se frământa, chinuit de nehotărâre; își dădea seama că în câteva minute feluca va fi sub pupa *Speranței* urmată de celelalte șapte, care purtau cu toatele pe puțin o sută de oameni, și ei, șase – pe cârmaci neputându-l pune la numărătoare, n-ar fi izbutit să-i înfrângă, oricât de mare le-ar fi fost curajul și dibăcia. Pesemne oamenii săi nu-și dădeau seama de primejdie, se socoteau mai tari, disprețuind puterea maurilor.

— Așteptați! strigă, frământându-și gândul să caute o scăpare.

Fără să țină seama de vorba lui, Ismail își duse pușca la ochi – și ca urmare, toți ceilalți, ba chiar și Mihu, îi imitară gestul, nemaiputând să-și stăpânească încordarea.

— Stați! strigă iarăși căpitanul.

Apoi se apropie de Ieremia și-i puse mâna pe umăr. Era ultima clipă când se mai putea lua o hotărâre. Prima felucă ajunsese atât de aproape, încât i se vedeau cele mai mici detalii: cusăturile pânzei, scotele, funga. Pe chipul piraților înțepeniseră rânjete triumfătoare.

Anton Lupan arătă vârful catargului arcuit peste valuri.

— Să-l atingi la mir pe cârmaci nu e greu, îi spuse lui Ieremia. Dar așa, n-am face decât să-i învrăjbim mai tare, și suntem prea puțini la număr ca să ducem lupta până la urmă. Mai bine ochește în fungă!

O clipă Ieremia îl privi nedumerit – apoi, înțelegându-i gândul, chipul i se lumină într-un zâmbet plin de mulțumire.

— Dacă n-o nimeresc, să nu-mi mai spui Ieremia! strigă, ducând la ochi vechea lui flintă.

Văzându-i gestul, maurii din prova felucii, care acum se aflau la o aruncătură de piatră, deschiseră focul asupra *Speranței,* într-o răpăială care se pierdea în vuietul mării, făcându-te să crezi că nu sunt împușcături adevărate, ci numai o glumă, o joacă. Dar gloanțele începură să piuie pe

deasupra punții; fesul lui Ismail făcu o săritură comică, apoi vântul îl prinse și-l aruncă pe gura tambuchiului de la prova, peste cratițele care se răsturnară, zdrăngănind pe podele.

Bucătarul rămase descumpănit câteva clipe, cu părul pleșuv răvășit de furtună, apoi scoase un răcnet și se aplecă peste parapet, cu pușca întinsă, alături de Negrilă care lătra cuprins de furie.

Un alt glonț lovi vela mare, într-o cusătură și în pânză se ivi o ruptură de câteva șchioape, pe care vântul începu s-o scarmene cu dușmănie.

În acest timp, așezat în genunchi în fața parapetului, Ieremia, fără să-i pese de gloanțele maurilor care-i șuierau pe la ureche, ochea cu grijă, urmărind mișcările smintite ale catargului, așteptând clipa prielnică.

Alături, în scândura parapetului se ivi o spărtură, iar glonțul care o făcuse, se rostogoli pe punte.

— Haide, Ieremie, că ne dau gata! strigă Haralamb. Spărtura din parapet era numai la o palmă de dânsul. Ieremia apăsă trăgaciul; nimeni nu auzi detunătura – dar în clipa următoare, din feluca maurilor se ridicară douăzeci de glasuri într-un singur strigăt. Vela uriașă, cu funga ruptă, căzu zbătându-se în valuri – și barca, răsucindu-se în loc ca o sfârlează, se răsturnă, înainte ca echipajul *Speranței* să-și fi dat seama limpede ce se întâmplase.

În jurul bărcii răsturnate se ridicau brațe deznădăjduite, se frământau capete lucioase cu moțurile ude, în vreme ce căpetenia piraților, agățat de cârmă, continua să facă semne și mai învrăjbite spre felucile din urmă.

Pe puntea goeletei, oamenii săriră în picioare, cu strigăte de bucurie.

— Stați, că n-am terminat încă! îi potoli căpitanul. Ieremie, pregătește-ți flinta!

— Și vezi ce faci, vere! adăugă Haralamb, cuprins de spaimă cu întârziere. Dacă greșești ținta, așa cum sunt de furioși ei acum, nu ne mai lasă cu viață!

— Atunci fă bine de strică și tu un glonț pe dânșii; doar n-oi fi uitat cum se trage! Ochește în cea din stânga, că eu am grijă de cealaltă.

Două feluci veneau una după alta – și parcă mai iute decât prima, ca și când în pânze nu mai împingea numai vântul, ci și furia piraților. Cei căzuți în apă se agățaseră de barca răsturnată și se luptau înverșunați s-o întoarcă. În clipa când una din cele două feluci trecu pe alături, căpetenia maurilor se aruncă peste bordul ei dintr-o săritură, îl îmbrânci pe cârmaci, puse mâna pe eche și, aplecându-se înainte, începu să scoată strigăte înspăimântătoare.

— Vere, cu ăsta nu-i glumă! zise Haralamb, mângâindu-și pușca.

— Ține-ți gura și ochește, dacă ți-e așa teamă de dânsul! Anton Lupan îl văzu pe bucătar îndreptându-și pușca asupra căpeteniei maure.

— Ce faci, Ismaile? Nu ți-am spus că așa nu câștigi nimica?

Abia apucase să-și termine vorba, când un glonț îi smulse ocheanul din mână și se înfipse pârâind în arborele mare, deasupra ghiului.

— Vedeam?! strigă bucătarul, cuprins de indignare. Ei câștigam, noi stam! Ah, Allah! Allah!…

Și puse furios pușca la umăr.

Un alt răcnet, mai înspăimântător decât primul, se ridică din urmă. Ieremia și Haralamb trăseseră aproape în aceeași clipă; una din feluci se răsturnă, alta veni de-a curmezișul, iar o a treia, care se apropia fulgerător din urmă, se propti în ea, cu o bușitură care se auzi până pe puntea *Speranței*. Oamenii văzură pupa ridicându-se în aer, apoi rostogolindu-se în valuri, în timp ce bordajul bărcii lovite zbura pe sus, prefăcut în surcele.

Ismail scoase un chiot, ca ghiaurii, și se ridică în picioare. Haralamb și Ieremia se ridicară și ei, cu mișcări mai domoale.

— Ce te umfli în pene, turcule? întrebă primul, neînțelegând fudulia bucătarului. Ce, nu cumva crezi că tu ai făcut isprava?

— Dar cine am făcut?

— Eu cu Ieremia!

— Voi două, eu una! stărui bucătarul, încă sub stăpânirea încordării cu care ochise feluca maură.

— A treia s-a răsturnat singură; tu nici n-ai apucat să tragi, viteazule! Ia miroase-ți țeava puștii! Dar vezi să nu-ți găurești nasul, că ai glonțul înăuntru!

Ismail își apropie nasul de gura țevii și pe chipul lui se zugrăvi dezamăgirea, cu un amestec de nedumerire. Pușca mirosea a fier rece – nu se simțea câtuși de puțin urma pulberii.

— Nu fii necăjit, Ismaile! îl liniști Anton Lupan, stăpânindu-și un zâmbet. Se mai întâmplă și de astea în fierbințeala luptei.

Într-adevăr, nimeni să nu-l bănuiască pe bucătar de împăunare deșartă! În clipa când felucile se răsturnaseră, el strângea pușca în mâini cu atâta înverșunare, ochind atât de încordat într-una din ele, încât n-avusese cum să-și dea seama că glonțul lui nici măcar nu pornise din țeava. Dar apucă-te să le explici asta ghiaurilor care râd de tine! Bietul Ismail se îndreptă rușinat spre bucătărie, târând cu scârbă pușca netrebnică – și se făcu nevăzut pe gura tambuchiului.

Locul luptei rămânea repede în urmă; cele patru feluci nevătămate se rotiră o vreme în jurul celorlalte, apoi își reluară urmărirea, de bună seamă sub îndemnul aceleiași căpetenii învrăjbite, care sărise pe bordul uneia din ele. Dar între timp *Speranța* ajunsese departe, și maurii, după ce o mai urmăriră fără sorți de izbândă, câtăva vreme, începură să șovăie, apoi luară calea întoarsă ducându-se spre Capul Spartei uzi și cu coada între picioare.

Anton Lupan se aplecă și luă de jos ocheanul făcut țăndări.

— Păcat! zise, cu ciudă. Îl aveam de multă vreme!

— Ochean mai estem unul, dar alt fes de unde luam? se văicări Ismail, apropiindu-se amărât dinspre bucătărie.

Frumosul lui fes roșu, cu ciucure negru, dăruit de Laleli la despărțire, nu mai putea căpăta nici o întrebuințare, nici măcar pe aceea de trofeu, fiindcă, pe lângă gaura glorioasă tăcută de glonț, purta urmele slinoase ale cratițelor cu mâncare rostogolite peste el.

Tocmai când Anton Lupan căuta cuvintele cu care să ogoiască amărăciunea bucătarului, pe spiraiul cabinei de la pupa se auzi un glas dogit, răzbind ca din fundul butoiului:

— Căpitane, ești pe aici?

— Da, domnule, ce dorești? răspunse căpitanul, mirat să audă glasul lui Martin Stricland.

— Mi s-a părut mie, sau ați tras cu puștile?

— S-a tras, într-adevăr.

— Ați vânat albatroși?

— Nu; ne-am luptat cu niște pirați mauri.

— Aha! Ceva răniți aveți?

— Din fericire nu; dar fără iscusința ochitorilor mei, în clipa asta de bună seamă am fi fost cu toții hrană pentru rechini.

— Bine!… Nădăjduiesc că nici una din sticlele mele n-a avut de suferit cu prilejul acestei încăierări.

— Nu, domnule; norocul a făcut ca sticlele dumitale să scape întregi.

— Foarte bine; veghează asupra lor. Mai avem mult de mers?

— Abia azi-dimineață am plecat de la Gibraltar.

— Aha! Atunci aștept să mă trezești când om ajunge în Țara de Foc.

Aveau să treacă iarăși zile și săptămâni întregi, până ce Martin Stricland să deschidă gura din nou, de data asta cu un prilej nefericit, care avea să pună în grea cumpănă soarta întregului echipaj, fapt ce va fi povestit la timpul lui.

Martin Stricland amuți – și deodată oamenii, care abia acum își reveneau după crâncena lor încăierare cu pirații mauri, își dădură seama că se făcuse seară, fără să știe când. Orizontul spre apus era acoperit de nori înroșiți, care răspândeau peste ocean culoarea unui aliaj ciudat, nefolosită de nici un turnător, nicicând – aramă cu plumb topit. Spre răsărit, țărmul pierise de mult și nici felucile maure nu se mai vedeau, dar în aer plutea un suflu amenințător și trist.

După ce se orânduiră schimburile de noapte, ceilalți oameni căzură zdrobiți în paturile lor, înainte de a se mai osteni să îmbuce ceva. La prima întâlnire cu oceanul, acesta se dovedise neprimitor.

Vântul furtunos de nord suflă până la miezul nopții, când lăsă pe neașteptate locul unei brize de est, vestind apropierea alizeului – dar *Speranța* fu chinuită toată noaptea de o hulă rea, care nu se potoli decât în zori. În schimb, la răsăritul soarelui, oceanul era la fel de albastru ca Mediterana și răsufla liniștit, ca o vietate blândă, de care nu se cuvine să te temi. Pe sus zburau albatroși, descriind gânditori spirale largi deasupra corăbiei. Jos, apa fierbea în dansul zvăpăiat a mii și mii de pești feluriți, care se roteau în toate chipurile, ca la un ciudat bal submarin care începea nu seara, ca îndeobște balurile pe pământ, ci dimineața, o dată cu ivirea soarelui la orizont. Două șiruri de marsuini escortau goeleta, alunecând câte unul în fiecare bord – și aveau să meargă mai multe zile așa, fără să se sperie de oamenii care se aplecau curioși spre ei, peste parapet.

— Ăștia-s delfini, domnule? întrebă Mihu.

— Nu, dar se înrudesc și seamănă, precum vezi, numai că au botul mai ascuțit. Sunt marsuini, un animal de apă din neamul balenelor. Cei de aici nu ating mai mult de un metru, un metru și jumătate; alții însă, în apele mai reci, din nord, ajung până la opt metri și pot să atace chiar balenele.

— Balenele?! se miră musul. Eu credeam că pe balene nu e chip să le atace nimeni!

— Ba uite că marsuinii cei mari le atacă. Se năpustesc mai mulți asupra uneia și, după ce o omoară, îi mănâncă limba – restul nu le place, sunt mofturoși!

Musul își scutură un fior:

— Fie, domnule, dar amarnică e viața și în apă, nu numai pe pământ!

O oră mai târziu, în vreme ce echipajul, care sfârșise de spălat puntea, își bea ceaiul, lângă bocaport, Mihu, de veghe la prova, văzu în fața bompresului o vietate ciudată, să fi zis că-i pește, cam de mărimea unei

scrumbii, țâșnind argintie din valuri și luându-și zborul spre sud-vest, plină de lumină și de sclipiri, ca o flacără bengală care întregea balul oceanului. Băiatul rămase cu gura căscată – și numai după ce vietatea ciudată se scufundă în valuri, câteva zeci de metri mai departe, izbuti să se întoarcă spre căpitan și să-l întrebe mirat:

— Domnule, ce-o fi asta? Am văzut o comedie, dar n-am luat seama bine ce era: un pește care zboară sau o pasăre care înoată?

— Așa?! Trebuie să fi fost un pește zburător.

— Pește zburător? Se poate una ca asta?

— Se poate; numai să nu-ți închipui că zboară chiar ca păsările. Au un fel de aripi, în locul înotătoarelor, dar nu se pot ține multă vreme în aer; cel mult o sută de metri. Zborul lor seamănă mai degrabă cu al lăcustelor.

— Pesemne sunt foarte rari, observă musul. N-am văzut decât unul.

— Mai la sud o să-i întâlnim cu duiumul. Deocamdată însă, nu te aștepta să-i vezi: acela de adineauri trebuie să fi fost unul rătăcit.

Într-adevăr, în zilele care urmară, nici Mihu nici ceilalți nu mai văzură vreun asemenea pește năzdrăvan, cu toate că își zgâiau tot timpul ochii pe întinderea oceanului; o parte din echipaj era din ce în ce mai înclinată a crede că Mihu visase cai verzi pe pereți, iar căpitanul, pus pe glumă, îi ținea isonul ca să râdă de el.

Dar iată că într-o bună dimineață, a patra de când începuse călătoria pe Atlantic, Ismail, care era în bucătărie și încingea untdelemnul în tigaie, auzi un fâlfâit ciudat în aer, apoi o greutate udă îi căzu în creștet, făcându-l să se cocoșeze, cuprins de cea mai cinstită spaimă. Un pește zburător abătut deasupra punții nimerise pe gura tambuchiului de la prova, se lovise în peretele de scânduri, căzuse în capul bucătarului și de-acolo alunecase drept în tigaie, unde îndată untdelemnul încins începu să sfârâie. Până ce bucătarul să-și revină, nenorocosul pește era gata prăjit, cu măruntaie cu tot.

De atunci înainte, peștii zburători se înmulțiră. Țâșneau din unde, în stoluri, unii mai mici, de o șchioapă, alții de aproape jumătate de metru, toți argintii, cu spinarea albă, cu coada și cu pieptul de un albastru adânc, ca al cerului noaptea. În lumina soarelui culorile acestea scoteau sclipiri amețitoare – și zborul feeric nu contenea decât scurte răstimpuri. Adesea, dimineața, echipajul găsea pe punte câte opt-zece pești dintr-o dată, rătăciți în zborul lor de noapte, și cum pe lângă culorile amețitoare mai aveau și-o carne deosebit de gustoasă, prânzurile la bordul *Speranței* deveniseră foarte ademenitoare.

Briza din primele zile se rotise și bătea acum de la nord-est, cu o statornicie care dovedea prezența alizeului, vântul atât de plăcut navigatorilor. Corabia noastră, cu capul pe insulele Canare, îl primea exact din pupa, ceea ce îl obliga pe cârmaci la o atenție continuă, dar în schimb, făcea zilnic între o sută și o sută patruzeci de mile, fără nici un fel de trudă din partea echipajului. Oamenii aveau acum timp să viseze… Visele lor erau uneori domoale, alteori mai repezi, unele îi făceau să zâmbească, altele le aduceau pe chip o mică întristare.

Chiar și acum, după atâtea zile, Negrilă se mai ducea uneori la pupa și, urcându-se cu picioarele deasupra parapetului, privea stăruitor în urmă, cu ochii îngreuiați de o tristețe aproape ca a oamenilor. Apoi se întorcea pe punte, o cerceta cu stăruință, mirosind prin toate colțurile și scâncind cu nedumerire. Atunci gândul echipajului, cu căpitan, cu tot, cu cârmaci și om de veghe, se ducea departe, străbătând drumul înapoi peste Atlantic și Mediterană, până la Marsilia. Nimeni nu spunea nici un nume, niciodată, dar când se aflau laolaltă cuprinși de aceeași tăcere, fiecare știa că între ei sălășluiește, blândă și plină de farmec, amintirea Adnanei.

Atunci căutau să-și îndrepte gândurile tot în altă parte…

Haralamb se gândea când la Ghiocica, fata sacagiului, când la vădane, când la dulcea Laleli cea gingașă, când la grecoaica de la Pireu, la cafenea și la giubeaua albastră pe care o aruncase în praful cheiului.

Gherasim se gândea la copii, la nevastă și la caprele afurisite care nu voiau să mănânce iarba uscată.

Ismail se gândea la cea mai tânără dintre neveste, fără să știe că aici gândul i se încrucișa cu al ghiaurului care-i ridicase acelei neveste iașmacul – și pe chip zâmbetul îi înflorea cum se dezbobocește trandafirul; apoi își amintea fesul găurit – și trandafirul își lepăda, una câte una, petalele ofilite.

Cristea Busuioc privea catargele, visa la codrii împăduriți, și uneori, în legănarea largă a oceanului, i se părea că alunecă pe Bistrița, cu plutele la vale. Ceilalți, uneori, se mai opreau din vise, se strângeau laolaltă, la umbra pânzelor, și se mai apucau de sporovăit, în timp ce Mihu cânta încetișor, din fluier sau din caval, punându-și în cântec dorurile. Numai plutașul se ținea deoparte, tăcut, părând că visează.

În capul fiecăruia erau destule sipetele cu amintiri, frumos orânduite sau aruncate alandala, după firea omului, și ei le deschideau câteodată, în văzul tuturora, afară de plutaș, care își ținea sipetul închis.

Anton Lupan privea orizontul pustiu cu zilele și se gândea că pe aici trecuse poate Pierre Vaillant, cu *L'Esperance,* acum mai multe luni. Dacă oceanul ar fi avut glas, dacă ar fi vrut să-i spună – unde era acum, unde ajunsese prietenul lui?!… Și tot pe aici, pe acest ocean mut, dar cu patru secole în urmă, *Santa Maria* lui Columb naviga în necunoscut, căutând pe la apus drumul Soarelui Răsare. Șeful expediției socotea atunci că Pământul e rotund; însă câți din însoțitorii lui puteau socoti la fel – și câți nu îl credeau nebun? Prin locurile acestea pe care acum *Speranța* le străbătea atât de liniștită, la bordul caravelelor lui Cristofor Columb se iveau nemulțumiri; oamenii începeau să se teamă de necunoscut, voiau să se întoarcă, puneau la cale cum să strice cârmele și revolta mocnea, gata a izbucni.

Ia stai: oare în echipajul goeletei românești nu erau nemulțumiri? Căpitanul se ridică de pe parapet, unde visase până atunci, și aruncă ochii spre oamenii săi, mirat că acest gând neliniștitor îi venise așa de târziu. Oamenii își vedeau de treburi, în chipul cel mai pașnic. Numai în ochii lui Ismail, de cart la cârmă, Anton Lupan surprinse o căutătură piezișă, care nu-i plăcu.

— Ce-i, Ismaile? îl întrebă, apropiindu-se de el. Te supără ceva?

Bucătarul își feri ochii, lăsându-i în pământ.

— Nu estem nimic! răspunse, bosumflat.

Dar Anton Lupan nu se lăsă înșelat de acest răspuns, așa că de acum înainte mai avu încă un gând: ce s-o fi petrecând cu Ismail? Căci, în mod neîndoios, ceva se petrecea. Și într-adevăr, într-o zi…

Dar până atunci trecură aproape două săptămâni, în care bucătarul mocni – așa cum pare-se mocneau și anumite forțe ale oceanului, încercând să izbucnească, din când în când. În ultima zi de august, *Speranța* naviga, după cum dovedeau calculele, în canalul dintre coasta Africii și Lazarete, cea mai de nord insulă din grupul Canarelor, dar nici una din coaste nu se vedea, fiindcă deși sus cerul era limpede, orizontul de jur împrejur stătea înăbușit sub nori plumburii, nemișcați și sterpi, care nu vesteau nici furtună, nici timp frumos – ci îți umpleau sufletul de îndoieli.

Norii aceștia nemișcați și nevorbitori îți dau uneori mai multă osteneală decât o furtună izbucnită în plin, cu fulgere, tunete și năprasnice dezlănțuiri de vânt. În asemenea clipe cel mai încercat marinar se gândește cu sufletul greu la casa lui, dacă o are pe undeva, la o grădiniță cu flori, la o fereastră

plină de soare, la patru pereți albi și la o podea care să stea nemișcată pe pământ – să nu se mai legene atât!

Oceanul era blând, dar aducea atâta neliniște cu întinderea lui ascunsă înșelător sub perdeaua de nori!

Speranța navigă toată ziua în acest cazan îngust; seara, cerul se lumină până la două palme deasupra orizontului; zidul apăsător părea că se va nărui… Steaua polară răsări jos – în fiecare zi cobora mai mult, pregătindu-se să dispară ca să facă loc stelelor din cealaltă jumătate a cerului și magnificei Cruci a Sudului, visată cu atâta nostalgie de navigatori.

A doua zi la prânz, la câteva mile în tribord, deasupra norilor se ivi un pisc înalt. După ce își cercetă harta, căpitanul își dădu seama că era vârful muntelui Muda, de pe insula Fuerteventura. Jumătate de oră mai târziu, norii se risipiră până jos, aducând liniștea în sufletul echipajului; numai Ismail mocnea închis în el, cu neputință de pătruns. Țărmurile insulei se arătară pașnice, ademenitoare, cu coline împădurite, cu sate risipite printre livezi, atestând prezența vieții omenești și izbutind să încredințeze tocmai la timp echipajul goeletei că nu navigau pe apele altei planete, lipsite de semenii lor.

La poalele muntelui Muda se vedea un mic port. Anton Lupan ar fi vrut să se abată puțin din drum și să acosteze aici măcar pentru o jumătate de zi, încredințat că va găsi oameni care să merite această escală, dar drumul era încă lung și trebuia să se grăbească, dacă voia să-l ajungă pe Pierre Vaillant, plecat cu atâta vreme înaintea lui.

Insula Fuerteventura rămase toată ziua în bordul drept și abia după căderea nopții depășiră colțul ei de sud-vest. Atunci răsuflarea largă a oceanului se simți iar; el pulsă astfel până a doua zi la răsărit, ridicând talazuri rare și întinse ca niște podișuri. O dată cu răsăritul soarelui, vântul de nord-est, care bătuse zece zile necontenit, începu să șovăie printre pânze, apoi alunecă peste parapet și se întinse să doarmă pe podișul oceanului, ca un animal mai curând leneș decât ostenit.

Marinarii numesc această stare a mării „calm plat"; asta e ceva mai mult decât leșinul și ceva mai puțin decât moartea. Pânzele atârnă amorțite în fungi, pavilioanele se pleoștesc, totul pe bord apare ca neavând nici un sens. Și în timp ce totul dormitează în jur, sufletul marinarului, furios pe neputința lui, se zbuciumă mai vârtos ca oricând. Răscoalele la bord izbucnesc mai degrabă în timpul unei asemenea acalmii, decât pe cel mai dezlănțuit uragan.

Ismail se învârti vreun ceas pe punte, uitându-se în zare și pufnind, coborî în cabina de la pupa, pentru anumite îndatoriri, apoi, după ce mai mocni iarăși vreun sfert de ceas, se apropie de căpitan, spumegând:

— Domnule, ala pezevenghi, Stricland, de ce stam, nu făceam nimic? Eu trebuie caram țucal fiecare zi?

La Marsilia, Martin Stricland voise să-și îmbarce un servitor personal. Temându-se de prezența a încă unui om necunoscut, despre care nici măcar nu știa cum ar putea arăta la chip și care n-ar fi fost de mirare să aducă cine știe ce năravuri și să strice astfel viața armonioasă a unui echipaj vrednic și inimos, Anton Lupan îl sfătuise să renunțe la acest gând, cu atât mai mult cu cât el însuși, căpitanul corăbiei, nu simțea nevoia unui servitor.

Totuși, la stăruința pasagerului, se învoise ca un om din echipaj să se ocupe de trebuințele lui personale, contra unei remunerări globale de zece lire sterline, pe tot timpul călătoriei. Suma într-adevăr nu era de disprețuit, și cum dintre toți Ismail se dovedise cel mai încolțit de nevoi, cu cele patru neveste de la Stambul, îl recomandase lui Martin Stricland. Amândouă părțile se învoiseră numaidecât. Înțelegerea aceasta nefăcând obiectul unei clauze din contract, n-a mai fost pomenită la început – și poate niciodată nu s-ar fi amintit de ea, dacă între timp n-ar fi intervenit nemulțumirea lui Ismail.

Anton Lupan înțelegea revolta bucătarului, totuși trebuia să recunoască deschis că, dacă Martin Stricland era un pasager trândav, nu era și unul prea pretențios. În afară de umilitoarea îndeletnicire pomenită mai sus, care ce-i drept nu fusese precizată inițial, dar la care orice servitor s-ar fi putut aștepta din partea stăpânului său râzgâiat, pe o corabie lipsită de anumite amenajări – cum spuneam, în afară de această îndeletnicire la rândul ei destul de trecătoare, Ismail nu mai avea de făcut altceva decât să care zilnic din hambar în cabina de la pupa numărul de sticle de whisky estimate că vor încăpea în pântecele lui Martin Stricland.

Ce-ar fi putut face într-o situație ca asta orice alt căpitan, oricât de omenos și oricât scaun ar fi avut la cap?

Anton Lupan ridică din umeri, încurcat:

— De, Ismaile! N-ai decât să-i dai înapoi cele zece lire, și cu asta scapi de orice belea.

— De unde dam? Alea zece lire la Stambul am plecat…

Dac-ar fi putut, căpitanul l-ar fi răscumpărat cu banii lui pe sărmanul bucătar, dar în clipa de față nu avea nici un ban asupra sa, tot avutul său

personal, ca și al celorlalți, fiind depus la Bancă, așa cum ne amintim cu toții că se făcuse, încă de la Marsilia.

— Atunci caram mereu?

— De, Ismaile… Caram!

— Așa?… Siktir, Stricland!

Ca urmare, în ziua aceea Ismail săvârși un gest necugetat, gestul despre care am spus că avea să pună la un moment dat în grea cumpănă soarta întregului echipaj.

Nu atât dornic să bea, cât să se răzbune pe Martin Stricland, bucătarul coborî în magazie, luă din ladă o sticlă cu whisky, o ascunse în șalvari, apoi se strecură în bucătărie, îi scoase dopul și începu s-o deșerte, strâmbându-se după fiecare pahar. Într-un sfert de oră sticla fu goală; afară oceanul dormea, calm plat. Odată această ispravă săvârșită, în loc să se îmbete, Ismail își simți capul mai limpede ca oricând și își dădu seama, că fapta lui va aduce proaste urmări, cunoscută fiind țicneala pasagerului și grija ce-o arăta băuturilor sale depozitate în hambar.

Dezmeticit, bucătarul se repezi asupra dopului și-a capsulei de zinc, care din fericire nu se vătămase prea mult și deci, cu oarecare iscusință, putea fi pusă la loc; mai departe, dacă în loc de whisky Martin Stricland avea să găsească în sticlă apă chioară, asta nu mai era treaba lui Ismail, de vreme ce el putea să arate capsula pusă deasupra dopului de însuși fabricantul scoțian.

În clipa în care își simți astfel conștiința liniștită și se pregătea să pună sticla la robinetul rezervorului cu apă, aflat lângă mașina de gătit, un diavol mai afurisit decât cel ce-l îndemnase prima oară să cadă în păcat, se strecură la urechea lui și începu a-i șoșoti.

La început bucătarul făcu ochii mari și rămase cu mâna înțepenită pe robinet. În clipa următoare se pomeni chicotind, un chicotit vesel și totodată crud.

Ce-i șoptise diavolul la ureche, se va vedea curând; până una-alta Ismail dosi cu grijă sticla goală între oalele și cratițele lui, iar dopul cu capsula le puse bine, ca să le poată folosi la timp. Restul zilei își văzu de treburi, bine dispus, chicotind la răstimpuri ca un armăsar răgușit și năbădăios, fără să-i pese nici de acalmie, nici de *armatan*, vântul fierbinte, cu nisip, pornit de pe continent, care avea să-și vestească sosirea curând după prânz.

A doua zi dimineața, cu sticla dosită în șalvari și cu pâlnioara de gaz în buzunar, prevedere și rafinament de oriental, Ismail coborî în cabină la

Martin Stricland, pentru ritualul cunoscut – și profitând de beția acestuia, turnă în locul whisky-ului lichidul de sub pat, chicotind mai afurisit ca oricând, de vreme ce săvârșea această ispravă chiar sub nasul păgubașului adormit.

După ce sticla fu plină până la gât, Ismail se întoarse cu ea în bucătărie, îi îndesă dopul, îl capsulă – și iarăși chicoti îndelung. Pe urmă nu-i mai rămase decât să ducă sticla la locul ei și s-o amestece cu celelalte, ca și cum ar fi vrut să i se piardă urma definitiv.

Trebuie spus că lucrul fusese făcut cu atâta îndemânare, încât mai târziu nici chiar bucătarul nu mai recunoscu sticla cu bocluc – și în ziua când o puse pe masă, la căpătâiul lui Martin Stricland, habar nu mai avea de această ispravă din trecut.

Până atunci însă, să ne întoarcem la locul de unde ne-am îndepărtat, pentru Ismail. În ajun, când au început să se petreacă faptele descrise mai sus, nu e greu să ne amintim că *Speranța* se afla la sud de Canare, într-un calm plat care începuse să-și dea roadele, cum de altfel s-a și văzut. Dacă bucătarul izbucnise cel dintâi avea motivele lui, neobservate până atunci; dar poate și ceilalți aveau ascunse pe undeva nemulțumiri.

Anton Lupan îi urmărea îngrijorat cum stăteau pe punte, posomorâți; nu că s-ar fi temut de vreo răscoală la bord, dar îl durea inima să-și vadă oamenii atât de pământii. Partea proastă era că el însuși se simțea apăsat și nu găsea în suflet destul îndemn ca să purceadă la o faptă, la un gest, sau să găsească măcar o vorbă cu care să-și învioreze echipajul pleoștit. Și ăsta era abia un început; la ecuator asemenea zile aveau să se țină șir!

În cursul dimineții care se scursese chinuitor de încet, fumul mai multor vapoare se văzu la orizont, înspre apus, pe linia care leagă în chip regulat coasta Braziliei cu Europa; vederea unui vapor însă nu aduce nici o mângâiere în sufletul corăbierului țintuit pe un ocean adormit, dimpotrivă, îl învrăjbește mai mult.

Pe la ceasurile două după prânz, dinspre sud-vest se ridică un tunet atât de îndepărtat, încât nu făcu să tresară pe nimeni la bordul *Speranței*. Mai târziu, în aceeași direcție se zăriră nori neclari, care multă vreme semănară cu fumul unui vapor. Abia după un ceas își arătară conturul precis, ridicându-se domol pe cer – și atunci, cu toată încetineala lor, nimeni nu se mai îndoi că pregăteau izbucnirea vântului. Fața oceanului se înviora și chipurile oamenilor la fel. Câteva fulgere brăzdară cerul, la orizont. Căpitanul răsuflă ușurat: decât acalmie, mai bine uragan!

Ismail țopăia vesel pe punte, chicotind, ca și când ar fi fost flăcău, nu bărbat în toată firea, cu patru neveste la Istambul.

— Hei, Ismaile, ți-a trecut supărarea?

— De ce suparăm? Lasă, caram, caram!

Norii de la sud înaintară până ce acoperiră jumătate din cer; dedesubt, oceanul se învolburase, iar la orizont părea dezlănțuit pe deplin. Deodată însă furtuna se opri în loc și câtăva vreme se lăsă o liniște de țintirim. Oamenii care așteptau vântul, cu fața la sud, simțiră toți în aceeași clipă că se întâmplă ceva ciudat și când întoarseră capul, sub îndemnul unei neliniști de nedefinit, din partea cealaltă, văzură apropiindu-se repede un fel de ceață albicioasă, cuprinsă de pâlpâiri, care acoperea întreg orizontul spre nord-est.

— Armatanul! strigă fără voia lui Anton Lupan, izbind furios cu pumnul în parapet.

Bucătarul îl privi curios, clipind șoltic.

— Domnul, de ce suparam?

— Lasă că ai să vezi tu, Ismaile, acuși!

Norii negri porniră înapoi, spre sud, ca și când s-ar fi temut să întâmpine ceața aceea ciudată, care se apropia pâlpâind, adusă de vânt. În clipa când pânzele *Speranței* începură să fluture sub primele adieri, pe punte se răspândi deodată o boare fierbinte, uscată și înecăcioasă, de parcă deasupra s-ar fi deschis gura unui uriaș cuptor încins.

— Asta ce-o mai fi, domnule? întrebă Gherasim, cuprins de mirare, dacă nu și de vreo teamă, cu toate că umblase pe multe mări și trecuse prin toate încercările lor.

— E armatanul, Gherasime! Pune mâna pe cârmă – și dacă ne-a prins, barem să ne folosim de el, că de pacostea lui tot nu scăpăm.

Geografii și navigatorii amintesc rar de acest vânt, dar băștinașii din vestul Africii îl cunosc prea bine pe însăși pielea lor, arsă și scorojită ca de foc. Din fericire, acest pustiitor armatan nu suflă decât de trei-patru ori pe an, în răstimpul din iulie până în octombrie – din fericire, dacă se poate spune așa, căci de fiecare dată lasă în urmă pârjol. Temperatura lui atinge 40° la prânz și e atât de uscat, încât în cele câteva zile cât bate de obicei, seacă până și seva copacilor mai plăpânzi. El poartă dinspre Sahara nisipul mărunt al deșertului, sub chipul unei cețe alburii-roșcate, prin care lumina soarelui nu mai poate răzbate decât slab. Portocalii, lămâii și chiar copacii mai vânjoși, cu ramurile îmbrăcate în acest praf încins, se veștejesc, se

usucă și pier. Apa bătută de vântul încins se evaporă în chip miraculos, lăsând loc uscăciunii stârpicioase și prafului orbitor.

Unii călători povestesc că după întâlnirea cu armatanul și-au găsit cărțile, dosite în cel mai apărat fund al geamantanului, cu scoarțele scorojite ca și cum ar fi fost scoase dintr-un cuptor.

Dacă vântul se prelungește mai mult, spre a cincea sau a șasea zi, cât ajunge să bată uneori, sticla plesnește, lemnăria crapă și pereții caselor se năruiesc. Dar cel mai mult are de suferit corpul omenesc: cerul gurii și ochii se usucă, pielea se ofilește, moare, iar după patru-cinci zile începe să cadă, cojindu-se, strat după strat, ca foile știuletelui de porumb.

Indigenii se feresc de acest prăpăd ungându-se necontenit cu grăsimi, peste care nisipul se lipește într-un strat vâscos. De altminteri însuși numele dat de ei vântului s-ar părea că se leagă de această practică, armatan venind de la cuvântul *aberrahman*, adică: a sufla și de la cuvântul grăsime, pe limba lor *tan*.

La izbucnirea armatanului *Speranța* se afla la sud de Canare, mai exact, după datele Jurnalului de Bord, la 27°15' latitudine nordică și 14°33' longitudine vestică, adică la vreo patruzeci de mile de țărmul african. Aici vântul nu mai ajungea atât de arzător și nici nisipul adus de el nu mai era compact. Totuși la căderea serii, goeleta, care își reluase grăbită drumul spre sud-vest, avea puntea și catargele albite, parcă date cu var.

O dată cu amurgul, zăpușeala se potoli, în chip amăgitor, fiindcă a doua zi armatanul avea să-și arate tăria din nou. Echipajul, care până atunci dormea nopțile pe punte, se refugie în cabină, închise ușile, spiraiul, ca să se ferească de nisip – și așa aerul era înăbușitor. Nici unul nu putea să doarmă decât chinuit, un ceas, două, după care se trezea gâfâind, scăldat în sudori. Cei rămași pe punte, de veghe și la cârmă, simțeau nisipul strecurându-li-se pe nesimțite sub tricouri, intrându-le în păr, în urechi, scrâșnindu-le între dinți.

Chinul dură astfel toată noaptea, fără ca dimineața să aducă vreun alin. Zorile răspândiră o lumină lăptoasă peste oceanul albit, dar soarele rămase nevăzut după nesfârșitele perdele de nisip. *Speranța* făcea iarăși o sută de mile pe zi, fiindcă vântul bătea plin, însă cu ce preț plătea echipajul hărnicia lui!

Spre prânz zăpușeala ajunse de nesuferit; oamenii umblau pe jumătate goi, își turnau pe rând ghiordele cu apă în cap și apa se evapora cât ai clipi,

apoi își ungeau corpul cu untdelemn, în care praful invizibil se topea, dând o năclăială de nesuferit.

Pentru cârmaci era un chin să țină mai mult timp ochii pe cadranul busolei, albit și el ca totul în jur; izvoarele lacrimilor nu puteau îndestula lăcomia mistuitoare a acestui vânt secetos, și ochii, uscați ca bulgării de pământ, zgâriau dureros fundul orbitelor.

În jur, cu toate că brăzdat de valuri lungi, oceanul părea mort, dispăruseră și albatroșii, pe cer, și peștii zburători, și marsuinii, și orice altă urmă a vieții de până atunci.

Oamenii beau apă, necontenit, luptându-se cu o sete care nu pornea din gâtlej, ci din tot trupul, dar apa aluneca pe gât ca pe un tub de cauciuc întărit și crăpat, fără să i se simtă gustul, fără să îndestuleze organismul întreg.

— Cât mai ține asta, domnule? întreba câte unul, din când în când, cu glasul dogit.

— O zi, două, răspundea căpitanul, măcinând nisipul în dinți.

Altminteri, echipajul nu părea prăpădit și aștepta cu răbdare sfârșitul acestei încercări.

A treia zi, pe înserat, după ce *Speranța* străbătuse 300 de mile și tocmai trecuse tropicul de nord, armatanul conteni. Peste o jumătate de oră, când căzuse amurgul, văzduhul se limpezi, lăsând să se vadă stelele abia răsărite, cu o strălucire proaspătă, ca a alămurilor frecate cu nisip. Oceanul însă, spre continent, părea încă lăptos – și rămase așa până ce întunericul îl acoperi.

În ziua următoare alizeul atât de binevenit începu să sufle din nou, de la nord-est, și amintirea armatanului se șterse curând, cum se șterg toate amintirile urâte în sufletul oamenilor voioși. Viața la bord își reluă cursul ei obișnuit, dar, ce-i drept, deși echipajul uitase de armatan, nisipul adus de el le mai scrâșnea prin dinți chiar la sfârșitul primei săptămâni. Ismail, care de la o vreme se vădea plin de bune intenții, nu scăpase prilejul să adune de pe punte un borcan întreg din acest praf fin.

— Ce faci cu el, Ismaile? îl întrebă Gherasim, mirat de vrednicia lui.

— Frecam oale și cratiți, facem lustru frumoz!

Și bucătarul se apucă într-adevăr de lustruit zestrea bucătăriei, treabă care îi luă mai multe zile la rând. În tot acest timp, cine trecea prin preajma tambuchiului de la prova îl auzea pe bucătar sau cântând încetișor, ca pentru el, sau chicotind bine dispus.

Mihu, în afara orelor când stătea la cârmă sau de veghe, se ocupa de cărți, scria datele zilei în Jurnalul de Bord și calcula poziția corăbiei, sub supravegherea lui Anton Lupan.

La 12 septembrie, adică treisprezece zile după ce depășise Canarele, *Speranța* lăsă în stânga insula San Antonio, cea mai de vest insulă din grupul Capului Verde – și de aici înainte începea adevărata traversare a Atlanticului. Până la Pernambuco aveau de străbătut, în linie dreaptă, peste o mie trei sute de mile, ceea ce însemna, dacă țineai seama de vânturi potrivnice și de acalmii, săptămâni întregi de navigație, între cer și apă. E drept că acum întâlneau vapoare și corăbii aproape în fiecare zi, pe drumul obișnuit al curselor peste Atlanticul de Sud. Steaua Polară cobora tot mai mult, iar alizeul începea să șovăie, amintind corăbierilor că se apropiau de ecuator, unde în mod obișnuit îi așteptau alte încercări.

Tocmai în una din aceste zile se produse și deznodământul isprăvii lui Ismail.

XX

Uraganul

La 16 septembrie vântul bătea încă mulțumitor, o briză proaspătă care risipea ușor boarea fierbinte a oceanului. Puțin înaintea prânzului *Speranța* întâlni un cargobot care venea din Brazilia, încărcat cu vite. Bietele dobitoace, îngrămădite pe punte, își aplecau capetele peste parapet, mugind sfâșietor. Mihu, la ordinul căpitanului, salută cu pavilionul, dar căpitanul vaporului nu răspunse, fie că nu văzuse, deși se afla la câteva sute de pași, fie că era înnebunit de mugetul vitelor lui. Un grup de marsuini, care urmase corabia de la Capul Verde până aici, făcură calea întoarsă și se luară după vaporul brazilian, ceea ce dovedea că acesta avea o carenă mai murdară decât a *Speranței*.

Tot în această zi dispărură și peștii zburători, nu înainte de a face o ultimă demonstrație, în lumina orbitoare a amiezii. Așa cum zburau în stoluri, țâșnind unii după alții din valuri, în locurile unde nu te așteptai, fața oceanului părea îmbrăcată într-o mantie de catifea albastră, bătută cu paiete scânteietoare, în toate culorile ce se pot închipui. Unul din aceste stoluri nimeri aproape întreg pe punte și la prânz echipajul avu prilejul să se bucure o ultimă oară de carnea lor, fără să poată spune că după atâta vreme i se făcuse lehamite de ea.

Acestea erau întâmplările mici ale unei zile care nu se deosebea prin nimic de cele mai multe întâlnite până acum. Dar îndată după prânz alizeul conteni, lăsând loc calmului celui mai neclintit; asta încă nu era ceva nou – cu singura deosebire că aici acalmia putea ține mai mult. *Speranța* se găsea acum la 10°15' latitudine nordică, 20°40' longitudine vestică, adică mai avea de străbătut șase sute de mile până la ecuator. De aici înainte începea zona tulbure a acalmiilor nesfârșite, a vânturilor neregulate, a ploilor torențiale, a furtunilor și uraganelor izbucnite din senin.

Căpitanul scruta zarea, întrebându-se care din aceste fenomene va fi de întâmpinat; după barometru, care cobora, încă din ajun, deși nu tocmai decis, era de ales între furtună și uragan – dar deocamdată nu socoti necesar să ia măsuri pentru întâmpinarea lor.

Pe puntea încinsă de soare, în aerul neclintit începea să fie zăduf. Echipajul părea iarăși posomorât, cu toate că fiecare știa prea bine ce

greutăți vor fi de întâmpinat în trecerea peste ecuator, acalmia aceasta putând fi socotită una din cele mai mici.

Numai Ismail, la bucătărie, freca oalele de zor, îngânând, într-un chip de nerecunoscut, fals și răgușit, gingașul gazel pe care i-l cânta uneori Laleli, la Stambul, pe înnoptat, când luna răsărea sus, pe colinele dinspre Ieni Mahalle, strecurându-se sfioasă ca o cadână printre ramurile sicomorilor înfloriți.

După un timp bucătarul își făcu datoria să ducă cele trei sticle cu whisky în cabina lui Martin Stricland, apoi își reluă gazelul și frecatul oalelor.

Era exact clipa când acul barometrului făcea o săritură amenințătoare în jos, iar cerul, spre nord-vest, se întuneca, brusc. Căpitanul privi acul barometrului, privi cerul și se simți lămurit: uragan!

De bună seamă, alizeul ar fi fost mai nimerit, dar dacă în locul lui vine uraganul, ce poți face, decât să-l întâmpini? Anton Lupan se gândi câteva clipe, cu chipul încruntat. Cel mai cuminte ar fi fost să coboare pânzele, să pună pe arborele mic o velă de furtună și, primind uraganul din pupa, să pornească spre sud-est; nu există mijloc mai bun să te aperi de furtună decât să fugi o dată cu ea. Dar asta ar fi însemnat să se abată din drum zeci și sute de mile – adică zile întregi pierdute fără folos. Și *Speranța* nu avea timp de pierdut, fiindcă în aceste zile, sora ei *L'Esperance,* adăpostită în vreun golf la nordul strâmtorii lui Magellan, își făcea, desigur, ultimele pregătiri înainte de a pleca mai departe la drum.

Anton Lupan își privi oamenii, pe rând. Afară de Gherasim și de Ismail, ceilalți nici măcar nu știau ce înseamnă un uragan. Se putea oare bizui pe acest echipaj, încă neîncercat?… Se gândi îndelung, șovăind: totul i se părea nesigur în jur, privirile întrebătoare ale lui Mihu, mișcările lui Negrilă, care alerga pe punte neliniștit, adulmecând în aer cu coama zburlită, chipurile negre ale celorlalți, cântecul lui Ismail – numai acul barometrului părea hotărât, în mișcarea lui fermă cu care cobora, înghițind câte o liniuță din cadran la fiecare minut.

În sfârșit, după ce șovăi încă un timp, căpitanul ridică fruntea: avea să primească lupta fățiș, să-și continue drumul spre sud-vest, cu uraganul travers, în bordul drept.

Oamenii se apropiaseră de parapet și priveau orizontul deasupra căruia norii se frământau, îmbulzindu-se unii în alții, învălmășindu-se, rostogolindu-se, ca niște oști nedisciplinate care nu-și găsesc locul spre a

porni la atac. Numai bucătarul rămăsese jos, îngânând răgușit gazelul de la Stambul.

— Ismaile! Ce faci acolo? strigă Anton Lupan.

— Frecam!

— Vino sus!

Ismail se ivi în capul scărilor, nedumerit. Apoi văzu orizontul întunecat, adulmecă în aer, respiră adânc, se scărpină în cap și întrebă râzând, nevinovat ca un copil:

— Uragan?

Căpitanul înclină din cap și răspunse pentru el și pentru ceilalți:

— Uragan!

Oamenii se priviră, neliniștiți.

— Ce facem, băieți? continuă Anton Lupan. Fugim sau îl înfruntăm?

— Îl înfruntăm, domnule, răspunse Gherasim.

— Înfruntam! zise repede și Ismail, războinic precum îl știm.

În fața acestor răspunsuri, ceilalți nu se puteau face de râs. Întâi ridicară din umeri, mărturisind astfel că nu știau ce-i acela un uragan, apoi ziseră și ei, luându-se după cârmaci:

— Îl înfruntăm!

— Atunci fiecare la locul lui! porunci Anton Lupan. Închideți spiraiurile, tambuchiurile, micșorați pânzele, vedeți ca totul pe bord să fie bine legat!

Echipajul începu să forfotească pe punte, într-o tulburare pe care nimeni nu și-o ascundea. Dar dacă în sufletul oamenilor erau temeri și neliniști, mișcările lor nu le vădeau; totul decurgea într-un ritm grăbit, însă sigur și neclătinat, ca mișcările unei mașini complexe puse în mișcare de același arbore central.

În acest timp, când puntea *Speranței* zumzăia, alături oceanul aștepta neclintit, cu ochii închiși, poate dormind, poate gândind…

La orizont norii încă se mai învălmășeau, dar încetul cu încetul se topeau unii în alții, culoarea lor cenușie se îndesea, până ce se făcu neagră – și frontul apăru, de la un capăt până la altul, închegat, gata de atac.

Pe puntea goeletei oamenii continuau să se miște tăcuți și gravi – în vreme ce Negrilă, agățat cu picioarele de dinainte de parapet, scruta cu ochii vii orizontul întunecat.

— Ce facem cu el, Mihule? întrebă căpitanul. Ar trebui să-l ducem în hambar, sau în cabină, la prova.

— Degeaba, domnule, n-o să vrea.

— Da, e adevărat, dar dacă o să-l ia vreun val?

— Știe el să se ferească, nu mi-e teamă de asta.

— Să intram în coteț! pufni Ismail, cu necaz. De asta am lucrat, dam la rindea, vopsim, pictam, acum stam geaba? Hei, pezevenghi câine, hoțoman!

Necazul lui Ismail era întemeiat, căci până astăzi, Negrilă nu trecuse niciodată pragul cotețului făcut cu atâta migală de el la Sulina, și care stătea de pomană în spatele cârmei, prins cu buloane în punte, ca să nu-l poată smulge nici cel mai năprasnic val.

Anton Lupan privi cotețul și socoti că instinctul lui Negrilă va ști să-l folosească la timp, punându-se la adăpost de valuri și dând astfel satisfacție și inimosului bucătar.

Treburile la bord erau acum gata și oamenii așteptau la fel cum aștepta alături oceanul nemișcat.

Ca și când le-ar fi lăsat anume acest răgaz, ca un adversar loial, uraganul nu mai zăbovi nici o clipă spre a se dezlănțui, pe toată jumătatea orizontului unde norii se pregătiseră de asalt.

Întâi se auzi un tunet, adânc, înfundat, a cărui vibrație se răspândi prin unde, până la chila *Speranței* și de aici se transmise catargelor; sarturile întinse scoaseră un zbârnâit grav, ca al unor coarde de violoncel pe care muzicianul îl ciupește ușor, în surdină, pregătind un acord bizar. Pe urmă un fulger vertical despărți frontul în două, de sus până în apa oceanului, unde se înfipse aruncând flăcări orbitoare, întocmai ca un uriaș aparat de sudat. Îndată alte fulgere împânziră orizontul, într-o liniște care dădea priveliștii ceva nereal; sclipirile lor scurte păreau răsfrânte din mișcarea unor săbii, pe care comandanții oștirilor le agitau, îndemnându-și luptătorii la atac.

Atunci, ca și când chiar ar fi așteptat acest semnal, norii porniră, căscând o gură uriașă, cu o falcă pe cer, cu alta pe ocean. Veneau, într-adevăr, unii pe sus, alții pe jos, în rasul valurilor, iar între ei rămânea un hău negru al cărui fund se tot adâncea. Veneau ca o lavă neagră, vâscoasă, cotropind apa și cerul înalt, unii adâncindu-se în valuri ca și cum ar fi vrut să stârpească viața oceanului până în adâncuri, alții măturând cerul în căutarea stelelor de sus, ca ele să nu mai răsară la noapte și în nici una din celelalte nopți. Iar cerul luminat care rămânea dincoace și oceanul scăldat în soare se retrăgeau fuga, lăsând să se întindă în locul lor împărăția de smoală a vajnicului uragan.

Puntea *Speranței* se înnegri înainte ca vreo pânză să fi fluturat; falca de sus care acoperea cerul era mai lungă decât cea de jos, întinsă pe ocean, așa cum sunt alcătuite fălcile rechinului, vietatea cea mai necruțătoare dintre vietățile de carnaj. Corabia începu să se legene, fără nici o pricină, aplecându-și catargele spre hăul căscat în bordul său, atrasă poate de răsuflarea gurii de monstru care voia s-o absoarbă, s-o înghită și s-o mistuiască, înfometat.

Ajungând deasupra, norii de pe cer șovăiră, cât să clipești o dată, cu pleoapa de gheață peste ochiul bolnav, apoi se prăbușiră – falca neagră se închise ridicând din apă trombe împletite în țesături haotice de spumă, într-o mușcătură de la cer la ocean. Dar mușcătura pornise o clipă prea devreme în lăcomia sa, înghițise văzduhul, nu apucase să înhațe și corabia răzleață, pierdută pe apele vinete care se frământau.

În bordul *Speranței* se ridica un zid negru, a cărui temelie părea să fie la cinci mii de metri sub apă, în fundurile oceanului – al cărui vârf depășea cerul, ca să nu-l poată trece nimeni, nici pe sub temelie, nici pe deasupra.

Oamenii așteptau palizi, lângă catarge, gata să mânuiască scotele. Anton Lupan strângea cavilele cârmei în mâini, și ceva părea gata să se frângă, cârma sau mâinile lui.

— Allah, Allah! șopti Ismail, care până atunci continuase să îngâne, fără să-și fi dat seama, gazelul cunoscut.

Negrilă rămăsese agățat pe parapet, ca la început, și de acolo întorcea capul din când în când, privind întrebător, poate cu nerăbdare, poate neliniștit, la fiecare om din echipaj.

Nimeni nu vorbea, nu erau de dat porunci, nu era de făcut nimic decât de așteptat, dar prin scândurile punții oamenii se simțeau legați de căpitan ca prin niște fire, ca prin niște nervi care aveau să le transmită hotărârile lui.

Și iată că deodată văzură toți cum zidul negru, parcă surpat la temelii, prinse să se încline către sud, la început încet, șovăitor, apoi mai repede, peretele se curbă, se zvârcoli, până ce, scurt, se răsturnă cu toată greutatea lui, înfigându-și stâlpii de smoală, frânți, în catargele *Speranței*.

Corabia pârâi adânc, pârâi cu glasurile tuturor copacilor care erau durați în trupul ei, și se prăvăli pe bordul stâng, până ce apa trecu peste parapet.

Pe chipul căpitanului, împietrit, se ivi un zâmbet aspru care îi rupse obrazul în bucăți. Și așa, desfigurat, învrăjbit, Anton Lupan porunci, în timp ce punea cârma la stânga, cu un gest brusc:

— Slăbește vela mare! Întinde focul și trinca!

Corabia se ridică din valuri, încet, și șovăi câteva clipe, cu velele fluturate haotic de vânt. Apoi velele se întinseră, se umflară ca și când ar fi fost de cauciuc și etrava se înfipse în apă, gemând.

Era un geamăt adevărat, ca al unei ființe omenești, pe care toți îl auziră, ca și când ar fi fost geamătul lui.

În clipa aceea, din cabina lui Martin Stricland, unde până atunci domnise, ca în toate zilele, tăcere de mormânt, izbucni un răcnet nefiresc, răcnetul unui animal străpuns de cuțit. Dar oamenii de pe punte, care auzeau etrava gemând, în timp ce uraganul urla peste capetele lor, rostogolindu-le în creștet apa cerului și a oceanului, ploaia și valurile împletite într-un singur torent, nu auziră răcnetul lui Martin Stricland.

* * *

Nu mă pot lăuda că l-am cunoscut pe acest Martin Stricland; scriu despre el, după cele ce mi-au povestit alții. Dar am cunoscut oameni care îi semănau, unii la păr, alții la ochi, la urechi, la mâini, la trup, la minte și la apucături. Luând de la fiecare amănuntul potrivit, și toate acestea unindu-le cu cele ce mi s-au spus despre el, sunt încredințat, fără îngâmfare, că Martin Stricland înfățișat de mine aici seamănă ca două picături de whisky cu Martin Stricland cel adevărat.

Am cunoscut de pildă un om, altminteri destul de vrednic când se decidea să întreprindă ceva, care nu băuse apă decât în copilăria lui – și asta se întâmplase tare de mult, fiindcă la data pe care vreau s-o amintesc, omul avea aproape cincizeci de ani. După spusele lui și ale altora, de patru decenii omul acesta nu bea decât vin; nici țuică, nici rachiu, ci vin. Dar dacă vinul îi lipsea, ceea ce se întâmpla destul de rar, era în stare, când îl răzbea setea, să bea o sticlă întreagă cu oțet, numai să nu vadă apa în ochi.

Și iată că odată, la o sindrofie, unde se adunase în jurul mesei lume felurită, domni și doamne, care de care mai cuviincioși, s-a întâmplat ca omul acela să ia din greșeală paharul unei vecine și să-l dea pe gât: un pahar întreg cu sirop de trandafir, exact în culoarea vinului așa zis *rozé* pe care-l degustau ceilalți.

Eram acolo și am văzut, am auzit. Am văzut pe chipul omului nenorocos întâi nedumerirea, apoi stupoarea, apoi cea mai crâncenă groază care se poate vedea pe un chip omenesc. Iar după aceea, în timp ce omul sărea de pe scaun, crispat, cu ochii holbați, ținându-se cu amândouă mâinile de gât,

mi-a fost dat să aud cel mai înspăimântător răcnet pe care-mi închipui că îl poate scoate gâtlejul unui semen de-al meu.

Mai departe n-are importanță să ne gândim ce s-a întâmplat. Aș vrea doar să amintesc încă odată că omul acela nu mai băuse apă din copilăria lui – și că de atunci încoace nu mai cunoștea gustul altui lichid decât al vinului; orice i-ai fi dat în schimb, sirop, otravă sau apă de izvor, pentru el încercarea ar fi fost aceeași.

Ei bine, despre Martin Stricland se poate spune că nu băuse apă nici măcar în copilăria lui. Unii irlandezi, care se pot mândri cu vigoarea și cu sănătatea lor, spun, cu o evidentă mândrie, că au fost înțărcați cu whisky. S-ar putea să fie o glumă, s-ar putea să fie un adevăr. În cazul lui Martin Stricland, însă, fără să fie irlandez, căci nimeni n-ar fi putut spune ce naiba era el cu adevărat, e sigur că nursa căreia îi fusese încredințat amesteca în laptele din biberon mari cantități de alcool.

Părinții acestui personaj zănatic aveau pe vremea aceea o prăvălie cu băuturi, la Good Hope, pe fluviul Mackenzie, în Canada. Aici poposeau, primăvara, colectorii de blănuri, care se întorceau din nord, cu săniile trase de câini. Unei asemenea prăvălii, unde vânătorii pot găsi nu numai de mâncare și de băut, ci și adăpost cald, i se spune prin partea locului factorie, într-un chip cu totul impropriu.

Jim Norman, tatăl lui Martin Stricland, fusese în tinerețe crescător de cai; crescător e un fel de a vorbi, fiindcă de fapt Jim Norman, căruia i se spunea Old Jim, adică, într-o traducere foarte liberă, Taica Jim, nu creștea caii săi, ci pe ai altora, care dispăreau în chip ciudat de la stăpânii lor, fără să se mai întoarcă niciodată la ei.

Ajuns la treizeci de ani, omul hotărâse, la sfatul șerifului care altminteri îi era binevoitor, să se „retragă” și să-și caute o îndeletnicire mai statornică, Iată-l deci negustor, cu factoria și cu nevasta lui, ocupându-se de băuturi și de blănuri, în chipul cel mai cinstit.

Martin Stricland, care în copilărie se numise Clark, după numele de botez, și Norman după numele tatălui său, îl cunoscuse prea puțin pe acesta. Într-adevăr, deși acum om așezat, Old Jim continua uneori să dispară de-acasă cu lunile, iar când se întorcea, pare-se își găsea îndeletniciri mai mult noaptea, căci îndeobște ziua dormea, înfundat în odaia de lângă pod, cu ușa încuiată și cu oblonul închis.

Deci, dacă stăpânul lipsea atât de mult, cine s-ar fi putut ocupa de prăvălie, dacă nu nevasta lui? De aici se ivise nevoia ca odrasla familiei să

fie încredințată, încă din scutece, unei femei din vecini, care pe când îi trăia bărbatul se ocupase de viței, dar niciodată de copii.

Această femeie, încă tânără, văduvă printr-un accident nefericit despre care nimeni nu vorbea decât după ce arunca priviri bănuitoare în jur, să n-audă iscoadele șerifului, avea ea însăși destule griji, ca să nu-i mai ardă de un copil străin. Cum însă era o femeie isteață, descoperi încă de la început, că un copil care doarme toată ziua, e ca și când n-ar fi. Ca urmare, chiar din prima zi, pregătind biberonul, amestecă în laptele pruncului un pahar întreg de whisky – și într-adevăr, odată sătul, micuțul închise ochii mulțumit și dormi buștean, de dimineață până la prânz, când nu se trezi decât pentru a pretinde un nou biberon plin.

Astfel, o lună de zile pruncul o duse într-un somn, iar isteața nursă își putu vedea fără grijă de nevoile ei. Până într-o bună zi, când, întorcându-se la copil, nu mai târziu decât s-ar fi cuvenit, îl găsi pe acesta orăcăind ca un broscoi, cu mâinile după biberonul vrăjit. Cu istețimea ei de care am amintit, femeia își dădu seama că pruncul crescuse și rația nu îi mai era de ajuns. Cum însă nu putea mări biberonul, socoti mai ușor să mărească procentul de whisky.

De atunci trecuseră ani, pruncul devenise copil, apoi flăcăiandru, apoi om în toată firea, îl prădase pe taică-su și numai printr-o minune se oprise la timp ca să nu-i bage cuțitul în piept, fugise în nord și se îndeletnicise cu blănurile, se întorsese pe malurile Mackenzie-ului la cai (ereditatea, de!), colindase Pământul, măcar în lung, dacă nu și în lat, din Alaska până la Capetwon – dar de whisky nu se mai putuse despărți.

Totuși, nu se putea spune despre Martin Stricland că era un bețiv, și mai ales un bețiv înrăit. El nu făcea decât să-i dea corpului băutură cuvenită cu care se obișnuise de mic. În afară de whisky nu cunoștea existența și gustul nici unui alt lichid. O singură dată, foarte de mult, când făcuse prima oară cunoștință cu periuța de dinți, încercase să-și clătească gura cu apă de rând; rezultatul fiind înspăimântător, de atunci nu mai folosea nici în acest scop decât tot whisky-ul.

Iarăși, trebuie recunoscut, că nu bea pentru a se desfăta, ci pentru a satisface nevoile organismului, că nu înghițea nici un pahar peste ceea ce-i era necesar și că nu punea în felul cum înghițea acest lichid nici un fel de patimă, la fel cum băutorii de apă, oricât de însetați ar fi, beau paharul cu plăcere, dar nu pătimaș.

Dimineața, de pildă, oamenii obișnuiți beau ceai, lapte, cafea, în sfârșit, un lichid. Martin Stricland bea whisky – alt lichid. La prânz, unii beau o țuică, apoi un pahar de vin; cei cumpătați beau apă; Martin Stricland bea whisky: lichid! Cunosc oameni pentru care, după amiaza, când se trezesc din somn, nu există desfătare mai mare decât să înghită o linguriță de dulceață și apoi să bea un pahar cu apă rece, aburit; lichid, Martin Stricland bea whisky, dimineața, la prânz, la cină și între timp – ce s-o mai lungim?!

Rația lui pe zi putea fi de la o sticlă până la trei… O singură dată, în timpul armatanului, când echipajul *Speranței* golise un butoi cu apă – n-am uitat ce zăduf! – Ismail își amintea că pasagerul pezevenghi băuse cinci sticle într-o zi; o dovadă mai mult că nu era vorba de un viciu, ci de nevoile organismului. Da, fusese mare zăduf!

La 16 septembrie, ziua uraganului, am spus, era iarăși zăduf; ne apropiam de ecuator! Pe deasupra, cât bătuse armatanul fierbinte și secetos, pereții cabinei se încinseseră atât de tare, încât mai dogoreau și-acum. Dacă ne mai gândim că în afară de toate acestea, spiraiurile și ușa cabinei erau închise, nu-i greu să ne închipuim, ce se petrecea cu Martin Stricland, înfundat sub puntea încinsă de soarele ecuatorului.

Până la prânz el golise, pe negândite, cele trei sticle aduse de Ismail dimineața – și acum consuma din al doilea transport. Stătea întins în pat, cu ghetele în picioare dar cu bumbii lor descheiați, cu cămașa desfăcută la piept, lac de nădușeală, gâfâind, nici treaz, nici dormitând, cu capul nici teafăr, nici îmbătat – suferind de sete cumplit.

Așa, fără să-și dea seama când, goli a patra sticlă și-o destupă pe a cincea, exact în clipa când o perdea neagră cădea peste spirai, cufundând cabina în întunericul cel mai adânc. Să fi venit noaptea așa de curând? De când începuse călătoria, Martin Stricland nu se folosea nici de calendar, nici de ceas. O vagă măsurătoare a timpului ar fi putut să fie sticlele goale de la căpătâi, dar, de când cu zăpușeala, acest etalon nu mai putea fi luat în considerație nici măcar aproximativ.

Martin Stricland își umplu paharul și-l duse la gură, cumpănit. Nu, nu era un pătimaș, căci niciodată nu dădea paharul pe gât, lacom ca bețivii înveterați, ci, dimpotrivă, îl sorbea încetișor, pic cu pic, dându-i prilejul să se risipească volatilizat în tot organismul.

Dar, în clipa când făcea gestul pomenit mai sus, corabia se smuci năprasnic, se culcă adânc pe un bord, pârâind, omul se pomeni trântit pe spate în fundul patului – și băutura din pahar i se duse pe gât.

Lichidul căzu în stomacul lui Martin Stricland și după o clipă explodă, mai cumplit decât un butoi cu trotil. Spun după o clipă, fiindcă la început Martin Stricland rămăsese țeapăn și confuz, crispat, cu ochii sticloși, simțind că va urma o explozie și neștiind de unde și cum. Apoi deodată corpul lui fu proiectat în sus ca un arc destins, și el se pomeni în picioare, în mijlocul cabinei, scoțând un răcnet cumplit.

Există în conștiința omului două concepții antipodale, a binelui și a răului, care au stat la baza unor religii vechi, a unor filozofii – și care constituie, din toate începuturile, mica filozofie de fiecare zi a fiecăruia dintre noi.

Pentru Martin Stricland, binele era whisky-ul, iar răul, apa. El nu cunoștea gustul acestui lichid nevinovat, dar tot ce nu era whisky, adică tot ce era rău, nu putea fi decât apă.

Așa că, după primul șoc, care fusese năprasnic, se apucă de pântece, se cocoșă și începu să răcnească, în convulsiuni:

— Apă! Apă! M-ați otrăvit!…

În acel moment *Speranța* primise dezlănțuirea uraganului din tribord și se rostogolea pe valuri spre sud-vest, pe vechiul ei drum, cu etrava gemând, cu chila pârâind, cu catargele arcuite ca niște plopi plăpânzi bătuți de vânt, cu sarturile șuierând, în vreme ce, sub bezna care acoperise oceanul, rafalele de ploaie, amestecate cu pachete uriașe de apă purtate pe sus, se rostogoleau peste bord, ca un șir de tăvăluge ude care voiau să lichefieze totul în jur, lemnul, fierul, pânza, să nu mai rămână pe lume decât un singur element. Oamenii nu se mai vedeau între ei decât la răstimpuri, ca niște umbre scărmănate de vânt, ca niște caiere negre din care uraganul smulgea smocuri mari, cu năduf.

Negrilă alerga printre ei, lătrând năuc, înmuiat de apă ca o piele pusă la argăsit, alunecând dintr-un bord în altul, zgâriind puntea cu ghearele, bușindu-se în parapet, apucându-se cu colții de scote, de cabluri, de parâme, izbutind să înfrunte năprasnicele vârtejuri de apă care se năpusteau de sus.

Anton Lupan ținea cârma cu mâinile, cu umărul, cu pieptul, făcut una cu ea – și măsura, lucid, puterea fiecărui val, după izbitura pe care o primea în trup.

— Cel puțin așa ne spală de nisip! strigă cineva, poate Haralamb, poate Gherasim, una din umbrele jumulite care se vedeau lângă catarg.

Îndată însă o trâmbă de apă îl acoperi și omul căzu în brânci peste bocaport, înjurând cumplit.

În clipa aceea Martin Stricland năvăli pe punte, urlând:

— Apă, apă! Blestem!

— Ce s-a întâmplat, domnule? strigă Anton Lupan, în timp ce se lupta din răsputeri cu un val care smucea cârma să i-o smulgă din mâini.

— Apă! gâfâi pasagerul, înecându-se.

Căci dacă jos băuse un pahar, aici, îndată ce scosese capul pe punte, primise în creștet un butoi întreg.

— Apă? Unde? întrebă căpitanul, neliniștit. Gherasime! Hei, un om, să vină aici!

Cârmaciul se apropie, împleticindu-se, ținându-se cu amândouă mâinile de parapet.

— Eu sunt, Gherasim! strigă el în urechea căpitanului. M-ai chemat, domnule?

— Da, du-te jos și vezi ce s-a întâmplat, intră apă pe undeva? Pune oamenii să pompeze și caută spărtura. Haide, repede, nu pierde nici un minut!

Gherasim dădu să coboare în cabină, apoi șovăi și – înainte de a pune piciorul pe scară, își făcu mâinile pâlnie la gură ca să strige, încercând să biruie mugetele oceanului:

— Heei!… Care sunteți acolo?… Haralamb!… Ismail! Să treacă cineva la pompă! Heei!… La pompă! S-a auzit?

— Auzeam! Pompam! răspunse, ca de pe altă lume, glasul lui Ismail.

Cârmaciul coborî în cabină, așteptându-se să audă plescăituri, bâjbâi mirat pe masă până găsi un chibrit, scăpără și văzu că nu pătrunsese apă pe nicăieri.

În acest timp, Martin Stricland se târa pe punte, răcnind, vărsându-și furia în vânt:

— Cine mi-a pus apă? Cine m-a otrăvit? Blestem asupra nemernicului!

Lumea văzută de el fiind poate o lume în legănare, balansul bezmetic al corăbiei nu-l înspăimânta, însă apa care-i pătrunsese până la piele, îi udase părul, îi intra în ochi, în urechi, între dinți – îl făcea nebun.

— Cine mi-a pus apă, să-l strâng de gât! Luați apa de pe mine, blestemaților! Nu vreau apă la bord!

Unii nici măcar nu auzeau strigătele lui, iar cei care-l auzeau nu-i înțelegeau graiul și își vedeau înfrigurați de treburile lor. Nu înțelegea nimic nici chiar Ismail, cu toate că lui ceva ar îi putut să-i dea prin cap; dar el se

înverșuna să mânuiască pompa, cum îi poruncise Gherasim, deși pistonul mergea în gol, nescoțând mai multă apă decât să umple un ibric.

Martin Stricland mai merse câțiva pași, până ce se prăbuși peste unul din cele patru butoaie cu apă legate pe punte, lângă parapet. Călătorise adesea pe corăbii, văzuse asemenea butoaie, știa ce se ține în ele.

— Apă! strigă, scuturându-se scârbit, ca și când s-ar fi atins de trupul unui lepros.

Și începu să lovească furios cu piciorul în cep, până ce acesta se rupse, lăsând să țâșnească apa, șuvoi. Martin Stricland se trase înapoi, îngrozit, și dădu cu ochii de alt butoi.

— Toată apa peste bord! răcni, apucându-se să lovească în cep.

În mugetele uraganului, nimeni nu ținea seama de strigătele lui – și el luă așa, toate patru butoaiele pe rând, chiar și pe cel care se golise de mult.

— Nu-i nici un pic de apă, domnule! vesti Gherasim, ieșind din cabină și apropiindu-se de urechea căpitanului.

— Dar ce-o fi fost cu nebunul ăsta, de răcnea așa speriat?

— O fi având năluciri; ce, te miră, după câte sticle a băut?

— Atunci ai grijă de el și du-l jos, să nu-l arunce vreun val peste parapet.

Gherasim se îndepărtă, împleticindu-se, și dădu peste Ismail, care mânuia pompa de zor.

— Ce faci aici, prostănacule?

— Pompam!…

— Lasă dracului pompa și hai să-l ducem jos pe nebun!

În răstimpul cât se petrecură cele descrise mai sus, barometrul coborâse până la limită – și dacă ar mai fi avut unde, poate ar mai fi coborât. În aceste clipe nimeni nu mai știa dacă *Speranța* înaintează sau stă pe loc – totul se petrecea în afara unei legi la care să te raportezi, adică în haos. Uraganul se năpustea în pânze, pânzele smuceau catargele, acestea vibrau, arcuite, întinzând sarturile, iar sarturile, zbârnâindu-și acordurile bizare, într-o armonie de infern, făceau să tremure puntea. Astfel, forțele dezlănțuite își încheiau ciclul care trebuia să împingă corabia înainte – și ea poate că înainta, dar asta nu știa nimeni, de vreme ce pe apa răscolită și pe cerul acoperit de nori, nu rămânea nici un reper.

Anton Lupan, la cârmă, se întreba cât vor mai ține catargele și când se vor prăbuși oamenii săi. Auzea catargele trosnind și își vedea oamenii pe punte, mișcându-se jumuliți de vânt, dar nu-și mai dădea seama dacă erau

ei, cei vii, sau umbrele lor, venite să țină locul echipajului pierit. Clipe în șir uita prezentul și naviga în trecut, printre valuri de amintiri, uneori încruntat, alteori zâmbind…

Era miezul nopții, după cronometrul de la bord, dar pentru echipaj ar fi putut fi șase seara, sau două, sau patru înspre zori, când o rafală se înșurubă ca un burghiu în vela mare și-o făcu să plesnească la mijloc. Marginile rupturii începură să se zbată și înainte ca vreun om să poată slăbi scota, vela se sfâșie de sus până jos. Uraganul se năpusti învingător prin această poartă, smulgând bucăți de pânză și ducându-le în hău.

— Gherasime! răcni Anton Lupan, scos atât de brutal din gândurile lui. Vela mare jos!

Dar înainte de a-i auzi porunca, echipajul se repezise la fungi. Ghiul se smucea în scotă și în suport, gata să le rupă și să sară peste parapet.

Vela mare, făcută din pânză de in, avea o suprafață de o sută treizeci de metri pătrați și cântărea o sută de kilograme, când inul era uscat. Acum, dacă adăugai încă vreo douăzeci, greutatea apei îmbibată în țesătură, și încă o dată pe-atât greutatea picului, înțelegi ușor ce înseamnă s-o smulgi din gheara uraganului; pentru asta este de ajuns să te gândești cum ți se smucește în mână sub bătaia unui vânt mai tăricel o umbrelă care măsoară numai un metru pătrat.

Cu mâinile însângerate de parâmele ude, aruncați de valuri dintr-un bord în altul, biciuiți de ploaie, doborâți de vânt, oamenilor le trebui o oră până să coboare pânza, s-o desfacă de pe ghiu și s-o strângă balot.

Iar valurile începeau să crească abia acum; uraganul poate izbucni uneori cu toate forțele de la început; oceanului însă îi trebuie timp ca să fie răscolit până în adânc.

Căpitanul socoti că era peste putință să ridice altă pânză pe arborele mare, dar așa, cu pupa ușurată, prova căta să se rotească, lăsându-se sub vânt și numai din cârmă nu se mai putea ține vechiul drum. După ce se mai luptă un timp cu furtuna, încăpățânându-se să-i țină piept, Anton Lupan slăbi cârma, lăsând prova să se îndrepte două carturi spre sud. Așa, vântul bătea dinapoia traversului, iar valurile loveau bordajul pieziș și, după ce se frângeau cu lovituri năprasnice, îl spălau apăsat, în lung, frecându-se de el ca și când l-ar fi răzuit.

Lupta aceasta dură toată noaptea, timp în care nimeni nu avu răgaz să simtă că-i ud, istovit și flămând. În zori, ploaia conteni și cu toate că norii continuau să se rostogolească jos, numai cu o palmă deasupra catargelor,

cenușii și grei ca de plumb, fața oceanului se lumină, dezvăluind o imagine de apocalips. Ochii împăienjeniți îl priveau fără să-i mai perceapă relieful, trupul istovit nu mai simțea legănarea chinuitoare a corăbiei, urechile nu mai auzeau mugetul uraganului, nu auzeau șuieratul cu care vântul secera crestele valurilor și le arunca în snopi peste parapet, ca în gura unei mașini de treierat. Era un început de liniște, de nepăsare, după care, poate, oamenii aveau să se prăbușească, sfârșiți.

— Ne-a cam udat, Gherasime! strigă Anton Lupan, văzându-și cârmaciul tremurând, zgribulit.

— De, domnule, se-ntâmplă! Dar ține seama că n-am luat nici un val peste bord. Ne-a udat numai ploaia și apa adusă de vânt.

— Acum e totuna! Trimite oamenii să se odihnească pe rând.

— Atunci du-te de te odihnește și dumneata, că stau eu la cârmă.

— Nu; mai târziu. Pune-l pe Ismail să se îngrijească de o fiertură caldă – și pe urmă vino să mă schimbi.

Spre amiază, furia uraganului dădu înapoi puțin și se statornici așa, încă năprasnică, însă acum echipajului i se părea că poate domni, față de ceea ce fusese la început. *Speranța* își continua mersul, sud două carturi spre vest, îndepărtându-se de drumul vapoarelor, numai cu focul de furtună, cu trinca și cu vela mică, ceea ce, unui marinar care ar fi privit-o de departe, ar fi putut să i se pară bizar. Dar căpitanul constatase că sub velatura aceasta corabia izbutea să țină, în chip mulțumitor, un drum apropiat de acel dorit de el.

Seara acul barometrului încercă să se ridice câteva linii, dar peste noapte coborî la loc și în ziua următoare furia uraganului crescu din nou. Oamenii care apucaseră să se odihnească, să-și usuce hainele, să bea câte un ceai fierbinte, păreau mai împăcați cu soarta lor. Ba Ismail, în unele clipe, încerca să îngâne iarăși vechiul lui gazel.

Încă o noapte se scurse și încă o dimineață veni, în care timp, dacă oamenii se mai odihniseră, uraganul continuase să sufle mereu plin de furie și corabia se luptase cu valurile, gemând necontenit.

În lumina tulbure care prevestea ziua, Gherasim se apropie de cârmă, să-l schimbe pe căpitan.

— Bună dimineața, domnule! A mers greu?

— Nu, Gherasime; m-am deprins.

Cei doi oameni rămaseră un timp alături, cu hainele smulse de vânt.

Deși își dădea seama că dacă mai zăbovea puțin ar fi picat din picioare de somn, lui Anton Lupan nu-i venea să lase cavilele din mâini. Niciodată în viață nu visase mai viu, mai adânc, mai cuprinzător, decât stând la cârmă în aceste zile de uragan. Pe chipul lui palid, istovit, cu ochii încercănați, cu obrazul țepos, se ivi un zâmbet cald, cuprinzând poate în el toată lumina soarelui ascuns de atâta timp. Gherasim îl văzu și îi dădu cu cotul, într-un gest familiar pe care, cu tot prieteșugul ce i se arăta, nu și-l îngăduise niciodată față de căpitanul lui.

— O iubești, domnule!

Anton Lupan tresări, se făcu roșu, apoi întrebă, adunându-și anevoie gândurile:

— Pe cine?

Cârmaciul îl privi mirat:

— Corabia! Pe cine doar?!

Gândurile căpitanului se întoarseră, de departe, peste apa albastră a Mediteranei, peste oceanul frământat – și el scutură din cap, strângând mai tare cârma:

— O iubesc! Dar merită, nu-i așa, Gherasime!?

Și după ce spuse aceste vorbe (despre corabie, vezi bine!) se întrebă tainic dacă, fără să știe, gândul nu continua să-i fie altundeva, departe, peste Mediterană.

Spre sud, norii păreau că se sparg, fiindcă în unele clipe, de pe creasta unui val se vedea câte o fereastră de lumină mai clară, care ar fi putut să fie cerul, cerul cel adevărat. Barometrul se ridica din nou, de data asta mai puțin șovăitor; totuși, în chip neașteptat, furia uraganului creștea. Părea că abia acum oceanul începe să-și arate ce forțe pregătise în taină pentru acest atac. Sarturile erau atât de întinse încât nu mai zbârnâiau, dar dacă le atingeai cu mina, le simțeai vibrația descărcându-se în brațe, în trup, ca un șoc electric fierbinte, aproape carbonizant.

Pe la ceasurile zece, Gherasim văzu că vela mică începea să se destrame la cusături; până să poată da vreo poruncă, pânza se sfâșie, în mai multe locuri deodată, și pe catarg nu mai rămaseră decât zdrențe smucite de vânt. *Speranța* naviga acum cu focul și cu trinca – și prova ei se abătu încă un cart spre sud.

Echipajul vedea că uraganul nu contenește și începea să-și piardă încrederea că vreodată va conteni. Toți erau încruntați, palizi, cu obrazul țepos, cu ochii înfundați în cap, istoviți și descurajați. Nu se mai auzea nici

o glumă, nici o vorbă, ci din când în când câte un strigăt răstit. Când se loveau unui de altul pe punte, în smucitura unui val mai năprasnic, se îmbrânceau privindu-se dușmănos.

Dar încercările lor nu ajunseseră până la cap; trebuiau să plătească din greu oceanului, pentru viitoarele zile liniștite, dacă ele aveau să mai vină cândva.

La ora douăsprezece, după ce încercase zadarnic să închidă ochii să se odihnească un ceas, Anton Lupan simți că balansul corăbiei luase un ritm amenințător; pereții cabinei trosneau, gata să sară din cuie, panourile clempăneau pe jos, smulse de la locurile lor. După ce privi sceptic barometrul, al cărui ac continua să urce mereu, înșelător, căpitanul ieși pe punte, tocmai în clipa când, deasupra capului, soarele străpungea norii destrămați și răspândea o lumină tulbure pe fața oceanului.

— S-a rupt vela mică, domnule! zise cârmaciul.

— Văd, Gherasime!

— N-am îndrăznit să ridic altă velă.

— Bine! Uraganul n-o să mai țină multă vreme.

— Măcar de-ar da Dumnezeu!

Gherasim luă mâna de pe cârmă și dădu să se închine; dar după ce făcu prima mișcare, mâna îi rămase țeapănă, cu cele trei degete împreunate pe frunte.

— Ia uite, domnule! strigă speriat.

În dreapta, înapoia traversului, departe, peste valurile care se învălmășeau nebunește, se vedea rostogolindu-se și apropiindu-se pe îndelete, aproape cu lene, un munte negru de apă care înghițea jumătate din înălțimea cerului. Venea domol, fără grabă, strivind valurile celelalte și în fața lui oceanul haotic părea blajin și neted ca o câmpie.

— Toată lumea sub punte! Intrați în cabină și închideți tambuchiul în urmă! Repede, sub punte toată lumea! strigă căpitanul.

Oamenii văzuseră muntele de apă și-l priveau împietriți, cu mâinile încleștate pe balustrada parapetului, fără să poată face o mișcare.

Căpitanul nu mai avu vreme să strige a doua oară; înșfacă o parâmă de jos, și-o răsuci pe mijloc, apoi o legă strâns de habitaclul busolei și puse mâna pe cârmă.

— Hai, Gherasime, du-te! O să măture tot de pe punte. Cârmaciul clătină din cap:

— Nu cred, domnule! Corabia asta n-a luat niciodată un val pe deasupra.

— Dar ăsta nu-i val, e un munte! Înțelege odată și du-te!

Nu este corăbier care să fi înfruntat un uragan în Atlantic fără să întâlnească, îndeobște spre sfârșitul furtunii, acest val de proporții înspăimântătoare, această cumplită răbufnire finală a oceanului. În fața lui, orice corabie îngenunchează învinsă – și corăbierului, ca să se salveze, nu-i mai rămâne decât, dacă are timp, să se refugieze sub punte, închizând totul în urmă, sau dacă nu să se cațere în vârful catargului, nădăjduind că valul nu va ajunge până acolo, să-l smulgă.

În clipa când această uriașă masă de apă se prăvălește pe punte, dacă e destul de zdravănă ca să nu se prefacă în fărâme, corabia se scufundă pârâind din toate încheieturile, apoi, după ce furia apei s-a dus mai departe, iese încet deasupra, împleticindu-se ca o vită cu șalele frânte, în învolburarea de spumă. Așa povestesc corăbierii. Dar câți oare sunt cei ce pot să povestească, pe lângă ceilalți care nu se mai întorc niciodată?

Anton Lupan privi iarăși în urmă.

— Fugi, Gherasime! Feriți-vă! Hei, toată lumea… Gherasim rămase nemișcat lângă cârmă. Mihu, mânat de instinct, fiindcă altfel nu-l învățase nimeni, sări pe parapet, ținându-se cu amândouă mâinile de sarturi, puse piciorul pe grijele, ca să se cațăre în vârful catargului – când îl văzu jos pe Negrilă, urmărindu-l cu o privire plină de nedumerire și dojană; atunci musul sări înapoi, cuprinse grumazul câinelui cu un braț, cu brațul celălalt cuprinse catargul – și rămase așa, încremenit, așteptând sfârșitul, cu bravură.

Orice val, în clipa când se naște, are înfățișarea unei cute de apă, mici, netrebnice, neputincioase. El se mișcă sub puterea vântului și dacă nu piere, înghițit de alte valuri, își înalță coama, tot mai cutezătoare. La început cele două povârnișuri ale lui au înclinări egale. Dar creasta, înălțată în bătaia vântului, merge mai repede decât baza, care se luptă cu inerția apei și cu celelalte valuri – și astfel povârnișul din față își mărește înclinarea. Iar valul merge înainte, mânat de furtună, cuprinde tot mai multă apă, înghite alte valuri, scurmă adâncimile oceanului, se umflă, nesățios și năprasnic, și cu cât se ridică mai sus, cu atât vântul îl prinde mai vârtos, mărindu-i mugetul și goana. Așa, până în clipa când el capătă înfățișarea unui perete, unei stânci retezate care se mișcă de cutremur. În clipa următoare zidul se frânge și muntele de apă se prăvălește, întrecând vuietul oricărui tunet.

Valul năprasnic ajunse în pupa *Speranței* cu o frântură de clipă înainte de a se rupe. El păru că se oprește, de două ori mai înalt decât catargele, privind cu dispreț coaja de nucă de sub picioarele sale. Pupa corăbiei se ridică în aer, catargele se înclinară până ce se sprijiniră pe orizontul tulbure, iar bompresul se înfipse vertical în volbura rămasă în urmă.

— Ține-te, Gherasime! mai apucă Anton Lupan să strige.

Apoi se pomeni aruncat peste habitaclul busolei și rămase agățat în parâmă. Ceilalți oameni de pe punte alunecară, nu, nu alunecară, *căzură*, fiindcă în timpul acestui salt nu mai avură nici o atingere cu puntea verticală, căzură în prova, unde se proptiră, unii în parapet, alții în ancore, alții în gura tambuchiului. Mihu îl scăpă pe Negrilă din brațe și rămase călare pe catarg, privind în jos, spre prova, ca într-un fund de prăpastie; văzu câinele căzând prin aer și oprindu-se în spinarea unuia din oameni.

Asemenea momente se măsoară cu frânturile de secundă; acesta ținu mult, mai multe clipe, în care fiecare își dădu seama, că zboară, cu pupa în aer, cu puntea verticală. Anton Lupan îl văzu limpede pe Gherasim, *stând*, stând cum se stă pe o dușumea dreaptă, pe ușa tambuchiului, la doi pași mai jos de cârmă. Pe urmă văzu catargele brăzdând norii, trecând fulgerător prin fața soarelui și înțelese că, ajunsă în vârful valului, corabia își relua poziția orizontală.

Ceea ce urmă nu mai putu să urmărească, fiindcă se petrecu repede, într-o câtime de timp care nu se lasă măsurată. Simți numai izbitura vântului, sus, la creastă, și-apoi totul se înecă în spumă. Valul se prăvăli înainte, se sparse umplând fața oceanului de muget, iar *Speranța* căzu în abisul care i se deschidea sub chilă.

Când oamenii se dezmeticiră, simțiră puntea la locul ei, sub picioare; de sus cădeau vârtejuri de spumă, ca o ninsoare grea, cu fulgii cât pumnul.

Fusese într-adevăr valul care prevestea sfârșitul furtunii; în urma lui valurile celelalte păreau blajine, spălau obosite bordajul goeletei, parcă mirate că ea le mai ține drumul.

— Ce-a fost asta, domnule? întrebă Gherasim, sfârșind abia acum să se închine.

Căpitanul răsuflă adânc și își desfăcu legăturile.

— Valul de vreme bună! răspunse, punând mâna pe cârmă.

Și totuși, vântul sufla încă, șuierând pe punte, iar valurile, din nouă unul tot mai zgâlțâia corabia, făcând-o să geamă și să pârâie. Bompresul se

hâțâna în prova, și straiul care pornea din vârful lui, slăbit, lăsa arborele mic să se smucească, izbindu-se în etambreu, gata să se frângă.

— E ruptă subarba! vesti Mihu, apropiindu-se fuga. Era de mirare că se rupsese numai atâta. Coborâră repede focul și schimbară drumul spre sud-vest, rămânând numai cu trinca, tocmai acum la spartul târgului. Dar dacă nu se despovăra catargul fără întârziere n-ar fi fost de mirare ca la sfârșit, când își dădea duhul, uraganul încă primejdios, să facă mai mult decât putuse când sufla în toată dezlănțuirea.

Haralamb, legat cu parâme, își dădu drumul în jos, până ce găsi capetele lanțului și așa, spânzurat deasupra apei, cu bompresul în creștet, se chinui timp de două ore să le lege cu o cheie de împreunare. În tangajul corăbiei, parcă mai mare acum, când primeau valurile din pupa, nu o dată i se întâmplă să se scufunde, cu bompres cu tot, în apă, și să rămână așa mai multe clipe, spre spaima celor de sus care nu știau dacă nu se îneacă.

Cădea amurgul când treaba fu sfârșită. Straiul slăbit era întins la loc și putură ridica iar focul. Cum își vedea oamenii trudiți, uzi, flămânzi, fără pic de vlagă, și cum vântul sufla încă puternic, căpitanul hotărî ca în noaptea asta să continue drumul așa, cu focul și cu trinca, și abia a dona zi să ridice celelalte pânze.

— Acu' ai putea să-mi faci un ceai, Ismaile; un ceai cu rom în cana aia mare! zise Haralamb, scuturându-se de apă ca un dine ieșit din gârlă.

Bucătarul, care uitase cu desăvârșire că ghiaurul cu ochi verzi ridicase odată iașmacul de pe fața Laleliei, îl bătu voios pe umăr:

— Dam, dam ceai cald și rom; tu băiat bun, Haralambie!

Cerul spre apus se limpezise și soarele înfrângea norii. Anton Lupan îl luă pe Mihu să facă punctul împreună. Musul coborî în cabină, aduse sextantul și se urcă deasupra tambuchiului, luptându-se cu balansul corăbiei și cu balansul cizmelor.

— Bre, Ieremia, aduceam apă fuga! strigă Ismail, scoțând capul pe gura tambuchiului.

Ieremia cobori scările, luă găleata și se duse la butoiul de lângă bucătărie.

— Mă, turcule, bombăni după o clipă, ai lăsat cepul afară și s-a dus dracului toată apa. Ți-e gândul la neveste, fir-ai al naibii!

Ismail protestă, cu indignare:

— Nu lăsam. Punem cep bine…

Nu-și sfârși vorba că glasul lui Ieremia se auzi iar, de data asta mai puțin nepăsător decât prima oară:

— Mă, care-ați fost orbi și-ați rupt cepurile? Vreți să răbdăm de sete în mijlocul oceanului?

Iar o clipă mai târziu izbucni cu spaimă, chemând pe toată lumea:

— Fraților, nenorocire! Nu mai avem apă! Butoaiele sunt goale, toate, aracan de mine!

Deznădejdea flutura din aripi printre pânze, întunecând soarele care vestise solemn sfârșitul furtunii…

XXI

Plânsul plutașului

Întreg echipajul *Speranței* stătea încremenit pe punte, privind cu ochii morți și cu gura mută butoaiele goale. Nimeni nu-și dădea seama ce se întâmplase, dar puteai să-ți închipui că, în hora bezmetică stârnită de uragan, când nici unui nu mai fusese stăpân pe mișcările lui, când balansul corăbiei îi aruncase dintr-un bord în altul, lovindu-i de catarge, de ghiuri, de parapet, de butoaiele legate pe punte, cine mai știe care din ei se proptise cu piciorul, cu umărul, cu șalele în cepuri și le rupsese fără să le audă trosnind, fără să simtă apa de băut curgând laolaltă cu cealaltă apă, venită de sus. Puteai oare ști care din ei era pricina acestei nenorociri? Și dacă l-ai fi știut, îl puteai oare învinui?

— Vedeți ce-a mai rămas de la cep în jos și adunați apa cu grijă! porunci căpitanul, silindu-se să-și ascundă îngrijorarea.

Îngrijorarea deocamdată, dar aproape de ea era deznădejdea cea care-și flutura aripile pe deasupra punții.

De la cep în jos ar mai fi putut să rămână încă multă apă, dar, din nenorocire, în timpul balansului, o bună parte din ea țâșnise afară. Echipajul dezlegă butoaiele și, străduindu-se să nu mai piardă nici o picătură, adună în găleată tot ce mai rămăsese înăuntru. Așa izbutiră să strângă abia vreo patruzeci de litri, cu care umplură un sfert din rezervorul aflat în bucătărie.

În acest timp căpitanul făcuse, cu aproximație, un calcul de longitudine și altul de latitudine, și constatase, cuprins de neliniște, că în timpul furtunii, cu toată silința de a merge către sud-vest, *Speranța* alunecase spre răsărit și ieșise cu peste cincizeci de mile din calea obișnuită a vapoarelor. În seara de 20 septembrie corabia se găsea la 4° latitudine nordică și cam la 23° longitudine vestică, cea mai neprielnică zonă pe care puteau s-o întâlnească. Instrucțiunile Nautice prevedeau pentru aceste locuri acalmii îndelungi, urmate de izbucniri neregulate ale vântului. Se aflau în zona de ciocnire a celor două alizee, care încearcă să se domine unul pe altul, fără să izbutească, dând naștere numai la perturbări sâcâitoare.

Din fericire, erau prevăzute totdeodată ploi zilnice, de obicei torențiale, care puteau să dea bogate provizii de apă. Dar prevederile Instrucțiunilor Nautice nu se împlinesc totdeauna, mai ales acelea de care ai nevoie!

Situația fiind îngrijorătoare, Anton Lupan își adună echipajul și îi vorbi astfel:

— Băieți, ne așteaptă o grea încercare! Avem patruzeci de litri de apă și drumul nostru s-ar putea să mai țină douăzeci de zile. Dacă va ploua sau dacă vom întâlni un vapor care să ne ajute, cu atât mai bine; noi însă nu trebuie să ne bizuim pe asta. Am trecut printr-o încercare puțin obișnuită; Gherasim și Ismail, care sunt marinari din copilărie, pot să vă spună că un asemenea uragan nu întâlnești în toate zilele, iar dacă îl întâlnești, nu totdeauna scapi teafăr. Corabia, o știți doară, nu ne-a făcut de rușine, iar voi v-ați purtat vitejește. Trebuie să arătați încă o dată bravura voastră, ca să scăpăm teferi și din noua încercare.

Căpitanul își privi oamenii, apoi adăugă, cu hotărâre:

— Nu vă ascund că s-ar putea să fie mult mai grea decât prima!

— Suntem gata la orice, domnule! zise Ieremia.

— Bine! Va trebui să împărțim apa astfel, încât să ne țină douăzeci de zile. Vă spun iarăși, dacă va ploua sau dacă vom întâlni un vapor, cu atât mai bine. Până atunci însă, rația de apă a unui om va fi un pahar pe zi, drămuit cu strășnicie. Mai avem cincizeci de sticle de vin și câteva de rom, dar pe acestea din urmă n-are rost să le punem la socoteală. Cine vrea, poate să amestece apa cu vinul, pe care o să-l împărțim la fel, cu grijă. Pot să mă bizui pe tăria voastră, sau e mai bine să punem apa sub pază? Oamenii se priviră cu nedumerire.

— Cum adică, domnule, întrebă Ieremia, să ne furăm unul altuia picătura de apă de la gură? Doar suntem oameni!

— Bine! Însă când setea o începe să ne chinuiască, ispita o să fie mare, Ieremie!

— O să răbdăm cât om putea, și când n-o mai fi rost, o să venim să-ți spunem: păzește apa, că altfel…

Ceilalți începură să râdă. În clipa aceea, încă nici unul nu putea să-și închipuie ce chinuri cumplite îi așteptau zilele viitoare.

Instrucțiunile Nautice prevedeau calm, apoi vânt neregulat și ploi torențiale. Dintre toate, cea mai binevenită, firește ar fi fost ploaia. Dar…

În prima zi, vântul, care peste noapte mai bătuse pe urmele uraganului, se liniști, și pe la ceasurile zece începu să se simtă năduful. Oamenii își primiră rația de apă, și fiecare se așeză pe punte, nehotărât, întrebându-se: s-o bea acum, sau la prânz; s-o bea toată odată, sau s-o soarbă pe îndelete, în picături, ca să-și țină gâtlejul umezit cât mai multă vreme?

— Fie ce-o fi! zise Haralamb. Ce să mă chinuiesc atât?

Și răsturnă paharul pe gât. Ismail îl privi mustrător:

— Alta nu dam!

— Nici n-am nevoie; ca să-ți spun drept, nu-mi era sete de loc. Am băut-o să scap de grijă.

Gherasim își deșertă paharul într-un bidonaș pe care îl agăță de catarg, la umbră, sub tenda întinsă pe punte. Văzând așa, ceilalți făcură la fel, căci fiecare avea bidonașul lui. Dar Cristea Busuioc, după ce goli paharul încet, să nu piardă nici o picătură din lichidul prețios, îl umplu la loc, întâi pe un sfert, apoi încă o dată pe-atât si-l dădu pe gât, mulțumit că păstrase jumătate pentru mai târziu.

Deocamdată, tuturor, lupta cu setea li se părea un joc. Un pahar de apă? Dar înainte, când butoaiele erau pline și nimeni nu-i oprea să umble la cep oare cât beau pe zi?… Iată că nu-și puteau aminti de loc. Ce, un pahar să fie oare atât de puțin?

Îndată după prânz, când orice urmă de vânt pieri și oceanul începu să adoarmă, lăptos în lumina soarelui de la ecuator, fiecare începu să se uite la bidonaș cu jind.

— Bre Ismaile, zise Haralamb, zâmbind strâmb, să nu care cumva să te prind la robinet! Că dacă apa-i în grija ta, nu înseamnă să bei cât poftești!

Bucătarul se făcu roșu. Dar Haralamb nu voise să-l supere, ci vorbise așa, de necaz că își băuse toată apa la început, fără măcar să-i fi simțit gustul. Vru să mai zică o vorbă, apoi își simți gâtul cleios și tăcu, înghițind în sec.

Cu toată zăpușeala, după-amiaza trecu destul de ușor, iar la căderea serii, când cerul se răcori, oamenii păreau voioși și încrezători.

— Lasă, domnule, că o să treacă și asta. Crezusem că o să fie mai greu.

A doua zi, spre nord, nord-est, se zări o dâră de fum.

— Un vapor! strigă omul de veghe, trezit ca din somn. Toată lumea se înghesui lângă parapet. Anton Lupan se uită cu ocheanul.

— Da, e un vapor! Dacă ne vede, suntem salvați. Să nu spunem că n-avem noroc!

Peste câteva ceasuri, care trecură în zbucium, corpul vaporului ieși de sub orizont deslușindu-se limpede, deși foarte departe, în drum spre sud-vest.

— Trebuie să-i facem semne, zise căpitanul. Altfel n-o să ne vadă și o să-și cate de drum.

Gherasim luă o șipcă și îi legă la cap un șomoiog de câlți pe care-l îmbibă cu smoală topită în petrol.

— Mihule, hai, că tu ești ăl mai sprinten, ia-l, urcă-te în vârful catargului și dă-i foc.

Peste câteva clipe, musul, agățat cu o mână de măr, flutura cu mâna cealaltă torța aprinsă care scotea un fum negru și gros.

Între timp, pe punte, oamenii ceilalți trăgeau salve cu puștile; căpitanul nădăjduia ca în liniștea oceanului împușcăturile să se audă până la orizont. Într-adevăr, fie că le auzise, fie că văzuse fumul, peste vreo jumătate de ceas vaporul își schimbă drumul cu două-trei carturi, îndreptându-se spre locul unde se afla *Speranța* cu pânzele fără pic de vânt.

Echipajul începu să chiuie, voios:

— Vine, suntem scăpați! Scăpați, fraților!

— Am să beau o vadră de apă, zise Haralamb. Hai, Ismaile, dă-mi o arvună, că mi-e sete rău.

— Nu dam! se împotrivi bucătarul, prevăzător. Până nu vedeam butoi plin, nu dam un strop!

Haralamb înghiți iarăși în sec, furios, dar nu mai stărui, ca să nu se arate prea pofticios în ochii celorlalți.

Vaporul salvator înainta greoi. Era o navă veche, odinioară cu trei catarge, căreia i se adăugaseră mașini. În locul catargului de la mijloc se ridica un coș înalt, care umplea cerul de fum. Cu ocheanul se vedea că purta pavilion nemțesc, dar abia după două ceasuri se apropie atât încât să i se poată citi numele, *Wotan*, scris cu litere albe la prova. Ceva mai târziu vaporul se afla la câteva sute de pași, frământând apa cu zbaturile. Cei de pe puntea *Speranței* îl văzură pe căpitan, un om scund și gras, aplecat peste parapetul dunetei, cu megafonul la gură.

— Cine sunteți? Ce vreți?

Anton Lupan așteptă încă un timp, apoi în lipsa unui megafon, își făcu mâinile pâlnie la gură și strigă în limba lui Wotan:

— Goeleta *Speranța*, de la Sulina, România. Am pierdut întreaga provizie de apă. Puteți să ne dați un butoi, din provizia dumneavoastră?

Căpitanul vaporului se aplecă spre mașini, dădu o poruncă, parcă nemulțumit, și îndată zbaturile începură să se învârtească mai lin. Câteva minute mai târziu, cele două vase se aflau bord la bord, în mijlocul oceanului pustiu.

— Cine-i căpitanul? strigă omul gras de pe dunetă.

— Eu!

— Vino sus!

Un marinar aruncă o scară de frânghie peste bord și într-o clipă Anton Lupan se afla pe puntea lui *Wotan*, neagră de fum. Totul era afumat aici, catargele, pânzele strânse pe ghiuri, cârma, oamenii. Pe obrazul gras al căpitanului, sudoarea săpa dâre șerpuite, care adunau urmele de fum sub fălci, de unde alunecau îngroșate pe gât, sub tricoul înnegrit.

— Numele meu e Peter Schmidt, vorbi căpitanul, întinzându-i mâna lui Anton Lupan. De unde veniți?

— De la Gibraltar, în drum spre Pernambuco.

— Și cum ați plecat fără apă la un asemenea drum?

— Am avut o mie șase sute de litri, dar am înfruntat un uragan și nu știu cum, printr-un accident nefericit, cepurile butoaielor s-au rupt.

— Ciudat accident!…

Anton Lupan începu să râdă:

— Domnule, probabil ești pățit rău, dacă te arăți atât de bănuitor!

Căpitanul vaporului îl privi, de sus până jos, apoi spuse, nu tocmai binevoitor:

— Bine, am să vă dau două sute de litri, deși…

În clipa aceea, ușa unei cabine de sub dunetă se deschise și un om cu înfățișarea de uriaș, cu obrazul mototolit de pernă și cu ochii umflați de somn se ivi pe punte, jos, ștergându-și cu dosul mânecii nădușeala de pe gât.

— Ce s-a întâmplat, Peter? întrebă arțăgos. De ce-ai oprit?

— E o goeletă românească, răspunse căpitanul cu glasul unui subaltern. Au pierdut apa și ne roagă…

Omul de jos urcă scările pe dunetă și se opri în fața lui Anton Lupan, fără să-i întindă mâna, privindu-l dușmănos.

— Unde mergi? întrebă scurt, sfredelindu-l cu ochii.

— Am mai răspuns o dată căpitanului.

— El e căpitan, dar stăpânul aici sunt eu!

Anton Lupan se stăpâni:

— Deoarece soarta echipajului e în primejdie, sunt obligat să suport interogatoriul dumitale, domnule. Venim de la Gibraltar și mergem la Pernambuco, iar de acolo spre strâmtoarea lui Magellan.

Uriașul îi aruncă o privire mustrătoare căpitanului său, ca și cum i-ar fi spus: „Vezi, Peter, dacă nu deschizi ochii?” Apoi vorbi, cu un zâmbet

dispreţuitor:

— După aur?

— Nu, domnule, suntem marinari.

— Atunci ce căutaţi în Ţara de Foc?

— Vrem să explorăm ţinutul necunoscut dintre canalul Beagle şi Ocean…

— Vezi, Peter! zise uriaşul, mustrându-l pe căpitan, de data asta cu glas auzit.

Apoi se apropie de Anton Lupan, până ce îl atinse cu pieptul, silindu-l să se tragă o jumătate de pas înapoi.

— Şi ce vrei de la noi? Apă… Nu-ţi dau!

— Nu te pot sili, domnule; dar vreau să ştii că e în joc viaţa a şapte oameni.

Căpitanul vaporului stătea alături, cu umerii încovoiaţi, privind nevolnic în jos. Uriaşul rânji, îşi puse mâinile în şolduri şi privindu-l pe Anton Lupan printre pleoape, răspunse încet, scrâşnind:

— Cu atât mai bine! Să crăpaţi toţi aici! Nu-i nevoie să fim prea mulţi în Ţara de Foc!

— Domnule, te rog să mă crezi, dacă dumneata te duci acolo pentru aur, noi căutăm altceva. Am un prieten care a plecat înainte şi nu urmărim decât să străbatem un ţinut rămas necercetat până azi…

— Destul! Nu-ţi dau!

Căpitanul *Speranţei* îşi aminti deodată, cu spaimă, primejdia care pândea echipajul său şi, călcându-şi pe inimă, vru să stăruie, să implore, să ceară milă, dar înainte de a scoate un cuvânt citi răspunsul în ochii cruzi ai omului din faţa sa.

— Peter, porunci acesta, dă-i drumul! Haide, domnule, coboară, n-avem timp de pierdut!

Anton Lupan coborî scara de frânghie, năuc, simţind că totul se clatină în jurul său. Era de neînchipuit: şapte oameni răbdau de sete în mijlocul oceanului, în primejdie de a pieri – şi alt om, care avea salvarea în mâinile lui, putând s-o ofere fără nici o osteneală, o refuza şi se îndepărta, rânjind. Atâta cruzime nu ţi-ar fi arătat nici cel mai învrăjbit duşman!

Vaporul fluieră lung şi sub punte maşinile greoaie începură să huruie. Anton Lupan se mai uită o dată în sus, nădăjduind că uriaşul se va răzgândi, că voise să facă numai o glumă sinistră; dar acesta stătea cu mâinile

încleștate pe parapet și pe chipul lui de piatră se putea citi vechea hotărâre, de neclintit.

În clipa următoare, împins de o ultimă nădejde, de un gând salvator, căpitanul *Speranței* se năpusti în cabină, la Martin Stricland. Dacă omul crud de pe *Wotan* era un căutător de aur, poate pasagerul său îl cunoștea, poate măcar auziseră unul de altul, și chiar dacă nu era așa, poate vorbeau altfel, o limbă a lor, cu care asemenea oameni se înțeleg în unele clipe, oricât de mare ar fi concurența în joc.

— Domnule, vino repede sus! Martin Stricland deschise un ochi:

— Unde suntem? Am ajuns?

— Nu; suntem în mijlocul oceanului și nu mai avem apă de băut.

— Să nu vă atingeți de whisky-ul meu!

— Nouă ne trebuie apă, n-avem nevoie de whisky! Vino până sus: e un vapor, ar putea să ne ajute, dar nu vor. Dumneata poate ai să te înțelegi mai bine cu ei.

— Eu n-am nevoie de apă; beau whisky.

Anton Lupan nu se mai putu stăpâni; se repezi la el, cu obrazul roșu, și-l apucă de piept:

— Dar nu înțelegi, nemernicule, că dacă murim noi ai să crapi și tu aici, în mijlocul oceanului, cu tot whisky-ul tău?

Și, în prada furiei, a deznădejdii, îl luă pe Martin Stricland de umeri, îl aruncă în ușă, apoi îl împinse pe scări, ca pe un balot.

Vaporul începuse să se îndepărteze, huruind, în vreme ce echipajul *Speranței*, lângă parapet, îl privea înlemnit.

— Pentru asta ai să-mi plătești! urlă Martin Stricland, îmbrâncit pe punte. În contract nu se prevede…

Văzându-l, uriașul de pe *Wotan* făcu ochii mari și scoase un strigăt, în vreme ce, cu un gest fulgerător, își trăgea revolverul din buzunar.

— Clark Norman! Te-am prins!

Martin Stricland ridică ochii, îl recunoscu și păli.

— Schlimbach! strigă, ducând mâna la buzunar.

Dar mai înainte ca el să scoată revolverul, Schlimbach slobozi trei gloanțe la rând. Căpitanul vaporului se repezi la acesta și-l apucă de umeri, încercând să-l smulgă de lângă parapet. Martin Stricland, neatins de glonț, se ascunse după catarg, scoase revolverul, ochi cu chipul schimonosit, și în clipa când Anton Lupan se repezea să-i ia arma din mâini, apăsă pe trăgaci; glonțul se înfipse în parapetul vaporului.

Omul pe care Martin Stricland îl numise Schlimbach, mugi, se smulse din mâinile căpitanului și se aplecă peste balustradă, cu revolverul întins. Gloanțele începură să piuie prin aer, pe deasupra punții; undeva se auzi un geam zornăind, în vreme ce uriașul răcnea:

— Exploratori!… Ținut necercetat!… Ai văzut, Peter, pe cine vroiai să scapi?

Anton Lupan izbuti să-l prindă pe Martin Stricland de mâini și, răsucindu-i-le, să-l doboare la pământ.

— Ajunge! strigă la cel de pe vapor. Dacă aveți ceva de împărțit, răfuiți-vă între voi, dar nu-mi omorâți oamenii!

În acest timp, pe *Wotan,* câțiva marinari urcară în fugă scările dunetei și, împreună cu căpitanul, izbutiră să pună mâna pe uriașul dezlănțuit.

— Te aștept la Punta Arenas! strigă acesta, zbătându-se în mâinile lor. Mă auzi, Norman? Pregătește-ți pielea să ti-o găuresc, dacă nu cumva au să ți-o roadă peștii, aici.

— Așteaptă-mă, Schlimbach! De mult voiam să te întâlnesc! strigă Martin Stricland, de pe puntea *Speranței.*

Vaporul începu să fluiere lung, ca să le acopere glasurile. Huruitul mașinii crescu și zbaturile prinseră să se învârtească, vijelios. Schlimbach nu mai putea fi auzit, dar Martin Stricland, cu chipul schimonosit, cu ochii sticloși, continua să strige în timp ce-l târau spre cabina lui:

— Am să-ți plătesc tot! Așteaptă-mă, n-am să-ți rămân dator!…

Wotan se îndepărta greoi către sud-vest, lăsând peste apă o trenă grea de fum; apoi fluierul conteni, dar mașinile se auziră huruind încă mult timp.

Pe înserat, vaporul se pierdu la orizont, pe urmă se risipi și fumul – și *Speranța* rămase singură, părăsită, în mijlocul oceanului pustiu.

* * *

A patra zi setea chinuia oamenii, neîndurător. Ei ar fi răbdat cu bravură, fără să se plângă, dar aproape tuturora gâtul începuse să li se umfle, împiedicându-i aproape cu totul să se mai poată hrăni; fiecare înghițitură era un chin atât de groaznic încât li se părea mai ușor să îndure, pe lângă sete, și foamea. Dar în felul acesta, slăbiciunea li se întindea în trup, luându-le și curajul, și vlaga.

Răpuși de căldura soarelui ecuatorial, care la prânz îi lovea în creștet, oamenii se târau ca niște umbre pe sub tenda întinsă fără nici un folos, coborau în cabină, căutând un loc unde creierul să nu le fiarbă în cap, dar

sub punte, aerul era atât de înăbușitor, încât după un ceas de chinuri se întorceau sus. Zadarnic își turnau unul altuia ghiordele cu apă în cap; dacă în primele clipe se simțeau ușurați, îndată după aceea chinul reîncepea, mai neîndurător. Pe deasupra, lumina soarelui era atât de orbitoare, încât pătrundea ca niște pumnale în ochi, răscolind fundul orbitelor, fără să ai nici un mijloc de apărare împotriva ei.

Ca viața să fie mai apăsătoare și viitorul mai amenințător, în jurul corăbiei începură să roiască rechini, din ce în ce mai numeroși, parcă presimțind un apropiat festin. La început Anton Lupan ucisese cu carabina câțiva din ei – nu fiindcă i-ar fi folosit la ceva, ci numai din ură față de aceste nesățioase bestii ale oceanului. Rechinul lovit înroșea apa în jur, apoi se scufunda ca o bucată de plumb și deasupra nu rămâneau decât vârtejurile stârnite de semenii lui, care probabil se năpusteau să-l înfulece, luptându-se sălbatic între ei.

Viața oceanului era o luptă crâncenă și necruțătoare – dar când se gândea la unii oameni întâlniți în drum, începând cu Spânu și terminând cu Schlimbach, uriașul de pe *Wotan*, Anton Lupan își dădea seama că pe pământ faptele nu se petreceau mai blând. Atunci, cu toate suferințele trupului, se uita la oamenii săi, tot atât de chinuiți ca și el, dacă nu mai mult, și simțea în suflet o mare căldură pentru ei. Erau împreună de atâta timp, și până acum nici o neînțelegere adevărată nu le tulburase viața la bord. Poate fiecare dintre ei, sau măcar unii, în alte împrejurări ar fi putut să fie dușmănoși și neîndurători – dar aici, fiindcă el găsise cheia inimilor lor, viețuiau într-o armonie atât de întreagă, de sinceră și cuprinzătoare, încât erai înclinat să crezi, să speri într-o armonie a universului întreg.

Iar zilele treceau, copleșite de arșiță, cu scurte și aprige răbufniri de vânt, fără ca vreo salvare să apară la orizont; nu se vedeau decât uneori neguri destrămate, care te făceau zadarnic să crezi că ar fi nori de ploaie sau fumul unui vapor. Și chiar dacă ar fi fost vreun vapor, *Speranța* se afla cu mult prea departe din calea lui, ca să poată nădăjdui ajutor.

Oamenii stăteau uneori aplecați peste parapet, privind îndobitociți apa oceanului, întrebându-se poate, cu nedumerire și cu adâncă deznădejde, de ce-o fi așa multă și de ce nu le-o fi de nici un folos? Nici măcar să se arunce în valuri nu le era îngăduit, să-și răcorească îndelung, cu nesaț, trupul arzător, căci rechinii se roteau în jurul corăbiei, așteptându-și prada, răbdători. Atunci se amăgeau iarăși, turnându-și apă cu ghiordelul în cap, dar ghiordelul era greu și în istoveala lor abia îl puteau trage pe bord.

Ismail păzea apa cu străşnicie – deşi nimeni, niciodată nu încercase să smulgă de la el măcar o picătură peste paharul cuvenit. Din păcate, chiar şi această raţie infimă începea să nu mai fie bună de băut; apa stătută, clocită la căldură pe fundul rezervorului neprimenit, era din ce în ce mai tulbure, mai ruginie, mai vâscoasă, până ce căpătă culoarea şi mirosul bălţilor putrezite pe timp secetos.

Unii, după ce o strecurau prin batistă, încercau să o amestece cu vin; aşa se subţia şi putea fi băută mai uşor, dar potolea setea mai puţin.

Într-o zi, Haralamb, cel mai necumpătat dintre toţi, după ce îşi bău paharul cu apă, simţind că nu mai poate îndura setea, că înnebuneşte şi se aruncă în gura rechinilor, sorbi, unul după altul, nesăţios, două pahare cu vin. Câteva minute după aceea se prăbuşi pe punte, aproape în delir, chinuit de greţuri, de ameţeli şi de arsuri.

Când mai târziu îşi reveni, văzându-l cât era de pierdut şi de chinuit, căpitanul îl dezlegă pe Ismail să-i dea încă un pahar cu apă, dar Haralamb, deşi fără puteri, ridică ochii, cu trufie, şi nu primi. Iar din ziua aceea, în chip ciudat, îndură setea mai uşor decât până atunci.

Anton Lupan îşi dădu seama încă o dată că o coardă omenească, atinsă cu grijă, în clipa şi în locul potrivit, poate să trezească în om nu numai elanurile sufletului, ci şi o nouă vigoare, o nouă bărbăţie în trup.

Timpul trecea astfel, în chinuri care nu se potoleau o dată cu căderea nopţii; dar fiindcă totuşi o deosebire între noapte şi zi trebuia să existe, a doua zi chinul creştea mai cumplit decât în ajun.

Negrilă suferea şi el, o dată cu ceilalţi, la fel de răbdător, la fel de istovit ca şi ei. Întins pe punte, sub umbra amăgitoare a tendei, cu răsuflarea pripită, cu părul parcă decolorat şi năpârlit, ridica din când în când ochii şi arunca oamenilor priviri blânde, încărcate de o suferinţă pe care parcă voia să spună că nu o pune în sarcina lor. Din când în când, cineva se îndura să-i arunce şi lui un ghiordel cu apă în cap; câinele scheuna mulţumit, arătându-şi iarăşi ochii, mai vorbitori decât graiul omenesc. Câteodată, părea şi el la capătul puterilor; atunci se ridica anevoie, se apropia de parapet şi privea stăruitor, cu ochii ţepeni, oceanul albit în lumina soarelui.

Şi într-o zi, spre sfârşitul primei săptămâni de arşiţă, pe când stătea astfel lângă parapet, Negrilă începu să scheaune, dureros, şi să tremure, ca de friguri.

Mihu se apropie de el, chinuit în neputinţa lui de a-i alina suferinţele.

— Ce-i, Negrilă, ce-i, viteazule, nu mai poți? zise, îngenunchind lângă el și cuprinzându-i grumazul în mâini. Lasă că o să scăpăm noi de asta și atunci o să-ți aduc o găleată întreagă cu apă, s-o bei până la fund!

— Dă-i pace, măi băiete, nu-l mai încălzi și tu, că și-așa moare de zăduf! îl mustră careva, cu glasul sfârșit.

Mihu se ridică, gata să izbucnească în plâns. Apoi, luând o hotărâre, se duse întins la Ismail, mirat că gândul acesta nu-i venise mai demult.

— Nene Ismaile, dă-mi porția de apă pe mâine, că moare câinele; mă jur pe sfânta cruce să nu-ți mai cer alta.

Negrilă privi în urma lui, privi oceanul, se trase un pas înapoi, tremurând, zgâriind puntea cu ghearele, apoi scoase un scheunat prelung, sfâșietor, și deodată, înainte ca vreun om să-l poată opri, se aruncă peste parapet.

Cineva scoase un strigăt de spaimă:

— A sărit în apă! Mihule, fraților, veniți fuga! Îl mănâncă rechinii!

Oamenii se repeziră la parapet, uitând și setea și istoveala.

— Domnule, vino! Ieremie, hai repede, până nu-l dă gata!

Câinele se afundase nesățios în valuri, dar, după o clipă, își scoase capul afară, pufnind pe nas, scuipând nedumerit și speriat apa sărată a oceanului. Totuși, această baie răcoritoare părea să-i priască, fiindcă începu să înoate repede, zburdalnic, îndepărtându-se de corabie.

— Negrilă!… Vino înapoi! strigă Mihu, cuprins de spaimă, gata să se arunce și el în valuri…

Deodată, ajuns la vreo cincizeci de metri, Negrilă se răsuci pe neașteptate, într-o mișcare de spaimă, și porni înapoi, cu iuțeala unui marsuin; nu i se vedea decât capul și coama neagră, întinsă pe valuri ca spinarea unei vietăți a oceanului.

— Iată-i! strigă Anton Lupan, venind fuga cu carabina în mână.

Mihu își mușcă pumnii, până țâșni sângele.

— Scapă-l, domnule, fie-ți milă! Scapă-l, nene Ieremie, nu lăsa să-l mănânce rechinii.

În urma lui Negrilă se vedea o umbră cenușie, urmată de altele cinci, șase, zece, care se luptau s-o ajungă din urmă. Ieremia ridică flinta:

— Lasă-mă pe mine, domnule!

— Vezi să nu-l lovești pe el, nene Ieremie!

— Ține-ți firea, măi copile, nu mă învăța ce să fac cu pușca!

Prima dihanie ajunsese la câțiva pași de Negrilă, când Ieremia trase, cu liniștea pe care i-o cunoaștem de la prima noastră întâlnire. Spinarea cenușie se frânse, împroșcând stropi de apă și sânge. Câțiva din rechinii care veneau din urmă se făcură nevăzuți în adâncuri, după ce-și rotiră coada pe deasupra valurilor; alții însă își continuară urmărirea.

— Trage, nene Ieremie, uite că-l prinde!

Ieremia trase a doua oară, stârnind învălmășeală în ceata rechinilor, care începură să se vânzolească în jurul petei de sânge. Negrilă venea repede, cu urechile date pe spate, de-ai fi zis că nu-l mâna spaima, ci bucuria.

— Uite la el, al naibii, parcă râde! zise Ieremia, încărcându-și flinta a treia oară.

— Puneți scara! porunci căpitanul. Să coboare care-i mai dibaci, să-l prindă.

Gherasim și plutașul se repeziră amândoi deodată să treacă peste parapet, dar Mihu se năpusti printre ei, îmbrâncindu-i cu desperare:

— Lasă-mă, nene Gherasime!

— Fugi de-aici, măi băiete, ai să-ți pierzi firea!

— Nu mi-o pierd! E câinele meu! Negrilă, haide, Negrilă!…

Câinele ajunsese la vreo douăzeci de metri și Mihu, deasupra apei, cu lacrimile încremenite pe obrazul palid, se ținea cu o mână de scară, cu cealaltă fiind gata să-l prindă de ceafă – când alți rechini apărură, în cete, unii din stânga, alții din dreapta, grăbiți să taie drumul fugarului.

— Domnule, ațin-te! Ia-i p-ăi din stânga și p-aștilalți lasă-mi-i mie! strigă Ieremia, ridicând flinta.

Două împușcături bubuiră, aproape în aceeași clipă, mărind numărul petelor de sânge de pe fața oceanului. Negrilă făcu un salt printre dihăniile care băteau apa cu cozile, căutându-și semenii uciși, să-i sfâșie – și în clipa următoare degetele tremurătoare ale musului îl înșfăcară de coamă.

Atunci se auzi glasul lui Anton Lupan, strigând cu groază:

— Păzea, Mihule!

Tocmai când oamenii credeau că orice primejdie trecuse, spinarea unui rechin răsări din apă, la cinci pași de scară. Rechinul nu mai avea de făcut decât o săritură ca să-i înhațe și să-i târască în adâncuri și pe Mihu și pe Negrită.

La strigătul lui Anton Lupan, băiatul întoarse capul, văzu primejdia la un pas de dânsul, își încordă puterile, și icnind din tot trupul lui firav, zvârli câinele, ca pe un sac ud, pe deasupra parapetului.

Ieremia ridică pușca și dădu să tragă încă o dată, dar, cu toată tăria lui, rămase țeapăn, împietrit de spaimă, căci în clipa aceea rechinul se răsuci scurt pe o parte și își arătă, fioros, gura hâdă, gata să se repeadă. Mihu nu avu timp decât să se salte în mâini – și lăsă în gura dihaniei numai cizmele care-i alunecară din picioare.

Când oamenii, încă stăpâniți de groază, se aplecară peste parapet, atât cizmele cât și rechinul dispăruseră în fundul oceanului.

Mihu își ștergea sudoarea de pe frunte, înțelegând abia acum de la ce pieire scăpase.

— Da' știu că trebuie să-i fie necaz dihaniei! zise, încercând să râdă. În loc de carne proaspătă, acum roade toval și talpă goală!

Apoi, dezmeticindu-se, se aplecă pe punte, lângă Negrilă, și începu să-i mângâie blana udă, cuprins de un plâns dureros, cu suspine.

— Haide, măi băiete, nu mai boci, că n-a murit nimeni! îl mustră cârmaciul.

— Da' cizmele, nene Gherasime?! N-o să mă mustre iar căpitanul? Eu n-am nici o vină, nenea Ismail mi le-a ales așa largi, peste orice măsură.

— Las' c-a făcut bine! Dacă nu erau largi, acum ai fi fost împreună cu ele în burta rechinului!

Atunci se apropie și Ismail, dinspre bucătărie, cu strachina lui Negrilă și cu un pahar de apă în mână.

— Bine, bre Negrilă, dacă am fost sete, de ce n-am venit, dam apă la tine? Așa, dacă mâncam rechinul?…

Iar Negrilă, înțelegând dojana, scheună, ai fi zis de rușine, părând că-și recunoaște întreaga vină:

— Altă dată n-am să mai fac; zău, iartă-mă, nea Ismaile!…

În aceeași zi, un ceas mai târziu, pe când echipajul toropea sub tendă, prin felurite unghere, Haralamb sări în picioare, își holbă ochii și scoase un chiot:

— Fraților! Vine o corabie!

Oamenii se răsuciră repede, dar după ce cercetară zadarnic oceanul, se uitară unul la altul și, înțelegând că bietul Haralamb era pradă nălucirilor, își plecară capetele cu o milă care întrecea dezamăgirea. La orizont se vedea doar o fărâmă de nor, pâlpâind sub soare, gata să se risipească înainte de a se fi înfiripat bine.

Zilele următoare avură și ceilalți vedenii asemănătoare, care-i făceau să tresară, să se ridice cu ochii sticlind, ca apoi să se prăbușească pe punte, mai stinși, mai deznădăjduiți. În pâcla lăptoasă de la orizont, brăzdată alene de norișori fără nici o putere, li se părea că văd insule cu păduri umbroase, sau păsări ciudate, vestind apropierea uscatului, sau corăbii cu pânzele pline, ieșindu-le în întâmpinare.

Anton Lupan, chinuit și el de miraje, le lămuri că asemenea nestatornice și amăgitoare imagini se datoresc refracțiunii anapoda a razelor de soare, care, în regiunile calde, pe mări și oceane, sau în deșerturi, străbat straturi de aer cu temperaturi felurite și cu densități inegale. Pricina nălucirii nu-i în ființa omului, ci în afară, deci nu trebuie privită ca un semn, nici de oboseală, nici de boală.

Această lămurire nu aduse însă vreo înzdrăvenire oamenilor. Suferința lor creștea cu fiecare oră și dacă, la răstimpuri încercau să-și scuture deznădejdea, îndată după aceea, văzând că nu se întâmpla nimic care să îndreptățească speranța lor înșelătoare, cădeau mai istoviți în ghearele sfârșeniei.

După o săptămână, pe puntea *Speranței* nu se mai auzea o vorbă, o glumă, un râset, ci numai răsuflarea grea a oamenilor. La prânz se apropiau cu pași istoviți de bucătărie, unde Ismail, cu chipul scofâlcit, cu mâinile tremurând, le umplea paharul cu apa clocită din rezervor, pe care ei o beau, dintr-o sorbitură, simțind că le plesnește gâtul umflat și țeapăn ca lemnul.

— Și când te gândești, măi vere, zise Ieremia într-o zi, că pe la noi acum încep ploile toamnei!

Vără-su gemu adânc, înăbușit – apoi în ochii lui șterși se ivi o brumă de viață și el întrebă, cu glasul stins:

— Oare bucatele s-or fi strâns de pe câmp?

— Oho! Acum oamenii se apucă de dezmiriștit… Haralamb se ridică într-un cot și se miră, privind departe, parcă spre alt tărâm:

— Încep ploile toamnei, zici? De te udă până-n măruntaie și tot dârdâi de frig? Nu se poate, Ieremie! Nu mai plouă pe Pământ!

Și, lăsându-și capul la loc, pe scândura goală a punții, începu să plângă domol, cu lacrimi cât pumnul, care te mirau de unde mai izvorăsc.

— O să pierim aici, Ieremie, și nici n-am apucat să trăim. N-o să mai vedem noi dealurile și câmpia – s-a mântuit!…

Totul părea topit în văzduh, cerul lăptos curgea în apa oceanului și parcă se auzea sfârâind; lungimile și înălțimile piereau, spațiul nu mai avea

dimensiuni și chiar corabia, neclintită, părea că își pierde conturul cunoscut, topindu-se în lava albăstruie din jur. Catargele fumegau ca brazii loviți de trăsnet, se înnegreau, răspândind miros de rășină și de ulei încins – aveau să se prefacă în scrum. Ceasuri întregi pe punte nu se clintea nimic – în schimb, de jur împrejur, pe oceanul fără cută, ca un bărăgan fluid, rechinii dădeau târcoale corăbiei, cu o liniște și cu o răbdare care te scotea din minți. Parcă altă pradă nu mai aveau de găsit și-o așteptau pe aceasta, siguri de apropiatul lor festin.

Oamenii ridicau uneori capul peste parapet și se uitau la ei lung – acum le erau cunoscuți, aceiași în fiecare zi; dihăniile îi cercetau, cu ochii mici, alegându-și prada din timp, împărțitul-o între ei, devorând-o în gând.

— Nu! răcni Ieremia într-o zi, trăgându-se înapoi, îngrozit.

Răcnea, cu ultimele puteri adunate din trupul lui vlăguit, și se uita, ochi în ochi, la unul din rechini; îl știa mai demult, era acolo, în fruntea celorlalți, de la răsăritul soarelui până la apus, îl simțea și noaptea, așteptând, răbdător, neclintit.

— N-o să mă înhați tu! Auzi?!

Îl privea, cuprins de convulsiuni, și în groaza, în deznădejdea din priviri, se împletea acea ură nestăvilită care poate ucide, ca plumbii bine țintiți.

Dar monstrul îi înfrunta netulburat privirea, mișcându-și alene coada în apa moartă a oceanului, parcă mirându-se de izbucnirea lui.

Ieremia duse pușca la umăr, ținti îndelung, cu sete, gâfâind, în ochiul mic – și când apăsă pe trăgaci, ochiul se căscă, prefăcându-se într-un crater sângeriu; în prima clipă rechinul nu se clinti, apoi se răsuci pe o parte și se prăbuși în adânc, dar în clipa aceea care trecu, îl mai privi o dată, parcă în batjocură, cu ochiul rămas viu.

Iar Ieremia, înnebunit, începu să tragă, glonț după glonț, cu furie, cu nesaț, în dihăniile care se vânzoleau în sânge, la pupa *Speranței*, sfâșiindu-și semenii uciși.

Nimic nu mișca pe punte, nimeni nu părea să audă împușcăturile și răcnetele lui.

Câțiva pași mai departe, Mihu zăcea pe spate, cu gâtul umflat, palid, cu obrajii supți, numai cu ochii deschiși, mari, sticloși, ca ai morților, spre cerul topit. Nu i se vedea pieptul ridicându-se sau coborând, numai degetul mic de la o mână se mișca ritmic, poate o dată cu bătăile inimii. Negrilă era întins lângă el, pe o coastă, cu limba atârnând cenușie pe scândura punții.

Ieremia trase, dezlănțuit, până ce țeava puștii începu să-i frigă în mâini. Atunci clătină din cap, legănându-se, își șterse cu dosul mâinii sudoarea de pe chip și se îndreptă, cu pași beți, spre prova, ca să se oprească lângă tambuchi.

— Ismaile, dă-mi apă, că te împușc!

Bucătarul îi ținu drumul, cu pieptul deschis; nu mai avea glas să vorbească, își simțea gâtul scorojit, din toată ființa lui, numai mustața zburlită și ochii rămăseseră vii.

— Te împușc! bâigui Ieremia, punându-i țeava puștii în piept.

Țeava era încinsă; pielea sfârâi.

— Împușcă! gâfâi bucătarul.

Și își duse mâna la gât, speriat de glasul necunoscut. Gherasim se ridică de lângă parapet, se apropie și vorbi blând:

— Măi Ieremie, ține-ți firea! A cui apă vrei să ți-o dea? Crezi că bea vreunul dintre noi mai mult?

— Nu-mi pasă. Dacă nu-mi dă, îl împușc! Te împușc și pe tine, pe toți vă împușc!

Căpitanul ieși de jos; setea îl vlăguise și pe el, dar în clipa asta, cu părul căzut în ochi, cu obrazul nebărbierit, cu ochii înfundați în cap, părea năprasnic așa cum se apropia de tambuchi.

— Lasă pușca jos!

Ieremia șovăi, apoi se răsuci spre el, răcnind:

— Și pe tine te împușc!

Cârmaciul se repezi, îi cuprinse brațele și-l trânti jos; flinta căzu pe punte, cu un sunet dogit.

Anton Lupan se uită cu deznădejde în jur, apoi se întoarse spre bucătar:

— Ismaile, după ce se liniștește, dă-i o cană de apă, dar vezi să n-o bea pe toată de la început.

Atunci auziră glasul plutașului, care nu vorbise zile în șir:

— Dă-i apa mea, Ismaile! Eu o mai duc!

Se ridicase în picioare, lângă catarg, și era încă falnic, cu barba nepieptănată, de schimnic, cu părul răvășit, cu mâinile băgate în brâu, lângă toporișca de care nu se despărțea nici acum.

— Nu vreau apa ta, nu vreau nimic! bâigui Ieremia. Nu mi-e sete: v-am mințit!

Și începu să râdă, icnind, aruncând priviri rătăcite în jur.

Cristea Busuioc clătină din cap, amărât, se uită la oceanul vâscos, la rechini, apoi își dădu capul pe spate și se duse cu ochii la vârfurile catargelor, care fumegau pe cerul topit. Așa rămase mult timp; amorțiseră iarăși cu toții, râsul lui Ieremia se prefăcuse într-un geamăt prelung. Atunci plutașul se apropie, parcă plutind, cu ochii pe sus, de catargul mare, îl cuprinse în brațe, își lipi obrazul de lemnul încins, mângâindu-l, sărutându-l cu buzele arse, fierbinți, și începu să îngâne vorbe puține, care semănau cu o litanie de la schit:

— Of, brazii mei, frații mei falnici din munți!… Of, codrule drag, codrule scump!…

Și așa, îngânându-și el vorbele, cu glasul sfâșietor de trist, plutașul aluneca în jos, mângâind și sărutând lemnul cu care împreună făcuse drum lung, până ce ajunse în genunchi și rămase nemișcat, cu brațele în jurul catargului…

În timp ce se întâmplau acestea, un singur om era străin de zbuciumul și de suferința lor; nu-l vedeau, nu-l auzeau; numai Ismail îi ducea în cabină trei, patru, cinci sticle de whisky pe zi, și el le bea nezorit, cu ochii închiși, parcă mort, numai cu gâtlejul viu. Pesemne măruntaiele lui erau alcătuite altcum și sângele altfel compus, dacă băutura asta cu apa ei puțină amestecată în spirt, îl îndestula și-i pria pe zăduf.

În a treisprezecea zi a acestui chin, când nici unul din oameni, afară poate de Gherasim, nu păreau că ar mai putea ține mult timp, când toți zăceau pe punte, cu gâturile umflate, cu ochii sticloși, gâfâind, fără dorință de viață în suflet și cu trupul stins, căpitanul făcu un calcul de longitudine care arăta că *Speranța* se afla cam la 26° vest de meridianul Greenwich, ceea ce dovedea prezența unui curent statornic de la est, căci altfel, numai cu puținele răbufniri ale vântului, n-ar fi putut să înainteze 180 de mile spre apus.

Acum erau aproape de drumul vapoarelor, totuși, în chip de neînțeles, la orizont nu se vedea nici o pânză de corabie, nici o dâră de fum. Dar nici nu mai puteau să treacă multe zile până să întâlnească un ajutor. Anton Lupan se simți înviorat și își dădu silința să îmbărbăteze și oamenii.

— Băieți, mai îndurați o zi-două, și vă jur că suntem scăpați!

Atunci Haralamb se ridică de jos, clătinându-se, amețit, cu părul încleiat pe frunte, cu ochii rătăciți, și se apropie de el, rânjind:

— O zi-două ai spus? Cine să scape? Tu, ei, voi? Scăpați, dacă puteți: eu nu mai aștept!

Și cu puteri pe care nimeni nu i le-ar mai fi bănuit, se repezi spre parapet, râzând sălbatic, un râs fără nimic omenesc în el:

— Ha-ha-ha! Scăpați dacă puteți, nebunilor! Căpitanul îi ținu calea, îngrozit. Gherasim sări de jos și veni în ajutorul lui. Dar în fața căpitanului, care-l cuprinse în brațe, el însuși fără puteri, Haralamb se înmuie ca o cârpă și căzu pe punte, hohotind:

— De ce m-ați adus aici?… Sunt tânăr, măi fraților… nu vreau să pier!… Spune, vere Ieremie, spuneți, măi băieți, oare acum plouă pe la noi?…

Apoi încet, hohotele se prefăcură în suspine, suspinele se potoliră domol și Haralamb rămase nemișcat pe punte, căzut poate în somn, poate în leșin. Gherasim îl trase la umbră, îi puse cârpe ude pe frunte, pe piept, la subsuori, privindu-l cu lacrimi în ochi, lacrimi pentru suferința lui și a tuturora.

Acestea se întâmplau în Oceanul Atlantic, la 4° nord de ecuator, la 27° latitudine vestică, în ziua de 2 octombrie 1882…

Vedeți dar ce mulți ani au trecut de atunci! Dar Haralamb n-a pierit și a trăit, cum se spune, până la adânci bătrâneți. Așa l-am cunoscut, acum nu știu câte veri, într-un port de pe malul Dunării – și de la el știu cea mai mare parte a întâmplărilor pe care le-am povestit aici. Avea optzeci și ceva de ani, și până prin 1925 fusese îmbarcat, ca secund, pe un cargobot românesc, după ce străbătuse mările Pământului, pe vapoare care purtau pavilioanele tuturor națiilor. Dar dacă pe multe din ele le uitase, cum uitase de căpitanii, de marinarii lor, de *Speranța* își amintea ca și cum ar fi navigat cu ea până ieri – și tot așa își amintea de Anton Lupan și de ceilalți ai lui… Ehei, dar trecuse timp de atunci, *Speranța* putrezise în cine știe ce port, căci de mult, îmbătrânită fiind, trecuse în stăpânirea unui căpitan grec, la Pireu. Și când îmi povestea acestea, venind vorba de Pireu, cine știe a câta oară, am văzut pe chipul lui Haralamb trecând un zâmbet șters, iar în ochii lui, încă verzi ca în anii tinereții, am văzut aprinzându-se lumina nostalgiilor.

— Da, a pierit și ea, de mult, să nu mă mai întrebi!

Iar eu am știut că se gândește la cafegioaica lui de demult, și nu l-am întrebat nimic…

Ședeam pe cheiul portului, cu un harbuz roșu între noi, sau la o măsuță strâmbă, în cârciuma lui kir Sofocles de la Vadul Turcului, unde beam pe îndelete, cu un pahar cât degetarul, inimă de vin alb, adus de la Ivești și pus să înghețe două ierni la rând în butoi, ca să rămână sus numai duhul

strugurelui, nu și apa searbădă trasă din pământ. Iar Haralamb, privind pepenele roșu ca buzele acelei gingașe făpturi de la Stambul… Cine? Da, și de Laleli îmi vorbea uneori… Sau în timp ce vinul îi încălzea, cu inima lui, sufletul copleșit de amintiri, el își relua povestirea pe care am scris-o aici:

— Era prin ’81 sau prin ’82… Pune ’82, să mă întinerești un pic!… Am zăcut așa, în nesimțiri, mai știu eu cât, până ce, deodată, am auzit glasul lui Gherasim…

— Domnule! zise Gherasim, a doua zi, aproape de prânz, că asta era ora când începeau nălucirile. Ia vino să vezi ce-o fi! Când erau nori, ziceam că sunt corăbii. De data asta văd nori, îi văd limpede, ce naiba, că doar n-oi fi chiorât – dar te pomenești că tocmai acum e un vapor!

Nici vaporul n-ar fi fost rău, deși de când cu *Wotan*, nu mai puteai să speri din toată inima în ajutorul lui.

Dar nu! Se terminase cu mirajele! Erau nori, nori adevărați, nori grei, mustoși, înaintând dinspre sud, întunecând cerul, gata să se verse asupra oceanului ca niște butii cu fundul sărit.

Și când ploaia începu, jumătate de ceas mai târziu, oamenii ridicară capetele spre cer, râzând, plângând și o sorbiră însetați și fericiți, în picături amestecate cu lacrimile. Ei nu-și puteau potoli setea astfel, dar nici unul nu se îndura să-și plece capul, să întindă o pânză și să adune ploaia în butoi.

— Numai de n-ar sta! zise Mihu, cu capul dat pe spate, cu ochii închiși, cu cămașa desfăcută la piept, ca apa să-i îndestuleze întregul trup secătuit.

— N-avea grijă că asta, dacă s-a pornit, o ține așa zile în șir! îl liniști Anton Lupan, îmbătat de ploaie ca și ceilalți din jur.

Mihu râse, fără să deschidă ochii:

— De unde știi, domnule? Dacă-i vorba de Instrucțiunile Nautice, nu mă prind!

Alături, Negrilă lăpăia picăturile de ploaie, cu limba scoasă de un cot.

— Al naibii câine! îl pizmui Ieremia, privindu-l pieziș. El e mai dibaci decât noi. Ia te uită, ce limbă, măi fraților! Cu asta aduni o găleată pe ceas, zău!…

Ploaia ținu multe zile, într-adevăr, cum scria în Instrucțiuni – deși, după ele ar fi trebuit să plouă de mult. Vântul care o adusese se roti ușor, trei carturi mai la est, și atunci căpitanul nu mai avu nici o îndoială că întâlniseră alizeul de sud, căci acesta depășește adesea ecuatorul, intrând în zona celuilalt, dacă îl vede adormit. *Speranța* naviga pe vechiul ei drum,

spre sud-vest, cu vântul travers în babord – și făcea iarăși peste o sută de mile pe zi.

Ploua, ploua necontenit, butoaiele erau toate pline și totul pe bord era ud.

— Măi, să nu care cumva să cârtiți, că mă supăr foc! își preveni Anton Lupan oamenii, văzându-i că încep să se uite plictisiți la cerul care turna mereu.

— Nu cârtim, domnule! răspunse Haralamb. Dar acum ar mai putea să se ducă și prin alte părți, c-or mai fi și alții care au nevoie de ea.

La 5 octombrie, dimineața, printr-o spărtură de nori, soarele se arătă atât încât Mihu să-i poată măsura înălțimea – și calculele făcute apoi dovediră că în clipa aceea goeleta trecea ecuatorul exact în dreptul celui de al 29-lea meridian vestic, numărat de la Greenwich.

După tradițiile marinărești s-ar fi cuvenit ca Ieremia, Haralamb și Mihu, marinari proaspeți, să fie cufundați într-un butoi cu apă, spre a primi botezul ecuatorului. Dar cum de sus ploaia continua să cadă mereu cu găleata, căpitanul socoti că un alt botez era de prisos.

— De acum înainte, vă puteți socoti marinari adevărați! le spuse, îmbrățișându-i. Ați înfruntat aproape toate încercările mărilor și oceanelor…

— Cum *aproape* toate, domnule? protestă Haralamb, poate pe bună dreptate, el pare-se fiind acela care suferise mai vârtos. Am înfruntat vântul și furtuna, pirații lui Spânu, rechinii, ne-am luptat cu maurii, am dat piept cu armatanul, cu valuri cât munții, am îndurat setea și arșița de ziceam că nu mai scăpăm nici unul… La ce încercare ar putea să ne mai supună…

— Nu zice vorbă mare! îl opri căpitanul.

Dar nu-și sfârși vorba bine, când un fulger, gros ca odgonul care se pune la ancora de o mie de ocale, țâșni din inima norilor și după ce-i făcu să pârâie, se răsfiră în șuvițe, răspândindu-se pe tot cerul. Văzduhul se umplu de tunete, făcând să tremure catargele corăbiei.

— Uite, al naibii Sfântu' Ilie, trecu și el ecuatorul! râse Ieremia, mai mult ca să-și ascundă spaima care făcuse să-i sară inima.

Fulgerele și tunetele, odată pornite, nu se mai opriră până seara, umplând văzduhul de lumini încrucișate și de bubuituri, ca pe un câmp de bătălie.

La ecuator aerul e încărcat de electricitate și când scânteia unui fulger se aprinde, nimeni nu mai poate împiedica pornirea celorlalte. Nu puține

vapoare au fost lovite aicea de trăsnet și au pierit fără urmă. La Rio de Janeiro, de pildă, *Speranța* avea să întâlnească vaporul american *Alert*, care pleca spre nord, încărcat cu cereale; două săptămâni după aceea, la Buenos Aires, Anton Lupan citea în ziare că *Alert* nu mai trecuse linia ecuatorului; la limita nordică a alizeului de sud, vaporul american fusese lovit de trăsnet, și se înecase, iar echipajul, care din fericire fusese salvat de alt vapor, trecuse prin momente de groază pe care ziarele nici nu se încumetau să le descrie.

Echipajul *Speranței*, n-avea nevoie să cunoască această tragedie viitoare, ca să încerce groaza încă de pe acum. Fulgerele cădeau în apă, ca o ploaie de foc împletită cu ploaia cealaltă, făcând să fiarbă întreaga față a oceanului.

Dintre toate primejdiile întâlnite, aceasta desigur era cea mai înspăimântătoare, fiindcă putea veni pe neașteptate, fără să bănuiești care fulger și care clipă ar putea aduce pieirea.

— Dumneata nu estem frică? îl întrebă bucătarul pe căpitan, care stătea neclintit la cârmă.

— Nu chiar așa de tare, Ismaile. Fulgerele nu prea caută lemnul corăbiilor.

Pe seară văzduhul se domoli, și o dată cu căderea nopții, oceanul se îmbrăcă în mantia liniștei dorită atât.

Vântul bătea statornic și plin; nu se auzea decât foșnetul etravei spintecând valurile de plumb.

— Domnule, zise Gherasim, seara la ora opt, după ce bătu clopotul de cart și se duse să ia cârma, căci era rândul lui. Acum cred că s-a mântuit! Avem și noi dreptul să răsuflăm puțin.

Haralamb, care era pe aproape, îl auzi și zise, temător, ca omul pățit:

— Nu spune vorbă mare, Gherasime! Mai știi?…

Nu, într-adevăr, fusese destul! Peste noapte cerul se limpezi, și oamenii din cartul al doilea avură norocul să vadă primii Crucea Sudului, sclipind magnific la orizont, în bordul stâng.

Într-adevăr, fusese destul! Acum, *Speranța* naviga sfoară, spre coasta Braziliei, cu același alizeu de sud, statornic și neostenit, care o duse așa patru zile în șir. La 1 noaptea, spre a cincea zi, omul de veghe strigă:

— Se vede un far în prova! Am ajuns!

Era farul de la Capul Olinda, în spatele căruia, curând, avea să-și arate sclipirile farul de la Pernambuco, portul atât de mult așteptat… Atlanticul

rămăsese în urmă, cincizeci de zile după plecarea de la Gibraltar.

Să uităm suferințele, să uităm slăbiciunile, ridică-te, Ieremie, nu te rușina, Haralamb! Fiți bineveniți, dragii mei prieteni, bravii mei marinari!…

XXII

Primăvară în Brazilia

Și totuși, la bordul *Speranței* nu domnea însuflețirea la care te-ai fi așteptat.

Soarele strălucea sus, pe un cer de smarald, făcând să scânteieze fața oceanului care rămânea în pupa – ehei, Oceanule, ce credeai?!… Zburau albatroși pe deasupra catargelor, iar pe fața apei țipau prelung, întrebător, pescărușii albi. Coasta Braziliei își desfășura în față, la opt mile, la patru, la trei, terasele lungi, înecate în verde, de smalț. Aerul era curat și în lumina soarelui totul lucea.

Și totuși, pe puntea *Speranței…*

După cincizeci de zile, echipajul ajungea într-un mare port, într-un mare oraș și oricine, în locul lor, ar fi fost dornic, nerăbdător, să pună piciorul pe uscat.

— Măi vere Ieremie, îmi călcai pantalonii; să-mi calc oare și haina?

— Eu știu? Calc-o, dacă ai chef.

Haralamb se scarpină în cap:

— N-o calc! Las-o naibii, că n-am nici un neam în America… Da’ tu nu te bărbierești azi?

Ieremia își pipăi obrazul neras.

— Eh! Să mai stau să ascut briciul, să mă săpunesc, să…

Nu era bărbierit de când începuse alizeul pe ocean. Ismail stătea la cârmă și picotea; bompresul *Speranței* își mișca umbra pe valuri în zig-zaguri largi.

— Cască ochii și ține cârma cum trebuie! îl trezi Gherasim care, gol până la brâu, se spăla pe punte, mai către prova.

Bucătarul tresări, își băgă nasul în busolă și câtăva vreme bompresul nu se mai bălăbăni, luând-o după fiecare val. Dar pe urmă Ismail se uită plictisit pe ocean, oftă și începu să picotească iar. Acum Gherasim se supără de-a binelea; lăsă spălatul și apropiindu-se de cârmaci îl zgâlțâi, cu arțag:

— Tu ce faci aici? Crezi că asta-i oală, să mesteci cu linguroiul în ea?

— Dar tu de ce supăram? răspunse Ismail, nu cu mai puțin arțag. Ce, tu estem căpitan?

Căpitanul stătea la prova, aplecat peste parapet, și privea, cu o tristețe de neînțeles, uscatul care se apropia. Traversase Atlanticul, își împlinise o parte

a visului de ani – și pare-se, nimic nu-l oprea să-și realizeze visul până la cap. Dar mai înainte de toate, se afla acum, în sfârșit, în preajma lui Pierre Vaillant; avea să-l întâlnească nu departe, după ce făcuse mii de mile spre a-l căuta – se afla aici, cu *L'Esperance*, pe coasta acestei Americi unde sosea și *Speranța* azi. Și totuși, pe chipul căpitanului nu se citea bucuria la care te-ai fi așteptat.

— Haide, nu vă mai certați! strigă cu jumătate de glas, auzind gâlceava dintre nostrom și bucătar.

Negrilă veni lângă el, dădu din coadă, sfios, apoi se ridică pe parapet, cu coama în vânt, și privi țărmul, adulmecând în aer, parcă singurul nerăbdător dintre toți ceilalți. Dar îndată, pesemne dându-și seama că era alt țărm, nu cel căutat, se lăsă să alunece pe punte, cu privirea tristă a unui om bolnav.

Anton Lupan oftă. Negrilă îl privi și scheună, încet, sfios, ca și cum ar fi întrebat ceva, ca și cum ar fi vrut să spună: „Oare de ce oftăm cu toții așa?"

— Haide, măi băiete, du-te de-ți orânduiește și tu puțin hainele astea, că doar o să coborâm în oraș! Și puneți cizmele, nu mai umbla în picioarele goale!

Era glasul lui Gherasim, care acum se luase de cel mai tânăr membru al echipajului.

Mihu ridică din umeri, cu gândul aiurea.

— Lasă, nene Gherasime, că nu m-alege nimeni! Care cizme să pun, dacă mi le-au mâncat rechinii… Ce, ai uitat? Că alelalte, de la Țarigrad, mă strâng doară, știi și dumneata!

Hotărât că șeful echipajului era cu arțag.

— Ia uite la el, țâncu', a prins glas! Da' ce crezi tu, de asta mi-e mie, că te-o alege ori nu te-o alege cineva? Eu vreau să nu ne facem de râs, că doar nu suntem zlătari!

Musul n-avu încotro și coborî în cabină.

— Uite, comedie! pufni Gherasim, în urma lui. Sunt toți burzuluiți și pământii în obraz, de parcă li s-au înecat corăbiile pe care nu le au!

Apoi, sfârșind cu spălatul și cu muștruluiala, cârmaciul se așeză pe bocaport, răsuflând ușurat.

Zburau albatroșii pe deasupra catargelor, piuiau pe jos pescărușii albi. Gherasim își dădu capul pe spate și privi cerul înalt. Iată că soseau în Brazilia, curând scripeții aveau să-și înceapă scârțâitul subțire, ca al firului de trestie în bătaia vântului, toamna, pânzele aveau să coboare pe catarge,

avea să cadă ancora și să zornăie lanțul, care cincizeci de zile ruginise nemișcat în puțul lui, la prova. Pe urmă aveau să… Aveau să…

Gherasim își luă ochii de pe cer, privi puntea, ascultă, nu auzi nici un glas, clipi mirat – și deodată simți în jurul lui un gol searbăd, un gol nemăsurat, care-l împresura, cuprinzându-i sufletul, inima. Și fără să-și dea seama, cârmaciul scoase un oftat adânc, amar…

— Da’ tu ce scheauni, hai? Ia uite la el, lighioana! Numai pe Negrilă nu-l muștruluise azi.

Câinele, care se apropiase, privindu-l cu ochii vii, mari, vorbitori ca ai oamenilor, își lăsă capul în jos întristat – și porni cu pași nehotărâți pe lângă parapet, dând ocol punții, ca și când tot ar mai fi nădăjduit să întâlnească pe vreunul să-i înțeleagă scheunatul și să-i răspundă ceva.

Rămas singur, Gherasim se înmuie iar. Și iar se întrebă, și iar se gândi, frământându-se pe marginea bocaportului, până ce deodată, se ridică și porni întins spre Anton Lupan:

— Domnule, vreau să-ți spun o vorbă!

Căpitanul întoarse capul încet, pe gânduri, cu privirea pierdută departe, peste Atlantic.

„Măi să fie-al naibii! se miră cârmaciul. Și ăsta-i apucat!”

— Spune, Gherasime! S-a întâmplat ceva?

Ieremia, Haralamb, Cristea Busuioc ieșiră pe tambuchi și se opriră alături, fără să știe încotro s-o ia. Gherasim le aruncă o privire, șovăi, apoi ridică din umeri și începu vorba, tocmai când în capul scărilor se ivea șchiopătând Mihu, de bine de rău pieptănat, dar cu hainele tot așa de mototolite, cum zăcuseră în dulap. Cât despre cizmele lăcuite, de la Țarigrad, mai bine le-ar fi dat naibii că se făcuseră mai mici și îl strângeau de îi ieșeau ochii din cap.

— Aș vrea să-ți pun numai o întrebare, domnule, dacă se poate și nu te-o supăra, începu cârmaciul, cu oarecare arțag, ia spune-mi, mai la urma urmei, de ce n-am luat-o cu noi și-am lăsat-o acolo?…

Căpitanul se făcu palid.

— Pe cine, Gherasime?

— Las’ că știi dumneata!

Ceilalți tresăriră și înaintară un pas. Mihu simți că i se învârte capul, cu tot sângele din trup adunat în obraz; cizmele, parcă nici nu le mai avea.

— Adnana!? zise el, ca și cum ar fi răspuns, ca și cum ar fi întrebat.

Din palid, chipul căpitanului se aprinse ca felinarul din babord, noaptea.

— Adnana!?

Ce importanță are dacă era spus cu teamă, cu nedumerire, sau numai cu mirare, sau poate cu cea mai vorbitoare explozie de bucurie? Nu are importanță decât că, după o tăcere de două luni de zile, pe puntea aceasta, lovită de toate încercările, fusese rostit, în fine, numele Adnanei!

— Adnana!

Auzindu-l, Negrilă se repezi înainte, trecu printre picioarele oamenilor, mai-mai să-i dărâme, și ajuns în fața căpitanului începu să latre, să latre și să scheaune, fluturându-și coada, mirat, întrebător, cu nerăbdare și cu bucurie.

Echipajul simți că puntea începe să se legene, aiurea, în vreme ce pânzele fluturau pe ghiuri, iar bompresul răzuia colinele verzi ale Braziliei, îndreptându-se spre Argentina.

— Ce faci, Ismaile? strigă Gherasim, venindu-și în fire. Intrăm în Pernambuco, nu mergem la Buenos Aires!

Dar când se uită în urmă, bucătarul nu mai era la cârmă, ale cărei cavile se jucau zglobii în soare, sub smuciturile valurilor, ci își vârâse capul printre umerii lui Haralamb și Ieremia, cu aceeași nedumerire, cu aceeași mirare, aceeași bucurie ca ale lui Negrilă.

— Ce cauți aici, tâlharule?! Fugi înapoi la cârmă! Totul se schimbase pe puntea *Speranței*, ca printr-o magie – și cerul era mai albastru, și colinele, în față, mai îmbietoare, și zborul albatroșilor mai înalt și mai falnic.

Anton Lupan își stăpâni primul tulburarea, deși tulburarea lui fusese mai mare decât a tuturora; dar el era dator să răspundă de soarta echipajului chiar și pe timp frumos, nu numai pe furtună. De aceea, după ce-și trecu mâna pe față ca și cum ar fi vrut să vadă dacă își recăpătase vechea înfățișare, se uită în ochii cârmaciului și vorbi, luptându-se din răsputeri să-și potolească bătăile inimii și să pară că vorbește ca în oricare altă zi a săptămânii:

— N-am luat-o cu noi, Gherasime, din pricini mai multe.

— Și care-ar fi acelea, domnule?

— Păi, de prima oară, mi-a fost teamă să nu înceapă cârteala…

— N-am fi cârtit niciodată! strigară oamenii, aproape toți în aceeași suflare.

Căpitanul clătină din cap, cu îndoială, și zâmbi, plin de înțelepciune. Apoi își aruncă privirea pe deasupra celor ce-i stăteau în față și urmă, cu glasul mai tare, uitându-se înadins spre cârmă:

— Cineva, mai știu eu cine, ar fi făcut-o *zirenă*, ar fi zis că a venit să ne scoată din fire.

Corabia făcu o smucitură. Ismail se ridicase în picioare, cocârjat, tremurând, cu ochii în pământ de rușine.

— Am greșit asta cap prost! Ceream iertare!

— N-am de ce să te iert, Ismaile! Noi am hotărât că tot omul e slobod pe gândurile sale. Și-apoi, la fel ca tine au mai gândit și alții, îmi pare… Tu cam ce zici, Ieremie?

— Să vezi, domnule, eu…

— Lasă, băiete! N-ai spus tu, dacă mi-aduc aminte, ci femeia și marinăria se potrivesc ca aripile heruvimilor cu coada lui Sarsailă?

— Eu am spus cu coarnele, dar e totuna; tot o vorbă proastă rămâne!

— Iată dar de ce-am luat hotărârea de care-mi ceri socoteală azi, Gherasime. Și treaba nu s-ar fi oprit aicea, fiți siguri. Într-o zi vi s-ar fi părut că Adnana nu-și face treaba cu toată sârguința, că a lăsat un colț de punte nefrecat ca lumea…

— Da' de unde! sări Cristea Busuioc, care după îndelungată tăcere vorbea iarăși. Nici n-am fi îngăduit să-și rupă mâinile cu asemenea treburi de ocară…

Și zicând aceste cuvinte, care-i îndreptățeau o altă lungă tăcere viitoare, plutașul își băgă mâinile în brâu, ridică umerii și își flutură barba falnică.

— Ei vezi! răspunse căpitanul, Iată încă un temei de care am ținut seama! Voi credeți că ea s-ar fi simțit bine să vadă că o cocoloșiți ca pe o regină?… Ascultați ce vă spun eu! La început, da, ar fi mers bine, dar de la o vreme ar fi început cârteala și nemulțumirea. Până și lui Mihu i s-ar fi făcut lehamite cu timpul, s-o vadă că-i tot poartă tricourile.

— Niciodată, domnule! exclamă musul, făcând un pas înainte, cu atâta îndemn, cu atâta aprindere, încât ceilalți întoarseră capul, cuprinși de mirare.

— Ei, ține-ți firea, băiete, nu te-aprinde! îl potoli șeful echipajului, mirat și el de atâta căldură.

Anton Lupan tăcu o vreme, privindu-i pe fiecare, ca și cum ar fi vrut să le citească în suflet.

— Iată deci, cam care-au fost pricinile. Dar…

— Dar? întrebară oamenii cu o umbră de nădejde în glasurile pline de căință amară.

Căpitanul zăbovi iarăși.

— Dar acum, după ce au trecut peste două luni de zile, dacă într-adevăr i-ați simțit lipsa și credeți că ați ști s-o prețuiți cum se cuvine, dacă socotiți că am făcut o greșeală lăsând-o la Marsilia, atunci poate s-ar găsi o cale să ne răscumpărăm vina.

— Care, domnule?

— S-o chemăm printr-o depeșă și să ne ajungă din urmă, de pildă la Montevideo sau la Rio de Janeiro.

— Și-ar fi cu putință? întrebă Gherasim, temându-se să-și arate bucuria. Când să primească depeșa, când să-și orânduiască treburile, când să ia vaporul?… Că peste douăzeci de zile noi o să fim plecați din Rio de Janeiro. Și-apoi, cu ce bani să vină?

— Cu banii nu-i nici o grijă; o să-i plătească Banca noastră de la Marsilia; pentru asta nu-i nevoie decât să spun o vorbă aici, la una din sucursalele ei din Brazilia. Cât despre celelalte, o să meargă mai ușor decât ne închipuim vreunul. Depeșa, prin cablul transatlantic, o poate primi în două zile.

— Mare minunăție!

— Apoi nu-i mai rămâne decât să ia vaporul și până să facem noi drumul, sosește și ea la Montevideo.

— Dar cu dormitul, cum o să fie, domnule?

— Aha! Deci iată că tocmai tu ai îndoieli, Gherasime. Oamenii începură să murmure. Cârmaciul își duse mâna la inimă.

— Vai de mine! Oare crezi dumneata că din îndoială am pus eu întrebarea? Nici vorbă că o să-i dăm cabina noastră, doar a mai dormit ea acolo. Dar o să-i fie destul de bună?

— Ați văzut-o careva făcând nazuri când navigam în Mediterană?

Oamenii se repeziră, fiecare având de spus o vorbă pentru Adnana:

— Da’ de unde, domnule!

— Nici n-am mai pomenit atâta cumsecădenie…

— Și-atâta voie bună!

— Bine!… încuviință căpitanul. Atunci, cum ajungem în port, să știți că trimit depeșă la Marsilia… Să vedem ce-o să faceți cu cârteala mai la sud, când o veni frigul.

— N-avea nici o grijă! O să ne cuibărim iar în magazie, peste boclucurile lui Stricland, că doar am mai dormit noi acolo – și încă atunci abia aveam loc de butoaiele alea cu untdelemn de măsline!

— Atunci, așa să rămână!… Și-acum toată lumea la posturi. Mihule, ridică repede pavilionul Braziliei!

În timp ce ei puneau la cale chemarea Adnanei, *Speranța* se apropiase de coastă; până la digul din fața portului nu mai avea decât jumătate de milă. Musul se cațără pe catarg, cu pavilionul, rușinat că uitase de această îndatorire. Dar, când să coboare, urechea îi prinse, dinspre țărm, un zumzet adânc și continuu, plin de ciudățenie.

Și ceilalți oameni auzeau zumzetul întrecând vuietul îndepărtat al portului și murmurul mării.

— Ce-o fi asta? întrebă Ieremia.

Orașul, aflat deasupra portului, pe coline, era împresurat de verdeața luxuriantă a tropicelor, care ai fi zis că năvălește pe străzi, intră în curți, în case, pe uși, pe ferestre, să înăbușe lumea. Anton Lupan asculta și el zumzetul acela, cuprins de nedumerire, până ce, deodată, își aminti cartea lui Darwin și-n ea găsi lămurirea.

— Sunt gâzele pădurilor, Ieremie.

— Cum, domnule, niște gâze să facă atâta gălăgie?

— Da, că se numără cu miliardele în fiecare colț de pădure; n-or avea ele glasul buhaiului, dar când se adună…

— Vai de mine! Să trăiești mai multă vreme aici poale să te apuce și nebunia!

Între timp, *Speranța* trecuse de capul digului și acum vuietul care se ridica din port, acoperea zumzetul pădurilor. O jumătate de oră mai târziu, când orologiul vămii bătea de douăsprezece ori, vestind miezul zilei, goeleta românească ancora la Upper Topsail Reach, în portul Pernambuco, departe de cargoboturile care descărcau sau încărcau mărfuri, încât ai fi spus că e primită ca un iaht care călătorește numai pentru plăcerea stăpânului.

Îndată ce pupa fu amarată la chei și se aruncă schela, căpitanul, fără să-și mai schimbe hainele, cum făcea de obicei când ajungea în porturi, sări pe mal și-l lăsă pe Gherasim să se descurce cu medicul, cu poliția și cu vama… Cât despre Martin Stricland, lui n-avea să-i poarte de grijă, decât bucătarul; pentru ceilalți, ori om viu, ori mumie, călătorul le era totuna.

Anton Lupan o luă la fugă pe chei, căutând Căpitănia, sub stăpânirea unei tulburări ușor s-o înțeleagă oricine. Avea să afle îndată când trecuse pe aici *L'Esperance*, poate chiar mai mult, să afle unde avusese de gând Pierre Vaillant să ierneze, unde se afla el acuma. Iată însă că vasul prietenului său

nu intrase în portul Pernambuco, așa cum se vedea din registrele Căpităniei – dar, slavă Domnului! – nu era trecut nici pe tabla naufragiilor, nu exista dovadă adusă de nimeni că i s-ar fi întâmplat o nenorocire.

Deși dezamăgit, Anton Lupan se liniști, spunându-și că pesemne *L'Esperance* navigase de-a dreptul la Bahia, sau la Rio de Janeiro, sau chiar la Montevideo, neavând nici o nevoie să ia în lung toată coasta Americii. Firește, ar fi fost mai bucuros să-i fi aflat aici urma, dar dacă nu i-o aflase, nu însemna că i-a pierdut-o pentru totdeauna. Acum îi era mult mai ușor să-l găsească decât în Egee sau în Mediterană; trebuia doar să grăbească plecarea – și înainte de a porni la drum îi mai rămânea de îndeplinit o singură îndatorire, care-i stârnea mare fierbințeală în inimă.

Ceva mai târziu, căpitanul *Speranței* se afla în holul Poștei Mari, la ghișeul unde se primeau cablogramele, și scria cu mâna înghețată, de parcă n-ar fi fost în octombrie, primăvara Braziliei:

„Primești bani Bancă. Ia primul vapor. Post liber matelot. Te așteptăm Montevideo”.

Și iscăli, cu inima strânsă de îndoială. Dar dacă se rupea cablul, înainte de plecarea telegramei? Dar dacă greșeau adresa? Dar dacă… Puteai oare să te bizui cu totul pe o cablogramă? E drept că o expedia la Marsilia, unde oamenii sunt mai atenți cu veștile decât cei din America Latină… Și totuși, așa cum se rătăciseră cablogramele trimise lui Pierre Vaillant… Dar, în sfârșit, chiar dacă ajungea cu bine chemarea lui, era sigur de Adnana, că avea să vină?…

După ce mai citi o dată cele treisprezece cuvinte, pentru care îi bătuse atât de tare inima, șovăi, își șterse iscălitura și în locul numelui scrise: „Echipajul *Speranței*”.

Ce repede se făceau unele lucruri! Nu trecuse nici o oră de la debarcare – și fusese pe la Bancă, trimisese cablograma – nu-i mai rămânea decât să aștepte scurgerea zilelor.

Anton Lupan porni pe străzile care duceau la vale, spre malul oceanului. Întâlnea trăsuri, ai căror cai aveau coamele împodobite ca de sărbătoare, întâlnea oameni cu fața brună, îmbrăcați în haine albe, cu pălării mari de paie, femei cu botine roșii, cu umbreluțe gingașe pe umeri, vânzători de portocale, florărese cu coșurile pline, copii fugărindu-se pe trotuare, înjurând gros ca lustragiii… Din grădini își plecau ramurile deasupra străzii chiparoșii și magnolierii… Aerul era cald, dulce, amețitor de mirosul florilor… Primăvară în Brazilia!

În timp ce străbătea marea esplanadă, Anton Lupan urmărea în gând drumul cablogramei peste paralele și meridiane, peste Gibraltar, peste Baleare, până-n piața frânghierilor, unde acum se scuturau castanii. Iar o altă parte a gândului său naviga spre sud, spre țărmurile Argentinei, unde-l chema, mereu stăruitoare, aceeași poruncă din marea carte a prieteniei. Oare ce făcea Adnana?… Și unde era *L'Esperance* cu Pierre Vaillant acuma?

Curând, portul se desfășură în dreapta, cu furnicarul lui de bărci, remorchere, șalupe, corăbii și vapoare pe fundalul profund al oceanului. *Speranța* era cea mai aproape, colea jos, legănându-se vioaie în parâme. Căpitanul o privi câteva clipe, cu mândrie și înduioșare, apoi porni mai departe, cu simțământul stăpânului care își regăsește ograda după o lungă pribegie. Dar în timp ce cobora spre chei, se opri deodată la jumătatea scărilor. Pe puntea corăbiei se vedea îmbulzeală mare; de ce se agitau oamenii? Se întâmplase ceva cu Martin Stricland, cu poliția, cu vama? Sau, doamne! – venise cineva cu o știre despre Pierre Vaillant, despre *L'Esperance,* vreun matelot întors din sud, care se oprise pe chei și intrase în vorbă cu echipajul, uimit de asemănarea acestei corăbii, cu alta, întâlnită de el în cine știe ce port al Americii Latine – și, pe lângă asemănare, purtând amândouă același nume, deși în limbi felurite?

Căpitanul sări treptele trei câte trei la vale, ocoli scuarul, trecu prin fața iaht-clubului, dădu să traverseze cheiul – și la jumătatea lui se opri iarăși: un matelot străin – da, un matelot străin, poate vestitorul! – freca de zor habitaclul busolei, cu un zel care pe căpitan îl umplu de nedumerire. Echipajul îi dădea târcoale: unul îi ținea cârpele, altul cutia de ceară, iar Ismail se agita cel mai tare, oferindu-i stăruitor borcanul în care adunase nisipul armatanului…

Anton Lupan își ridică sprâncenele și porni mai departe, șovăitor, întrebându-se ce știre aducea străinul, rea, sau bună? De unde venea matelotul acesta, cam micuț pe lângă ceilalți, cu părul într-o legătură roșie, care-i cădea pe umăr, ca a piraților, cu tricoul vărgat, ei Doamne! – cu pantalonii strânși pe gleznă, pantaloni cenușii din pânză de corabie?…

— Sst! Uite-l! auzi, încă de departe, glasul cârmaciului.

Oamenii se întoarseră cu fața la chei ca mișcați de-o singură sfoară, și sfioși, șovăielnici, cu priviri rușinate, se traseră înapoi, după catarge, lăsând puntea la pupa, goală. Numai Negrilă rămase locului, gâfâind fericit, cu limba scoasă de-o palmă, dând mândru și triumfător din coadă, în vreme ce

matelotul străin, alături, freca de zor habitaclul, cu legătura roșie fluturându-i sprințară.

Anton Lupan simți rotirea Pământului, cunoscută, dar îndeobște nesimțită de oameni. Simți o legănare largă, întâi domoală, apoi vertiginoasă, în care oceanul se ridică pe cer iar cerul luă locul oceanului. Și din această ciudată legănare, o forță necunoscută îl aruncă până în marginea cheiului, lângă schelă, fiindcă în ființa lui nici un nerv nu transmisese vreo poruncă picioarelor.

În clipa aceea, matelotul străin își smulse basmaua, își scutură părul și se întoarse, cu capul plecat gingaș pe un umăr, cu genele-i lungi fluturând întrebătoare, cu sfială, cu teamă.

Era primăvară în Brazilia! Era primăvară, primăvară! – și nimeni nu cercetase calendarul, nimeni nu știuse s-o vadă. În ochii lui Anton Lupan veniră lacrimi calde, și el își simți inima când grea, când ușoară, dar fierbinte într-una, ca o urnă cu lavă.

— Adnana?!

Nu era glasul care cheamă, ci care întreabă. Glasul care spune: „Nu visez oare?”.

Stăteau la cinci pași unul de altul, el în marginea cheiului, ea pe punte, la cârmă, nici unul neîndrăznind să pună piciorul pe schelă.

— Când ai venit? întrebă căpitanul.

Și ea își duse mâna la piept, cu mișcarea aceea gingașă, care ne-a fermecat prima oară:

— Eu?… Acum patru zile.

— Dar cum ai trecut Oceanul?

Adnana ridică sprâncenele, mirată de întrebare:

— Uite, cu vaporul acela.

— Și tatăl tău?

Ea își plecă privirea:

— A murit, o săptămână după plecarea voastră…

— Îmi pare rău, Adnana!

Tăcură un timp, sub o grea apăsare, apoi Anton Lupan întrebă, negăsind alte cuvinte să spună:

— Și brutăria *Speranței?*

— A luat-o doamna Florion; mi-a făgăduit să păstreze firma.

— Dar bani de drum?…

— N-am venit cu clasa întâi; am fost angajată ca ajutor la bucătărie. Mi-am cerut debarcarea acum o oră, când am văzut…

Și deodată, fata își duse mâna la gură:

— Poate m-am grăbit! Mai înainte ar fi trebuit să întreb… Oare o să mă primești în echipajul vostru?

Iar Anton Lupan răspunse, repede, din toată inima, uitând o clipă că este căpitanul corăbiei și echipajul trage cu urechea, să-l audă ce spune:

— Cu brațele deschise, Adnana!

Ea se aplecă înainte, dar el nu făcu nici o mișcare, fiindcă văzu mustața lui Ismail zburlită, curioasă și întrebătoare, în spatele lui Gherasim, care se scărpina în creștet, mai încurcat ca totdeauna. Și-atunci ea rămase la locul ei, răsuflând repede, cu pieptul tresăltând sub tricoul musului, năvalnic, dulce și dureros bătându-i inima.

— Ai, în sfârșit, încredere în mine? întrebă, cu un zâmbet de mică, de sfioasă ironie. Crezi că voi fi un matelot demn de restul echipajului?…

— Nu m-am gândit la asta. Dacă te-am chemat…

— Cum, m-ai chemat?

— Da, astăzi! Ți-am trimis o cablogramă… Nu ți-au spus oamenii?

Adnana își duse mâna la inimă și ochii i se umeziră.

— Fiindcă echipajului… da, echipajului… nouă… mie, ne-a fost dor de tine. Iată, chiar și Negrilă…

Ea își simți umerii cum încep să-i tremure; se apleca, își dădea seama că se prăvălește peste schela care stătea între ei ca o barieră.

— Deci mă primești? întrebă, mușcându-și buzele.

— Da, Adnana!

— Cu brațele deschise?

El înclină din cap, speriat că putuse spune asemenea cuvinte care dovedeau atâta îndrăzneală.

— Ei bine, dar deschide-le odată! izbucni Adnana, repezindu-se pe schelă.

La prova, Ismail își șterse o lacrimă cu dosul mâinii și zise, ridicând un deget, cu înțelepciune:

— Dacă nu duceam Mahomed la munte, veneam ala muntele la Mahomed!

— Ia slăbește-mă cu pildele tale, turcule! îl repezi cârmaciul, ca să-și ascundă nu știu ce slăbiciune. Și voi, ăștilalți, ce-ați înțepenit aicea? Hai, jos în cabină! Nu mai pierdeți vremea; luați-vă boarfele și duceți-le în magazie!

Pe chei, Adnana rămăsese în brațele căpitanului, gingașă, tânără, mlădie – și plângea sfios, dar din adâncul inimii, lacrimi amare, dulci, calde, bune… Lacrimi de fericire…

Primăvară în Brazilia!…

XXIII

La concurență cu președintele Uruguaiului

Ca să navighezi de la Pernambuco la Capul celor Unsprezece Mii de Fecioare, ceea ce înseamnă un drum de peste 2500 de mile, nu ai de ales altă cale decât de-a lungul coastelor Braziliei, Uruguaiului și Argentinei. În acest drum, un căpitan care se grăbește poate să ancoreze cel mult la Bahia, la Rio de Janeiro, ca să ia apă și provizii, apoi la Montevideo, dar nu are ce căuta la Buenos Aires, decât dacă-i iese dracul în cale – căci asta înseamnă un ocol inutil de peste 200 de mile.

Speranța părăsi portul Pernambuco la 12 octombrie, după o escală de două zile, adică numai atât cât fu nevoie să se repare micile stricăciuni prilejuite de uragan și să i se facă, în sfârșit, lui Mihu, o pereche de cizme pe măsură.

Primăvara în Brazilia o fi frumoasă, în ziua când vine Adnana. A doua zi, bagi de seamă că aerul e umed și fierbinte, ceea ce priește vegetației tropicale, făcând-o să-și desfășoare forțele-i magnifice și să îmbrace țărmul în perdele grele de verdeață, în care mișună gâze și jivine felurite. O fi priind negrilor, indienilor și metișilor; o fi priind, dacă vrei, chiar și altor neamuri, statornicite de cine știe cât timp aicea, spaniolilor din sudul peninsulei Iberice, italienilor și chiar franțujilor – îi privește!

Încă din prima seară, echipajul *Speranței* începu să simtă nevoia altei clime. După ce ai îndurat setea și arșița ecuatorului, parcă nu mai ai vlagă, nici răbdare să aștepți scurgerea zilelor, bătut de soare, la adăpost de briză, între două cheiuri. Chiar și Negrilă care se zbenguia ca niciodată în jurul Adnanei, nemailăsând-o să răsufle cât era ziua de mare, începu de la o vreme să se înmoaie, să se oprească locului câte o clipă, adulmecând obosit aerul umed și aruncând oamenilor priviri neliniștite; așa stând faptele, apoi plecarea trebuia grăbită, până ce câinele nu începea să dea semne de turbare.

Oamenii munciră două zile pe brânte, îmbarcară apă, provizii, mai cu seamă fructe și legume, căci din celelalte mai aveau încă destule, și-n a treia dimineață se aflau la drum spre Rio de Janeiro. Drumul acesta decurse în liniște, fără nici o peripeție, până… Vântul, aproape tot timpul de la nord, nu cerea echipajului decât să mute arareori ghiurile când într-un bord, când

în celălalt, fără să schimbe nici o pânză – și, împreună cu curentul cald al Braziliei, îi ajuta *Speranței* să străbată zilnic 140, 180 și chiar 200 de mile.

Corabia naviga la 5–6 mile de coastă, pe care numai arareori o pierdea din vedere, de obicei după-amiezile, când soarele îmbrăca țărmul într-o lumină atât de orbitoare, încât îl topea, făcându-l să dispară în albastrul oceanului și al cerului.

Uneori, cu toată depărtarea, ajungea până în larg zumzetul acela al pădurilor, mai puternic decât glasurile blânde acum, ale mării.

Curând după prânz, și asta mai în toate zilele, cerul se acoperea de nori, ca la o poruncă, întocmai cum s-ar fi tras peste el o grea perdea cenușie – și un ceas, sau două, de sus se prăvăleau torente de apă, fără nici o prevestire. Iar după ce înceta ploaia, la fel de brusc pe cum venise, văzduhul se umplea de lumini strălucitoare, cerul părea mai curat și mai albastru decât înainte – și deasupra pădurilor se ridicau aburi ca din niște uriașe cazane sub presiune.

Anton Lupan știa, din cărțile cercetate pe vremea când pregătea călătoria, că în aerul fierbinte al tropicelor, o ploaie, obișnuită, așa cum cad ploile prin părțile noastre, s-ar fi evaporat în văzduh, înainte de a atinge pământul.

Trebuiau acele adevărate torente ca să învingă arșița și – ajungând jos, să îndestuleze pădurea. Un ceas după ce se limpezea cerul, jos nu mai vedeai urmă de ploaie, dar copacii foșneau mulțumiți, cu frunzele aburinde, în timp ce rădăcinile lor pulsau ca niște artere, sugând într-una, nesățioase, umezeala din adâncul pământului.

Pe puntea *Speranței*, apa se zvânta tot așa de repede, ridicând fuioare de aburi în lungul catargelor și pe pânze…

În ziua de 15 octombrie, îndată după o asemenea ploaie, goeleta intra în portul Bahia și nu zăbovea aici decât timpul trebuitor ca Anton Lupan să cerceteze registrul Căpităniei. Nu era ciudat și totuși el încercă o nouă dezamăgire, aflând că *L'Esperance* nu intrase în portul acesta. Dar iată că nu se știa de ea nici la Rio de Janeiro, unde *Speranța* ajunse la 21 ale lunii. Nici acum nu găsi căpitanul motiv să se mire, cu toată nemulțumirea pe care și-o simți în suflet; probabil Pierre Vaillant navigase de-a dreptul la Montevideo.

— Vira ancora! Sus pânzele!… Spre sud, Gherasime!

Îndreptându-se spre marele port al Uruguaiului navigară ca și până acuma, în lungul coastei, până la insula San Sebastian, de unde puseră capul

pe Santa Catherina – de data asta lăsând țărmul departe, în dreapta – și dăruindu-se oceanului în întregime. Vântul bătea din aceeași parte într-una, cu rare încercări de furtună – și corabia continua să înainteze, deși de la o vreme în mersul ei se simțea mare încetinire.

Micile întâmplări ale acestei cruciade poate nici n-ar mai trebui povestite, deoarece ele nu aduc nimic nou în viața corăbierilor. Din Jurnalul de Bord reiese că, la 25 octombrie, ajungând anevoie la insula Santa Catherina, căpitanul găsi nimerit să tragă corabia pe uscat ca să-i curețe și să-i vopsească fundul, algele crescute peste măsură pe carenă fiind pricina pentru care *Speranța* își încetinise așa de păgubitor mersul în ultima vreme.

— E timpul să-i radem barba, Gherasime! zise Anton Lupan, sfătuindu-se cu nostromul. Mai bine să întârziem o zi aici, decât să pierdem două săptămâni pe drum, până la Montevideo.

— Da, domnule, treaba ar fi bună, numai că o să ne coste multe parale!

Căpitanul râse, bătându-l pe umăr:

— Și dacă nu ne-o costa nici o centimă?

— Am să zic că ești făcător de minuni, domnule!

Speranța intră în canalul care desparte coasta Braziliei de insula Santa Catherina și, după ce coborî pânzele, rămânând numai cu focul și cu trinca, își continuă drumul încet, pe lângă țărm până ce, în fața satului Don Miguelo, căpitanul socoti că locul era foarte nimerit pentru ceea ce voia să întreprindă. Vântul bătea de la nord, puternic, însă în canal, deși umflate, apele clipoceau blând, într-o legănare domoală. Satul Don Miguelo se vedea sus, pe coline, în fundul unui mic golf albastru, care făgăduia corăbierilor o bună primire. Ajungând aici, căpitanul puse cârma la dreapta, corabia se îndreptă încet spre plajă, și merse așa, spre uimirea și teama echipajului, până ce se simți sub picioare fâșâitul aspru al nisipului frecat de chilă.

— Ne punem pe uscat! strigă Gherasim.

— Asta și vreau! răspunse căpitanul, nepăsător, ca și când *Speranța* ar fi rost căruță, nu corabie.

Era curând după răsăritul soarelui și, după cum arătau tablele mareelor, la ora aceasta fluxul atingea limita maximă. Câteva ore mai târziu, goeleta, sprijinită în proptele, puse din timp, ca să nu se lase pe o coastă, stătea țeapănă, stingheră și parcă speriată, cu carena pe jumătate afară din apă, în vreme ce oceanul continua să se retragă, lăsând în urmă râulețe care-și căutau întârziate drumul, clipocind printre îngrămădirile de alge și de cochilii răvășite pe plajă.

Privită de jos, acum, după ce străbătuse Marea Neagră, Egeea, Mediterana, Marea Roșie și Atlanticul și adunase pe bordaj toate algele și scoicile care voiseră să călătorească, sărmana corabie căpăta o înfățișare monstruoasă și totodată jalnică, semăna cu un uriaș animal marin mort și aruncat la țărm să se descompună. Totuși, unele alge, cu flori albe și negre crescute pe tije lungi, elastice, n-ar fi fost lipsite de grație, dacă în țesătura aceasta bizară n-ar fi colcăit, neliniștite de soarta lor viitoare, puzderie de vietăți scârnave, lipicioase, viermi puhavi și crustacee hidoase, ca niște caracatițe, ca niște monștri reduși la o scară neprimejdioasă. Nu era de mirare că în ultima vreme *Speranța* își pierduse viteza și fusese escortată de toți peștii oceanului, atrași de această carenă murdară.

— Da, era timpul să-i dăm jos barba! Prea căram mulți paraziți, Gherasime! zise căpitanul, privind cu scârbă viermuiala gângăniilor marine.

— Unul singur parazit ajungeam! adăugă Ismail care tocmai avusese de lucru la Martin Stricland în cabină.

Acesta nu ieși pe punte nici măcar acuma, când înțepeneala corăbiei și zarva pornită în jurul ei pe plajă ar fi putut să-i stârnească, dacă nu neliniștea, măcar puțină mirare.

Echipajul aruncă peste bord scara de frânghie, coborî pe nisip încă înainte ca apa oceanului să ajungă la chilă și, învingându-și sila, începu să curețe cu rașchetele bordajul năpădit de scoici și de alge. Câțiva pescari care adunau stridii socotiră că ar face treabă mai bună ajutându-le corăbierilor, căci, într-adevăr, stridii puteau să culeagă peste nevoile lor, la alte refluxuri.

Scoicile înfipte în carenă nu s-ar fi dezlipit cu una, cu două, dar rașcheta, un fel de daltă cu buza îndoită, e în lumea lor ceea ce în lumea oamenilor ar fi, azi, carul de luptă. În fața ei algele și cochiliile săreau, prefăcute în fărâme, și dedesubt scândura rămânea curată, ca obrazul cel mai bărbos sub briciul bărbierului.

Pe la ora zece *Speranța* își lepădase paraziții, care zăceau alături, în purcoaie putrede. Abia acum putea să se vadă limpede ce lest ticălos cărase după ea biata corabie!

Carena nu avea nevoie de nici o reparație, ci numai de o vopsea bună. Echipajul se puse pe lucru, și la ora douăsprezece, când apele începură să crească iarăși, goeleta proaspăt ieșită de sub pensulă lucea în soare, de parcă ar fi fost nouă. Nu trebuie să uităm că insula Santa Catherina, cuprinsă între a 27-a și a 28-a paralelă sudică, se afla în apropierea tropicului, unde, sub

adierea brizei calde, o vopsea, chiar dacă n-ar fi de calitatea cea mai bună, se usucă pe deplin în mai puțin de patru ore.

Înainte de căderea nopții, oceanul retrăgându-se a doua oară și apa uscându-se pe bordaj ca pe o rufă pusă la soare, întinseră încă un strat de vopsea peste primul, desăvârșind ferchezuiala.

Cum fluxul următor nu avea să vină decât dimineața, echipajul găsi prilejul să viziteze satul și să intre în prieteșug cu locuitorii, mai toți coloniști pripășiți prin partea locului abia în ultimele decenii. Cu tot numele iberic al acestei așezări încântătoare, cea mai mare parte a oamenilor aici erau nemți și limba germană se vorbea mai mult decât portugheza sau spaniola.

Coloniștii primiră cu prietenie și căldură echipajul *Speranței*, care aproape de miezul nopții se întoarse la bord încărcat cu coșuri pline de provizii: unt, ouă, legume și fructe. Gazdele îi însoțiră pe plajă unde aprinseră focuri, în jurul cărora rămaseră multă vreme, cântând cântece aduse din cealaltă parte a oceanului, din nordul, din centrul și din sudul Europei, bătrâna mamă a tuturora, care, în amestecul de limbi, de glasuri, de armonice, cimpoaie, mandoline și chitare, îi contopea laolaltă, într-o singură familie, unită prin același blajin și calm suflu de nostalgie.

Când plecară, apa oceanului acoperise o bună parte din plajă și începuse să clipocească sub carena *Speranței*.

În noaptea aceea echipajul dormi pe punte, ca într-o căruță dejugată în marginea drumului – și cu toate temerile care le neliniștise somnul, în zori corabia se legăna zglobie pe apele canalului, parcă bucurându-se că-și lepădase trena murdară, Socotelile căpitanului nu dăduseră greș nici de data asta – și astfel, puteau să înscrie în carnetul de cheltuieli o economie de mai multe lire.

— Dar dacă fluxul ar fi fost în scădere, așa-i c-am fi rămas zălog la Don Miguelo? întrebă Gherasim, cu o grijă tardivă.

— Așa-i! recunoscu căpitanul. Atât că eu am ales anume o zi când știam că-i în creștere, nu în scădere. Ieri soarele a fost în conjuncție cu luna – și asta mărește fluxul, cum se știe prea bine.

Se știe într-adevăr că apele oceanelor se umflă la țărmuri și apoi descresc, de două ori în douăzeci și patru de ore, dând naștere mareelor, datorite pe de o parte rotației Pământului, pe de alta atracției exercitată de lună și de soare. Când aceste două astre se află în conjuncție sau în opoziție, efectele lor magnetice se unesc și ridică mai mult apele oceanelor.

De la San Miguelo navigația continuă, pe lângă coastă, în cea mai deplină mulțumire. Două zile mai târziu, *Speranța* lăsă granița Braziliei în urmă și intră în apele Uruguaiului al cărui pavilion fu ridicat pe catargul din prova. Cu fiecare grad de latitudine, zăpușeala tropicului se topea în unde și o dată cu răcorirea vântului, viața la bord părea mai dulce și mai zâmbitoare.

Acum totul lucea iarăși, ca într-o vreme, parâmele nu mai zăceau grămadă, pe punte, alămurile se frecau de trei ori pe săptămână, iar echipajul se lua la întrecere cu bărbieritul, cu călcatul hainelor și cu spălatul rufelor.

Acum, dimineața, cearceaful Adnanei apărea iar pe punte, și în spatele lui, fata, cu părul înnodat în creștet, își îngâna iarăși cântecul din Siria, care într-o vreme unora le stârnise serioase temeri. Acum, nu mai spunea nimeni nici o vorbă îndoită și nimeni nu mai îndrăznea să arunce încotrova priviri bănuitoare, dar în sufletele lor, oamenii tot mai simțeau uneori ghimpele neliniștii.

Acum Anton Lupan stătea întins în hamac, la pupa, la câțiva pași de hamacul în care dormise Adnana – și-i asculta senin cântecul în a cărui nevinovăție credea ca în Efemeridele astronomice, dar uneori tot mai clipea cu teamă, gândindu-se la nefericitul Ulyse.

Haide, însă, să limpezim lucrurile, odată pentru totdeauna, ca să nu purtăm și noi în suflet temerea și îndoiala vreunuia din echipajul *Speranței;* a lui Ismail, de pildă, care de la o vreme, la el în bucătărie, când nu-l vedea nimeni, își mângâia temător mustața și clătina din cap cu grijă. Să știm, odată pentru totdeauna, că atât cât avea să dureze această călătorie, și chiar după aceea, nimeni din oamenii noștri nu aveau să întâmpine vreo nenorocire, din pricina Adnanei. Primejdiile, dacă existau – și s-ar fi putut oare să nu existe? – veneau de la alții, de la Ismail bunăoară, cel mai îngrijorat în clipa de față de înrâurirea nefastă a nevinovatei sirene.

Într-una din aceste zile se întâmplă doar o ciudățenie, care însă nu însemna o primejdie pentru nimeni.

Speranța naviga la câteva mile de coastă, îndreptându-se spre Montevideo, când Mihu, care era de veghe, strigă, arătând cu mâna în largul oceanului:

— Domnule, ia uite! Ce-o fi acolo?

În babord, la două-trei sute de metri, apele fierbeau, în zvârcolirea unei dihănii furioase.

— Oare să fie o balenă?

Oamenii se îngrămădiră lângă parapet, încercând să dezlege această ciudățenie.

— Nu poate fi balenă, spuse Anton Lupan, uitându-se cu ocheanul. Mai degrabă cred că-i un rechin.

— Dar de ce se zbate?

— Poate că-i rănit; da, așa pare. Uite-l că vine încoace!

În zvârcolirea ei furioasă, dihania se răsucise deodată în loc, lovind apa cu coada și acum se îndrepta spre goeleta noastră, cu atâta dezlănțuire, încât ai fi zis că-i turbată.

Deși nu avea timp de pierdut, căpitanul hotărî să oprească.

— Prova în vânt! îi porunci cârmaciului, Băieți, pregătiți un harpon și fiți gata să coborâți barca!

Speranța făcu o voltă largă și îndată se opri, fluturându-și velele, cu vântul din față. Între timp, ciudata vietate se apropiase, fără să-și schimbe drumul, ca și când ar fi vrut să satisfacă, fără greutate pentru ei, curiozitatea căpitanului și a echipajului.

— Gherasime, fii gata cu harponul! strigă Anton Lupan, dându-și seama că în curând dihania va atinge bordajul.

Era un rechin, într-adevăr, și continua să se zbată, ca și când ar fi avut în trup o rană de moarte, deși în urma lui nu rămânea nici cea mai mică dâră de sânge pe fața oceanului.

Ajuns la câteva zeci de metri, monstrul se răsuci deodată, făcând calea întoarsă.

— Să coborâm barca, domnule!

— Degeaba, n-o să-l ajungem. Ia uite-l cum gonește, parcă l-ar mâna necuratul!

Rechinul se îndepărta, în aceeași zvârcolire turbată, cu toate că, după semne, își mai pierduse din vlagă. Curând se topi între valurile albastre și căpitanul, dezamăgit, hotărî să pornească mai departe. Dar chiar în clipa când voia să dea porunca trebuitoare cârmaciului, Mihu, cel cu ochii mai ageri, strigă încă o dată:

— Domnule, ia uite! Se întoarce!

Nu se înșelase musul, monstrul se ivise iarăși, apropiindu-se, continuând să se zvârcolească, însă din ce în ce mai istovit, abia mai putând să brăzdeze apa. Ajungând în preajma *Speranței*, umbra ei, care îl întorsese din cale prima dată, îl sperie iarăși și el vru să facă iarăși calea întoarsă, dar nu izbuti

să mai găsească un drum, ci prinse să se învârtească pe loc, pierzându-și din ce în ce mai repede vlaga rămasă.

— Coborâți barca! porunci căpitanul, încredințat că nu-l vor mai pierde de data asta.

Câteva minute mai târziu, când fură în preajma lui, rechinul făcea ultimele mișcări neputincioase.

— Și totuși, n-are nici o rană! observă Anton Lupan, mirându-se foarte.

— Dar asta ce-o mai fi? întrebă Gherasim, care își pregătise zadarnic harponul și stătea aplecat peste copastia bărcii, ca să-l împlânte dintr-o lovitură dibace.

Monstrul stătea întins pe o parte și încă se mai zvârcolea, cu mișcări neputincioase. Însă nu aceste mișcări stârniseră mirarea cârmaciului: o altă zvârcolire se simțea în pântecele fiarei, ca și când ar fi fost înăuntrul ei un vulcan gata să izbucnească, un buboi uriaș fierbându-și coptura, căutându-și prin piele drumul pe unde să țâșnească.

Și oamenii din barcă – Anton Lupan, Gherasim, Ieremia, plutașul – văzură deodată pielea umflându-se într-o parte, crescând ca un mușuroi de cârtiță, în timp ce rechinul, istovit, încerca zadarnic să se mai zbată. Și până ce vreunul din oameni să se dumirească, pielea întinsă plesni, lăsând să țâșnească afară un șuvoi de sânge care înroși apa oceanului. Nu era coptură, ci sânge proaspăt, dar curgea într-adevăr ca dintr-un buboi umflat peste măsură, părând că niciodată n-o să se mai sfârșească. Și în timp ce rechinul își dădea duhul, întins pe o parte, din rana proaspătă se ivi, sfârtecând carnea și coastele, ca să-și facă toc afară, botul fioros al unei dihănii și mai ciudate.

— E un diodon! strigă căpitanul.

Se dumirise abia când văzuse botul acela îmbucătățind pielea ca o mașină de tocat carne: își amintise, dintr-o carte, mărturiile unui om de știință, doctorul Allan of Forres, ale cărui observații le lua drept temeinice chiar Darwin.

Până se spună el încă o vorbă oamenilor, ciudata vietate se ivi întreagă din tunelul săpat în carne și-n coaste – un soi de pește lunguieț ca țiparul, nu mai mare de două-trei șchioape. Îndată ce se văzu afară, evadatul, fără să țină seama de martorii aflați foarte aproape, prinse să se înfoaie, ca broscoiul din fabulă, trăgând în el aer și apă, până ce din lunguieț se făcu rotund, să fi zis că-i o minge umflată. Și, înainte ca vreunul din oameni să se dezmeticească, să întindă asupra lui harponul sau cangea, învingătorul se

răsturnă pe spate și așa, cu burta rotundă în aer, se îndepărtă repede, înotând în linie dreaptă.

— Ce-a fost asta domnule? izbuti să întrebe în sfârșit cârmaciul.

Anton Lupan îl lămuri, lămurindu-i totdeodată și pe ceilalți, spunându-le ceea ce știa și el din carte. Diodonul, acest pește lunguieț, întâlnit pe lângă țărmurile Americii, poate să înghită după voie, atât aer și atâta apă, încât să-și schimbe forma până la a nu-l mai recunoaște. Dar nu asta este însușirea lui cea mai ciudată, ci puterea fălcilor, adunată cu învrăjbirea pe care poate s-o dovedească atunci când simte moartea aproape. De altfel, oamenii avuseseră dovada în față.

— Ca să vezi! se minună cârmaciul. O vietate de două șchioape, să răpună dihania asta!

— Da, Gherasime, numai să nu crezi că l-a dat gata așa, dintr-o dată. Cine știe de câte zile tot rodea el acolo, sfârtecând coastele! Ia uite, mai curge sânge și acuma; pesemne i s-au golit toate vinele în pântece; de mult timp se chinuia rechinul, altfel n-ar fi murit așa, în fața noastră, ca o găină tăiată!

— Oricum, domnule, ce-a vrut, a găsit, dihania! Se cheamă că și-a primit pedeapsa!

Speranța nu mai zăbovi în locul acela unde se întâmplase fapta sângeroasă, unde David învinsese încă o dată pe Goliat, dovedind nestatornica putere a uriașilor.

Cu carena curățată de alge și proaspăt vopsită, goeleta nu făcea niciodată mai puțin de 150 de mile pe zi în săptămâna aceea de navigație, așa că, la 2 noiembrie se afla ancorată la Montevideo, cu mult înaintea unor vapoare care plecaseră o dată cu ea de la Rio de Janeiro.

Ciudat însă – și ciudățenia asta începea să tulbure mai adânc sufletul căpitanului –*L'Esperance* nu fusese văzută nici aici, nu era trecută în registrul Căpităniei. Să fi mers Pierre Vaillant fără escală până în strâmtoare, la Punta Arenas? Greu de închipuit, mai cu seamă că ar fi însemnat să înfrunte vremea așa de aspră a iernii. Să se fi adăpostit în vreunul din porturile următoare, la Bahia Blanca, în golful San Mathias sau la San Jorge? Asta n-ar fi fost de mirare, la un corăbier care dorește să fie cât mai aproape de gura strâmtorii, ca să pornească neîntârziat mai departe, o dată cu venirea verii. Dar ca să te duci așa de departe fără nici o escală, când nu te zorește nimeni, având în față lungile luni ale iernii, i se părea o faptă de neînțeles lui Anton Lupan, așa cum i se va părea și cititorului.

Oricum însă, el hotărî să pornească mai departe fără întârziere, luând drumul de-a lungul coastei, ca să cerceteze toate porturile și golfurile aflate în cale.

Totuși, după socoteala lui, Montevideo era ultimul loc potrivit unde se puteau face pregătiri în vederea timpului aspru pe care aveau să-l întâmpine în strâmtoare. Trebuiau cumpărate haine călduroase, pentru toată lumea; de asemenea trebuia să se pună sobe în cabine, dar toate aceste nevoi nu luară mai mult decât o zi plină. Martin Stricland, în seama căruia intra cheltuiala, iscăli cecul fără nici o împotrivire; acest personaj afurisit arăta mult mai puțină grijă banilor, decât sticlelor sale cu whisky.

— Unde este patagonezul meu? întrebă, după ce termină cu iscălitura.

Gherasim, căci el avea grija cumpărăturilor, împături cecul, apoi ridică sprâncenele, cu mirare:

— Care patagonez, domnule?

— Bucătarul vostru, Hanibal, sau cum îl mai cheamă!

— Ismail! Dar nu-i patagonez, ci turc de pe malul Bosforului. Dacă vă trebuie un patagonez, o să vi-l putem găsi ușor, după o săptămână, fiindcă tocmai ne îndreptăm spre Patagonia.

Martin Stricland deschise un ochi:

— Da' tu de unde ai învățat geografie?

— Să lăsăm asta, domnule!

— Atunci trimite-l încoace pe turcul acela!

— Ismaile! strigă Gherasim, ieșind pe punte. Vezi că te cheamă stăpânătu! Hai, du-te fuga și-i varsă…

Ia-l însă pe bucătar de unde nu e.

— Mă, care l-ați văzut pe Ismail, fir-ar Coranul lui să fie?!

În acest timp Ismail, gătit de sărbătoare, cu turban nou de mătase indiană, se plimba fudul pe străzile orașului, unde, deși amestecul de nații ducea la un amestec de straie dintre cele mai țipătoare, un turban, cu totul neobișnuit în America Latină, nu putea trece nebăgat în seamă. După o oră de plimbare, bucătarul *Speranței* ducea în urma sa pe toți ștrengarii și toate haimanalele din Montevideo, dornice să petreacă fără o centimă.

Astfel însoțit de această gloată gălăgioasă, veselă și fără nici o grijă, Ismail ajunse într-o mică piață, înțesată de lume, negândindu-se nici măcar în treacăt că el unul ar fi avut și altele de făcut, nu ca tânăra sa escortă pusă pe veselie.

— Poftiți senor, poftiți senora, licitația începe! striga, de pe o mică estradă care-l ridica deasupra mulțimii, un cabalero cu mustață subțire, neagră, învârtindu-și pe deasupra capului uriașa-i pălărie de catifea albăstrie.

În lumina soarelui de pe a 35-a paralelă, pălăria scotea ape gălbui-roșcate, de parcă ar fi fost suflată cu aur.

Cabalerul acesta, îmbrăcat într-o tunică fără mâneci, cu două tăieturi prin care-i ieșeau brațele, trădându-i originea navareză, vorbea cea mai curată și mai năvalnică limbă spaniolă pe care o auzise Ismail vreodată, în escalele lui la Valencia, la Alicante sau la Barcelona. Astfel că bucătarul *Speranței* își făcu loc prin mulțime, până ce ajunse în față, nu din dorința de a vedea ce se vinde, ci vrăjit de tumultuoasa muzică din limba vânzătorului.

— Poftim, efendi! strigă acesta plin de curtenie, când văzu turbanul profetului zbătându-se în mulțime. Privește, efendi, ce minunăție! Dumnezeu e mare, dar Allah îl întrece! Iată mașina care cântă și vorbește, în orice limbă, după dorința fiecăruia.

Ismail, care umblase prin multe porturi și cunoștea fel de fel de pezevenghi de toate națiile, clătină din turban, cu îndoială, ca unul ce fusese păcălit de multe ori în viață până să-și capete înțelepciunea – și, băgându-și mâinile în buzunarele șalvarilor, făcu încă un pas înainte, hotărât ca, orice ar fi să fie, să-i râdă în nas șarlatanului.

— Senor și senora! continua acesta, în aceeași limbă tumultuoasă. Deoarece în mijlocul nostru se află un adevărat fiu al profetului, îngăduiți-mi ca în cinstea lui, miraculoasa mea mașinărie să cânte o dulce melodie de pe malul Bosforului!

Ismail clătină din cap iarăși, cu mai multă îndoială, dar nu se îndură să plece, lucru care l-ar fi scutit de multe belele și pe el, și echipajul *Speranței*.

Tot vorbind, cabalerul se aplecă deasupra unei mese aflate pe estradă și începu să învârtească mânerul ciudatei mașinării puse în vânzare. Aceasta era o cutiuță de tablă, care, afară de unele marafeturi cu rosturi nelămurite, semăna cu o râșniță de rând, cum în Stambul găsești la toți cafegiii.

— Iată, senor și senora, iată efendi, ultima născocire a domnului Edison, adusă cu multă trudă tocmai de la Filadelfia. E singura mașină vorbitoare care a ajuns la Montevideo, căci până acum domnul Edison nu a fabricat decât cinci exemplare, unul pentru președintele Statelor Unite, altul pentru regina Angliei, al treilea pentru papa de la Roma, al patrulea pentru sultanul Turciei; al cincilea, după cum vedeți, se află aici în fața dumneavoastră.

Acum senor și senorita, faceți liniște să auziți glasul fonografului, mașina care cântă și vorbește, minunea secolului al XIX-lea, și-a tuturor secolelor!

Bucătarul *Speranței* aruncă vecinilor priviri neîncrezătoare, dar mai făcu un pas înainte, până ce ajunse lângă masa cabalerului. Acesta luă dintr-o lădiță aflată alături o cutie de carton, lunguiață; din cutie scoase, umblând cu nespusă grijă, un cilindru gălbui, să fi zis că-i un sul de ceară, și-l înfipse pe un ax, făcut la măsură, care ieșea dinăuntrul mașinăriei. Pe urmă trase o piedică, potrivi pe sulul de ceară un marafet care aducea cu un ceasornic, numai că din el pornea o pâlnie mare cât pălăria cabalerului, sulul începu să se învârtească și în clipa următoare…

În clipa următoare Ismail simți că i se taie picioarele. Stambulul era departe, știa limpede că doar plecase de acolo acum douăsprezece luni de zile – dar deodată i se păru că timpul trecut, și arhipelagul și Mediterana și oceanul nu fuseseră decât un vis, din care se trezea acum, acasă, sub umbra chiparosului, în sunetele dulci cu care Laleli își începea gazelul. Piața începu să se învârtească repede, cerul se întunecă, lăsând să se vadă mii de stele, soarele se făcu palid, ca luna – și murmurul de uimire al mulțimii semăna cu foșnetul tainic al sicomorilor, în vreme ce glasul, pornit de colea, dintr-o fereastră tainică, de sub un văl miraculos, care topea depărtările, ai fi zis că-i însuși glasul gingaș al Laleliei.

— Ascultați, senor și senora! vorbea, într-o șoaptă ademenitoare cabalerul. Acesta este un gazel oriental autentic, pe care domnul Edison l-a imprimat special, la comanda sultanului!

Poate cineva din mulțime ar fi putut să se îndoiască de vorbele sale – Ismail însă cunoștea gazelul și nu trebuia să-i spună nimeni că numai un glas de pe malul Bosforului putea să scoată sunete atât de dulci, atât de fermecătoare. Câteva clipe bucătarul stătu țeapăn, cu luna, stelele și chiparosul din grădina Laleliei, apoi își scutură capul, mai-mai să-i cadă turbanul, și rămase prostit, cu ochii cât cepele la cutia năzdrăvană.

— Ți-a plăcut, efendi? întrebă cabalerul, la sfârșitul gazelului.

Ismail, deși încă sub puterea vrăjii, clătină din cap, hotărât să nu mistuie nici o pungășeală.

— Estem scamatorie! zise, silindu-se să răspundă, pe cât îl ajutau puterile, în limba cabalerului și pocind-o, ca pe-a tuturor ghiaurilor.

— Nu-i nici o scamatorie, senor și senora, dar e într-adevăr o mare minune. E mașina vorbitoare a lui Edison. Iată, cine nu crede, să vină în față

și va vedea că nu-i o înșelătorie, ci cel mai mare miracol pe care l-a cunoscut lumea.

Bucătarul *Speranței* sări pe estradă, privi bănuitor sub masă, apoi se ridică pe vârfuri, cercetă fonograful pe toate părțile, îl ciocăni, își vârî nasul în pâlnie și la urmă zise, încă îndoit, dar în prada unei tulburări fără margini:

— Mai cântam o dată gazelul!

Nu, nu putea fi o pungășie, dar era o minune, cum spunea cabalerul, căci glasul nu pornea din altă parte, ci numai dinăuntrul cutiei, răspândindu-se limpede asupra pieței, ca și cum pâlnia miraculoasă unea Montevideo cu Stambulul.

— Cât costam? întrebă bucătarul, în prada beției.

— Se vinde la licitație, efendi! Poftiți, senor și senora, licitația începe de la zece pesos, zece pesos de aur, pentru mașina cântătoare a domnului Edison.

Prin mulțime trecu un murmur de uimire. Cu zece pesos se putea cumpăra un cal de rasa cea mai bună.

— Licitația se deschide cu zece pesos! continuă să strige cabalerul, aruncând priviri în anumite părți prin mulțime.

Urmă o scurtă tăcere, în care timp Ismail încerca să-și dea seama ce înseamnă zece pesos, în franci, în drahme sau în lire otomane. Înainte însă de a ajunge la vreo limpezire, un cabalero cu hainele cam ponosite își aruncă poala mantiei pe umăr și făcu semeț un pas înainte.

— Unsprezece, senor! strigă, ridicând ca pe o spadă, bastonul subțire.

— Doisprezece! sări bucătarul, lăsând baltă socotelile. Lumea întoarse capul spre dânsul, într-un murmur de uimire mai viu decât primul. Ismail însă nu mai vedea și nu mai auzea pe nimeni, sub vraja mașinăriei care-i cântase gazelul.

— Cincisprezece! răsună, semeață, vorba de adineauri.

— Douăzeci! gâfâi bucătarul, aruncând o privire zdrobitoare străinului care-i stătea în cale cu atâta trufie.

— Douăzeci și cinci, senor! stărui acesta, ridicând iarăși bastonul.

Peste un sfert de oră, Ismail își scosese turbanul și își ștergea amețit nădușeala de pe frunte. „Ce caută pezevenghiul ăsta?” își zicea, scos din fire. „De ce vrea să-mi ia gazelul?”

— S-a oferit cincizeci de pesos, senor și senorita! strigă cabalerul cu mașinăria. Cine vrea să liciteze, mai are încă vreme. Cincizeci de pesos o

dată, cincizeci de două ori… cinci…

— Cincizeci și cinci! răcni Ismail, mototolindu-și turbanul.

Vrăjmașul său ridică bastonul și vorbi calm, ca și când ar fi oferit roșcove, nu bani grei de aur:

— Șaizeci de pesos, senor!

— Șaizeci de pesos o dată, șaizeci de două ori…

Două ceasuri mai târziu, Ismail trecea schela, pe puntea *Speranței* cu fonograful în brațe, în timp ce cabalerul care i-l vânduse rămânea pe chei, țeapăn, încruntat, aruncând în jur priviri bănuitoare.

— Pe unde umbli, păcătosule! strigă Gherasim, ieșind în întâmpinarea bucătarului. Nu știai că plecăm astă-seară? Vezi că de azi-dimineață strigă stăpân-tu după tine!

Ismail așeză cu mare grijă fonograful deasupra bocaportului, se îndreptă anevoie de șale și drept răspuns întrebă, ștergându-și nădușeala:

— Estem aici căpitanul?

Nu numai căpitanul se afla pe bord, ci întreg echipajul, care făcea ultimele pregătiri înaintea plecării.

— Ce-i, Ismaile? întrebă Anton Lupan, ieșind de sub punte, cu o hartă în mână.

Bucătarul își lăsă ochii în jos, plin de sfială.

— Domnule, cumpăram asta mașină care vorbeam și cântam gazelul.

— Un fonograf? Bravo, Ismaile!

— Nu suparam?

— Dimpotrivă, mă bucur foarte tare. Auzisem de această născocire a lui Edison, dar nu credeam că o să avem atât de curând un fonograf la bordul *Speranței…*

Cabalerul de pe chei tuși, dând semne de nerăbdare.

— Domnule, începu Ismail, copleșit de sfială, ca întotdeauna când era vorba de parale. Putem dam o sută de pesos?

Anton Lupan scăpă harta din mână.

— O sută de pesos? Pesemne c-ai înnebunit, Ismaile! Ce vrei să faci cu ei? Asta-i o întreagă avere!

— Plăteam marafetul.

— O sută de pesos?

— Cântam gazel, domnule!

— Cine-i șarlatanul care te-a tras pe sfoară? Cabalerul de pe chei tuși iarăși, înțelegând, firește că vorbele acestea, spuse cu furie, îl priveau chiar

pe dânsul.

— Bună ziua, senor! zise, salutând până la pământ cu pălăria lui cât ceaunul. Vă rog să-mi dați banii, deoarece mai am și alte treburi.

Căpitanul se apropie de schelă.

— Al dumitale este fonograful acesta, domnule?

— Nu, senor! răspunse cabalerul, salutând a doua oară, cu buzele-i roșii trase spre urechi, într-un zâmbet subțire. A fost al meu, dar l-am vândut acum o oră.

— Asta nu-i vânzare, ci curată pungășie!

— Senor, vă rog să vă măsurați vorbele; pentru asemenea insulte vă pot băga la închisoare. Vânzarea s-a făcut la licitație publică, în văzul lumii. Nu-i așa, efendi?

Anton Lupan luă fonograful de pe bocaport, gata să-l frângă în mâini de furie.

— Poftim, domnule, ia-ți înapoi scamatoria. Poate găsești alt naiv, să-ți dea o sută de pesos.

— Regret, senor! răspunse cabalerul, cu același zâmbet subțire. O licitație închisă nu se mai poate deschide. Dumnealui a dorit să aibă cu orice preț fonograful și l-a concurat pe secretarul președintelui, trimis de însăși excelența sa să liciteze.

— Nu ai decât să-l cauți pe secretar și să-i oferi…

— Dumneata crezi, îi tăie vorba cabalerul, ofensat până în fundul inimii, dumneata crezi că președintele Uruguaiului va accepta să cumpere un bun refuzat de primul marinar care se oprește la Montevideo? Vă poftesc să-mi dați numaidecât banii, altfel voi fi nevoit să mă adresez judecătorului și să cer daune care ar putea întrece chiar prețul vânzării. Am destui martori cu care să-mi apăr interesele!…

O sută de pesos făceau, la data aceea, peste două mii cinci sute de franci, adică totalul sumei depusă la Banca Franței de Martin Stricland, în contul întregului echipaj al *Speranței*. Pentru acești bani oamenii se luptaseră cu maurii, suferiseră zăpușeala și nisipul armatanului, înfruntaseră uraganul, fuseseră la un pas să moară de sete în mijlocul oceanului, ca să nu pomenim decât primejdiile cele mai grele, lăsând la o parte truda îndelungată a fiecăruia.

Anton Lupan adună oamenii și se sfătuiră cum să iasă din greaua încurcătură în care-i băgase bucătarul. Nu existau decât două căi de scăpare: ori să-și dea fiecare economiile, până la ultima centimă, ori să-l lase pe

Ismail la Montevideo, în mâna judecătorului, să-și ispășească greșeala pe propria lui piele.

Firește că nimeni nu era bucuros să se știe la mii de mile de țară, fără o lețcaie pusă deoparte pentru cine știe ce grea încercare; dar tot atât de adevărat este că nimeni n-avea inimă să-l lase pe unul de-al lor, fie el cât de păcătos, în închisorile Uruguaiului.

Speranța trebui să-și amâne plecarea, deși Anton Lupan, pentru motivul știut, n-ar fi vrut să mai întârzie nici o oră într-un port unde nu avea ce face. Cabalerul se învoi să aștepte până a doua zi dimineața, după ce luă asupra sa, drept garanție, actele corăbiei și cărțile de marinar ale tuturor oamenilor.

În tot timpul care se scurse de la această hotărâre până a doua zi, înaintea plecării, Ismail rămase ascuns în hambar, înghesuit în culcușul lui, cu fața la perete, strângând în brațe mașina năzdrăvană, dar neîndrăznind s-o pună în funcțiune, deși ardea de nerăbdare să asculte gazelul. Drept urmare, pe lângă celelalte necazuri, echipajul trebui în seara aceea să rabde de foame; să rabde poate nu-i tocmai vorba cea mai potrivită, căci nimănuia nu-i ardea de mâncare.

Spuneam mai adineauri că o corabie care merge de la Pernambuco la Capul celor Unsprezece Mii de Fecioare se poate opri la Rio de Janeiro, la Montevideo – mă rog, chiar și în alte porturi întâlnite în cale, dar nu are ce căuta la Buenos Aires, dacă nu vrea să-și piardă vremea de pomană.

A doua zi, la timpul când Anton Lupan se afla la Bancă, luptându-se să scoată banii, Martin Stricland își aminti că din ajun, când își exprimase această dorință, încă nu vorbise cu bucătarul. De aceea se ridică în capul oaselor și începu să bată în spirai cu bastonul.

— Ce dorește domnia-voastră, domnule? întrebă Gherasim, adresându-i-se după cum prevedea punctul J al contractului încheiat între pasager și căpitanul *Speranței*.

— Trimite-l încoa’ pe… Cum îi spune? – că am uitat iarăși.

— Poate pe Ismail; el are grijă de domnia-voastră, domnule.

Ceva mai târziu, bucătarul stătea bosumflat în fața lui Martin Stricland – trupul bucătarului, căci sufletul lui rămăsese dincolo, să păzească mașina cântătoare.

— Cât whisky mai avem? Adă inventarul!

Martin Stricland deschise un ochi și cercetă hârtia pe care Ismail însemna sticlele scoase din magazie, pe urmă închise ochiul și deschizându-

l pe celălalt, numără, cu o iuțeală uimitoare, sticlele goale, așezate stivă sub pat. Socoteala era bună, în măsura în care numărul sticlelor scoase din magazie se potrivea cu numărul sticlelor goale. Dar, cu prilejul acestei cercetări, ciudatul pasager constată, cu spaimă, că provizia făcută la Marsilia nu corespundea nevoilor sale reale.

— Unde ne aflăm? întrebă, deschizând amândoi ochii, lucru care se întâmpla prima oară de la întâlnirea cu uraganul.

— La Montevideo, răspunse bucătarul. Martin Stricland făcu un gest de desperare.

— La Montevideo! Per Baco! Am băut odată whisky aici și am crezut că-i sifon întărit cu sodă caustică și subțiat cu sare-amară!

În clipa aceea, Anton Lupan intră în cabină, lac de nădușeală.

— Ei, Ismaile, am terminat cu cabalerul tău, dar să știi că ne ești dator din cap până în picioare.

— Plăteam, domnule! răspunse bucătarul, aruncându-i o privire recunoscătoare. Munceam, căram… Plăteam!… Vream ascultam gazelul?

— Lasă, altă dată; acum du-te sus, că ne pregătim de plecare.

— Care va fi prima escală? întrebă Martin Stricland, chinuit de gândul băuturii.

— Nădăjduim să nu mai oprim în nici unul din porturi, până în strâmtoare, decât cel mult câte o jumătate de oră.

— Per Baco!… Am o rugăminte la dumneata, căpitane! Trebuie să mergem la Buenos Aires.

Ar fi fost oare cu putință ca Pierre Vaillant să se fi abătut pe la Buenos Aires fără să oprească la Montevideo? Și la ce i-ar fi folosit acest ocol așa de mare?

Cu toate argumentele potrivnice, în capul lui Anton Lupan se aprinse o scânteie chinuitoare… Drumul acesta, nepus la socoteală, însemna o întârziere de trei-patru zile. Dar dacă, totuși, *L’Esperance* trecuse pe la Buenos Aires și-i afla urma tocmai acolo?

— Per Baco! răspunse el, cu vorba pasagerului.

Dacă la simțămintele lui mai adăuga și chibzuiala practică a lui Gherasim, avea acum prilejul să recâștige banii pe care-i înhățase cabalerul.

— Vom merge, domnule, dar, dat fiind că este vorba de un ocol destul de mare, va trebui să plătești echipajului o remunerație corespunzătoare cu munca lui suplimentară… Ismaile, cât crezi că ar putea să ceară oamenii?

— O sută de pesos! răspunse bucătarul, judecând și el cu capul lui Gherasim, judecată care de data asta se potrivea și cu a căpitanului.

Și-abia după ce spuse vorba, începu să clipească, repede, surprins de istețimea lui spontană.

— O sută de pesos? Per Baco! Asta face șaptezeci de lire sterline. Căpitane, sunt cam scumpi oamenii dumitale!

Scumpi, dar ce poți face, dacă vrei să mergi la Buenos Aires, singurul port din America Latină unde se găsește un whisky ca lumea?

Ismail ieși pe punte, mai fudul ca păunul.

— Per Baco, bre! strigă, pocnind din degete, în fața oamenilor. Acum plecam Buenos Aires! Haidam!

Era atât de încredințat că datorită lui echipajul câștiga o sută de pesos, încât uitase cu desăvârșire suta cealaltă, prețul gazelului.

Speranța părăsi portul Montevideo în ziua de 8 noiembrie și astfel, în loc să-și continue drumul spre sud, puse capul la vest, îndreptându-se spre Buenos Aires.

Dar bucătarul n-avea de unde să știe că va face în curând cunoștință cu închisorile Argentinei, el, care scăpase ca prin minune de judecătorii Uruguaiului.

XXIV

Închisorile Argentinei

Nu trebuie să cunoști limba spaniolă ca să știi ce înseamnă Buenos Aires. Deocamdată, echipajul, îmbulzit pe punte, nu simțea vreo mireasmă nouă, căci vântul bătea dinspre nord-est, aducându-le aerul de la Montevideo, care le stătea în gât, ceea ce nu trebuie să ne mire.

Buenos Aires înseamnă, deci, Aer-Bun, aer plăcut!…

„De unde naiba aer bun?!” ar fi zis oamenii, dacă ar fi știut ce boli cumplite bântuiseră în acest oraș, paradisul înșelător al nefericiților emigranți! În 1871, adică unsprezece ani înaintea celor povestite aici, febra galbenă și holera secerase la Buenos Aires 26.000 de vieți omenești și asta nu însemna că orașul devenise imun. În schimb, emigrarea era mai puternică decât orice boli; zece mureau, o mie veneau în loc. Dacă în 1869, adică doi ani înaintea holerei, orașul avea 180.000 de locuitori, douăzeci și cinci de ani mai târziu, locuitorii atingeau 700.000 și numărul lor continua să crească, necontenit.

Buenos Aires înflorea prin strădania bancherilor londonezi. În 1882, *Speranța* urma să acosteze în fundul estuarului, la un fel de ponton împotmolit în mâl; zece ani mai târziu, marile cargoboturi și pacheboturi transatlantice găseau aici un port modern, bine dragat, cu diguri apărătoare, cu cheiuri largi și cu docuri ca la New York, prilejuind un trafic de 300.000 tone lunar. Dar atunci goeleta românească naviga pe alt ocean…

Acum ea se îndrepta spre vest, străbătând estuarul, posomorât și cenușiu de mâlul La Platei, în timp ce bucătarul stătea în hambar, aplecat peste fonograf și asculta necontenit gazelul, visând la îndepărtatul Stambul.

Estuarul La Platei este un golf adânc de peste două sute de kilometri, larg de patruzeci și cinci, în care fluviul se varsă prin câteva guri, formând o deltă obișnuită, ca mai toate fluviile. Geografii socotesc că fluviul nu se termină la vărsarea lui în acest estuar, ci tocmai unde estuarul se pierde în ocean. Astfel că, în clipa de față, deși navigau pe o apă căreia abia îi zăreau marginile, căpitanul scrise în Jurnalul de Bord:

„8 noiembrie. Ora 11 antemeridian, părăsit Montevideo cu aceeași încărcătură și vechiul echipaj. Navigăm pe Rio de La Plata spre Buenos Aires, vest un cart spre nord, vânt din tribord, înapoia traversului, curent din pupa!”

Speranța ajunse la Buenos Aires în dimineața următoare, nu mult înainte de răsăritul soarelui, adică atunci când abia se lumina, și trase sondând mereu, ca să nu se împotmolească în mâl, la un ponton primitiv, pus pe stâlpi, ca un debarcader sărăcăcios de pescari. Alături însă portul nou se lucra, așa cum și în oraș, semnul înnoirilor se vedea la fiecare pas.

Buenos Aires fusese croit de la început cu bulevarde drepte și largi, care se încrucișau perpendicular, ca pe o vastă tablă de șah. Unele străzi însă, deși înscrise în același paralelogram, fuseseră tratate mai puțin generos, de aceea, cu toată larga perspectivă care ți se deschidea la fiecare colț, de la o vreme îngustimea lor te cam înăbușea.

Dar ce-are a face! Dacă voiai să-ți îndestulezi plămânii cu aerul mult lăudat, aveai la îndemână douăsprezece piețe mari, două promenade unde întâlneai, seara, lumea cea mai elegantă din toată America de Sud, precum și cele două parcuri, Recoleta și Palermo, unde într-adevăr miresmele copacilor înfloriți justificau promițătorul nume dat acestui oraș.

La timpul când goeleta românească sosea acolo, atât portul cât și orașul fierbeau, din trei pricini care n-aveau nimic de-a face una cu alta: prima, străzile se canalizau, a doua, soseau emigranți din peninsula Iberică și din Italia, iar a treia, o sumă de aventurieri, veniți din toate colțurile Pământului, se pregăteau să plece spre sud, în Țara de Foc, unde cică se găsea aur să-l strângi cu lopata. Chiar guvernul republicii pregătea expediții în acest scop, căci la urma urmei, poate avea mai multă nevoie de aur decât un particular.

Pe lângă aceste trei pricini mari, lumea mai forfotea, dând buzna spre prăvălia unui negustor, în Piaza General Lavalle, fiindcă acesta vestise sfârșitul Pământului, prin ciocnirea lui cu o cometă, a cărei imagine pusese să-i fie pictată pe geam – și își desfăcea marfa cu mare rabat.

Îndată ce se aruncă schela, Anton Lupan se repezi la Căpitănie, și, cu toată ora nepotrivită, tot zgâlțâind ușa și bătând în geam, izbuti să trezească un slujbaș. Din păcate, registrul vaselor nu avea înscrisă nicăieri o goeletă franțuzească purtând numele *L'Esperance.*

Căpitanul se întoarse pe bord, încruntat, întrebându-se de ce își făcuse nădejdi absurde – dar poate că era mai bine așa, decât să fi plecat mai departe ducând cu el remușcarea că nu l-a căutat pe Pierre Vaillant pas cu pas.

În lipsa lui, Ismail debarcase, din porunca lui Martin Stricland și, însoțit de Mihu, plecase în oraș. Într-un târziu, adică tocmai la ora când orașul

somnoros se trezea, izbuti să găsească prăvălia lui senor Barabal, pe Calle de Rivadavia, cum fusese învățat.

Senor Barabal nu avea nici un neam în Scoția, dar vindea cel mai bun whisky scoțian; nu era înrudit cu Scaraoțchi, dar pe lângă whisky vindea cele mai solide sicrie de stejar. Butoaiele cu whisky se aflau în stânga prăvăliei, sicriele în dreapta; între ele rămânea o cărăruie pe care abia te puteai mișca. Nu-i o născocire: acest iscusit negustor a existat și mulți călători pomenesc de el, până pe la 1892, când i s-a pierdut numele, fie că și-a strămutat negoțul aiurea, fie că a repauzat și, după ce ani la rând și-a încercat whisky-ul, a trebuit, în fine, să-și încerce și sicriele de stejar.

Când deschise ușa prăvăliei, Ismail simți că i se face părul măciucă în cap.

— Poftim, senor! îl primi negustorul, măsurându-l din ochi, ca și cum ar fi vrut să-i ia înălțimea.

— Allah-Allah! îngăimă bucătarul, tremurând ca trestia în fața sicrielor, el care nu tremurase în fața lui Spânu și încă a altor pirați.

În sfârșit, ca să nu mai lungim vorba, după ce se dezmetici, Ismail cumpără, așa cum îi poruncise stăpânul, șaizeci de lăzi cu whisky, a zece sticle fiecare, căci Martin Stricland nu avea încredere în whisky-ul din butoi, plăti cu bani peșin, urcă marfa într-un camion uriaș, pe care îl găsi la colț, îl îndreptă spre port, sub privegherea lui Mihu, iar el porni să se plimbe prin orașul scormonit de săpători.

— Nene Ismail! strigă musul, după câțiva pași. Vezi să nu întârzii, că peste un ceas plecăm!

— Nu băteam la cap!

Băiatul ridică din umeri și își văzu de drum, privindu-și din când în când cizmele noi, care, în sfârșit, nici nu-l strângeau, nici nu-i erau largi.

Rămas singur, Ismail porni pe strada desfundată, sărind peste șanțurile făcute în vederea canalizării, uitându-se cu ifos la rarii trecători matinali și aruncând câte o privire în vitrinele prăvăliilor care se țineau lanț. Așa merse bucătarul, fără să se întâmple ceva demn de relevat, până aproape de gara centrală, când, aruncându-și ochii într-o vitrină, rămase țeapăn, cu mustața zburlită, ca și când i-ar fi căzut o cărămidă în cap.

În vitrină se vedea, se vedea limpede, colea, la jumătate de pas cu mâner, cu țilindru, cu pâlnia vopsită în cel mai frumos albastru de cobalt, o mașină de cântat.

Bucătarul se frecă la ochi, își lipi nasul de geam, se ciupi de mână să se încredințeze că-i treaz, pe urmă deschise ușa și se năpusti în prăvălie, spre spaima negustorului care era obișnuit cu mușterii năvalnici, dar nu chiar așa de desperați.

— Senor, asta marafet cântam? întrebă Ismail, pocind puținele cuvinte spaniole pe care le cunoștea.

— Da, senor, este un fonograf.

— Și cât costam?

— Cinci argentinos, senor, dar să nu vi se pară scump, căci numai vama și transportul costă o mulțime de bani.

— Cinci argentinos?… În pesos, ca la Uruguai, cât făceam?

— Cam tot atât. Dacă-mi dați cinci pesos, îl puteți lua.

Din albastră, Ismail văzu pâlnia fonografului făcându-se roșie, pe urmă neagră, liliachie, vânătă – numai la prima culoare nu mai vru să vină neam.

— Per Baco! Cabalero am păcălit! Mare pezevenghi, siktir măgar!

Dar cum de nu-i dăduse prin minte ceea ce era mai important?

— Si gazel cântam?

— N-am înțeles, senor; dacă vreți să repetați!

— Aveam cilindru care cântam gazel?… A-a-a-a, gazel, Istambul, sultan?

— Nu; avem însă Marsilieza, O Tannenbaum și un marș…

— Dacă gazel n-aveam, rahat!

Ajuns în stradă, Ismail scuipă cu dispreț pe trotuar, cum ar fi scuipat pe fonograful argentinian, și porni mai departe, plin de mândrie din vârful cizmelor până în turban.

Se făcuse ceasul zece și de unde până atunci străzile fuseseră mai mult goale, acum lumea se îndesa, și pe un trotuar și pe celălalt. După un timp bucătarul se pomeni înconjurat de o gloată gălăgioasă, fel de fel de oameni, femei, copii, bărbați – spanioli, portughezi, italieni, franțuji, fiecare vorbind în alt grai, unii mai frumos, alții mai sărăcăcios îmbrăcați, dar toți mergând înfrigurați în același pas.

Ca unul care ai fi zis că n-are nici un zor, Ismail se lăsă purtat de acest val, din ce în ce mai înțesat, până ce, dincolo de gara centrală, ajunse în marginea unui fel de maidan. Atâta lume adunată și atâta însuflețire nu putea fi văzută decât la luptele de tauri, în Spania. Curat bairam!

Ismail își scoase turbanul și, rotindu-și-l pe deasupra capului, într-un gest larg, se adresă unui cabalero din stânga sa:

— Aici estem corida, senor, iertam întrebam?

Per Baco! Nu erau lupte de tauri, ci de cocoși! Ismail cunoștea cocoșii numai de la bucătărie, nu bănuise că se pot și lupta. Dar nu cumva cabalerul își bătea joc de el? Hai?

Bucătarul cumpără un bilet de doi centavos, din banii lui Martin Stricland, și, înghesuindu-se prin mulțime, intră într-un mare cort circular, care avea în mijloc o arenă cu nisip, cum văzuse la circ, la Brăila și la Galați, Stambulul fiind în această privință mult mai înapoiat. Allah-Allah! Cabalerul nu mințise! Erau lupte de cocoși, cu adevărat!

E ciudat că luptele acestea nu vin dintr-o țară cu oameni focoși, cum vin cele de tauri, ci de undeva unde oamenii sunt recunoscuți prin placiditatea lor – adică din Anglia. Și e cu atât mai ciudat cu cât o luptă de cocoși e mult mai sângeroasă, într-un anumit fel, decât cea mai încrâncenată corida. Căci măsura nu trebuie să ne-o dea cantitatea de sânge vărsat, firește mai mare la un taur decât la un cocoș, ci furia, înverșunarea, sălbăticia cu care două vietăți nevinovate se încaieră, se sfâșie, se ciopârțesc și se răpun, în ochii privitorilor îmbătați.

Când Ismail intră în cort, lupta începuse, se vede, mai demult; îngrijitorii tocmai ridicau din arenă un ghem de carne însângerată, care, după cele câteva pene rămase ici-colea, părea să fi fost chiar un cocoș. Învingătorul, la fel de ciopârțit și jumulit – și nu cu mai multă viață în el decât celălalt, era prezentat mulțimii, de către proprietar, într-o dezlănțuire de strigăte, de aplauze și huiduieli, care dovedea fierbințeala poporului adunat.

Spaniolilor emigrați peste ocean le-a fost mai ușor să împrumute cocoșii din Englitera, decât să care cu ei taurii sevilieni – însă asta n-a dus la o scădere a pasiunii lor, căci în curând, luptele înverșunatelor zburătoare i-au câștigat mai vârtos decât cea mai sângeroasă torida.

Tot făcându-și loc cu coatele, Ismail ajunse până la parmaclâcul care despărțea arena de spectatori și se înfipse cu ifos între doi cabaleros îmbrăcați amândoi la fel, cu veste și pelerine negre, cu pantaloni largi jos, strânși pe mijloc sub chimire late, bătute cu ținte de argint.

După ce îngrijitorii adunară fulgii și penele risipite pe nisip, un alt cabaleros, pesemne directorul circului, veni în mijlocul arenei, ridică mâna spre a se face liniște, apoi vesti:

— Senor, senora, urmează disputa între Nelson, cocoșul Excelenței Sale sir Percy, consulul Marii Britanii la Buenos Aires, și Gracia d’Oro, al

senoritei Michaela y Diaz, marchiză de Santa Fe.

Spectatorii izbucniră în strigăte și fluierături, care le arătau mulțumirea. În tribună, cei doi proprietari se ridicară, se înclinară spre popor, consulul sărută mâna marchizei, apoi amândoi făcură un semn, spre o perdea din fund. Managerii se iviră cu cocoșii în brațe și trecură de jur împrejur, prin fața parmaclâcului, dând prilej doritorilor să-și aleagă favoritul pe care vor paria.

Nelson era un cocoș alb, de mărimea unui curcan obișnuit, alb ca o ninsoare proaspătă, numai cu creasta roșie, singur simbol al măcelului care se pregătea. Când ajunse în fața lui, văzându-i ciocul hrăpăreț, ochii sălbatici și ghearele ca de vultur, Ismail se trase un pas înapoi.

Gracia d'Oro avea penele lucioase, parcă nu suflate, ci turnate în aur greu – și în mișcările cu care-și rotea capul, cătând învrăjbit în jur; nu se vedea nimic din grația prevestită de un nume atât de frumos, ci o pornire de fiară, ceea ce pe Ismail iarăși îl îngrozi.

După ce managerii sfârșiră ocolul arenei, veniră la mijloc, unde îi așteptau ajutoarele lor – și împreună cu aceștia, trecură la punctul următor al ritualului sângeros.

Bucătarul *Speranței*, care văzuse multe în viața lui, scoase un strigăt:

— Allah-Allah!

Cei doi cabaleros din dreapta și din stânga îi aruncară o privire mirată – și nu răspunseră nimic, căci pregătirile din arenă îi interesau mai mult decât turcul dintre ei.

Ismail văzu limpede cum de picioarele cocoșilor, între gheare, se legau strâns, cu sfoară răsucită dibaci, niște lame de oțel, lucioase, ascuțite și amenințătoare, ca vârful cuțitului.

Alături, pe nisip se afla un mic ring circular, înalt de vreo patru palme, cu diametrul cam de două ori cât roata unei trăsuri. Spun ring circular, deși ar putea să pară de prisos, dar din păcate s-au mai văzut și ringuri pătrate, de pildă la box.

— Senor, senora, lupta începe! Cine dorește să arbitreze, e rugat să poftească!

Vreo douăzeci de inși săriră în aceeași clipă peste parmaclâc, dar numai primii doi care ajunseră mai repede fură opriți; ceilalți se îndepărtară, unii rușinați, alții amenințând cu pumnii și vociferând.

Între timp, managerii, tot mângâind cocoșii, se așezară de o parte și de alta a ringului, apoi începură să-i asmuță unul asupra altuia, fără să-i

slăbească din mâini, spunându-le cuvinte întărâtătoare la urechi, ca niște descântece șuierate într-un grai necunoscut. În sfârșit, după ce așteptă destul, arbitrul făcu un semn și managerii aruncară, amândoi deodată, cocoșii în cerc.

Fiecare cocoș se luptă după temperamentul și tactica lui: unii sunt mai iuți, alții mai greoi, unii mai năvalnici, ceilalți mai prevăzători.

Gracia d'Oro și Nelson se dovediră la fel de furioși. Înainte de a cădea pe nisip, se prefăcură într-un singur ghem care prinse să se învârtească vijelios, aruncând o ploaie de pene, albe și aurii până în parmaclâc. Deocamdată mulțimea aștepta, cu răsuflarea oprită, cu ochii înțepeniți, fără să deslușească nimic în acest vârtej. Până ce, deodată, ghemul se rupse în două bucăți, proiectate afară din cerc. Cel doi manageri se repeziră, fiecare după cocoșul lui, să-l aducă la loc. Dar vai, abia acum văzu Ismail că Nelson nu mai era alb, ci roșu, parcă vopsit cu cârmâz.

În jur lumea începu să se frământe, agitând pumnii, strigând.

— Trei argentinos pe Gracia d'Oro! gâfâi cabalerul din stânga lui Ismail.

— Primesc și mai pun încă trei! răspunse celălalt cabaleros. Trei argentinos pe Nelson.

— Pe Nelson? strigă alt cabaleros, mai din fund. Îi țin eu, senor, dar să știi că-i pierzi!

Ismail își rotea capul, de la unii la alții, fără să înțeleagă limpede ce se întâmpla, căci în același timp urmărea cu înfrigurare lupta cocoșilor. Deasupra ringului zburau pene roșii, în vreme ce dincolo de parmaclâc, pariurile se împleteau, la stânga, la dreapta, spre fund, țesând peste spectatori o plasă de argentinos în care bucătarul se îneca, năuc.

— Zece argentinos pe Gracia d'Oro!

— Cincisprezece pe Nelson!

Sărăcimea paria pe sume mai mici, trei, cinci, șapte, hai zece centavos, că nu le dădea mâna mai mult, oricât s-ar fi înfierbântat ei.

Iar cocoșii, între timp, săreau în mijlocul cercului, ca într-o mașină de vânturat, cădeau unul asupra altuia, scuturând din aripi, lovind cu ciocul, sfârtecându-se cu lamele de oțel, făcând să țâșnească fulgii și sângele – până ce, deodată, în mulțime se auzi un strigăt prelung.

Unul din luptători – Ismail nu-l mai recunoștea, amândoi fiind la fel de jumuliți și de însângerați – se lăsase în marginea ringului și picotea, prostit;

numai ochii îi rămăseseră vii, privind cu spaimă la vrăjmașul care frământa nisipul în picioare, pregătindu-se să se năpustească ultima oară asupra lui.

— Per Baco! înjură cabalerul din dreapta. E Nelson! Am pierdut!

Managerul marchizei se repezi la Gracia d'Oro și-l apucă de aripi, ținându-l în loc, în vreme ce arbitrul, aplecat peste Nelson, număra rar, mișcând brațul, cum face arbitrul la box când unul din luptători este doborât. Atât că, la luptele de cocoși, regula spune să se numere nu numai până la nouă, ci până la patruzeci.

Treizeci de secunde arena vui de strigăte, fluierături și huiduieli. În tribună, consulul Angliei privea scena, flegmatic, iar marchiza de Santa Fe își mușca buzele, ca să-și stăpânească strigătul de triumf.

În secunda a treizeci și una, Nelson închise ochii, își întinse gâtul însângerat pe nisip, ca și când și-ar fi dat duhul – și rămase așa, nemișcat, până ce arbitrul ajunse cu numărătoarea la treizeci și opt. Atunci, când nimeni nu se mai aștepta, sări în picioare, bătu din aripi, scoase un cârâit prelung, răgușit, fioros – și în secunda a treizeci și noua, Garcia d'Oro, izbit în piept, sări peste ring, până în parmaclâc, aruncând o ploaie de fulgi în jur.

Marchiza de Santa Fe îi aruncă lui sir Percy o privire mai străpungătoare decât lamele de la picioarele lui Nelson, dar când consulul ridică ochii spre ea, întâlni numai un zâmbet sfios.

— Scuzele mele, marchiză! zise consulul, înclinându-se adânc.

— Adversarii sunt demni unul de altul, sir! răspunse marchiza, aplecându-se tot atât de adânc, dar cu o grație pe care un bărbat nu și-o poate însuși nicicând.

Cabalerul din stânga lui Ismail întoarse capul spre celălalt, scrâșnind printre dinți:

— Așteaptă, nu te bucura prea curând, senor!

— Firește, senor, aștept să mă bucur la sfârșit! Bucătarul *Speranței* îi urmărea, zăpăcit, și aproape că auzi zăngănitul lamelor pornite din ochii lor, care se încrucișau peste turbanul lui, făcându-l să se lase în parmaclâc. Dar tot circul era acum numai scrâșnete și înjurături și încrucișări fulgerătoare de priviri.

— Nelson, senor, ai să vezi!

— Ahaha, Gracia d'Oro s-a repezit!

Iar bietul Ismail, care nu avea nimic de împărțit cu nimeni aici, se uita când la unii, când la ceilalți, din ce în ce mai năuc.

Managerul marchizei își prinsese cocoșul și-l aruncase iarăși în cerc, unde lupta continua, mai înverșunată ca la început, numai că pene săreau acum mai puțin. Nici Gracia d'Oro, nici Nelson nu se dădeau învinși. Mulțimea, care până acum urlase, părea că a obosit.

Și în liniștea aproape deplină care se lăsase peste circ, de se auzeau numai bătăile de aripi, bușiturile și cârâitul jalnic al celor doi cocoși, iată că izbucni, așa din senin și fără să știi din ce îndemn, glasul lui Ismail:

— Băteam Nelson! strigă bucătarul, în spaniola lui, izbind cu pumnul în parmaclâc.

Cabalerul din dreapta înclină din cap, încordat, cu ochii la ring. Cel din stânga, însă, se întoarse spre turc, îl apucă de braț și scrâșni printre dinți, aproape amenințător:

— Pariezi?

— Pariam! răspunse bucătarul, semeț și totdeodată năuc.

— Pun cinci argentinos contra lui Nelson! Îi ții, senor?

— Țineam!

Cei din jurul lor se însuflețiră pe rând:

— Ții și cu mine trei argentinos, senor?

— Țineam!

— Pun și eu trei!

— Și eu șase!

— Senor, hai zece cu mine! Primești?

— Primeam!

În vreme ce pariurile curgeau pe capul lui Ismail, iar el le primea fudul, cocoșii se moleșeau, vlăguiți, se repezeau unul în altul tot mai nehotărâți, mai blegi, până ce se lăsară amândoi deodată pe nisipul însângerat, străpungându-se numai cu ochii încă aprigi.

Mulțimea izbucni în strigăte și huiduieli, care se adresau atât cocoșilor, cât și managerilor, dacă nu chiar și celor doi stăpâni.

Managerii se repeziră la luptătorii istoviți, îi luară în brațe și începură să le mângâie crestele sfârtecate până la os, întărâtându-i iarăși, ca la început. Între timp, îngrijitorii aduseră un alt ring, mai mic, cu diametrul pe jumătatea celui dintâi, și-l puseră înăuntrul acestuia. În unele orașe din America de Sud, cercului mai mic i se spune „disperado” – nume care nu cere nici o lămurire în plus.

— Senor, senora, strigă arbitrul, lupta continuă!

Ajutorul său măsură diametrul cercului, văzu că nu depășea optzeci de centimetri, atât cât era îngăduit, și înclină din cap, încuviințător.

Un nou val de urlete se ridică deasupra mulțimii:

— Disperado, Nelson!

— Disperado, Gracia d'Oro!

— Senor, mai ții încă un argentinos? Am pariat pe trei.

— Țineam!

— Patru în total! Să nu uiți!

— Nu uitam!

Nelson se dovedise un luptător vajnic, dar de data asta, cum se pomeni aruncat în cercul îngust, cioc în cioc cu vrăjmașul întărâtat din nou, prima lui mișcare fu o scurtă săritură peste ring, după care se repezi în lături, cârâind, încercând să scape printre spectatori. Ismail nu-i dădu timp; roșu în obraz, gâfâind, sări la rândul lui peste parmaclâc și îi ținu calea, cu mâinile date în lături, cu genunchii desfăcuți, gesticulând indignat, pe bun motiv:

— Hușșș! înapoi! Hușșș!

Managerul îi sări în ajutor și Nelson fu aruncat din nou în cerc, unde de data asta se arătă hotărât să țină piept vrăjmașului înfricoșător. Înghesuiți în ringul îngust, câteva clipe cocoșii se învălmășiră iarăși ca la început, sărind și rotindu-se împreună, ca un ghem jumulit, până ce Gracia d'Oro se desprinse și căzu pe nisip.

Urlete cumplite se auziră în circ, în timp ce arbitrul număra la căpătâiul cocoșului amețit.

— Cine mai pariam? strigă Ismail, aruncându-și turbanul în sus.

Turbanul se duse până în acoperiș, rămase o clipă așa, parcă plutind, apoi o luă în jos și căzu pe nisip. Ochii bucătarului nu mai erau la turban: în clipa când acesta șovăia sus, Gracia d'Oro făcuse un salt neașteptat, viclean, fulgerător, de neoprit, și căzuse în capul lui Nelson.

Un murmur de teamă, de mirare, de nedumerire străbătu arena – și în murmurul acesta se auziră limpede, rare, cadențate, loviturile ciocului hrăpăreț, care fărâma capul adversarului înfrânt.

Arbitrul ridică mâna către spectatori:

— Senor, senora, Gracia d'Oro a învins!…

În tribună, consulul Angliei săruta, palid și demn, mâna marchizei de Santa Fe.

— Sper că nu ești prea mâhnit, sir!

— Nu, marchiză! Am pariat o sută de argentinos pe Gracia d'Oro!

— Urmează categoria grea: Barbaroza contra lui Destroyer! strigă directorul circului.

Iar Ismail clătina din turban și privea în jur, parcă bătut în cap și încă mai rău decât bietul Nelson…

* * *

Uneori, pe drum sau în porturi, când echipajul era plecat în oraș, Anton Lupan stătea pe punte, în hamac, și urmărea cu mintea drumurile făcute, pe cele ce mai avea de făcut, apoi se pomenea zicând în gând:

— Adnana!

Atunci ea, care stătea rezemată de parapet, în bordul celălalt, sau mai departe, spre prova, aruncând firimituri de pâine pescărușilor, se întorcea, își ducea mâna la piept, cu gestul cunoscut, și aplecându-se înainte, clipea întrebător din genele-i lungi:

— Eu?…

El tresărea, surprins:

— Te-am strigat?

— Așa mi s-a părut.

— Crezusem că te-am strigat în gând.

Și pe urmă, minute întregi nu-și mai spuneau nimic. Dar se gândeau. El: „Oare am strigat-o, într-adevăr?” Ea: „Poate că nu m-a strigat, ci am visat eu!”

Apoi, după ce treceau acele minute lungi, el întreba:

— Dacă zici că te-am strigat, de ce nu vii?

Adnanei, după atâta tăcere, glasul i se părea dur.

— Ai să-mi dai porunci? Te-ascult!

Cu aceste vorbe se apropia, prea blândă ca să i se vadă micile scântei de furie ale ochilor și se așeza pe un colac de parâme, lângă el.

— Ți-e gândul plecat? o întreba Anton Lupan, văzând că nu-i poate atrage privirea.

— Da.

— Ți-e dor de ceva?

— Uneori.

— De ce?

— De zilele când mi-era dor de tine. El râdea.

— Și-acum?

— Acum ești căpitan, iar eu sunt matelot…

— Ce-ai dori altceva?

— Să fii cu mine mai rău decât ești și mai puțin rău decât vrei să pari.

— Adnana, de la cine ai învățat să vorbești așa de… așa de… neprevăzut?

— De la mama și de la tatăl meu. Uiți că m-am născut în țara proverbelor?

— Dacă inima ta n-ar fi atât de gingașă, aș fi așa cum dorești tu.

— De unde știi cum e inima mea? El se ridica într-un cot, tulburat:

— Adnana!…

Dar se oprea. Și ea îi spunea în gând: „Pesemne tu nu bănuiești ce amețitoare a fost clipa când m-ai luat în brațe pe chei! Eu n-am cunoscut dragostea, dar se vede m-am născut cu ea, am purtat-o fără să știu, pe mări, sub soare, în vânt, fiindcă în clipa când mi s-a arătat, am recunoscut-o fără să șovăi, am știut că-i desprinsă din ființa mea. De aceea m-am urcat pe vapor…”

Adnana își privea mâinile și continua:

„Am tăiat morcovi și-am curățat cartofi, trei săptămâni! Dar mă gândeam: el n-o să-mi vadă mâinile, o să-mi vadă inima. Și tu ce ai văzut? Că aveam tricoul lui Mihu și te-ai încruntat. Pe-al cui aș fi putut să-l pun, că toate mi-erau largi?… Pe urmă însă m-ai luat în brațe și eu am plâns. Și-mi ziceam: o, ce bine să tai morcovi, să cureți cartofi, dacă asta-i răsplata!”…

Aici, pe chipul Adnanei părea că trece un nor: „Dar parcă tu m-ai luat în brațe? Dacă nu m-aș fi repezit eu!…”

Și tăcea, coborându-și genele peste cugetul posomorât.

Iar Anton Lupan, cu fruntea încruntată, îi răspundea în același fel, în gând, frământând cu mâinile marginea hamacului:

„De, Adnana, e ușor să spui, tu, care stăteai cu spatele spre prova. Dar eu… Vezi, era Gherasim, era Ismail cu mustața aia a lui, erau ceilalți… O, cum te-aș fi luat în brațe, cum te-aș fi mângâiat!… Ești atât de blândă, de bună, de curată, e atâta gingășie în ființa ta!”

Ea ridica ochii și clipea speriată. Oare nu era prada visului? Putea căpitanul *Speranței* să gândească așa?

„Dar vezi tu, continua Anton Lupan, vezi tu, Adnana, nu suntem singuri. Ei toți te-au așteptat. O, știu, nici unul nu jinduiește la tine mai mult decât la o stea de pe cer… Dar se cuvine oare să întind mâna eu, fiindcă sunt căpitan, să iau steaua și să le las cerul întunecat?…”

Aici Adnana nu mai știa ce să-i răspundă și tăcea îndelung, cu ochii înlăcrămați. Într-un târziu căpitanul tresărea și se ridica din hamac.

— La ce te gândeai? o întreba, de data asta cu viu grai.

— Așa, nelămurit, poate la morcovi, poate la cartofi, mai știu eu?

— Îți pare rău că te-ai angajat matelot la noi? Îți pare rău că ne-ai urmat?

— Asta nu, nu-mi pare rău azi, n-o să-mi pară nici mâine, niciodată, toți anii câți mi-or fi dați! Aș veni de oriunde, de oricâte ori m-ai chema. Aș merge cu tine… cu voi, până la capul Pământului!

Atunci căpitanul *Speranței* râdea:

— Asta nu-i prea departe, ai să vezi în curând!

Așa vorbeau ei în porturi, sau uneori pe drum, că nu spuneau totul deodată, cum s-a înșiruit mai sus. Dar ultimele cuvinte, e bine să știm, Anton Lupan se întâmpla să le rostească la 9 noiembrie, după prânz, când întreg echipajul alerga prin oraș, să-l caute pe bucătar. Întocmai așa le rosti el, deși în clipele acelea avea destulă pricină să fie îngrijorat – trecea timpul și ei nu plecau.

Adnana ridică ochii spre el:

— Da, însă Pământul nu are numai un cap!

— Senor! se auzi în clipa aceea un glas de pe mal.

Căpitanul întoarse capul și în fața schelei văzu un guard orășenesc, însoțit de un civil înalt, cu o geantă sub braț. Guardul salută și făcu un pas:

— Bună ziua, senor! Îl cunoașteți pe numitul Nail Ismail Geafer?

* * *

Răsărea a patra oară soarele pe ocean… Mihu mergea amărât spre penitenciar, cu o boccea la spinare, cu fonograful într-o mână, iar în mâna cealaltă cu frânghia care-l ținea pe Negrilă de grumaz, fiindcă în orașul acesta câinii cică trebuiau să umble legați.

Ah, câtă amărăciune era în sufletul musului pe când mergea așa! Ismail la închisoare și Negrilă în laț!

Aseară, după ce trei zile alergaseră, se zbătuseră, se loviseră cu capul de pereți încercând să găsească o ieșire din noul impas, echipajul ținuse sfat.

Treizeci și cinci de cabaleros depuseseră plângere la judecător, împotriva lui Nail Ismail Geafer, matelot pe goeleta *Speranța,* precum dovedea cartea de marinar găsită asupra sa; cei treizeci și cinci de reclamanți pretindeau sume felurite, mai mici sau mai mari, la un loc două

sute șaptezeci și trei de argentinos, total care îl speriase chiar și pe judecător. Cu cele șaptezeci de lire sterline plătite în plus de Martin Stricland, pentru nefasta escală prilejuită de el, se liniștiseră numai o treime din datornici iar alți bani echipajul *Speranței* nu mai putuse afla.

Drumul, de jos din La Boca, până în partea cealaltă a orașului, în Belgrano lângă Hipodrom, unde se afla închisoarea, era lung și întortocheat, fiindcă trebuia să tai în diagonală tabla de șah și să cotești mereu, când pe o stradă, când pe alta, mergând în zig-zag.

Dar lui Mihu nu de drum îi păsa, nu-l făcea prima oară azi, îl făcuse de nenumărate ori, ca și ceilalți, îl învățase pe dinafară – acum îl făcea ultima oară, vai! Nu, nu-i păsa de drum, ci îl durea inima că de data asta se ducea să-și ia rămas bun de la Ismail, care-i era atât de drag: *Speranța* pleca azi.

Așa hotărâse Anton Lupan aseară, după ce văzuse că nu se mai putea aștepta. Martin Stricland, care plătise o sumă nebunească pentru escala la Buenos Aires, refuza, cu încăpățânarea a zece catâri din cei mai încăpățânați, să mai dea încă o sută de lire, din cele două sute cincizeci datorate la sfârșitul călătoriei, cum se arăta în contract. Și chiar dacă le-ar fi dat, puteau oare oamenii să se despoaie până la cămașă, să rămână în voia lui Dumnezeu și-a oceanului, la mii de mile depărtare de țară, ca să plătească atât de scump oalele sparte de bucătar?

Și blândețea, și bunătatea, și înțelegerea, și mărinimia au o margine, își spunea fiecare, gândindu-se la necazurile îndurate de pe urma lui Ismail.

— Dar are patru neveste, nefericitul! zicea Anton Lupan, frământându-se de parcă ar fi fost nevestele lui.

— Și eu am doi copilași, ca să nu mai vorbesc de nevastă și de ăi bătrâni! răspundea Gherasim, încruntat.

— Da, ai dreptate, dragul meu! Dar noi, ăștilalți, suntem mai slobozi; ne-am mai strâmtora, am mai suci-o, am mai învârti-o, și poate c-am ieși la cap.

— Și la ce bun, domnule? Ca peste o zi, două, să ne bage în alt impas? Nu vezi că la el ticăloșiile au început să se țină lanț?

— Dar altminteri are inima așa de bună, nene Gherasime, zău, nu-i păcat? zicea Mihu, cu sufletul îndurerat.

— Și marinar priceput! îl lăuda altcineva.

— Și vrednic când vrea!

— Barem ca bucătar!…

Așa vorbeau oamenii, pe când mai nădăjduiau să-l înduplece pe Martin Stricland – că de la altul, de la cine ar fi putut lua? Încercase căpitanul cu o bancă, apoi cu un exportator, dar în van.

Și-acum, dacă singura lor nădejde, Martin Stricland, nu se lăsase înduplecat, Mihu se ducea la penitenciar să-i ducă boclucurile lui Ismail și să-i vestească plecarea, că din partea celorlalți nici unul nu avusese curaj; stăteau prin colțuri, posomorâți, și lăcrimau…

Un ceas mai târziu, musul și bucătarul *Speranței* se aflau față în față, cu gratiile între ei, la penitenciar. Ismail era palid, nedormit, cu obrazul țepos, dar parcă prin ochi i se plimba, gata să țâșnească, un zâmbet șoltic, zâmbet de bătrân ștrengar.

— Ți-am adus gazelul, nene Ismaile, zise Mihu, cu privirile în pământ.

— Plecam?

Băiatul înclină din cap, gata să izbucnească în plâns. Ismail întinse mâna printre gratii și luă fonograful.

— Ala pezevenghi portarel, n-am vrut ridicam?

— Ba da, nene Ismaile, dar am dovedit că era al nostru, că noi îl cumpărasem, nu dumneata.

— Atunci de ce-am adus? De ce nu-l păstram?

— Ai noștri au zis să-l iei dumneata, că poate ți-o mai îndulci zilele… Ți-l trimit în dar.

— Mulzumim! Ala portarel am mai vrut luam ceva?

— Da; a vrut să ia șalvarii albaștri, de atlas…

— Aman, aman!

— Noroc cu Adnana; a zis că-s ai ei. Uite, ți i-am adus aici, în boccea.

— Mulzumim Adnana. Cine găteam, ea?

— Ea.

— Găteam bine, hai?

Mihu nu răspunse; cum era să-i spună că oamenii se prăpădeau după mâncarea Adnanei? Nu c-ar fi gătit-o mai bine, dar…

Ismail clătină din cap.

— Și Stricland, ce făceam?

— Ce să facă? Sforăie și bea.

— Acum cine caram?

— Încă nu se știe; parcă nouă ne e gândul la țucalul lui Stricland?

Iacă apoi că veni și clipa bunului rămas.

— Nene Ismaile, să ai curaj! Peste șase luni o să fim înapoi și te-om scăpa noi!

— Asta cine am spus?

— Toți!

— Si căpitan?

— Și el.

— Nu eram supărat?

— Ba da… Ei, și-acum mă duc, că pe la prânz plecăm. Te las cu bine, nene Ismaile, să fii viteaz!

— Umblam cu bine, bre băiat!

Mihu întoarse spatele și o luă repede la pas, ca să nu-l podidească lacrimile, când se auzi strigat:

— Pst, Mihu, ia stam!

În ochii lui Ismail se aprinsese lumina șoltică de care vorbeam.

— Bre, băiat, vrem făceam hatâr bucătar?

— Da, nene Ismaile; mai ai nevoie de ceva? Bucătarul îi făcu semn cu degetul să se apropie și vârându-și capul printre gratii, îi șopti la ureche, chicotind ca un armăsăraș:

— Mergeam la gara, vedeam estem circ unde cocoși luptam – ni-hi-hi-hi! – întrebam cine băteam ieri – ni-ha-ha-ha! – bătea, Destroyer ori băteam Barbaroza?

Acum musul *Speranței* cobora spre La Boca, să se ducă în port. De dimineață avusese soarele în ceafă – de data asta soarele îl lovea în obraz; și-l ustura obrazul, de soare și de lacrimi, dar n-avea cum să se tragă la umbră și nici lacrimile nu i se opreau.

Măcar de i-ar fi putut face lui Ismail ultimul hatâr! Fusese la gară, găsise maidanul, și circul, dar pustii, că vinerea nu erau lupte de cocoși și n-avea pe cine întreba.

Așa străbătu Mihu străzile iarăși, mergând în zig-zag pe tabla de șah, trecu printr-un parc, în marginea căruia era altă gară și de acolo înainte se adânci pe niște ulițe strâmte și întortocheate, care parcă țineau de alt oraș. Peste casele scunde și vechi trecea briza oceanului, se auzeau vapoarele urlând în port… Nu trebuia să întrebe pe unde s-o ia, că îl ducea Negrilă smucindu-l de sfoară, ca și cum ar fi fost nerăbdător să ajungă mai repede la ei acasă, să scape din laț.

Blestemat oraș! Să bagi oamenii la închisoare și să ții câinii legați!

— Hai, Negrilă, hai! Ce te-a apucat?

Mihu simți sfoara tremurându-i în mână; câinele se oprise pe trotuar și râcâia pământul în picioare, adulmecând și mârâind spre trotuarul celălalt. Treceau mulți oameni, dar pe care naiba îl mârâia? Musul ridică sprâncenele, cu atât mai mirat cu cât era sigur că Negrilă nu avusese toane niciodată, de când îl știa.

În față era o prăvălie mărișoară, care tocmai se spoia; înăuntru se vedeau oameni cu bidinele, pe-afară vopsitorii dădeau cu roșu obloanele și cercevelele de la geamuri, alții pictau firma lunguiață pusă deasupra ușii, în vreme ce niște camionagii, opriți în față, descărcau butoaie și le rostogoleau spre gura de beci care răspundea de-a dreptul pe trotuar.

— Ce-i, Negrilă? întrebă Mihu, îngrijorat.

— Ham, ham!

— Ei, taci!

De bună seamă era ceva la mijloc – Mihu înțelegea asta, după lătrat.

Tocmai atunci, în prăvălie, un om stropit de var trecu prin fața ușii, rostogolind un butoiaș. Băiatul clipi din ochi, își scutură capul, rămase puțin așa, ca omul beat, în timp ce câinele mârâia și se smucea în laț – apoi deodată își duse mâna la gură, înăbușindu-și un strigăt mirat…

În clipa următoare, Mihu rupea pământul la vale, spre port, trăgându-l pe Negrilă care se tot smucea, mârâind furios, cu ochii roșii, cu colții scoși, să scape și să se repeadă înapoi, la omul stropit de var.

Așa fugi musul, scăldat în sudori, uitând de lacrimi, uitând de Ismail, trecu peste drumul de fier care ducea în port, se avântă pe străzile din La Boca, noroc că cizmele nici nu-l strângeau, nici nu-i erau largi, înotă în mâlul de pe țărm de se făcu numai stropi negri până la urechi, sări pe debarcaderul de lemn și nu se opri decât pe puntea *Speranței*, lângă bocaport, gâfâind la urechea lui Gherasim.

— Ești sigur? întrebă cârmaciul, după ce ascultă totul, de-a fir-a-păr.

— Sunt sigur! gâfâi Mihu. L-am recunoscut dintr-o dată, măcar că și-a ras mustața și s-a mai îngrășat!

Gherasim strânse pumnii – și în colțul gurii i se ivi un zâmbet avan.

— Bine! Ai să nimerești locul?

— Îl nimeresc! Și chiar de nu l-aș nimeri, ne duce Negrilă tot într-un trap.

Câinele lătră, cătând spre oraș.

— Ai răbdare până deseară! îl domoli Gherasim. Acum stai cuminte, potaie!

Apoi se duse la căpitan și vorbi cu el un timp, arătând spre Negrilă și spre stăpânul lui.

Anton Lupan ședea pe un colac de parâme, lângă cârmă, și cerceta, preocupat, harta strâmtorii lui Magellan. Ceva mai încolo, Adnana, aplecată spre parapet, urmărea zborul pescărușilor.

— Dar ești sigur, Mihule? întrebă căpitanul, ridicându-și ochii încruntați.

Musul se apropie, încă asudat.

— Da, domnule! Pot să pun mâna în foc.

— Atunci merită să ne mai amânăm plecarea cu o zi. Gherasime, ai grijă ce faci!

— Fii pe pace, domnule! răspunse cârmaciul, rânjind. O să lucrăm cu mănuși.

Restul zilei oamenii își văzură de treburi, ca de obicei, atât că vreo două ceasuri stătură nevăzuți în hambar, la sfat cu Gherasim.

În timpul acesta căpitanul cerceta harta, mereu încruntat, iar Adnana avea grijă de pescărușii albi. Din când în când ea întorcea capul, mirată că oamenii stau ascunși.

— Ce se întâmplă cu ei? întrebă, în sfârșit.

— Nimic; socoteli de-ale lor!

— Dar cu tine?

— La fel; socoteli de-ale mele!

— Sunt grele aceste socoteli?

El privi harta și se încruntă mai mult. Unde era acum Pierre Vaillant? Venea vara în sud – și deodată căpitanul *Speranței* își dăduse seama că prietenul său n-ar mai fi avut de ce aștepta. Poate acum *L'Esperance* ridicase ancora și se îndrepta spre strâmtoarea lui Magellan.

— Cam grele, Adnana! răspunse într-un târziu, amintindu-și că fata îl întrebase ceva.

— N-aș putea să te ajut?

— Ba da.

— Cum?

— Să-mi zâmbești uneori.

— N-am să știu când. N-ar fi mai bine să-mi fixezi niște ore de cart?

— Astăzi, de la patru la opt.

Adnana se așeză pe scândura punții, în fața lui, și îi zâmbi. Dar el nu mai zise nimic și-atunci începură iarăși să-și vorbească în gând…

Oamenii ieșiseră din hambar, robotiseră câte ceva pe punte și între timp amurgul căzuse peste oraș. Nu mai bătea nimeni orele de cart. Pe mal se văzură lampagii, aprinzând pe rând felinarele cu gaz.

— Apoi noi am plecat, domnule! zise Gherasim.

— Bine, ai grijă cum te descurci. Vezi să nu rămân și fără voi.

— Unde se duc? întrebă Adnana, văzând că pe lângă cârmaci plecau și ceilalți, ba chiar și Mihu, cu Negrilă după el, toți cu priviri tainice și cam îngrijorați.

— Încearcă să-l scape pe Ismail, răspunse Anton Lupan. Ea își duse mâna la gură.

— Ce-ați pus la cale?

— Ai să vezi; ceva foarte nevinovat.

Adnana urmări oamenii din ochi, cum alunecau tainic pe schela de lemn, în slaba lumină a felinarelor de pe țărm. Din parc, dincolo de castelul de apă, care se ridica mohorât pe cerul opalin, răzbea muzică îndepărtată, de chitare și de acordeon. În dreapta, pe mal, spre portul nou, niște marinari beți chiuiau răgușit; din când în când, din cabină se auzea sforăitul lui Martin Stricland.

Gherasim și cu ceilalți se pierdură printre magazii: atunci Adnana se întinse pe punte, cu mâinile sub cap, și rămase cu ochii la o stea răzlețită pe cer. Nu știa ce stea ar putea fi, nu cunoștea bolta în emisfera de sud. Pe punte ardea numai lumina de ancoră la catarg…

Cârmaciul, împreună cu ceilalți străbătură La Boca și ajunseră în cartierul de peste drumul de fier.

— Pe aici, nene Gherasime; uite, asta-i strada.

În timpul acela Buenos Aires era luminat slab, cu lămpi de gaz care pâlpâiau sfioase din sută în sută de pași.

— E cam devreme, zise Gherasim. Să așteptăm până se mai astâmpără lumea.

Întâlneau încă des trecători, mai cu seamă femei care duceau de braț marinari beți. Sub un felinar, o fetiță cerșea, cu un șal de prințesă pe umeri și cu picioarele goale prin praf. Doi inși, după vorbă italieni, după haine zidari, se înjurau sub felinarul următor… Peste drum, la prăvălia care se spoia, lucrătorii își adunau sculele și se schimbau în haine de oraș.

Oamenii noștri trecură o dată în sus, o dată în jos, trăgând cu ochiul, apoi se opriră la umbra unui gard. Mihu se lupta cu Negrilă, care mârâia, smucindu-se să-i scape la deal.

— El e! Care va să zică, își deschide prăvălie! șopti Gherasim, pipăindu-și revolverul în buzunar. Numai că o să avem cam mult de așteptat; trebuie să plece toți vopsitorii, să se mai potolească și lumea asta pe străzi. Ia, duceți-vă careva în port și spuneți-le să nu ne poarte de grijă, că mai zăbovim, vreun ceas, două, câte, știu eu, om vedea.

— Mă duc eu! sări Haralamb.

— Nu, mai bine să se ducă văr-tu; mi-e că tu nu mai vii înapoi!

— Ei, asta-i, la ce să rămân?! Lasă că mă duc eu, zău, măi frate Gherasim!

Cârmaciul îl privi. Într-un chip ciudat:

— Te trage ața în port, fir-ai tu să fii de cioflingar! Mută-ți gândul, măi băiete, că nu se uită ea la tine; nu vezi că-i topită după căpitan?

Haralamb se roși, ca un copilaș.

— Parcă eu zic să se uite la mine? Mi-e de ajuns să mă uit eu la ea!

— Hai, atunci du-te, da' nu te uita prea mult, că-ți strici ochii la lumina de gaz… Ne găsești tot pe-aici, pe undeva.

Ieșiseră puzderie de stele pe cer, dar Adnana o urmărea tot pe aceea de la început; și deodată își dădu seama că din vârful catargului mare, steaua trecuse peste cel mic și se rotea, către apus, pe deasupra bompresului.

— N-au venit? întrebă tresărind.

— Nu; au trimis vorbă că stau mai mult.

— E târziu?

— Miezul nopții.

N-avea cine să bată clopotul de cart…

— Haideți, băieți, șopti Gherasim. Uite-l că trage obloanele.

Pe stradă, abia dacă mai trecea arar câte un om. Undeva, mai departe, la o fereastră neluminată, un copil plângea, trezit din somn și o femeie încerca să-l împace, cântându-i, cu glasul nespus de trist și istovit, un cântec de leagăn din cine știe ce țară, că nimeni nu înțelegea.

— Multe nații mai sunt și-n orașul ăsta! șopti Ieremia, mâhnit fără să știe pricina. De ce s-o fi vânturând lumea atât?

— Apăi de trai bun nu, măi frate-miu! răspunse Gherasim, cu ochii mai sus, peste drum.

Omul pe care-l văzuse Mihu la prânz, ieșise în stradă și punea obloanele la ferestre. Înăuntru nu mai era nimeni și mai ardea numai o lampă, în fund.

— Mihule, zise cârmaciul, în șoaptă, tu rămâi după noi, și când om intra, pui oblonul la ușă, să nu ne vadă cineva din drum.

— Da, nene Gherasim!

Musul tremura încetișor, parcă de frig. Ca și când ar fi înțeles cum merg lucrurile și ar fi fost mulțumit, Negrilă se liniștise și aștepta cuminte lângă el, scheunând numai, din când în când.

Terminând cu obloanele de la geamuri, stăpânul prăvăliei intră înăuntru, pesemne să stingă lumina. Gherasim, urmat de Ieremia, de Cristea Busuioc și de Haralamb, că venise și-acesta între timp, intrară după el, tiptil, încât omul nu-i simți decât când ajunse în fund, la tejgheaua stropită de var.

— Nu s-a deschis încă, senor, nu vă supărați! zise întinzându-se să-și ia haina din cui. Veniți duminică, la inaugurare; vă dau de băut fără bani.

Afară, Mihu trase oblonul peste ușă, apoi începu să se plimbe cu pași repezi în sus și-n jos, dârdâind, cam speriat.

— Senor, înțelegeți, nu s-a deschis! Trebuie să plec, duceți-vă! stărui negustorul, văzând că trei din mușteriii necunoscuți se așezau tacticoși la o masă încă neștearsă de var, în timp ce al patrulea înainta prin umbră, spre fund.

Când fu la un pas de ei, Gherasim își ridică boneta de pe ochi.

— Bună seara, palicarule! zise, în grecește, rezemându-se de tejghea, cu revolverul sub cot.

Negustorul se trase un pas înapoi și se lovi de raftul proaspăt dat cu vopsea.

— Per Baco! Tu ești, cârmaciul de pe *Speranța!*

— Iar tu, negustorul de bărci de pe *Orion!*

— Per Baco! Și n-ai murit?

— Ia ascultă, palicarule, nu mai face pe spaniolul cu mine, că eu te știu ce lapte ai supt la Patrida!

— Ce vrei? scrâșni omul încolțit, aruncând priviri desperate în jur.

Doi din mușteriii ciudați își scoaseră revolverele din buzunare și le puseră pe masă, domol, cu blândețe, ca și când ar fi fost niște cărți de rugăciune; al treilea, cu o mână își pieptăna barba stufoasă, cu alta își mângâia toporișca de la brâu.

— Vreți să beți ceva, măi băieți? îi întrebă cârmaciul, îndatoritor.

— Nu, frate Gherasime, numai dă-i zor să nu ne aștepte copilul ăla prea mult.

— Așa-i!… Ei, negustorule, acum să ne socotim! Da’ știu c-ai făcut drum de la Marsilia până aici! Și de ce nevastă vorbești, că te știam singur? Ori acum te-ai însurat, de, dacă ai pus mâna pe bani!

— Ce vrei? bâigui proaspătul negustor, ca și când n-ar fi auzit, sau n-ar fi înțeles întrebarea.

— Păi ți-am spus: să ne socotim.

Gherasim cercetă colțurile umbrite ale prăvăliei, până ce ochii i se opriră la o casă de fier.

— Aha! exclamă, mulțumit. Ți-ai luat casă de bani, ca bancherii! Asta-i semn bun, pentru noi!… Uite ce e, palicarule, să nu pierdem vremea de pomană și nu încerca s-o încurci, că n-ai cum. Lucrul ar fi fost mai cinstit dacă te luam de gât și te duceam la judecător, dar vezi tu, asta cere timp, iar noi suntem grăbiți. Nu vreau decât să-mi dai banii înapoi; că m-ai înjunghiat și că mi-ai spart capul, te iert. Ai să plătești tu altă dată, unuia care o avea timp mai mult. Și-acum, pune mâna pe cheie, hai, deschide casa de bani, să văd ce-ai făcut cu capitalul meu!

Fostul marinar de pe *Orion* se mai uită o dată în jur, cu un ochi speriat, cu altul viclean, apoi căzu în genunchi, în fața lui Gherasim, hohotind:

— Frățicule, nu mă nenoroci! Azi am scos banii de la Bancă, mâine trebuie să-i duc, am cumpărat o vie, colea, lângă oraș, am făcut și hârtiile, am dat arvuna. Nu mă nenoroci!…

— Uite, măi fraților! râse Gherasim, întorcându-se spre ai săi. Cârciuma nu-i ajunge, vrea să fie și podgorean… ia, hai să vedem câți bani mai ai!

Omul îngenuncheat își frângea mâinile, deznădăjduit:

— Nu mă nenorociți, măi oameni buni! Nu-s numai banii voștri, că doar adun și eu, de zece ani! De ce să mi-i luați? Mai mi-e și nevasta bolnavă, v-o jur pe sufletul meu!

Cârmaciul îi făcu vânt cu piciorul, spre casa de fier.

Ceva mai târziu număra banii, pe tejghea, în timp ce Ieremia și ceilalți doi așteptau răbdători; plutașul încerca scândura mesei cu muchia toporiștei – brad, dar de alt soi, necunoscut în Carpați.

— Ia spune, palicarule, cinci mii de franci, cât fac în argentinos d-ăștia, de pe la voi?

Negustorul se ridică de jos, tremurând:

— N-au fost cinci mii…

— Așa-i, au fost numai patru mii nouă sute, da' ce să ne mai încurcăm socoteala, pentru o sută de franci? Ei, ia zi, un argentinos câți franci îl pui?

— Treizeci!

Cifra cinstită ar fi fost vreo douăzeci și doi.

— Așa o fi, măi fraților?

— Păi știm noi, vere Gherasime?

— Treizeci! stărui negustorul.

— Fie și treizeci, că și-așa ți-i iau pe toți! Doar n-o să stau acum la făcut socoteli!

— Mă jefuiești! Aici am trei sute de argentinos și treaba noastră face numai nouăzeci.

Socotind cinstit, ar fi făcut vreo două sute treizeci.

— Uite-al naibii, mai vrea să mă și tocmesc! Da' dobânda n-o pui? Ca să nu mai vorbesc de capul spart și împunsătura de cuțit – de astea ți-am spus că te iert!…

În ușă Gherasim se opri:

— Ia, ieșiți unu' înainte și vedeți cum e! Apoi se întoarse spre cârciumar:

— Zici că ți-e nevasta bolnavă?

— Da.

— Și ce are?

— Febră galbenă. Da' acum poate să și moară, că mi-e totuna.

Cârmaciul băgă mâna în buzunar, scoase câteva monede de aur și le aruncă pe podeaua mânjită de var:

— Na, ca să ai cu ce s-o îngrijești!…

Afară felinarele pâlpâiau, șters. La fereastra întunecată copilul nu mai plângea, dar cântecul femeii se auzea încă, istovit, sfâșietor, într-un grai peste putință de înțeles.

Adnana auzi pași pe schelă și se ridică; steaua ei străbătuse jumătate de cer…

XXV

Capul celor Unsprezece Mii de Fecioare

— Și-acum, Ismaile, alege-ți portul unde vrei să te debarcăm! Mai mult să nu aștepți de la noi!

Așa spusese Anton Lupan, ieri – în loc să se bucure, cum era firesc. Ce, așa primești un om care iese din închisori?

Speranța cobora la vale, pe Rio de la Plata, și bucătarul, învârtind trist în oală, părea că nu înțelege nimic, deși se silea din răsputeri.

— De ce supăram?…

În cele optsprezece luni de când vedea numai ghiauri în preajma sa, aproape că-și uitase graiul, și chiar gândurile și le spunea pe graiul ghiauresc, stricat.

— De ce supăram? Estem vinovat Ismail dacă Nelson nu băteam?

Oamenii nu-i mai adresau cuvântul decât atunci când n-aveau încotro, dar abia după câteva zile observă bucătarul că în privirea lor se schimbase ceva: măcar dacă ar fi fost ură! Din nenorocire, era disprețul cel mai curat! Iar după alte câteva zile, văzând că nimic nu se îmblânzea în ochii lor și-n felul cum îi vorbeau, Ismail începu să se întrebe dacă nu cumva avea într-adevăr vreo vină pe care el unul nu și-o cunoștea.

Și când într-un târziu își dădu seama ce întemeiată era supărarea întregului echipaj, se simți așa de mâhnit, încât mai multe zile în șir nu mâncă decât pesmeți goi, până începu să se sugă și să se usuce la față, ca un țâr de Pireu – fiindcă țârii de Pireu sunt cei mai slabi țâri din câți se pescuiesc în apele grecești.

În acest timp goeleta românească străbătea ultima mie de mile din drumul ei spre Țara de Foc. La 15 noiembrie, după prânz, fiindcă dimineața fusese de lucru, la judecător și la penitenciar, cu eliberarea lui Ismail, părăsise Buenos Aires, cu un vânt potrivnic, dar ajutată de curent, a doua zi seara dubla punctul de nord al capului San Antonio și se afla în plin ocean.

Anton Lupan luase hotărârea înțeleaptă să nu se mai apropie de țărm, socotind că acum era prea târziu să-l găsească pe Pierre Vaillant undeva. Mai cuminte i se părea să câștige timp navigând fără escală până la Punta Arenas, unde, dacă avea noroc, putea să ajungă curând după *L’Esperance.*

Așa trecu *Speranța* pe la Bahia Blanca, fără să se apropie de uscat, trecu golful San Mathias, apoi nesfârșitul golf San Jorge, până mai la sud de

Puerto Deseado, care înseamnă Portul Dorit. Dorit de cine? Ferească-ne Allah de ceasul rău! Ismail își simțea inima cât un purice, dar, din fericire pentru el, *Speranța* nu aruncă ancora nicăieri.

De aici înainte, fiindcă Instrucțiunile Nautice vorbeau de curenți potrivnici care bântuie cu violență coasta Patagoniei, primejduind navigația corăbiilor mici la fel cu a celor mari, goeleta luă drumul direct către sud, îndepărtându-se peste șaizeci de mile de uscat, și astfel, ocoli pe departe micul golf San Julien, unde în iarna anului 1520, primul navigator prin aceste locuri, nobilul portughez Magallaes, de-i mai zice și Magellan, avu de luptat sângeros cu echipajele escadrei sale, descurajate și răzvrătite că nu mai ajungeau la un liman.

Limanul, adică trecerea în celălalt ocean, despre a cărui existență oamenii lui Magellan se îndoiau, se afla numai la o sută de mile mai la sud de locul acestui nefericit popas – și acum *Speranța* naviga molcom către el, în timp ce soarele, răsărind cu statornicie în babord, scotea zilele din ocean, de-ai fi zis că-i cupa unui excavator uriaș – și, după ce le trecea peste catarge, le răsturna pe uscat, câte o cupă la fiecare grad.

Cu vorbe spuse mai pe șleau, asta însemna pentru corabia noastră șaizeci de mile între apusul de ieri și cel de azi, fiindcă un grad din cele trei sute șaizeci în câte se împarte un meridian, măsoară – cine a uitat să-și reamintească în acest ceas, înainte de a intra în strâmtoarea lui Magellan – măsoară, așadar, o sută unsprezece kilometri, adică șaizeci de mile în cap.

Într-adevăr, în aceste ultime zile de navigație pe ocean, vântul nu fu cel visat; dar nimeni nu arăta vreo nemulțumire, fiindcă, șaizeci de mile ieri, șaizeci de mile azi…

Viața la bord decurgea neschimbat, numai că pe chipurile oamenilor fiecare paralelă trecută întipărea un aer mai grav. Soarele își pierdea puterea – și în miezul zilei, când trecea la meridian, umbrele catargelor se lungeau; în schimb Crucea Sudului noaptea stăpânea bolta, din ce în ce mai înalt.

Încetul cu încetul, puntea se golea; încă de la Capul Tres Puntas, oamenii din echipaj începuseră, unul câte unul, să-și facă culcușul în hambar, iar dimineața, când ieșeau să se spele, simțeau că începe să-i țină în spinare un clește înghețat.

Ultimul care rezistă în fața frigului fu Negrilă și rezistă îndârjit, ca și când ar fi avut ceva de împărțit cu bietul bucătar. Dar în seara de 2 decembrie, când *Speranța* trecea a cincizecea paralelă și schimba drumul de la sud două caturi spre vest, punând capul drept pe strâmtoarea lui

Magellan, câinele, după ce se învârti nehotărât pe punte, preț de vreun ceas, după ce mai șovăi și-n ușă timp îndelungat, intră în sfârșit în cotețul pe care Ismail i-l pregătise, cu atâta tragere de inimă, încă de la Sulina.

Din nefericire însă, Ismail nu era de față, să se bucure și el de acest rezultat; în afara orelor de cart și-a clipelor când trebuia să se ocupe de Martin Stricland, el stătea sub punte, la bucătărie, fie că avea să gătească, fie că n-avea, înțepenit pe scaun, cu ochii în dulap, ceea ce îi mărginea orizontul cam la un sfert de pas. Dar în această lume strâmtă, ce amplu se zbuciuma sufletul bietului bucătar!

— Vrem debarcam?… Bine, nu milogeam!…

Spre amurgul zilei de 4 decembrie, trei luni și mai bine de la Gibraltar, omul de veghe strigă:

— Uscat!…

Peste zi *Speranța* navigase sub un cer atât de albastru, încât ai fi zis că niciodată nu se va mai înnora. În față, la un cart în dreapta provei se vedea un pisc înalt, de culoarea fierului ars, care cobora către nord, pierzându-se în ocean.

Căpitanul luă ocheanul și, după ce privi încordat, înclină din cap:

— Da, e Capul celor Unsprezece Mii de Fecioare! Băieți, mâine intrăm în strâmtoarea lui Magellan!

Ajungeau cu patru zile după termenul prevăzut în contract, dar întârzierea se datora ocolului cerut de Martin Stricland.

Înainte ca soarele să apună, în stânga se desprinse din neguri alt pisc, ca o copie întoarsă a celuilalt, pierzându-se către sud, pe un orizont care părea crenelat. Și deodată, între cete două piscuri căzu o perdea neagră și grea, ca și cum Fecioarele care păzeau intrarea strâmtorii văzuseră venind corăbierii și se baricadau. Soarele, apunând departe, pe celălalt ocean, incendia baza acestui hotar – și așa, în fața *Speranței* părea că se deschide o poartă de iad…

Dar *Speranța* nu avea de plătit nici un tribut Fecioarelor; plătise altcineva pentru ea.

A doua zi, către seară, când aruncă ancora în Golful Narrows, la adăpostul țărmului chilian, negurile se destrămară, dezvelind un peisaj de calvar…

Douăzeci de ore se luptase goeleta necurmat cu furtuna, care o întâmpinase de la sud-vest, vrând s-o arunce înapoi, în ocean. Soarele mai răsărise o dată, în spate, pe Atlantic, dar peste un ceas pierise, în nori – și de

atunci înainte, luni întregi, n-avea să se mai arate decât la răstimpuri, când într-o parte a cerului, când în alta, alungat de fantasme, aruncând priviri temătoare și fugind speriat.

Douăzeci de ore *Speranța* navigase în zig-zag, printre stânci care se iveau din valuri în locul unde nu te așteptai; strâmtoarea îi arunca în față valuri încrucișate, scurte, grele ca plumbul, care se înțepeneau în etravă și smuceau de ea, mugind, s-o dea peste cap.

Dar nu mugea numai marea, înhăitată cu vântul, mugea și țărmul stâncos și se frământa, scormonit parcă dedesubt de vulcani, gata să se prăvălească în fața corăbiei, ca un dușman mai înverșunat.

Douăzeci de ore îi trebuise *Speranței* ca să străbată o treime de grad și să ajungă în acest golf, unde să poată înnopta. Marea se liniștise, înfrântă, dar în urmă, Fecioarele încă mugeau și se frământau, vărsându-și furia neputincioasă pe epavele care se înșirau jos, pe mal.

Peisaj de calvar! Mai fiecare stâncă își avea trofeul său, prada sa: o corabie fărâmată, un vapor răsturnat, răsucit, mutilat, ca niște jaloane sinistre care arătau, până în depărtare, ieșirea în ocean.

Ismail se apropie de parapet, privi, clipi din ochi și părul i se făcu măciucă în cap.

— Poftim! zise, căci spaima nu-l împiedica să fie indignat. Poftim!… Alegeam port unde debarcam! Bine, debarcam, dar port de unde alegeam?

În față, la mai puțin de o sută de pași, un vapor rupt în două zăcea de-a latul, cu pupa pe o stâncă ascunsă sub valuri, cu prova pe mal. Mormânt proaspăt, fiindcă fierul încă se mai mișca, la fiecare val, legănându-se fantomatic în umbrele serii care cădeau, scrâșnind înfundat, căutându-și locul pe piatră unde să înțepenească și viermele ruginii să-l treacă în neant.

Adnana tremura de frig, sau poate înfiorată de acest scrâșnet jalnic, prelung, necurmat.

— De ce-ai plecat din țara ta caldă, unde totul era suflat cu aur, și-ai venit aici, unde totul e îngropat în plumb? o întrebă căpitanul, apropiindu-se de ea și cuprinzându-i umerii înghețați.

Ea ridică ochii și răspunse – credea că-i răspunde în gând, însă fără să-și dea seama gândul luă grai adevărat:

— Fiindcă în țara mea niciodată nu mi-am simțit umerii așa calzi!

În clipa aceea, cu un scrâșnet prelung, epava alunecă pe stâncă și se răsuci greoaie, împinsă de valuri, până ce veni cu cârma spre larg. Oamenii ridicară capetele și la pupa, sub parapetul mutilat, văzură scris…

Da, plătise altcineva pentru ei cumplitul tribut pe care cele Unsprezece Mii de Fecioare îl cer la intrarea strâmtorii lui Magellan.

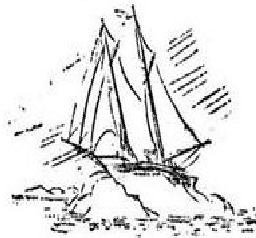
Scrâșnetul conteni; de aici înainte se întindea liniștea neantului.

Văzură scris: *Wotan…*

Alcalufii

PATAGONIA
Punta Arenas
Strimtoarea Magellan
TARA DE FOC
Strimtoarea Magellan
Capul Valentin
Capul Penas
Insula Dawson
Capul San Pablo
Milky Way
Peninsula Brecknok
Ollisoi
Canalul Beagle
Insula Navarino
Furtile de Vest
Furtile de Est
Strimtoarea Le Maire

XXVI

Barul *Cristofor Columb*

La 5 decembrie, *Speranța* se afla ancorată în golful Narrows, în partea de nord a strâmtorii, sub țărmul chilian. Țărmul celălalt, al Țării de Foc, care aici se adâncea către sud, dând naștere golfului Lomos, nu se vedea, nu atât din pricina depărtării, cât a negurilor care împresurau peisajul cu perdelele lor fumurii.

De aici înainte, echipajul trebuia să rămână o lună de zile la porunca lui Martin Stricland, așa cum era scris în contract. Oricâtă ură s-ar fi născut în sufletul lui Anton Lupan împotriva acestui bizar personaj, înțelegerea trebuia respectată, deși gândul căpitanului acum era să-l caute pe Pierre Vaillant și să ajungă cât mai repede în ținutul acela tainic, care trebuia cercetat.

— Am rămas prin părțile acelea mai bine de un an, domnule! îmi spunea bătrânul Haralamb, în timp ce-și încălzea în palme, cu o dragoste care te-ar fi putut înduioșa, paharul cu vin alb – că venise iarna între timp, și vinul, dacă nu-l mângâiai, nu-ți mângâia nici el sufletul înghețat.

Se sfârșiseră harbujii, de mult, trecuse și vremea strugurilor cu boabele de chihlimbar, nu mai mirosea pe ulițe nici a porumb copt, căzuse bruma, se ofiliseră salcâmii – și într-o bună zi înghețase și Dunărea, din mal în mal – numai vinul alb rămânea neschimbat, fiindcă se scosese din el, două ierni la rând, tot ce-ar mai fi putut îngheța.

— Numai să-l mângâi, să-l mângâi așa, ușurel, cât să-l trezești din somn, să-l dezmorțești – și p-ormă, ascultă-mă pe mine, poți să te încrezi cu trupul și cu sufletul în el! îmi spunea Haralamb.

Stăteam în cârciuma lui kir Sofocles, la Vadul Turcului, dacă n-ați uitat, la o măsuță strâmbă, în fața unui geam scund dar larg, prin care puteam să vedem în voie cheiul și Dunărea. Se întâmplase ca numai trei case mai la deal să fie un brutar și de câte ori scotea pâine proaspătă brutarul, îl simțeam. Pâine de grâu nou, din ăst an, care mirosea cum miroase câmpul încins de soare, uneori, pe la sfârșit de mai.

— Pâine și vin! spunea Haralamb. Cu asta trebuie că s-au hrănit oamenii dintâi, dac-au avut cap. Am fost odată la Roma, când am făcut escală mai mare la Neapole. Cine putea să mă tragă acolo dacă nu Anton Lupan? Am văzut multe lucruri, nu ți le mai spun, că le-i ști și dumneata, dar mai cu

seamă m-a minunat Capela Sixtină, zugrăvită de diavolul acela cu nume de heruvim, Michel Angelo, ei da! Ăsta, zice că altă hrană, afară de pâine și vin, nu cunoștea – și dacă o fi adevărat, atunci nu mă miră că avea în el atâta duh și-atâta fierbere, de s-a putut lua la harță chiar cu sfinții pe care i-a pictat.

Zâmbeam:

— Căpitan Haralamb, să te audă cineva vorbind, ar zice că bețiv mai mare decât dumneata n-a fost decât poate acel Michel Angelo, de mi-l lauzi așa!

— M-a ferit Dumnezeu! Văzutu-m-a cineva vreodată beat? Și apoi vorba asta despre Michel Angelo nici nu-i a mea, ci a lui Anton Lupan; parcă fără el aș fi avut eu atâtea în cap?…

— Ei, și ia spune mai departe, căpitan Haralamb!

— Despre diavolul acela?

— Nu; despre *Speranța,* despre Anton Lupan și ceilalți.

— Să-ți spun pe scurt ori mai pe larg?

— Cum te îndeamnă sufletul!

— Sufletul? Ei, sufletul meu multe m-ar îndemna!… Dar hai să-ți spun cum a fost în dimineața aceea, când ne-am trezit noi la ancoră, în strâmtoarea lui Magellan. Seara nu prea avusesem când să vedem ceva – afară de țărmul presărat cu epave, a căror priveliște făcea să-ți înghețe sângele și să ți se strângă părul măciucă în cap. Peste noapte, am dormit care cum am putut, dârdâind și clănțănind din dinți, în hambar; cabina, știi, i-o lăsasem Adnanei… Nu c-ar fi fost frig, că doar ne aflam în plină vară, dar timpul acela posomorât și umezeala te pătrundeau până în măduva oaselor. De dimineață, marea se liniștise, colea la adăpostul țărmului vântul nu bătea, nu mișca nimic nici pe apă, nici pe mal, nu se zărea o vietate… Nu mai vorbesc de oameni, dar să fi văzut vreo jivină sau măcar vreo pasăre, să nu spui c-ai picat chiar așa, pe un pământ blestemat! Cât despre soare, ți-am spus, luni de zile d-aici înainte, nu l-am mai văzut decât în fugă, și parcă tot speriat, de nu mai știam dacă era chiar soarele cel adevărat, sau vreun felinar de la vreo corabie care naviga prin nori, de teamă să nu pățească și ea ca *Wotan…*

— Dar cu *Wotan* ce-a fost, căpitan Haralamb?

Cu *Wotan* nu se întâmplase mai mult decât se întâmpla cu atâtea corăbii și vapoare care intrau în strâmtoarea lui Magellan – căci doar erau colea, se

puteau vedea.

Echipajul *Speranței* lăsă barca la apă, și Gherasim cu căpitanul se duseră pe mal, departe, cercetând epavele, una câte una. Își simțea sufletul strâns Anton Lupan, gândindu-se la soarta lui Pierre Vaillant, și neliniștea din el creștea cu cât se micșora cercul în care putea să-l caute pe acest prieten rătăcind de ani. Nu, nu se vedea nicăieri o epavă să semene cu *L'Esperance,* dar oare asta era o dovadă că ea trecuse nevătămată prin niște locuri unde atâtea nave piereau? Aici era un cimitir – și câte cimitire asemănătoare nu se înșirau de-a lungul strâmtorii lui Magellan?

În timp ce căpitanul își urma drumul pe mal, Ieremia cu Cristea Busuioc, debarcați o dată cu el, adunau lemne de foc, căci altfel nu mai mergea. Restul echipajului, Haralamb, Ismail, Mihu și Adnana, începea să repare stricăciunile făcute de furtună – și erau multe, nu le-am mai pomenit când s-au întâmplat: ghiul velei mari rupt de lângă catarg, câteva sarturi plesnite, parapetul dat peste cap în dreptul hambarului, pânzele făcute praf…

Sus, la creastă, se vedeau copaci răzlețiți, în marginea pădurii care se întindea pe podiș, spre Patagonia – dar nu era nevoie să te cațeri până la ei, să-i tai, că furtuna prăvălise destui în vale, și n-aveai decât să-i despici, să-i faci pe măsură și să-i duci la bord; sobele atât așteptau.

Era un fel de fag, asemănător cu cel de la noi, fagul antarctic, care în Țara de Foc crește pe dealuri și pe munți, până la patru sute de metri deasupra mării și, în chip ciudat, își păstrează frunzele tot timpul anului. Plutașul rămăsese visător pe mal, cu mâinile în brâu, și privea copacii, și ofta…

Aceste păduri nesfârșite, cele mai multe necălcate de picior omenesc, pecetluiesc tăcerea locului – și cu frunzișul lor verde întunecat, aproape negru, prea rar înviorat de pete gălbui, dau împrejurimilor o statornică tristețe, un apăsător și definitiv aer funerar.

— Măi frate, zise Ieremia, privind în jur, cam pe la coada ochiului, că din față nu se-ncumeta, hai să-i dăm zor, să plecăm naibii mai repede de-aici; mă cam ia cu fiori.

Cristea Busuioc parcă tot ar fi stat, pentru el și iadul ar fi fost frumos, dac-ar fi avut copaci… Dar, în sfârșit, nu puteau să zăbovească aici un an!

Tocmai dădeau să împingă barca la apă, când la vreo douăzeci de pași, în dreptul epavei lui *Wotan,* văzură un butoi, aruncat de valuri pe țărm.

— Ce-o fi în el? zise Ieremia, apropiindu-se, curios și mirat.

Era limpede că naufragiul se petrecuse de curând, căci pe butoi nu se prinseseră încă nici alge, nici cochilii – și nici nisipul nu avusese vreme să-i sape mormânt. Ceva mai încolo se vedeau lăzi sparte, baloturi răvășite – nimic de ales, semn că indigenii, care acum nu se vedeau de fel, avuseseră când să care de aici tot ce ar fi fost de folos.

— Haide, Ieremie! vorbi Anton Lupan, întorcându-se posomorât de pe țărm.

— Am găsit un butoi, domnule. Nu-l luăm?

— Ia să vedem ce-i în el!

Opintindu-se din greu cu toții, întoarseră butoiul cu vrana în sus, apoi Cristea Busuioc îi scoase dopul cu muchea toporiștei.

— E apă! strigă, scoțând prima lui vorbă în acea zi. Haralamb îi auzi strigătul, de pe bord, lăsă tesla și se apropie de parapet.

— Apă?…

Spusese cuvântul acesta cu un ton atât de ciudat, cu furie, cu mirare, cu nedumerire, cu deznădejde chiar, deznădejdea din mijlocul oceanului când voise să-și pună capăt zilelor, încât auzindu-l, în mintea tuturor învie, frângând timpul și depărtările, amintirea acelei întâmplări, o învie cu atâta forță, de parcă s-ar fi petrecut ieri. Își simțiră pentru o clipă, ca atunci, gâtlejurile umflate și trupul uscat dospindu-se în soarele de la ecuator, auziră huruitul mașinilor și fluierul lui *Wotan*, și împușcăturile – și glasul crud al omului care îi lăsase să piară de sete pe oceanul pustiu. Și iată, acum *Wotan* zăcea pe stânci, cu fluierul amuțit și mașinile reci, iar stropul de apă atât de râvnit într-un timp rămânea al nimănui pe nisip, semnul unei întristătoare zădărnicii.

Speranța părăsi aceste locuri a doua zi în zori, când toate reparațiile erau terminate și oamenii se simțeau odihniți.

Ea purta la pupa pavilionul românesc, care străbătuse o sută patruzeci de grade, adică peste opt mii de mile, ceea ce însemna mai mult decât o treime de meridian. Mihu coborâse de pe catargul din prova pavilionul Argentinei și de două zile îl ridicase pe cel chilian; era al nouălea pavilion pe care îl arborau, de la Sulina până în strâmtoarea lui Magellan.

Și astfel, își continuară drumul spre sud-vest, între țărmul Patagoniei și al Țării de Foc, navigând numai ziua, cu o briză bună din tribord; după vreo șaizeci și cinci de mile, schimbară drumul aproape la sud, îndreptându-se spre Punta Arenas, unde ajunseră în seara de 8 decembrie 1882, ca să cadă în mijlocul unei gloate de aventurieri, veniți aici cu tot soiul de vase, mai

mari sau mai mici, de toate tipurile care se pot întâlni pe coasta de apus a Europei și pe cele două coaste ale Americilor.

În tot acest timp navigaseră pe lângă țărmuri pustii, îndoliate de fagul antarctic, sub cerul mereu fumuriu, fără să întâlnească nici un semn al vieții omenești. Arar câte o pasăre necunoscută, de culoarea negurilor, își lua zborul de pe un colț de stâncă și după ce fâlfâia din aripi prin prova *Speranței* se lăsa înghițită de decorul cenușiu, de nu mai știai dacă fusese o zburătoare, într-adevăr, sau o scamă de nor purtată de vânt.

Uneori, când negurile se mai destrămau, spre sud apăreau creste și piscuri de munți îmbrăcați în zăpadă, care sub lumina soarelui de bună seamă ar fi sclipit voios – dar cum baza lor nu era niciodată vizibilă, ochiul nu le putea îngloba în restul peisajului, și acesta rămânea fără înălțime și fără altă culoare decât a norilor, a apei și-a fagilor, adică negrul și cenușiul cel mai cețos.

Noaptea liniștea și nemișcarea creșteau mai mult, la fel de apăsătoare și-n somn și-n veghe. Nu se vedeau focuri pe țărm, dar uneori răzbea miros de fum și parcă se auzeau departe câini hămăind. Desigur ținutul își avea viața lui, care însă se ferea din drumul corăbierilor, ascunzându-se tainic în păduri, fie pentru că se temea de ei, fie pentru a-i pândi.

Țara de Foc e un pământ rupt din trupul continentului Sud-American, rupt și fărâmat într-o puzderie de insule, care, laolaltă, au o suprafață de 73.000 kilometri pătrați. În linii mari acest pământ e cuprins între a 53-a și a 56-a paralelă sudică, între al 64-lea și al 75-lea meridian vestic. Strâmtoarea lui Magellan, care-l desparte de continent, nu este decât un accident geologic, fiindcă altminteri, dacă privești harta, îți dai seama ce deplină înrudire este între America de Sud și Țara de Foc.

La 1521, trecând prima oară pe aici cu escadra sa, pe un drum încă necunoscut, abia bănuit de lumea civilizată, Magellan a văzut pe țărmul sudic focurile indigenilor – și a numit acest ținut Țara Focurilor, nu Țara de Foc, cum se spune din greșeală azi. Mai exact, nu se vedeau focurile, ci fumul, și la început pământul s-a și numit *Tierra de los umos*, adică Țara Vetrelor, a Fumului, cum e scris pe o hartă spaniolă întocmită în 1529. Dar regele Carol I al Spaniei, după ce s-a socotit în fel și chip, a poruncit mai târziu să i se zică Țara Focurilor, pe motivul, altminteri întemeiat, că… de unde nu este foc, nu iese fum.

Dar nici Magellan, nici navigatorii veniți după el n-au avut răgazul sau tragerea de inimă să cerceteze această țară mai pe larg. Ei erau mulțumiți

că-și găsiseră calea spre Marele Ocean de apus, numit de ei Pacific, și se duceau în liniște să caute mirodenii și alte bogății care să le răsplătească truda călătoriei.

Abia prin 1832, vestitul naturalist Darwin, îmbarcat pe bricul *Beagle*, cum știm, a cercetat mai amănunțit ținutul încă necunoscut, aventurându-se pe numeroasele canaluri care se deschid la sud de strâmtoarea lui Magellan, debarcând pe insulele sălbatice și încercând să-și dea seama de viața băștinașilor.

Luându-se după cele scrise de Darwin, atunci, și după jurnalul lui moș Léon, relatări zguduitoare care îl tulburaseră și-l urmăreau de la 20 de ani, Anton Lupan stătea pe punte, uitându-se cu binoclul la țărm, și se mira că nici o luntre cu fuegieni nu le iese în întâmpinare. Se aștepta să-i vadă pe băștinași alergând pe mal, pe jumătate curioși, pe jumătate temători, făcând semne corăbiei cu mantăile lor de blană, unica îmbrăcăminte pusă pe trupul gol.

N-avea de unde să știe că în cincizeci de ani, ultimii fuegieni de pe țărmul strâmtorii, dacă nu pieriseră, măcinați de oftică și de alte boli, fugiseră înlăuntrul țării, de unde nu ieșeau în calea străinilor decât ca să cerșească, dacă îi vedeau puternici, sau să-i atace, dacă aceștia erau slabi.

Dar, așa cum stătea aplecat peste parapet, privind cu ocheanul la țărmuri, căpitanul nu-i căuta numai pe băștinași, nu cerceta numai peisajul care i se părea ciudat de bine cunoscut, deși naviga prima oară pe aici; îl avea în minte de atâta timp. Descrierile citite treziseră în ochii lui nu doar închipuiri, ci imagini vii, ca și când le-ar fi văzut el, aievea, și nu de mulți ani, ci abia ieri. Și în acest peisaj cunoscut, el căuta, cu inima zvâcnind, un semn lăsat de prietenul său. Oare colo, în golful acela înconjurat de stânci, nu ancorase *L'Esperance* o noapte în trecerea ei? Oare dincolo de plaja aceea îngustă, unde se vedeau copaci doborâți, nu debarcase echipajul să ia lemne de foc?… O, dacă țărmurile și apele strâmtorii ar fi putut vorbi!

— A trecut pe aici o goeletă, *L'Esperance,* sub pavilion francez? ar fi vrut căpitanul să strige, întrebând ținutul pustiu.

Nu, cum ar fi răspuns țărmurile și cum ar fi putut apele să vorbească despre Pierre? Înainte! – spre primul port, acolo avea să-i găsească urma în sfârșit!

Și astfel, la 8 decembrie, seara, după o călătorie de șaptesprezece luni, *Speranța* arunca ancora la Punta Arenas, în mijlocul acelei îngrămădiri de vase venite după aur. Dar, printre aceste vase, *L'Esperance* nu se vedea

nicăieri – nu era trecută nici în registrul Căpităniei. Anton Lupan se întoarse pe bord, pradă îndoielilor, a neliniștii, a mâhnirii. Să fi luat Pierre Vaillant drumul celălalt, pe la răsăritul Țării de Foc, ca să intre în canalul Beagle prin strâmtoarea La Maire și să ajungă astfel la locul știut? Desigur, era și aceasta o cale, dar când făcuseră împreună planul călătoriei, de mult, hotărâseră să treacă pe la Punta Arenas și să intre în canal prin partea lui de apus, deoarece știau, de la moș Léon, că vântul pe acolo e prielnic navigației spre răsărit.

În orice caz, oricare ar fi fost îndoielile, neliniștile și mâhnirea lui acum, Anton Lupan nu avea de luat decât o singură hotărâre, să îmbarce repede merinde pentru zece luni și să pornească spre locurile acelea, numaidecât. Cât despre pasagerul *Speranței*, el trebuia să debarce aici, oprindu-și din cele două sute cincizeci de lire datorate, despăgubirea pe care ar fi dorit-o, socotind că din seara aceasta contractul lor era rupt.

— Cheamă-l sus pe Martin Stricland! porunci căpitanul, pășind pe punte posomorât dar plin de hotărâre.

— A plecat, domnule! răspunse Gherasim. Se-ntoarce mai târziu.

Îndată ce auzise lanțul ancorei zornăind, Martin Stricland, treaz, odihnit, își scosese capul pe punte, adulmecând prevăzător în aerul necunoscut, gata să se pună pe treabă, că dormise destul. De aici înainte începea rolul lui…

* * *

Punta Arenas, astăzi numit Magallanes, este un mic port chilian, aflat pe peninsula Brunswik, în partea de vest a strâmtorii, în locul unde aceasta, îndreptându-se spre sud, atinge lățimea de vreo treizeci de mile și se numește Broad Reach. Pe vremea când se petreceau cele povestite aici, Punta Arenas număra aproape două mii de locuitori, de naționalități felurite, dar în mare parte chilieni, avea un guvernator, o canonieră în port care să încrucișeze prin strâmtoare, păzind ordinea, un detașament de poliție militară și altul de voluntari civili. Aceștia făcea incursiuni în interiorul ținutului, aplicând represalii sângeroase, ori de câte ori se auzea de vreun atac al băștinașilor asupra vreunui străin neprevăzător.

Marfa obișnuită care se încărca în port fiind cărbunii, și încă un cărbune prost, prezența celor două mii de străini aici trebuia să aibă altă cauză, și o avea, bineînțeles. Încă înainte de a fi vorba de aur, fuseseră blănurile, pe care băștinașii le vindeau ieftin, într-o monedă foarte răspândită, deși interzisă de guvernator, nici pesos, nici argentinos, nici dolari, ci ceva foarte

volatil: paharul cu spirt. Ce-i drept, nici blănurile nu erau din cele mai de soi, căci pe aici nu se găseau nici vulpi argintii, nici urși albi, ci numai bursuci, în fața cărora, de pildă, un Martin Stricland, colector de Alaska, ar fi strâmbat din nas, disprețuitor.

Punta Arenas avea o stradă principală, care străbătea Piața 21 Mai, numită astfel după sărbătoarea națională chiliană. În piață se afla reședința guvernamentală, o casă de zid, cenușie, cu o mansardă și cu un balcon lung, unde în anumite împrejurări guvernatorul se arăta administraților săi și le ținea câte un discurs. Alături se ridica biserica, și ea tot de zid, însă cu turnul încă neterminat – avea să se termine câțiva ani mai târziu. Dincolo de biserică se mai vedea o casă cu etaj, prăvălia unui negustor de blănuri – dar mai departe nu erau decât un fel de barăci scunde, parte de scânduri, parte de zid, pierzându-se sub colinele posomorâte de la apus, care se întindeau până la golful Otway.

Deși acoperișurile mai tuturor caselor erau vopsite în roșu, iar ușile și cercevelele în albastru azuriu, înfățișarea orașului rămânea apăsătoare și tristă, afară de rarele clipe când soarele se ivea pe cer, însuflețind cu o putere de necrezut aceste culori vii.

De la căderea serii, în piață ardea un felinar bătut de vânt, dar restul orașului rămânea pradă întunericului celui mai adânc, fiindcă prea rar se întâmpla să licărească pe cer o stea sau un crâmpei de lună ofilit.

Martin Stricland rămase ferit în ușa cabinei, până ce curând, noaptea puse stăpânire pe port și forfota stârnită de venirea *Speranței* se potoli. Atunci își trase pălăria pe ochi, își mai pipăi o dată revolverul în buzunarul pantalonilor, se înfășură strâns în pelerina neagră care-l făcea să semene cu un liliac deșirat și porni spre oraș, tot adulmecând în aer și încercând să străpungă întunericul de nepătruns.

O singură dată, ajungând în piață, unde felinarul lumina casa guvernatorului, se opri și întrebă pe un polițai militar, în timp ce cu ochii continua să străpungă bezna fără fund:

— Senor, unde este barul *Cristofor Columb?*

Polițaiul îi arătă cu mâna o stradă pe care, dacă orașul îți era cunoscut, o puteai ghici. Dar lui Martin Stricland nu-i trebuia mai mult: pare-se pe întuneric se descurca mai bine decât în plină zi. Deci el porni fără să șovăie spre locul arătat, ca o corabie care navighează noaptea după compas – și merse așa cam două sute de pași, prin fața unor case și barăci desenate

nedeslușit, până ce pe stânga se ivi un felinar afumat, deasupra unei uși deschise larg, fiindcă, după cum se vedea, ținea loc și de geam.

O firmă luminată slab, îi arătă lui Martin Stricland că aici era locul căutat. Dar el nu se grăbi să treacă pragul barului, ci rămase un timp pe trotuarul celălalt, cercetând cu luare aminte oamenii care ieșeau sau intrau.

Desigur, această prevedere dovedea că se ferea sau chiar îi era teamă de cineva. Câteva minute mai târziu, încredințându-se că putea să-și vadă de treburi netulburat, păși înainte, își vârî capul pe ușa scundă și, după ce aruncă încă o privire în jur, se îndreptă spre omul de la bar, adică de la tejghea, ca să întrebuințăm un cuvânt care nu spune nici mai mult nici mai puțin decât celălalt.

Cârciumarul – de ce i-am mai spune barman, după ce am vorbit de tejghea? – era alb și umflat ca o balenă căzută într-un butoi cu țincvais. După ce-l cercetă de sus până jos, noul venit își înfipse privirea în ochii lui, ca și cum l-ar fi hipnotizat.

Un cârciumar de la Galați sau un barman de la Punta Arenas, care vede un mușteriu în fața sa, o să-l întrebe, într-un fel sau în altul, cam același lucru, fiindcă de ce ar intra cineva într-o cârciumă, sau într-un bar, dacă nu să bea?

Sub privirea lui Martin Stricland, cârciumarul se trase înapoi cam o jumătate de pas, clipi tulburat, apoi revenindu-și se aplecă peste tejghea și, în loc să-și ofere băuturile, întrebă în șoaptă, aruncând priviri furișe spre mușteriii ceilalți:

— Pe *cine* căutați, senor? Aha!

Iar Martin Stricland răspunse, rece, ca și când ar fi vrut să arate că, în afară de o simplă informație, nu dorești complicitatea primului cârciumar întâlnit în oraș:

— Black Pedro!

Black Pedro nu era o marcă de whisky, nici o parolă, ci un om – și încă unul care tocmai se afla în bar. Cârciumarul îl arătă din ochi, la o masă, dosită după unul din cei patru stâlpi de lemn, ca niște catarge, care susțineau tavanul lăsat.

— Ai un loc unde pot sta de vorbă cu el?

— Da, senor!

În spatele tejghelei era o ușă de scânduri negeluite, care răspundea într-o odăiță cu geamul oblonit. Martin Stricland se aplecă de umeri, intră și în

vreme ce gazda aprindea lampa cu gaz, se așeză la o masă, lângă soba de fier, singurele mobile aflate în acest ungher întunecos și murdar.

— Ceva de băut, senor?

De unde putea să știe negustorul, câte sticle de whisky dospeau în pântecele lui Martin Stricland?

— Nu! răspunse acesta. Cheamă-l pe Black Pedro și întreabă-l ce dorește să bea.

— Gin; nu-i nevoie să-l mai întreb. De mâncare pot să-i dau?

— Firește, dacă are chef.

— Chef? E cam flămând, senor. Pot să-i dau oricât?

— Cât poate mânca!

Barmanul făcu ochii mari:

— O!… Asta o să vă coste mult, senor!

Apoi, la privirea de gheață a lui Martin Stricland, alergă dincolo:

— Pedro, hai! Ți-a pus Dumnezeu mâna în cap!

Black Pedro, despre care odată avea să se vorbească mult în strâmtoarea lui Magellan, era un metis, fiul unui chilian dispărut de zece ani, și-al unei fuegiene din neamul alcaluf. De la maică-sa metisul luase statura măruntă, răci alcalufii rar depășesc un metru și cincizeci, iar de la taică-su barba țepoasă, știut fiind că băștinașii din Țara de Foc, oricare ar fi starea lor de sălbăticie, umblă cu obrazul bărbierit.

Barba, Black Pedro și-o purta cu mândrie, statura, dacă ar fi putut, s-ar fi lepădat de ea, căci îi trăda din prima clipă sângele încrucișat – lucru cu care nu se mândrea. Mai târziu, când poliția avea să-l hăituiască, iar guvernatorul să pună premii pe capul lui, metisul avea să-și găsească refugiul la alcalufii sălbatici și să revină la viața lor, cu tot disprețul pe care-l arătase mai înainte oamenilor din neamul său.

La îndemnul cârciumarului, Black Pedro se ridică de la masă, aruncând priviri bănuitoare în jur, apoi se strecură cu pași de pisică în odăița din fund. Era un om de vrea douăzeci și cinci – douăzeci și opt de ani, scund, cum am mai spus, cu părul și cu barba țepoase, cu chipul întunecat, cu fruntea îngustă, scobită, cu sprâncene sălbatice și ochi negri, a căror privire nu inspira nici o încredere, dar trăda totdeodată neîncrederea pe care o arăta celor din jur.

Auzind ușa, Martin Stricland întoarse capul și-l privi iscoditor. Noul venit purta o haină de marinar, cu nasturii smulși, prinsă cu ace până sub gât și era neîndoios că altceva pe dedesubt nu mai avea nimic. O pereche de

pantaloni cenușii, strânși pe picior, depășind numai cu o palmă genunchii, lăsau să i se vadă mai jos țurloiul gol, păros, îngrozitor de murdar, cu o crustă scorțoasă de jeg – moștenirea alcalufă pe care altminteri el și-o renega. Labele picioarelor, noduroase și pline de noroi întărit, dovedeau că omul, dacă avusese cândva deprinderea unor încălțări, o pierduse de mult și nici nu visa să revină la ea.

— Tu ești Black Pedro? întrebă Martin Stricland, continuând să-l cântărească din ochi.

— Da, senor! răspunse metisul într-o spaniolă necrezut de limpede, căci fuegienii, care aproape că nu au un grai al lor, ci se înțeleg mai mult prin strigăte și semne, învață cu o ușurință surprinzătoare graiul străinilor.

— Stai jos!

Cârciumarul intră, aducând o sticlă cu gin, o pâine întreagă și o farfurie cu câteva hălci de berbec fript, pe care le puse în fața metisului. Acesta înghiți un nod cât pumnul, strâmbându-și gâtul într-un spasm dureros – și bâigui, cu ochii căscați:

— Pentru mine?

— Mănâncă! îl îndemnă Martin Stricland.

Black Pedro se apucă să înfulece, fără să mai aștepte alt cuvânt. Mânca aplecat peste masă, cu farfuria între coate, ca și când s-ar fi temut să nu rămână fără ea; în mestecătura lui era o pornire de sălbatic, care-ți făcea spaimă și milă în același timp.

În altă parte a lumii, un om cu înfățișarea lui Black Pedro ar fi atras numaidecât amestecul poliției; aici nimeni nu se uita la el mai mult ca la alți localnici – și metisul își ducea viața netulburat de nimic, îndeletnicindu-se tot cu altceva în fiecare zi; lucrase și în nord, la minele de cărbuni, și în port, ca hamal, fusese și îngrijitor de vite la fermele din împrejurimi – și foarte adesea se întâmplase să umble, în susul și în josul strâmtorii, fără nici un căpătâi.

— Te-ai săturat?

— Nu, senor!

Metisul începu să sfărâme oasele în dinți, cu repeziciunea și îndemânarea unei fiare deprinse să devoreze tot ce-l intră între fălci.

— Destul acum! îl opri Martin Stricland. Ai să te saturi mai târziu.

În ochii lui Black Pedro scăpără un fulger, sclipirea unei lame de cuțit. Fără să vrea, omul din față duse mâna la revolver și rămase așa, până ce

furia din ochii metisului se stinse, lăsând locul unei dezamăgiri, unei tristeți de animal gonit.

— Hai, Pedro, încrede-te în ce îți spun! În seara asta ai să mănânci cât vei dori.

— Și slănină, senor? Și cârnați cu fasole roșie? Are la bucătărie un cazan plin. Fasole înroșită cu ardei iute ea focul…

— Bine, vei căpăta două castroane întregi!

Din barba metisului își făcu loc un zâmbet, pe jumătate neîncrezător, pe jumătate fericit. Apoi ochii i se rotiră pe masă și deodată, cu un gest care pe Martin Stricland îl făcu să sară înapoi cu revolverul în mâini, Black Pedro înșfacă pâinea și o băgă în sân.

— Sticla e a mea? întrebă, rânjind temător, neîndrăznind să facă mai mult.

Martin Stricland se așeză la loc.

— Bea! Numai să nu te îmbeți, că avem de vorbit. Zicând acestea, băgă mâna în buzunarul de la piept și scoase o fotografie ștearsă de timp.

— Pedro, privește aici!

Metisul se apropie temător, luă fotografia, cu mâinile murdare și crăpate ca scoarța copacilor bătrâni, se aplecă în lumina lămpii și deodată scoase un strigăt înăbușit, strigătul care se aude noaptea, prin păduri, și nu știi dacă e al animalului care atacă sau al celui încolțit.

— Ei, Pedro, ești bucuros?

Mâinile metisului începură să tremure, chipul i se schimbă, de nerecunoscut, ochii bănuitori i se făcură blânzi, calzi, năpădiți de lacrimi, și el șopti un singur cuvânt, în care toată ființa-i aspră și murdară se topi, ca o bucată de gheață aruncată într-un cuptor încins:

— Padre!…

Apoi căzu în genunchi, în fața mesei, și începu să sărute fotografia, când sălbatic, când blând, udând-o cu lacrimi și scoțând gemete adânci.

— Hai, Pedro, ajunge acum! Ți-am spus că avem de vorbit!

— Tatăl meu, senor! Trăiește?… Unde este acum?… El v-a trimis aici?

Dar metisul nu așteptă răspunsul, ci începu să se legene, cu fotografia strânsă la piept, cu ochii închiși, scoțând un fel de muget jalnic și bâiguind același cuvânt, prin care-și striga animalic dragostea lui de fiu părăsit, aruncat prin păduri:

— Padre!… Hummm!… Hummm!…

Lacrimile-i curgeau în barba aspră și încâlcită, ca izvoarele de șes pierdute printre răgălii.

— Padre!… Hummm!…

Martin Stricland îl mai rabdă un timp, privindu-l cu scârbă, apoi se ridică, îl luă de umeri și-l așeză hotărât la locul lui. Tot ce fusese la început neîncredere, teamă, tot ce fusese primejdios în înfățișarea metisului, se topise, și el stătea acum în fața mesei, supus, ca un animal domesticit.

— Ascultă, Pedro! Filipo, tatăl tău, m-a trimis la tine, să-mi ajuți oricând aș avea nevoie.

— Da, senor! Unde este acum tatăl meu?

— În Canada. Are o fermă și o prăvălie mare, de zece ori cât asta de aici. Tatăl tău e un om bogat și cinstit de lume.

Metisul zâmbi, fericit.

— Hummm!… Și v-a trimis la mine, senor? Nu m-a uitat?… Am să vă ajut, am să fac tot ce-mi porunciți.

— Bine; asta e dorința lui Filipo. Când am să mă întorc, am să te iau cu mine, să te duc la el, așa cum mi-a spus.

Black Pedro se prăbuși în fața lui Martin Stricland și începu să-i sărute mâinile, gemând înăbușit:

— Hummm! Nu mă amăgiți, senor? Mă veți duce la tatăl meu?

— Da, Pedro, și acolo o să ai un cal, numai al tău, și trăsură și o odaie cu pat moale și o să mănânci pe săturate, în fiecare zi.

— Hummm, senor!… Porunciți-mi ce trebuie să fac!

— Ridică-te! îi porunci Martin Stricland.

Apoi se duse la ușă, trase cu urechea dincolo, încercă oblonul de la geam și în sfârșit se așeză în fața metisului, aplecându-se pe deasupra mesei către el.

— Pedro, de *Wotan* ai auzit?

— *Wotan?* Nu. senor!

— Ia amintește-ți! Un vapor care a naufragiat în strâmtoare, acum câteva săptămâni.

Chipul metisului se lumină:

— Știu! Un vapor cu două catarge, e o lună de atunci, senor, l-a prins uiliaul și l-a aruncat pe stânci, în Golful Negru…

— Ce-i uiliaul?

— Furtuna rea, care cade din munți. N-ați întâlnit-o?

— Nu; spune, ce știi despre echipajul lui *Wotan?*

— Au scăpat toți, au fost aici până alaltăieri, și pe urmă au plecat cu alt vapor. Numai căpitanul a pierit.

Martin Stricland se aplecă mai mult.

— Pedro, pe acest vapor era un om înalt și vânjos, un uriaș; îl chema Schlimbach, Kurt Schlimbach. Ai auzit de el?

— Da, e aici.

— De unde știi? întrebă Martin Stricland, pălind.

— L-am văzut; am fost cu el, cu un schooner în Golful Negru și am încărcat lucruri de pe vapor. Acum caută oameni, să plece pe insule. Știți, senor, marinarii de pe *Wotan* spuneau…

— Hai, vorbește!

— Spuneau că pe căpitan l-a ucis omul acesta, în clipa când i-a aruncat uiliaul la țărm. Era furios, mugea mai tare ca vântul – și când vaporul s-a rupt, marinarii spun că l-au văzut cum a ridicat revolverul și a tras în ceafa căpitanului.

— Dar asta n-au spus-o și la poliția voastră?

— Nu, senor, nu aveau dovezi, că leșul căpitanului nu l-au mai găsit; l-au luat valurile și l-au aruncat în altă parte, printre stânci.

— Pedro, omul acesta e dușmanul lui Filipo! Metisul sări în picioare, cu pumnii strânși, cu ochii scăpărând.

— Hummm!…

— Când se va întoarce în Canada, îl va ucide și tu n-o să mai ai calul și trăsura, nici odaia ta, fiindcă va pune mâna pe ele Kurt Schlimbach.

— Hummm! Atunci n-are să se mai întoarcă niciodată, senor!

Martin Stricland îl privi în ochi, fără ca pe chipul lui să tresară un mușchi.

— Dacă într-adevăr vrei să-l mai vezi pe tatăl tău… Black Pedro mugi:

— Hummm! Îl ucid!

— Cum ai să faci?

— Îl ucid în noaptea asta. Știu unde stă; doarme în pod, la Nicolas Medana, un metis care crește câini.

— Filipo o să fie mulțumit, băiete!

— Da, senor. Am să pun scara și-am să mă furișez în pod.

— Nu ți-e frică de câini?

— Nu; mă cunosc. Eu și Nicolas suntem prieteni, și câinii știu. Senor, îmi dați revolverul?

— Dar te pricepi să-l mânuiești?

Chipul lui Black Pedro se schimonosi într-un rânjet, care pe Martin Stricland îl nelinişti; cu un revolver în mână, poate omul acesta era greu să mai fie strunit. Bucuria de a avea o armă ar fi putut învinge dorinţa de a se întoarce la tatăl său; deci, după ce stătu în cumpănă câteva clipe, răspunse, hotărât:

— Nu! Revolverul face zgomot şi e primejdios. Mai bine un cuţit…

Metisul vârî mâna sub haină şi trase din cingătoare un mic pumnal spaniol, care luci în lumină, făcând ca prin trupul lui Martin Stricland să alunece un fior lung.

— Vezi să nu faci gălăgie, Pedro!

— Nu, senor! Dacă-i tai beregata (aici Black Pedro îşi trecu lama pumnalului pe gât) – pe urmă poate să se zvârcolească, n-o să-l audă nimeni!

— Bine! Mâine dimineaţă să vii în port. Mă găseşti pe goeleta *Speranţa.*

— O ştiu. Am văzut-o astă-seară, când a venit. Căutaţi aur, senor?

— Despre asta o să vorbim mâine. Acum trebuie să mă duc.

În uşă, Martin Stricland se opri, făcu un pas înapoi şi smulse fotografia din mâna metisului.

— Nu mi-o lăsaţi? Senor, vă rog!…

— Am să ţi-o dau mai târziu, dacă am să văd că o meriţi. Şi-acum, bagă de seamă, Pedro! Dacă Schlimbach îţi scapă, n-ai să-l mai vezi niciodată pe tatăl tău!

— Sticla, sticla, pot s-o iau?

— E a ta, dar să n-o bei decât după…

— Şi cârnaţii, senor?…

— Ţi se vor da; mă duc să plătesc…

La o masă, în faţa tejghelei, şedeau trei oameni, posomorâţi, cu haine de postav cenuşiu, cu cizme până la genunchi, murdare de noroi, cu pălăriile de pâslă trase pe ochi. Unul avea în faţă o sticlă plină cu un praf gălbui, lucios – şi o privea, prostit. Martin Stricland recunoscu praful de aur pentru care venise aici, dar în afară de o scurtă clipire a pleoapelor, pe chipul lui nu mişcă nimic.

— Zi, te-ai hotărât să pleci, Matias! vorbi unul din oamenii de la masă, adresându-se celui cu aurul.

Acesta luă sticla, cu un gest obosit, o privi în lumină, apoi se aplecă alături şi o îndesă într-un sac cu boarfe, aruncat pe podea.

— Nu merită, băieți! răspunse, clătinând trist din cap. Mi-am lăsat nevasta, mi-am vândut casa și după un an, uite cu ce mă întorc. Când ți-l ia la topit, nu iese nici un kilogram!… Ha! Socotisem c-o să strâng un sac, nu un clondir!

— Da, e trudă mare! încuviință, la fel de descurajat, al doilea om. Ca să aduni zece grame de aur, speli și vânturi un vagon de nisip. Cred și eu că te spetești!

— Dar dincolo de strâmtoare? În Țara de Foc? vorbi cu o undă de înviorare al treilea dintre ei. Acolo pare că se găsește aur mult!

— Tot în nisip; să stai să speli, să aduni fir cu fir… Altceva ar fi dacă s-ar găsi filoane, în pământ.

— Nu; am vorbit cu unul care s-a întors din răsărit, zice că a fost pe canalul Beagle, dincolo de Ușuaia și în părțile alea e aur mai mult, mai ușor de strâns…

— Da, am auzit și eu, dar cu ce să te duci până acolo? vorbi cel pe care îl chema Matias. Ar trebui să ai bani mulți, să închiriezi un vapor, să angajezi oameni! Asta nu-i de noi! Eu unul mă las păgubaș, cum v-am spus!

Convorbirea lor, pe care ar fi auzit-o chiar dacă n-ar fi tras cu urechea, pe Martin Stricland nu-l descurajă: dimpotrivă, în colțurile gurii lui, cine s-ar fi uitat cu luare aminte și-ntr-o lumină mai bună, ar fi văzut ivindu-se un rânjet reținut, vădindu-i mulțumirea. Pentru ceea ce aflase de la acești oameni necăjiți, s-ar fi cuvenit să-i răsplătească măcar cu o cină bună și cu câteva sticle de gin. El unul avea cu ce să se ducă în acele locuri unde nu îndrăzneau să se aventureze alți căutători de aur. *Speranța* îl aștepta în port, și dacă nu mai venea nimeni pe urmele lui, cu atât mai bine pentru ei! Cât despre oameni…

Ajungând cu gândul aici, Martin Stricland rânji din nou, făcând socoteli în sine, foarte mulțumit:

„Dacă Black Pedro o să-mi adune o sută de sălbatici, sau chiar o sută cincizeci, și dacă o să-i îmboldească așa cum se cuvine…”

Acest gând îl făcu să plătească fără nici o părere de rău un pesos jumătate cât făcea sticla de gin și mâncarea, plus cele două castroane de cârnați cu fasole făgăduite metisului. Apoi își trase pălăria pe ochi, se înfășură în pelerina lui neagră și, luând drumul înapoi, prin bezna de nepătruns, ajunse în port, fără să șovăie și fără să i se întâmple nimic.

În seara aceea însă Martin Stricland nu se culcă prea curând, ci se așeză la masă cu sticla de whisky alături și mâzgăli o scrisoare lungă, al cărei

cuprins iată-l mai jos, într-o tălmăcire limpezită, scrisul lui nefiind de citit:

„Taică Jim, am ajuns astăzi la Punta Arenas, în Țara de Foc – pe unde vine asta nu e nevoie să știi. Mi se pare că sunt patru ani de când nu ne-am văzut, și vreo doi de când nu ți-am mai scris nimic, dar am presimțirea că n-ai crăpat între timp. Mâine pleacă un schooner la Valparaiso și mă folosesc de acest prilej să-ți trimit vești despre mine și să-mi arăt, față de tine și de bătrâna, respectul filial ce vă păstrez.

Aceste rânduri vor ajunge la voi tocmai prin martie, dacă schoonerul nu s-o îneca pe drum și căpitanul va fi destul de cinstit să pună scrisoarea la poștă, cum am să-l rog, deși eu unul nu cred în cinstea oamenilor decât atât timp cât le pot ține revolverul în piept; vezi dar că până în martie mai e mult – poate însă că n-o să dați ortul popii înainte de a afla că sunt teafăr și mulțumit.

Nu ți-aș fi scris, taică Jim, dacă nu mi-aș fi dat seama din nou ce mult folosesc sfaturile părintești primite la timp. Noi doi ne-am ciorovăit adesea, și uneori n-a lipsit mult să ne crăpăm capul unul altuia, asta însă nu mă împiedică să mă gândesc cu dragoste la tine, printre străini, și să recunosc în sinea mea că ai fost un tată bun. Iată, de pildă, acum cinci ani, când s-a întâmplat daravela cu Filipo, fie-i țărâna ușoară, că a fost un om chivernisit, mie unul nu mi-ar fi dat prin gând să-l cotrobăiesc prin hârtii; mai mult decât testamentul lui – ah, ce iscusit ești, taică Jim! – nu mă interesa nimic. Și ce rău ar fi fost dacă tu nu m-ai fi îmboldit să cercetez toate sertarele și să pun bine orice petic de hârtie aș găsi! De unde aș mai fi știut că bietul Filipo fusese însurat cu o fuegiană și avea un fiu, părăsit la Punta Arenas, unde trăia din bunătatea unui ospătar milostiv? Când am citit scrisorile acestui binefăcător, care cred că îl înnebunise pe Filipo cu cererile de bani, am vrut să le rup. Ce mă interesa pe mine acel Simons Burt, proprietarul barului *Cristofor Columb* de la Punta Arenas? Dar tu m-ai sfătuit: „Nu rupe nimic, dobitocule! Poate are să-ți folosească într-o zi!”… Taică Jim, uneori mă apucă mirarea: de unde atâta înțelepciune în capul unui bețiv și ticălos cum ești tu?… Ei, dar nu despre asta voiam să-ți scriu…

Mi se pare că nu mai știi nimic despre mine, încă de pe timpul când eram la Capetown; n-am să-ți spun acum de ce am plecat de acolo; e o istorie mai lungă. Voiam să mă întorc în Canada, pe urmă m-am gândit că isprava aceea, cu bătrâna Ventisquero, e încă prea proaspătă în mintea șerifului și că ar fi înțelept să mai zăbovesc prin alte părți, un an, doi. Tocmai bine să-mi încerc norocul în Țara de Foc, unde după câte îmi spune

mirosul meu, au să dea năvală foarte mulți, în curând. Noroc că m-am grăbit.

Am găsit la Marsilia o goeleta românească – asta vine dintr-o țară încă nedescoperită, nu fii mâhnit dacă n-ai auzit de ea, fiindcă nici eu nu auzisem până acum câtva timp. Cu căpitanul m-am înțeles destul de ușor și cu echipajul la fel; ori erau foarte flămânzi, ori cu capul în nori, fapt e că s-au învoit să plece la acest drum lung, fără să se târguiască de loc, fără să țină seamă de primejdiile care-i așteptau…

Am ținut și de data asta seama de sfatul tău, taică Jim, pentru care nu știu cât să-ți fiu de recunoscător! E mai bine ca oamenii să te creadă țicnit, decât șiret! Ehe!…

Nu-ți mai povestesc cum a fost călătoria; se pare că n-a mers tocmai ușor, s-au luptat și cu pirații și cu uraganul, pe urmă au răbdat de sete ca niște cămile în deșert – treaba lor, eu aveam whisky-ul meu! Pentru mine, drumul de la Marsilia până aici a trecut ca un vis. Oare nu tot ție îți datoresc și asta? Nu tu m-ai sfătuit: „Clark, băiete (știi, acum îmi spun Martin), Clark, fiule, când e nevoie, spetește-te, rupe-ți șalele, cazi în brânci, dar când n-ai de ce, nu mișca nici un deșt'!… Ah, scumpe taică Jim, ce om înțelept ești!

O singură întâmplare neplăcută mi-a tulburat drumul…" Aici Martin Stricland se opri, se uită la ceas, era aproape miezul nopții, trase cu urechea sus, își pipăi gâtul, stăpânindu-și un fior, apoi continuă:

„Ca să vezi ce mici sunt oceanele, taică Jim! Pe cine crezi că am întâlnit în mijlocul Atlanticului? Pe Kurt Schlimbach, închipuie-ți! Dar nu-ți fie teamă, am scăpat cu fața curată. Păstrează cu grijă cufărașul și hârtiile acelea – adică de ce ți-aș da eu sfaturi? Când m-oi întoarce o să le putem folosi, în sfârșit, fiindcă…"

În locul acesta pe scrisoare se vedea iarăși semnul unei întreruperi.

„Nu era nimic! continua mai jos Martin Stricland. M-am oprit puțin, fiindcă am auzit șoapte; tot de la tine am învățat să-mi văd de treburi când aud vorbindu-se cu glas tare, dar pentru șoapte să împrumut o duzină de urechi. Era căpitanul, un om cumsecade, voinic, curajos, priceput, din păcate însă cam visător și prea cinstit. E îndrăgostit lulea de o fetișcană care nu știu de unde-a răsărit și face pe matelotul, încurcându-se printre picioarele celorlalți. Acum stau pe punte, dârdâind amândoi de frig și nu știu ce tot șoșotesc – că oricât de bun ar fi sfatul tău, nu împrumut urechi ca

să ascult gungureala îndrăgostiților. Din partea mea, mă știi, decât o femeie pe bord, mai bine un vagon cu trotil!

Cu căpitanul m-am înțeles destul de bine până acum, numai în seara asta ne-am ciorovăit, era cât pe-aci să-i pun revolverul în piept. Prin învoiala noastră făcută în scris, la Marsilia, e dator să meargă cu mine o lună de zile, oriunde aș dori. Și închipuie-ți, că, întorcându-mă astă-seară de la Simons Burt, mă pomenesc cu el cerându-mi, foarte dârz, să debarc numaidecât. „Și învoiala noastră?” – „Nu mă privește! Oprește-ți despăgubirea cuvenită, din banii pe care ni-i datorezi!” – Nevinovat suflet, taică Jim! Le mai datorez două sute cincizeci de lire, ceea ce înseamnă o avere pentru niște marinari pârliți – și le-am spus că, ori își țin învoiala până la cap, ori nu le plătesc nimic, ba chiar îi mai dau și în judecată la Tribunalul Maritim. Grozav l-am înfundat pe căpitan, taică Jim! Să-l fi văzut ce mutră a făcut! Îți spun drept, am dus mâna la buzunar, după revolver, mi s-a părut c-o să-mi sară de gât. „Și unde vrei dumneata să mergi?” m-a întrebat, spumegând. I-am arătat pe hartă: „Pe canalul Beagle, la Ușuaia!” Și atunci, să vezi minune, căpitanul s-a îmblânzit, s-a uitat la hartă, s-a uitat la mine, și pe urmă a început să râdă ca un nebun. „Bine, domnule – mi-a spus – plecăm cât mai curând!”… Ehei, ce credea el, cu Clark Norman nu-i de glumit!

Dar iată că am luat-o razna, taică Jim! Îți spuneam, ai grijă de cufăraș și hârtii și nu trăncăni încă nimic: Kurt Schlimbach a crăpat în noaptea asta. Lumea numără un ticălos mai puțin!… Și acum te las, taică Jim. Sărut-o pe a bătrână din partea mea, dar n-o râzgâia prea mult c-o apucă sughițul. Al tău fiu, recunoscător până la mormânt…”

Afară se auziră pași, apoi clopotul de cart bătu de patru ori câte două bătăi, vestind miezul nopții.

Martin Stricland ieși pe punte, în clipa când căpitanul cobora, învinețit de frig, dar părând foarte mulțumit. Afară se mai vedea numai o umbră, spre prova, omul de vardie, luptându-se cu umezeala și cu frigul, vârât în mantaua cerată, ca într-o glugă de coceni, toamna la câmp. Dar stai, vorba nu se potrivește: omul de vardie era Ismail!

— Cine estem? strigă bucătarul, auzind pași.

De văzut, bezna era așa de mare, că nu vedea nimic… Martin Stricland tresări și scoase un fel de mormăit, Ismail mormăi și el ceva; poate gândea, în graiul ghiaur:

— Ia uitam, n-am putrezit!…

Nu licărea decât la mari depărtări câte un felinar afumat și plăpând, pe catargele corăbiilor ancorate în radă, spre nord și spre sud; încolo, totul părea băgat în mormânt.

Martin Stricland trase cu urechea spre oraș, apoi tresări încă o dată – si, fără să vrea, își duse mâna la gât.

XXVII

Uiliaul

Nu se poate spune că la Punta Arenas ar fi fost frig. Vara acolo temperatura măsoară cam cincisprezece grade, dar se întâmplă să ajungă până la douăzeci și cinci, iar iarna, prea rar coboară sub minus două – ceea ce ne-ar îndreptăți să credem că prin părțile acelea clima e mai blândă decât pe la noi.

Cu toate astea, deși în decembrie, plină vară în emisfera de sud, echipajul *Speranței* dârdâia toată ziua, iar Negrilă căpăta o pasiune din ce în ce mai vădită pentru cotețul lui Ismail.

Noroc că lemne se găseau din belșug, un fel de cedru pipernicit și fagul antarctic, rășinos ca moliftul de la noi, care ardea chiar verde, cu trosnituri vesele, răspândind în cabine mirosul sărbătorilor. Sobele duduiau mai tot timpul, spre mirarea lui Black Pedro, care se plimba pe punte în picioarele goale, deși căpătase de la Martin Stricland o pereche de cizme noi; metisul se întreba, pe bună dreptate, cum se vor descurca în iulie oamenii aceștia friguroși, dacă în decembrie ardeau un maldăr de lemne pe zi?

Adevărul este că nu era frig; termometrul arăta la prânz aproape douăzeci de grade, iar noaptea nu cobora sub zece, dar ploua în fiecare zi și umezeala pătrundea până în măduva oaselor, făcându-i să dârdâie chiar pe cei mai tari la măduvă și la os.

Trecuseră două săptămâni de la intrarea în strâmtoare și acum, după ce făcuse trei zile escală la Punta Arenas, spre a îmbarca merinde pentru mult timp, *Speranța* naviga spre sud, între insulele Clarence și Dawson, căutându-și drumul spre canalul Beagle, printr-un arhipelag pustiu și plin de primejdii.

La 16 decembrie, când Capul Froward rămăsese înapoia tribordului, părăsise strâmtoarea lui Magellan, unde mai întâlnise câte un vapor, câte un schooner din când în când. Acum nu se mai vedeau decât nori, apă cenușie și stânci tăcute care parcă se răsuceau pe furiș la trecerea corăbiei, urmărindu-i drumul până ce se pierdea în negurile plumburii sau în ploaia rece și lipicioasă ca zeama de murături. Numai departe, în urmă, puteai cu greu desluși cele câteva pirogi cu fuegieni, care se țineau pe urmele *Speranței* cu o strădanie de neînțeles.

Prima se ivise încă din strâmtoare, la Capul Valentin, punctul cel mai nordic al insulei Dawson… Era o pirogă lungă, dintr-un trunchi cioplit, mânată de vreo opt alcalufi, toți scunzi, cocârjați, goi, cu figuri lătărețe, purtând pe umeri un fel de mantăi ponosite, roase și murdare, din blană de bursuc. La trecerea corăbiei ieșiră de după stânci și se apropiară scoțând un fel de strigăte, între care se putea desluși articulat un singur cuvânt:

— Iamerșuner! Iamerșuner!…

Văzându-i înarmați cu sulițe și arcuri, Ieremia puse mâna pe flintă, dar Black Pedro îi făcu semn să stea liniștit. Nu era un strigăt războinic; după spusele metisului, oamenii cerșeau, nărav căpătat o dată cu venirea străinilor, fiindcă altminteri aveau deprinderea să trăiască numai din ceea ce le dădea natura – și să moară de foame când natura se arăta vitregă cu ei. Și-apoi, de la străini nici nu cereau de mâncare, ci zorzoane cu care să se fudulească, precum le e dat multor oameni, nu numai în Țara de Foc.

Așa își recrută Martin Stricland prima echipă de alcalufi sălbatici, pe care se gândea să-i facă spălători de aur. Black Pedro nu-i lăsă să vină pe punte, ci coborî în pirogă, și după ce-i dărui celui mai vârstnic o basma roșie, din bagajul noului său stăpân, se apucă să le vorbească repede, în limba lor, care era o înșiruire de strigăte șuierate, ca niște piuituri. După ce-l ascultară, răbdători deși plini de nedumerire, căci probabil din zece vorbe ale metisului nu înțelegeau mai mult decât una, alcalufii părură să-i dibuiască gândul și repezindu-se la el începură să-l lovească îndesat, în spinare și în coșul pieptului, ceea ce era semn de încredere și încuviințare.

Piroga se îndreptă spre mal și băștinașilor nu le trebui mai mult de câteva minute ca să-și îmbarce femeile, copiii și câinii, și să pornească după *Speranța*, pe care de atunci înainte o urmară cu statornicie. Pe țărm, în marginea pădurii, rămâneau grămezi imense de scoici golite, singurul semn care dovedea că aici făcuseră popas alcalufii.

— Și cum, domnule, îl întrebară oamenii pe căpitan, ei nu au case, bordeie, ceva, un adăpost acolo, ca oamenii? Piroga asta le e toată averea?

Anton Lupan nu avea nevoie să-i ceară în această privință lămuriri lui Black Pedro; viața și obiceiurile fuegienilor îi erau cunoscute din jurnalul lui moș Léon și din cartea lui Darwin – numai că de data asta vedea cu proprii săi ochi faptele și stările de lucruri descrise cu cincizeci de ani în urmă.

— Nu, nu au nici un fel de așezare statornică, răspunse, privind pe apă, la alcalufii care vâsleau posomorâți, deși nu-i silise nimeni să plece la drum.

Dar n-au nici măcar corturi, ca tot nomadul. Singurul lor bun sunt pirogile și câinii; cât privește femeile și copiii, pentru ei nu prețuiesc mare lucru.

În zilele următoare întâlniră alte triburi de alcalufi, care la îndemnul metisului porniră pe urmele *Speranței*. Firește, viteza corăbiei era mult mai mare decât a pirogilor; acestea rămâneau adesea atât de departe în urmă, încât le pierdeai din vedere și puteau crede c-au luat-o la sănătoasa. Dar noaptea, târziu, uneori după ce clopotul de cart bătea ceasul douăsprezece, ultima dintre ele sosea la locul de ancorare – și băștinașii, deși istoviți de drum, se apucau, la lumina torțelor, să caute scoici pe pietre, singura lor hrană în timpul călătoriei.

Până a doua zi, în zori, când goeleta ridica ancora, nu aveau decât un răgaz de câteva ore; altfel, ar fi coborât cu câinii pe uscat și ar fi încercat să prindă bursuci, care le-ar fi dat mai multă vlagă decât scoicile. Dar ei se mulțumeau și cu atâta și își continuau drumul, vrăjiți de cine știe ce pământ al făgăduinței, căci nimeni nu înțelegea vorbele cu care îi ademenea Black Pedro.

Iar *Speranța* își urma drumul printre insule, urmată de bizara ei escortă care creștea de la o zi la alta, luând proporțiile unei expediții, fiindcă numărul alcalufilor trecuse de șaizeci, cifră uriașă pentru ținuturile acestea. Și iarăși se desprindea o pirogă de pe țărmuri, și iarăși, prin ploaia măruntă, se auzea strigătul, milogeala:

— Iamerșuner! Iamerșuner!…

De bună seamă țara aceasta nu cunoscuse niciodată un asemenea exod, cu toate pornirile nomade ale poporului.

De la Punta Arenas, timpul se păstrase mohorât și liniștit, cu o briză care bătea de la apus; erau probabil puținele zile ale anului când ținutul rămânea nebântuit de furtuni. Încetul cu încetul, echipajul se obișnuise și cu frigul și cu alcalufii, numai cu cerul posomorât nu se putea obișnui; când nu ploua, norii coborau și mai jos, mișcându-se în valuri tumultuoase, fugărindu-se, încălecându-se, spulberându-și crestele fumurii și aproape că se auzeau mugind, ca oceanele dezlănțuite.

Navigația în strâmtoare nu se potrivea cu aceea de până aici. Un om la cârmă și un om de veghe nu mai erau de ajuns. Acum, din zori, când se ridica ancora, și până la căderea nopții, când o aruncau din nou, echipajul rămânea pe punte, împărțit în cele două borduri, cercetând apa, fiecare cu ochii ațintiți să nu se ivească pe neașteptate un colț de stâncă, ascuns sub apele plumburii.

Erau zile grele de încordare neîntreruptă, deși cele mai multe se scurgeau liniștit; dar pe aceste coridoare înguste, împletite printre istmuri și insule posomorâte, nu știai niciodată ce primejdie te așteaptă și de unde se poate ivi. Fiecare trebuia să fie gata, în orice clipă, să ia pușca, spre a întâmpina un atac din partea vrăjmașului necunoscut, sau să se repeadă la fungi, să coboare pânzele, spre a se feri de furtunile năprasnice care oricând puteau să se prăvălească din munți.

Seara, când lăsau ancora, în vreun golf ferit de vânt, la adăpostul vreunui perete de stânci, un om de vardie pe punte, iarăși nu mai era socotit de ajuns. De obicei acum rămâneau doi, unul la prova, altul la pupa, cu pușca alături, cu auzul și cu privirea treze, necontenit, dar nici ceilalți nu dormeau liniștiți, cu toată truda de peste zi.

În aceste zile, nici unul nu mai avea timp pentru un gând al lui; dacă n-ar fi fost înfățișarea fizică să-i deosebească între ei, n-ai fi știut care-i Gherasim, Haralamb, Mihu, Ieremia sau Cristea Busuioc. Nici pe Adnana, cu gluga cerată în cap, cu mantaua de ploaie lungă până la pământ, n-ai mai fi luat-o acum drept primejdioasa sirenă de care se temuseră aproape cu toții la început. Ea stătea la cârmă, ore în șir, apoi trecea de veghe, în bordul drept, în bordul stâng și nu mai avea timp să stea de vorbă cu cineva, oricare ar fi fost numele lui.

Speranța naviga astfel de două săptămâni; în acest timp ceasuri întregi nu se auzea nici un cuvânt, în afară de poruncile pe care căpitanul sau primul cârmaci le dădeau din când în când.

Anton Lupan stătea pe punte tot timpul, cu aceeași glugă cerată, cu aceeași manta de ploaie folosită de toți, fiindcă altfel aerul umed te pătrundea până la os, și cerceta încordat, cu ocheanul, țărmurile pustii. Nu se mai aștepta să-l întâlnească pe Pierre Vaillant acum, dacă intrase prin partea cealaltă a canalului. *L'Esperance* nu avea ce să caute aici. Probabil, dacă avusese timp prielnic, prietenul său ajunsese și ancorase la locul știut. Acum nu mai avea altă dorință decât să ajungă și el, cât mai curând, înainte ca expediția lui să pornească în munți.

Navigația lor acum era o încordare neîntreruptă – nici căpitanul nu mai avea timp să schimbe o vorbă cu cineva, cu Adnana de pildă, nici măcar în gând…

Rămăsese în urmă amintirea serilor liniștite, când luna arginta pânzele întinse de vânt, și echipajul, după cină se tolănea pe bocaport la taifasuri lungi; Mihu nu mai avea timp nici de cărți, nici de caval – și chiar Negrilă,

simțind încordarea tuturora, nu mai zburda printre picioarele lor, ci stătea cuminte într-un loc, ridicat pe parapet, cercetând țărmurile din jur, uitându-se, cu urechile ciulite, la alcalufi și la câinii lor, gata să mârâie când o pirogă se apropia prea mult.

Și totuși, în această încordare obștească, când oamenii nu mai aveau gânduri și griji pentru ei, ci păreau contopiți într-o singură ființă, una cu *Speranța* lor pe care o mânau în necunoscut, unul singur, dincolo de îndatoririle îndeplinite conștiincios, trăia numai cu necazul lui – și acesta era nefericitul Ismail.

De la intrarea în strâmtoare, bietului bucătar nu-i mai pria nici somnul, nici veghea, atât era de neliniștit. Cele trei zile petrecute la Punta Arenas stătuse cu frica-n sân, tot așteptând ca Anton Lupan să-l arunce pe chei, cu boarfe și cu gazel. Dacă scăpase acolo, nu însemna că la următoarea escală avea să scape din nou. Pesemne căpitanul îl cruța deocamdată, așteptând ca el să-și aleagă singur portul, cum îl vestise de la început. „Bine, n-ai ales unul, n-ai ales două, dar până când vrei s-o întinzi așa?” avea să-l întrebe într-o bună zi. Dar lui Ismail locurile acestea îi erau necunoscute – și nici pe cine să întrebe nu știa, ce porturi sunt aici și unde ar fi mai nimerit pentru el să debarce, ca să găsească o corabie cu care să se întoarcă la Stambul.

Așa că, pe când oamenii făceau cele ce știm, bucătarului, ce-i dădu în gând? Hai să cerceteze harta, că doar la fel făcea și căpitanul, când navigau pe mări necolindate de el până atunci. Într-o zi, Ismail se strecură în cabină, își vârî nasul în harta Țării de Foc și rămase îngrozit: primul port de la Punta Arenas spre sud era Port Famine, pitit după capul Santa Ana, față în față cu Capul Valentin, de pe insula Dawson.

Port Famine, adică Portul Foametei!…

Dar *Speranța* trecu de capul Santa Ana și nu se opri; la ce să se oprească, dacă malul era pustiu? Pesemne un corăbier ancorase odată în acest golf ferit de furtuni și botezase locul așa cum se vedea pe hărți, în amintirea postului pe care, cine știe din ce pricini, fusese nevoit să-l ducă aici; poate își sfârșise proviziile, iar pe mal nu găsise nimic.

Acum corabia naviga mai departe spre sud, de-a lungul insulei Clarence – și la douăzeci de mile mai departe, în gâtuirea dintre această insulă pustie și peninsula Brecknok, se afla Ideal Harbor… Dacă Port Famine ar fi fost într-adevăr un port, încai acolo bietul Ismail ar mai fi avut un temei să ceară mila lui Anton Lupan. Cum să debarci un matelot, și tocmai pe bucătar, în Portul Foametei? Dar cu Portul Ideal, ce te faci?…

— Bine, debarcam! își zicea bucătarul, resemnat și trist, continuând să cugete în graiul ghiaur, cu toate că ghiaurii voiau să se descotorosească de el.

Pentru el, portul ideal ar fi fost Stambul.

La 19 decembrie Muntele Sarmiento, de pe peninsula Brecknok, ieși din nori, în stânga provei, și curând *Speranța* schimbă drumul la vest, urmând cursul strâmtorii, fără să se vadă urmă de port – numai un golf adânc și liniștit, care într-adevăr putea oferi la nevoie un adăpost ideal, împotriva oricărei furtuni.

Ismail răsuflă ușurat: de aici înainte, pe hartă nu se mai vedea nici un port – și dacă nu le găsiseră acolo unde scria, negru pe alb, atunci cu atât mai vârtos n-aveau să găsească vreunul acolo unde harta căpitanului tăcea mâlc, parcă ținând partea nefericitului bucătar.

Speranța navigă toată ziua de-a lungul peninsulei, printre puzderie de insule acoperite de păduri și de neguri, mereu în același decor plumburiu. Seara, lăsă ancora la adăpostul unui istm înalt, în locul unde canalul se îndrepta spre sud-vest, căutându-și ieșirea la ocean.

Răsuflarea Pacificului se simțea până aici, mai largă, mai profundă, ca a unei vietăți uriașe, cât o treime de Pământ, care dormea tihnită, cu coada la Sidney în Australia și cu capul pe stâncile din Țara de Foc.

A câta oară aruncau oamenii ancora, în drumul lor de la Sulina până aici? Am putea să numărăm: o dată la Stambul, pe urmă la Gallipoli, la insula Skantsura (de asta mai bine să nu-i spunem lui Ismail, tocmai acum când e necăjit), de-acolo pe coasta Africii, o dată – și încă o dată mai spre vest, la Bir-Sanjé, apoi la Pireu, la Messina, pe urmă înapoi, la Port Said, la Suez, la Musarah, și iar Suezul, și iar Port-Saidul, și Gallipoli, și Marsilia și Gibraltarul… Pe celelalte ni le amintim mai ușor… Escale mici și escale mari, unele liniștite, altele legate de necazuri și peripeții, dar la toate ne gândim cu bucurie acum… Escale mari sau escale mici, dar pe toate, aproape, le poți număra, pe degetele celor două mâini.

De-am sta însă să numărăm locurile de ancorare de la Punta Arenas spre sud, ne-am zăpăci, afară doar dacă nu ne-am preface capul în Jurnal de Bord. *Speranța* arunca ancora în fiecare seară și o ridica a doua zi în zorile plumburii…

După ce găsea din ochi locul potrivit, căpitanul întorcea prova în vânt, aștepta până ce corabia, cu vântul în față, se oprea pe loc și atunci făcea un semn:

— Funda ancora!

Lanțul începea să zornăie, stropi de apă săreau peste parapet, gheara ancorei se înfigea în fund și câteva clipe mai târziu goeleta se legăna ostenită pe valuri, ca un cal priponit la păscut.

Nimic prea greu până acum – deși, să nu se creadă că o corabie poate ancora oriunde și oricând. Lasă că locul trebuie ales în așa fel ca pe de o parte să fii la adăpost de furtuni, pe de alta să nu-ți împiedice nimic plecarea, oricând ai vrea să pleci, peste un ceas, peste o zi sau peste două săptămâni. Pe lângă asta, cată ca fundul să nu fie prea adânc, că altfel n-ajunge lanțul, să n-aibă stânci, că lași ancora zălog și n-o mai răscumperi decât dacă vii cu scafandri, să nu fie prea moale, că atunci ghearele nu țin, ancora se preface în grapă și, de unde te știai într-un loc, a doua zi te pomenești într-altul, sau poate chiar aruncat pe stânci.

Când locul e cunoscut sau însemnat pe hartă de alți corăbieri, poți ancora chiar și cu ochii închiși – deși mai bine este să te uiți, măcar cu unul, dacă nu cu amândoi. Treaba se schimbă, dacă ajungi prima oară la un țărm pe care nu-l cunoști și despre care nici harta nu spune nimic; atunci, ca să nu pați vreun bocluc, e bine să sondezi fundul înainte de a ancora, și dacă ai de unde, să te uiți cu zece ochi, nu numai cu doi.

Până acum, spuneam, nimic prea greu. Dar iată că venea dimineața – și atunci începea viratul ancorei… Să faci asta din când în când, mai merge – vai de lume dacă trebuie să tragi ancora în fiecare zi!…

Am vorbit despre multe în cursul acestei călătorii, numai despre ancoră nu. Corăbierii care au fost și poeți de mult ar fi trebuit să-i închine un imn.

Firește, nu-i om pe lume să nu știe ce-i aceea o ancoră, fie că a văzut în viața lui o corabie sau un vapor, fie că nu. Copiii o poartă de mici pe costumele marinărești, domnișoarele și-o brodează la piept, iar fabricanții de țesături colorate o iau adesea ca motiv decorativ.

În realitate, ancora este un instrument greoi, care dă multă bătaie de cap echipajului. Dar, cu toate astea, și cu toate că nu ajută la mers ci la stat pe loc, are o însemnătate mai mare decât bunăoară pânzele la o corabie sau motorul la un vapor. Nu vorbesc de vapoarele de azi, ale căror mașini pot înfrunta și depăși forța celui mai năprasnic uragan – și care mașini prea rar se întâmplă să nu funcționeze cum trebuie, la momentul dorit. Dar dacă nici măcar acestea nu se pot lipsi de ancoră, ce să mai vorbim de corăbiile și vapoarele din timpul lui Anton Lupan? În apropierea țărmului, când vântul

amenința să le pună pe uscat, ele nu aveau să încerce decât o singură scăpare: aruncatul ancorei.

Dacă ancora este destul de grea, cu un lanț destul de lung și de zdravăn, atunci te poți încrede în ea. Greutatea ei trebuie chibzuită în legătură cu tonajul corăbiei, iar lanțul trebuie să aibă în lungime de cel puțin trei ori adâncimea apei în locul unde vei ancora, ca o bună parte din el să se poată întinde pe fund. În chipul acesta, smuciturile valurilor, înainte de a ajunge la ancoră, trebuie să întindă lanțul, să-l ridice de pe fund, și cum el însuși e destul de greu, smuciturile își pierd cea mai mare parte din puterea lor. Un lanț scurt, care ar cădea vertical, sau chiar oblic, fără să se întindă pe fund, ar face ca ancora să fie smulsă și târâtă de primul val.

Speranța avea două ancore, zestrea ei străveche, găsită la Sulina, una de o sută cincizeci de kilograme, alta de două sute cincizeci, fiecare cu o sută de metri de lanț. Lanțurile, la rândul lor, cântăreau cel de la ancora mică șase kilograme pe metru, celălalt zece și ceva, adică, în toată lungimea lor, primul șase sute de kilograme, al doilea peste o mie, ceea ce-i o greutate cu care nu te poți juca.

De obicei, în porturi sau în rade, pe timp liniștit, se lăsa ancora mică; de altfel, până în strâmtoarea lui Magellan, cea mare rămăsese nemișcată „la post”, cum se numește locul de pe punte unde ea se amarează zdravăn, ca balansul corăbiei să n-o poată clinti.

Găsesc prilejul să adaug că nici lanțul nu stă slobod, ci, printr-o gură anume făcută în punte, e lăsat să cadă în „puț”, un fel de compartiment, la prova, unde poate rugini liniștit; altfel, dacă ar rămâne pe punte, nu numai c-ar încurca locul fără nici un folos, dar, pe timp de furtună, ar zornăi din parapet în parapet, sau chiar ar sări peste bord, ca să nu spun că ar putea să rupă atâtea în dansul lui, chiar și picioarele oamenilor.

Dacă fundul pe care ancorau într-o radă era de zece, cincisprezece sau douăzeci de metri, cum se întâmpla de obicei, se arunca, se „fila” cum se spune în lumea corăbierilor, de trei ori atâta lungime de lanț. Ca să învârtești apoi la cabestan, să tragi din fundul mării șaizeci de metri de lanț și o ancoră grea cât cincisprezece duble de porumb, nu-i un lucru prea ușor; totuși, cum nu făceau asta în fiecare zi, oamenii nu-l socotiseră niciodată pricină de griji și de nemulțumiri. Cabestanul fusese tot timpul călătoriei în sarcina lui Ieremia și a lui Haralamb, că fiecare la bord avea, cum se spune, specialitatea lui.

De la intrarea în strâmtoare, când chiar pe vreme liniștită te puteai aștepta să izbucnească fără veste năprasnicul uiliau, venise rândul ancorei mari să răscolească fundul apelor în Țara de Foc, în vreme ce ancora mică se odihnea la postul ei. Acum Ieremia și Haralamb nădușeau, învârtind din greu cabestanul – și de la o vreme începuseră să se uite cam chiorâș la tovarășii lor:

— Ia, măi vere Busuioace, măi frate Gherasim, veniți încoa' să-i mai împingeți și voi!

— Lăsam, învârteam eu! sărea bucătarul, care nu mai știa ce să facă să-l îmbuneze pe căpitan și pe ceilalți, și să-și răscumpere greșelile din trecut.

Și sărmanul Ismail împingea în manela cabestanului până ce simțea că nu mai are duh în el, întrebându-se în sinea lui, că altfel cu glas tare de mult nu mai îndrăznea să spună un cuvânt, întrebându-se ce nevoie să arunci o ancoră atât de mare, când ancora mică își făcuse treaba cinstit?

E drept însă că asta nu se întreba numai bucătarul, cu firea lui cârtitoare, ci și ceilalți, de felul lor ascultători și supuși. Ba până și căpitanul, care nu pregeta să învârtească la cabestan în rând cu toți, se întreba dacă treaba asta nu era o precauțiune de prisos… Până în seara aceea, când ancorară către colțul de nord-vest al peninsulei Brecknok, și uiliaul le răspunse tuturor.

* * *

Locul nu avea un nume știut; spre nord harta arăta un canal îngust Acwalisnan, care tăia insula Clarence în două și răspundea în strâmtoarea lui Magellan. Țărmurile, și cel dinspre nord și cel dinspre sud, dantelate de istmuri înguste cu golfuri adânci, își ridicau povârnișurile stâncoase, de granit, până în nori și după cum mergeau, păreau să treacă mult deasupra lor. Pe alocuri, între copacii răzleți, jumuliți de furtuni, se vedeau, ca niște oglinzi aburite, fețele albe ale ghețarilor adormiți. Era locul unde lanțul Anzilor, care de pe coasta vestică a Americii de Sud se întind până la Capul Horn, fusese fărâmițat de cataclisme geologice și granitul lor, într-o furie deznădăjduită, își lăsase la fiecare pas colți amenințători și vicleni.

Speranța aruncă ancora – ancora cea mare, acum știm! – într-un mic golf pe țărmul de nord al peninsulei Brecknok. O creastă de munte, spre vest, pierdută în nori, o apăra de vântul cel mai primejdios. Apa golfului era amorțită, vânătă în lumina amurgului cețos; în curând întunericul se întinse asupra ei, adormindu-i ultimul clipocit.

Poate niciodată un corăbier nu întâlnise un colț de mare atât de neclintit și de tainic. Corabia părea prinsă de uscat cu rădăcini adânci, părea că nu este apă în jur, ci o pastă vâscoasă din care n-ai mai fi putut să te smulgi.

Într-un târziu se văzură și torțele alcalufilor, care soseau, vâslind din greu. Aceste torțe nu erau altceva decât ramuri de fag rășinos, care ardeau molcom, scoțând mult fum și mistuindu-se încet, ca niște luminări. Acum chibriturile nu mai erau o taină pentru ei și, când căpătau de la corăbieri câte o cutie, o foloseau bucuroși. Dar înainte de a cunoaște această născocire, care trebuie spus că nu-i mirase de loc, sau când chibriturile le lipseau, ceea ce se întâmpla adesea, păstrau necontenit o torță sau un foc nestins.

Lemnul aici nu era niciodată destul de uscat ca să se aprindă prin frecare, decât poate după cine știe cât timp, și fuegienii, care probabil folosiseră cândva acest mijloc, ca alți sălbatici, socoteau mai ușor, când rămâneau fără foc, să pribegească zile întregi sau săptămâni, de la o insulă la alta, de la țărm la țărm, până să găsească un trib mai chivernisit și să-și aprindă torțele de la rugurile lor.

Adesea în drumul prin strâmtoare, echipajul *Speranței* văzuse, la orizont, dâre de fum alunecând pe apă, împletindu-se cu negurile; acum știau că erau fuegienii care purtau focul cu ei, necontenit, ziua și noaptea…

După ce își traseră pirogile pe uscat, alcalufii flămânzi porniră să caute scoici pe stânci și intrară în apă până la brâu, în timp ce femeile aprindeau focuri pe țărm, iar copiii, cu desăvârșire goi, se hârjoneau în jurul lor. Câinii, la fel de flămânzi ca și oamenii, se adânciră în pădure, hămăind, nădăjduind poate să scoată din culcuș vreun bursuc.

Anton Lupan nu avea căderea să se amestece în treburile lui Martin Stricland – și dacă ar fi făcut asta, n-ar fi câștigat nimic, dar ar fi vrut să-l întrebe de ce nu se îngrijea câtuși de puțin de soarta acestor oameni pe care îi târa după el? Black Pedro dăruise câte o basma fiecărui șef de trib, din când în când le mai împărțea chibrituri și încolo nu-și mai bătea capul cu ei.

Dar iarăși, se gândea căpitanul *Speranței*, ce-ar fi putut să le dea? Ca să-i hrănești pe toți și nu o singură zi, ci săptămâni în șir, ar fi trebuit vagoane de provizii. Înțelegea că sălbaticii aceștia nu duceau astăzi o viață mai grea decât duceau înainte de a porni la drum. Și totuși, dacă ar fi știut să se chivernisească măcar cât de cât, să ia de la natura zgârcită în mijlocul căreia trăiau mai mult decât luau acum, poate n-ar fi fost greu să-și facă un trai mai ca lumea.

Pentru asta însă nu trebuiau să-l aștepte pe Martin Stricland, de la care desigur n-aveau să câștige nimic…

Nu era prima oară când Anton Lupan își frământa mintea cu asemenea gânduri, care se adăugau gândurilor lui vechi. Venea aici, dintr-un îndemn păstrat în suflet de la douăzeci de ani, să cerceteze un ținut necunoscut de nimeni, pe care nu-l putuse străbate Darwin cu Léon Vaillant și în taina căruia pierise, mai târziu, tatăl lui Pierre. Ani nenumărați el cu prietenul său visaseră să împlinească ei ceea ce nu izbutiseră alții, viața lor nu mai cunoscuse decât acest țel. Astăzi, căpitanul *Speranței* avea țelul în față, se apropia de locul necunoscut și probabil Pierre Vaillant se apropia și el, sau chiar sosise, pe alt drum.

Dar iată că lucrurile își arătau o față la care nu se gândise nici unul din ei la început: cu îndrăzneală, cu stăruință, cu pricepere, cu bravură aveau să străbată ținutul dintre canalul Beagle și Ocean, aveau să ducă lumii vești despre el, să șteargă pata albă care stăruia pe harta acestui vechi pământ, până în pragul celui de al douăzecilea veac. Și apoi?… Să se întoarcă în țările lor, să capete recunoaștere și onoruri, să se socotească mulțumiți… Iar în urma lor, nefericitele făpturi omenești care veneau după *Speranța* acum, și semenii lor din păduri să-și ducă mai departe traiul de sălbăticiuni, răbdând de foame fiindcă nu știau ce să ceară naturii din jur, tremurând de frig, în ploaie, în ninsoare și în grindină, fiindcă nu știau să-și facă acoperiș și să-și pună haine pe trup?… Nu, Anton Lupan începea să simtă abia acum, când vedea cu ochii lui cele scrise de moș Léon și de Darwin, că avea o datorie în plus – și mult mai grea decât datoria pentru care venise aici. Dacă voia să nu-și trădeze visele de la douăzeci de ani, trebuia să se apropie de acești nefericiți indigeni, să le câștige încrederea și să caute un mijloc ca să-i ridice pe altă treaptă de viață decât aceea a câinilor lor!

Acestea erau gândurile care îl frământau în ultimul timp, pe lângă gândul de a-l întâlni pe Pierre Vaillant și de a pleca împreună în călătoria peste munți. Planul acestei explorări îl făcuseră de mult, îi lua mai puțin timp acum; pentru rest nu avea încă un plan, impresiile noi ale zilei de azi dărâmau hotărârile luate ieri – știa numai că, după ce făcuse atâta drum ca să vină aici, nu putea să părăsească aceste locuri fără a împlânta în ele jalonul civilizației – după cum, pe de altă parte, nu se putea întoarce fără să aibă nimic de împărtășit lumii civilizate, al cărei trimis se socotea, deși n-avea nici o învestitură din partea ei…

În noaptea aceea avea să se năpustească uiliaul, din munți; până atunci, căpitanului îi fu dat să vadă ceva mai îngrozitor.

Echipajul se culcase, rămăseseră afară numai oamenii de vardie, Haralamb la prova, Cristea Busuioc la pupa; mai era și Black Pedro, dar acesta dormea, pe scândura goală a punții, învelit într-un fel de haină de blană, luată de la alcalufi.

Lui Anton Lupan, metisul nu-i plăcea, deși își dădea seama că nu era nici el altceva decât unui din acei copii vitregi ai lumii care, când săvârșesc o nelegiuire, nu fac decât să plătească o mică parte din nedreptatea cu care viața i-a copleșit. Atât că victimele lor nu sunt niciodată cei care ar trebui să plătească pe drept, ci tocmai niște dezmoșteniți ai vieții, la fel de nefericiți ca și ei.

Văzându-l întins pe scândura umedă, căpitanul socoti că procedase nedemn lăsându-l nopți întregi afară, în loc să-i asigure un adăpost lângă oamenii săi. Și, deși era încredințat că aceștia nu vor fi mulțumiți, îl strigă:

— Pedro!

Metisul scoase capul din blană și răspunse prin acel muget al lui care, pe hotarul dintre viața civilizată și viața sălbaticilor, înlocuia o bună parte din cuvintele folosite de un om spre a-și exprima gândurile:

— Hummm?

Căpitanul îi cunoștea mugetul și-l luă drept o întrebare. De aceea îl îndemnă, blând:

— Du-te și te culcă jos, Pedro! Aici e frig!

— Hummm! mugi metisul, mai scurt, trăgându-și capul la loc.

Și Anton Lupan înțelese că era un refuz hotărât.

Marea în jur dormea, vâscoasă, și văzduhul rămânea încremenit. Pe țărm, femeile ațâțau focul, iar copiii alergau pe malul apei, în sus și în jos, așteptându-și părinții duși după scoici; în lumina focurilor, trupurile lor goale, de un roșcat murdar, ca arama coclită, scoteau sclipiri metalice – și astfel păreau niște pui de diavol, dar nu din infernul închipuit de noi, ci din unul adevărat.

În sfârșit, bărbații, pesemne înțepeniți de frig, cu mâinile sfârtecate de cochiliile înfipte cu îndărătnicie în stânci, începură să vină unul câte unul la mal, întâmpinați de țipetele copiilor flămânzi.

Pentru adunat scoici, fiecare alcaluf avea un fel de coș în forma obișnuită a găleților de la noi, împletit grosolan din ramuri de cedru sau de fag. Îndată începu să se audă trosnetul cochiliilor fărâmate și lipăitul cu care

poporul hămesit le înghițea conținutul gelatinos. Unii, chirciți la pământ, cu genunchii osoși dați în lături, zdrobeau scoicile cu pietre, alții le desfăceau în dinți, ca pe semințe, și după ce le sugeau, scuipau crustele pe nisip, unde câinii, întorși din pădure pesemne fără să fi vânat nimic, le luau în primire și le măcinau cu colții, nădăjduind să mai aleagă ceva din ceea ce aruncaseră stăpânii lor. Tot țărmul era numai trosnet și lipăit.

Și-atunci, lui Anton Lupan îi fu dat să vadă cea mai cumplită și mai întristătoare întâmplare din viața lui, una din acele întâmplări care-ți umple sufletul de deznădejde și-ți preface somnul în coșmar, nopți în șir, săptămâni, luni – până ce crezi că ai uitat-o, ca apoi, într-un târziu, să te trezești din nou cu ea în gând, la fel de chinuitoare ca la început.

Un alcaluf întârziat se întorcea dintre stânci, cu coșul plin – și ai săi, întărâtați de lipăitul celorlalți, îl așteptau pe țărm, țopăind ca niște maimuțe scoase din minți, Mai nerăbdător decât ceilalți, un copilaș, de cinci sau de șase ani cel mult, se repezi în calea lui, să-l ajute, sau să se îndestuleze mai curând, și-i smulse coșul din mâini, dar se împiedică și căzu, vărsând în apă scoicile adunate atât de trudnic.

Întreaga familie de pe țărm – erau încă doi copii, două femei și un bătrân –, începură să scoată bocete sfâșietoare, lovindu-se cu pumnii în cap. Din pieptul tatălui ieși un singur răcnet scurt, răscolitor, de animal lovit; apoi sălbaticul își luă copilul de un picior, îl târî la mal și, după ce-l învârti pe deasupra capului ca să-și facă vânt, îl izbi cu țeasta de un pietroi.

Anton Lupan auzi trosnetul osului sfărâmat ca al unei scoici strivite între dinți. Iar puiul de sălbatic rămase întins pe nisip, cu trupul lui de aramă coclită sclipind în lumina flăcărilor; de câteva ori picioarele i se mai mișcară, în spasmuri mici, apoi se liniștiră, ca și cum copilul ar fi adormit.

Abia după câteva clipe se dezmetici Anton Lupan și își dădu seama ce fapt înspăimântător se petrecuse în fața lui. Prima lui mișcare, după ce putu să-și descleșteze mâinile de pe parapet, fu să se repeadă spre cabină, să ia pușca, dar după un pas se opri. Ce putea să facă, în numele cui și cum să pedepsească și pentru ce crimă, dacă nici unul din oamenii de pe țărm nu socoteau că părintele ucigaș trebuie pedepsit?

Ceilalți alcalufi își continuau mizerabila cină, strivind și lipăind scoicile, netulburați de întâmplarea petrecută la zece pași de ei. Numai ici-colo câte unul întoarse capul spre țărm și, după ce aruncă o privire nepăsătoare spre leșul micuț chircit pe nisip, își reluă trosnetul și lipăitul, cu mai mult sârg.

Atrași de mirosul sângelui, câțiva câini începură să dea târcoale copilului ucis. Câinele familiei își arătă colții și mârâi, cu părul zbârlit; după ce ceilalți se traseră înapoi, se apropie, cu mișcări ferite, de leșul nerăcit, îl mirosi, aruncă o privire întrebătoare spre stăpân, apoi începu să lingă șovăitor sângele prelins pe nisip, încă neștiind dacă e în dreptul lui și dacă i se îngăduie mai mult. Dar îndată, gustul sângelui începu să se lupte cu nehotărârea din el – și Anton Lupan, văzându-i în lumina focului colții lucind, își duse pușca la ochi…

În clipa aceea, mama copilului, în al cărei suflet poate se aprinsese scânteia unui simțământ omenesc, își uită foamea și, repezindu-se, alungă fiara, cu lovituri în pântece, făcând-o să se îndepărteze, mârâind. Și atunci, capul familiei, care ucisese copilul pentru un coș cu scoici, sări asupra femeii și o luă în pumni fiindcă pentru el câinele, bun prinzător de bursuci, prețuia mai mult decât femeia și copilul lui.

Anton Lupan înțelese totul și își cuprinse capul în mâini. Pe țărm, cina alcalufilor continua, în același trosnet și lipăit.

— Ai văzut, domnule? întrebă plutașul, înțepenit lângă parapet.

Altceva nu putea spune, el atât de tăcut mereu, dar aceste vorbe seci cuprindeau tot zbuciumul unui suflet omenesc, neputincios în fața nefericirii și mizeriei altor suflete, clădite ca și al lui.

Căpitanul îl privi rătăcit, o clipă, apoi o luă la fugă pe punte, coborî în cabina unde Martin Stricland sforăia, nepăsător, cu sticla de whisky la căpătâi și deschizând sertarele mesei începu să-și răscolească hârtiile. Avea aici note luate în timpul călătoriei, după care se gândea să întocmească mai târziu rapoarte pentru societățile geografice. Smulse carnetul privitor la Țara de Foc și i se păru că tot ce scrisese în el era idilic și nefolositor; la ce-i folosea lumii să știe întinderea acestui pământ, clima, vegetația, obiceiurile oamenilor care-l populau, la ce ajutau zece, cincizeci, o sută de amănunte necunoscute până atunci și notate de el, dacă aici, în văzul lui, un alcaluf nefericit își putea ucide copilul fiindcă răsturnase un coș cu scoici și își putea bate femeia, fiindcă nu-i lăsase câinele flămând să se îndestuleze din trupul micuțului?

Anton Lupan răsfoi carnetul, descurajat, apoi îi smulse foile, le rupse în bucăți și le aruncă pe jos, călcându-le în picioare în prada unei porniri pe care nu și-o putea stăpâni.

Când, peste câteva clipe ciocăni la ușa cabinei de la prova, avea obrazul împietrit.

— Adnana, am venit să vorbesc cu tine; poate tu ai sufletul cel mai curat dintre noi toți.

Era întuneric, dar parcă o văzu, ducându-și mâna la piept, cu gestul ei întrebător.

— Eu?

Nu părea buimăcită de somn; poate pe bordul *Speranței* la ora aceasta mai veghea și ea, cu gândurile ei, nu numai oamenii de vardie și Anton Lupan.

Acesta se apropie; intra prima oară în cabina ei, și poate s-ar fi simțit tulburat să se știe atât de aproape de ea, dacă sufletul nu i-ar fi fost răscolit de revolte și deznădejdi.

— Am venit să mă destăinuiesc ție, Adnana. Cunoști suferința omenească, fiindcă ai împărtășit-o de copil, dar fiindcă sufletul tău nu s-a asprit, tu poate ai să mă înțelegi mai bine decât m-ar înțelege oamenii mei.

— Ești nedrept; sunt sigură că te-ar înțelege toți, oricând.

— Nu; ei au gândurile, necazurile lor.

— Și eu nu?

Căpitanul ridică ochii, dar n-o văzu. O ghicea numai, în întuneric, undeva mai sus, stând pe marginea patului, patul de deasupra, și fără voie se gândi: „Ăsta e patul lui Mihu”.

Deci iată că în clipa asta putea să aibă și alte gânduri, chiar el! Era omenesc, sau dezerta, ca un luptător de rând?

Anton Lupan își trecu mâna pe față, dezorientat, apoi se așeză pe patul de jos – și în vorbe întretăiate îi povesti în noaptea aceea Adnanei viața lui, nu atât prin faptele trăite, cât prin gândurile care-l chinuiseră din clipa când începuse să înțeleagă statornicirile din jur.

Auzea sus, pe punte, pașii lui Haralamb, parcă mai pripiți, dar acum nu-i mai păsa de neliniștea lui. Ce însemnătate avea faptul că un om din echipaj ar fi putut să gândească rău despre Adnana și despre el, când în seara asta, la câteva zeci de pași, se petrecuse, în văzul lor, un fapt atât de îngrozitor? Își simțea și acum capul plesnindu-i, când îi povestea Adnanei întâmplarea de pe țărm. Fata își scutură un fior:

— Da! E cumplit! Crezusem că am cunoscut marginile suferinței omenești!

— Le-ai cunoscut, Adnana! Dar oamenii care te-au făcut să suferi, Huseim și ceilalți erau, chiar pentru lumea înapoiată din jurul vostru, niște ticăloși! Ceea ce te îngrozește aici, este cruzimea fără zbucium, cruzimea

fără conștiință, ridicată la rangul de obicei obștesc, ca în lumea animalelor unde fiara ucide fără să cugete și fără să dea socoteală nimănui din lumea ei. În lumea noastră Huseimii sunt pedepsiți, măcar uneori – și asta salvează ideea de omenie și de om. Aici nu poți pedepsi, fiindcă în oameni nu există conștiința crimei săvârșite de un tată care-și ucide copilul, ca pe un pui de cățel.

— Sunt niște fiare! Ce-ai putea face pentru ei?

— Dar au chip omenesc, ca și noi, au grai, au urechi, își pot spune gândurile, te pot auzi dacă le vorbești. Adnana, trebuie să facem ceva pentru ei.

— Cum?

— Nu știu; simțeam nevoia să mă destăinuiesc. Trebuie să ne sfătuim, să vorbim și cu oamenii, dacă n-o să mă înțeleg cu ei, ajută-mă tu…

Aici căpitanul făcu o pauză, apoi izbucni, transfigurat, apucând mâna Adnanei:

— Dar mă jur, mă blestem să n-am liniște nici în mormânt, dacă n-am să fac tot ce mi-o sta în puteri! – și chiar mai mult!…

În clipa aceea corabia începu să tremure ca și cum apa din jur ar fi dat în clocot; catargul mic, care trecea pe lângă peretele cabinei, trosni, făcând să vibreze chila într-un geamăt înăbușit. Lanțul ancorei se smuci, cu scrâșnet de fier rupt și, de la șaptezeci de metri depărtare, transmise râcâitul adânc, ca de pământ înțelenit brăzdat de cuțitul plugului, al ancorei târâte pe fund.

Adnana se pomeni aruncată din pat și ar fi căzut în brațele lui Anton Lupan, dacă, o clipă mai devreme, acesta nu s-ar fi repezit pe scări, în sus.

Ajuns pe punte, căpitanul se simți apucat de umeri și aruncat tocmai pe bocaport, de o forță căreia nu i se putuse împotrivi. Haralamb zăcea alături, cu mâinile încleștate în marginea tenzii, înjurând neauzit, căci vântul îi lua vorbele și i le băga înapoi pe gât.

Nu era vânt, ci mase de aer greu, rostogolite din munți și căzând pe țărm, sfâșiate în stânci, ca niște bolovani desprinși de pe piscuri, ca niște avalanșe, ca niște ghețari treziți din somnul lor geologic, într-o răzvrătire de cataclism.

Pe țărm se auzeau țipetele oamenilor, ca mugetele unei cirezi gonite de foc sau de înec, și câinii urlau, luându-se la întrecere cu ei.

— Toată lumea pe punte! strigă Anton Lupan, cu spatele în vânt. Filați tot lanțul ancorei!

Oamenii ieșiră din hambar, în brânci, și se târâră de-a bușilea spre prova, agățându-se de parapet, de parâme, încercând să se țină unul de piciorul celuilalt, orbecăind pe întuneric, într-un lanț șerpuitor și zvârcolit.

Nu era furtună, ci o răscoală anarhică a firii, căci nesocotea toate legile vântului, bătea dintr-o direcție, dar te prindea de ceafă și de piept în aceiași timp, se arcuia după toate obstacolele întâlnite în cale, mătura puntea în toate ungherele ei, pătrundea după parapet, după tambuchi, printre butoaiele cu apă, neîngăduindu-ți să-ți alegi un adăpost împotriva lui.

De pe țărm zburau, învălătucite, ramuri aprinse și tăciuni smulși din focurile alcalufilor și după ce măturau fața apei, se înecau în larg, sfârâind. Malurile nu se mai vedeau, dar se auzeau câinii urlând. Văzduhul semăna cu un cotlon negru, uriaș, în care vântul, după ce răscolea totul jos, se înșuruba în falduri bezmetice, șuierând în sus, să răscolească și cerul.

— Aruncați a doua ancoră! Filați tot lanțul! izbuti să strige Anton Lupan.

Deși în jur nu se vedea la o jumătate de pas, simțeau cu toții cum corabia aluneca, spre est, fiindcă prin lanțurile întinse și smucite se transmitea râcâitul fundului răscolit de ghearele ancorelor. Până la țărmul opus, de sub vânt, erau aproape două mile, cum văzuseră seara, când ajunseseră aici, dar către mijlocul golfului desigur fundul se adâncea și în curând, lanțurile nemaifiind destul de lungi, ancorele aveau să se smulgă, lăsând corabia în mâna uiliaulul.

Uiliaul este un vânt care bântuie în Țara de Foc, în toate anotimpurile, după nici o regulă, neprevestindu-se prin nimic. El cade de pe crestele munților, năpustindu-se aproape vertical asupra mării, în rafale atât de vijelioase, încât pot culca o corabie de-a latul, chiar dacă are toate pânzele strânse. Primejdia e și mai mare în preajma țărmului, unde adesea aruncă blocuri de granit și copaci întregi, rupți din rădăcini, care fărâmă totul în calea lor.

Speranța aluneca repede spre est, grăpând fundul mării cu ancorele, în timp ce catargele se arcuiau, gata să se rupă, și sarturile zbârnâiau, întrecând șuieratul vântului. După un timp, care poate nu măsurase mai mult de câteva minute, dar care tuturora li se păru lung cât jumătatea nopții, simțiră legănarea corăbiei crescând, lanțurile își încetară scrâșnetul și atunci înțeleseră că ancorele se smulseseră de pe fund.

De aici înainte erau în mâna sorții, nimeni n-ar mai fi putut face nimic, nu rămânea decât să aștepte sfârșitul. A încerca să ridici o pânză acum,

însemna s-o dai în fâșii vântului. Și chiar dacă ai fi întins-o, iar ea ar fi rezistat, ce manevră ar fi fost de închipuit, în ce parte te-ai fi putut îndrepta, când nu se vedea de la un catarg la altul, iar în jur erau insule și te puteai fărâma de ele, dacă nu în prima clipă, în clipele care urmau?

Între țărmurile golfului nu se puteau forma valuri mari, dar marea era răscolită de vârtejuri care chinuiau corabia mai rău decât uraganul pe ocean.

— Aruncați ancora de furtună! porunci Anton Lupan, hotărât să țină piept uiliaului, prin toate mijloacele, până la cap.

Ancora de furtună e alcătuită dintr-un sac lung, deschis la amândouă capetele, ca un burlan, făcut din cea mai groasă pânză de vele, și atât de mare încât ar putea cuprinde întreaga zestre a corăbiei. La unul din capete are un cerc de fier, care îl ține căscat, și de acest inel se leagă, în labă de gâscă, o parâmă sau un cablu de oțel, lung de câteva zeci de metri. Când o corabie nu mai poate nici manevra, nici arunca ancora, și valurile o sucesc în toate chipurile punând-o de-a latul pe creste, de unde nu mai e mult până a se răsturna, singura scăpare rămâne acest sac. Aruncat peste bord el se umple cu apă, se îngreuiază și astfel cablul, care cu celălalt cap e legat la prova, întoarce etrava în vânt și frânează în chip simțitor goana corăbiei.

Peste un ceas uiliaul își pierduse puterea de la început, dar răsufla încă, în rafale vijelioase, și goeleta, cu prova în vânt, încă aluneca înspre răsărit. La câteva sute de metri, în pupa, se auzeau valurile, spărgându-se de stânci, ceea ce dovedea că golful fusese străbătut, țărmul era aici, aproape, acum nimeni nu mai putea face nimic… Venea sfârșitul, îl vedeau toți, îl simțeau.

Oamenii nu se zăreau unul pe altul, dar între două rafale își auzeau răsuflarea istovită și își simțeau privirile încărcate de descurajare și deznădejde. Crezuseră că primejdia cea mare fusese oceanul, cu întinderea lui fără margini – și-acum înțelegeau că țărmul era neînchipuit mai primejdios.

Numai Ismail, în aceste clipe grele, căpătase un curaj nou, răsfrângerea egoistă a unei descurajări mai vechi; și bucătarul își zicea, tot în grai ghiaur, frecându-și mâinile, aproape bucuros:

— Aha! Vream debarcam? Atunci debarcam toți!

Dar tocmai când gândea așa, simți puntea fugindu-i de sub picioare, într-o smucitură năprasnică – și se prăbuși cu nasul în parapet.

— Allah, Allah!…

Atât zise bucătarul, apoi se repezi spre parapet, gata să sară în apă, fără să se gândească de fel că un om, căzut între stânci, pe o mare răscolită, nu

poate avea o soartă mai bună decât corabia pe care o părăsește atât de laș.

Ismail laș? Haidade! Numai îndelungata-i amărăciune îl adusese aici, la gânduri și la fapte nepotrivite cu firea lui.

Iată însă că nu fusese o stâncă, ci ancora mare, care se înfipsese în nisip, smucind. Curând, a doua ancoră prinse și ea fundul, și după ce-l răscoli, încă vreo sută de pași până ce adâncimea scăzu, iar lanțul își găsi sprijin, de-a lungul, corabia se opri, la o aruncătură de piatră de țărmul unde se auzeau valurile mugind. Nu mai era nici o îndoială, amândouă ancorele se prinseseră adânc, statornic, fiindcă nu se mai auzea hârșâitul nisipului răscolit, ci numai scrâșnetul lanțurilor.

Ismail clipi din ochi, buimac; nu știa dacă să se bucure sau să fie dezamăgit.

— Da' știu că desțelenirăm fundul, măi, vere, nu ne-am încurcat! zise Haralamb, ștergându-și nădușeala de pe obraz.

Ieremia se îndreptă de șale, ca omul care vine de la câmp, ostenit și asudat.

— L-am și grăpat, băiete! Ca orice bun gospodar!

Haralamb râse; îi dădea mâna, când simțea corabia legănându-se în lanț!

— Cum le zice la alea, măi Ismaile, care trăiesc prin fundul mării? Sirene? Acu' să vină să semene de-a gata, că noi le-am arat!

Dar bucătarul, în loc să facă haz de gluma lui, se burzului, arătându-se și poltron după ce, o clipă mai înainte, fusese egoist și laș.

— Rușine vorbeam, Haralamb! Vream spuneam căpitan?

Ismail poltron? Ei aș!… Pe bietul bucătar, care era legat cu trup și suflet de viața *Speranței* îl îngrozea, îi lua mințile ideea debarcării – și pentru asta ar fi fost în stare chiar de-o mică ticăloșie, numai să intre în voia lui Anton Lupan.

XXVIII

Țărmul de aur

Uiliaul se potolise, se furișase printre copaci, peste ghețari, spre creste, unde-și avea tainițele lui, acolo să-și adune iar forțele și mai târziu să se năpustească mai năprasnic peste altă corabie dacă nu peste asta. În urmă începu să bureze, ploaia aceea măruntă și rece, care pătrundea și hainele cerate, străbătea parcă prin punte și se prefăcea în aburi rășinoși la căldura focurilor.

Spre ziuă, valurile se liniștiseră, adormiseră și stâncile de pe țărmuri, muncite toată noaptea, și atunci oamenilor de vardie li se păru că aud dinspre uscat un fel de scheunături, ca ale unor căței aruncați. Lucrul îi umplu de mirare, căci de teamă nu mai putea fi vorba acum, după uiliau. Dar mai pe urmă le trecu și mirarea; deci după ce se vorbiră între ei, plutașul și Ieremia, nu găsiră de cuviință să-l vestească pe căpitan, sau pe altcineva. Ce-ar fi putut fi decât niște jivine, care-și spuneau și ele păsurile, cam cu același glas cu care și le spuneau alcalufii pe malul celălalt?

Ploaia se întețea, mai rece de la ceas la ceas – și scheunăturile de pe mal nu conteneau, ba, dimpotrivă, acum se auzeau mai limpede, împletite cu vaiete omenești și cu strigăte jalnice, să ți se facă părul măciucă în cap.

— Măi al naibii, ce să fie? zise Ieremia, apropiindu-se iar de plutaș.

Și cum acesta ridică din umeri, tăcut, deși nespus de îngrijorat, coborî în magazie, să-l vestească pe cârmaci. Când ieșiră, prin ploaia rece se zărea o geană de lumină, vestind ziua care venea. Tocmai atunci, de la pupa ieșea și Anton Lupan.

— Auzi, domnule? îl întrebă Gherasim, ciulind urechea la mal.

O pală de vânt își făcu loc prin ploaie, dând negurile în lături ca pe o perdea și atunci, în lumina nelimpede, văzură pe țărm, în marginea pădurii de fag, o gloată de oameni, o turmă s-ar putea spune fără păcat, aproape despuiați, strânși unii în alții, ca oile la iernatic. Cei rămași pe-afară se zbuciumau, dădeau ocol cercului, cu capetele plecate, ca vitele, încercând să intre în mijloc, la căldură, printre picioarele celorlalți, și neputința și frigul îi făcea să țipe ca jivinele încolțite – și aproape cu același glas.

Black Pedro, care dormea pe punte, în ploaie, sub zdreanța lui de manta, și care de bună seamă auzise și el vaietele, nu făcea nici o mișcare, ca și când n-ar fi cunoscut felul de viață al semenilor lui și n-ar fi știut că ei se

chinuiau așa. Dar taina nepăsării lui se vădi îndată, când cineva de pe țărm zări corabia și-i vesti pe ceilalți, făcându-i să rupă cercul și să ridice capetele, speriați.

— Nu sunt alcalufi; sunt din neamul ona! zise Anton Lupan, văzându-i cât erau de înalți.

Într-adevăr, pe lângă alcalufi, aceștia păreau niște uriași. Dar nimeni nu-i putu vedea prea bine, decât că erau deșirați și negri, ca niște draci, căci rămaseră așa numai cât să se dezmeticească și apoi se năpustiră, toți deodată în pădure, cu piuituri de spaimă, întocmai ca un stol de păsări pus pe goană de uliul cel hrăpăreț și viclean.

Pământul Țării de Foc era locuit pe atunci de două neamuri de oameni, mult deosebite unul de altul, deși din aceeași rasă americană.

Cei mai numeroși, neamul ona, poate să fi înglobat vreo opt sute de suflete, iar alcalufii, abia pe jumătate cât ei. O numărătoare destul de nesigură, făcută douăzeci și cinci de ani mai târziu, înscria cifra primilor cam la trei până la cinci sute de inși și a celorlalți numai la o sută cincizeci, două sute. Iată de ce, mai sus, vorbeam la trecut de băștinașii Țării de Foc – căci, dacă astăzi se mai găsesc supraviețuitori dintre ei, nu cred că e cu putință să fie socotiți drept populație ca atare, într-o țară care se întinde pe mai mult de șaptezeci de mii de kilometri pătrați.

Spre deosebire de alcalufii foarte scunzi, cu pielea gălbuie sau roșcată, cu fața rotundă, cu trăsăturile mari și nasul lătăreț, cei din neamul ona erau înalți, prea rar mai mici de un metru optzeci, bine legați, vânjoși, aveau fața lunguiață și nasul mic, frumos desenat.

Dacă în drumul ei *Speranța* întâlnise până acum numai alcalufi, din neamul mai puțin numeros, asta se datora faptului că aceștia colindau apele printre insule, cu pirogile, în vreme ce neamul ona pribegea mai mult pe uscat și de obicei lumea lui se sfârșea acolo unde era țărmul.

Cele două neamuri nu trăiau nici în dușmănie, nici în prieteșug și se înțelegeau între ei numai prin semne, fiindcă aveau altfel de graiuri. De altfel, chiar în sânul aceluiași neam, graiurile erau felurite, de la trib la trib, de la familie la familie, redus la puținele cuvinte cerute de un trai primitiv, cuvinte născute în sălbăticie, pentru nevoi restrânse, nu pentru a exprima gânduri. Viața lor era atât de asemănătoare și mărginită la atât de puține gesturi, încât prea rar se întâmpla ca un semn să nu tălmăcească intenția celui ce îl făcea…

Pe țărm, ramurile copacilor se mișcau, dovedind că sălbaticii nu fugiseră departe, ci stăteau ascunși și pândeau. Felul cum o luaseră la goană îl îndreptățea pe Anton Lupan să creadă că nu era un trib războinic, deși asta n-ar fi fost o dovadă pe care să te bizui netulburat. Dar chiar și chipul cum stăteau ascunși, ca struțul, cu capul în nisip, fiindcă nu era greu să bănuiești locul fiecăruia, îl îndemna să vadă la ei mai degrabă curiozitate copilărească, decât vreun gând vrăjmaș.

Între timp se luminase binișor și ploaia făgăduia să se liniștească. Pe țărmul celălalt al golfului, alcalufii își aprinseseră focurile; se vedeau fumuri ieșind deasupra pădurii. Prin ce mijloc își fereau chibriturile de ploaie, când prăpăditele lor mantăi de blană nici trupul nu li-l ferea pe deplin, era o taină pe care poate numai Black Pedro ar fi putut-o dezvălui. Dar metisul, dezinteresându-se cu desăvârșire de tribul ona, dârdâia lângă bocaport, cu capul în blana lui udă ca o piele pusă la tăbăcit, care mai degrabă îl mura, în loc să-l apere de frig.

Fiindcă uiliaul de peste noapte stricase câte ceva în greement, și acesta trebuia reparat înainte de a porni la drum, căpitanul hotărî să se folosească de prilej ca să coboare pe țărm.

— Ia, Gherasime, dați barca la apă! Să ne apropiem puțin de băștinașii ăștia; poate legăm prieteșug cu ei.

— N-aș crede! răspunse cârmaciul, scuipând cu silă, peste parapet.

Îi era silă de ploaie și de vremea urâtă, altminteri, cu băștinașii n-aveau nimic de împărțit. Deci se apucă să dezlege barca de deasupra magaziei, ca să îndeplinească porunca lui Anton Lupan.

— Cine merge cu mine? întrebă acesta, când barca fu gata.

Ismail se repezi, mai-mai să cadă peste parapet:

— Eu mergeam!

— Hai încă unul!

— Merg și eu, domnule! zise Haralamb.

— Da’ eu, de ce n-aș merge? sări și Ieremia.

— Stați, nu toți; atunci cine rămâne să-i mai ajute lui Gherasim la înnăditul sarturilor? Mai bine tu, Ieremia, stai cu pușca pe lângă tine, să ne scapi dac-o fi să pățim ceva.

— Domnule, își dădu părerea cârmaciul, scărpinându-se cu îndoială în cap. Eu zic c-ar fi mai cuminte să nu vă apropiați prea mult, să nu le cădeți în bătaia săgeților.

Bucătarul puse mâna pe vâsle și barca se îndreptă spre mal. Tufișurile se mișcară, cu neliniște, dar după semne, sălbaticii nu se îndepărtau.

— Ismaile, ai grijă unde tragi, să nu spargi barca! strigă Gherasim, cu grijă de bun gospodar.

Numai că turcul, fudul din cale afară, trăgea la vâsle, umflându-se ca un broscoi în fața lui Anton Lupan, și mergea drept către locul unde era mai prost de acostat.

Cârmaciul înjură printre dinți, de Coran, și strigă iar:

— Ismaile!… Ismaile!… Ptiu! Lua-te-ar naiba!

Și deodată, auziră cu toții în pădure aceiași strigăt, dar firește alt glas:

— Ismaile!… Ismaile!…

Cârmaciul făcu ochii mari și scutură din cap. Să fi fost ecoul nu se putea, căci doar nu-și cunoștea glasul de ieri, de azi. Cei din barcă se priviră unii pe alții, mirați, afară de bucătar, care nu mai ținea seama de nimic, decât să se arate vânjos și dibaci.

— Ismaile, mai la stânga! repetă Gherasim, încă buimac. Și glasul de pe țărm se auzi întocmai:

— Ismaile, la stânga!

— Ce-i asta, domnule? se minună Haralamb. Să ne-o fi luat alții înainte nu m-ar mira, dar ca să fie și români, iar pe deasupra să-l mai cunoască și pe Ismail, ar fi din cale-afară, zău așa!

— Aveți grijăă! se auzi glasul Adnanei, din larg.

Și din pădure, un glas de femeie, o îngână, la fel, deși nu atât de suav:

— Aveți grijăăă!

— Ce naiba?

— Ismaile!… Vezi ce faci!

Parcă mai știai cine strigă? Când Gherasim, când glasul de pe mal.

— Eu aș zice să ne întoarcem, domnule! fu părerea lui Haralamb.

Anton Lupan nu socotea la fel, dar chiar dacă ar fi vrut să întoarcă, bucătarul vâslea prea cu râvnă, ca să-l mai poată opri cineva.

Barca ajunse la mal, sări peste un pietroi și se înfipse cu prova în nisipul jilav. Marginea pădurii era numai la vreo douăzeci de pași și tufișurile fremătau.

— Nu te arăta cu pușca! îl sfătui căpitanul pe Haralamb.

— Numai de nu s-ar pune cu săgețile pe noi. Mai știi ce le-o sta în cap?

— Aveți grijăă! strigă încă odată Adnana, cu glasul îngrijorat, văzând că Anton Lupan punea piciorul pe mal.

Iar glasul din pădure nu pierdu prilejul s-o îngâne, făcând mai mare comedia:

— Aveți grijăă!

Dintre toți, numai căpitanul păru să înțeleagă în sfârșit ceva, căci de unde până atunci stătuse încruntat, în prada unei nedumeriri care îl copleșea, începu să râdă și ridică brațele, să se vadă că n-are cu el nici o armă și nici vreun gând vrăjmaș. Ar fi vrut să vorbească, dar, din păcate, în viața lui nu auzise nici măcar un cuvânt în graiul ona.

— Hai, veniți încoa'! strigă, pe cât putu mai pașnic și mai dulceag.

— Hai, veniți încoa'! repetă un glas de după copaci.

Dar de ivit, nu se ivi nimenea. Sălbaticii se țineau departe, la adăpostul tufișurilor care continuau să se miște, semn că ei se foiau și cătau să privească prin frunziș, spre mal.

— Le e teamă! socoti Haralamb.

Ismail, care nu știa ce să mai facă să se arate viteaz, porni spre pădure, cu pași îndesați. Îndată se auzi zdupăit de picioare, vreascurile uscate trosniră sub năvala de pași care le frângeau și tufărișul rămase nemișcat.

— Ismaile, vino înapoi! Nu te băga! strigă mâniat Anton Lupan.

După câteva clipe se făcu liniște și din depărtare se auzi un glas:

— Ismaile, nu te băga!

Bucătarul, care până atunci, aplecat cu înverșunare pe vâsle, nu se auzise strigat, nici de pe puntea *Speranței*, nici de pe mal, bălăbăni năuc din cap:

— Hei, cine strigam?

— Întoarce-te! îi porunci căpitanul.

Și glasul din pădure nu întârzie să repete porunca, la fel de autoritar:

— Întoarce-te!… Ismaile, nu te băga!

Haralamb, când râdea, când își scuipa în sân și își făcea cruci repezi ca babele la altar.

— Ce-mi făcuși, viteazule? îl întrebă căpitanul pe bucătar, care se întorcea, tot bălăbănind din cap, ca omul beat. Acum i-ai speriat!

Ismail chiar că nu mai știa cum să se poarte ca să-l îmbuneze pe căpitan. Hotărât, soarta lui era pecetluită; îl pândea debarcarea – numai lipsa porturilor făcea să întârzie ceasul amar.

Între timp, tufișurile începură să se miște din nou, mai cu fereală, cu mai multă sfiiciune decât înainte ca Ismail să-și fi arătat vitejia. Anton Lupan

scoase o batistă colorată din buzunar și o flutură, necăjit că nu putea să-și spună gândurile pașnice cu viu grai.

— Dar veniți odată, ce naiba!

Și vorbele, dovedindu-se fără nici un folos, se pomeni, fără să știe cum, fără să vrea, chemând îmbietor, cu sunetele care ademenesc găinile și pisicile:

— Hai, pis, pis, pis!… Pui, pui, pui!…

Atunci ramurile unui tufiș se dădură în lături, lăsând să se ivească două capete, temătoare și curioase, care nu priviră spre țărm mai mult decât un clipit, și apoi se ascunseră iar.

— Hai, pui, pui, pui! repetă Ismail, văzând că în felul acesta căpitanul fusese destul de norocos – și vrând să-și încerce o ultimă dată norocul și el.

Capetele se iviră iarăși, de data asta zăbovind mai îndelungat. Căpitanul își flutură iarăși batista, cât mai pașnic, și repetă chemarea, iar bucătarul îl imită, dulceag:

— Pui-pui-pui! Veneam la Ismail! Hai!

— Hai, veneam la Ismail! se auzi ecoul cunoscut.

În timp ce Anton Lupan continua să facă semne, Ismail să gungure ca un porumbel, scoțând cele mai dulci sunete pe care le scosese vreodată glasul lui, mai dulci chiar decât pentru Laleli, iar Haralamb să se crucească și să-și scuipe în sân, în marginea pădurii se ivi un fuegian ona, gol pușcă, negru ca tăciunele stins.

— Hai, veneam la Ismail!

Sălbaticul făcu un pas, privi temător la oamenii de pe țărm și în sfârșit porni înainte, cu pași șovăitori, gata s-o rupă la fugă, cum o simți primejdia.

— Ismaile, vezi să nu-l sperii, că te spânzur!

— Nu speriam; păream rău, domnule. Hai, pui-pui-pui! Hai!

De după tufișuri ieșiră încă doi ona, apoi al treilea, și în sfârșit, încă vreo cinci, înconjurând cu grijă pe un al șaselea, mai bătrân, cel mai înalt și mai voinic dintre toți, care părea să fie șeful tribului. Unii aveau în mâini sulițe de lemn cu vârful de piatră cioplită ascuțit, alții arcuri și săgeți, alții praștii, pesemne ochitorii mai dibaci, dar toți își țineau armele pașnic. Totuși, Haralamb, care rămăsese mai aproape de barcă, își privi carabina, cu coada ochiului.

Pe puntea *Speranței,* Adnana tremura lângă cârmaci.

— Acum dacă i-o încolți? zise, apăsându-și mâna pe piept.

Gherasim se scărpină în cap:

— De, eu știu?! Măi, Ieremie, tu mai bine ațin-te cu flinta!

Din pădure continuau să iasă alți ona, toți înalți și vânjoși, întinzând pe plajă un fel de cerc larg, cu barca *Speranței* la mijloc. Pentru cei de pe punte, mișcarea lor putea fi semnul unei primejdii, dar de aproape, se vedea limpede că nici unul nu venea cu vreun gând războinic, și dacă se așezau așa, vroiau poate să-și ocrotească șeful, bătrânul înalt.

Acesta înaintă, până ajunse la vreo zece pași. Ismail, care acum îl vedea limpede, scoase un sughiț adânc și începu să bălăbănească din cap. Șeful tribului, sub a cărui haină de blană, aruncată pe umeri, i se vedea trupul gol, avea pielea, de sus până jos, mânjită cu un praf negru, de bună seamă tăciune pisat, ca un pompier de la Stambul, căci la Stambul, cu toată mulțimea băilor, pompierii pe vremea aceea se spălau o dată pe an, atât aveau de lucru ziua și noaptea, cu focurile care se țineau lanț.

Dar pe bucătar nu-l uimise funinginea de pe trupul lui, că și ceilalți erau la fel de mângăluiți, ci altceva. Ca podoabă și poate ca semn distinctiv, șeful tribului, altminteri lipsit de orice zorzoane, avea pictate pe chip, de la o ureche la alta, două benzi late, una roșie pe deasupra gurii, una albă pe dedesubt.

Nici asta nu l-ar fi uimit pe Ismail, căci doar cunoștea obiceiul sălbaticilor de a se schimonosi, și până la un punct chiar îl înțelegea, ca unul care purta pe piept cel mai frumos tatuaj cunoscut vreodată de un marinar.

Pe bucătar alta îl minunase până la sughiț și-l intrigase în vechea lui pasiune de zugrav: cum găsise sălbaticul acesta, aici, la capătul lumii, unde nu erau nici bordeie, necum prăvălii cu vopsele, cum făcuse rost de culorile lui, cel mai strălucitor alb de zinc, cel mai aprins carmin, pe care nu le puteai cumpăra nici măcar la Stambul, în prăvăliile cele mai mari?

La cinci pași șeful tribului se opri, râse cu gura până la urechi, făcând să i se încrețească benzile de pe chip, amestecându-se marginile albului cu roșul, și zise, chiar el, cu glasul lui, că era colea, la câțiva pași, și nu puteai crede că ai năluciri:

— Ismaile, nu te băga! Bucătarul icni și căzu în brânci.

La mișcarea aceasta neașteptată, sălbaticii o luară la goană, buluc, cu șeful tribului în cap, și nu se opriră decât la marginea pădurii, gata să sară înapoi, în tufiș, cum o crește primejdia.

Dar primejdia nu creștea, căci străinii stăteau locului, unul făcându-le semne prietenești cu batista, altul – pe mal, scuipându-și în sân de-și udase

cămașa, leoarcă, iar al treilea ridicându-se de jos, buimac.

Dacă văzură așa, fuegienii ona reveniră, cu mai mult curaj. Desigur că nu-i atrăgea decât curiozitatea, fiindcă nu cereau și nici nu păreau să aștepte vreun dar.

— Domnule, întrebă Ismail, încă năuc, arătând la șeful tribului, care se apropia, râzând cu încrețituri roșii și albe pe obraz. Asta știam românește, sau eu visam?

— Nu, răspunse căpitanul, întorcându-se în așa fel să-l audă și Haralamb, să-i lămurească pe amândoi deodată, că prea îi vedea bătuți în cap. Firește că nu știe nici românește, nici turcește și nici altă limbă afară de-a lor, dacă or fi având una. Dar e știut că pot repeta, cu o ușurință uimitoare, orice vorbă ar auzi, în orice grai.

— Ca papagal?

— Ca papagalul, dacă vrei! Însă, în orice caz, mai bine decât un anumit bucătar!

Bucătarul se făcu roșu în obraz și își dădu seama ca o scrântise iarăși, deși nu înțelegea cum, de vreme ce era încredințat că, după lunga conviețuire cu ghiaurii, își însușise fără cusur frumosul lor grai.

Șeful tribului se apropie de Anton Lupan, râzând, și-i altoi una cu pumnul în piept, făcându-l să se dea un pas înapoi. În sfârșit!… Acum se putea spune că prieteșugul prindea temei. Căpitanul îi dărui, la rândul său, batista colorată, ceea ce prilejui strigăte de bucurie din partea fuegienilor ona. Cei trei oaspeți trebuiră să îndure zdravenele lovituri de pumn în piept, prin care băștinașii se simțeau datori să le arate, toți pe rând, prieteșugul ce le purtau.

Ismail nu zicea nimic, ci icnea, hotărât să îndure orice, dacă o pornise așa; în schimb Haralamb uneori cam scrâșnea din dinți.

— Domnule, dacă o mai țin mult, încep să dau și eu! zise, abia stăpânindu-se.

— N-ai decât! Asta o să le arate că ai gânduri bune.

— Așa? Păi atunci să-i chemăm și pe ceilalți și să ne punem cu snopeala pe ei!

Ritualul însă se termină și intenția lui războinică rămase în vânt.

Mai târziu, când Anton Lupan hotărî să boteze locul acesta Golful Prieteniei, Haralamb îl privi mirat. Că se aflau într-un golf, mă rog, asta se vedea limpede, dar cum era cu prietenia, nu prea înțelegea.

— Golful Bumbăcelii ar fi mai nimerit! zise, frecându-și pieptul plin de vânătăi.

Speranța zăbovi aici până la prânz; șeful tribului împreună cu câțiva din oamenii săi veniră în vizită pe bord – apoi, reparațiile fiind terminate, întreg echipajul coborî pe uscat. Ploaia contenise în sfârșit – și cu toate că bolta rămânea acoperită de nori cenușii, văzduhul părea mai luminos și mai primitor. Sălbaticii se așezară în cerc, pe pământul ud, și începură să se ospăteze cu pesmeți și carne conservată, dintr-un butoiaș dăruit de căpitan. Deși erau obișnuiți să-și agonisească trudnic hrana, această mană cerească nu-i făcea să-și piardă firea și să se năpustească asupra ei, cu toată foamea care e limpede că-i chinuia. Ba s-ar fi putut spune că mâncau cu o demnitate care lipsește multor oameni civilizați.

— Nu le-o fi plăcând! își dădu cu părerea Gherasim, sceptic cum era uneori.

— Mai degrabă cred că sunt nedumeriți, răspunse căpitanul. Probabil că până acum n-au cunoscut gustul pesmeților.

Fiecare îi privea cu un viu interes, în afară de Haralamb care, nedescoperind între femeile tribului nici una pe gustul său, găsea de prisos prelungirea acestei escale.

Dar Ismail, Ismail ce făcea între timp? Apoi Ismail, după ce încercase în fel și chip să intre pe sub pielea căpitanului, și de fiecare dată dăduse greș, ca și când totul era pornit împotriva lui – gândea acum să încerce, cum se zice în zilele noastre, să încerce o ultimă lovitură, cu care să-și recâștige prestigiul pierdut.

Până să prindă cineva de veste și să-l întrebe încotro o ia, bucătarul sări în barcă, puse mâna pe vâsle și se îndreptă spre corabia care toropea la ancoră, în larg…

Nu cumva se treziseră în sufletul lui porniri de pirat? Nu cumva avea de gând să ridice pânzele, să se declare căpitan și să plece de capul lui, lăsându-i pe ceilalți în părăsire pe mal?…

Până ce teama asta să prindă limpezime în capul cuiva, îl văzură pe Ismail întorcându-se, trăgând la vâsle cu mai multă râvnă decât oricând.

— Ce-i, Ismaile? îl întrebă Anton Lupan.

Bucătarul se apropie, cu răsuflarea oprită, palid, ca jucătorii care-și pun viața pe un ultim zar:

— Domnule, zise, arătând spre fuegienii ona, vream cântam gazel!

Echipajul *Speranței* izbucni în râs; râdea și posacul Gherasim, și Cristea Busuioc, cel tăcut și sfios, și Ieremia, și Haralamb, râdea Adnana de făcea să răsune, în triluri cristaline, pădurea jilavă de fag, râdea Mihu, ar fi râs și Negrilă dacă tocmai atunci, luând pildă de la oameni, nu s-ar fi hârjonit pe plajă cu câinii băștinași, ca să strângă mai zdravăn legăturile de prietenie cu tribul ona.

Dar ce-i păsa lui Ismail că râdeau toți aceștia? Râsul lor n-ar fi făcut un ikilik, o para, dacă Anton Lupan ar fi rămas încruntat. Iată însă că și căpitanul râdea, râdea cu lacrimi, cum nu-l mai văzuse niciodată năpăstuitul bucătar.

Ismail se simți iarăși fudul, ca pe timpuri, când nimeni nu-i ajungea la turban. După ce aruncă priviri pline de ifos spre ceilalți, îngenunche pe nisip, așeză fonograful pe un pietroi mai uscat, învârti manivela, potrivi acul – și în clipa următoare, glasul dulce care cânta gazelul tocmai la Stambul, se răspândi pe țărmul sălbatic al peninsulei Brecknok, treizeci de minute la sud de paralela 54-a, patruzeci de minute la vest de al 7l-lea meridian, adică într-un loc unde puteai jura, cu conștiința liniștită, că se auzea prima oară un fonograf.

Dar ce înseamnă asta? Băștinașii nu înnebuneau? Nu săreau în sus, uimiți, înspăimântați, nu dădeau ochii peste cap, nu se prăbușeau, ca în fața unui zeu, la picioarele lui Ismail, mânuitorul acestui aparat năzdrăvan?

Nu!

Băștinașii își continuau ospățul, netulburați, ca și când fiecare dintre ei avea în pădure cel puțin câte un fonograf. Numai că unii, în timp ce mâncau, începură să se legene, încântați, semn că gazelul le plăcea – cântecul în sine, fără mașinăria de cântat.

Iar Ismail între timp tot învârtea la aparat, și când cilindrul se termina, îl punea de la cap, din ce în ce mai nedumerit, mai dezumflat. Abia după o vreme, când sfârșiră ultimul pesmet, fuegienii ona se ridicară și începură să se apropie, unul câte unul, de fonograf, încântați de muzică, cum spuneam, dar fără să arate nici o mirare față de instrumentul care cânta. Ba încă, văzând truda lui Ismail, care tot răsucea arcul, nădăjduind ca în sfârșit sălbaticii să-și dea seama că această cutie înfățișa ceva cu totul și cu totul ciudat, șeful tribului se chirci lângă el, îl împinse cu umărul și punând mâna pe manivela, începu să o învârtească, grav, continuând, ca toți ceilalți, să se legene în ritmul gazelului gingaș…

Asta era prea mult! Ismail opri cântecul, își luă aparatul în brațe și plecă spre barcă, furios și indignat.

Prea mult? Nu; mai era ceva!

Abia făcuse câțiva pași, când auzi în urma sa un glas de femeie, cam răgușit, desigur, nu așa dulce ca glasul din fonograf, dar mă rog, glas, cântând, da, cântând, ba încă și cu vorbe, întocmai același gazel care putuse fi auzit la fonograf:

„Bir ci ce cîîz…”

O fuegiană ona, așezată turcește pe nisip – turcește! auzi îndrăzneală la ea! – numai că pe jumătate despuiată și fără iașmac, neagră din tălpi până în creștet, doar cu dinții albi, cânta, cam gros și cam fals, dar mă rog, cânta, legănându-se cu alean, și toți ceilalți se legănau o dată cu ea:

„Bir ci ce cîîz
Adin laleee
Ben aaale…
Ben aaale…”

Bucătarul se opri, mai-mai să scape fonograful din brațe, se uită la ea cu ochii holbați, clătină din cap, apoi, neputându-se cruci, scuipă în vânt și o luă la goană, parcă urmărit de cel necurat.

— Hei, Ismaile! Unde-ai șters-o?! îi strigă căpitanul, văzându-l că pune mâna pe vâsle. Ne trebuie și nouă barca.

De data asta, poate chiar se temea că bucătarul ar fi fost în stare să-i lase fără corabie, musafiri pe multă vreme la tribul ona.

— Așteaptă-ne! Nu pleca! strigă și Gherasim, cu un glas în care se simțea măcar tot atâta îngrijorare ca în glasul lui Anton Lupan.

Iar fuegienii ona, cărora răcnetele le plăceau mai mult decât vorba domoală, se ridicară în picioare și începură să strige, toți într-un glas:

— Ismaile! Nu pleca!…

De bună seamă, toată istoria asta i-ar fi putut face să înnebunească și pe ceilalți, nu numai pe bucătar, dacă, în timp ce se îndreptau spre corabie, cu barca, Anton Lupan nu i-ar fi lămurit, ca unul care aflase destule din cartea lui Darwin și din jurnalul bătrânului Léon Vaillant:

— V-am mai spus unora, fuegienii, atât cei din neamul ona cât și din neamul alcaluf, au o mare ușurință să imite orice grai – și ați văzut singuri, căci doar nu vă închipuiți că au mai fost și alți români pe-aici, înaintea noastră, ca, să fi învățat de la ei câte ceva.

— Dar gazel? De ce n-am mirat? întrebă Ismail, bosumflat.

— Gazelul le-a plăcut, cum ai putut să te încredințezi chiar tu; e știut că muzica, oricare și oricum ar fi ea, le place și o ascultă încântați, uitând și de foame, și de frig, și de câte necazuri or mai avea. Cât privește fonograful, într-adevăr, nu i-a uimit, nici măcar nu i-a mirat, deși e sigur că vedeau prima oară așa ceva, dar fără îndoială, mintea lor nu poate înțelege că aici e vorba de o născocire omenească, ci o privesc ca pe ceva care vine de la natură, ca pe o pasăre care zboară sau ca pe un fir de iarbă care înverzește în fiece an. Nu-i vorba numai de fonograful lui Ismail; îndeobște, nici un lucru nou nu-i miră, și nici nu-l țin minte, ca să-l poată recunoaște în viitor. S-ar părea că nu păstrează nici un fel de amintiri, afară de deprinderi – și nu au nici emoția revederii. De pildă, dacă unul din tribul lor ar dispare cine știe cum și s-ar întoarce, să zicem peste un an, nimeni nu s-ar mira să-l revadă, nici nu s-ar întreba pe unde a umblat atât timp; iar în ceea ce-l privește pe cel cu pricina, n-ar simți nici o tulburare revăzându-i pe ai săi.

— Cum adică? făcu Ieremia, nespus de mirat. Să mă întorc eu în sat la noi după un an, sau după doi și să nu mă întrebe nimeni pe unde naiba am umblat? Ori să trecem bunăoară pe la Pireu și cafegioaica aceea să nu-i arunce lui văru' Haralamb cu ibricul în cap: „Unde-ai șters-o, palicarule, că ți-am dat ciubuc și giubea?"

Haralamb oftă amar. Vorba lui Ieremia nu-l mâniase, ci numai îi umpluse sufletul de alean. Ehei, unde era Pireul, ciubucul, giubeaua și cafegioaica lui cumsecade, cu șoldurile lătărețe ca o saltea? Dar unde era măcar cerul Mediteranei, că aici, iacă începuse să plouă iar!…

Speranța ridică ancora, fără zăbavă, dar până seara nu apucă să iasă în ocean. În amurg poposiră la capătul de nord-vest al peninsulei Brecknok și petrecură noaptea în liniște, lăsați în pace de uiliau. Două grupuri de insulițe mici, dese și ascuțite la vârf ca țepușele unui gard, păzeau, spre sud-vest, drumul spre Pacific. După hartă aveau un nume neîmbietor, Furiile de Est și de Vest, ceea ce îl făcea pe Anton Lupan să le privească nițel cam chiorâș în lumina apusului care cădea.

Ceva mai la vest se zărea alt arhipelag, cu insule mai mari, toate stâncoase, înalte, cu povârnișurile abrupte pierdute în nori. Locul se numea Milky Way, nume de spaimă în lumea puținilor corăbieri care avuseseră curajul să ocolească pe la sud întreaga Țară de Foc. În cartea lui scrisă în urmă cu cincizeci de ani. Darwin pomenea cu groază de aceste locuri, iar Léon Vaillant notase și el în jurnal: „Orice pământean care va vedea Milky Way va avea coșmaruri opt zile în cap!"

Căpitanul *Speranței* se feri să împărtășească echipajului această prevestire sinistră și păstră neliniștea numai pentru el – dar primejdia nu se arătă, toată noaptea, nici dinspre cele două Furii, nici dinspre Milky Way.

A doua zi dimineața, goeleta, sub o briză de vest, blândă ca brizele Mediteranei, ieșea în Pacific și răsufla ușurată că întâlnește apa oceanului, după ce atâta vreme navigase prin canaluri și strâmtori, gata la tot pasul să se strivească de stânci. Anton Lupan se tot uita în urmă, mirat de această primire pașnică. Să fi fost mincinoasă prevestirea bătrânului Léon Vaillant?… Ori să fi fost ei singurii corăbieri pe care teribilul Milky Way voia să-i cruțe, dintr-un capriciu inexplicabil, cum se întâmplă câteodată să-l aibă orice tiran?

Nu; Milky Way nu cruța pe nimeni! De data asta se trezi prea târziu, vom vedea. Când izbucni furtuna, goeleta depășise cu mult locul primejdios, se afla în plin ocean – și aici nu-i mai păsa de nimic, era, cum se spune, în apele ei…

Un vas care, din strâmtoarea lui Magellan, iese în Pacific printre peninsula Brecknock și Milky Way, cu intenția de a intra în canalul Beagle, are de ales două drumuri: primul, printre insulele Basket și Gilbert, prin golful Dezolării, îi scurtează navigația pe ocean – și aproape o sută cincizeci de mile se întinde prin strâmtori întortocheate, unde iarăși urmează să aibă de furcă, la fiecare pas, cu stâncile și cu teribilul uiliau.

Anton Lupan socoti mai nimerit să-l urmeze pe al doilea, continuând navigația în larg, căci astfel puteau merge și noaptea, scăpând de grija ancorei – și după o sută cincizeci de mile să intre în golful Cook, printre insulele Waterman și Londonderry, de unde, cu un vânt bun, nu mai aveau de mers decât două zile prin strâmtoare, ca să ajungă la canalul Beagle mult așteptat. De acolo înainte rămâneau alte două zile până la Ușuaia, un orășel argentinian, unde să-l debarce pe Martin Stricland, și, în sfârșit, patruzeci de mile mai departe era locul de unde vroise să pornească Darwin, cu expediția sa și unde, probabil, ancorase acum Pierre Vaillant.

Dar la câteva ceasuri după ce Milky Way rămăsese în urmă, cu capul în nori, că numai așa îi putuse trece *Speranța* prin față, fără s-o fi văzut, mânia lui întârziată prefăcu, fără veste, briza în uragan.

Echipajul abia avu timp să coboare pânzele, ca vântul să nu le zdrențuiască – și cinci zile de aici înainte corabia noastră goni spre sud-vest, cu furtuna, numai cu focul și cu trinca, fără să se mai poată abate din drum. Cine ar fi îndrăznit, sub un asemenea vânt, să caute intrarea golfului Cook

sau a oricăruia altuia, când insulele stâncoase atât așteptau, să te apropii, ca să te prindă în gheare și să te trimită la fund, fărâmat?

Și astfel, *Speranța* avea să intre în canalul Beagle pe la răsărit, nu pe la apus, după un ocol de două sute cincizeci de mile, neprevăzute în socotelile nimănui, nici ale căpitanului, nici ale lui Martin Stricland, care cu prilejul acesta rămase fără fuegienii recrutați pe drum.

În ziua de 2 ianuarie, când furtuna se potoli, corabia se afla la sud de Capul Horn – și, cum era firesc, pe întinderea oceanului încă furios nu se vedea nici o pirogă cu alcalufi. Mai prevăzători decât străinii, sau poate mai buni cunoscători ai timpului, ei intraseră la adăpost, între insule, înainte ca furtuna să fi izbucnit.

Dar, ceea ce e într-adevăr ciudat, patru zile mai târziu *Speranța* dădu de dânșii, aproape toți, nerisipiți, navigând pe canal, în întâmpinarea ei, ca și când Black Pedro ar fi fost în stare să-i lămurească asupra locului unde se vor întâlni.

Adevărul este că ei veniseră aici mânați de un anumit instinct. Ca unii care-și duceau viața mai mult pe apă și cunoșteau mai toate drumurile în acest arhipelag îmbârligat, simțeau cam pe unde se va întoarce o corabie dusă de furtună spre răsărit.

Întâlnirea aceasta se petrecu în după-amiaza de 5 ianuarie, pe înserat, tocmai în locul unde căpitanul se aștepta să vadă, la ancoră, corabia lui Pierre Vaillant. *Speranța* ocolise Capul Horn, de unde navigase direct spre nord, cu vânt bun, lăsase în dreapta insula Lennox, apoi Picton, și intrase în sfârșit în canal. La nord se întindea pământul argentinian al Țării de Foc, la sud insula Navarino; în amândouă părțile se ridicau munți cenușii, cu crestele albite de ghețari.

De câteva ceasuri Anton Lupan stătea la prova, cu harta în față, cercetând țărmurile, din ce în ce mai înfrigurat. Inima lui bătea în acele clipe cum rar poate să bată inima unui pământean, pulsându-i o dată cu sângele picături dureroase de bucurie, de nerăbdare, de neliniște și de speranță, amestec chinuitor chiar pentru cel mai dârz bărbat. Recunoscuse, din depărtare, muntele Olivia, la poalele căruia ancorase *Beagle* atunci, și unde el cu prietenul său hotărâseră să facă marele popas. Apoi canalul prinse să se lărgească, în dreapta, descoperind un mic golf, adăpostit de vânt; în fundul lui se vărsa tumultuos râul necercetat de expediția lui Darwin, dar altceva nu se mai vedea nimic.

Obrazul căpitanului se făcu palid, inima poate-i ostenise vâslind de atâta timp printre speranțe și îndoieli, sângele se oprise adunat altundeva în trup – și el rămase nemișcat, strângând ocheanul în mâini. Deci, dincolo de aceste creste începea pământul necunoscut – se afla la două mile de el –, dar golful era pustiu, *L'Esperance* nu se vedea nicăieri. În chip ciudat, în chip de necrezut, Pierre Vaillant plecat cu șase luni înaintea *Speranței* nu sosise încă aici!

De pe canal, dinspre apus, răzbiră în clipa aceea strigăte omenești și lătrat de câini; flotila lui Martin Stricland ieșea de după o insulă și alcalufii vâsleau grăbiți să-l regăsească pe Black Pedro al lor care să-i ducă pe pământul făgăduit.

Strigătele acestea îl treziră pe Anton Lupan din gândurile lui; bucuria de a se vedea în sfârșit aici, era întunecată de lipsa lui Pierre Vaillant, dar asta nu-l împiedica să ia hotărâri. Și prima hotărâre îl făcu să se întoarcă înspre Gherasim:

— Cârma la dreapta, ține prova spre râu!

La ora șase și jumătate, *Speranța* aruncă ancora în fundul golfului, cel mai prielnic adăpost pe care îl întâlniseră de când navigau în acest ținut. Bărcile alcalufilor traseră la țărm și poporul nomad coborî, să-și caute hrana, flămând. Căpitanul așteptă să se strângă pânzele, să se facă pregătirile pentru înnoptat și la ora șapte precis, după ceas, coborî în cabină, la Martin Stricland.

Acesta, bucuros că-și regăsise băștinașii, băuse o sticlă întreagă de whisky, și-l întâmpină bine dispus:

— Ei, căpitane, iată-ne ajunși! Ca să-ți spun drept, de multe ori am crezut c-o să vă curățați. Mâine vom fi la Ușuaia, și debarc.

Căpitanul clătină din cap:

— Te înșeli, domnule!

Martin Stricland își zgâi ochii de drac.

— Dumneata ai calendar? continuă Anton Lupan.

— Firește! Am unul făcut până în 1885. Când călătorești, ca mine, se întâmplă să nu ți-l poți procura în fiecare an.

— Foarte bine! Atunci desigur că știi în câte suntem azi.

— În 5 ianuarie! răspunse pasagerul *Speranței,* începând, prima oară de la începutul călătoriei, să se arate mirat.

Anton Lupan scoase contractul din sertar, apoi se uită la ceas.

— Domnule, împlinindu-se o lună de când am intrat în strâmtoarea lui Magellan, învoiala noastră a expirat acum trei minute, cum ai să-ți dai seama și dumneata, dacă ai să te uiți în contract.

— Într-adevăr! încuviință Martin Stricland. De altfel ți-am și spus că mâine voi debarca.

— Nu mâine, ci azi! Dar mai înainte, înmânează-mi numaidecât banii datorați!

Pasagerul îl privi, printre pleoape, mirat, apoi rânji, băgă mâna în buzunar și, așezându-se la masă, numără, calm, două sute cincizeci de lire sterline, în hârtii noi, care foșneau.

— Poftim încă zece, ca să mă duci până la Ușuaia! zise la urmă, aruncând bancnotele pe masă, ca și când le-ar fi aruncat în capul lui Anton Lupan.

Noroc că nu era Gherasim pe aproape; el poate n-ar fi lăsat să-i scape momeala, căci zece lire sterline nu era o sumă de lepădat.

Căpitanul luă banii cuveniți, îi împături, îi băgă în buzunar, iar pe ceilalți îi împinse în lături, cu un gest calm.

— Domnule, nu am de gând să te duc până la Ușuaia, și nimeni nu mă poate obliga! Te poftesc să debarci imediat și să iei măsuri ca, până la căderea nopții, hambarul să fie eliberat; altminteri voi fi nevoit să arunc peste bord întreaga încărcătură.

În sfârșit, i se înfunda o dată și lui Martin Stricland! Până acum nu-și închipuise că ar putea întâlni în viață un om care să-l poată înfrunta, pe el și lirele lui din buzunar.

— Poate că glumești, căpitane! zise, mișcându-și trupul în haine, căci simțea mâncărimi pretutindeni, și-n ceafă, și la subsuori, și pe piept, și-n spinare, ba până și-n cot, lucru care se întâmplă nespus de rar.

— Nu glumesc de loc! Te rog să-mi eliberezi cabina! Pasagerul căzu pe marginea patului, cu ochii holbați.

— Nu vreau să debarc! Du-mă până la Ușuaia!

— De prisos să stărui. Nu mă poate obliga nimeni!

— Bine! Voi coborî, dar mâine dimineață, nu acum, când vine noaptea.

— Nu-mi pasă! Înțelege că învoiala noastră a expirat.

— Și unde am să dorm? răcni Martin Stricland, sărind în picioare, cu mâna în buzunar.

Anton Lupan băgase de seamă încă de multă vreme că într-un buzunar pasagerul său ținea banii, în altul revolverul, dar nu se gândise niciodată că

pentru Martin Stricland și banii și revolverul erau arme care valorau egal.

— Domnule, zise calm, revolver am și eu, iar oamenii mei au puști și carabine, așa că nu mă sili să primesc un război neloial. Aștept să debarci.

Martin Stricland scrâșni din dinți, dezarmat.

— Căpitane, fii om de înțeles! stărui, de data asta luându-și un glas dulceag. Lasă-mă până mâine dimineață. Unde am să înnoptez pe țărmul acesta pustiu?

— Fă și dumneata ca alcalufii pe care i-ai cărat până aici. Numai fii isteț și înfige-te de la început, să-ți găsești loc în mijlocul cercului, altfel ai să rămâi pe dinafară și ai să urli toată noaptea. Oare nu cunoști strigătul alcalufilor? Sau l-ai uitat?

— Acesta e ultimul dumitale cuvânt?

— Da! Și ține seama de el; e un sfat bun!

Martin Stricland mai șovăi numai o clipă; încăpățânarea căpitanului i se părea absurdă, îi pregătea, fără motiv, o noapte de coșmar, însă cunoștea destul oamenii ca să poată citi în ochii lui o hotărâre de nezdruncinat. Zadarnic ar fi încercat să se împotrivească, nici banii, nici rugămințile, nici revolverul nu mai puteau fi de folos în acest ceas.

— Asta ai să mi-o plătești! scrâșni, pregătindu-se să urce pe scări.

În ușă se opri:

— Totuși, încărcătura n-am s-o pot debarca astă-seară; am cinci vagoane de mărfuri și unelte; astea nu se cară într-un ceas.

Gherasim se ivi în capul scărilor, tocmai la timp. Căpitanul zâmbi, inspirat:

— Gherasime, pasagerul nostru trebuie să debarce acum; îngrijește-te să se coboare barca, să-l ducă la țărm. Ne roagă însă ca hambarul să i-l mai lăsăm până mâine în zori. Cât să-i cerem pentru asta?

Cârmaciul înțelese pe loc cum stă socoteala, că Martin Stricland e la aman, dar nu se repezi dintr-o dată, ci se scarpină în cap, după un vechi obicei, apoi răspunse, nevinovat, ca și când ar fi fost vorba de o para:

— Păi știu eu, domnule, cât să-i luăm? Poate vreo zece lire, așa, ca să nu se plângă că suntem tâlhari!

Ismail scoase nasul din bucătărie tocmai când pasagerul alungat punea piciorul peste parapet.

— Debarcam? întrebă, repezindu-se la el, mirat.

— Siktir! răspunse Martin Stricland, dovedind abia acum, la sfârșitul călătoriei, că, dacă ar fi vrut, ar fi putut să-i vorbească lui Ismail în limba lui

încă de la Marsilia.

— Așa?… Așteptam!

Zicând acestea, Ismail uitase că era în pocăință, uitase că trebuia să se facă mic, nevăzut, neauzit, uitase că la patruzeci de mile de aici se afla portul Ușuaia… Uitase, nu e bine zis, fiindcă vorbele acestea nici măcar nu le rostise el, ci diavolul care-l lua în stăpânire din când în când. Și diavolul, în trupul bucătarului se duse de-a rostogolul în cabină, se întoarse ca un vârtej, ridică mâna, își făcu vânt și aruncă, plin de năduf, în capul lui Martin Stricland, vestitul vas care călătorise sub pat.

— Poftim țucal, bre! Asta purtam noroc! zise diavolul, cu glasul nevinovatului bucătar.

În clipa când barca, ducându-l pe Martin Stricland și pe Black Pedro, ajunse la mal, începu să plouă mărunt, dar îndesat; mai rău nici că se putea!

— Ești un tâlhar! strigă Stricland, amenințându-l cu pumnul pe căpitan.

— Într-adevăr! răspunse acesta, calm. Dacă dumneata ești un om cumsecade, eu nu pot să fiu decât un tâlhar!

Curând după ce barca se întoarse, noaptea învălui țărmul în întunericul ei jilav. Se vedeau numai focurile alcalufilor, ridicând vârtejuri de fum printre copaci.

Pe bordul *Speranței,* plecarea pasagerului nu adusese deocamdată nici o schimbare. Oamenii dormeau tot în hambar, peste încărcătura lui Martin Stricland, Negrilă, în cotețul de pe punte, Adnana în cabina echipajului, iar căpitanul, singur, la pupa. Atunci la ce bun tot tărăboiul ăsta?

Plutașul, care era de vardie, împreună cu Haralamb, se plimba pe punte, învelit în mantaua cerată, și se gândea că… Vezi, așa cum era el sfios și tăcut, l-ai fi luat drept un prostănac. Dar dacă nu-i plăcea să vorbească, nu înseamnă că omul nu-și frământa nici mintea. Și-acuma, ce-și zicea, plimbându-se pe puntea udă și trăgând cu urechea la strigătele alcalufilor de pe mal? Își zicea astfel: „Care va să zică, l-am dat jos pe Martin Stricland. Ei și? S-a eliberat vreo cabină? S-a eliberat numai un pat – și patul stă gol, iar noi ne chinuim mai departe în hambar. Acum, nu-i vorba de chinul nostru, că noi am putea s-o ducem multă vreme așa, dar împărțeala nu-i bine făcută pe corabia noastră. Adnana ar trebui…”

Aici, plutașul, care spre deosebire de Haralamb avea un suflet feciorelnic, rămânea încurcat. Ce-ar fi trebuit să facă Adnana?… Oare nu s-ar fi cuvenit să se mute în cabina căpitanului, lucru care, după semne, și unul și altul îl doreau? Dar cum să se mute, că doar erau neluați?…

Și după ce cugetă multă vreme, spre sfârșitul cartului, mintea lui Cristea Busuioc se lumină, în chip neașteptat: „Trebuie să-l însurăm pe căpitan!”

Atât că, fiind o fire sfioasă, și neavând îndrăzneala lui Haralamb, păstră gândul pentru sine, deoarece îi lipsi curajul să-l împărtășească omului care la miezul nopții veni să ia în locul lui serviciul de cart.

Se vede deci că împărțeala cabinelor avea să mai rămână o vreme ca și până azi.

În acest timp, căpitanul, în loc să doarmă, mulțumit că aruncase ancora în locul acesta, care multă vreme în mintea lui plutise pe un tărâm de basm, se frământa mult mai adânc și cu totul din altă pricină decât sfiosul plutaș. Gândul lui nu putea fi acum nici la împărțirea cabinelor, nici la Adnana, ci la grelele hotărâri pe care trebuia să le ia, spre a-și duce planul până la cap, fără să pună în primejdie vasul și viața nici unui om din echipaj. Se făcuse târziu, trecuse miezul nopții, intraseră de veghe oamenii din celălalt cart, și el încă veghea…

Pe mal alcalufii dormeau unii în alții, sub ploaia care nu contenea, iar cei de pe margini se tot frământau, dând ocol cercului și scânceau.

Dar Martin Stricland? Acesta se plimba furios de-a lungul țărmului, împiedicându-se în bolovani, și-l înjura necontenit pe Anton Lupan. Black Pedro aprinsese un foc pe malul râului, numai că stăpână-su nu înțelegea cum să te încălzești la foc, dacă îți țârâie ploaia în cap?

Din când în când își arunca ochii pe canal, unde se vedea lumina de ancoră a *Speranței* pâlpâind pe catarg. Blestemat căpitan!… Dacă l-ar fi trimis pe Black Pedro, cu o mână de alcalufi, într-o pirogă, să se apropie tiptil, să se năpustească pe punte și să căsăpească întregul echipaj? De câte griji ar fi scăpat! N-ar mai fi trebuit să debarce cinci vagoane de încărcătură pe un țărm neumblat, în primejdie de a fi atacat de sălbatici, că nu-i știai niciodată de unde se iveau, n-ar mai fi trebuit să facă trei zile cu o pirogă până la Ușuaia, să caute altă corabie…

De câteva ori Martin Stricland se opri, cu sângele în obraz. Chiar dacă ar fi avut mai puțin de câștigat, n-ar fi stat atât în cumpănă să-și pună în aplicare planul lui mârșav. Din nefericire pentru el, își dădea seama că *Speranța* nu era o pradă ușor de înhățat. Măcar dacă n-ar fi fost câinele acela nemernic, care mârâia și ciulea urechile cum i se năzărea ceva! Dacă ar fi știut de la început, de mult i-ar fi dat otravă, sau l-ar fi pus pe Black Pedro să-i atingă una în cap și pe urmă să-l zvârle peste parapet.

Acum era prea târziu! Chiar dacă oamenii de vardie ar fi toropit, pe undeva, câinele ar fi simțit piroga de la cincizeci de pași, ar fi început să latre, vestind echipajul, și ar fi fost nevoie numai de un foc de armă, ca alcalufii să se arunce în apă și să se învălmășească spre țărm, înspăimântați.

Martin Stricland scrâșni din dinți și amenință cu pumnul spre canal. Își recunoștea neputința, de data asta își greșise socotelile, căpitanul, atât de cumsecade și pe deasupra și amorezat, se dovedise a fi un tâlhar – și mai cu seamă un tâlhar pe care deocamdată nu-l putea înfrunta; era mai tare decât el și mai bine înarmat.

Așa se chinui Martin Stricland toată noaptea, înghițind câte o sticlă de whisky pe ceas, în luptă cu ploaia, trăgând cu urechea la scâncetele alcalufilor și tresărind înfiorat.

Apoi, de la o vreme, în jur începură să se deseneze umbre vagi, întâi se văzu marginea pădurii, pe urmă povârnișurile munților pe care se rostogoleau în jos nori suri, ca spinările unor urși uriași, că erau ursuzi și parcă mormăiau, după aceea țărmul se desluși plutind în neguri – și nisipul sub picioare începu să scoată sclipiri ciudate, ca și când n-ar fi fost piatră, ci diamant pisat.

Izgonitul se mai plimbă o vreme, dârdâind de frig, și blestemând umezeala, până ce deodată se opri, cu ochii holbați. În clipa următoare, uitând și ploaia, și frigul, și pe Anton Lupan, era prăbușit la pământ, cu spinarea arcuită, cu nasul ascuțit, ca un corb înfometat care descoperă un stârv gras – și vântura în mâini nisipul jilav.

Black Pedro îl auzi răcnind, un răcnet neomenesc, răcnetul cu care poate întâmpină Belzebuth pe arhanghelii rătăciți, refugiați în infern să-și ia chip de draci.

— Aur, Pedro! șuieră stăpână-su, vânturând nisipul în mâini. Aur! Aur adevărat! Nu mai plecăm nicăieri; rămânem aici. Haide, ia-ți alcalufii și puneți-vă pe descărcat corabia!…

Și-n timp ce metisul se ducea spre fuegienii săi, Martin Stricland începu să se târască pe plajă, răscolind nisipul în toate părțile, ca un râmător înfometat.

XXIX

Satul alcalufilor

Din pirogi, unite două câte două cu bârne cioplite la iuțeală, fiindcă băștinașii mânuiau securea cu mare meșteşug, alcătuiră un fel de pontoane, cu care duseră încărcătura pe mal, la răsărit de râul în fața căruia *Speranța* aruncase ancora în seara sosirii ei aici. Descărcatul nu se termină în prima zi, ci ținu alte două, și pentru această întârziere, Gherasim stoarse rânjind de la Martin Stricland încă șase lire sterline, chiria hambarului negolit la timp.

Desigur, dacă Martin Stricland ar fi știut sub ce formă se găsește și cum poate fi adunat aurul în Țara de Foc, n-ar fi cărat după el atâtea unelte de miner; lucrurile sale personale și butoaiele de spirt i-ar fi fost de ajuns. Dar acum, dacă le adusese, înțelegea să le păstreze, pentru mai târziu; poate odată, aurul din nisip sfârșindu-se, avea să înceapă săpături în munți, să dea peste filoanele bogate nedescoperite de nimeni până acum – fiindcă nici cel de pe țărm nu putea să pice din cer, ci de bună seamă apele îl aduceau de sub pământ.

Deocamdată el se grăbi să-și așeze tabăra acolo unde îl aruncase Anton Lupan, în chip atât de crud… Dacă în noaptea aceea, când se chinuia în ploaie și în frig, fără nici un acoperiș, ar fi știut ce plănuia căpitanul *Speranței*, Martin Stricland ar fi plesnit de ciudă – ceea ce ar fi fost un mare noroc pentru ceilalți. Dar el n-avea de unde să știe planurile lui Anton Lupan, iar peste trei zile, când văzu oamenii pe punte, făcând pregătiri de plecare, avea gândul în altă parte, era mulțumit și nu-l mai interesa unde se duc.

Trei zile Anton Lupan cercetase țărmul, încercând să recunoască începutul viitorului drum, urcase pe cursul râului câțiva kilometri, strecurându-se anevoie printre copacii prăbușiți, până ce se pomenise în fața unui perete care părea de netrecut. Nu era o stâncă, un hotar de piatră, ci trunchiuri putrede, aduse de ape și înțepenite într-o gâtuire a văii, zăcând aici de zeci de ani, poate de secole. Copacii, dospiți de umezeală, nu-și mai păstrau forma, se topiseră unii în alții, alcătuind o masă roșcată în putregai, pe care timpul și apăsarea greutății de deasupra o întărise, dându-i duritatea pământului ars.

Cristea Busuioc, aflat cu Anton Lupan, încercă peretele acesta cu toporișca, se uită într-o parte, în alta, în sus, la vârful înalt, și oftă,

îngândurat:

— Păcat de copaci!

Numai râul își săpase loc de trecere, o boltă îngustă, sub care apele se frământau, rupând câte o bucată de putregai pietrificat. Pesemne acesta era hotarul pus de fire în fața ținutului tainic pe care nu-l călcase picior de om până azi. Se vedea limpede că nimeni nu trecuse mai departe, nici măcar un băștinaș, poate nici fiarele, ci doar păsările și gâzele care zburau, și dincolo de el, câte hotare de acestea nu se înșirau?

— Cum o să trecem pe aici, plutașule? întrebă îngândurat Anton Lupan.

— Domnule, dacă-mi dai doi oameni de ajutor, într-o săptămână îți deschid un drum să te duci și în rai.

— Dar cum ai să faci?

Ei, vorbise prea mult plutașul pentru ziua de azi! El se mulțumi să facă un gest liniștitor, să-i fluture barba și să mai zică doar atât:

— Vei vedea!

Însă nu era acum timpul să purceadă la această treabă, cu toate că treceau zilele și vara nu-i aștepta. Anton Lupan vroise să facă numai primii pași, și să nu plece mai departe, înainte de a-l găsi pe Pierre Vaillant. Poate acesta trecuse înainte, în sus, pe canal, poate se oprise și el aici, încercase să urmeze cursul râului și, întâlnind acea primă stavilă care ar îi întors din cale pe un om oricât de încercat, se dusese mai departe, în căutarea unui alt loc pe unde să poată urca.

În zorii celei de a patra zile, *Speranța* ridică pânzele să pornească la drum, spre apus, pe canal. Alcalufii lăsaseră lucrul la Martin Stricland și se adunaseră pe mal, cu femei, cu copii, cu câini, scoțând strigăte și făcându-le semne celor care plecau.

— Black Pedro! strigă Anton Lupan.

— Humm?

— Dacă vine o goeletă, *L'Esperance*, spune-i căpitanului să aștepte aici! Ai înțeles? Goeleta *L'Esperance*. Pe căpitan îl cheamă Pierre Vaillant!

— Humm! – răspunse metisul – și Anton Lupan înțelese că încuviința.

În clipa aceea, spumegând de furie, Martin Stricland se ridică din mijlocul lăzilor sale și se repezi spre mal.

— N-are să spună nimic! Duceți-vă și vă înecați! Apoi băgă mâna în buzunar, scoase o hârtie, o înfipse în ochii metisului și începu să-i vorbească repede la ureche, arătând spre Anton Lupan.

Chipul lui Black Pedro se schimbă, ochii lui luciră în așa fel încât, văzându-i oricine s-ar fi speriat, iar mugetul i se prefăcu într-un urlet de furie:

— Huruumm! Nu! Hurum!

Anton Lupan nu-și dădea seama cum îl vrăjise Martin Stricland, dar înțelese că din clipa asta metisul îi era dușman și n-avea să îndeplinească porunca sa.

Tocmai se gândea pe ce cale să-i lase un semn lui Pierre Vaillant, când un alcaluf mai cocârjat decât toți, cu chipul mâncat de vărsat, începu să strige, bătându-se în piept, de pe mal:

— Eu spun! Eu spun!… *L'Esperance…* Căpitan! Black Pedro se repezi la el, cu cuțitul ridicat, dar bătrânul, dovedind o vioiciune pe care n-ai fi bănuit-o văzându-l cât era de firav, o luă la fugă până în marginea pădurii și în câteva clipe fu în vârful unui cedru înalt, de unde continuă să strige, liniștindu-l pe Anton Lupan:

— Eu spun, căpitan! Eu spun *L'Esperance* să stea! Îl cunoșteau, pe timpul drumului se ținuse tot timpul cu barca în pupa *Speranței,* zâmbindu-le oamenilor din echipaj ori de câte ori îi vedea, un zâmbet care deși ar fi putut să pară fioros pe chipul lui sluțit de boală, trăda o blândețe și-o bunătate ce te câștiga. Haralamb îl botezase moș Andrei, poate fiindcă-i amintea de vreun unchiaș de la el, din sat – și bătrânul părea foarte bucuros când i se spunea astfel.

— Bine, moș Andrei! strigă Anton Lupan. Când ne întoarcem, ai să capeți un dar.

— Eu spun, căpitan!…

Martin Stricland nu știa că *Speranța* se îndreaptă spre Ușuaia, și chiar dacă ar fi știut, acum puțin îi păsa. Dar să fi cunoscut de la început gândul căpitanului, care luase această hotărâre încă din seara când îl debarcase pe mal, cu siguranță că în noaptea de pomină, furiosului personaj i-ar fi plesnit fierea, sau ar fi turbat.

Din partea lui, Anton Lupan, dacă ar fi știut ce se va întâmpla mai târziu cu pasagerul său, și-ar fi călcat pe inimă și l-ar fi dus mai departe, chiar și fără bani. Asta fu greșeala lui, poate prima greșeală gravă pe care o săvârșise în acest drum, dar dacă stai să judeci, el nu era vinovat, fiindcă n-avea de unde să știe că Martin Stricland avea să rămână acolo – și ce urmări nefericite avea să aducă prezența lui în acel loc.

La 9 ianuarie *Speranța* porni spre apus, pe canal, navigând greu, cu vânt neprielnic, când prea puternic, când prea slab, luptându-se adesea cu câte un uiliau și neizbutind să străbată mai mult de zece mile pe zi, spre necazul lui Anton Lupan.

Acesta cerceta țărmurile, golfurile, adăposturile, în nădejdea că undeva ar putea să fie ancorată *L'Esperance.*

Pentru a-i mări necazul, tocmai în acele zile, Ismail căzu greu bolnav. Nu puteai ști ce are, trupul îi ardea, nu-l zgâlțâiau nici frigurile, dar bietul bucătar stătea țeapăn în pat, cu ochii dați peste cap, și când cineva îl întreba ce-l doare, răspundea în cuvinte fără înțeles – aiura.

Și iar se oprea vântul, lăsându-i nemișcați pe canal, și iar veneau furtunile, silindu-i să stea la ancoră, sub vreun colț de țărm mai înalt și *L'Esperance* nu se zărea nicăieri, și timpul prielnic al verii trecea cu o iuțeală care îl neliniștea rău pe Anton Lupan.

Abia la 20 ale lunii ajunseră la Ușuaia, capitala ținutului argentinian, un orășel locuit de coloniști posaci și singurul port aflat pe canal. În clipa când se arunca ancora, Ismail aiura…

— Să-l ducem la spital! zise căpitanul, vorbind pe punte cu ceilalți.

— Lasă-l, domnule, c-o să-i treacă! răspunse Gherasim, care știa cât de zdravăn era Ismail, cu toate că la înfățișare părea destul de firav.

Portul nu avea chiar o Căpitănie și nici tocmai un căpitan, ci un fel de slujbaș, care făcea și pe vameșul și pe polițaiul, ținea și-o dugheană și, la mare nevoie, izbutea să-ți dea și unele lămuriri, dacă stăruiai. De la el, Anton Lupan află că nu ancorase niciodată acolo o goeleta sub numele *L'Esperance.* Puteai să-l crezi, fiindcă trecerea unui vas pe la Ușuaia era un eveniment care nu se uita.

În dimineața zilei următoare, pe când se pregăteau să ia drumul înapoi, căpitanul fiind din ce în ce mai neliniștit de lipsa oricărei urme a lui Peirre Vaillant, în port se ivi un fermier, oferindu-le călătorilor doi ponei, pentru suma de cinci argentinos, adică a douăzecea parte din banii pe care Ismail îi dăduse pe fonograf. Pesemne nevoile îl încolțeau tare rău, și nici mușterii pentru căluți nu se găseau, dacă ajunsese să-i ofere unor marinari care tocmai plecau. Dar, spre uimirea lui, ca și spre a propriului său echipaj, Anton Lupan îi cumpără – și poneii fură îmbarcați.

— Ce-o să facem cu ei, domnule? întrebă cârmaciul, nemulțumit că unul din oaspeți îi și batjocorise puntea, cum pusese piciorul pe ea.

— Ai să vezi, Gherasime; nu știu ce sunt în stare căluții ăștia dar s-ar putea să ne fie de mare folos la un moment dat.

— Și ce-au să mănânce, dacă-i luăm cu noi, că doar n-o să le dăm pesmeți cu ceai?!

Firește, se gândise și la asta Anton Lupan – și același fermier le vându douăzeci de saci de ovăz argentinian, cu zece centavos sacul, dovedindu-se în mare lipsă de bani. Adevărul este că omul, după ce zăbovise patru ani aici, se săturase de colonie și își desfăcea avutul, să poată pleca.

În așteptarea acelui moment când aveau să-și arate folosul, micii căluți fură luați sub oblăduirea celor mai tineri membri din echipaj, unul Mihu, celălalt Adnana, și amândoi începură a-i răsfăța. În zilele cât dură drumul înapoi, până la poalele muntelui Olivia, unde îl debarcaseră pe Martin Stricland, Negrilă avu pricini să se arate pizmaș. Nu că i-ar fi vorbit urât stăpânul său, nu că i-ar fi purtat acum mai puțină dragoste Adnana, dar amândoi îl uitau în unele ceasuri și îi răzgâiau pe ponei, împletindu-le coada, pieptănându-le părul coamei, întrecându-se unul cu altul să-l facă mai chipeș pe al său. Desigur, fericitele animale nu visaseră niciodată să ducă pe apă asemenea viață, care nu semăna nici pe departe cu viața de la uscat. Numai Gherasim îi bombănea uneori, când în neștiința lor bietele dobitoace făceau pe punte ceea ce face orice animal, pe câmp, pe drum sau în grajd.

Speranța ridică pânzele și plecă de la Ușuaia în ziua de 21 ianuarie, luând drumul înapoi, pe canal. Îndată după ce portul rămase în urmă, bucătarul se ivi pe punte, teafăr și rumen în obraz, ca și când n-ar fi fost bolnav. Văzându-l, oamenii făcură ochii mari:

— Ce-i, măi turcule, ai înviat?

Ismail se uită înapoi, văzu portul departe, văzu că vântul bătea tare din pupa, greu să faci o voltă să te întorci la chei, iar, și atunci răspunse, chicotind viclean:

— Înviam!

Oricine va înțelege că bucătarul nici măcar nu fusese bolnav, doar se prefăcuse și stătuse zile întregi țeapăn în pat, aiurind cu ochii dați peste cap, ca nu cumva Anton Lupan, ținându-și amenințarea, să-l debarce la Ușuaia, port adevărat.

Și iarăși prinse *Speranța* să se lupte cu vântul neprielnic, făcând volte dese în canal, adăpostindu-se pe sub țărmuri ca să scape de uiliau, până ce, la sfârșitul lunii, ajunse la locul de ancoraj. Căpitanul era mirat că nu

întâlnise pe drum pirogile alcalufilor, cărând calabalâcul lui Martin Stricland. Dar și mai mirat fu în clipa când apropiindu-se de locul unde își lăsase pasagerul, în marginea pădurii, dincolo de râu, văzu o cabană, pe al cărei horn ieșea fum…

După plecarea *Speranței,* prima grijă a năstrușnicului personaj fu să-și ridice în pripă un acoperiș, sub care să se pună pe trai bun; primele trei nopți, când alcalufii se speteau cărând la lumina torțelor lăzile din hambar, fusese nevoit să doarmă în ploaie și în frig, blestemându-l furios pe Anton Lupan, pe Gherasim și pe toți ceilalți… Încărcătura adusă de la Marsilia cuprindea, între altele, o cabană gata făcută, în bucăți potrivite, numai să le împreunezi, cu pereți dubli, cu ușă, cu ferestre, iar înăuntru având pat, masă, sobă, lighean de spălat și chiar ticălosul vas atât de bine-cunoscut lui Ismail, luat acum în sarcina sa de metis. Îndată ce sfârșiseră cu golitul hambarului, alcalufii, îndrumați de Black Pedro, se puseseră pe treabă și într-o singură zi cabana fusese în picioare, în toată alcătuirea ei, nelipsindu-i nimic din ceea ce are nevoie un om civilizat.

Fiind casa lui Martin Stricland gata, alcalufii trecuseră să cioplească bârne din care, iarăși sub îndrumarea acelui credincios metis, făcură un fel de magazie, ca lăzile să nu stea în ploaie și în vânt – și de atunci înainte, viața taberei se statornicise și statornicită o găsi Anton Lupan. El fu nespus de mirat să-l afle pe Martin Stricland aici, și încă, după semne, hotărât să și rămână, mult timp.

În clipa când *Speranța* arunca ancora în fundul golfului, alcaluful acela ciupit de vărsat, moș Andrei cum i se spunea, veni fuga la țărm și începu să strige bătându-se cu pumnii în piept:

— Căpitan!… *L'Esperance* n-a venit!… M-am uitat, căpitan!

Anton Lupan coborî în barcă și veni la uscat, unde alcaluful continua să se bată eu pumnii în piept, mândru de știrea sa:

— *L'Esperance* nu e, căpitan!

— Ce faceți aici?

Bătrânul fuegian învățase repede câteva din cuvintele străinilor, în engleză, în spaniolă și chiar în românește. La întrebarea căpitanului deschise pumnul, în care, amestecat cu nisipul, luceau câteva fire de aur… Atunci văzu Anton Lupan că alcalufii ceilalți, trântiți pe brânci, răscoleau plaja, bărbați, femei și copii, culegând fir cu fir, câtime cu câtime, aur pentru Martin Stricland și înțelese că acesta nu va pleca de aici, va rămâne tot timpul în coasta sa. Dar acum era prea târziu să-l mai poată izgoni!

Și astfel, lăsându-l pe el la răsăritul râului, echipajul *Speranței* își făcu tabăra la apus – fiindcă și ei trebuiau să rămână aici multe luni. Poneii fură legați cu parâme pe sub pântece, ridicați cu palancul pe ghiu și, dându-li-se drumul în apă, înotară voinicește și ajunseră la mal. Până să li se facă grajd, fură priponiți în marginea pădurii, și, o dată cu debarcarea lor, tabăra *Speranței* lua ființă, la trei sute de metri de sălașul lui Martin Stricland.

Râul, pe care Anton Lupan îl numi Oltișor, în amintirea Oltului românesc, rămase ca un hotar între ei și timp îndelungat îl respectară cu toții de parcă ar fi avut contract. Numai că alcalufii, care lucrau ziua dincolo, seara, după ce-și primeau plata în spirt, treceau dincoace, unde locul li se părea mai prielnic pentru înnoptat.

Încetul cu încetul, oamenii noștri legară prieteșug cu ei, începură să se cunoască, să se înțeleagă cu vorbe, și astfel, băștinașii se pomeniră spunându-și păsurile cu câte un cuvânt românesc.

După moș Andrei, căpătară nume românești și ceilalți, nașul fiind tot Haralamb. Cu ușurința lor de a învăța orice cuvânt, ei începură să se cheme între ei Marin, Vasile, Pavel, Petru, Costache, Tudor, iar femeile Maria, Safta, Catrina – de-ți venea să te prăpădești de râs când îi auzeai. Iar dacă nașul le mai încurca numele uneori, că erau mulți, din partea lor băștinașii și le țineau minte cu sfințenie și nu și le mai lepădau.

Păcat că între finele sale, Haralamb nu găsea nici una să-i fie pe plac – și flăcăul, în dorul cafegioaicei, a Ghiocicăi și atâtor vădane, suspina amar. Ce să-i placă la ele, că toate erau scunde, negre, lățoase, cu nasul turtit și cu fața lată, iar când zâmbeau, ți se făcea părul măciucă în cap?!

— Măi vere – îi spunea lui Ieremia – poate pe-aici să găsești și tu o nevastă, că altfel, mi-e teamă să nu rămâi neînsurat!

Cruzimea bogatului față de cel sărac!

Ieremia își pipăia fața țepoasă, nasul ascuțit, își apleca umerii ciolănoși și, clipind din ochii lui mici, ca de păsăroi, suspina și el, dar mult mai amar.

Aproape toată luna februarie, Anton Lupan făcu pregătiri pentru a pleca peste munți, întrebându-se din ce în ce mai neliniștit de ce nu venea Pierre Vaillant. Apoi se întâmplă în sufletul lui ceva foarte ciudat; după ce cutreierase porturile Levantului să-l caute, după ce fusese la un pas de a-l afla, după ce, în sfârșit, știuse limpede că prietenul său ajunsese la Saint-Malo de unde plecase peste Ocean cu șase luni înaintea sa, fapte adevărate, spuse de oameni în care credea – deodată începu să i se pară că visase, sau fusese înșelat, că *L'Esperance* era o născocire a unei minți bolnave și Pierre

Vaillant se topise de mult în neant. Uneori se întreba chiar dacă el existase vreodată cu adevărat, dacă învățaseră împreună, dacă își petrecuseră vacanțele la Saint-Malo, dacă plecaseră în Turcia și cumpăraseră acel vas numit astăzi *Speranța*… Erau realități pe care nu putea să le nege, și totuși, când încerca să le lege de imaginea lui Pierre Vaillant, simțea o așa de mare învălmășeală în cap, încât amețea.

Nu, Pierre Vaillant existase, degeaba se îndoia, dar, urmăriți de adversități ciudate, drumurile lor se despărțiseră și niciodată n-aveau să se mai întâlnească, undeva. Nici una din poruncile scrise în acea carte a prieteniei nu fusese lăsată la o parte de Anton Lupan – și totuși, prietenul său nu se arăta.

Acum căpitanul *Speranței* știa că va pleca singur spre locurile pe unde nu putuse ajunge bunicul și unde pierise tatăl lui Pierre Vaillant. Deocamdată, Cristea Busuioc, cu Ieremia și cu Haralamb se îndeletniceau să deschidă un drum peste acel prim hotar. Să ocolească locul nu era cu putință, fiindcă de o parte și de alta valea era străjuită de stânci pe care nu te puteai cățăra. Folosindu-se de toporișcă, plutașul își săpă trepte în putregaiul pietrificat, izbuti să ajungă în vârful zidului și, împlântând acolo un țăruș, lăsă în jos o frânghie pe care să se cațăre și ceilalți. Bineînțeles, așa n-ar fi putut trece un om împovărat, de aceea era nevoie de o spărtură în acest uriaș zid de putregai – și tăcutul plutaș își făcuse în privința asta un plan.

Ajunși dincolo, cei trei marinari se apucară să doboare copaci. În fața bolții pe sub care trecea râul, urlând înspumat, Cristea Busuioc, ajutat de ceilalți, propti un șir de pari și de-a latul puse trunchiuri groase, alcătuind un fel de zăgaz. Această treabă ținu o săptămână, la capătul căreia, cei de pe țărm văzură că apele râului scădeau. Scădeau, într-adevăr, în schimb dincolo de zăgaz creșteau și se frământau și gemeau, iar peste trei zile, când jos, pe albie abia mai susura un fir de apă, ca un pârâiaș, de sus porni un trosnet care băgă groaza în alcalufii de pe mal.

Martin Stricland ieși din cabană, cu sticla de whisky în mână, tremurând speriat. Poneii din marginea pădurii începură să bată pământul cu picioarele, smucindu-se în pripoane și nechezând, ca și când ar fi simțit lupul colea, la un pas. Până și Mihu tresări, și Adnana, deși știau tot ce va urma – și Ismail își scoase nasul din bucătărie, trăgând cu urechea, destul de tulburat.

Vuia pădurea și pământul tremura, iar Cristea Busuioc, care plecase abia de un sfert de oră, să vadă ce mai fac apele sus, la zăgaz, venea înapoi, pe albia secată, mâncând pământul de fugă la vale, el care nu se temea nici de torente, nici de copaci.

Apoi coasta muntelui trosni, ca și când piatra ar fi crăpat, vuietul se împrăștie, lățindu-se ca un evantai, cuprinzând locul până departe și mare întindere din canal.

Peste un timp, în aceleași trosnete și vuiete care nu conteneau, pe albia râului se năpusti un șuvoi de apă, înspumat, aducând trunchiuri învălmășite de copaci, blocuri uriașe de gheață și bucăți din zidul fărâmat.

Cristea Busuioc știa că se va rupe zăgazul, dar nu în măsura asta, și nu azi – de aceea privea acest prăpăd, fără să-și dea seama ce se întâmplase, ce diavol pusese umărul să-l ajute în treaba sa.

Era unul din acele fluvii de gheață care zac pe văi, încleștate și când le răzbește căldura și se pornesc la vale, mătură totul în calea lor, până ce se proptesc într-o stâncă pe care n-o pot dărâma. N-ar fi dărâmat nici zidul uriaș, în care de bună seamă nu lovea prima oară azi, dacă apele, zăgăzuite de plutaș, n-ar fi înmuiat putregaiul, n-ar fi săpat făgașuri, slăbind puterea meterezului ferecat.

Lăsându-i la o parte pe ponei, care se speriaseră sărmanii grozav, lăsându-i pe alcalufi, la fel de înspăimântați, lăsându-l pe Martin Stricland care amenința cu pumnul și tot blestema, ceilalți, adică echipajul *Speranței*, scoteau chiote, bucurându-se de isprava istețului plutaș. Se bucura și Anton Lupan, să vadă deschis drumul spre acel pământ cu atât mai tainic, cu cât era mai apărat, dar, în același timp, cine l-ar fi privit cu luare aminte, ar fi văzut un semn de mare îngrijorare pe fața sa. Se potoliseră trosnetele pe valea Oltișorului, numai apele, mugind vijelioase, la vale, dădeau peste țărmuri și vuiau. În schimb, alte trosnete se auzeau…

Seara, căpitanul își adună oamenii în cabina sa și ținură sfat.

— Băieți! începu el, scărpinându-se încurcat în cap, gest pe care nu-l făcea prima oară azi. Mi se pare că v-am băgat în mare încurcătură, dar dacă veți judeca bine, veți vedea că n-am nici o vină și mă veți ierta.

Adnana înclină cea dintâi din cap, uitându-se la Anton Lupan cu ochii mari. Ea de-abia aștepta să facă el o greșeală, ca să-l poată ierta.

Ismail înclină și el din cap, tot atât de iertător, ca unul care, la rândul lui, își aștepta iertarea de la căpitan.

Ceilalți tăcură, fiindcă nu înțelegeau. Numai Gherasim întrebă, având dintre toți, cel mai mare curaj:

— Dar ia spune, domnule, ce s-a întâmplat? Căpitanul se scarpină iarăși în cap:

— Mi-e teamă c-o să iernăm aici – și-o să zăbovim aproape un an.

— Cum așa?

— Am sosit prea târziu, Gherasime! Acum, dacă s-au pornit ghețurile, în munți, n-o să mai putem trece peste creste, în partea cealaltă, să ajungem la Ocean. Ar însemna să înfruntăm mari primejdii, să ne prindă un râu de gheață și să ne facă praf.

Oamenii se priviră unii pe alții, îngrijorați.

— Și atunci, domnule?

— Atunci? Trebuie ori să așteptăm până la primăvară, ori să ne lăsăm păgubași. Dar ca să ne lăsăm păgubași, după ce am făcut atâta drum ca să ajungem aici, nu se potrivește cu firea mea!

De data asta se scărpină cârmaciul în cap.

— Până la primăvară, zici, domnule?

— Da, până la sfârșitul lui noiembrie socotesc, când se îndreaptă timpul, dar nu e încă destul de cald ca să pornească ghețurile. Vedeți, dacă am fi sosit măcar cu o lună mai devreme!… De întinderea asta însă, știți și voi, nu sunt eu vinovat!

Bucătarul își lăsă capul în pământ și se făcu pământiu în obraz. Adică el era de vină că îi ținuse în loc la Montevideo, pentru gazel, și la Buenos Aires, să-l scape de belea?

— Și cu merindele ce-o să facem? se auzi glasul cârmaciului, nepărând câtuși de puțin speriat de vorbele lui Anton Lupan.

Acesta ridică ochii și se uită la fiecare om din echipaj, mirat că nici unul nu arăta împotrivire – toți păreau liniștiți și împăcați.

— Cu merindele?… O să mai facem un drum până la Ușuaia, o să vă dau și bani, să trimiteți acasă cei care veți vrea…

— Asta n-ar fi rău, dacă e vorba să zăbovim încă un an, zise Gherasim, înclinând din cap.

Ismail făcu la fel, sorbindu-l din ochi pe Anton Lupan.

— Deci nu vă împotriviți?! vorbi acesta, din ce în ce mai mirat. Rămâneți cu mine, să iernăm aici, în canal?

Cârmaciul răspunse îndată, ca și când ar fi avut vorba gata pregătită în cap:

— Păi de ce n-am rămâne, domnule?… Eu de mult am stat de vorbă cu oamenii ăștia. De ce adică să strângă aur numai Stricland? Nouă ne-ar strica? Suntem noi mai bogați?

— Care va să zică așa?! făcu dumirit Anton Lupan. Ei bine, Gherasime, strângeți cât aur veți putea, numai să nu dați peste gura hambarului, că pe urmă la plecare, ne trimite la fund primul val.

Oamenii râseră – cu jumătate de gând socoteau vorba căpitanului o glumă, cu jumătatea cealaltă o socoteau fapt – se și visau cu ocale de aur în saci, întorcându-se acasă împovărați din greu și bogați…

Îi vrăjise și pe ei aurul, doar veneau din lume, îi cunoșteau prețul și nu i-ar fi lăsat inima să treacă pe lângă el și să nu-l bage în buzunar, că nu s-a pomenit încă drumeț să vadă în cale pomul încărcat cu roade și să se ducă mai departe, fără a se înfrupta. Și astfel, se puseră oamenii pe treabă, prea li se părea mare chilipirul – și hotărâră ca tot ce vor strânge să împartă între ei, egal, numai căpitanului dându-i două părți, fiindcă era corabia lui, el îi adusese aici, el îi conducea. Ba încă, Ismail socotea că s-ar cuveni să-i dea trei părți, dacă nu chiar patru – și când spunea asta se uita în ochii lui Anton Lupan de parcă s-ar fi uitat în ochii profetului de la Mecca… Căpitanul însă între timp plănuia altceva, hotărâse să vorbească mai târziu despre împărțirea avuției, pe el alte gânduri îl stăpâneau. El se uita la alcalufii care adunau aur pentru Martin Stricland, și amintindu-și jurământul făcut într-o noapte, în cabina Adnanei, se simțea din ce în ce mai înstrăinat de sine însuși și mai întristat.

Băștinașii continuau să vină seara pe malul ăstălalt, locul prielnic de înnoptat, strigându-se între ei cu numele date de Haralamb. Dar, în afară de nume, în viața lor nu se schimbase nimic, își duceau vechiul trai. Dimineața treceau râul, toți buluc, unii cu pirogile, alții înot, și toată ziua stăteau pe brânci, în nisipul ud, bărbați, femei și copii, alegând aur pentru Martin Stricland, făcând treaba cu stăruință și cu un ciudat dezinteres, pentru că păhărelul de spirt pe care-l căpătau seara cei mai vârstnici, nu putea fi socotit un preț al trudei lor.

După ce sfârșeau acest lucru migălos, veneau înapoi, peste apă, femeile aprindeau focuri, bărbații, puțin cherchelițí, se duceau gălăgioși după scoici – n-aveau timp nici de vânat, nici de pescuit, iar noaptea dormeau tot sub cerul gol, strânși în cerc, tremurând de frig și scheunând.

Era de neînțeles că oamenii aceștia, care fățuiau lemnul cu îndemânare – dovadă pirogile lor, lucrate foarte iscusit – și cărora nu le trebuise mult să

înțeleagă lămuririle lui Black Pedro ca să dureze acea magazie, o știți, nu se trudeau să-și facă un acoperiș și pentru ei, ci continuau să înnopteze în ploaie, tremurând de frig.

Atunci începu căpitanul *Speranței* trudnica lui luptă, pentru statornicirea alcalufilor în case omenești, primul pas spre împlinirea acelui jurământ care îl chinuia.

Ca să se folosească de Black Pedro nu era cu putință, metisul rămânea tot timpul pe malul celălalt, păzindu-și stăpânul ca un câine ciobănesc, și dacă îl zărea de departe pe Anton Lupan, mugea, amenințându-l cu pumnul. În schimb, binevoitorul moș Andrei, care învățase o seamă de cuvinte românești, putea fi un bun tălmaci – și el, într-adevăr, adunându-i într-o seară pe ai săi, începu să le vorbească repede, scoțând piuituri din gât și arătând când spre căpitanul corăbiei, când spre cabana lui Martin Stricland. O seară nu fu de ajuns să le spună acele gânduri – alcalufii nu înțelegeau, se priveau cu nedumerire și când, în sfârșit, unii din ei pricepură, se puseră pe râs. Să-și facă acoperiș, când de la naștere erau obișnuiți să doarmă sub cerul gol?

Căpitanul *Speranței* se folosi atunci de un șiretlic. Dacă Martin Stricland avea o cabană, de ce nu și-ar fi făcut una și el? Deci, îi rugă pe băștinași să-l ajute, și asta da, ei primiră bucuroși. Într-o zi, o parte din oameni nu se mai duseră la adunat aur, rămaseră dincoace de Oltișor, spre necazul lui Martin Stricland, care neputând să lupte cu Anton Lupan, se mulțumi să strângă pumnii și să scrâșnească din dinți, în așteptarea clipei când să se răfuiască definitiv cu acest intrus încăpățânat.

Îl ura amarnic, din ziua când se pomenise aruncat pe țărm, și dacă nu înnebunise când îl văzuse întorcându-se aici, și așezându-și tabăra lângă a lui, asta se datora numai gândului că așa, având-ul aproape, într-o zi va găsi prilejul să-l strângă de gât.

Deocamdată, pădurea începu să răsune sub loviturile topoarelor; copacii cădeau, pe rând, și erau prefăcuți în bârne, cu o repeziciune de neînchipuit. Alcalufii care lucrau primeau seara, în loc de spirt, conserve și pesmeți, ceea ce, dacă nu era tocmai pe placul lor, stârnea bucuria femeilor și copiilor. Și astfel, sub îndemnul acestora, bărbații își continuau lucrul și a doua zi, cu toate că, deprinși repede la rău, tânjeau după spirt.

Curând cabana fu gata, încheiată sub îndrumarea plutașului, după felul caselor de munte de la noi, cu acoperișul povârnit, făcut tot din bârne, (ar fi fost prea migălos să te apuci de șindriluit și nici lemnul de fag nu era

potrivit pentru asta) cu un fel de cerdac în față, dar fără tindă, și cu o singură încăpere, în care să te poți adăposti, cu ușă în toată regula și chiar cu ferestre, dar goale, numai cu obloane de lemn, fiindcă n-aveai unde găsi geamuri aici.

În ea încăpură vreo trei familii de alcalufi, care primiră cu destulă teamă adăpostul, după ce aflară în sfârșit că era făcut pentru ei. Asta se întâmpla pe la jumătatea lui martie, când vara se apropia de sfârșit și ploile se întețiseră, mai pătrunzătoare, mai reci.

Cei rămași pe-afară dădură târcoale cabanei mult timp, privind-o temător și trăgând cu urechea, să simtă dacă nu se întâmplă ceva rău. Până la miezul nopții, înăuntru se simți forfotă; din când în când, câte un alcaluf scotea capul pe fereastră, dovadă că oamenii nu se liniștiseră, așteptau și ei, ca ăi rămași afară, să se întâmple vreun rău nelămurit.

Ploua mai amarnic ca oricând și în casă pesemne era cald…

Cine spune că omul nu se poate desprinde de rău, dacă s-a născut o dată cu el, minte – nu trebuie să-l asculți. Mai cu seamă când e vorba să schimbi frigul de afară, cu un culcuș călduros!

Pe la miezul nopții, forfota din casă se liniști – un timp nu se mai auzi nimic – până ce, deodată, pe fereastră răzbiră sforăituri adânci. Cei de afară o luară la fugă, îngroziți, fiindcă zgomotul le era necunoscut. Ei cunoșteau chelălăitul, scheunatul și țipetele de frig, dar nu auziseră niciodată pe cineva sforăind, sforăitul fiind semnul somnului adânc și tihnit…

Venise iarna în Țara de Foc… Era luna august, când se coace porumbul pe la noi. Aici bătea grindina, ciuruind frunzișul din copaci și arzând pielea obrazului. Nu bântuia niciodată gerul, ca în iernile noastre, și nici nu ningea întins, să se prindă zăpada pe pământ, decât sus, în munți, dar al naibii, nu știu cum, parcă era mai frig!

Pe hogeacurile cabanelor ieșea fum necontenit. În marginea pădurii răsărise un cătun întreg, un sat dacă vrei, cu o uliță dreaptă, trasă cu sfoară, și cu alte două, de-a curmezișul, coborând către țărm, douăzeci și cinci de case sub acoperișul cărora respirau o sută și ceva de alcalufi.

Aveau și poneii grajdul lor acum, să nu stea în grindină și în frig, ba lângă grajd mai era și un șopron, sub care alcalufii adunaseră maldăre întregi de frunziș, hrană pentru caii micuți, ovăzul nefiindu-le de ajuns.

Dar toate aceste case și acareturi nu se făcuseră cât ai clipi din ochi. Pădurile de fag de lângă țărm nu dădeau lemnul cel mai potrivit. De mult ochea plutașul cedrii înalți, care creșteau mai sus, în munți. Și într-o bună

zi, după ce primi încuviințarea lui Anton Lupan, luă cu el douăzeci de alcalufi, urcă pe valea Oltișorului, dincolo de zăgazul distrus, până găsi copacii cei mai buni și se puse cu topoarele pe ei, fără să-i pese de nimic, de parcă ar fi fost la el acasă, pe malurile Bistriței. Iar două zile mai târziu, pe apa râului începură să vină trunchiuri drepte și lungi…

Numai că la început, în fruntea lor veni Cristea Busuioc, pe o plută alcătuită după vechiu-i meșteșug, ca să nu-și mai rupă picioarele la vale, pe pământul pietros al Țării de Foc.

Așa veni plutașul, chiuind, el din fire sfios și tăcut, făcând să răsune munții pustii, cu cămașa descheiată pe pieptul voinic, cu barba în vânt, falnic precum îl știm.

Dar acum, ca să faci case pentru o sută de inși, oricât de sârguincioși ar fi fost aceștia, cioplitul ar fi cerut prea mult timp. La început încercară să prefacă trunchiurile în scânduri, cu ajutorul beșchiei, instrumentul primitiv folosit de unii meșteri de barcaze, de pe malurile Dunării, până mai deunăzi. Trunchiul se așează pe două capre înalte, să întreacă statura unui om, și doi inși, unul deasupra, altul pe pământ, se apucă să-l taie în lung, mânuind trudnic un joagăr obișnuit, căruia i se pun la capete mânere de care să-l ții.

Între sculele de dulgherie aflate la bordul *Speranței* erau două joagăre, așa că se alcătuiră două echipe de beșchegii – și câtva timp oamenii se osteniră să facă scânduri în acest chip anevoios și nespornic. Până ce plutașul, care era mai mare peste cioplitori și beșchegii, sfătuindu-se cu Anton Lupan, ajutându-se cu Ieremia și cu Haralamb, amândoi dulgheri buni, ridică pe malul Oltișorului, într-un loc unde țărmul era potrivit iar curentul viu, un ferăstrău mânat de apă, cum văzuse atâtea pe râurile de munte cercetate de el încă flăcău fiind.

Toată această înjghebare era făcută numai de lemn, afară de pânza joagărului care se mișca în sus și-n jos, necontenit, fără să ceară osteneală din partea vreunui om. Cât despre unsori, trebuitoare la fusuri și pârghii, folosiră untdelemn de măsline, șterpelit din butoiul lui Gherasim, care parcă se vădea fără fund.

Când alcalufii deprinseră și acest nou meșteșug și scândurile începură să iasă cu duiumul, fiindcă ferăstrăul lucra acum ziua și noaptea, la lumina unui felinar, trântiră deasupra acoperiș lung – și astfel, în anul 1883, pe canalul Beagle în Țara de Foc, echipajul *Speranței* puse în mic baza unei adevărate industrii.

La venirea iernii, cei peste o sută de alcalufi, adunați de Black Pedro pe drum, aveau adăpost și vetre pe care făceau focul, să nu mai tremure de frig. Unii mai muriseră între timp, mureau în liniște, fără să știi cum, ceilalți se duceau de-i îngropau în pădure – dar veniseră alte triburi în locul lor.

Speranța fusese iarăși la Ușuaia, drum trudnic și anevoios la acest timp, mai cu seamă că din echipaj lipseau doi oameni acum. Era necesar să rămână cineva aici, să se îngrijească de alcalufi, și primul fu Cristea Busuioc, iar al doilea, oricât ar părea de ciudat… tocmai Ismail. Poți să lași o corabie fără bucătar?… Unde s-a mai pomenit? Dar atât stărui el pe lângă căpitan, încât acesta se învoi și se hotărî să gătească mâncare Adnana pe drum.

De unde să știe ei spaima lui Ismail? Prima oară se prefăcuse bolnav, acum n-ar mai fi mers același șiretlic și odată ajunși la Ușuaia, căpitanul l-ar fi debarcat, așa cum îl amenințase de mult!

Goeleta se întoarse abia peste o lună, aducând iarăși merinde, pentru mult timp. În lipsa ei, casele sporiseră la număr, acum se cuvenea să dai și un nume satului alcaluf, deci îndată ce se aruncă ancora, echipajul se sfătui în această privință, în căutarea cuvântului cel mai potrivit.

— Să-i zicem Vai-de-Ei! fu părerea lui Haralamb. Anton Lupan se împotrivi:

— Nu se poate! Vai de cei care tremură de frig prin păduri!

Fiecare din ceilalți ar fi vrut să-l boteze cu numele satului său, dar satele de obicei își iau numele după anumite potriveli, nu după dorința oricui.

La urmă, gândindu-se că alcalufii veniseră aici cu pirogile, vâslind o lună de zile din greu, se socoti nimerit ca satul să se cheme Lopătari – și așa îi ziseră în viitor, așa îl trecu Anton Lupan pe hartă, în locul unde până atunci harta arăta pământ gol. Băștinașii însă îl pociră nițel, trăgându-l spre limba lor, cu toate că alte cuvinte le rosteau fără cusur; din Lopătari ei făcură Lopataia, așa cum a rămas până azi, deși nu mai e vorba de același sat și de același loc. Fiindcă, după ce satul a ars, iar ei au rătăcit o vreme prin păduri… Dar asta se va vedea la timpul potrivit. Până atunci…

Mai către răsărit, dincolo de Oltișor, unde țărmul era stâncos, apăruseră foci, venite o dată cu iarna, dinspre sud. Acum alcalufii se duceau la vânat și aveau în sfârșit hrană din belșug. Ba învățaseră ca din pielea de focă, pe care de altminteri știau de multă vreme s-o argăsească foarte meșteșugit, să-și croiască un fel de îmbrăcăminte, ca să nu mai umble cu trupul gol în frig.

E ciudat însă că, deși toate binefacerile acestea veneau de la Anton Lupan și de la oamenii săi, ei continuau să culeagă aur pentru Martin Stricland.

Culesul aurului era un lucru migălos și trudnic în același timp. Închipuiți-vă o sută de oameni, bărbați, femei și copii, întinși pe brânci, în nisipul ud, în frig, sub ploaia, ninsoarea sau grindina care cădeau aproape tot timpul. Vara, când vremea fusese mai blândă și uneori nisipul apuca să se zbicească puțin, lucrul mergea mult mai ușor. Oamenii luau nisip în palmă, suflau peste el, într-un anumit chip, spulberându-l în vânt, și la urmă rămâneau câteva fire de aur, ascunse printre zbârcituri.

Cel mai îndemânatic și mai norocos culegător izbutea în felul acesta să adune trei-patru grame de aur pe zi, pentru care primea, măsurat, un pahar de spirt, ceea ce lui i se părea o răsplată mai mare decât în orice vis.

Și astfel butoaiele lui Martin Stricland se goleau de spirt, iar sticlele de whisky se umpleau cu praf de aur, cam în același ritm.

Nu se putea spune că pe țărmul ăstălalt treaba mergea mai greu, sau mai ușor. Echipajul *Speranței* nu avea nici îndemânarea, nici răbdarea alcalufilor ca să culeagă aurul din nisipul mării, fir cu fir. Iar alcalufii, care ar fi fost în stare să facă pentru ei orice, să le aducă pădurile de sus, să-i care în spinare pe țărm dacă vreunuia i-ar fi venit asemenea gust, să se cațăre în copaci, să se afunde în apa înghețată și să stea astfel până s-ar fi învinețit la trup – nu înțelegeau să adune aur decât pentru Martin Stricland. Această ciudățenie a lor rămase de neînțeles. Ai fi putut spune că bărbații se lăsau momiți de spirt. Dar femeile, dar copiii, care nu primeau nici o răsplată pentru migala lor?

Cine știe ce le spunea Black Pedro, în acel grai necunoscut, semănat cu strigăte ciudate și cu piuituri! Cine știe ce primitivă morală îi făcea să rămână credincioși scopului pentru care metisul îi adusese aici!

Văzând că altfel nu se poate, Anton Lupan își învățase oamenii să spele aurul din nisip și astfel ei se apucară să lucreze cu toptanul, încredințați că și acesta era un mijloc de a se îmbogăți.

De-a lungul Oltișorului săpaseră un șanț care pornea de la ferăstrău și se termina aproape de plajă, într-un fel de bazin pătrat cu latura de vreo jumătate de stânjen. Torentul purta cu el nisipul și aurul, în același vârtej, până la bazin, unde aurul, fiind mai greu, se așeza pe fund. Asta nu înseamnă că aici rămânea numai aur, iar mai departe se ducea numai nisip.

Seara îndreptau cursul apei pe alt șanț, care pornea din primul, trecând într-un alt bazin, iar ei se apucau să strângă recolta de peste zi. Ceea ce rămânea la fund era un nisip mai grăunțos, în care parcă lucea mai mult aur decât în nisipul obișnuit. Abia de aici înainte ar îi trebuit să-l ia la spălat, în chip mai iscusit, dar pentru asta le lipseau și mijloacele, și priceperea.

Căpitanul îi asigurase că dintr-o găleată cu asemenea nisip se puteau scoate cinci până la zece grame de aur. Dacă lucrurile stăteau astfel, apoi merita truda de a-l căra pe corabie, pentru a fi puricat în altă parte, mai târziu, cu atât mai mult cu cât chiar dacă ar fi avut aur curat, în clipa plecării tot trebuiau să umple hambarul cu nisip, în chip de lest, altfel neputând naviga, cum era bine știut.

Oamenii făceau socoteala că, adunând câte cinci găleți pe zi, în șase luni puteau încărca peste cinci vagoane de nisip, adică șaptezeci de kilograme de aur curat, câte opt pentru fiecare din ei, să se întoarcă în țară poleiți.

Până la venirea iernii, în timp ce unii îi dăscăleau și-i gospodăreau pe alcalufi, iar alții adunau nisip, pregătind înavuțirea tuturor, Anton Lupan cutreierase împrejurimile ca să deprindă toate tainele acestui ținut, în așteptarea clipei când avea să se dezvăluie taina cea mare de peste munți – pământul necunoscut. Credincios îndatoririlor pe care și le luase în clipa când plănuise cu Pierre Vaillant acest drum, rămas acum singur, și șef al expediției și geolog, și geograf, și meteorolog – tot, în sfârșit – căpitanul *Speranței* făcea observații asupra vremii, ridica pe hartă detaliile netrecute de alții înaintea lui, aduna plante, roci și vâna vietăți din păduri, pe care apoi le împăia cu grijă de naturalist. Hambarul se umplea cu nisip aurifer, iar cabina de la pupa cu animale și cu păsări, unele necunoscute de europeni, prefăcându-se în muzeu.

Pe lângă mărețul cormoran, plutind senin pe cerul înnorat sau meditând singuratic pe țărmurile pustii, întâlniseră, încă în timpul navigației, o pasăre nemaivăzută de nici unul din ei până atunci. Această zburătoare, ceva mai mică decât rațele sălbatice de la noi și asemănătoare cu ele oarecum, se mișca destul de repede prin văzduh, dar și mai repede aluneca pe apă, bătând din coadă ca dintr-o elice, stârnind în urma ei o dâră înspumată și îndepărtându-se cu iuțeala celui mai rapid vapor. Așteptând ca naturaliștii să-i dea numele potrivit, Anton Lupan o boteză *Bate-apă*, cum îl sfătuiră oamenii săi.

La Capul Horn mai găsiseră pinguini, domoli în mișcări ca niște filozofi și înveșmântați ca aristocrații, în redingote negre cu plastronul alb. Alte

viețuitoare pe lângă țărm nu erau de întâlnit, în afară de focile despre care am mai spus. Pe cursul Oltișorului dădură peste un soi de vidră, asemănătoare cu aceea de la noi – și restul cercetărilor nu le aduse nimic în plus.

În schimb, adâncindu-se prin păduri, întâlniră lilieci, șoareci, bursuci, arareori vulpi. Șerpii, șopârlele și alte reptile păreau că nu sunt de găsit, ca și gâzele, în afară de muște, care în unele locuri zumzuiau ca albinele la urdiniș.

Viața se arăta săracă în acest ținut; numai păsările roiau, ca în pădurile de la noi.

În colecția lui Anton Lupan se aflau de pe acum câteva specii de cintezoi, de sturzi, de ghionoaie negre cu moțul roșu… Prin vârfurile copacilor foarte înalți putea fi văzută o mică zburătoare cenușie, cu moțul alb, isteață și neostenită prinzătoare de muște. Ea își vestea prezența prin țipete ascuțite și lungi, ciudat de puternice față de micimea ei, tulburând liniștea codrilor încremeniți. Această pasăre micuță, pe care o numiră *Prinde-muște*, părea foarte greu de dibuit. Mihu se cațără însă până la cerul ei, puse lațuri cu mult meșteșug și așa muzeul *Speranței* se mări.

Prin desișuri, în grămezile de putregai rămas de pe urma copacilor căzuți, își arăta ochișorii pânditori Sfredelușul, speriat de pașii noilor veniți, iar Cățărătoarea se ținea scai de ei, sărind din trunchi în trunchi, totdeauna în față, totdeauna curioasă și atentă la mișcările lor.

Mihu prinse într-o zi un soi de graur, despre care Anton Lupan îi spuse că poate învăța să vorbească, imitând glasul omenesc întocmai ca papagalii prea bine cunoscuți.

Mica vietate, cu gușa galbenă, cu ciocul trandafiriu, scăpă de împăiere și își găsi locul într-o cușcă de sârmă, pe care musul o împleti sârguincios și-o agăță apoi de o traversă, în hambar. Timp de o săptămână graurul își frecă ciocul de gratii, își zburli penele supărat, refuzând să repete cuvintele pe care oamenii se străduiau să i le bage în cap. Până într-o dimineață când se pomeniră cu el bătând din aripi, umflându-și gușa și strigând cuvântul la care nimeni nu s-ar fi așteptat:

— Ad-na-na!… Ad-na-na!…

Echipajul făcu fețe-fețe, auzind acest nume. De unde-l învățase, cine-l rostise-n preajma lui, că ei numele îl cam ocoleau? Adnana nu mai era Adnana, ci un om din echipaj. Cine să fi fost slabul de înger, care-l ofta în taină, desigur în lipsa celorlalți?

De atunci înainte, graurul continuă să strige numele Adnanei, neîncetat, singurul care-l spunea pe față, la orice ceas, nesfiindu-se nici de căpitan, nici de cârmaci – și îl spunea așa de des, că putea să te apuce durerea de cap. Dar oamenii, fiind mai tot timpul pe țărm, nu-l auzeau decât dimineața și seara, clipe când se bucurau în taină de cuvântul graurului năzdrăvan.

Cu totul altfel se întâmpla cu Ismail care, pe lângă alte îndatoriri, trebuia să rămână ceasuri întregi în bucătărie, pregătind bucate pentru echipaj.

Și când el tăia ceapă, graurul ciripea dincolo, drăgălaș:

— Adnana!

Când tăia morcovi, când curăța cartofi, când alegea orez:

— Adnana!…

Adnana îi era dragă și lui, ca și celorlalți, dar pasărea aceasta vorbitoare începea să-i toace creierul în cap.

Într-o după-amiază, bucătarul se culcase trudit în culcușul lui din hambar. Peste noapte fusese de vardie și avusese de lucru cu o fărâmă de uiliau. Aici, în partea de răsărit a Țării de Foc, furtunile veneau totdeauna mai blânde, iar golful se dovedise un loc foarte nimerit pentru ancoraj, așa că în privința asta nu erau niciodată de așteptat primejdii prea mari. Totuși, un uiliau, cât ar fi el de firav, rămâne un uiliau și-l chinuiește întotdeauna pe omul de vardie, măcar cu spaima, dacă nu cu altceva.

O dată cu venirea dimineții, terminându-se uiliaul, Ismail cărase două bărci cu nisip, apoi pregătise mâncarea – și după masă se prăbușise mort de oboseală, cum era și de așteptat. Dar nu apucase să doarmă un ceas, când, simțind cine știe ce pas pe punte, graurul începu să strige la urechea lui, bătând din aripi și făcând mare bairam:

— Ad-na-na!… Ad-na-na!

Bucătarul sări din pat, își lipi nasul de gratiile cuștii și se stropși, indignat:

— Siktir, pezevenghi papagal!…

Din aceste trei vorbe spuse cu furie, graurul învăță numai pe prima – și de atunci înainte, o rosti regulat, dar nu în fața oricui, ci numai când îl simțea pe Ismail coborând în hambar…

În acest timp, continuându-și micile explorări, Anton Lupan, însoțit de câte doi-trei oameni din echipaj, urcase și pe cursul Oltișorului, până aproape de izvoarele lui, cercetând locul pe unde să pornească la primăvară în marele drum. Cu acest prilej luase și poneii cu el, să vadă în ce măsură acești căluți se arătau buni la urcuș, și constatase, mulțumit, că nu-i

cumpărase de pomană și nu-i hrănise zadarnic atâtea luni. Micile patrupede luau coasta în piept, ca niște adevărați cai de munte, cu toate că purtau greutăți pe samare, puse anume spre a se vedea cât sunt de vânjoși.

În felul acesta, viitorul drum se ușura mult, fiindcă altfel oamenii din expediție ar fi însemnat să-și ducă singuri în spinare îmbrăcămintea de schimb și hrana pentru cinci-șase săptămâni.

Ca să ia călăuze și oameni de ajutor dintre alcalufi, Anton Lupan știa că n-ar fi fost cu putință; el își amintea din jurnalul lui moș Léon, despre acel Jimmy, băștinaș trăit câțiva ani între europeni și care totuși se temea de duhurile rele aflate în munți. Nici un alcaluf nu s-ar fi învoit să plece la asemenea drum; de altfel, nici măcar dincolo de zăgazul pe care îl doborâse Cristea Busuioc nu se încumetase vreunul din ei să facă un pas. Credința lor, după cum le-o mărturisise moș Andrei, era că de la zidul dărâmat înainte începea împărăția duhurilor unde oamenii de pe țărm n-aveau ce căuta.

Căpitanul *Speranței* trecuse mai mulți kilometri dincolo de acel loc și bineînțeles nu întâlnise nici un soi de duh. Nu se poate spune însă că nu își simțise inima bătând, la gândul că de aici înainte se întindea un tărâm pe care, după toate semnele, nu îl călcase piciorul nici unui semen al său. Ce era mai departe nu se putea închipui, crestele deasupra rămâneau învăluite în cețuri de nepătruns, mărind și îngreuind taina locului necunoscut.

Acestea se întâmplau prin martie, prin aprilie, când timpul încă nu era prea hain și când jos se lucra la construcția satului alcaluf. Apoi venise iarna, făcând cu neputință orice drum, chiar mai scurt; acum, în așteptarea primăverii, echipajul gospodărea pe lângă corabie și ajuta alcalufilor să-și îmbunătățească viața. O parte din aceștia continuau să strângă aur pentru Martin Stricland, dar numărul lor scădea, de la o zi la alta; echipajul *Speranței* le insuflase deprinderi proaste, de pildă, să-și piardă mai multă vreme cu vânătoarea, decât cu adunatul aurului.

Până atunci lumea aceasta mânca pe sponci, mai tot timpul anului și mai cu seamă iarna; ar fi ciudat să se vorbească de ani grei, ani de foamete, într-o țară unde belșugul sau sărăcia nu ține de capriciile vremii, de secetă, de grindină sau de inundații, căci doar nimeni nu se îndeletnicea aici cu agricultura; hrana, multă sau puțină, era aceeași în toți anii, și nu atârna decât de sârguința și de îndemânarea oamenilor ca ei să aibă ce mânca, sau să rabde de foame.

Un cercetător mai aspru ar fi putut să învinuiască poporul de trândăvie; se trândăvește, într-adevăr, în multe colțuri ale Pământului, dar pentru asta este nevoie în primul rând de căldură. Când dârdâi de frig în mai toate anotimpurile și umezeala face să-ți mustească întreg trupul, până la inimă, asta nu se mai poate numi trândăveală, fiindcă măcar dârdâitul și tot este o muncă, destul de grea și mai cu seamă continuă.

Deci, oamenii răbdau de foame, nu din cauza lenei, ci din altă cauză, mai ascunsă – poate le lipsea îndemnul, poate nu știau să trăiască, poate uneori moartea li se părea mai firească decât viața.

Acum văzuseră pe alții trăind, trăind din plin, cu voioșie și, molipsindu-se de la dânșii, începeau să iubească viața, începeau să respire.

Înainte, pe timp de iarnă, alcalufii dârdâiau în pielea goală prin pădure, chirciți pe sub trunchiurile copacilor sau prin scorburi și așteptau ca vreun câine norocos să se întoarcă de la vânătoare, cu câte un bursuc scos din vizuină, pe care să-l împartă, pe din două, câinele și stăpânul.

Acum învățaseră să cutreiere pădurea, hăituind vânatul, nemailăsându-se în voia sorții, și astfel, femeile și copiii lor nu mai răbdau de foame, ca în iernile celelalte.

Dar nici femeile nu stăteau de pomană; din pieile de focă argăsite, învățaseră să croiască un fel de opinci și să taie nojițe – și astfel bărbații nu mai plecau la vânătoare, pe ploaie sau pe grindină, în picioarele goale.

Nimeni pe lumea asta nu dorește răul, în locul binelui; de ce să cutreieri pădurile, când poți sta la căldură? Alcalufii își uitau pornirile nomade, începeau să se aciuieze pe lângă case, să se gospodărească.

Lui Martin Stricland, statornicirea lor nu-i aducea nici o supărare, dar gospodărirea nu-i cădea bine la inimă. Numărul căutătorilor se împuțina într-una, așa că în ultima vreme nu mai putea aduna nici măcar o sticlă de aur pe săptămână.

Asta îl îndemnă ca într-o bună zi să-l trimită pe Black Pedro în deputăție la căpitanul *Speranței.*

— Hummm! mugi metisul, din capătul scărilor.

— Ce-i, Pedro, ce vânt te aduce? întrebă căpitanul mirat să-l vadă la el acasă pe cel ce până acum îl tot amenința cu pumnul.

— Senor al meu dorește să stea de vorbă.

— Foarte bine! Spune-i să poftească.

— Humm!…

Anton Lupan înțelese, din mugetul acesta, că propunerea sa nu era bună.

— Dar unde ar vrea dumnealui să fie locul de întâlnire?

— Senor vă roagă să poftiți la cabană.

— Humm! răspunse căpitanul, imitând mugetul metisului. Ai înțeles, Pedro? Spune-i că așa nu-mi convine nici mie.

În sfârșit, după parlamentări îndelungate, care îl făcură pe Black Pedro să bată de nenumărate ori drumul între cabană și corabie, căzură la învoială să se întâlnească a doua zi, la amiază, pe malul râului, ceea ce se petrecu întocmai. Aproape de gura lui, Oltișorul avea o lățime de vreo șaizeci de metri, așa că întreaga convorbire se duse în strigăte, fiindcă nici unul din cei doi parteneri nu socoti nimerit să treacă apa, pe domeniul vecinului.

Anton Lupan nu-și dădea seama exact când începuse să-l urască pe Martin Stricland, poate în ziua întâlnirii cu *Wotan*, dar acum simțea că avea în față pe unul din puținii oameni cunoscuți în viață, pe care l-ar fi trimis bucuros în fundul iadului.

Martin Stricland începu vorba cu o rânjitură:

— Nu știam că ai porniri de misionar, căpitane! Te lăudai că nu te ocupi decât cu marinăria.

— Și-aici fac tot un fel de marinărie, domnule! Ba încă, navig pe mări mai primejdioase decât mările cunoscute. Și mi se pare că nici pirații nu lipsesc din preajmă!

— Hm! Crezi că ai ceva de împărțit cu mine?

— De bună seamă! Dar nu aurul, fii fără grijă. Altceva e la mijloc: conștiința mea e neliniștită, fiindcă port răspunderea de a te fi adus aicea.

— Nu fii așa de visător, căpitane! În lume sunt oameni mult mai răi decât mine.

— Da, numai că ei n-au navigat cu *Speranța!* Martin Stricland tăcu o vreme, privindu-l printre pleoape, cu dușmănie.

— Uite ce este, reîncepu după aceea. Îți fac o propunere: cât aur vrei, ca să părăsești locul acesta în patru zile?

— Dacă aș sta aici numai pentru aur și aș judeca așa cum se judecă în lumea negustorilor, ți-aș cere atât cât aș putea încărca în magazie, ceea ce, desigur, nu ți-ar veni la îndemână. Dar te vestesc limpede că mă interesează și altceva pe lângă aur și în privința asta dumneata n-ai să-mi poți face vreo propunere.

— Ai de gând să mai zăbovești multă vreme?

— Cel puțin până la primăvară.

— Ascultă, căpitane! izbucni Martin Stricland, după câteva clipe de gândire, schimbând dintr-o dată tonul. Sunt un om primejdios. Multă lume se teme de mine.

Anton Lupan râse, cu ironie:

— Și îndrăznești să spui asta în gura mare?

— Da! Aici nu sunt judecători, nici poliție! Ar fi bine dacă vorba mea te-ar pune pe gânduri.

— De multă vreme m-ai pus dumneata pe gânduri, domnule!

— Și care ți-e hotărârea?

— Rămân! răspunse căpitanul *Speranței,* cu cea mai îndârjită hotărâre.

Martin Stricland păli, apoi rămase tăcut câteva clipe, silindu-se să-și înăbușe furia.

— Ascultă, căpitane! zise după aceea. Îți fac o ultimă propunere: vrei să trăim în prietenie? Mă leg să nu mă amestec în treburile dumitale, cu condiția să nu te amesteci nici dumneata în ale mele.

— Adică?

— Să-i lași în pace pe sălbatici. Nu uita că eu i-am adus aicea.

— Da, însă nu în spinarea dumitale. N-ai tras nici la vâsle, nici nu le-ai dat hrană.

— Hrana și-o găsesc singuri.

— Nu totdeauna; uneori nu știu, sau n-au îndemn s-o caute; datoria dumitale era să te îngrijești de dânșii.

— Eu sunt căutător de aur, nu misionar… De ce le-ai făcut case?

— Și le-au făcut singuri.

— Dar la îndemnul dumitale!

— E adevărat – și gândul că m-au ascultat îmi răsplătește multe strădanii. Pe dumneata te supără că nu mai tremură de frig în ploaie?

— Da; așa trândăvesc la căldură și asta pentru mine înseamnă pagubă mare. Black Pedro îi va convinge să dea foc caselor, care-s aducătoare de nenorociri și să se mute pe țărmul ăstălalt, la mine.

Anton Lupan strânse pumnii.

— Ai fi în stare de atâta ticăloșie? Ei bine, dacă-l prind pe Black Pedro în satul alcalufilor, îi rup picioarele. Și dacă totuși, prin viclenie, izbutește să facă vreo pagubă, o vei plăti cu măsură îndoită.

— Îmi declari război, căpitane?

— Nu, dar primesc războiul dumitale!

Cei doi vrăjmași se mai priviră o clipă, pe deasupra apelor care se rostogoleau mugind printre dânșii, apoi își întoarseră spatele.

Black Pedro își aștepta stăpânul aproape de cabană.

— Pedro! zise Martin Stricland, tainic, arătând cu mâna dincolo de râu, spre Anton Lupan care se urca într-o pirogă alcalufă, să se ducă pe corabie. Ți-am spus, omul acesta e dușmanul tatălui tău.

Metisul scoase un urlet.

— Iată, continuă Martin Stricland, scoțând fotografia din buzunar și arătându-i-o de la distanță. Ți-am făgăduit să ți-o dau odată. Mă voi ține de cuvânt, în ziua când dușmanul tatălui tău nu va mai fi pe lume.

De data asta, metisul mugi ca o fiară, gata să se repeadă și să sfâșie.

— Așteaptă, Pedro! îl liniști Martin Stricland, dosind fotografia. Trebuie să lucrăm cu chibzuință. El e șiret și are oameni mulți care-l apără. Ca să ne întoarcem la tatăl tău avem nevoie de corabie. Acum e greu, fiindcă sunt toți laolaltă și mai au și câinele. Astă-toamnă, când erau plecați ar fi fost mai ușor, dar atunci nu știam dacă mă pot bizui pe tine și dacă meriți cu adevărat să-ți destăinuiesc această grea taină.

Aici Black Pedro ridică ochii îndobitociți și mugi iarăși, cu nedumerire. N-ar fi fost în stare el să facă orice, din prima clipă, numai să-și revadă părintele?

— Vino, Pedro! continuă Martin Stricland. O să chibzuim în liniște, la căldură, și-o să așteptăm clipa prielnică…

În acest timp, Anton Lupan își adunase oamenii în cabină. Din hambar se auzea graurul, strigând-o pe Adnana.

— Ce voia, domnule? întrebă Gherasim, văzându-l pe căpitan că își frământă pumnii.

— Băieți, am adus cu noi o viperă!…

Ismail își duse degetul la frunte și zâmbi cu istețime:

— Eu vedeam că nu estem lucru curat asta pezevenghi Stricland!

— Siktir!… Siktir! izbucni pasărea vorbitoare, auzind glasul bucătarului.

— Lasă, Ismaile, nu te lăuda de pomană! Ai văzut asta fiindcă te-ai îndeletnicit pe lângă el, cu necurățeniile. Dar câtă murdărie avea în suflet, n-a bănuit nimeni… Acum nu ne rămâne decât să ne plătim greșeala: ori să plecăm, ori să dăm piept cu dânsul.

Chipurile oamenilor se aprinseră.

— Să plecăm? Nici gând, domnule! răspunse cârmaciul, lovind cu pumnul în masă.

— Aurul, Gherasime?

— O fi, dar eu cred că aur am mai găsi și-n altă parte, cât e de lung țărmul. Mai e și mândria noastră!

Anton Lupan îl privi în ochi și înțelese că răspunsul era pornit din fundul inimii.

— Voi gândiți la fel? întrebă, rotindu-și privirile asupra tuturora.

— La fel! Suntem bărbați, ce naiba! Să ne temem de o scârnăvie?

— Ei bine, atunci iată ce trebuie să facem de aici înainte…

Sfatul lor ținu până seara. La căderea întunericului, Ieremia își luă flinta, că el se nimerise primul, coborî în barcă și după ce ajunse la țărm, își căută loc de pândă undeva mai sus, pe malul râului. Așa se hotărâse: de aici înainte, echipajul *Speranței* să păzească noaptea satul alcalufilor, până ce aceștia aveau să înțeleagă că trebuie să și-l păzească singuri.

Dar, cu toate că oamenii stăteau la pândă cu urechile ciulite, nu simțiră niciodată vreun pas, apropiindu-se. Black Pedro nu mai trecu niciodată râul, în schimb, când alcalufii se duceau dincolo îi tot iscodea pe câte unii și stătea la taină cu dânșii.

Iarna se scurse astfel în liniște; apele canalului păreau moarte, de luni de zile prin aceste locuri nu trecuse nici o corabie, nici măcar vreo pirogă, încât ai fi spus că restul lumii murise.

În zilele când nu bătea grindina prea tare, echipajul *Speranței* căra cu barca nisipul aurifer strâns peste noapte și făcea în gând socoteala avuției; corabia se adâncea în apă pe nesimțite, cu doua-trei degete pe săptămână. Și primăvara, în octombrie, veni tot așa, fără să se simtă, până ce deodată oamenii văzură că în locul grindinii acum bătea ploaia: nu era nici o bucurie în schimbarea anotimpului, decât că se apropia clipa plecării în acea tainică și grea călătorie despre care tot vorbea căpitanul. Iar acesta acum nu-și mai putea număra bătăile inimii…

XXX

Pământul necunoscut

Acum, când războiul se declarase între echipajul *Speranței* și Martin Stricland, expediția peste munți era lovită de o greutate în plus, pe care Anton Lupan nu o pusese în planurile sale. El vroise să ia cinci oameni la drum, printre aceștia și pe Gherasim, socotindu-l mai vânjos, mai bărbat, mai cumpănit și în același timp mai îndrăzneț decât toți, dar tocmai pentru aceste însușiri, acum era nevoit să-l lase pe bord, să rămână aici un om în stare să țină piept unui dușman primejdios ca vecinul de peste Oltișor.

După ce-și cântărise oamenii îndelung, cum nu făcuse niciodată până atunci, căpitanul hotărî să-i lase lui Gherasim pe Ismail, care n-ar fi fost bun la drum, de mic părăsind pământul și umblând numai pe mări, apoi pe Ieremia și pe Haralamb, deși acesta din urmă stăruise să meargă, nesimțindu-se bine, prin firea lui, cu statul pe loc, mai cu seamă că pe tot țărmul nu era chip femeiesc care să-l poată ademeni.

Oricât ar părea de ciudată hotărârea lui Anton Lupan, pleca și Adnana în greaua călătorie. Dar la urma urmelor, cine putea spune în clipele acestea că e mai greu să treci peste munți, decât să rămâi, înfruntându-l pe Martin Stricland care, în furia și în neasemuita lui viclenie, era foarte de temut? Căpitanul nu-i lăsase pe cei mai tari, luându-i cu el pe cei mai plăpânzi, ci își alcătuise astfel echipele, încât amândouă să poată răspunde la ceea ce li se cerea.

Și-apoi Adnana, dacă s-ar fi îndoit vreunul, ea își dovedise de mult puterea și vitejia, de mică înfruntase viața, trecând prin primejdiile cele mai mari, de mult putea fi socotită bărbat, deși păstra în suflet gingășii pe care nu le cunoștea oricine din echipaj. Iar Anton Lupan, care e drept că i le cunoștea, nu o lua pentru aceste însușiri, nefiindu-i acum gândul la farmecul nici unui chip și nici unui suflet femeiesc, oricât de îmbietor și feciorelnic ar fi fost el.

Dacă peste iarnă avusese mulțumiri văzând cum alcalufii se ridicau din glod, căpătând încetul cu încetul apucături omenești, dacă socotea uneori că, măcar cu atât și tot își avea un înțeles strădania lui și drumul lung făcut până aici, nu însemna că în acel timp uitase pământul necunoscut unde pierise tatăl lui Pierre.

Zile în șir, când bătea grindina în spirai, stătea în cabină, aplecat peste harta Țării de Foc, cercetând în necunoscutul ei alb drumul care trebuia urmat, așa cum făcuse cu prietenul său, alte zile în șir, demult.

Alteori ieșea în gura tambuchiului și se uita stăruitor cu ocheanul, spre munți, dar înălțimile rămâneau învăluite în cețuri, neîngăduindu-i să pătrundă nici cu privirea și nici măcar în marginea tainei lor.

În acel timp încetase să-l mai aștepte pe Pierre Vaillant, dispariția lui nu-și găsea nici un înțeles, îi obosise și sufletul, de atâta zbucium, și mintea, de atâtea presupuneri care se dărâmau unele pe altele, nici una negăsindu-și temei. Se mai gândea uneori că poate prietenul dispărut debarcase pe țărmul Oceanului, cum făcuse tatăl său, cu gândul să meargă spre sud și să ajungă astfel la canal, cu toate că în discuțiile lor, socoteau planul acesta nepotrivit. Dar chiar dacă ar fi făcut astfel, de mult timp ar fi trebuit să fie aici, afară doar… Afară doar dacă nu pierise și el, în locuri necunoscute, cum pierise Arnold Vaillant.

Era un drum primejdios prin ceea ce nu știai despre el – și dovada o făcuse, doborând pe primii cercetători, poate și pe cei care încercaseră să se ducă după ei.

Și totuși, printr-o ciudată liniște așezată în conștiința lui, Anton Lupan simțea că el va izbuti, și în privința asta în zilele dinaintea plecării nu avea nici o strângere de inimă. Îi era tulburat sufletul, e drept, dar pentru alte pricini, tulburat de gândul că în sfârșit, după așteptări și după strădanii pe care le știm, pornea spre pământul necunoscut.

Îl lua și pe Mihu cu el, flăcău de optsprezece ani acum, dar vânjos ca un bărbat împlinit Numai în privința lui șovăise un timp, socotindu-l totuși prea nevârstnic și fiindu-i milă de frăgezimea lui. Desigur îl nedreptățea, punând-o pe Adnana înaintea lui, și când își dădu seama de greșeala sa, căpitanul se hotărî numaidecât.

Mai rămânea de ales încă un om, dintre Cristea Busuioc, Ieremia și Haralamb – și, cu toată dorința acestuia din urmă de a merge și el, Anton Lupan se opri la plutaș, a cărui iscusință de a se strecura prin păduri era de neîntrecut.

În luna octombrie, când se simțea primăvara venind, oamenii făcură temeinice pregătiri de drum, de prisos a le înșirui aici – și la 10 noiembrie, erau gata să plece în munți. Numai Gherasim părea îndoit în clipa plecării lor și zise, uitându-se spre cabana lui Martin Stricland, chiorâș:

— De, domnule, știu că nu se poate altfel, dar mi-e că nu faceți bine să vă duceți cu toții tocmai acum. Nu că noi n-am fi în stare să ne apărăm singuri, dar, cine știe ce se poate ivi.

— Fii pe pace, Gherasime! îl liniști căpitanul, bătându-l pe umăr. Sunteți patru oameni și toți de ispravă… Să aveți grijă doar de Ismail…

Bucătarul se făcu roșu și își băgă capul în pământ, tare nefericit. Ghiaurii își pierduseră încrederea în el – și pe drept cuvânt.

Era o dimineață posomorâtă, ca de obicei; de sus burnița mărunt iar la creste se înșirau aceleași cețuri de nepătruns. Mihu și Adnana, ținând poneii de căpăstru, așteptau pe țărm; Negrilă, care mergea și el, stătea între ei, fără să zburde, privind peste râu, cu ochii vii, cu urechile ciulite, mârâind înăbușit. Ascuns după un copac, făcut una cu el, Black Pedro urmărea pregătirile de plecare, fără să fie văzut – dar câinele îl simțea, de-aceea stătea așa de țeapăn și de zbârlit.

Căpitanul, cu Cristea Busuioc, coborâră în barcă să vină și ei la țărm.

— Domnule!… începu cârmaciul. Văzându-l că șovăie, Anton Lupan îi zâmbi:

— Știu ce vrei să spui, Gherasime, dar nu te îngriji. O să ne întoarcem, cam în cinci-șase săptămâni… Totuși, dacă vezi că nu venim, nu porni după noi, ar fi de prisos, n-ai ști ce drum să iei și nu ne-ai găsi…

— Și-atunci, domnule?

Numai o clipă fața căpitanului se umbri și el adăugă, mai încet, să nu-l audă și cei de pe țărm:

— Dacă nu venim în două luni, ridicați ancora și plecați, Gherasime!

— Unde?

— Unde v-o călăuzi cel de sus!

— Ia lasă, domnule, nu-i mai băga asemenea gânduri în cap, că o să venim! zise plutașul, aproape burzuluit.

Și după ce spuse aceste cuvinte, nu mai scoase un cuvânt cât ținu acea zi.

La ora 8, mica expediție era pe drum, îndepărtându-se în liniște, ca și când ar fi plecat într-o plimbare prin împrejurimi.

Lăsându-l la o parte pe Negrilă, care nu putea fi ținut din scurt, ceilalți mergeau orânduiți. Anton Lupan în frunte, apoi Adnana și Mihu, ducând poneii cu poveri, iar la urmă plutașul, tăcut. Înainte de a se adânci în pădure, fiecare mai întoarse o dată capul, pe furiș, uitându-se în urmă, cu inima strânsă, întrebându-se dacă se vor mai vedea vreodată aici – chiar și

Anton Lupan, chiar și Cristea Busuioc, care se arătase așa de mâniat când căpitanul amintise de putința unei nenorociri.

Se vedea *Speranța* la ancoră – și-n clipa aceea toți simțiră că o iubesc ca pe o ființă vie, apropiată de sufletul lor. Își simțiră inima caldă și le veniră lacrimi în ochi.

Se vedea țărmul, înnegurat, și casele alcalufilor, pe ale căror hornuri ieșea fum, se vedeau sărmanii oameni culegând aur trântiți în nisipul ud – numai Black Pedro nu se vedea, așa cum stătea el pitit.

Apoi copacii pădurii se strânseră în urmă, închizând vederea spre țărm – și drumeții rămaseră singuri, patru oameni, un câine și doi căluți…

La început o luară pe cursul Oltișorului în sus, drum străbătut mai demult. Urcușul nu era greu, nu întâlneau alte piedici, decât aceea care păruse de netrecut și pe care o doborâse Cristea Busuioc, având întâmplător ajutorul ghețurilor din munți. Mai departe, trei zile în șir nimic nu le îngreuie mersul și ei făcură drumul acesta din ce în ce mai uimiți. Natura se arăta aici la fel de nepăsătoare ca omul care dacă pune o încuietoare zdravănă la intrarea casei, nu mai zăvorăște celelalte uși.

La sfârșitul celei de a treia zi, după ce ocoliseră muntele Olivia, botezat astfel de un navigator care însă nu ajunsese nici la poalele lui, se aflau la izvoarele râului, sub un pisc pierdut în cețuri de nepătruns.

Anton Lupan nu luase asupra lui multe instrumente de cercetător: un barometru aneroid, o busolă, un termometru, un higrometru și un anemometru pentru măsurat tăria vântului – socotind că datele culese cu ajutorul lor puteau să fie îndestulătoare ca oamenii de știință să întregească fizionomia ținutului necunoscut. Își luase de asemenea și sextantul, cu efemeridele pe anul în curs ca, la o nevoie, rătăcindu-se, să afle coordonatele locului prin calcule astronomice – deși nu era sigur că va întâlni o zi cu cerul senin, spre a măsura înălțimea soarelui, a lunii sau a altui astru binevoitor.

Deocamdată, folosindu-se de busolă și de barometru, făcea schița Oltișorului, necercetat de nimeni până sus.

Se știe că barometrul măsoară cu mare sensibilitate presiunea aerului atmosferic. Or, presiunea scăzând în chip simțitor o dată cu urcușul, o socoteală simplă îngăduie să afli înălțimea unui anumit loc, în raport cu locul de unde ai plecat.

Cu aceste două instrumente și numărând cu răbdare pașii de la un punct la altul, căpitanul *Speranței* izbutea să treacă pe hartă drumul străbătut și să

însemne detaliile din jur.

El trasă astfel cursul râului, de la vărsare până la izvor, fiindcă nu socotea îndestulător să-i fi dat un nume, fără să-l înscrie pe hartă și fără să-l fi cercetat în toată lungimea lui, cum făcuse cu muntele Olivia acel navigator.

Nopțile dormeau în cort, dar aveau mare bătaie de cap până să găsească locul ferit de umezeală unde să-l așeze, ca să nu se trezească dimineața uzi. Poneii se dovediră foarte folositori, într-adevăr, fiindcă numai cortul, făcut din pânză de velă, groasă, cântărea peste treizeci de kilograme, pe care altfel ar fi trebuit să le care unul din ei.

Îndată ce adăpostul era gata, aprindeau focul în fața lui, încălzeau o cutie de conserve, o cană de apă, ca să înmoaie în ea pesmeții marinărești, beau la urmă un ceai, spre a se încălzi și după aceea adormeau, sleiți.

Prea rar vorbeau între ei în acele zile și nici serile nu schimbau multe gânduri, fiindcă îi stăpânea pe fiecare o înfrigurare continuă, oprindu-le cuvintele în gât.

În dimineața celei de a patra zi părăsiră Oltișorul, care le arătase drumul până aici și, folosind de data asta numai busola, sub cerul de plumb, se îndreptară spre est, urcând un povârniș, spre acel pisc pierdut în cețuri, pe care Anton Lupan îl zărise o singură zi, de jos, când cerul fusese senin – și socotise că înfățișa punctul cel mai înalt al lanțului de munți.

Urcușul era mai greu acum, copacii pădurii începeau să se rărească și pământul pietros, fără rădăcini și fără frunziș, aluneca sub picioarele oamenilor și-ale micilor căluți.

După un timp, dădură de zăpadă întărită care se prefăcu în cruste de gheață ceva mai sus; tot atunci deasupra începură să fluture neguri și curând ceața îi acoperi pe toți, îndesindu-se cu fiecare pas, până ce deodată, cei din spate nu îi mai zăriră nici măcar pe cei dinaintea lor. Nu mai era un drum, ci o navigație în necunoscut.

Ceasuri întregi merseră așa pe ghețuș, câștigând anevoie din înălțimea piscului nevăzut… Pe la ceasul patru după prânz, Anton Lupan, care mergea înainte, simți povârnișul îndulcindu-se – și îndată după aceea, își dădură seama cu toții că erau sus. Calculele arătau că se găseau cam la o mie cinci sute de metri înălțime, ceea ce întărea credința căpitanului că acesta era cel mai înalt pisc din împrejurimi.

Dar ce câștigaseră urcând până aici? Nu se zărea la zece pași – nu știau încotro era Oceanul decât după busolă și ținutul tainic în inima căruia

pătrunseseră, rămânea și acum tot nevăzut, ascuns sub pânzele ceții ca sub lespezi de granit cenușiu, la fel de necunoscut lor, veniți aici, ca și celor aflați peste mări, nepăsători și tihniți.

Căpitanul dădu ordin de popas, fără să se simtă în glasul lui cât era de dezamăgit. Ei bine, dar nu avea să se lase bătut! Aveau, în saci și pe samarele poneilor, merinde pentru șase săptămâni. Șase săptămâni avea să rămână pe loc, așteptând ziua cu cerul senin! Și dacă nici în acest timp n-avea să se însenineze cerul, măcar o zi, un ceas, un minut, el, Anton Lupan, avea să-și trimită oamenii jos, să se întoarcă, dacă ar fi vrut, cu alte merinde, iar dacă nu, să-l lase părăsit în munți – dar orice-ar fi fost să fie, el trebuia să rămână neclintit, până avea să smulgă taina acestui pământ!…

Locul, acoperit de ghețuri și învăluit în ceață, nu era îmbietor pentru un popas mai lung, dar nimeni nu cârti, auzind hotărârea lui. Pădurea rămăsese în urmă, de mult, de aceea trebuiau să facă focul drămuit, cu lemne cărate de jos, și nu-l aprindeau decât o dată pe zi, spre a fierbe un ceai și apă de înmuiat pesmeții. Nu mai ploua și nu bătea nici grindina, fiindcă așa poate s-ar fi subțiat și cețurile, cât de cât, și totuși, veșmintele erau într-una jilave pe ei.

În aceste zile de așteptare, orbecăind pe podiș, Anton Lupan cu plutașul găsiră, rătăcit printre ghețuri, un copac ciudat, un fel de magnolaceu pipernicit, care creștea singuratic pe înălțimi. Din el ciopliră un pilon, pe care îl împlântară pe pisc, în locul cel mai înalt, având grijă ca ramurile și așchiile să le păstreze, de pus pe foc, adaosul lor fiind cum nu se poate mai binevenit. Și pe cele două fețe ale semnului trainic, spre răsărit și spre apus, Anton Lupan săpă migălos, cu briceagul, că avea timp destul, în românește, și în franțuzește, spre a fi înțelese și de alții care s-ar fi putut să vină odată după ei, cuvintele de mai jos:

> „Acest pisc, cel mai înalt din ramura de sud-est a Anzilor Cordilieri, aflat la 54°40' sud de Ecuator, la 68°5' longitudine vestică, a fost descoperit, cercetat și trecut pe hartă, azi 17 noiembrie 1883, de către echipajul goeletei românești*Speranța*și s-a botezat de către ei cu numele de Ceahlăul-Mic, în amintirea și dorul Ceahlăului moldovenesc.”

Îndată ce pilonul fu gata, ceața se destrămă, ca și când s-ar fi lăsat înfrântă de înverșunarea gândului lui Anton Lupan – lăsând să se vadă, după săptămâni și luni, cerul albastru, culoare care uitaseră cu toții că mai există. Oamenii se uitară unii la alții, mirați, să vadă dacă se mai recunosc, dacă nu

s-au schimbat și chiar poneii, care își ronțăiau ovăzul din traista legată de grumaz, își ridicară capetele și începură a necheza.

Se vedea povârnișul, pe care urcaseră, se vedea jos o parte din canal – în schimb dincoace, spre Ocean, ceața se așezase mai grea, întinzându-se până la orizont, ca un podiș alb, fiindcă era soare deasupra și ea lucea, scoțând ciudate sclipiri, ca și când ar fi fost presărată cu diamant. Nu, pământul necunoscut nu vroia să-și dezvăluie taina, rămânea mai departe misterios, ascunzându-se sub acest înveliș alb!

Anton Lupan privea împietrit podișul nemișcat, se gândea ce ascundea el sub mantia sa și își amintea vorbele lui Pierre Vaillant spuse atunci – o, trecuseră atâți ani: „Ar putea să fie păduri, sau lacuri, sau munți, sau câmpii, sau deșert – sau toate acestea la un loc, sau nimic deosebit!…” Ce era?

După ce se pregătise ani nenumărați, după ce făcuse mii de mile, biruind piedicile și înfruntând primejdiile pe care nu le-am uitat, se afla, în sfârșit, azi, în marginea acestei mari taine – dar ea încă nu se lăsa biruită, nu se dezlega! Undeva, sub vălul alb, unde putea fi deșert, sau munți, sau lacuri, sau câmpii, pierise tatăl lui Pierre Vaillant și imaginea lui, ca a unui uriaș, parcă plutea pe cețuri, și cețurile îl legănau, dar el nu vorbea!…

Ceasuri întregi rămase Anton Lupan în acel loc, uitând de toți cei aflați în preajma sa, depănând în minte firul pe care venise din mari depărtări – până ce, deodată, i se păru că din realitate, trece într-o lume de basm. Deodată, o cortină uriașă se trase în fața sa, și ținutul necunoscut se dezvălui într-o singură clipă, în lumini clare, până departe, la Ocean. La început rămase buimac, apoi deschise ochii mari, întrebându-se dacă nu visa, dacă în acest loc se afla el, cel viu, căpitanul *Speranței* și nu fantoma sa.

Nu, era el, dar pământul necunoscut își dezvăluise taina, strălucea, în culori neașteptate, uluitoare, fantastice, fiindcă toate se nășteau, și albul, și rozul, și verdele, și albastrul, ca printr-o vrăjitorie, din acel unic văl de ceață care se topea.

Și în această nereală împletire de imagini, iată ce putu distinge, după câteva clipe, Anton Lupan:

Câteva sute de metri mai jos zăpada sclipitoare se sfârșea și de acolo înainte pădurea de fag se rostogolea la vale, în valuri verzi și roșcate, care parcă se fugăreau aievea, întrecându-se unele pe altele, dar necontopindu-se niciodată. Sub creasta muntelui se vedea o șa sură, lipsită de viață, ca totul aici pe înălțimi, locul unui vechi ghețar, care alunecase la vale, rupând

copacii și deschizând în pădure o cale maiestuoasă, încremenită așa, de zeci, poate de sute de ani.

Jos sclipea, ca argintul, un lac circular, desenat cu compasul, și părea atât de adânc, atât de fără fund în limpezimea lui albă, încât ai fi zis că nu se poate sfârși, nu poate răspunde decât în partea cealaltă a Pământului, în fundul unui ocean înghețat.

Dincolo de el erau alte piscuri mai mici, acoperite de zăpadă, apoi se înșirau dealuri cu păduri, ducându-se spre nord, spre est, în câmpie, la marginea căreia se vedea aburind nelimpede o întindere nesfârșită de apă, care nu putea fi decât Oceanul Atlantic.

Departe, spre nord, sclipeau din loc în loc apele unui fluviu; era, desigur, Rio Grande, trecut pe hartă de alți cercetători, dar mai la sud se zărea încă o apă, despre care harta nu spunea nimic. Ea se vărsa în ocean cam la jumătatea distanței între capul Penas și capul Pablo, și, după toate semnele, părea să aibă izvoarele în partea asta, prin locurile unde făcuseră popas cercetătorii de pe *Speranța*.

Iată, atâta se vedea pe pământul necunoscut! Erau păduri, și lacuri, și ape, și piscuri de munți – și încolo nimic deosebit – cum spusese Pierre Vaillant atunci. Ai fi putut gândi că pentru descoperirea asta nu merita să te străduiești atâția ani și să faci un drum așa lung!

Dar Anton Lupan era mulțumit, folosind cuvântul cel mai mic, era mulțumit și chiar lui îi era teamă să se gândească la alt cuvânt – fiindcă dacă ar fi dat acum frâu simțămintelor din sufletul lui, nu s-ar fi găsit cuvinte spre a le cuprinde în năvala lor de nestăvilit.

Nimic deosebit! – și cu asta avea destul de dus lumii aflate departe de aici…

Căpitanul *Speranței* își înfrână deci simțămintele și, ținând seama că el nu era decât un cercetător, faptele lui următoare se desfășurară cu chibzuială și cu cumpănirea cerute de acest rol.

Până seara izbuti să facă o schiță panoramică a vastului ținut care se pierdea în Ocean – și o termină tocmai la timp, fiindcă o dată cu apusul soarelui, asupra locurilor se lăsă un întuneric adânc, crepusculul arătându-se ciudat de scurt.

A doua zi pe cer erau nori, dar ceața nu reveni și peisajul își dezvălui iarăși detaliile, deși lipsit de culorile uluitoare din ajun. Îndată ce se lumină destul, mica expediție porni la drum.

Lacul de jos, singurul care își păstra culoarea în mijlocul cenușiului, fu trecut pe hartă și botezat Brateșul-Alb, iar piscul de dincolo, unde ajunseră a doua zi, la căderea serii, primi numele Clăbucet.

Mai departe zăpada se sfârșea și de acolo coborâră spre câmpie, mergând zile întregi numai prin păduri de cedri și fag. Întâlneau adesea câini și pisici sălbatice și uneori bursuci, puținele vietăți care populau aceste păduri.

Fără îndoială că ținutul nu era locuit și nici măcar străbătut de nomazi, deoarece nu se vedeau pe nicăieri semne lăsate de oameni în trecerea lor. Fără să vrei, îți simțeai sufletul răscolit de o adâncă tulburare, la gândul că străbăteai primul, primul om de la ivirea vieții pe Pământ, un colț al planetei acesteia, care după sute, după mii de ani de civilizație rămânea încă necunoscut. Asta răsplătea și osteneala, și frigul, și drumul îndelungat făcut până aici.

După o săptămână de mers întins ajunseră la ocean, aproape de vărsarea râului pe care-l văzuseră de sus. Aici probabil debarcase expediția din care făcuse parte Arnold Vaillant, dar desigur, după atâția ani, nu se vedea nici o urmă a trecerii lor, nici un semn care să arate încotro porniseră atunci.

Anton Lupan nu zăbovi în acest loc decât o zi, fiindcă țărmul era sterp și pustiu – apoi porniră pe cursul apei, în sus, fără să știe că începeau partea cea mai grea a greului drum.

Nici Darwin, nici următoarea expediție, cu tatăl lui Pierre, nu urmărise să străbată de două ori acest ținut, și unii și alții se mulțumiseră în planurile lor să facă un singur drum peste pământul necunoscut. Ajuns la ocean, Darwin urma să se îmbarce pe bricul *Beagle*, iar ceilalți, care debarcaseră în acest loc, trimiseseră corabia înainte, să-i aștepte pe canal, în locul unde era ancorată *Speranța* acum.

Anton Lupan, cu un echipaj destul de mic, nu putea urma planul lor, vasul n-ar fi putut ajunge aici numai cu patru oameni și fără căpitan – așa că el era nevoit să se întoarcă tot pe uscat, brăzdând încă un drum în ținut, ceea ce, dacă înfățișa o nouă greutate, în schimb, îi dădea o mulțumire în plus.

La câțiva kilometri, râul pe care porniseră înapoi, spre munți, și pe care îl botezară românește Siret, primea un afluent, dinspre sud; Anton Lupan hotărî să urmeze cursul lui, ca să se îndepărteze mai mult de vechiul drum și să poată cuprinde între aceste brazde trase de el pe pământul necunoscut, un ținut cât mai întins.

O singură constatare îl neliniștea mai mult: băgase de seamă că în partea asta a țării, termometrul arăta temperaturi mult mai mari decât pe malul canalului și se temea ca pe povârnișul de nord al munților, unde aveau să ajungă pe la jumătatea lui decembrie, râurile de gheață să nu se urnească înainte de timp. Însă n-avea ce face, altă cale de întoarcere nu exista, nu-i rămânea decât să grăbească pasul, deși atât oamenii cât și poneii păreau istoviți – și să caute prevăzător drumul cel mai sigur în munți.

Afluentul descoperit nu era un râu, ci un torent spumegând; el își păstra și aici, în câmpie, forța cu care se prăvălea din munți. Le trebuiră cinci zile ca să străbată vreo patruzeci de kilometri până la izvoarele lui. Adesea întâlneau cascade înalte, sub care apele se frământau în volburi năprasnice și mugetul lor făcea să tremure copacii și să vuiască adâncurile pădurilor. Ramurile fagilor se întindeau ca o boltă pe deasupra apei și se uneau cu ramurile de pe țărmul celălalt, iar frunzișul era atât de des, împletit atât de sălbatic, încât kilometri în șir nu lăsau să răzbată nici o geană de cer, prefăcând ziua într-o noapte fără sfârșit.

Dar pe măsură ce urcau, mugetul și furia torentului scădeau, până ce nu mai rămase decât susurul unui fir de apă care sărea cu o sălbăticie neputincioasă din piatră în piatră. Apoi adormi și acest ultim susur, lăsând locul unor liniști adânci, ca pe o planetă moartă de mult.

Izvoarele se aflau într-un fund de prăpastie, între două povârnișuri înalte, cu vârfurile golașe și pline de ghețuri. Dar pe cât de limpede, de lineară, de pașnică era natura pe acele înălțimi adormite, pe atât de frământată, de haotică se arăta aici, în fundul prăpastiei. Locul înfățișa, între cele două povârnișuri acoperite de păduri dese ca peria, o împletitură bizară de roci monstruoase și de copaci prăvăliți de pe munte, unii încă verzi, alți dospiți de umezeală, alții mâncați de putregai până la măduvă, gata să se afunde în ei înșiși, să se topească în haosul fără margini.

Acest colț de lume, apăsat de o tăcere mortuară, tăcere pe care nu o pot avea decât abisurile, arăta, ca o forță încremenitoare, tot ce este în stare natura să creeze și în același timp să nimicească…

De aici înainte nu mai aveau mult de mers, numai să urce până la coastă și apoi să coboare povârnișul, în partea cealaltă, ca să ajungă acasă – acasă simțeau ei acum că trebuia numit locul unde îi aștepta *Speranța.*

Dar pământul acesta, pe care omul izbutise în sfârșit să-l cunoască, păstra încă o taină – și ea era ascunsă la câțiva pași, în fundul văii, unde se deschidea în sus un perete drept, de prăpastie.

Tocmai vroiau să se întoarcă, spre a găsi un povârniș mai blând, ca să urce la creastă, când Negrilă începu deodată să urle, același urlet jalnic pe care îl scosese în clipa debarcării pe insula Musarah, unde zăceau leșurile piraților.

Urmărindu-i privirea, Mihu descoperi, cu ochiul lui iscoditor și ager, pricina acestor urlete jalnice; erau și aici semne de moarte!

— Domnule, uite! exclamă flăcăul, abia stăpânindu-și glasul.

Adnana scoase și ea un strigăt de groază.

Sub peretele prăpastiei, se vedea, ieșind din mijlocul putregaiului, un craniu omenesc, rânjind biruitor deasupra acestui haos. Inima lui Anton Lupan începu să bată altfel: își luase și pământul Țării de Foc bir de la oameni, ca să-i lase să treacă!

— Iată, altul! zise Mihu, în șoaptă.

Se apropiară cu toții și atunci văzură încă și alte dovezi de moarte, cranii zdrobite, oase fărâmițate, nu albe, ca osemintele, ci înnegrite de umezeală, putrede, gata să se afunde în ele însele, să se destrame, să piară, cum piereau și copacii. Erau risipite numai pe câțiva metri, dovadă că oamenii muriseră din aceeași pricină și toți deodată.

Înfrângându-și groaza, fiindcă nu știa unde era ascunsă moartea, Anton Lupan se aplecă și răscoli putregaiul, în nădejdea că ar putea găsi un semn, o urmă care să vorbească despre eroii aceștia mai mult decât vorbeau oasele. Nu încăpea îndoială că aici zăceau însoțitorii lui Arnold Vaillant, singurii oameni despre care se știa să fi pornit în părțile acestea. Putregaiul însă nimicise totul, cu o putere de distrugere care îți îngreuia judecata; nu rămăsese decât fierul, și acela mâncat de rugină pe jumătate, un cuțit, un revolver cu țeava subțiată, alt cuțit, mai departe, o urmă de bidon, o cheie, o cutie de conserve, un ceasornic – singurul care se păstrase aproape întreg, între capacele lui de aur, mai tari decât puterea nimicitoare a anilor.

După ce îl șterse de putregaiul ud, Anton Lupan văzu pe el o monogramă, *T.S.*, care însă nu-i dezvăluia numele omului mort aici; nu-și amintea cine fuseseră însoțitorii lui Arnold Vaillant, și, de altminteri, faptul nu avea nici o însemnătate.

Și pe plăselele cuțitului fusese săpată o monogramă, dar vremea o mâncase…

În clipa când să se ridice, degetele i se încurcară într-un lănțug de aur, de care atârna o cruciuliță strâmbată. Pe o parte era gravată o urare: „Domnul să te aibă în pază!”, pe partea cealaltă două inițiale. O clipă, inima lui Anton

Lupan încetă să bată. Inițialele, *A* și *V*, care se citeau limpede, nu puteau fi ale altuia – Arnold Vaillant zăcea aici laolaltă cu ceilalți!

Fără să vrea, gândul i se duse la prietenul său, care cine știe dacă nu pierise și el, prin alte locuri, înainte de a-și îndeplini această chinuitoare dorință, să găsească oasele tatălui…

Iată cum se dezvăluise și ultima taină!

Mica expediție nu plecă mai departe, până ce nu împlini ceea ce Anton Lupan socotea o datorie pioasă, nu numai față de amintirea lui Arnold Vaillant, ci a tuturora care pieriseră acolo, mânați de una din acele porniri nerăsplătite de oameni mai niciodată.

Atât cât era cu putință în îngrămădirea aceea haotică, aleseră oasele dintre trunchiurile putrezite ale copacilor, le duseră mai departe, le îngropară laolaltă, iar deasupra împinseră un bloc mare de piatră. Alt semn nu putură să lase, nu era timp să sape un nume, o dată, dar nici n-ar fi folosit această strădanie, fiindcă era greu să te gândești că ar mai trece oameni pe aici, cândva, să descopere mormântul din fundul prăpastiei.

Târziu după prânz, expediția porni mai departe, fiecare fiind apăsat de tristețe și de teamă. Numai natura sălbatică rămânea nepăsătoare, în urmă putrezeau în liniște copacii, își arăta printre frunze ochiul iscoditor Sfredelușul, țopăia în fața oamenilor Cățărătoarea curioasă și neastâmpărată, țipau înfiorător prinzătoarele de muște în vârful copacilor.

Ieșind din pădure, își continuară drumul către culme, pe un povârniș de gheață. Aici fiecare pas înainte însemna o luptă sâcâitoare cu alunecușul pantei.

Îndată își dădură seama că bieții ponei nu puteau merge mai departe, neavând potcoave cu colți, ca să se lupte cu povârnișul și gheața.

— Ce facem? întrebă Adnana, care se chinuia zadarnic să îl tragă pe al său mai departe.

— O să le mulțumim pentru bravura lor și-o să le dăm drumul, să se ducă unde or vrea, în pace! hotărî căpitanul. Acum samarele sunt ușurate, nu mai avem mult de mers – om duce noi cortul și merindele, până la creastă.

— Dar n-o să-i mănânce lupii, domnule? scânci Mihu, agățându-se de grumazul călușului.

— Pe-aici nu sunt lupi, doar ai văzut că n-am găsit urma nici unuia.

— Și n-au să moară de foame?

— Cred că vor ști ei să-și caute hrană, la câmpie, spre malul Oceanului.

Și Mihu și Adnana aveau ochii plini de lacrimi, când cei doi blânzi tovarăși de drum, despovărați de samare, fură lăsați liberi, să se ducă devale – și multe zile de atunci înainte își simțiră inima îngreuiată…

Dar acum nu era timp de pierdut, se lăsa seara și ei trebuiau să urce din greu povârnișul de gheață…

După ce se trudiseră așa ceasuri îndelungate și erau aproape de creastă, luând seama la anumite puncte îndepărtate față de care, în mersul lor înainte, ar fi trebuit să aibă poziția schimbată, Anton Lupan își dădu seama deodată, că în loc să urce, începuseră să coboare o dată cu gheața.

Ceea ce îl neliniștise încă de pe malul Oceanului, se întâmplase! Se aflau pe unul din acele uriașe fluvii de gheață, care când se pornesc, nu au mișcarea înceată, geologică, a ghețarilor, ci a unei ape așezate în matcă. Desprins din patul lui, de căldura timpurie, fluviul se urnise și aluneca la vale, cu măreția unui astru care s-ar rupe din legile universului și ar vrea să-și facă singur soarta.

Era un bloc alb, de câteva sute de mii de tone, întins pe mai mulți kilometri și acum, dacă se pornise, nimic nu mai putea să-l oprească. El aluneca domol, dar năprasnic, ca o navă gigantică, a cărei etravă avea să fărâme tot ce-i stătea în cale. În adâncuri, la zeci de metri, se și auzeau pârâiturile surde ale pământului desțelenit, ale stâncilor dezghiocate. Jos, departe, pădurea începu să freamăte, apoi copacii prinseră să cadă, parcă doborâți de o secure uriașa; prova giganticei nave își deschidea, cu brutalitate, calea ei maiestuoasă.

Apoi deodată ceva se frânse, făcând să pârâie pământul si să tremure cerul, și etrava de gheață, departe, în vale, se prăbuși în prăpastie, să întregească jos haosul.

— Iată cum au pierit bieții oameni! zise Anton Lupan, cutremurându-se. Dacă ne prindea acolo, ne-ar fi găsit și nouă alții oasele!

— Da’ lasă că nici acum nu stăm pe moale! adăugă plutașul, văzând cum alunecau, o dată cu gheața.

Până la prăpastie era poate un kilometru și jumătate, ceea ce făcea ca primejdia să pară departe, dar nimeni nu se gândise cât le trebuia să meargă de-a latul pe această masă alunecoasă, ca să-i găsească marginea.

Întreg peisajul fiind îmbrăcat în zăpadă, nici nu puteai bănui unde începe pământul și se termină gheața, așa că porniră la întâmplare, spre dreapta, fără să știe dacă în stânga scăparea nu era mai aproape. Curând se lăsă seara, dar ei trebuiră să-și continue drumul trudnic, alunecând la tot

pasul, zdrelindu-și mâinile în colțurile de gheață – și merseră așa ceasuri îndelungate, orientându-se după huietul sloiurilor care se prăbușeau în prăpastie, auzindu-se tot mai aproape.

Fură ceasuri grele, de istovire amestecată cu spaimă, dar într-un târziu, frământarea gheții, care li se frângea sub picioare, prevesti apropierea uscatului. În frecarea lui cu pământul nemișcat de pe margini, fluviul înghețat stârnea vârtejuri, ca o apă tumultuoasă, se măcina cu o furie amarnică, umplând întunericul nopții de scrâșnituri, mugete și vuiete amestecate…

A doua zi, când se lăsa înserarea, erau la creastă – și cerul se înseninase deodată, poate spre a le sărbători întoarcerea. Se aflau pe un pisc, la răsăritul celui unde urcaseră prima dată, și pe acesta căpitanul îl boteză Vârful Vaillant, în amintirea celor trei oameni, trei generații care visaseră să ajungă aici, dar nu avuseseră parte.

Jos se vedea canalul și *Speranța,* la ancoră, numai satul alcalufilor rămânea ascuns, sub frunzișul copacilor. Deși până acolo ar fi putut ajunge acum, la coborâș, în câteva ceasuri, Anton Lupan hotărî să poposească aici peste noapte. Din locul acesta, privirea ajungea, în lumina dinaintea serii, până la malul Oceanului – Pământul cunoscut astăzi se dezvăluia încă o dată, arătându-se în fața lui Anton Lupan așa cum îl înfățișase el la început, pe acea schiță panoramică. Dar astăzi, în afară de ce înfățișa schița, îl străbătuse cu piciorul, trecând mare parte din el pe hartă, adunase plante, roci, își umpluse carnetul cu date și observații pe care avea să le trimită Societăților Geografice, împlinindu-și datoria până la capăt.

În cele cinci săptămâni cât durase această călătorie anevoioasă, străbătuse cu bravii săi oameni, oameni socotindu-l și pe Mihu, și pe Adnana, umblând pe locuri încă necercetate, peste patru sute de kilometri, acoperind cu privirea dacă nu și cu pasul, aproape întreg ținutul dintre al 67-lea și al 68-lea meridian vestic, între paralela a 54-a și a 55-a, adică tocmai acea parte a Țării de Foc despre care omenirea nu avea cea mai palidă imagine.

Și în seara asta, când își dusese drumul până la capăt, Anton Lupan se gândi din nou la Pierre Vaillant și la necunoscuta-i soartă, și vorbele lui de la început îi veniră în minte iarăși. Nu găsise nimic deosebit pe pământul străbătut, în marginea căruia se afla astăzi – nici o minune, nici o descoperire fantastică – dar important era că de pe hartă dispăruse încă o pată albă!

Și mai avea o mulțumire căpitanul *Speranței* în seara asta: colo jos, ascuns sub frunzișul copacilor, se afla un sat, primul semn al civilizației – el cu echipajul său izbutise să facă oameni din alcalufii sălbatici…

Era prima oară când răsufla liniștit căpitanul, cuprins de o mulțumire ale cărei margini nu se puteau măsura și nici deduce prin vreun calcul – măsurându-i unghiurile cu sextantul!

Cristea Busuioc cu Mihu întinseseră cortul, apoi făcuseră foc și cinaseră cu toții, ultima oară în călătoria asta, socotind că a doua zi, înaintea prânzului, aveau să fie la ei acasă, pe bordul *Speranței.*

Între timp, noaptea se lăsase, și dinspre răsărit amenințau nori de ploaie, fiindcă stelele, abia răsărite, piereau una câte una, aruncând priviri speriate oamenilor. Sus, pe munte, aerul era rece, dar acum toți erau deprinși și cu frigul și cu umezeala, și când se nimerea vreo zi senină, umblau în cămăși, cu brațele goale.

Anton Lupan, așezat pe o lespede, cu spinarea rezemată de stâncă, urmărea înecul stelelor. Adnana stătea alături și își scălda ochii, ca într-o baie amețitoare, în întunericul care se întindea, parcă în trepte din ce în ce mai dese, până în fundul văii.

Și-abia acum, în prima lui clipă de liniște după săptămâni de zile, vedea căpitanul că omul de echipaj Adnana arăta altfel și desigur avea altă plămădire decât restul oamenilor – și având în sfârșit răgaz, își simți și bătăile inimii. Și fără să vrea, neademenit până acum, Ulyse se pomeni mângâind părul sirenei.

— Ți-e frig, Adnana?

— Nu; ți-am mai spus că alături de tine mi-e mai cald decât în cabină.

Spunea asta cu viu grai – doamne! – sau era numai gândul ei, pe care el îl auzea, prin acea ciudată însușire?

— De care cabină vorbești?

Fusese glasul lui, rostise el tare această îndrăzneală? Mai puteai ști? – și la el, și la ea, era vorba, era gândul?

— De cea de la prova, știi doară! răspunse Adnana.

— Când socotești că o să te muți la mine?

A, nu, de data asta, sigur, fusese doar gândul căpitanului!

Și ea, care îi auzea gândurile, răspunse în același chip, zbătându-se, ca între doi pereți de închisoare, între sfiiciune și îndrăzneală:

— Când ai să-mi poruncești, căci tu ești stăpânul cabinelor…

Apoi deodată Adnana tresări, ai fi spus speriată în sfârșit de vorbele sale:

— Ia uite!

— Ce este?

— O stea care a căzut și rătăcește prin pădure!

Se făcuse noapte târzie: Mihu și plutașul adormiseră, înveliți în cojoace, cu mantăile de ploaie puse pe deasupra. Cerul se înnorase de-a binelea.

Dincoace de canal, în pădure, se vedea o lumină pâlpâitoare, legănându-se, pierind o clipă, ca să se ivească alături, într-o șerpuire plină de taină. Negrilă, așezat până atunci la picioarele Adnanei, sări în picioare și începu să mârâie.

— Nu-i o stea, dar e într-adevăr o lumină care se mișcă prin pădure, zise Anton Lupan, ridicându-se și el, cuprins de neliniște. Numai de n-ar aduce vreo nenorocire! Hei, Mihule, Busuioace!

Lumina părea o torță, ca a alcalufilor, coborând la vale, spre marginea pădurii – și dacă aici, la depărtare, se vedea sfâșiind întunericul cu atâta repeziciune, însemna că omul care o purta nu mergea nici la pas, nici în fugă, ci rostogolindu-se, ca stâncile smulse de pe piscuri, ca vântul, ca fulgerele.

Cristea Busuioc și Mihu se apropiară, dârdâind în cojoace, cuprinși de frigul care te ia fără veste când te trezești la jumătatea somnului.

— Vedeți lumina aceea, în vale?

— O vedem, domnule! Mare comedie.

Ajunsă în locul unde se bănuia marginea pădurii, torța șovăi câteva clipe, apoi prinse să se legene, în mișcări amenințătoare, răspândind în jur scântei, ca o ploaie de stele – și deodată crescu din ea însăși, până se prefăcu într-o mare vâlvătaie.

Anton Lupan simți un pumnal rece în inimă.

— Au pus foc satului, tâlharii! Băieți, strângeți corturile și haideți!

Apoi se prăvăli la vale.

De-aici, de departe, nu avea cum să-și dea seama că nu ardeau casele alcalufilor, ci cabana lui Martin Stricland, în trosnetul scândurilor uscate și-n pocnetul sticlelor de aur.

XXXI

Răfuiala

Fusese și jos una din rarele, din puținele zile senine care, la începutul lui ianuarie arătau cu zgârcenie statornicirea verii, când, pe la ceasurile nouă dimineața, departe, spre apus, la cotul canalului, se iviră, lucind în soare, pânzele unei corăbii. Părea să fie tot o goeletă, sau poate un schooner, primul vas care apărea aici de un an de zile. Corabia, după ce mai navigă domol cam o jumătate de milă, se opri la adăpostul unei insule și oamenii de pază pe țărm nu o mai văzură.

— Ce-o fi asta, măi Gherasime? întrebă Ieremia.

— Tu nu vezi? Un schooner! Ce, nu are voie să umble, ai închis tu canalul pentru alte corăbii?

Mai mult oamenii nu vorbiră și restul zilei se scurse pe nesimțite, fiecare văzându-și de treburi în liniște. Dar nu aceeași liniște era și dincolo de malul râului…

Seara, curând după căderea întunericului, adică la timpul când pe munte Anton Lupan cu ai săi cinau la lumina focului, dincoace, Martin Stricland și Black Pedro stăteau tainic de vorbă, în cabană.

— Câți oameni ai pregătit? întrebă primul.

— Unsprezece, senor; doisprezece cu mine.

— Și cum o să faceți?

— La semnul meu, trei din ei au să iasă tiptil din casă, au să se apropie de malul râului și-au să sugrume pe omul care stă de pază. Acesta priveghează mai ales spre țărmul nostru, așa că n-o să le fie greu să-i cadă în spinare.

— Dar ești sigur de oamenii tăi, Pedro? N-au să te trădeze?

— Nu, senor; le-am luminat mințile și-au înțeles că albii de pe corabie sunt aducători de nenorocire; bunătatea lor e numai un mijloc de a-și ascunde gândurile rele. Ați văzut, până n-a murit Suino, pe care ei îl numesc moș Andrei, n-am putut să mă apropii de nici unul – bătrânul îi păzea cu strășnicie și mă lua la goană cum mă simțea că trec râul.

— Bine, Pedro, numai să se termine astă-seară, fiindcă altfel mi-e să nu se întoarcă tâlharul cel mare, căpitanul! Și-așa ai lungit treaba prea multă vreme!

Metisul mugi, cu nedumerire. Nu făcuse el tot ce-i stătuse în putință, nu se străduise să asmuță oamenii? Ce vină avea el dacă până în clipa morții bătrânul Suino îi stătuse împotrivă?

— Pirogile le aveți pregătite? continuă stăpână-su.

— Da; la semnul meu, două vor pleca în sus, apoi vor coborî prin mijlocul canalului. Cealaltă se va apropia de corabie. Dacă omul care stă de pază pe punte n-o să-i lase să se urce, au să-i arunce în ochi o torță aprinsă. Atunci au să năvălească și ceilalți, prin spate. O să meargă ușor, senor; ei sunt trei oameni și noi doisprezece.

— Dar au puști, Pedro, ține seama!

— N-au să aibă când trage.

— Bine, să fii cu grijă!

— Senor, și după aceea o să-mi dați fotografia?

— Nu astă-seară, ci după ce ai să termini cu toți ceilalți, și mai ales cu căpitanul.

Pe chipul lui Black Pedro trecu o umbră de dezamăgire, dar el își înclină capul, cu supunere.

— Da, senor. N-au să se mai întoarcă niciodată pe corabie…

— Stai! tresări Martin Stricland, punându-i mâna la gură. În liniștea grea care împresura cabana i se păruse că aude un pas afară, dar desigur fusese numai o închipuire: după ce trase îndelung cu urechea, nu izbuti să deslușească nimic decât vuietul râului, care făcea liniștea locului mai grea, mai țiuitoare.

— Atunci, Pedro, mi se pare că-i ora!

— Da, senor! Culcați-vă și lăsați totul pe mine.

Metisul făcu un pas, să plece, când deodată se opri locului, cu un răcnet de spaimă. Ușa sărise în lături, sub o lovitură, și-n prag, contopită cu întunericul nopții, se ivise o umbră uriașă, umbra unui om învelit într-o mantie neagră, cu gluga trasă până deasupra ochilor.

Martin Stricland sări în lături, cu mâna la buzunarul pantalonului, dar cu o mișcare mai repede, omul din prag scoase revolverul.

— Sus mâinile, Clark Norman! A sosit clipa răfuielii!

— Kurt Schlimbach!

— Eu, prietene! Te caut de multă vreme!

— N-ai murit? bâigui Martin Stricland, palid.

Black Pedro scoase un muget, deosebit de toate mugetele lui cunoscute, un muget de nedumerire, de spaimă, de nebunie.

— Netrebnicule! șuieră stăpână-su. M-am încrezut în fine, și tu m-ai trădat, corcitură!

Metisul se legănă, cu ochii holbați, gata să cadă.

— Nu, senor, nu! Eu… Hummm!

Noul venit făcu un pas înainte, fără să slăbească arma din mână, trânti ușa cu piciorul, apoi, râzând încetișor și subțiat, își dădu în lături gulerul mantăii, lăsând să i se vadă gâtul, brăzdat de o cicatrice înspăimântătoare.

— Nu-l mustra degeaba, Norman! zise, în liniște, continuându-și râsul subțire. Bietul om și-a făcut datoria cinstit, uite colea, dar un elefant ca mine nu moare cu una cu două.

Apoi, întorcându-se spre Black Pedro, continuă blând, aproape cu prietenie:

— Hai, băiete, fii liniștit; nu am nimic cu tine. Să știi că ai lucrat bine, numai că n-ai avut un cuțit ca lumea. Păi tu crezi că pentru grumazul meu ajunge un briceag cu care înjunghii câinii? Hai, acu' du-te!

Metisul rămase locului, uitându-se când la unul, când la altul, cu priviri înnebunite. Apoi scoase un muget de fiară rănită și se repezi la Schlimbach, nesocotindu-i statura uriașă și țeava revolverului.

— Tu vrei să-l omori pe padre!… Hummm! Omoară-mă pe mine!

Schlimbach îi puse pumnul în piept și-l ridică în aer, ca pe o gânganie, privindu-l cu milă.

— Ah, poate tu ești fiul lui Filipo? Sărmane băiete, tatăl tău e mort de cinci ani de zile și dacă vrei să știi cine-i ucigașul, uite-l!

Martin Stricland se făcu roșu, pe urmă păli iarăși.

— Minți! mugi metisul.

— Mint? Întreabă-l! De ce s-ar mai ascunde – că tot i-a sunat ceasul pieirii!

Black Pedro se întoarse spre stăpână-su, cu o privire deznădăjduită:

— Senor, spuneți-mi că minte! Minte!

— Cară-te! scrâșni Stricland.

Câteva clipe metisul rămase țeapăn, cu ochii holbați, apoi se smulse din mâna uriașului, se năpusti pe ușă, și se adânci în pădure, scoțând mugete înnebunite.

Schlimbach întoarse capul după dânsul; această mișcare nu dură decât o frântură de secundă, neîndestulătoare ca un om, oricât de iute, să scoată revolverul din buzunar, să-i sucească piedica și să tragă. Sunt trei mișcări distincte, care, la rândul lor, se descompun în numeroase mișcări mai

mărunte. Era timp pentru una singură; Martin Stricland o făcu fără să judece, și totul se petrecu fulgerător, ca o destindere, al cărei început se confundă cu finele.

Dintr-o singură mișcare, unica posibilă, mâna lui se contopi cu pumnalul de pe masă și așa căzu în spinarea uriașului. Nu trebui alt gest ca lama să pătrundă – pătrunse până la plăsele, din aceeași mișcare unică. De aici înainte, mișcările își reluară ritmul și sacadarea obișnuită.

Schlimbach scăpă revolverul din mână, gemu, se întoarse, ridică brațul, își încleșta degetele în beregata ucigașului, își târî pasul înainte, un pas, al doilea, al treilea, fiecare din mișcări mai multe, până ce amândoi se împiedicară de piciorul mesei și se prăbușiră. Apoi urmară spasmurile, numeroasele mișcări ale agoniei, învălmășite, nedistincte…

În acest timp, Black Pedro își continua goana prin pădure, orbește, lovindu-se de trunchiuri, împiedicându-se în pietre, prăbușindu-se. Uneori părea că se dezmeticește, se oprea pe un dâmb, privea devale, în beznă, cu ochii îndobitociți, apoi clătina din cap și pornea mai departe, zgâriindu-și obrazul cu unghiile, mușcându-și pumnii, smulgându-și părul și barba și mugind neîncetat, ca animalele hăituite.

Așa goni el îndelung, în neștire, până ce se prăbuși într-un fund de râpă și fruntea i se propti în pământul umed. Se pornise vântul, sus ramurile se mișcau, într-un freamăt adânc, fâlfâiau liliecii prin bezna de nepătruns. Metisul privi spre cer, cu ochii înlăcrămați, privi spre pământ, privi înlăuntrul său, își văzu inima bătând, își auzi răsuflarea șuierând și gemu:

— Padre!… Padre! Humm!

Luă în mână un bulgăre, îi duse la gură, își vârî dinții în el, înghiți pământul. Luă frunze de pe jos, scoarță de copac, vreascuri, le frânse în dinți, poate căutând natura și calea de a se reîntoarce la ea, prăbușit și împovărat, acum, în ultimul ceas al lumii.

Rămase aici mult timp, adulmecând, ascultând, parcă mai liniștit, până ce înlăuntrul său inima începu să i se zvârcolească iarăși, surpându-i pieptul, împingându-l spre pământ, mustrându-l. Black Pedro se târî, ca o reptilă, din fundul râpei până sus, deasupra dâmbului. Ascultă, mugi:

— Padre! Hummm!…

Copacii își împleteau tremurătura cu mugetul.

Metisul se ridică, ascultă iar, îndelung, ca și cum ar fi înțeles graiul copacilor, pe urmă luă o creangă uscată de jos și, îngenunchind asupra ei, scăpără chibritul. Lemnul rășinos se aprinse, cu pocnituri, scoțând fum

negru, gros, ca al rugurilor. Și Black Pedro rămase aplecat peste flacără mult timp, privind-o îndobitocit până ce ochii aproape îi orbiră și-și simți obrazul sfârâind.

Atunci în pieptul lui se născu iar nevoia de a mugi, ca și când flacăra i-ar fi răscolit durerile adânci și i-ar fi redat, mai vie, puterea suferinței. El sări în picioare, ridică torța deasupra capului, alungând liliecii pădurii, și se rostogoli la vale, cu focul, cu pământul, cu copacii, cu pietrele, cu întreaga natură din jur, aspra lui mamă, pe care nimeni nu i-o putea ucide, și care îl reprimea, sălbatică, rea, bună, de nepătruns.

* * *

La ora aceea din noapte, de pază pe malul râului era Haralamb, iar Ieremia, de vardie pe puntea *Speranței.*

Într-un timp, Haralamb simțise dincolo, la cabană, mișcări ciudate și își ciulise urechile. Părea că la Martin Stricland se petrec fapte neobișnuite, dar asta nu-l privea pe dânsul, atât timp cât nimeni nu se apropia de malul râului.

Auzise el la o vreme și-n spate nu știu ce șoapte, pe lângă una din casele alcalufe, și dăduse o gură:

— Mă, care sunteți acolo?

Șoaptele amuțiseră, iar el nu-și mai bătuse capul să le afle pricina, fiindcă nu-i nimic de mirare, dacă într-o noapte unor alcalufi nu le vine somnul și mai sporovăiesc între dânșii.

Iată însă că după o vreme, ușa cabanei pocnise, el nu o vedea, răspundea în partea cealaltă, și Black Pedro o luase la goană mugind, spre pădure – el, și nu altul –, căci doar îi cunoștea glasul. Nici asta nu era de multă mirare, decât poate că nu se potrivea cu ora târzie a nopții; altminteri, erau toți obișnuiți cu mugetele metisului.

Totuși, Haralamb socotise că n-ar strica să fie și el și vără-su mai cu luare aminte – de aceea îl strigase și pe acela, și-i dăduse de veste:

— Hei-hei! Măi Ieremie!

— Ce-i? răspunsese ursuz omul.

— Fii cu ochii în patru, că parcă umblă duhurile rele!

— N-avea grijă!

Gherasim și Ismail dormeau duși, de cu seara, deoarece peste o oră, adică la miezul nopții, urmau să ia paza în primire.

Trecuseră numai puține clipe când, de data asta, strigă Ieremia:

— Măi vere, tu vezi o lumină?

— Unde?

— Colo, sus, în pădure.

De pe malul râului nu se vedea povârnișul muntelui.

— Ia fă-te mai încoace! continuă Ieremia. Haralamb se trase câțiva pași în lături și atunci văzu într-adevăr o lumină zbătându-se prin pădure. Erau obișnuiți cu torțele fuegienilor, numai că ei nu prea umblau noaptea pe drumuri.

— Ia, mai bine scoală-i și pe ceilalți! strigă, cuprins de oarecare neliniște.

Gherasim dormea în culcușul lui din hambar, deși nu l-ar îi împiedicat nimeni să se culce ca oamenii, în cabina de la prova, acum, în lipsa Adnanei.

— Dar Ismail unde-i? întrebă cârmaciul, văzând culcușul de alături liber.

Ieremia ridică din umeri.

— Aha! se dumeri Gherasim, după ce-i trecu buimăceala somnului. Trage la bine, fir-ar Coranul lui să fie! Du-te și scoală-l că trebuie să se fi tolănit la prova, în cabină.

Cabina de la prova însă era goală, orânduită cu grijă, așa cum o lăsase Adnana, în clipa plecării.

— Unde naiba să fie? făcură oamenii, pradă nedumeririi. De plecat, n-a putut să plece, că barca, uite-o colea! Ce naiba, doar n-o umbla pe apă, ca duhurile!

— Și-apoi ce, zise Ieremia, eu eram chior, să nu-l simt dacă-l apucau nebuniile?

Gherasim se bătu cu palma în frunte:

— Ptii! Ia vino încoa'! Să știi că păcătosul se lăfăiește în patul căpitanului. Ce să tragă la bine, trage la boierie, cabina de la prova nu-i mai ajunge!

Întocmai! Ismail sforăia, cu burta în sus, cu mâinile sub cap, ca pașalele, cu mustața zbârlită, taman în patul lui Anton Lupan, și parcă și prin somn nu-și mai încăpea în piele de fudulie.

— Scoal', tâlharule!

Gust de boierie? Bietul Ismail!… Cine știe ce presimțiri îl mânaseră să încerce patul din vreme! Fiindcă trei ceasuri mai târziu, avea sa zacă aici, ciuruit de gloanțe, în agonie.

În acest timp, torța bezmeticea printre copaci, rostogolindu-se spre marginea pădurii. Deși nu știa dacă avea să se lupte și cu cine, Haralamb trase piedica puștii, fără să scape din ochi flacăra mișcătoare. Aceasta ajunse pe tăpșanul de deasupra cabanei, se legănă de câteva ori, în neștire, apoi își urmă calea, răspândind scântei pocnitoare.

— Ce naiba face năzgâmbul? se întrebă Haralamb, recunoscând, la lumina flăcării, umbra metisului.

Torța pieri în spatele cabanei și se lăsă beznă deplină.

„Am sculat oamenii de pomană! își zise românul, cu ciudă. Acum să te ții cu ocările! Pthiu, lua-te-ar naiba de jivină neagră! Te mână necuratu' noaptea prin pădure!…”

Dar nu-și sfârși gândul bine, când, în pocnetul scândurii dospite, acoperișul cabanei se prefăcu într-o limbă de flăcări, înroșind norii de pe cer și copacii din marginea pădurii.

Haralamb o luă la goană, devale.

— Săriți! Gherasime, Ismaile!…

Barca *Speranței* se apropia cu repeziciune. Se auzea plescăitul apei și gâfâitul oamenilor care trăgeau la vâsle.

Altă flacără țâșni, lângă cabană; acum ardea și magazia, făcând să trosnească bârnele.

— Haideți repede, fraților! Te pomenești că, beat cum e totdeauna, țicnitul ăla doarme și-l găsim gata făcut friptură.

În casele alcalufilor începură să se audă strigăte, dar nu de asta îi păsa cuiva acum. Haralamb intră în apă până la genunchi, întâmpinându-i pe ceilalți, sări în barcă și se îndreptară în pripă, de-a lungul țărmului, dincolo de vărsarea râului. Flăcările împresuraseră cabana din toate părțile; scândurile acoperișului începură să se frângă și să se prăbușească înăuntru, făcând să răbufnească pe fereastră scântei și trâmbe de fum, învălătucite.

Oamenii săriră pe țărm și o luară la fugă înainte. Numai bucătarul, la jumătatea drumului, se opri, cuprins de neliniște; în grabă, uitase să-și pună turbanul și acum era în capul gol, ca ghiaurii. Mare nelegiuire! Fuga înapoi, Ismaile!

Ceilalți ajunseră la cabană, în clipa când flăcările cuprindeau ultimul perete. Apărându-și cu palma obrazul de dogoare, Gherasim se apropie de fereastră, privi înăuntru și scoase un strigăt de spaimă. Lângă masă, pe dușumeaua încinsă, zăceau două trupuri, încleștate unul în altul.

— Ăsta cine mai e? întrebă cârmaciul, înlemnit de groază. Parcă l-aș cunoaște!

Haralamb își duse palma la gură:

— E neamțul de pe *Wotan,* care n-a vrut să ne dea apă! Schlimbach îl cheamă!

Gherasim se trase un pas în lături, să se ferească de șfichiuiala flăcării.

— Aici a fost răfuială mare, fraților! Dumnezeu să-i ierte!

Cei doi vrăjmași rămâneau încleștați mai departe, învăluiți de fum și flăcări, Martin Stricland, cu ochii plesniți, cu limba scoasă, neslăbind cuțitul din mână, Schlimbach prăvălit peste dânsul, strângându-l de beregată, într-o încăierare sau într-o împăcare supremă.

Deasupra, sticlele de pe masă pocneau, atinse de flăcări, și praful de aur le cădea în creștet, se prelingea în jos, poleindu-le fețele…

Flacăra care coborâse din păduri trecea râul; Black Pedro înota gâfâind, cu torța în mână. Torentul îl ducea la vale, îi răsturna vârtejuri în creștet, încerca să-l ducă la fund – el înghițea apă, bolborosind, dar ținea brațul deasupra, cu îndărătnicie.

Alcalufii ieșeau din case, speriați; unii fugeau spre pădure, urlând laolaltă cu câinii, alții se îmbulzeau înspre râu, ieșiți cu totul din fire. Metisul trecu printre ei, fluturând făclia. Dincolo, pereții cabanei și ai magaziei se prăbușeau, rând pe rând, ridicând spre cer vălătuci de scântei și fum vânăt.

— Haideți! zise Gherasim. Să ne vedem de ale noastre; aici nu mai e nimic de făcut.

Un muget prelung se ridică de pe malul celălalt; o casă alcalufă se aprinsese, cu flăcări ruginii – și vântul, care se întețea, aprindea celelalte case pe rând. Urletul câinilor crescu.

— Dumnezeii mă-si! înjură Haralamb, năucit. De unde s-a aprins?

Și porni în goană, spre râu, lovindu-se cu pumnii în cap, blestemând. La ora aceea satul era încă în paza lui, și-acum i se părea că s-a nenorocit, ca un străjer care-și părăsește postul, lăsând porțile cetății deschise în fața vrăjmașului.

Ceilalți îl urmară, se aruncară în râu, cu hainele pe ei, fără să țină seama de frig – dar, orice ar fi făcut, era prea târziu. Satul ardea de la un cap la altul și-n pădure alcalufii urlau, țopăind, dând din mâini; în lumina flăcărilor păreau niște arătări roșii, și nu puteai să înțelegi dacă erau înspăimântați sau se veseleau ca nebunii. Numai câinii care se îmbulzeau

printre picioarele lor, păreau înspăimântați într-adevăr, așa cum se auzeau chelălăind și urlând jalnic.

Flacăra care trecuse râul și aprinsese satul alcaluf cobora spre țărm, răspândindu-și scânteile și fumul pe cerul înroșit. Era aceeași torță, sau alta, luată în drum – ea își urma mersul șerpuit, ca și cum ar fi avut de împlinit un destin.

Ajuns pe malul canalului, Black Pedro se opri, cu torța ridicată sus. *Speranța* se vedea, la o sută de metri, părăsită în mijlocul apelor sângerii. Metisul se uită la pirogile de pe mal, șovăi, poate nu le văzu, apoi se aruncă în apă și începu să înoate, cu flacăra pe sus. Din creanga aprinsă săreau scântei, care cădeau în valuri, sfârâind, și apa fierbea în jurul lui.

Pe mal, Ismail, care se urca pe îndelete în barcă, fiindcă n-avea de ce se grăbi, făcu ochii mari, apoi se cruci, ca Gherasim, că tot n-avea turban în cap, și își scuipă în sân, ca Haralamb – să fi zis că s-a ghiaurit pe deplin. Nu văzuse niciodată până acum foc să meargă pe apă, ca un șarpe, cu coada în flăcări; ptiu!

Metisul înotă întins spre corabie, până ajunse sub bordajul înroșit; văzu scara, atârnată, dar o ocoli, fără nici un înțeles, cum ocolise pirogile – alunecă spre prova, luă torța în dinți și se cățără pe lanțul ancorei, până ce se prinse cu mâna de parapet și sări sus.

Ismail văzu focul urcându-se pe bord, dar nu se dezmetici decât în clipa următoare, când flacăra crescu, amenințând să cuprindă totul în jur. Atunci nu mai judecă, n-avea când, nu stătu să-i strige pe Gherasim, pe ceilalți – nu era timp: *Speranța* ardea, avea să se prefacă în rug. Bucătarul puse mâna pe vâsle și se opinti cu un icnet adânc; barca făcu un salt, afundându-și prova în apele roșii.

Speranța ardea; flăcările cuprinseseră tenda, apoi scândurile bocaportului – și își săltau limbile încârligate în sus, să se agațe de ghiu; în hambar se auzea graurul lovindu-se de gratii și strigând speriat:

— Ad-na-na!… Ad-na-na!…

Îndată aveau să se aprindă catargele, pânzele strânse, puntea îmbibată în smoală avea să ardă trosnind și totul să se năruie, întregul lor avut și avutul lui, șalvarii, turbanul, dar mai cu seamă gazelul de la Stambul… Ismail se opinti.

Dincolo, satul se prefăcea în scrum; ultimele bârne se prăbușeau și întunericul începea să se împletească prin fum. Alcalufii, cu torțe aprinse, se furișau prin pădure, ocolind focul, îndreptându-se spre pirogile de pe țărm;

din mijlocul pârjolului, sufletul lor nomad se ridica și-i mâna, în neștire, la drum, cu ramuri aprinse în mâini, urmați de femei, de copii, de câini…

Ismail lăsă vâslele și se prinse de capătul scării, izbindu-se ca un sac greu în bordajul încins. Deasupra parapetului, printre flăcări, luci, hâdă, țeava unei puști, îndreptată spre el.

— Înapoi! Hummm!

Black Pedro, rășchirat, ud, țeapăn, ca o răgălie dusă de ghețuri, cu părul țepos, cu barba smulsă, cu ochii sticloși, rânjea sălbatic deasupra lui.

— Înapoi! Te împușc! Hummm! Graurul striga, deznădăjduit:

— Ad-na-na!… Ad-na-na!…

O flacără albăstruie îi luci în ochi lui Ismail – bubuitura n-o auzi –, își simți umărul stâng înmuiat și scăpă scara din mâini, Metisul, speriat de împușcătură, o luă la fugă pe punte, lipăind.

Bucătarul se prinse cu mâna dreaptă de marginea bărcii, încercând să strige, dar nu putu, se uită spre mal să-i vadă pe ceilalți venind, dar nu venea nimeni și el gemu, adânc. Deasupra se auzeau flăcările, trosnind. Simțea în umărul stâng o durere adâncă, rece, ca și când ar fi purtat în spinare un sloi, de mult timp, dar nu-i păsa de durere, ci de neputința lui.

— Gherasime! Haralamb!… strigă, istovit.

Nu se auzea, nu se vedea nimeni venind, și flăcările pâlpâiau sus, le simțea dogorind. Nu, nu era îngăduit să se dea bătut – acum nu-i mai păsa de șalvari, de turban, de gazel, îi țiuia în ureche alt cântec, mai ademenitor, mai blând, putea să închidă ochii și să-l asculte, la nesfârșit, dar dacă se lăsa dus, ceilalți erau pierduți.

Bucătarul își scutură capul, scoase un geamăt adânc, își învinse durerea, se lepădă de cântecul ademenitor și, apucându-se cu amândouă mâinile de scară, se cățără până sus.

Black Pedro aștepta dincolo de gura hambarului, după perdeaua de flăcări, cu pușca în mână, tremurând.

— Înapoi! Hummm!

Ismail puse mâna pe cange și se repezi spre el, înfruntând țeava puștii, care își căsca gura ghintuită, crescând, până ce se lărgi cât o gură de tun – și trosni.

Nu auzi nici acum bubuitura, nu mai văzu nici flacăra, fiindcă totul era o flacără în jur – își simți numai osul genunchiului pârâind și se prăbuși, cu fața în jos, peste bocaport; înăuntrul magaziei torța metisului sfârâia pe nisipul auriu – ardea culcușul lui Gherasim, cu miros de lână pârlâtă, ardeau

șalvarii albaștri în cui. Graurul amuțise, țeapăn, înăbușit de fum, cu aripile prinse în gratii.

— Jos pușca! răcni bucătarul, ridicându-se pe un singur picior, cu cangea în mâini.

Un glonț îi piui pe la urechi, altul îi arse pielea gâtului, ca un fier înroșit. Pe urmă simți o izbitură de baros în coaste și căzu din nou în genunchi.

Black Pedro se trăgea de-a-ndăratelea spre prova, împiedicându-se în parâme, tremurând cu pușca în mâini, îngrozit. Toată viața dorise să aibă o pușcă, a lui, și acum vedea, cu spaimă, că pușca nu era făcătoare de minuni. Omul din fața sa, roșu de sângele focului și de propriul lui sânge, se târa spre el, cu cangea pe sus – și dacă nici ultimul glonț nu-l culca la pământ…

— Înapoi! mugi metisul. Hummm!

Ismail simți glonțul undeva, în trup, dar nu mai știa unde, fiindcă tot trupul îi era ciuruit – și se târî înainte, mânat de flăcările care veneau după el, pe firele de smoală dintre scândurile punții, îmboldindu-l necontenit.

Când îl văzu la doi pași, Black Pedro aruncă arma din mâini, se trase înapoi, se împiedică în ancoră și se prăbuși pe spate, cu spinarea în parapet.

— Nu mă omorî! Hummm! Nu mă omorî! hohoti, strângându-și mâinile pe piept, făcându-se mic.

Acum cangea era deasupra lui, o clipă și l-ar fi străpuns. Dar fierul omorâtor șovăi; Ismail se clătina, gata să cadă în brânci. În clipa aceea, metisul se răsuci, făcu un salt și se prăvăli peste parapet, urlând…

Pirogile alcalufilor se dezlipeau de mal, întinzând pe apă un șir dantelat de făclii…

Când Gherasim și ceilalți se năpustiră pe bord, uzi, gâfâind, Ismail, în genunchi, arunca ultima găleată cu apă peste focul învins. Mirosea a tăciuni stinși, a fum, a lemn ud, dar singura flacără pe punte rămânea sângele lui.

— Salteaua am ars, Gherasim! zise bucătarul obidit, și se prăbuși.

Găleata se rostogoli departe, zdrăngănind îndelung. Cârmaciul îngenunche lângă rănit.

— Viteazule, viteazule! zise, luându-l în brațe. Bunul meu Ismail!

În pădure se vedeau alte făclii, coborând. Curând auziră strigăte și Haralamb, recunoscându-le, tresări:

— Iacă, vin și-ai noștri! Măcar dacă s-ar fi grăbit c-o zi! Gherasime, eu iau barca, să-i aduc!

Ismail tresări: căpitanul se întorcea la timpul cel mai nepotrivit; inima, câtă mai era vie în el, se chirci. Ridică mâna și-i făcu semn cârmaciului să-

și apropie urechea de gura lui.

— Gherasim…

Vorbea cu tăceri lungi, gâfâind:

— Nu spuneam la căpitan… Arătă cu mâna spre cabină, la pupa:

— Nu spuneam… că… am dormit… în patul lui! Capul îi căzu pe umăr, și amuți, căzut în leșin.

În prova pâlpâiau șters făclii. Sufletul nomad se întindea pe ape, spre apus, începându-și exodul lung…

XXXII

Viteazul Ismail

Și iată, acuma, în loc să ia drumul cel mai ușor, spre răsărit, să străbată strâmtoarea Le Maire, în colțul de sud-est al Țării de Foc, și de acolo, ocolind capul San Diego, să intre de-a dreptul în Atlantic, *Speranța* naviga spre apus, împotriva vântului. Drum istovitor și trist… Dar nu puteau să plece pe ocean, erau în căutarea unei așezări omenești, a unui medic, a unui spital – trebuiau să salveze viața lui Ismail.

Acesta zăcea, fără simțiri, în cabina de la pupa, în patul lui Anton Lupan, și te mirai că mai răsuflă, cu atâtea răni în trup, cu atâta sânge pierdut.

Speranța ridică ancora îndată ce se iviră zorile peste peisajul răvășit; ici-colea, unele case mai fumegau încă – și asta era tot ce rămăsese din satul alcaluf.

— Muncirăm degeaba, domnule! zise cârmaciul, amărât, privind pe țărm, în timp ce se vira ancora.

— Nu, Gherasime! Truda noastră va rodi. Acum alcalufii au fugit, s-au împrăștiat printre insule, prin păduri, și poate au să rătăcească așa mult timp. Dar după ce le-o trece spaima, după ce-o da frigul, la toamnă, sunt sigur că au să se strângă din nou și au să se gospodărească pe seama lor. Topoarele au rămas la ei – și pădurea are copaci destui.

Într-adevăr, călătorii care anul următor treceau pe canalul Beagle, găseau mai departe, spre apus, dincolo de Ușuaia, un sat nou, cu case de lemn, lucrate într-un chip neobișnuit pe aici, dar era peste putință să afli taina acestei așezări noi.

Mai târziu alcalufii s-au rărit, erau, din nefericire, un popor care se stingea, și în locul lor veneau coloniști argentinieni, deși nici ei nu se îmbulzeau cine știe câți, fiindcă furia aurului trecuse de mult. Numai numele satului dăinuia – Lopataia – și mai dăinuiește și azi.

Căpitanul *Speranței* nu greșise atunci…

— Da, Gherasime, ține minte, truda noastră va rodi! repetă Anton Lupan, aruncând o ultimă privire pe mal, spre munți, dincolo de crestele cărora pământul Țării de Foc azi nu-i mai era necunoscut.

Tristă întoarcere, dar îndeplinise, până la capăt, ceea ce avusese în gând!

Sufla un vânt slab, de la sud-vest, și goeleta, cu ghiurile în tribord, se târa greoaie pe canal, spre apus. Adnana veghea la căpătâiul lui Ismail, iar echipajul repara stricăciunile pricinuite de foc – nu erau mari, se puteau înlătura din mers; arseseră scândurile bocaportului, tenda, o parte din vela mică, dar aveau alta, luată de la Gibraltar; o parte din punte, arsă numai deasupra, și o bucată de parapet, puteau să fie înlocuite mai târziu.

— Umblați mai încet, nu bocăniți așa! șopti Gherasim.

Nu bocănea nimeni, oamenii se mișcau în vârful picioarelor, dar cârmaciului tot i se părea că nu-s destul de grijulii.

La cotul canalului, după insulă, se ivi schoonerul văzut în ajun. Căpitanul lui, pe punte, cu binoclul la ochi, cerceta țărmurile stăruitor și parcă nedumerit.

— Halo *Speranța!* strigă, când fură în dreptul lui. Anton Lupan se aplecă peste parapet; ar fi vrut să nu strige, dar n-avea încotro.

— Halo! Ce dorești?

— De unde veniți?

— De-aici, de pe canal; am stat la ancoră, trei mile mai jos.

— N-ați văzut un străin, un om înalt, blond…

— Aha! șopti Gherasim. Întreabă de neamțul lui Stricland.

— Erai cu el? strigă Anton Lupan.

— Da; a debarcat ieri seară și nu știu ce-o fi pățit, că nu s-a mai întors.

— Schoonerul e al lui?

— Nu; al meu. L-a închiriat pe două luni.

— Ai primit banii?

— I-am și prăpădit.

— Atunci poți să te duci.

— Nu glumești?

— Fii liniștit! Îți trimite vorbă prin mine să-ți cauți de nevoi… Cunoști Ușuaia?

— Ca buzunarul meu.

— Noi o cunoaștem mai puțin. Vreun spital, vreun medic găsim?

— Întreabă la misiune de doctorul Joseph; e un franțuz cam posac, altminteri destul de priceput. Are și ceva hapuri, face și înțepături…

Dar vântul era slab și potrivnic și *Speranța* se mișca încet, cu două mile pe ceas, cu trei. Din când în când Anton Lupan cobora în cabină, la Ismail. Adnana stătea nemișcată la căpătâiul rănitului, cu lacrimi în ochi, în mirosul înăbușitor de spirt, de tinctură de iod. Pansaseră rănile, strâns, cu feșe lungi,

nici una nu mai sângera, dar nu puteai ști cât sânge a rămas în trupul ciuruit. De astă-noapte Ismail nu-și mai venise în simțiri.

— Ce face?

— Nu știu, respiră greu. Mai e mult?

— Da; nu avem vânt bun.

Căpitanul urca scările, cu umerii aduși, împovărat de mâhnire, și Adnana rămânea nemișcată în fața rănitului.

— Să nu mori, Ismaile, auzi! șoptea, frângându-și mâinile într-un zbucium necontenit. Să nu mori! Te rog eu, Adnana! Mă auzi, dragul meu Ismail?

La Ușuaia ajunseră abia a doua zi seara, târziu. Anton Lupan găsi în port un colonist argentinian care se înduplecă să-l ducă la misiune, în schimbul unei sticle cu gin.

Ploua mărunt și orbecăiră mult timp, înnoroindu-se până la genunchi, pe străzi fără lumini, și în sfârșit ajunseră la o capelă de zid. Alături, deasupra porții ferecate cu drugi de fier, ardea un felinar strâmb.

Colonistul trase clopotul, satisfăcut. De multe ori trecând pe aici ar fi vrut să se agațe de el – în fiecare om întârzie un copil –, dar îi lipsea îndrăzneala, era crescut în frica lui Dumnezeu și se temea ca misionarii să nu-l pârască în cer. Acum avea bun motiv; de aceea trăgea de clopot cu sârg, râzând mulțumit, să-i țină pe toată viața – plătea altcineva pentru el celui de sus.

Cu totul durase două ceasuri până ce doctorul Joseph să ajungă pe bord; misionarii nu-s totdeauna pregătiți pentru nevoi trupești – preocuparea lor e sufletul omenesc – pentru asta sunt gata oricând. Așa îi spunea chiar el, lui Anton Lupan, pe drum, înotând prin noroi. Poate se scuza, și asta era încă destul.

Colonistul venea în urma lor, chicotind, el singur știa de ce, poate pentru că-și împlinise o dorință care îl chinuise mult timp.

Intrând în cabină, doctorul Joseph se descoperi, se închină cucernic, cu gesturi rare de monah smerit, apoi se apropie de patul lui Ismail.

— O rană la umăr, bun! Să vedem, glonțul a intrat pe sub claviculă și a ieșit prin omoplat. Bun, bun! Nici o fractură de os – se vindecă, bun! Ah, aici e mai rău, toracele perforat, glonțul a intrat prin stânga sternului, dar a deviat, bun, altfel atingea inima – nu scuipă sânge? – plămânul e întreg, ce noroc! Ah, încă o rană, în coapsa stângă… Dar ce s-a întâmplat, ați tras la semn în el? N-am văzut în viața mea un om mai ciuruit!

Ajungând la genunchiul drept, doctorul se încruntă; numai o clipă, căci îndată își reluă aerul lui senin și cucernic.

— Rotula și capul femurului fărâmate, bun! Piciorul trebuie tăiat dar nu merită…

Căpitanul îl privi întrebător; doctorul arătă spre cer.

— Moare, fiul meu! Va intra în împărăția celui de sus.

Adnana își mușcă pumnii, înăbușindu-și țipătul. Anton Lupan era palid și încremenit.

— Ar trebui să facem cele de cuviință, să-l împăcăm cu cerul, continuă doctorul Joseph.

Zicând acestea, deschise trusa și, dintre instrumentele medicale, dintre sticluțe și cutii cu hapuri, scoase cu smerenie cele cuvenite pentru ritualul împărtășaniei. Căpitanul îl privea, în vechea încremenire, fără să înțeleagă limpede ce se întâmplă.

— Dumneata ești medic sau preot? îl întrebă, în sfârșit.

— De amândouă, fiule. Când trupul nu mai merge, trebuie să salvăm sufletul.

— Nu te osteni, părinte. E de credință mahomedană. Doctorul Joseph se trase un pas înapoi, cu un fel de groază, dar îndată sângele îi veni în obraz și ochii i se însuflețiră, aprinși de ardoare.

Era un om scund și grăsuț, în haine negre, chel, cu pielea capului și a obrajilor rozișoară, cu zulufi argintii la ceafă și deasupra urechilor, ca o păpădie, cu ochelari în ramă de aur.

— Fiul meu, zise, înflăcărându-se, datoria mea este să încerc, înaintea morții, să-l aduc la credința adevărată, ca să-i deschid drumul cerului.

— Ce e cu piciorul? întrebă Anton Lupan, ca și când n-ar îi auzit celelalte cuvinte.

— Va face gangrenă…

Adnana începu să plângă încet, în colțul cabinei.

— Nu i-l poți amputa? întrebă căpitanul, simțind cum i se rupe ceva în inimă.

Medicul ridică brațele spre ceruri.

— Nu avem cele trebuitoare, fiul meu, răspunse, arătând trusa, plină de odăjdii.

— Nici la misiune?

— Nu; singurul spital e la Punta Arenas!

Ploua, noaptea era neagră, apele canalului clipoceau, de smoală, nu se vedea vârful bompresului, și până la Punta Arenas erau trei sute cincizeci de mile!

— Ridicați ancora! porunci căpitanul, ieșind din cabină.

Speranța naviga în noapte, prin ploaia subțire. Gherasim, la cârmă, ținea drumul după foșnetul valurilor care se spărgeau pe țărmuri; ceilalți toți, îngrămădiți la prova, sfredeleau întunericul, ascuțindu-și ochii cu puteri nebănuite, să vadă, să simtă, să ghicească insulele, stâncile, primejdiile care le tăiau drumul.

Negrilă stătea chircit pe puntea udă, lângă spiraiul cabinei; din când în când se ridica, privea înăuntru, zgâria geamul cu piciorul, scheuna, până ce Adnana ridica ochii și-i făcea semn să se ducă încolo. Atunci câinele pornea cu capul în pământ, spre prova, se învârtea pe lângă oameni, cerșindu-le o vorbă, o lămurire, și dacă vedea că nimănui nu-i arde de dânsul, se întorcea iarăși lângă spiraiul cabinei.

La miezul nopții Ismail își veni în simțire; când deschise ochii, o văzu pe Adnana în față, priveghindu-l cu tristețea și bunătatea îngerilor izgoniți din ceruri. Apoi recunoscu patul, cabina căpitanului, și obrazul lui, până atunci pământiu, luă culoarea bujorului; ehei, mai avea, viteazul Ismail, mai avea sânge în vine! Adnana îi zâmbi palid:

— Ai să te faci bine, da? Îmi făgăduiești, Ismaile? Zâmbea, dar inima, în pieptul ei, se zbuciuma ca valurile mării.

Rănitul ceru să bea – bău un pahar de Cotnar, mai avea căpitanul câteva sticle, dosite de Ieremia, unde nu știa nimeni, apoi ceru demâncare; i se dădu pește afumat, un fel de păstrăv prins în apele Oltișorului, și slănină, și iarăși păstrăv, și încă un pahar cu sucul învârtoșat al viței de vie. Ismail nu-și putea mișca trupul zdrobit, dar înfuleca zdravăn, cât cinci, nu cât unul.

Pe punte, oamenii se priveau, treziți ca din vise rele.

— Mănâncă?

— Mănâncă al naibii, mănâncă, nu glumă!

— Slavă Domnului! Acum se face bine! *Speranța* orbecăia prin noapte, sub ploaia măruntă, rece, neostoită, împinsă de aceeași briză blajină. Din când în când, unul din oameni dădea o fugă la pupa și își arunca ochii pe spirai, în cabina luminată puternic de lampa cea mare, luată de la Marsilia.

— Ce face?

— Bea vin!

— Ei, drăcie!

— Asta e sângele, fraților – vedeți voi –, se cere înlocuit. Dac-am avea vin negru, l-am înzdrăveni până mâine…

Credeau așa, sau se amăgeau între dânșii, iar goeleta naviga molcom către apus, cu două noduri, cu trei cel mult.

După ce mâncă și bău, Ismail mulțumi și închise ochii; era când somn, când leșin. Așa trecu noaptea, trecu ziua care veni, trecură alte zile și alte nopți, în șir. Oamenii coborau câte unul, la patul rănitului; acesta deschidea ochii, vedea atâta dragoste pe chipurile lor pământii, încât se simțea fericit și atunci cerea de mâncare, de băut.

— Are vână tare, al naibii turc! zicea omul, întorcându-se sus.

— Vorbește mai frumos, nu ți-e rușine, nerodule! îl mustra altul, izbit de cuvintele lui.

Dar după ce cobora și el în cabină și se întorcea la ai săi, se pomenea clătinând din cap, minunându-se cu aceleași vorbe ca ăl dinaintea lui:

— Așa-i, măi frate, zdravăn, nu glumă, al ciorilor turc! Atunci noaptea aia, ziceam că nu mai apucă lumina zilei, și acum uite la el, bea o sticlă de vin cât ai clipi!

— Altminteri nu-l prea știam bețiv.

— Aș! Sângele, nu vă spuneam eu, sângele, se cere înlocuit!

În acest chip vorbea echipajul, cuprins de nădejdi, în vreme ce *Speranța* își vedea de drum. Aveau vânt schimbător, când dintr-un bord, când din altul, și înaintau câte zece, douăzeci de mile pe zi. Pe urmă se porneau furtuni, sau cădea uiliaul din munți; atunci își găseau scăparea prin golfuri, sau pe după insule, gata să fie zdrobiți de stânci.

Uneori noaptea cerul se nimerea senin, luna ieșea târâș de pe piscuri, frecându-și burta de ghețarii adormiți, și la lumina ei goeleta își răsfrângea umbra în apele plumburii, de-ai fi zis că-i altă corabie, o corabie fantomă care navighează cu chila în sus.

Totul în jur, munții posomorâți, țărmurile cu stânci, insulele fumurii, apa canalului clipocind, păreau închipuiri, o lume de vis, numai tăcerea locului avea greutate și contur, o simțeai învăluindu-te ca o mantie cu faldurile reci, apăsându-ți răsuflarea, înăbușindu-te, strângându-te de gât. Oamenii își duceau mâna la grumaz, trăgeau aer adânc, gâfâind, și se priveau, nedumeriți.

Navigau de zece zile și nu făcuseră nici un sfert din drum. Zadarnic ar fi așteptat scăparea la Punta Arenas – acolo ar fi ajuns prea târziu –, scăparea era în trupul lui Ismail.

— Ce face?

— Tocmai a adormit.

— Dar de mâncat?

— Oho!

— Și vin?

— Două pahare cu vârf!

Oamenii se mișcau pe punte mai vioi, își făceau nădejdi, iar Negrilă, simțindu-i, scheuna fericit. Numai în cabină, la pupa, Anton Lupan și Adnana se uitau unul la altul, din când în când, cu grele umbre de îngrijorare în priviri. Îl pansau pe Ismail în fiecare zi, rănile își strângeau marginile, carnea creștea din ea însăși la loc, numai genunchiul de câtva timp începuse să se umfle și se făcea vânăt. Înțelegeau, cu mâhnire, cu spaimă, tot ce avea să urmeze de aici.

Curând, zâmbetul lui Ismail pieri, și chipul, care i se înviorase, începu să se facă iar pământiu; zadarnic îl îmbiau cu paharul de vin; mâncarea, așijderi, rămânea neatinsă, la căpătâi. Trecu încă o zi; pe fruntea rănitului curgeau sudori reci, apoi sudori fierbinți și trupul începu a-i dogorî.

Anton Lupan se uita pe hartă, deznădăjduit; gangrena venise, n-o mai puteau ocoli, nu aveau leac împotriva ei și până la Punta Arenas mai puteau face trei săptămâni.

Drum lung, drum istovitor și trist.

După încă o zi, Ismail închise ochii și nu mai vorbi, dar noaptea, în timp ce la capul lui se aflau Adnana, căpitanul și Gherasim, îl auziră cântând. Cânta din gât, subțire, cu glas de copil și din ochii închiși i se prelingeau lacrimi, domoale, amestecându-se pe obraz cu sudorile fierbinți.

Adnana se întoarse cu spatele și începu să plângă, încetișor, cu fața în mâini. În liniștea cabinei se auzeau numai suspinul ei, și glasul subțirel al lui Ismail, îngânând gazelul de la Stambul:

„Bir ci ce cîîîz,
Adân lalé…”

Haralamb ciocăni ușor în spirai, de sus:

— Gherasime!

— Ce-i?

— A stat vântul; ce facem? Cârmaciul blestemă printre dinți:

— Hristosul lui de vânt! Tocmai când ne zorim mai mult!

— Acum e totuna, Gherasime! îl liniști Anton Lupan, bătându-l pe umăr, cu un gest obosit. Degeaba ne mai grăbim…

— Moare, domnule?

— Nu știu; puroiul se ridică în sus. Vezi unde suntem și aruncați ancora.

Când, ceva mai târziu, căpitanul ieși pe punte, oamenii se strânseră în jurul lui, tăcuți. Anton Lupan se trânti pe bocaport; țârâia ploaia mărunt, el era în capul gol, dar n-o simțea udându-i părul, prelingându-i-se pe gât.

— E rău? întrebă cineva, după un timp.

— A făcut gangrenă; doctorul n-a mințit.

— Și-acum, domnule? Căpitanul stătea cu ochii în gol.

— Piciorul se învinețește; nu mai e decât o scăpare: să i-l tăiem!

Se auzi răsuflarea grea a oamenilor; Mihu scâncea, în spatele lor.

„Femeile și copiii!” își zise Anton Lupan, fără să știe de ce. „Femeile și copiii… Au sufletul mai slab, dar poate mai bun…”

Gândurile i se învălmășeau în cap, și peste gânduri veneau imagini, alungându-se unele pe altele, imagini de la Stambul, de la Pireu, de la Gibraltar, din acest drum și din altele mai vechi.

Se vedea într-o seară, într-un cort pe malul Sakarului. În lumina unui felinar plăpând. Jos pe paie, zăcea un om, cu piciorul zdrobit; căzuse peste el o traversă de fier… Omul aiura și parcă îngâna un cântec, ca Ismail… La trei kilometri mai departe, apele veniseră mari, luaseră podul vechi, de lemn, trenul de ajutor nu mergea și rănitul se stingea sub ochii lor.

Medicul sosise în zori de la Vezir-han, trecuse cu barca fluviul revărsat. Era zdrobit de oboseală, murdar de noroi, din tălpi până în creștet, dar nu se putea pierde nici un minut. Băuse o cafea, fumase o țigară, nervos, în timp ce se fierbeau instrumentele într-un ceaun și-apoi, în fața cortului, sub cerul liber, pe două scânduri puse pe pari bătuți în pământ, retezase piciorul omului, mai sus de genunchi.

Anton Lupan stătuse lângă el, îi dăduse ajutor, legase arterele ca să câștige timp – altfel rănitul ar fi murit… Pe urmă zăcuse patru ceasuri într-un desiș, pe malul Sakarului, cu măruntaiele întoarse pe dos. Era un tinerel plăpând și visător pe atunci…

Iar trei luni mai târziu, șchiopul, întors de la spital, îl saluta voios, bătându-se cu palma în piciorul de lemn:

— Bine v-am găsit… Ei, ce ziceți, pe ăsta poate să mi-l calce și trenul… Numai să nu deraieze, că-i lemn țeapăn, ehei!

— Cine să i-l taie, domnule? întrebă Gherasim, parcă visând.

Anton Lupan trase aer în piept, îi veniră în minte toate amănuntele întâmplării de-atunci, toate gesturile medicului, le văzu aievea, ca și cum s-

ar fi petrecut din nou, acum, în fața lui, și zise, hotărât:

— Eu!

Apoi coborî scările, la patul lui Ismail, se aplecă deasupra lui și-i cuprinse umărul sănătos; simți dogoarea, arzându-i degetele. Rănitul răsufla greu, și între două răsunări bolborosea cuvinte de neînțeles; din când în când, printre buzele-i arse, se furișa, subțirel, o frântură din cântecul acela fără sfârșit:

„Bir ci ce cîîîz”

— Nu mai are puls aproape de loc, bâigui Adnana, cu glasul stins.

Căpitanul se aplecă mai mult, strânse umărul bolnavului și șopti:

— Ismail!

„Adân lalée…”

— Ismaile, mă auzi?

Bolnavul tresări, deschise un ochi:

— Trebuie debarcam?

— Nu, Ismaile! Ascultă-mă, vrem să te faci sănătos. Vrei și tu?

— Laleli!…

— Da, să te faci sănătos, să te întorci la ea, și la Validé și… Dar ascultă-mă, dacă vrei să te faci bine, trebuie să-ți tăiem piciorul!

Ismail tresări, făcu ochii mari, se uită la căpitan pătrunzător, îndelung, apoi pieptul i se lăsă în jos, ochii i se închiseră și el șopti:

— Tăiam!

Viteazule, viteazule Ismail!

Pe spirai se vedeau albind zorile de zi…

* * *

Sunt uneori întâmplări care se potrivesc de le-ai putea lua drept minuni.

Bătea vânt din pupa, tăricel, bun. *Speranța* naviga întins spre apus, în sunetele gazelului care făcea să zbârnâie geamul spiraiului deschis. Fiindcă nu mai era glasul pierdut al lui Ismail, ci glasul celălalt, dulce, gingaș și răsunător în același timp, fonograful, care se rotea necontenit.

Sunt numai întâmplări, dar ai zice că sunt minuni.

Șase ceasuri după ce căpitanul ieșise pe punte, cu umerii aduși, tras la față, plin de sânge de la mijloc până la gât, ca un casap, și se trântise istovit pe bocaportul ud, pornise vânt de la est, briză tare, statornică, făgăduind să țină mult. Cine a mai pomenit vânt de est, la sfârșitul lui octombrie, pe canalul Beagle, în Țara de Foc? Să te minunezi, și altceva nimic!

Dar cu asta, încă nu s-a sfârșit!

Exact în clipa când se auzeau scripeții fungilor scârțâind – se ridicau pânzele –, Ismail deschise ochii, privi în jurul lui, rătăcit, apoi o recunoscu pe Adnana și-i zâmbi.

— Te-a durut, Ismail?

Nu avuseseră cu ce să-l adoarmă, tăiaseră pe viu; la primul scrâșnet al cuțitului, bolnavul scosese un geamăt adânc, și pe urmă nu mai spusese nimic. Credeau toți că a leșinat, dar el nu leșinase decât la urmă, târziu, până atunci simțise totul, fiecare apăsare de cuțit, fiecare smucitură în mușchii măcelăriți, auzise șoaptele din jur, auzise ferăstrăul, hârșâind, și de pe masă, unde era întins, văzuse, printre pleoape, spiraiul albit și chipurile oamenilor, speriate, ivindu-se să se uite în jos, din când în când… Acum Adnana îl întreba: „Te-a durut?” Îl duruse, dar el nu știa cât. Poate pe ea, pe ceilalți, îi duruse și mai mult.

Ismail nu socoti cuvenit să dea un răspuns, care n-ar fi lămurit nimic. Ar fi vrut să întrebe el ceva – ce făcuseră cu piciorul tăiat, îl aruncaseră la rechini? – dar parcă îi era frică de acest gând.

— Puneam gazelul! șopti în clipa când se auzea lanțul ancorei, zornăind, și *Speranța* pornea la drum…

Toate porneau deodată, și vântul, și cântecul, și viața în trupul lui Ismail. Să zici că sunt minuni!

Acum gazelul răsuna pe punte, să scoale morții din mormânt, numai căpitanul dormea pe bocaport, cu un ibric mare de cafea la căpătâi. Nu auzise lanțul zornăind, nu auzea foșnetul etravei spintecând valurile, lung, nu auzea gazelul lui Ismail. Dormea prima oară cu adevărat, după zece zile și zece nopți de zbucium neîntrerupt.

Gherasim se apropie, îi potrivi o pernă sub căpătâi și mai puse o pătură peste mantaua cu care era învelit.

— Poate ar fi mai bine să-l ducem în cabină, la prova, zise Haralamb.

— Lasă-l în pace; are nevoie de aer; ce, crezi că ușor lucru a făcut?

— Așa e, zău! Ca să-ți spun drept, nu credeam s-o scoată la capăt; când colo, nu te uiți, parc-ar fi *firurg!*

— Chirurg, nene Haralamb, îl îndreptă Mihu.

— Chirurg?… Ei, bine că le știi tu pe toate! Mâine-poimâine te văd secund… Ba te pomenești că mă tragi și de urechi, dacă ți s-o părea că nu-i curată puntea, sau mai știu eu ce…

Gherasim se întoarse spre Mihu, îl învălui într-o privire de părinte duios, dar îndată își luă seama și-l întrebă, cu glasul asprit:

— Cum merge cu învățătura?

— Bine, nene Gherasim! Numai să împlinesc vârsta și anii de îmbarcare, și mă prezint la examenul de secund.

— Ei vezi, mă Haralamb, tu glumești, iar el o ia în serios! zise cârmaciul, ascunzându-și cu greu în mustață un zâmbet mulțumit.

Speranța scăpase din canal și naviga printre insule spre golful Dezolării, să iasă în ocean, la Milky Way. Vântul acesta, din pupa, neobișnuit, ținu o săptămână încheiată, dându-le prilejul să înainteze o sută douăzeci de mile spre vest; firește, ar fi putut face mai mult, dar acum nu mai navigau decât ziua, că nu-i mai zorea nimeni.

Ismail nu mai avea călduri, răul fusese smuls din trup, cu preț scump, dar fusese smuls, nu mai răsufla anevoios, îi pierise culoarea pământie din obraz și bea, cu o sete dureroasă, ultimele sticle cu vin. În unele ore părea senin, în altele, se vedea că suferă cumplit, închidea ochii, își încleșta fălcile și gemea înăbușit, în vreme ce pe frunte sudoarea rece i se ivea iarăși, broboane mari alunecându-i pe obraz, pe gât.

Trupul lui era încă un balot de carne însângerată, învelită în tifoane și-n feși, dar nu mai era un om care moare, ci unul care se întoarce, șontâc-șontâc, între vii. Prin fitilul lăsat înăuntrul cusăturii de peste ciot curgea răul din el; nu se putea altfel, Anton Lupan știa că va face puroi, la ce te poți aștepta, când lucrezi cu cuțitul de bucătărie, cu ferăstrăul de dulgher, iar vinele le legi cu ață de vele, chit că pe toate le-ai pus înainte la fiert? Rana supura – și avea să supureze mult timp, săptămâni, luni –, numai că răul nu se mai urca în trup. Carnea sănătoasă creștea dedesubt împingând afară coptura și fitilul, câte puțin în fiecare zi, până ce odată avea să-l lepede, să se închidă deasupra suferinței din trecut.

Pe puntea *Speranței* viața își luase mersul obișnuit, se auzeau iar râsete, glume, și Negrilă se zbenguia din nou, zdupăind și lătrând vesel în vânt până ce, ajungând la spiraiul din pupa și privind în jos, cu limba scoasă d-un cot, dădea cu ochii de Ismail și atunci se potolea, ca și când ar fi înțeles că nu-i cuviincios să faci zarvă în preajma unui om suferind.

Bucătarului însă îi plăcea să audă hărmălaie, sus, îi plăcea și lătratul lui Negrilă, și râsetele și glumele oamenilor, fiindcă toate făceau așa de strâns parte din viața lui! Dar tocmai când simțea mai fierbinte valul de dragoste

pentru cele din jur, în minte îi venea, chinuitor, un gând vechi – și închidea ochii, posomorât.

— Suferi, Ismail? îl întreba Adnana, aplecându-se cu gingășie deasupra lui.

Ah! Câte nopți nedormite stătuse ea la capul lui! Ea poate nu le numărase, dar el le știa pe toate, chiar și pe-aceea din timpul cât zăcuse în leșin… Acum nu-i spunea nimeni, nimic, că zăcea în pat, neputincios; avea să vină însă o zi, când trebuia să se despartă de toate astea și de toți, și-l durea inima de pe-acum după ei, iar după Adnana în primul rând.

— Suferi, Ismail?

El clătina din cap, posomorât. Și dacă suferea, cine putea să înțeleagă suferința lui?

S-o înțeleagă? Înainte de-a o înțelege, trebuiau s-o fi cunoscut. Oamenii n-o bănuiau – cine se mai gândea acum la o amenințare din trecut!? – și se veseleau, bucuroși că totul mergea iar bine pe bord, ca în timpul fericit. Aveau în hambar cinci vagoane de nisip aurifer, șaptezeci de ocale de aur curat, câte opt de cap de rumân – să te pui pe trai vere Cristea, și tu Ieremie, și Haralamb, și Gherasim!

Numai că, în ciuda fericirii lor, soarta se pregătea în taină să-i supună la alte încercări.

Soarta se chema de data asta Milky Way; ea îi văzu de departe venind, își duse mâna streașină la ochi, clipi, îi recunoscu și zise, scrâșnind printre dinții știrbi:

— Aha! Ăștia-s cei de mi-au scăpat rându’ trecut!

Atât zise – și îndată se burzului.

XXXIII

Zgripțuroaica de la Milky Way

Era ora fluxului, care venea din urmă, din Atlantic, într-un torent vijelios; la Capul Horn, mareele iau proporții nebunești, ele ridică uneori fața oceanului cu șapte-opt metri peste nivelul obișnuit. Aceste mase de apă, care se umflă și se retrag de două ori pe zi, nu-și pot împlini ciclul fără să stârnească fierbere în jur. Miliarde de tone de apă, sub forma unui val nesfârșit, se mișcă spre apus; nu au decât șase ore pentru dus, apoi în alte șase ore se întorc, ca să ia totul de la început.

Toate fluviile Pământului, adunate la un loc, nu înfățișează, cu apele lor, decât o mică parte din apa oceanului care se zbuciumă între un flux și un reflux.

Dar totul încă s-ar desfășura blând, dacă în aceste locuri, la sud de Milky Way, mareele Atlanticului nu s-ar întâlni într-o ciocnire pe care oceanul o simte până la fund, cu mareele venite din Pacific. Sunt două forțe din care nici una nu vrea să se lase mai prejos, ele se izbesc în piept, spumegă, se rup în fâșii, se încolăcesc, ridicând valuri și mugete până la cer. Iar în fața lor, Milky Way, ca o bătrână zgripțuroaică așezată pe pietre, cu luleaua între dinți patronează acest dezmăț al apelor, rânjindu-și dinții știrbi, cu capul înecat în nori cenușii de fum.

Speranța, împinsă de același statornic și neobișnuit vânt de răsărit, ieși din golful Dezolării în clipa când, de la Capul Horn, apele fluviului se umflau, într-un curent spumegând.

Peste noapte luna fusese în conjuncție cu soarele, ceea ce înseamnă că era timpul când mareele ating limita de sus. În alte împrejurări, căpitanul ar fi fost mai prevăzător, ca de pildă rândul trecut, ar fi căutat altă zi, sau măcar altă oră, să se avânte prin această trecere plină de primejdii, cu atât mai mult cu cât avea limpede în minte prevestirile lui moș Léon.

Dar pe puntea corăbiei domnea acum atâta voie bună, oamenii aveau atât avânt, încât se lăsă furat de voia bună și de avântul lor. Apoi, înfruntaseră atâtea primejdii, trecuseră prin atâtea peripeții, iar acum, în urmă, plătiseră sorții un bir atât de greu!… Nici cămătarul cel mai nerușinat nu dă cuiva două lovituri la rând, fără să-i îngăduie să răsufle puțin.

Curând după ce ieșiră în ocean vântul se liniști, apoi încetă de tot, fiindcă prea fusese neobișnuit și prea bătuse mult. Corabia rămase în voia

curentului, care o duse mai departe, spre apus. Căpitanul începu să se simtă neliniștit, dar era prea târziu; nu adia nici pic de vânt, cârma nu asculta, și ca să arunce ancora, oceanul aici era fără fund.

— Gherasime, mi se pare că am nimerit prost! zise Anton Lupan, dezvăluindu-i cârmaciului gândul, ascuns până atunci.

— Lasă, domnule, am mai scăpat noi și de altele – o să scăpăm și acum!

Aveau să scape, e drept, dar el nu știa cu ce preț!

Curentul creștea, apele spumegau în jur și țărmurile insulelor alunecau fulgerător spre răsărit. În loc să cârmească înspre nord, pe lângă peninsula Brecknok, ca să intre în strâmtoare prin locurile care acum ne sunt cunoscute tuturor, *Speranța* se ducea spre apus, și n-aveai cum o opri. Ea lăsă în tribord Furiile de Est, Furiile de Vest și, când ajunse la Milky Way, cei doi curenți o prinseră la mijloc.

Din clipa aceea nimeni nu mai știu ce se întâmplă cu el și cu cei din jur, Goeleta fu luată de vârtej, întoarsă cu prova spre răsărit, apoi răsucită la sud, la nord, și nu o dată, de nenumărate ori, ca un caier de cânepă scărmănat vârtos, aruncată pe un bord, pe altul, cu catargele culcate pe orizont, cu pupa la cer și bompresul înfipt în fundul oceanului, răsucită, săltată, smucită, răsturnată – după toate verbele care s-ar potrivi unei atare dezlănțuiri fără frână și fără legi –, până ce totul pe punte și în mintea echipajului se învălmăși; oamenii se pomeniră aruncați care încotro, agățați cu mâinile de ghiuri, de catarge, de ancore, de parapet.

Și-abia după ce-i văzu așa amețiți, bătrâna zgripțuroaică trase din lulea, râse știrb și făcu un semn argaților ei care, prin râpe, pe după stânci, pe sub creste țineau cele o mie de frâie ale vântului.

Furtuna se năpusti de la apus, întunecând oceanul răscolit; poate căzuse noaptea, poate orbiseră toți. De aici înainte totul se petrecu în întunericul cel mai adânc.

Căpitanul încercă să ia drumul spre nord, dar nu apucară să meargă așa nici o jumătate de ceas, hăituiți de furia bătrânei știrbe cocoțată pe piscul sur, când auziră în față valuri spărgându-se de stânci.

— Fiți gata pentru volta în vânt! porunci căpitanul îngrozit. Filați focurile! Vela mare, la mijloc! Gherasime, cârma la stânga, de tot!

Speranța se întoarse greoaie, cu prova la apus, culcată adânc pe bordul stâng, în timp ce, la zece metri în bordul celălalt, valurile mugeau furioase pe stânci, iar stâncile se frângeau, deznădăjduite că nu îndepliniseră porunca bătrânei zgripțuroaice de sus.

Dar nu apucară să meargă așa mult timp, când iarăși auziră mugetul cunoscut, care prevestea apropierea stâncilor. Goeleta cârmi spre răsărit, să se lase dusă cu vântul spre Capul Horn, chit că asta însemna zile pierdute și poate săptămâni, cât ar fi durat drumul înapoi. După câteva minute se auziră stâncile, mugind; se întoarseră din nou spre nord, din nou spre sud, spre apus, dar în toate părțile erau stânci.

Căpitanul își dădu seama că nimerise în mijlocul Furiilor, și acum nu mai avea ce face decât să se rotească așa, între brizanți, la voia norocului, până ce s-o lumina de zi.

Cine nu înțelege ce înseamnă acest dans bezmetic, să se uite pe hartă, să vadă cum se înfățișează puzderia aceea de insule, strânse în două mănunchiuri – Furiile de Est și de Vest – și să mediteze ce soartă poate avea o corabie încăpută în ghearele lor, pe o noapte în care, de lângă un catarg nu-l vezi pe celălalt, în timp ce valurile mugesc în jur, se năpustesc fără lege din toate părțile, iar deasupra, bătrâna de pe Milky Way, cu luleaua în dinți, cu părul despletit, cu fustele umflate de vânt, își varsă asupra ei, sub nume de uragan, toată mânia adunată într-un suflet hâd, investit cu puteri fără margini asupra răscrucii unde cele două mari oceane ale lumii se întâlnesc.

Speranța se zbuciuma astfel în noapte, virând necontenit, când într-un bord, când în altul, alunecând printre stânci. Oamenii nu vedeau nimic în jur, auzeau numai mugetele brizanților, mugetul acela șuierător, de obuz plesnit, înglobând într-un singur sunet tonurile cele mai înalte și cele mai profunde care pot fi prinse de auzul omenesc, de la țipătul flautului mic și încă mai sus, până la geamătul grav de orgă, în tuburile căreia vibrațiile agonizează și se pierd, lăsând locul unei tăceri, care poate nu-i decât un sunet și mai profund.

Simțeau în genunchi rotula trosnind, semn că puntea o strivea, aruncată în sus, apoi genunchii se lungeau, zgârciurile se întindeau ca la broaștele care mor în spasmuri pe țărm, semn că puntea se prăbușea în abis, și astfel, măsurau, cu genunchii, înălțimea și furia valurilor – înalte cât munții și furioase ca vulcanii răscoliți.

Îl auzeau, ca din partea cealaltă a hăului, pe căpitan, dând porunci, și mânuiau scotele istoviți, lăsând pe parâma udă și scorțoasă fărâme din pielea lor. De data asta toți, de la cel mai vârstnic până la mus, chiar și cei care erau marinari de copii, simțiră răul de mare frângându-le mijlocul, răscolindu-le măruntaiele, făcându-i să icnească, să se prăbușească în brânci, până ce, stors de ultimele puteri, fiecare socoti că de data asta se va

sfârși, va înclina capul, va închide ochii, se va lăsa peste parapet, pierdut, să găsească liniștea în fundul oceanului, unde valurile poate nu se frământau atât.

Mult timp de atunci înainte oamenii se trezeau noaptea speriați, învăluiți în sudori reci, li se părea că aud șuierul vântului, mugetul stâncilor, că se prăbușesc în abisuri, îl auzeau pe căpitan strigând, cu glasul pierdut, parcă de pe alt tărâm, și săreau din pat, ca bezmeticii, să se apuce de scote, de fungi.

Curentul mareelor se dusese, apoi venise al doilea flux, cercul de piatră se strângea în jur, nu mai puteau desluși unde se spărgeau valurile pe stânci, auzeau mugetul brizanților și-n prova și-n pupa, în amândouă bordurile în același timp – ceea ce de acum înainte făcea orice manevră de prisos.

Ceea ce se petrecu pe urmă, ultima mișcare, rămase de neînțeles. Oamenii se pomeniră aruncați în sus, simțeau aruncarea în genunchi, dar când să cadă, prăbușirea se opri la mijloc cu un trosnet scurt, definitiv, și de aici înainte orice mișcare încetă.

Era atâta înțepenire în tot, încât oamenii se prăbușiră pe punte, capetele dezarticulate li se proptiră în lemn și abia acum lumea se întoarse cu josul în sus, fiindcă ritmul furtunii, care se desfășura mai departe în trupurile lor, se ciocnea, în lovituri grele, cu nemișcarea din jur. Oceanul mugea mai departe și valurile se simțeau zbuciumându-se, dar rămăseseră într-o lume îndepărtată, fluidă, fără nici o atingere cu duritatea lemnului, a fierului de pe corabie, a oaselor și-a cărnii din trup, care alcătuiau lumea lor.

Abia după câteva clipe cineva se dezmetici, se repezi la parapet și strigă, îngrozit:

— Suntem aruncați pe stânci! Ne prăpădim! Dezlegați barca, fraților!

Căpitanul îi simți învălmășindu-se pe punte, grăbiți să se salveze, deși nu se gândeau cum.

— Înapoi! răcni, repezindu-se în mijlocul lor.

— Ne prăpădim, domnule! se auzi un glas, deznădăjduit. Ne-a aruncat pe stânci!

Anton Lupan rămase neclintit ca stâncile negre din jur, și ridică glasul, peste mugetul oceanului dezlănțuit:

— Înapoi! Nimeni nu face un pas, sau îl împușc! Și-atunci, aceste vorbe care îi loviră în creștet, spuse cu glas năprasnic, făcu să le vină curajul la loc; le înțeleseră nu ca pe vorbele unui stăpân tiranic, putând să se joace cu viața lor, ci ca pe ale unui conducător mai puternic decât ei, mai brav și mai

înțelept, care, în clipa când îi amenința cu moartea, știa că poate salva viața tuturor.

— Ce trebuie să facem, domnule? întrebă Gherasim, bâiguind, fiindcă și el își pierduse capul, o dată cu ceilalți.

Și căpitanul răspunse cu o liniște care-i înmărmuri:

— Nimic! Duceți-vă și vă culcați toți; sunteți istoviți. Nu rămâne nimeni pe punte!

Să dormi? Cine ar fi putut închide ochii acum?

— Bine, dar…

— Faceți ce v-am poruncit!

Când se lumină de ziuă, *Speranța* stătea cocoțată între două stânci, ca un cocostârc; era ora unui nou reflux, oceanul se mai domolise, și valurile abia dacă-i ajungeau la chilă, spălând-o domol, în lung, cu blândețea de neînțeles a fiarelor care mângâie după ce au ucis…

Când o corabie se lansează sau când se scoate din apă, i se pune dedesubt o sanie cu cavaleți, adică un fel de traverse, cioplite după forma fundului ei, dacă vă mai amintiți. Așa ea stă neclintită, ca și cum ar fi prinsă în legături, și nici nu se răstoarnă, nici nu se hârjâie, oricât ai smuci sania… Se găsi, pe o insulă în mijlocul Furiilor de Vest, o stâncă de formă ciudată, cu o crăpătură, cu o albie rotundă la mijloc, și acum goeleta stătea în vârful ei, nemișcată, ca pe niște cavaleți.

Asemenea întâmplare, poate prima în istoria navigației, o să i se pară de necrezut unui marinar – și pe drept cuvânt. Dar, chiar și necrezutul poate fi răsturnat uneori, fără să știi cum, fără să știi de ce. Fapt este că, în timpul furtunii, un val năprasnic luă corabia noastră pe sus, iar când se retrase, o lăsă dreaptă pe stânci; alt val, tot atât de înalt, nu mai veni – și cum tocmai atunci mareea scădea, valurile celelalte, oricât se trudiră în jurul ei, nu o putură clinti din loc.

Or, primejdia cea mare a stâncilor nu stă în faptul că te-ai putea cocoța în vârful lor, fiindcă asta se întâmplă prea rar, după cum spuneam, sau nu se mai întâmplase niciodată până acum. Valurile, singure, și stâncile singure de partea lor, greu pot face vreun rău. Primejdia se ivește când ele se unesc, unele în tumultul, altele în nemișcarea lor; valurile aruncă biata corabie, iar stâncile o prind, și iar o iau valurile și iar o izbesc de stânci, până o rup în două, în trei, în opt și o nimicesc.

La ziuă, căpitanul puse scara, coborî pe stâncă, ținându-se cu mâinile de colții ei ascuțiți, ca să nu alunece pe mușchiul vâscos, ocoli corabia, îi

cercetă bordajul pas cu pas și, după ce se minună – cum să nu te minunezi de asemenea cavaleți?! – răsuflă ușurat. În afară de mici zgârieturi, carena nu avusese nimic de suferit, ba, dimpotrivă, s-ar putea spune că mai câștigase ceva, pierduse o parte din algele crescute la loc peste an.

După ce văzu așa, căpitanul reveni pe punte, coborî în cabină, se aplecă spre Ismail, care dormea, sub priveghereea Adnanei, apoi, așezându-se la masă scoase tablele mareelor și le cercetă cu luare-aminte, dar fără a pierde timp.

Un sfert de ceas mai târziu, echipajul era pe punte, aiurit, cu ochii umflați de somn. Cum, putuse să doarmă cineva în acest răstimp?

Dormiseră toți, din clipa când simțiseră perna sub căpătâi, până ce căpitanul le ciocănise în bocaport. Dormiseră, cum dorm soldații pe front, în piuitul gloanțelor, în vuietul obuzelor care se încrucișează pe sus, dormiseră, cum dorm condamnații în ceasurile dinaintea morții, somn de neînțeles pentru semenii lor.

Dar, la urma urmelor, de ce n-ar fi dormit ei, dacă bătrâna zgripțuroaică de la Milky Way adormise și ea, cu luleaua în dinți, mulțumită de isprava ei? Numai că Baba-Cloanța nu știa cine-i Anton Lupan, de!…

— Băieți! vorbi hotărât căpitanul, singurul care în această noapte nu dormise de fel. Până acum, am avut noroc; de aici înainte, ca să scăpăm, atârnă de noi… Mareele sunt în scădere, nu vor mai atinge nivelul de ieri, nu ne putem bizui pe ele că ne vor putea ridica de aici. Până la viitorul flux, trebuie să aruncăm nisipul peste bord; altfel suntem pierduți!

Urmă o tăcere grea, apoi Haralamb se uită la ceilalți, ieși înainte și răspunse, dârz:

— Orice, domnule, taie-ne în bucăți dacă vrei, numai asta să nu ne-o ceri! Nu!

— Ne-am trudit atât! adăugă Ieremia.

Ceilalți, cu capul în jos, nu ziceau nimic, dar se vedea că aveau același gând. Anton Lupan ridică glasul:

— Puneți mâna pe lopeți, pe găleți și aruncați nisipul, cum v-am poruncit. N-avem nici un minut de pierdut!

— Împușcă-mă! răcni Haralamb, desfăcându-și cămașa la piept. Trage ici, hai, scoate revolverul – dar eu nu-mi arunc avuția peste bord!

Și după ce zise acestea, gâfâind, se întoarse și se trânti pe bocaport, cu ochii roșii, cu pumnii strânși, gata să se năpustească în primul care ar fi vrut să treacă peste el.

— Și altfel nu s-ar putea, domnule? întrebă cârmaciul, șovăind. Altă cale de scăpare n-ar fi? Gândește-te și dumneata, am venit aici, la capătul lumii, ne-am trudit, ne-am luptat cu atâtea primejdii și acum… Mai merită oare să te zbuciumi atât?

— Mă miră, Gherasime, că vorbești așa tocmai tu, care ești marinar vechi! răspunse căpitanul, liniștit. Vezi că suntem puși pe stânci, și încă am avut un noroc pe care nu-l întâlnești oricând, că nu ne-au mai tras o dată valurile în jos; a doua oară nu mai nimeream aici, minunile nu vin de două ori la rând, și-acum ar fi mâncat peștii din noi. Viitorul flux o să fie cu aproape un metru mai jos decât cel de ieri, n-o să aibă puterea să ne salte, dacă stăm cu mâinile în sân.

— Dar poate că… N-ar fi mai bine să așteptăm, să vedem, poate că avem noroc?

— Ce să așteptăm, ca mareele să scadă mai mult? Să rămânem aici două săptămâni, până or crește din nou? Crezi că oceanul o să ne cruțe atât? Furtuna poate izbucni din nou, oricând, și-atunci s-a zis cu noi. Asta vreți să așteptăm?

— Mă gândeam că poate o să ne salte și-așa, stărui cârmaciul, și pare-se nu pentru el, ci pentru ceilalți, că prea îi vedea nefericiți. Poate că e de ajuns să aruncăm numai o parte din nisip.

Căpitanul scoase carnetul din buzunar.

— Gherasime, eu nu mă joc cu avuția nimănui, și cu atât mai puțin aș putea să mă joc cu viața noastră a tuturor. Vrei să-ți arăt socotelile pe care le-am făcut? Crezi că am luat hotărârea asta la întâmplare? Crezi că pe mine acasă mă așteaptă bogății și n-am ce face cu aurul care mi se cuvine de aici? Iată un calcul simplu și scurt: cu fiecare tonă de încărcătură, *Speranța* intră în apă doi centimetri. Asta am socotit-o de mult. Acum trebuie să-i coborâm linia de plutire cu un metru cel puțin, adică să aruncăm peste bord tot nisipul care e aici. Numai așa vom putea pluti la viitorul reflux.

Gherasim își trecu mâna peste față, ridică din umeri, răsuflă adânc și se întoarse spre echipaj:

— Haideți, băieți, luați lopețile!

— Aruncați nisipul vostru; eu nu-l dau pe al meu! strigă Haralamb, lăsându-se mai greu pe bocaport.

Anton Lupan se apropie de el, se așeză alături și-i puse mâna pe umăr, blând.

— Bine, Haralamb, ești liber să faci ce vrei cu aurul tău. Descarcă-l cum poți și umblă sănătos, dacă nu vrei să-l arunci în ocean.

Haralamb clipi din pleoape, nedumerit. Iar căpitanul urmă, mai blând:

— Ia spune, dacă ar fi să-ți taie o mână, sau numai un deget pentru aurul tău, ai face schimbul?

— Nu!…

— Și uite, aici alături zace un om care și-a dat un picior, ba a lipsit puțin să-și dea viața și nu pentru aurul lui, ci pentru noi… Ce vrei să facem acum cu el?

Haralamb își lăsă capul în jos, rușinat.

— Iartă-mă, domnule! zise încet. Iertați-mă și voi, fraților!

Apoi sări în hambar, își suflecă mânecile, scuipă în palme și băgă primul lopata în nisipul cu aur, care parcă niciodată nu sclipise mai ademenitor.

— Haide, dați-i zor, dați-i zor! În câte ceasuri trebuie să mântuim, domnule?

Anton Lupan se apropiase de prova și cerceta insulele din jur, continuând să facă socoteli. Departe, spre apus, Milky Way dormea, învăluit în nori fumurii. Nu era o închipuire anapoda: așa cum se vedea de aici, stâncos, uscat, brăzdat de crestături adânci, semăna cu o zgripțuroaică bătrână, aplecată cu dușmănie asupra oceanului. Numai că în clipa asta, după o lungă noapte de zbucium, zgripțuroaica dormea cu capul în fumul vrăjitoriilor ei, și oceanul răsufla, liniștit.

— Gherasime! strigă căpitanul.

Nu era de aruncat numai nisipul, mai rămâneau și altele de făcut.

— Da, domnule! răspunse cârmaciul, venind.

— Cât să fie până la stânca aia din față?

— Vreo trei sute de metri, gândesc.

— Cam tot așa spun și eu; avem un cablu atât de lung?

— Nu; dar îl putem înnădi. Ce vrei să facem cu el?

— Să ne legăm de stânci – și când o veni fluxul, să ne tragem cu cabestanul.

— Dar ca să ducem ancora în larg și să ne tragem pe ea, n-ar fi mai nimerit?

— Nu cred; în ce să prindă ancora? Cred că la cincizeci de metri depărtare apa nu are fund.

Cârmaciul și căpitanul coborâră barca, o împinseră în apă pe stânca plină de colți, ceea ce nu fu lucru ușor, apoi urcară în ea cablul făcut colac,

lucru încă mai greu. Dar greutatea cea mai mare o întâmpinară când trebuiră să-l întindă în larg, fiindcă atârna peste trei sute de kilograme care cătau să se ducă la fund – așa că avură de tras vârtos la vâsle, până să-l vadă legat la locul trebuitor.

Lucrul fiind gata, se apucară, iarăși amândoi, înarmați fiecare cu dălți și ciocane, să fărâme sub carenă colții de stâncă mai ascuțiți și mai prost așezați, ca în clipa plecării bordajul să nu aibă de suferit.

Cu acest prilej, pe Gherasim nu-l rabdă inima să nu bage rașcheta în algele rămase și-n cochiliile înfipte în lemn. Astfel, din această pățanie *Speranța* se alese și cu carena ferchezuită, fără nici o cheltuială și nu în mai mult timp decât se cere ca să desțelenești obrazul unui haiduc bărbos.

Terminară tocmai la timp; apa oceanului începuse să crească, acoperise chila și urca pe bordaj, clipocind, dar mai erau încă trei ore până ce fluxul să fie plin.

Adnana îl lăsase pe Ismail, care dormea liniștit, și muncea cu lopata, în mijlocul oamenilor, la aruncat nisipul. Căpitanul și Gherasim săriră în hambar, să pună mâna, alături de ei; nu era timp de pierdut.

Poate să pară greu, poate să pară cu neputință, dar în șase ore, opt oameni, înghesuiți într-un spațiu îngust, izbutiră să arunce peste bord aproape cinci vagoane de nisip… Acum își ștergeau nădușeala de pe frunte, pe de o parte ușurați, pe de alta mâhniți. Nu erau numai cinci vagoane de nisip, ci și șaptezeci de ocale de aur – adică o sumă de vise care se înecau în ocean, se duceau la fund.

— Treceți la cabestan și fiți gata să trageți! porunci căpitanul.

Apoi se uită la ceas și se aplecă peste parapet, privind în jos, nedumerit. Era ora fluxului plin, apele se urcaseră exact până la punctul socotit, dar *Speranța* nu se mișca din loc, stătea țeapănă, ca și când prinsese rădăcini în stânci.

— Ia încercați cabestanul! Împingeți ușor, numai puțin. Cabestanul începu să scârțâie, cablul se întinse, ieși din apă, scuturându-și stropii, trosni – și nu se urni nimic.

— Ce naiba! făcu Anton Lupan, privindu-și încă o dată ceasul, nedumerit.

Pe urmă se uită la oameni, ca și cum i-ar fi fost rușine că socotelile cu care se lăudase atât se dovediseră făcute greșit. Întâlnindu-i privirea, Ieremia se înroși – parcă Anton Lupan se uita anume la el –, se fâstâci și se apropie stânjenit de parapet.

— Oare să fie din cauza asta, domnule? întrebă rușinat, scuturându-și peste bord buzunarele pline de nisip.

Cu toate că nu era timp de glumă, oamenii se puseră pe râs.

— Zi așa, vere Ieremia, voiai să te pricopsești! zise Haralamb, mai cu haz, mai dojenitor, ca și cum n-ar fi fost tocmai el cel ce-și apărase avutul mai înfierbântat decât toți.

Dar în clipa asta el uitase și aurul și nisipul dus la fund – și se mira ce naiba-l apucase atunci. Ptiu! Parcă nu știa vorba din bătrâni? De haram a fost, de haram s-a dus! Ducă-se! Noi să fim sănătoși!

Multe lucruri ciudate se întâmplaseră în ultimul timp, însă acesta le întrecu pe toate – să te minunezi, ori să te strâmbi de râs: când Ieremia sfârși de scuturat buzunarele, corabia scârțâi pe stânci.

— Pune mâna pe manele! Împinge acum, haide, vârtos? N-o slăbi! strigă căpitanul, triumfător.

Speranța se urni greoaie, alunecă încet, trasă de cablul întins, își afundă puțin prova în apă și-apoi făcu un salt, la adânc, cu coada în sus, ca un rățoi mândru și zglobiu; mai lipsea să fi măcăit.

Două ceasuri mai târziu, la căderea serii, era ancorată într-un golf adăpostit, pe țărmul de vest al peninsulei Brecknok, departe de Milky Way; oamenii cărau cu barca lest, de pe mal, pietroaie și nisip, fără aur – vai! –, fiindcă nu tot țărmul Țării de Foc era poleit.

Iar în zorii zilei, când se porni vântul de vest – putea să bată acum, altul mai bun nici că s-ar fi putut! – naviga spre Punta Arenas, ultima escală, cu toate pânzele sus.

Abia atunci coborî Anton Lupan în cabină, să-l vadă pe Ismail. Adnana se ridică și ieși, să fiarbă cafeaua, să spele feșile – avea și ea multe de făcut.

— Cum te simți, Ismail?

— Mulzumim!…

Pe spiraiul deschis intră pieziș o rază de soare și căzu pe obrazul bolnavului.

— Azi o să te bărbierim puțin, să te facem frumos. Ce zici?

— Mulzumim!…

Parcă de bărbierit îi ardea lui acum? Altceva îl chinuia, de mult timp. Și deodată, Ismail își luă inima în dinți:

— Piciorul… am dat la rechini?

Căpitanul ar fi vrut să râdă, dar își simți ochii umeziți. Răspunse aproape în șoaptă – nu știa cum să-și ascundă durerea cu care îi dădea acest

răspuns. Cum să-i vorbești unui om viu despre o parte din trupul lui, care a murit?

— Nu, Ismail! L-am dus la țărm și l-am îngropat…

— Mulzumim!…

Anton Lupan adăugă, încercând să râdă, altfel ar fi izbucnit în plâns:

— De altfel să știi că pe-aici nici nu sunt rechini! Ismail tăcu îndelung, muncit de gânduri; aflase una – mai avea un hop de trecut.

— Acum, rugam ceva… zise, mototolind sfios marginea cearceafului în mâini.

Și arătă din ochi pătura, cu golul de sub ea:

— Am debarcat aici un picior… Oftă adânc:

— …restul, lăsam debarcam la Stambul!

Căpitanul alunecă în genunchi, la căpătâiul lui. O clipă mai putu să-i privească în ochi. „Ce om minunat ești! Și ce minunat e că nici măcar nu știi!” îi spuse, în gând. Apoi lacrimile izbucniră, zadarnic s-ar mai fi împotrivit, avea atâta povară în trup și-i era sufletul atât de plin! Știa că un căpitan nu trebuie să plângă niciodată în fața marinarilor săi, cum nu trebuie să plece fără hartă și fără busolă la drum, dar acum el nu mai era căpitan, iar marinarul din față îi era prietenul cel mai scump.

— N-o să te debarcăm niciodată, dragul meu Ismail! zise, lipindu-și obrazul ud de obrazul lui chinuit. Ai să rămâi toată viața ta cu noi, și toată viața noastră o să te cinstim!

Speranța naviga cu vânt plin.

Iar Ismail închise ochii, înghiți un nod care-i stătuse un an de zile în gât și șopti:

— Mulzumim!…

XXXIV

Unde se sfârșește – și unde începe aventura

Încărcau cărbuni, la Punta Arenas, opt vagoane, cărbune ușor, hambarul era plin până sus, oamenii se întrebau, îngrijorați, unde vor dormi în viitor… Un polițai trecea în lungul cheiului și lipea afișe pe stâlpi:

PREMIU

500 de pesos

Cui va aduce la guvernământ, mort sau viu, pe numitul Pedro Filipo Hoste, zis Black Pedro, care împreună cu banda sa, în noaptea de 28 spre 27 decembrie, a masacrat echipajul schoonerului*Matador*sub pavilion mexican, la 5 ianuarie a ucis doi marinari de pe vaporul chilian*Colombia,*iar a doua zi a incendiat canoniera*Humbard…*

În fața schelei se opri o trăsură micuță, trasă de un ponei alb; îl aduceau pe Ismail de la spital. Zăboviseră aici două luni, socotiseră că nu era bine să plece la drum, pe ocean, înainte ca rana să se fi vindecat pe deplin.

Anton Lupan coborî primul, privi afișul în treacăt – îl citise în oraș. Apoi coborî, pe partea cealaltă, Adnana. Îl ajutară pe Ismail să se dea jos, îi puseră cârjele sub braț și porniră înainte, ușor, măsurându-și fiecare pas.

— Facem saraigli! zise bucătarul, cum fu pe punte și zări tambuchiul de la prova.

Saraigli? Ce i se năzărise? Nu cumva își lăsase mințile la spital?… Ehe, Ismail știa mai multe decât ceilalți!

— Stai întâi să-ți încerc piciorul, să văd dacă n-am greșit măsura! îl opri Haralamb.

Cioplise două zile la piciorul de lemn, lucrase cu inima strânsă, dar cu dragoste, și pusese în el toată priceperea, toată migala; lemn sănătos, de fag.

Ismail și-l potrivi pe ciot, îi legă curelele, și, fără să lase cârja, bocăni pe punte câțiva pași. Păcat că puntea era murdară; îi era milă de lemnul nou, așa de curat, și înghiți un nod amar.

Ceilalți îl priveau stânjeniți, îndurerați. Dar bucătarul, după ce merse așa până în dreptul hambarului, se întoarse spre ei, le văzu amărăciunea, și atunci le zâmbi voios, le zâmbi cu toată inima lui de viteaz.

— Mulzumim, Haralamb!

Păcat că puntea era murdară! Cum să nu te doară inima după un picior de lemn așa de curat? Că doar lemnul nu se poate văcsui ca o cizmă sau ca un bocanc!

Ismail coborî în bucătărie, bocănind stângaci; de acum înainte aveau să audă veșnic bocănitul acesta, avea să facă parte din viața lor, cum făcea piuitul scripeților, zornăitul lanțului, foșnetul etravei, clopotul de cart…

De jos, de la prova se auziră cratițele, zăngănind – bucătarul mormăia –, poate nu luceau toate destul de curat; inima Adnanei se strânse, ea purta vina; apoi se auzi gazelul, izbucnind pe spirai – nu-i dăduseră voie să ia fonograful la spital; acum răsuflară cu toții, ușurați.

Numai cârmaciul se apropie de Anton Lupan, scărpinându-se în cap, stânjenit, încurcat:

— Domnule, zise în sfârșit, făcându-și curaj. Acum nu știu cum ne-om descurca… Vezi, cât a fost nisipul… Cu cărbunii însă, înțelegi dumneata… Las’ că-i murdărie, dar uită-te, nu mai e loc de-o palmă în hambar…

Căpitanul luă mâna Adnanei.

— Fii liniștit, Gherasime! Ați scăpat de belea; ne-am căsătorit acum o jumătate de ceas. Întreabă-l pe Ismail, că ne-a fost martor și a semnat.

— Slavă domnului! strigă Haralamb. Mă gândeam s-o cer eu dacă n-o luai dumneata. Ce naiba, trebuia să-i găsim un bărbat!

Se întâmplase așa: pe când mergeau spre spital, căpitanul se opri din senin pe trotuar și zise, nitam-nisam:

— Adnana, nu mai merge! Zor-nevoie să eliberăm cabina oamenilor, altfel au să se revolte și mă spânzură de catarg. Vrei să te măriți cu mine, azi?

— Dacă-i vorba să-ți salvez viața, n-am încotro: vreau!

— Adică așa!? Altminteri…

Părea mâhnit, supărat. Doamne, el care citise atâtea cărți, care făcea socoteli cu cifre lungi de-o șchioapă, de te amețeau numai când le priveai, el care citea în sufletele tuturor oamenilor din echipaj, citea în hărți, ba până și-n stelele de pe cerul înalt, cum nu putea citi în ochii ei așa de vorbitori, așa de umezi și calzi?

— Deci, altminteri… Pentru mine, așa, ca om, să zicem că n-aș fi căpitan… Eu credeam…

Ea își mușca buzele, în fața lui, la un pas.

Și Anton Lupan bâiguia, încurcat:

— Pentru că mie unul, mie unul, știi, îmi ești dragă, Adnana!

— Ia te uită! Și de mult, domnule căpitan?

— Nu-ți bate joc! De atunci, când te-am întâlnit pe corabia lui kir Iani în arhipelag. Ai uitat?

— Nu, n-am uitat!

Cum de nu izbucnea în lacrimi, cum de mai putea lăsa, până la el, nefericitul acela de pas?!

— Răspunde-mi, Adnana! Să zicem că nu m-ar pândi nici o primejdie. Vrei să te măriți cu mine? Primești să-ți fiu bărbat?

— Am să-ți răspund cu o vorbă de a ta: primesc, cu brațele deschise! Dar eu când spun, o și fac. Păzea!

Și-acum echipajul spăla puntea, freca alămurile de te orbeau – se nimerise zi cu soare, altfel nici nu se putea –, ridica marele pavoaz, împodobea corabia cu ramuri de fag – păcat că nu găseau brad!

Iar seara, se porni chiolhan; ardeau, agățate de straiuri, de ghiuri, toate felinarele câte se putuseră afla, ba mai împrumutaseră vreo șase de la vecini, un schooner argentinian, un vapor suedez, se întinsese masă mare, lângă catarg, mâncară berbec fript, că-i și uitaseră gustul de când hoinăreau, urla fonograful lui Ismail, de te asurzea… Pe urmă fonograful tăcu și Mihu începu să cânte din caval, Negrilă lătra, se zbenguia fericit între Anton Lupan și Adnana, oamenii jucau pe punte, chiuiau:

„Frunză verde de pe coastă,
Frumoasă-i mireasa noastră!”

Se adunase lume multă pe mal; un polițai se plimba pe chei, cam enervat; nu se mai pomenise la Punta Arenas asemenea bal. Dar ce putea face? Să zică o vorbă, ar fi ieșit scandal. O dată își însurau oamenii căpitanul pe care-l iubeau!…

La miezul nopții se desfundă ultima sticlă de Cotnar, iar Anton Lupan, umăr la umăr cu Adnana, ridică paharul, se uită la echipaj și vorbi așa:

— Prietenii mei dragi! Suntem împreună de multă vreme, iată curând se împlinesc trei ani. Am străbătut drum lung, ca să înfăptuiesc un gând vechi, pe care nu l-au putut înfăptui alții, înaintea mea – și voi toți, care m-ați ajutat, ați fost bravi. Nu avem de așteptat nici onoruri, nici bani, dar lumea, dacă este dreaptă, nu ne va uita… îmi pare rău că astăzi, când am înfăptuit acest vechi plan, prietenul meu, care a avut parte mai mare decât mine în tot ce am visat, nu e în mijlocul nostru și nimeni nu poate bănui unde l-o fi aruncat soarta. Închin primul pahar pentru el, dacă o fi viu, sau, dacă a pierit, pentru amintirea lui Pierre Vaillant!

Echipajul se ridică în picioare și câteva clipe rămaseră cu toții tăcuți, întristați, simțind parcă asupra lor umbra pâlpâitoare a omului pe care îl iubeau fără să-l fi cunoscut.

— Cât despre noi – continuă apoi Anton Lupan –, cred că ne putem număra câteva fapte bune în acești ani. Dacă am greșit uneori…

Aici Ismail își lăsă capul în pământ și oftă amar, credea că Anton Lupan încă nu l-a iertat.

— Am greșit toți, greșeli mai mici sau mai mari, toate au rămas în urmă, principalul e că am ieșit totdeauna cu obrazul curat și suntem laolaltă, ca niște frați. Când mă uit în jur, pe puntea aceasta, care e un colț din țara mea, nu știu ce mi-e mai drag; îmi e mai dragă țara noastră, fiindcă a dat oameni așa minunați, îmi sunteți mai dragi voi, mi-e mai dragă corabia, ori…

— Stai puțin, domnule! Eu cred că dintre toate și dintre toate, mai dragă trebuie să-ți fie ea! zise cârmaciul, arătând spre Adnana.

— Așa e, frate Gherasime! sări Haralamb.

— Tu ține-ți gura, pezevenghiule – și mai bine gândește-te că mâine-poimâine ajungem la Pireu, și-o să dai ochi cu cafegioaica ta!

Haralamb oftă:

— De, dacă suntem săraci! Să nu fi aruncat aurul ăla, mă gândeam să rămân și eu acolo, să mărim cafeneaua, să facem și-un fel de han, adică un hotel, cum era la Stambul, la Pera-Palace…

— Nu fii amărât, Haralamb! vorbi Anton Lupan. Sunt pe lume rele și nenorociri mult mai mari decât sărăcia, dacă tu vrei cu tot dinadinsul să ne socotim săraci. Mai bine să ne gândim că ne aflăm toți laolaltă, strâns legați, că am trecut prin primejdii care nu ne-au întors din cale – și pe lângă ispite care nu ne-au dezbinat…

„La ce s-o fi gândind? se întreba Haralamb. La aur sau la Adnana? Ispită, ispită, da' degeaba vorbește așa! Ce, la o adică, aș fi îndrăznit eu să i-o iau de sub nas?"

De câteva clipe, Gherasim nu mai auzea ce spune Anton Lupan; îl frământau și pe el unele gânduri și nu știa cum să le vină de hac. În sfârșit, se scarpină în cap și zise, încurcat:

— Și-apoi, domnule, dacă-i vorba de sărăcie, poate că nici nu suntem așa săraci! Ia stai!

Așa zicând, se ridică de la masă, se duse în cabină, la prova, și se întoarse cu sacul lui vechi, de marinar, din care scoase niște bucăți de metal,

zgrunțuroase, sleite, în forme șerpuitoare, ciudate și îmbrăcate într-o scoarță de praf. Numai că, dacă le zgâriai, luceau.

— Ia uite colea!

Căpitanul luă o bucată de metal, o zgârie cu unghia și făcu ochii mari:

— Aur curat!

— Aur este, dar nu știu cât o fi de curat, că s-a amestecat cu cenușa lui Martin Stricland și-a ăluilalt, am uitat cum îi spunea…

— Schlimbach!

— Așa vezi, Schlimbach. Mi-ar fi fost scârbă să pun mâna pe el, dar atunci, noaptea, am crezut că Ismail se prăpădește – și-am zis să fac ceva pentru nevestele lui. Altfel nu-l luam. M-am dus pe mal, am răscolit cenușa și l-am adunat. Or fi vreo șapte ocale, vreo opt, n-am avut cântar… Acum, domnule, om face cum zici dumneata. Dacă socotești că nu-i murdar…

— Parcă icosarii, napoleonii și lirele știm din ce aur s-au turnat? răspunse Anton Lupan. Doar n-o să ne facem icoane din el; tot o să trebuiască să-l schimbăm pe bani, așa că fii liniștit, Gherasime. Și-acum, dacă toți veți socoti ca mine, eu zic să-l împărțim în două părți la fel de mari: una lui Ismail, că-i cel mai împovărat, alta lui Haralamb, să nu se mai plângă de…

Haralamb se împotrivi, rușinat:

— De ce mie, domnule? M-am arătat eu mai vrednic decât ceilalți?

— Nu-i vorba de asta; dar parcă spuneai că vrei să deschizi cafenea!

Oamenii râseră grozav; nu prea era în firea lor să se poreclească, dar de multă vreme, în taină, când vorbeau de Haralamb, îi ziceau kir Haralamb-cafegiul, kir Haralamb-ciubuc, ori kir Haralamb-giubea.

— Ce ziceți, băieți, așa împărțeală e dreaptă? continuă căpitanul.

— Să ia Ismail tot! zise Haralamb, lepădându-se de aur, cum s-ar fi lepădat de cel necurat.

Atunci se auzi piciorul lui Ismail, lovind în punte, aproape cu supărare:

— Împarțim egal! Luam toți, taman-taman!

Poate c-ar fi ieșit și ceartă, dacă nu se amesteca înțeleptul cârmaci:

— Ia, mai bine să nu ne facem planuri prea din vreme; să ne vedem întâi mai aproape de case. Ce, ar fi să ni se întâmple prima oară dacă am pierde și aurul ăsta pe undeva?

— Ei, și-acum, la odihnă! hotărî Anton Lupan. Mâine, în zori, am plecat!

— Ba nici gând, domnule! Lasă-ne să petrecem, c-am dormit toată luna! O dată ne însurăm căpitanul!

Și iarăși începu să cânte cavalul și iarăși chiotele și strigăturile se răspândiră peste liniștea tainică din Punta Arenas.

Numai plutașul stătea tăcut, lângă catarg, cu mâinile în brâu, cu barba bătută de vânt, arătându-și pieptul voinic, parcă mai falnic ca oricând, că nu mai știai cine-i mai falnic, el sau catargul? Iar ochii lui albaștri se limpeziseră iarăși și chipul înăsprit parcă înflorea, ca busuiocul de pe plaiuri când se duc omăturile iernii și vine din nou luna mai. Și gândindu-se la fata pe care o iubise el odată, cea de se dusese după primarul bogat, plutașul își zicea în sine, găsind gândul înțelept după atâția ani: „Ce mi-e bogăția? Azi în hambar, mâine în ocean!…

Haralamb, în acest timp, o învârtea pe mireasă chindia, iar văru-su șuiera printre degete și chiuia, de se auzea în toată Punta Arenas:

Frunză verde floare-aleasă,
Să joace și cea mireasă…

În zori, când împingeau amândoi la manelele cabestanului, de curgea apă pe dânșii, tot nu sfârșiseră cu strigăturile. Băteau clopotele de cart pe corăbiile vecine, marinarii se aplecau peste parapete, hamalii căscau gura în marginea cheiului…

— Floricică-floare-albastră, toată lumea-i cu nevastă!… chiuia Haralamb.

— Toată lumea-i cu soție, numai eu cu cucu-n vie!… răspundea Ieremia, veselindu-se pe față, dar în fundul sufletului cuprins de amărăciune.

Se potoliră abia în afara portului, când începu să plouă. Atunci coborâră cu părere de rău în cabină, Negrilă își luă și el cotețul în primire. Pe punte rămase numai cârmaciul și omul de veghe.

Speranța navigă două zile prin strâmtoare, prin locuri care ne sunt acum cunoscute. Ploua mereu, altfel nu s-ar fi împlinit cele scrise în cărțile marinăriei. Anton Lupan stătea rezemat de parapet, la prova, și privea țărmurile pustii, învelite în neguri. Nu se vedeau focuri, fumuri, pirogi alcalufe… Pe alocuri zărea un fel de movile ciudate, în marginea apei, ca niște dolomite… Acum știa că sunt grămezi de scoici goale, să le măsori cu tona, în locurile de popas ale acestor triburi bătute de soartă.

Dar poate în clipa asta, undeva, în marginea unui canal, pe o insulă pustie, un alcaluf, îmbrăcat în piele de focă, încălțat cu opinci, legate cu nojițe ca ale țăranilor noștri, își căuta loc de vatră, iar altul cioplea cu

toporul bârne pentru viitoarea casă… Da, truda lor avea să rodească, măcar cât rodește un bob de grâu dintr-o mie…

A treia zi, către zorii zilei, strigă omul de veghe:

— Eheeei! Se vede Capul Fecioarelor!

Adnana stătea la cârmă, învelită în mantaua de ploaie; stătea așa de la miezul nopții: era marinar, nu nevasta căpitanului.

Echipajul năvăli pe punte, o dată cu lumina zilei. Ploua, ploaia cunoscută, să se împlinească litera scrisă în cărțile marinăriei, dar departe, în prova, oceanul făgăduia să le dea înapoi cerul senin și soarele, și căldura.

Ieși și Ismail, mai la urmă, bocănind anevoie pe scară. Vedea oceanul în față, dar tot nu știa încotro se îndreaptă, unde duc cărbunii. Când îi întreba pe oameni, aceștia ridicau din umeri, ferindu-se să-i răspundă; mare năzdrăvănie!

Peste câteva clipe căpitanul apăru pe punte, cel din urmă, nu că de când cu însurătoarea se mai lenevise; avusese de întregit o frază în jurnalul călătoriei. Altminteri, nu dormea nici el, de la miezul nopții. Ce, ar fi putut să doarmă când o știa pe Adnana la cârmă?

Ea îi zâmbi pe sub glugă și, ridicând mâna, îi făcu un semn, plin de gingășie, un semn mic-micuț, să nu-l vadă toată lumea.

— Cârmaciul n-are voie să ia mâna de pe cârmă! o mustră căpitanul, cu prefăcută, sau, mai știi, poate cu adevărată asprime.

„Bine! Când termin cartul, ai să vezi tu! Las’ pe Adnana!”

Anton Lupan își învălui oamenii cu privirea și în ochii lui se ivi o undă de nedumerire. Ei, dar cine era printre ei flăcăul acesta sprinten, cu umerii largi, cu trupul subțire? Să fi fost Mihu, copilandrul care se îmbarcase acum trei ani la gurile Dunării?

— Mihule!

— Da! răspunse musul, apropiindu-se cu pași legănați, ca marinarii cu multă vechime, dar vădind, în călcătură, nu știu ce stânjenire.

— Ce-i cu tine? Nu cumva iar te strâng cizmele?

— Ba da, domnule; mi-au rămas mici și astea, fir-ar ele ale naibii să fie!

— Când crescuși așa mare, băiete? Ia te uită la el! Mâine-poimâine, n-au să-l mai încapă nici tricourile!

„Ehei! ar fi vrut să-i răspundă flăcăul. Tricourile mele de mult i le-am dat Adnanei! Păi ce, mi se mai potrivea măsura? Acum le port pe ale oamenilor!”

Anton Lupan îl privi din tălpi până în creștet și pieptul i se umflă de mândrie.

— Câți ani ai tu acum, măi băiete?

— Am împlinit nouăsprezece la sfântu' Vasile.

— A, păi dacă-i așa, când ajungem la Marsilia, mergi să dai examen la Căpitănie.

— Cum asta? Că doar n-am anii!

— Nu-i nimic; m-oi pricepe și eu atâta, să-l iscălesc pe popa din satul vostru. Îți dau doi ani din buzunarul meu, numai să nu mă faci de rușine!

O geană de purpură începea să clipească la orizont, deasupra oceanului. În față, un mic vas cu două catarge, un pescuitor de balene după formă, strângea vântul anevoie, încercând să înainteze prin strâmtoare, împotriva mareei.

— Băiat bun! Aferim! zise Ismail, apropiindu-se de Mihu și bătându-l pe umăr.

— Bine, o să vedem! continuă căpitanul. Dar până să dai examen cu alții, o să-mi arăți mie ce-ai învățat în ăști trei ani de zile. Când ieșim în ocean, îți încredințez comanda corăbiei. Du-te jos, cercetează harta, fă-ți toate socotelile, să ne scoți la Buenos Aires!

Ismail se clătină, gata să cadă pe punte; vezi, nu era încă deprins cu piciorul…

— Unde? întrebă, simțind că-l iau amețelile.

— La Buenos Aires, să descărcăm cărbunii. Nu știi unde vine asta? E un port mare, în Argentina.

— Domnule, nu băteam joc acuma! Știam Buenos Aires…

Și de unde vorbea cu ochii în jos, plin de obidă și amărăciune, deodată pe chipul bucătarului năvăli un val de sânge, începură să-i scapere privirile.

— Dacă nu suparam, vream un hatâr, zise, cu însuflețire.

— Spune, Ismaile!

Oamenii își fereau capetele, silindu-se din răsputeri să nu râdă.

— Eu nu coboram, continuă bucătarul, când cu îndrăzneală, când cu rușine. Nu coboram, nu vream cădeam în păcat, pariam argentinos. Dar lăzam ăsta băiat, ori Haralamb, mergeam întrebam, cine am bătut, am bătut Destroyer, ori…

Un hohot de râs umplu văzduhul, făcând să se spargă norii și să se vadă seninul cerului. *Speranța* gonea ca o nălucă, în lumina zorilor, cu vânt din

pupa și curentul mareelor, având totul de partea ei, cum totul îi era potrivnic micului vas din față, pescuitor de balene.

— Nu, Ismaile! răspunse căpitanul. O să coborâm și-o să mergem cu toții. Iar ție o să-ți dăm cincizeci de argentinos, să pariezi pe Barbarosa – firește, dacă-ți convine; dar am eu o presimțire că rândul trecut Destroyer a rămas fără pene.

Și iarăși răsunară pe punte hohote de veselie; râdea Haralamb, omul de veghe la prova, râdea Adnana, la cârmă, râdea căpitanul, râdea întreg echipajul, râdea și Mihu, în cabină, râdea și… Păi sigur, râdea și Negrilă… Dar cel mai tare dintre toți, râdea bucătarul!

S-ar putea clipă mai frumoasă pentru a încheia povestea călătoriei? Ce să spui după aceea? Cum a mers *Speranța* la Buenos Aires, cum a descărcat cărbunii, cum și-a împlinit Ismail vechea poftă a inimii și-apoi, cum au plecat cu toții, spre Mediterană – sfârșită fiind aventura? Dar nu, aventura nu se sfârșește niciodată, înmugurește din ea însăși, într-una, ca butașul viței de vie. lată:

Vasul de pescuit balene era acum în față, luptându-se din greu cu vântul și cu mareele.

— Halo! strigă căpitanul, când fură aproape.

— Halo! răspunse Anton Lupan, făcându-și mâinile pâlnie la gură.

— Unde mergeți?

— La Buenos Aires!

— Pune în pană, rogu-te, căpitane! Am să-ți dau o hârtie!

— Prova în vânt! porunci Anton Lupan, supunându-se rugăminții, după datinile cinstite ale marinăriei.

Speranța făcu o voltă largă și curând cele două vase se aflau bord la bord, derivând ușor spre gura strâmtorii. Pe puntea pescuitorului ardea focul, sub două cazane, topind grăsimea de balenă. Marinarii, unsuroși și afumați ca șuncile puse în gura hornului, căsăpeau cu topoarele o balenă care cântărea peste două tone. Căpitanul se apropie de parapet, cu o hârtie în mână.

— Iată, domnule! zise, întinzându-i-o lui Anton Lupan. Am găsit-o acum trei zile, într-o sticlă, când am despicat pântecele unei balene. E de la niște naufragiați, dar, din nenorocire, poartă o dată foarte veche. Noi nu mergem deocamdată nicăieri, intrăm doar în strâmtoare, să încărcăm lemne. Dacă te duci la Buenos Aires, ia-o dumneata, s-o predai Căpităniei.

Era o hârtie mucegăită, atinsă pe alocuri de umezeală, dar, în bună parte, scrisul se citea limpede: „Salvaţi sufletele noastre!…”

Mâna lui Anton Lupan începu să tremure, obrazul îi păli, ochii i se măriră, picioarele îi slăbiră și el se rezemă de parapet, simțind că alunecă.

> „Goeleta*L'Esperance*– scria în hârtie –, sub pavilion francez, plecată de la Saint-Malo la 3 ianuarie 1882, în drum spre Punta Arenas…”

Câteva clipe, literele se pierdură, rămase în locul lor numai o țesătură cenușie, fluturând ca norii mânaţi de furtună.

— Ce este, domnule? întrebă Gherasim, cu neliniște, văzând ce palid era căpitanul.

Acesta nu răspunse, ci rămase cu ochii în hârtie, neauzind, nesimțind pe nimeni în preajmă, încercând să desprindă urmarea mesajului, din apele cenușii ale hârtiei. Dar, chiar și acolo unde literele erau clare, el nu mai deslușea acum decât cuvinte răzlețe, care i se învălmășeau în minte:

> „…Atlantic… furtună… 17 martie… cârma ruptă, catargele prăbușite… naufragiat… 28°15' long. v., 47°7'lat. s… Supraviețuitori cinci oameni din opt echipaj: căpitanul Pierre Vaillant, primul cârmaci, Roger Peraud…”

Anton Lupan nu citi mai departe, se desprinse de parapet, dădu să se repeadă spre cabină, la pupa, în vreme ce oamenii săi și căpitanul pescuitorului de balene îl priveau, unii neliniștiți, alții numai mirați, apoi se opri și zise, cu un glas pe care nu i-l recunoștea nimeni:

— Pierre Vaillant!… Poate că e încă în viață… *L'Esperance* a naufragiat…

— Atunci, domnule, vei duce hârtia! vorbi căpitanul micului vas, neînțelegând de ce căpitanul *Speranței* era așa de tulburat. Drum bun și mă încred în dumneata!

— Îți mulțumesc, căpitane! Cerul fie binecuvântat că te-a scos în calea mea! Fii și dumneata de o mie de ori binecuvântat!

Și, în timp ce pescuitorul de balene își lăsa prova sub vânt, spre a-și lua trudnic vechiul drum, Anton Lupan cobora scările cabinei și se apleca asupra hărții, cu compasul în mână, să găsească locul arătat în mesaj. Dar, în chip ciudat, în locul acela Oceanul era alb, nu se vedea nici o insulă, nici un colț de pământ – pe zeci de mile în jur se întindea numai apa, pustiul.

Citi încă o dată cifrele, măsură iar și găsi același loc, în mijlocul Oceanului alb. Și totuși era cu neputință ca Pierre Vaillant să se fi înșelat, după cum era cu neputință să se fi salvat din naufragiu în altă parte decât pe o insulă, pe o bucată de pământ, deși harta n-o arăta.

După câteva minute, oamenii care aşteptau pe punte, încremeniți, neputând încă să creadă că hârtia aceea venea într-adevăr de la Pierre Vaillant, îl văzură pe căpitan urcând scările, mai liniștit într-un fel, în altul mai tulburat. *Speranța* rămânea cu prova în vânt și curentul continua s-o împingă încet, spre Ocean.

— Schimbăm drumul! vorbi hotărât Anton Lupan.

— Încotro, domnule? întrebă Gherasim. Nu mai mergem la Buenos Aires?

— Nu. Pornim spre răsărit, nord patru carturi spre est, să-l căutăm pe Pierre Vaillant!

— Și cărbunii?

Trebuiau să-i descarce la Buenos Aires până la 15 februarie, așa scria în contract! Dar acum Anton Lupan uitase ce scria în cartea negustorilor, cum uitase și atunci când plimbase butoaiele lui kir Nicolachi până la insula Musarah – acum în ochii lui își deschisese iarăși paginile marea carte a prieteniei, pe care niciodată n-ar fi putut-o uita!

— Cărbunii? îi păstrăm ca lest, și dacă n-om mai avea nevoie de ei, îi aruncăm în ocean!

Oamenii se uitau la el, nedumeriți, încurcați; nu mai râdea nimeni pe punte, ca în clipa aceea când povestirea s-ar fi putut termina.

— Au șovăie vreunul? întrebă Anton Lupan, privindu-i mirat.

Adnana, cea dintâi, scutură scurt din cap. Iar ceilalți, îndată după ea, răspunseră toți, într-un glas:

— Nu, domnule! Mergem oriunde ne poruncești! Suntem marinari!

— Atunci prova sub vânt – și la drum, pe ocean! Gherasim învârti cârma la stânga, pânzele începură să fluture, apoi se umflară și, rotindu-se, *Speranța* își afundă prova în val…

Nu mai râdea nimeni pe punte. Oamenii erau tăcuți și gravi, cum e tot marinarul când pornește pe apă, să salveze alt marinar.

Speranța gonea iarăși, în zorii care creșteau, cu același vânt tare din pupa, cu pavilionul românesc fluturând pe catarg. Și deodată ea își schimbă legănarea, foșnetul bordajului își schimbă gama – întâlnea nemărginitul ocean.

Era clipa când se vestea faptul cel mare al zilei, la orizont răsăritul fluturându-și pânzele roșii, ca să-i deschidă poarta larg soarelui. Iar dincoace, în timp ce etrava își începea iarăși marșul triumfal al plecărilor, *Speranța* își flutura pânzele albe, deschizând tainica poartă a călătoriilor ei viitoare.

Mic manual marinăresc

Cea mai mare parte a termenilor marinărești folosiți în această carte își găsesc explicația chiar în text, dar nu totdeauna în locul unde sunt întâlniți prima oară. De aceea, autorul socotește trebuitor să pună la îndemâna cititorilor neinițiați acest mic manual alfabetic, care le va îngădui să înțeleagă cu o clipă mai devreme sensul unor cuvinte necunoscute de ei, rămânând totdeodată folositor și pentru alte lecturi cu subiect marinăresc.

AMARA (A): A lega, a fixa încărcătura din magazie sau obiectele mobile de pe punte, ca în timpul balansului să nu se miște, prilejuind stricăciuni. La fel se spune despre un vas care se leagă la chei.

ARBORE sau CATARG: Preacunoscutul stâlp vertical, fixat pe punte, folosit la ridicarea velelor. Vasele moderne, cu mașini, mai păstrează și astăzi unul sau două catarge, pe de o parte ca să se supună tradiției, pe de alta din necesități reale (antenă de radio, semnalizare), dar ele sunt din ce în ce mai scurte.

ARGAT: Macara primitivă, alcătuită dintr-un solid pivot vertical, pus pe suporturi de lemn, învârtit cu pârghii lungi, ca niște spițe, de mai mulți oameni și putând, prin înfășurarea unui cablu, să deplaseze greutăți mari, de pildă să târască o corabie care trebuie scoasă pe uscat.

BABORD: Partea din stânga a unui vas, privit de la pupa la prova.

BALANSINĂ: Parâmă petrecută printr-un scripete de pe catarg, care susține ghiul la înălțimea cuvenită când pânzele sunt strânse.

BANDA (A SE): Se spune despre un vas că este bandat, atunci când navighează aplecat pe un bord sau pe altul, fie din pricina încărcăturii pusă greșit, ceea ce, firește, trebuie să se evite, fie, mai cu seamă, din pricina vântului care acționează asupra velelor.

BERBECI: Valuri a căror creastă se sparge, înspumată, dovedind întărirea vântului.

BIGĂ: Grindă oblică, prinsă de catarg, putând pivota în jurul acestuia și având la capăt un palanc, cu ajutorul căruia încărcătura ridicată de pe chei poate fi rotită prin aer și apoi coborâtă în magazie, sau invers, când vasul se descarcă.

BINTĂ sau BABA: Stâlp solid, de lemn sau de metal, fixat în marginea cheiului și în anumite locuri pe punte, folosind la amararea vasului.

BOCAPORT: Ansamblul scândurilor sau tablelor care închid gura magaziei.

BOMPRES: Mic catarg orizontal sau ușor oblic, fixat la prova unui vas, care, pentru anumite nevoi de echilibru al velaturii, îngăduie să se ridice un număr de pânze în afara bordului.

BORDAJ: Pereții exteriori ai unui vas.

BRIC: Corabie cu două catarge, având pe cel de la prova vele dreptunghiulare, puse pe vergi, iar pe cel de la pupa o randă trapezoidală, cu ghiu și pic.

BRIZANȚI: Valuri care se sparg în apropierea țărmului, lovindu-se de funduri mici sau de stânci.

CABESTAN: Un fel de vinci, folosit odinioară la ridicatul ancorei, alcătuit dintr-un pivot vertical, și învârtit de câțiva oameni, cu ajutorul unor pârghii.

CAP LA COMPAS: Direcția de mers a unei nave, în raport cu nordul arătat de busolă.

CARENĂ: Acea parte din corpul unei nave, care intră în apă.

CARGOBOT: Vapor de transportat mărfuri.

CAVALEȚI: O alcătuire de grinzi cioplite după forma carenei, cu ajutorul cărora vasele mai mici pot fi trase pe uscat sau lansate pe apă, fără să se răstoarne.

CAVILE: Mânere fixate pe cercul timonei, ca o prelungire a spițelor. Piese asemănătoare, păstrând același nume, fixate pe anumite suporturi în fața catargelor, folosesc la legarea fungilor.

CHEIE DE ÎMPREUNARE: Un fel de za demontabilă, cu ajutorul căreia două capete de lanț se pot lega între ele.

CHEIE DE LANȚ: Lanțul ancorei fiind de regulă alcătuit din bucăți de câte 30 de metri, unite între ele, cheia de lanț e luată de marinari ca unitate de măsură pentru adâncimea apei la locul de ancorare.

COPASTIE: Întăritură longitudinală la partea superioară a bordajului unei bărci; la vasele puntate, copastia e piesa de legătură între bordaj și punte.

CRUCETĂ: Pentru consolidarea lor, catargele au una sau mai multe vergele fixate transversal, la anumită înălțime; ele se numesc crucete și măresc puterea de sprijin a sarturilor care trec prin vârful lor.

CRUCIERĂ: Pentru a naviga de la un punct la altul, vasele cu pânze erau adesea nevoite să meargă în zigzag, după cum cerea vântul, să încrucișeze, cu o vorbă marinărească. Astăzi, înțelesul cuvântului s-a lărgit și orice călătorie mai lungă, pe mări, poate fi numită crucieră, de la a încrucișa.

DECLINAȚIE: Magnetismul Pământului nu arată în toate locurile de pe glob direcția nordului geografic, el suferind abateri mai mici sau mai mari, uneori de zeci de grade. Unghiul făcut de nordul magnetic cu nordul adevărat se numește declinație; aceasta a fost măsurată și trecută pe hărțile marine în toate zonele străbătute de navigatori. Pentru a se putea orienta după busolă, navigatorul trebuie să țină seamă de declinația regiunii pe care o străbate și să corecteze în consecință unghiul său de drum.

DEVIAȚIE: Busola, sau compasul cum spun marinarii, suferă influența maselor de fier aflate în preajma, influență care mai ales la vapoare, în întregime metalice, nu se poate evita. Anumiți magneți reglabili pot să compenseze în bună parte acest neajuns, dar o imperfecțiune rămâne întotdeauna; ea se numește deviație și trebuie să fie cunoscută de navigator, ca și declinația, pentru corectarea unghiului de drum.

DERIVĂ: Deplasarea involuntară a unui vas, datorită vântului sau curenților marini.

DUNETĂ: Punte înălțată deasupra punții principale, aflată la pupa unor vase și având dedesubt felurite cabine și încăperi.

ECHE: Pârghia cu care se manevrează cârma la bărci și corăbii mai mici, care nu au timonă.

EFEMERIDE: Table întocmite pe câțiva ani înainte pe baza calculelor mai multor observatoare astronomice, dând date precise cu privire la mișcarea în timp a aștrilor mai importanți.

ETAMBOU: Piesă principală din scheletul unui vas, care formează partea lui din spate (pupa).

ETAMBREU: Deschizătură circulară în punte, prin care trec catargele sau axul cârmei.

FOC: Velă triunghiulară, aflată la prova unei corăbii.

FUNGĂ: Parâmă trecută printr-un scripete de pe catarg, cu ajutorul căreia se ridică velele.

GHIU: Suport de lemn fixat aproape de baza catargului și putând să pivoteze dintr-un bord în altul; pe el se leagă, se învergheează, marginea de jos a velei.

GHIORDEL: Găleată de tablă, lemn sau pânză impermeabilă, legată cu o parâmă îndeajuns de lungă ca de pe puntea unui vas să poți scoate apă de mare.

GREEMENT: Întreg ansamblul de catarge, sarturi, straiuri etc. care susțin velatura unei corăbii.

GRIJELE: Șipci de lemn legate între sarturi, ca niște trepte, îngăduind echipajului să se urce în vârful catargului.

GUARDAMANĂ: Apărătoare pentru mână, făcută din piele, folosită de marinari la cusutul velelor; între degetul mare și podul palmei ea are un mic disc metalic, cu care se împinge acul, lucru care nu s-ar putea face cu un degetar obișnuit, ácele de vele fiind foarte mari, iar pânza foarte groasă și rezistentă.

HABITACLU: Locașul busolei, făcut din lemn sau din metal nemagnetic.

LOCH (citește „log”): Instrument cu care se măsoară viteza unei nave.

MANELĂ: Pârghie de lemn, folosită la învârtirea cabestanului.

MAHOANĂ: Vas plutitor, cu fundul plat, folosit în porturi la transportarea încărcăturii de pe vapoare, când acestea nu se pot apropia de chei.

MARANGOZ: Dulgher care lucrează corăbii.

MĂRUL CATARGULUI: Proeminență sferică, aflată în vârful catargului, fără un rost practic.

MATISI (A): A împreuna două parâme, sau două cabluri metalice, fără a le înnoda, ci petrecându-le în chip iscusit șuvițele unele printre altele.

NAVLOSI (A): A angaja un vas în vederea transportării unor mărfuri.

PALANC: Macara cu mai mulți scripeți, folosind la ridicarea greutăților mari.

PANA CÂRMEI: Cârma propriu zisă, ca o paletă de felurite forme, care acționează în apă.

PAVOAZ (MARELE): La sărbătorile marinărești, pavilioanele de semnalizare, în număr de vreo 40, pentru fiecare literă și cifră câte unul, se ridică pe straiuri, împodobind vasul cu viile lor culori, care flutură în bătaia vântului; acesta este marele pavoaz, spre deosebire de micul pavoaz, care cuprinde numai câteva pavilioane și se ridică la festivități mai puțin solemne.

PIC: Vergă oblică, ridicată pe catarg cu ajutorul fungilor; de ea se leagă, se învergheează partea de sus a velei.

PROVA: Partea din față a unei nave.

PUPA: Partea din spate a unei nave.

RANDĂ: Velă trapezoidală, aflată pe catargul de la pupa.

RODANȚĂ: Inel metalic care apără de rosături ochiurile de agățare făcute la capătul sarturilor, straiurilor, al feluritelor cabluri și parâme.

SĂGEATĂ: Velă suplimentară care, atunci când vântul nu e prea tare, se ridică deasupra picului.

SARTURI: Cabluri care întăresc catargul în lateral.

SAULĂ: Parâmă subțire.

SCHELĂ: Podeț de lemn, care leagă cheiul cu puntea unui vas.

SCHOONER: Corabie de mărime mijlocie, cu două catarge, asemănătoare cu goeleta, cu care, de altfel, adesea se și confundă.

SCOTĂ: Parâmă cu care se manevrează pânzele.

SLOOP: Mic vas cu un singur catarg, purtând un foc și o velă mare.

SPIRAI: Luminator făcut în punte, deasupra încăperilor care nu pot avea ferestre laterale (hublouri).

STRAIURI: Cabluri care întăresc catargele spre prova.

SUBARBĂ: Lanț sau cablu care întărește bompresul.

TACHET: Suport în formă de T, fixat pe parapet sau pe punte, de care se leagă scotele.

TAMBUCHI: Deschizătură prin care se poate coborî sub punte, acoperită cu un capac, sau cu un fel de gheretă.

TIMONĂ: Roata cârmei.

TRINCĂ: Velă triunghiulară, care se ridică în fața arborelui-trinchet.

TRINCHET (ARBORE): Catargul dinspre prova.

TROȚE: Ansamblul de lanțuri și cabluri cu care mișcarea timonei se transmite la axul cârmei.

VARANGE: Piese de lemn sau de metal, care leagă coastele de chilă.

VIRA (A): A ridica o greutate, de pildă ancora. Mai rar se folosește în sensul de viraj, schimbare de drum.

VOLTĂ: Schimbare de direcție astfel ca vântul să treacă dintr-un bord în celălalt.

ZBATURI: Mijloc de propulsie alcătuit din roți cu palete, dispuse în borduri, folosite la primele vapoare, înainte de introducerea elicei. Se mai folosesc și astăzi pe fluvii puțin adânci, unde elicea nu are un randament îndestulător.

ZBURĂTOR: Vela triunghiulară, care se ridică pe primul strai din prova, deasupra focului.

Note

[1] Explicația cuvintelor necunoscute, privitoare la vapoare și corăbii, se găsește la sfârșitul cărții, în micul manual marinăresc.

[2] Citește „picipain”.

[3] Citește „log”.

[4] Ikilik – monedă veche turcească, valorând 2 piaștri, cam 40 de bani românești din acel timp.

[5] Lloyd – societate de asigurări maritime.

[6] În iulie, către miezul nopții, privită din Marea Egee, Casyopeia se află cam la 20° est de Steaua Polară.

[7] Victoria fără aripi.

[8] Citește scunăr.

SCRIERILE LUI RADU TUDORAN
prezentate de el însuși

Radu Tudoran, pe numele anterior Nicolae Bogza, s-a născut în anul 1910, luna martie, ziua 8, în satul Blejoi, județul Prahova, însă din amândoi părinții moldoveni, ceea ce are o anumită semnificație. Din cinci copii nu s-a născut nici unul în același loc; faptul nu poate să rămână nici el fără semnificație, dovedind starea socială nesigură și o nevoie de căutare continuă a celor care i-au adus pe lume, răsfrântă și în caracterul urmașilor, firi deosebite una de alta, cu o singură trăsătură comună, înclinarea spre explorarea lăuntrică și exterioară.

De mic, înainte de a avea conștiința eului, Radu Tudoran, ultimul născut din familie, a simțit nevoia să-și pună în scris gândurile, și a mers atât de departe spre această chemare încât a abordat încă de la opt ani și jumătate subiecte doar intuite, fatal nesigure, și neduse până departe. Până la douăzeci și opt de ani a scris mii de pagini, fără să se gândească, decât poate vag, că ar putea să publice ceva din ele. Toate aceste tentative, de roman cu mare întindere, erau abandonate pe parcurs, când autorul lor, copil, apoi adolescent, își dădea scama de imposibilitatea reușitei, și urma o vreme de meditație, în căutarea altor subiecte și a altor modalități de exprimare.

Deși la baza acestor încercări era și o fărâmă de experiență personală, desigur naivă, el s-a îndepărtat instinctiv de realitate, care la trăirea lui de atunci era insuficientă pentru a crea o lume, oricât de restrânsă - și, folosind imaginația din ce în ce mai îmbogățită, s-a consacrat ficțiunii, înainte de a fi auzit, de la oameni cu autoritate, că ficțiunea era singura modalitate de a ajunge la o creație artistică.

Culegerea de nuvele și povestiri cuprinsă în volumul *Orașul cu fete sărace* a apărut în 1940, exact în ziua când armata germană intra în Belgia, punând capăt acelui ridicol „la drole de guerre”, este, în cea mai mare parte a ei, fructul exercițiilor preliminare, extrase din încercările de roman, rezumate și rotunjite spre a părea de sine stătătoare, cum autorul a spus și în alte rânduri. Cele mai multe prefigurează, cu intenție sau fără, cărțile lui de mai târziu, pe care le avea, secret sau subconștient, în intenție.

Un port la răsărit, a doua carte și primul său roman, definitivat după două versiuni anterioare, abandonate, s-a dat la tipar cu multă îndoială și timiditate din partea autorului, căci el nu era nici acum sigur de reușită. Spre surpriza sa, precedată de surpriza comentatorilor de literatură, în primul rând a lui Perpessicius, cartea a fost recunoscută drept o consacrare și a devenit imediat un *bestseler*, tipărindu-se în șase ediții, din 1942 până în ’44, când a fost interzisă și scoasă din bibliotecile publice: fiindcă acțiunea se petrecea în Basarabia, desprinsă încă o dată de patrie, și spiritului slav i se opunea cel latin, în mod ireconciliabil. Dar locul acțiunii și climatul social reprezentau numai fundalul unei povești de iubire, în care societatea era prea puțin determinată, ci doar aducea o culoare inedită în literatura noastră.

Este adevărat că autorul nu și-a ascuns dragostea pentru acea țara mirifică și nu îndeajuns cunoscută, însă, în ce privește lumea din carte, el n-a înfățișat-o decât sumar pe cea opulentă, simpatia fiindu-i atrasă spre cea săracă și necăjită, chiar dacă era, în mod fatal, viciată. Nostalgia lui pentru Basarabia și pentru adevărații ei oameni a rămas neatinsă și a fost un nesecat motiv de amărăciune.

Anotimpuri, apărută în 1943, al doilea roman și a treia carte, mutată într-un mediu cu totul diferit, este dominată de aspirația zborului. O poveste de iubire întâlnită și aici, dar diferită cu totul de prima, reprezintă înclinarea autorului pentru acest subiect, pe care el îl socotește esențial în viața oamenilor, și l-a reluat într-un fel sau altul dar fără fățărnicie, în mai toate scrierile sale. Fundalul cărții este câmpul de zbor din perioada încă hazardată a aviației, aflată abia la sfârșitul celui de-al doilea deceniu. Totodată se redă ceva din viața Bucureștilor, când orașul suferea transformări importante, în arhitectură și în modul de viață al oamenilor, subiect prea puțin abordat în literatura vremii.

Alături de toate acestea, autorul s-a străduit, cu mijloacele sale, să prezinte nu doar aventura, ci și ceva din filosofia zborului, aspirația și renunțarea omului de a se sustrage gravitației terestre, după legenda lui Icar, de-a pururi vie în conștiința noastră. El pornește de la o experiența personală, căci a cunoscut și aspirația și renunțarea cu sentimentul înfrângerii.

Flăcările (intitulată inițial *Flăcări* și apărută în 1945), reconstituie, transformând-o ca de obicei în ficțiune, o lume reală și halucinantă, aceea a schelelor de petrol „negre de păcură” și apoi „înroșite de flacără”. Cartea este rezultatul unei cunoașteri directe, căci autorul și-a petrecut adolescența, vârsta receptivității și afectelor maxime, între sondele care îmbogățeau oamenii schimbându-i structural și ducându-i uneori până la nebunie. El a văzut și erupțiile, care înnegreau cerul, și incendiile care înroșeau peisajul; are în nări până astăzi mirosul oamenilor cuprinși de flăcări apocaliptice, necuprinse în nici un infern descris până astăzi.

Prima lui încercare de a înfățișa acest peisaj și această lume care i-a zgâlțâit rău ființa, datează de pe la optsprezece - nouăsprezece ani. Reluată în mai multe rânduri, cartea a fost dusă la capăt abia la sfârșitul războiului, în prima fază a maturității celui care scrisese îndelung la ea, cu emoție și cu spaimă.

Fiul risipitor, (inițial *Întoarcerea fiului risipitor*, titlu oarecum impropriu) al patrulea roman, apărut în 1947, este dominat de spectrul războiului, care marchează viața a doi oameni, marcați și în alte feluri, un bărbat rătăcit în propria-i filosofie deprimantă, și o prea tânără femeie, încă incapabilă de altceva decât de pasiune, amândoi dezrădăcinați dar legați unul de altul printr-o dragoste distrugătoare.

Odată cu această carte, când autorul împlinea treizeci și șapte de ani și se socotea ajuns la deplină maturitate, el se gândea că încheiase o etapă în scrisul său, și căuta chinuit cum să fie etapa viitoare, spre a se deosebi fundamental de prima.

N-a fost nevoie de prea multă gândire, fiindcă odată cu anul următor, editura unde-și publicase până atunci cărțile fiind naționalizată, el nu și-a mai putut continua scrisul.

Generațiile tinere cărora li se adresează aceste mărturisiri, nu știau cu ce brutalitate conducătorii de atunci ai culturii noastre, vroiau să introducă tiranicul *nou* în literatură, ca în toate artele, ca în întreaga noastră viață, chiar și în gândirea intimă a oamenilor. Autorul n-a fost împiedicat formal să scrie, ba dimpotrivă, l-au *prelucrat* constant să adere la noua doctrină și să o ilustreze în literatură. El s-a sustras cu felurite subterfugii, spunând în

primul rând că, datorită educației și instrucțiunii sale burgheze, nu înțelege ușor noua ideologie, și mai ales nu știe cum să o pună într-o carte.

În acea perioadă, după mai multe predici ale lui Nicolae Moraru (el pronunța Nicălae) și ale lui Mihai Novicov, unul din tartorii literaturii, acesta l-a exclus pe autor din Uniunea Scriitorilor, în mod abuziv, împotriva Statutului aprobat și de el, printre alții. În acea epocă Uniunea scriitorilor, conferea membrilor ei dreptul de a fi socotiți „în câmpul muncii", drept fără de care un exclus devenea ca un paria, aruncat la marginea societății.

A anulat hotărârea, Mihai Beniuc, mai mare în grad la Uniune. El era un poet autentic, dar detestat de unii, poate cu bună dreptate, ca profitor politic, nu doar în societate, ci și în literatură. Autorul se simte dator să reproducă vorbele lui, aducându-i astfel un sincer omagiu post-mortem: „Noi (*noi!*) am fi bucuroși să scrii pentru cauza *noastră*. Dar dacă nu poți sau dacă *nu vrei*, nu te silim. Fii liniștit, faci parte din Uniunea Scriitorilor prin ceea ce ai scris până astăzi".

După o tăcere de șapte ani autorul a ieșit din umbră cu o carte care, deși eluda comandamente politice („Comanda socială", cum i-a spus atunci domnul Ovid S. Crohmălniceanu), n-a fost interzisă, deoarece punea în valoare calități umane universal admise, și avea însușiri educative pentru tineretul aflat în derivă. Au citit-o și tinerii, și bătrânii, ba chiar și copiii.

Autorul nu a dorit niciodată să scrie o carte de aventuri cum s-a numit aceasta, intitulată *Toate pânzele sus!*, după o comandă marinărească din vremea corăbiilor pe care le propulsa numai vântul. Dar el avea o anumită pregătire pentru o asemenea întreprindere, fiindcă făcuse cu multă pasiune experiența navigației cu vele și mai târziu își construise chiar o corabie, cu scopul de a călători în jurul lumii. Cum călătoria nu a putut s-o facă, ci doar a visat-o, autorul a convenit să pună visul în carte. Fiind animat de aspirații personale, el i-a dăruit scrierii întreaga experiență, fantezia, imaginația și puterea de muncă, toate acestea fiind disponibile după atâția ani de tăcere. Dar n-o socotește nici pe departe o carte de aventuri, în care oamenii sânt abia schițați, manechine convenționale, ci o *trăire* deplină, cu caractere umane adâncite atât cât trebuie ca să fie vii și credibile. E un *roman*, pur și simplu!

Din păcate i s-a pus o etichetă de rutină, care face pe un critic, valoros profesor de literatură să spună, după ce recunoaște elogios alte merite ale autorului: „Radu Tudoran mai suferă și astăzi consecințele unei cărți nepotrivite cu mijloacele sale”. (Citat aproximativ din memorie, fără însă a deforma ideea.) Tot ce poate răspunde autorul acestei păreri, odată pentru totdeauna, este că, dimpotrivă, el a pus în cartea incriminată toate mijloacele sale, și ceva pe deasupra, dat fiind că avea de dat un examen hotărâtor, în cariera sa literară. Multă lume, citind cartea, a avut de câștigat, și poate ar avea ceva de câștigat și criticii, dacă ar citi-o, fără să țină seama de eticheta nepotrivită și rău judecată. Autorul nu vrea să-i ademenească, nu duce lipsă de cititori, Slavă Domnului! - dar criticii s-ar putea să descopere o literatură nebănuită. (Într-un timp, când toți se fereau să întrebuințeze alte superlative, se spunea despre Radu Tudoran că este autorul cu cei mai mulți cititori, ceea ce putea să pară o denigrare.)

Toate pânzele sus! s-a tipărit în tiraje incredibile, nu departe de a atinge un milion de exemplare, enorm pentru o țară ca a noastră. N-a fost câtuși de puțin un sprijin al instituțiilor culturale, acestea doar s-au resemnat să-l tolereze pe autor, dat fiind numărul de cititori al acestuia, ceea ce le dădea de gândit și făcea din el o forță de luat în seamă. Totuși, o frână a fost pusă; oricât de mare era cererea, cartea s-a tipărit în ediții mult distanțate una de alta, la ani de zile după epuizarea lor succesivă. (Ultima ediție, de pildă, a apărut în 1980, iar astăzi sântem în 1991.) Paguba nu-i atât a autorului, el fiind mereu preocupat de cărțile viitoare, cât a generațiilor noi de cititori, care ar dori s-o găsească în librărie. Și nu se poate trece cu vederea că în țări mai avansate decât a noastră se cheltuiesc mulți bani pentru propagarea literaturii, pe când la noi se pierdeau bani pentru a o împiedica să se propage.

Doi ani mai târziu, în 1956, autorul a scris o carte, așa zisă pentru cei mici, *Ultima poveste*, care mai degrabă se adresa părinților, ca să-și poată înțelege mai bine copiii și să le descopere psihologia, uneori nebănuită și surprinzătoare. (Să nu spună nimeni că *Micul prinț* a lui Exupéry, ca să dau un exemplu, e pe înțelesul copiilor în ceea ce cuprinde ea dincolo de simpla narațiune. În schimb, părinții lor pot învăța multe despre sensibilitatea celor aduși de ei pe lume, și în unele privințe lăsați în părăsire.)

În 1961, după o pauză forțată, destul de lungă, a apărut *Dunărea revărsată*, a cărei acțiune se petrece într-un șantier naval, cunoscut foarte bine de autor, acolo petrecându-și mult timp la construcția corăbiei sale, nevoit ca, după ce era aproape gata, s-o abandoneze. Cititorul este sfătuit să descopere ironia mascată sub care se înfățișează prefacerile din anii 1945-’48, când șantierul lucra din plin șlepuri pentru Uniunea Sovietică, în contul despăgubirilor de război, niciodată decontate; dar despre aceasta nu se pomenește în carte.

O lume întreagă, din 1964, și ea o carte pentru copii, folositoare părinților, desfășoară, prin închipuirea unui adolescent, bolnav în spital, în clipele de halucinație, toată istoria omenirii, din epoca de piatră până la sfârșitul celui de-al doilea război mondial, de la faraoni până la zborul în cosmos, de la exilul lui Napoleon până la moartea lui Hitler.

În 1966 apare o carte de răscruce în bio-bibliografia autorului, *Al optzeci și doilea*, trăirea unei expediții nautice în Oceanul Atlantic, întreprinsă de el din toamna anului 1964 până în primăvara lui ’65, pe un vas de pescuit, navigând din nordul Cercului Polar până la sud de tropicul Racului. Se folosește des aici cuvântul *trăire*; nu întâmplător, și nu fiindcă ar fi o obsesie; prin acest cuvânt autorul își declară participarea la fapte, într-un fel epic, nu doar autobiografic, ei devenind un personaj în carte, alături de celelalte. De altfel, același cuvânt îl întrebuințează în definirea romanului ca gen epic, celelalte definiții, scolastice, nesatisfăcându-l. Daca vreodată în viitor cineva are să fie interesat de viața autorului, va găsi în *Al optzeci și doilea* multe date privitoare la psihologia lui, ca om și ca scriitor, și chiar la biografie, care pentru mulți, fie ei chiar contemporani și martori, ar putea să rămână neclară, controversată, dacă nu de-a dreptul falsă, cum se cunosc atâtea cazuri.

Oglinda retrovizoare (1970), este și ea o relatare despre o navigație, de astă dată terestră, o călătorie în Italia, în toată peninsula, de la frontiera austriacă, și până la extremitatea vestică a Siciliei. Fără nici un însoțitor, într-o singurătate deplină, deci fără nici o imixtiune inoportună, naratorul a încercat să descopere nu doar peisajul, ci și spiritul acestui pământ atât de drag nouă. E și aceasta tot o trăire, pe care autorul o reface pe drumul de întoarcere, privind Italia și privindu-se pe sine în oglinda retrovizoare a

automobilului, care îl secondează cu credință, fără să-i altereze impresiile și simțirea.

Al treilea pol al pământului (1971), carte puțin stranie, nu mai este o trăire ci o asociație între realitate și fantastic; ea face parte din tatonările autorului, când acesta își caută încă odată un drum, deosebit de celelalte, fie el chiar spre inexistență. Trebuie spus că unele din cunoștințele autorului n-au înțeles-o prea bine, și nici nu poate fi înțeleasă fără aportul personal al celui care o citește, și fără o despiedicare deplină a imaginației. Desigur, faptele puteau fi traduse pe înțelesul tuturora, dar atunci cartea nu-și mai atingea scopul.

Maria și Marea (1973) a fost la origine un scenariu de film. Filmul s-a și făcut, dar cu mare întârziere, după ce apăruse cartea. Aceasta punea la dispoziția regizorului portretele adânc studiate ale personajelor, ca și psihologia lor, clară și definită, făcând inutilă, ba chiar malefică, orice modificare. Din nefericire, regizorul n-a înțeles o iotă din toate acestea, sau a vrut să facă opera sa personală dintr-o operă gata scrisă, al cărei autor nu murise. Pentru aceasta filmul a fost o dezamăgire deplină, iar finalul mai ales, transformat pe furiș, într-o grosolănie, l-a umplut de rușine.

Cartea poate fi socotită un roman de dragoste, dar autorul respinge această catalogare și oricare alta, el socotind că romanul nu poate fi decât unul și singur, o frescă unde e înfățișat omul, în toate manifestările sale, și societatea, sub toate aspectele. În această carte el se răzvrătește împotriva oricăror îngrădiri de timp și spațiu, ignoră și istoria și geografia. Se întâmplă aici, ce-i drept, o poveste de dragoste, o femeie se împarte cu pasiune egală între doi bărbați, ca până la urmă să se dezică de ea însăși. Salvarea ei se întrevede la urmă, în cel mai deznădăjduit moment al acțiunii. Căci, deși învinsă, ea speră încă, dezmințind ce se spune în Eneida, atât de adevărat și atât de înspăimântător inacceptabil, că singura salvare a celor învinși e să nu mai spere nimic.

Așadar, în cartea aceasta timpul acțiunii nu este determinat, poate doar să fie presupus cu aproximație, iar geografia se inventează; pe malul mării noastre, (presupus) cresc palmieri iar printre ei vagabondează o cămilă a deșertului; în fața orașului Constanța, cu Mamaia, (presupuse), există un arhipelag, veche nostalgie a autorului, iar în spate se ridică munți, necesari pentru desfășurarea narațiunii, dar care în realitate sânt departe, la două sute

de kilometri. Autorul nu a avut intenția să creeze o școală literară, ci doar să refuze convenientele, reclamând independența de canoane, pentru unii iresponsabilă; dar care nu păgubește pe nimeni, și nu este altceva decât o demonstrație a posibilului fără limite.

Derutantă va fi și *Acea fată frumoasă* (1975), mai explicit, dacă titlul nu se înțelege bine: o *anumită* fată frumoasă. Aici, o călătorie în realitate geografică unde se descrie după regulile simple ale genului, vestul și sud-vestul Europei, Franța, Anglia, Spania, cu drumul până la ele, se împletește cu o istorie de dragoste între două personaje fictive și într-un fel imposibile, care de la un punct înainte se asociază la călătoria autorului, devenindu-i prieteni și asumându-și un rol dramatic în carte. Autorul a pus atâta pasiune în prezentarea lor, încât speră să le fi dat destulă viață ca să fie crezute. Oricum, cartea rămâne neobișnuită, n-a imitat pe nimeni și autorul nici nu crede că poate fi imitată; cineva, care a prezentat-o cu multă bunăvoință, după o lectură în mod evident atentă, o pune în categoria literaturii „de frontieră”.

De aici înainte autorul crede că s-a statornicit la un gen așezat și temeinic, pe care îl socotește forma lui definitivă de exprimare. A început cu două cărți de călătorie, în geografia reală, la care el participă nu ca observator ci ca personaj între altele, deci pot fi socotite romane autobiografice. Prima, *La nord de noi înșine* (1979) are ca teatru de acțiune Scandinavia șl celelalte țări nordice, sub aspectele lor mai puțin cunoscute, prilej de reflexii subiective. Apoi *Frumoasa adormită* (1981), aventură prin Statele Unite ale Americii, inclusiv insulele Hawaii. Fără să ascund aspectele primejdioase ale vieții într-o țară care, deși de mult nu se mai numește așa, n-a încetat să fie o Lume Nouă, trecând peste vicisitudini trăite sau doar posibile, autorul își declară marea lui admirație și dragoste pentru această Uniune de oameni miraculoasă, atât de eterogenă și atât de sudată, care se întinde de la Atlantic până la mijlocul Pacificului.

După acestea Radu Tudoran își păstrează ca singură preocupare literară realizarea ciclului anunțat, *Sfârșit de mileniu*, al cărui prim volum, *Casa domnului Alcibiade* apăruse încă de mai înainte (1977) și romanța anii copilăriei, cu toate implicațiile lor, primul război mondial, de pildă, așa cum

putea să le înțeleagă el la o vârstă când abia se pregătea să meargă la școală. Dar, cum s-a spus mai înainte, se făceau adesea trimiteri în trecutul și în viitorul lumii cunoscute de el, anume pentru a evita monotonia unei lecții de istorie. A urmat o perioadă de lucru foarte fertilă, ca într-o a doua tinerețe, când au apărut, curând, unul după altul, volumele al doilea, *Retragerea fără torțe* (1982), al treilea, *Ieșirea la Mare* (1984), al patrulea, *Victoria neînaripată* (1985) - cuvântul venind de la antica Victorie aphteră, apoi al cincilea *Privighetoarea de Ziuă* (1986) și al șaselea, *O sută de lovituri de tun* (1989). Ele redau, în viziunea autorului, timpul cât s-a scurs adolescența acestuia, apoi prima tinerețe, tinerețea deplină și maturitatea, când lumea e zguduită de războiul al doilea. Desigur că în fiecare volum, pe rând, optica povestitorului, personaj în carte, se schimbă odată cu înaintarea în vârstă a celui ce scrie.

Șase volume de câte cinci sute de pagini, care reflectă atâtea vârste ale autorului și atâtea schimbări petrecute în lume, e fatal să nu fie egale, și unii le vor fi socotit de valori diferite. Ca unul care le cunoaște mai bine decât oricine și n-a muncit pe unul mai puțin decât pe altul, cel care le-a scris nu recunoaște că valoarea lor ar fi diferită, ci diferit le este cuprinsul, și optica autorului, care era imperios necesar să se schimbe de la o vârstă la alta. Această gradație implică o anumită virtuozitate, exercitată însă cu discreție.

În prezent autorul lucrează la volumul al șaptelea, care ar fi fost gata până astăzi să nu fi existat incertitudinea modalității de tipărire, atât de demoralizantă. Dar el se înverșuna să-l ducă la capăt și eventual să mai scrie încă unul sau două, spre a înfățișa întreg sfârșitul de mileniu, chiar dacă ar fi să apară post-mortem. Acest ai șaptelea volum cuprinde epoca de la 23 august 1944, până la moartea lui Stalin, eveniment esențial în epocă. El se va intitula, probabil, *Sub zero grade*, căci în acel timp lumea noastră a trăit o iarnă continuă, prelungită peste toate anotimpurile.

Au rămas la urmă două mici romane pentru copii scrise și apărute îndată după război, dar despre care nu s-a mai pomenit niciodată, decât în cercuri intime, și nici n-ar fi putut să se retipărească până astăzi. Înainte de a vorbi despre ele, autorul vrea să spună punctul său de vedere cu privire la literatura pentru copii, atât de rău înțeleasă, încât critica nici nu o citează, fiindcă mai întâi nu o cunoaște, decât în rare ocazii, când sânt în joc interese

personale, de familie, rudenie sau amiciție, sau când autorii fac eforturi speciale ca să le atragă atenția.

Autorul prezentei mărturisiri n-a fost niciodată interesat de această literatură, nici când era copil el însuși, fiindcă n-a avut o copilărie adevărată, ea sfârșindu-se prea devreme, la unsprezece ani, când tatăl lui era dus la groapă. De atunci înainte a avut mereu grija zilei de mâine.

Cu toate acestea, el a scris și câteva cărți pentru copii, când era ajuns la deplina maturitate. A fost solicitat și a socotit că avea o datorie față de copiii noilor generații. Ca să izbutească, a trebuit să-și imagineze copilăria altora, ceea ce nu era ușor dar, în sfârșit, a ieșit la liman, având imaginația destul de exersată în cărțile celelalte. Dar este dator să spună, pentru cine judecă literatura pentru copii o joacă de neluat în seamă, că ea se scrie mult mai greu decât alte genuri, bineînțeles când nu-i o simplă copilărie, de felul: „Ionel a spart geamul cu mingea și maică-sa l-a tras de ureche”. Au și copiii nevoie să li se disece psihologia, ceea ce, cum spuneam, e mult mai greu decât ar crede cineva, înainte de a scrie el însuși, măcar o primă frază.

Prima din cele două cărți, ascunsă până acum sub titlul ei nou, *Porcul Mizantrop*, era mult prea pesimistă și *demobilizatoare* ca să fie admisă într-un regim politic care făgăduia oamenilor fericirea și bunăstarea, în veselie și cântece, și-n preamărirea cui asigura poporului toate acestea. Un porc bătrân, simțind că i-a venit sfârșitul, fuge din ograda stăpânului și, în pădure îl întâlnește pe Sfântul Ignat, tocmai când acestuia i se sărbătorește ziua numelui și văzduhul e plin de guițări disperate, iar mirosul șoriciului pârlit se răspândește în tot județul. La rugămintea porcului, Sfântul Ignat îl transformă pe acesta în om, ca în poveste. Și nu într-un om oarecare, ci în boier, care e primit la oraș cu onoruri. Dar după ce se bucură din plin de viața lui înlesnită și răsfățată, după ce urcă pe cele mai înalte trepte ale societății după aventuri felurite, porcul ajunge să-și dea scama de ticăloșia concetățenilor, și atunci se întoarce în pădure unde, întâlnindu-l din nou pe Sfântul Ignat, îl roagă să-i redea vechiul destin, sub vechea înfățișare. „Oamenii sânt niște porci!” spune el în concluzie. Desigur o asemenea poveste nu poate să placă nimănui, dacă se simte porc el însuși, și sânt destui, pe lângă cei care nu-și dau seama și continuă să țină discursuri despre fericire, când în realitate nu fac decât să grohăie.

Povestirea, care acum sper să apară și nu cu prea mare întârziere, cuplată cu o a doua, *Ferma Coțofana-veselă*, pusă ca titlu al volumului, sânt prezentate de autor ca fiind „două povestiri vesele pentru cei mici, cu tâlcuri amare pentru cei mari. Amândouă au apărut în iarna anilor 1945-’46; autorul subliniază această dată, deoarece a doua din ele seamănă, după cât i s-a spus, cu *Ferma animalelor* de Orwel, care însă nu apăruse la acea dată. E ceea ce numește el o *întâlnire*. Animalele de la o fermă din preajma Bucureștilor se răzvrătesc împotriva stăpânilor, îi închid în pivniță și le iau locul; urmează peripeții de toate felurile. O asemenea povestire nu pica deloc bine într-un moment în care oamenii erau alungați de pe proprietățile lor, înainte chiar de a se face naționalizarea. Mulți se vor întreba astăzi cum de autorul a scăpat cu fața curată. Acesta mărturisește că n-a vrut să înfrunte pe nimeni, poate nici nu și-a dat scama că era o fabulă primejdioasă, a scris o simplă poveste. Dar mai pe urmă, când a văzut cum se petreceau faptele în jur, s-a mirat și el că nu pățise nimic; probabil în cercurile celor care conduceau țara cartea nici n-a fost luată în seamă, oamenii aveau alte treburi. Iar autorul și-a băgat capul între umeri și a făcut povestea uitată.